

ZBORNİK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 21

R E D A K T O R I

Fabijan Trgo, pukovnik i Šandor Kaufer, major

O d g o v o r n i u r e d n i k

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMİJE

VOJNI ISTOROSKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

>

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSkih NARODA

TOM

V

KNJIGA 21

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD

1958

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

- STUDENI -

I

**DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE**

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 1 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O RASPOREDU JEDINICA I BORBAMA OD 21 DO 27 LI- STOPADA¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 64 — 1943.
1. XI. 1943 g.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj
za vođene operacije
na dan 21. X., 22. X.
i 27. X. 1943 g.

21. X. Divizija se nalazila na prostoru sljedećem: I Bri-
gada: jedan bataljon nalazio se u Tržiću, ostala tri bataljona
na prostoru Svojić — Perjasica. Ovi bataljoni imali su zadatak:
zatvaranje pravca Tounj — Primišlje i zatvaranje pravca Per-
jasica — Karlovac te djelovanje na komunikaciji Karlovac —
Generalski Stol. II Brigada bila je raspoređena sa dva bata-
ljona na prostoru Modruš — Sabljaki a sa ostala dva Treskavac
— Radoševići. III Brigada na prostoru Prijeboj — Poljanak.
II Brigada imala je zadatak sa dva bat. da uništava komuni-
kaciju Ogulin — Jezerane te sprečava ispade neprijatelja, a
sa dva ostala bataljona da djeluje na komunikaciji Tounj —
Oštarije i sprečava neprijatelju vršiti ispade u slobodni teri-
torij. III Brigada imala je zadatak da spriječi neprijatelju vršiti

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 17—2, k. 424.

ispade u slobodni teritorij od pravca Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Drežnik — Poljanak. Za ovaj period vremena Divizija nije vršila većih ofanzivnih operacija sem što je postavila jednu zasjedu na komunikaciji Tounj — Oštarije i odbila jedan napad neprijatelja na rijeci Mrežnici kod Keića.

Kratak opis borbi:

21. X. 1943 I Bataljon I Brigade postavio je zasjedu jednostranu na križanju cesta Tounj — Košare — Primišlje — Grič (k. 381), jedna neprijateljska kolona (Nijemaca) u jačini od 100 vojnika i 2 tenka naišla je od Tounja cestom u 10 časova, na istu kolonu otvorena je žestoka vatra od strane pomenutog bataljona i nakon kraće borbe naši su odstupili u pravcu Tounjskog Tržića.² Ovo brzo povlačenje uslijedilo je zbog toga što se očekivala brza pomoć neprijatelju sa motorizacijom. Neprijatelj je ovom prilikom imao 20 do 25 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka, plijen se nije mogao izvući pošto su neprijateljski tenkovi krstarili cestom otvarajući vatru na položaj I Bataljona, koji je bio u zasjedi.

22 ov. mj. IV Bataljon I Brigade zaposjeo je položaj između Jankova Selišta i Bukovlja na desnoj obali rijeke Mrežnice. Ovaj bataljon imao je zadatak da tuče sa teškim bacačima i automatskim oružjem komunikaciju Karlovac — Generalski Stol, ako bi neprijatelj istom kretao. Istog dana naišao je jedan voz od Zvečaja prema Generalskom Stolu na kojega je pomenuti bataljon otvorio vatru iz teškog bacača i automatskog oruđa, našto je neprijatelj također iz voza odgovorio sa vatrom. Voz je uspio da prođe prema Generalskom Stolu. Ovog puta neprijatelj je imao 7 mrtvih i nekoliko ranjenih. Na našoj strani bio je jedan drug mrtav.

Na ostalim položajima Divizije nije bilo značajnih promjena. 23 i 24 na pro-

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 228.

storu ove divizije bila je izviđačka djelatnost.

25 ov. mj. jedna patrola I Brigade kod Donjih Dubrava zarobila je jednog Nijemca i 3 domobrana, dok na ostalim položajima nije bilo naročitih promjena.

26. X. razmještaj Divizije bio je isti. Neprijatelj³ je ovog dana vršio ispade sa tenkovima od Oštarija preko Josipdola, ali bez ikakvih rezultata.

27 ov. mj. neprijatelj⁴ (Nijemci) u 8 časova došao je sa tenkovima i pješadijom na lijevu obalu rijeke Mrežnice iznad mosta Keića. Jedna četa IV Bataljona I Brigade držala je položaj na desnoj strani rijeke Mrežnice kod sela Keići. Neprijatelj je počeo žestoko tući položaje ove čete iz topova i bacača kao i iz automatskog oruđa, a pješadija je dva puta pokušala da se prebaci na desnu obalu rijeke Mrežnice ali je bila oba puta nazad odbacena uz gubitke. Oko 8.30 časova neprijatelj je treći put poduzeo napad i uspio odbaciti četvu IV Bataljona od Keića mosta, potpomognut artiljerijskom i minobacačkom vatrom. Jačina neprijatelja koji se prebacio na desnu obalu rijeke bila je oko 100 vojnika. Ova četa IV Bataljona, poslije povlačenja od Keića, zauzela je položaj oko Petrinić Sela i Bresta, a ostatak Bataljona, ojačan sa jednom četom I Bataljona, krenuo je prema neprijatelju kroz šumu Ruškovac preko Drage i Pumpe, udario neprijatelja bočno, a u isto vrijeme, tj. oko 13 časova, jedna četa II Bataljona koja je kontrolisala obalu Mrežnice oko Jankovog Selišta udarila je neprijatelja bočno od pravca Jankovog Selišta. Nakon kraće borbe neprijatelj je bio prisiljen da se povlači na lijevu obalu Mrežnice, a za vrijeme njegovog povlačenja naši borci sa bliskog otstojanja tukli su ga iz automat-

³ i ⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 234.

skih oruđa, i nanijeli mu gubitke oko 30 mrtvih i 10 ranjenih vojnika, koje je neprijatelj pod zaštitom tenkova sa lijeve strane obale kao i topova uspio da izvuče. Naši gubitci ovog puta: jedan drug teže i 4 lakše ranjena.

Gubitci neprijatelja: Oko 62 do 70 mrtvih, nepoznat broj ranjenih i 4 zarobljena.

Sopstveni gubitci: Jedan mrtav i pet ranjenih.

Imena onih koji su
pali smrću heroja: Nije ih bilo.

Naknadno umrlih
od rana: Nije ih bilo.

Utrošak municije: U ovim operacijama utrošeno je za teški mitraljez (Breda) 360 metaka, za teški mitraljez (Švarcloze) 100 metaka, za puškomitraljez Z.B. 550 metaka, za talijanski 240, za puške mauzer 700, za talijanske 170 metaka, za bacač 10 mina (mah).

Ukupno municije utrošeno: 3.650 metaka i 10 mina za mali bacač.

Kritički osvrt: IV Bataljon I U. Brigade trebalo je da kod Keića mosta odsiječe neprijatelju odstupnicu i uništiti kolonu od 100 vojnika koji su bili na desnoj strani Mrežnice, pošto neprijatelj nije mogao preći tenkovima na desnu stranu Mrežnice, a naše su snage dva puta brojčano bile jače od neprijateljskih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:
SI. otsutan

Komandant, p.pukovnik:
V.⁵ Cetković

(M.P.)⁽

⁵ Vlado

⁶ Štab Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske

BR. 2

PREGLED DEJSTAVA JEDINICA DEVETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE NA PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE OD 4 LISTOPADA DO 1 STUDENOG 1943 GODINE¹

P R E G L E Ő

izvedenih akcija (operacija) od strane jedinica XIX Sjevernodalmatinske divizije N.O.V. Hrvatske² u vremenu od 4. X. do 1. XI. 1943 god.

5. X. t.g. oko 11 časova u selu Popović došlo je do sukoba između I Bataljona II Grupe S.D.³ i jedne njemačke kolone u jačini od 50 do 60 njemačkih vojnika,⁴ koji su došli od pravca Karina. Borba je trajala pola sata, nakon čega je neprijatelj bio prisiljen da se povuče.

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi iznose 6 mrtvih, dok broj ranjenih je mnogo veći.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Zarobljeno je: 1 njemački šmajser, 1 puška (tromblon), 1 obična puška, 1 pištolj (parabela), 1 sanduk municije za p. mitraljez, 1 dvogled, 3 ručna sata, 6 bluza, 3 hlače, 1 čizme, 2 para cipela, 1000 kuna, 54 njemačke marke.

Na dan 8. X. t.g. postavljena je zasjeda od strane jedinica Kninskog part. odreda sa pridodatim I Bataljonom I Brigade na liniji Pađene — Otrić.

Pomenutog dana u 11 časova naišla je jedna neprijateljska autokolona⁵ u jačini od 54 kamiona, pomenuta kolona naišla je od Otrića prema Kninu, koja je puštena da sa jednim dijelom svojih snaga pređe zasjedu, dok je na ostale otvorena vatra od strane zasjede koja je bila postavljena. Borba je trajala 2 do 3 sata, nakon čega je izvršen juriš na neprijateljske kamione, međutim, u to vrijeme je neprijatelju stigla pomoć od pravca Otrića i Knina u jačini od 60 neprijateljskih kamiona, našto su se naše snage morale povući.

Gubitci neprijatelja: u ovoj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zarobljeni materijal: 4 puške, 3000 metaka, 2 postolja malog bacača, 9 šinjela, 3 para cipela, 4 hlače, 2 sanduka sa-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—1, k. 105 C.

² O formiranju ove divizije vidi tom V, knj. 20, dok. br. 51, 69 i 78.

³ Sjevernodalmatinskih bataljona

⁴ i ⁵ Iz sastava 114 lovačke divizije

nitetskog materijala, 11 čebadi, 10 šatorskih krila, 3 torbice, 5 bluza i pištolj. Zapaljena su 3 kamiona i 1 uništen motorbicikl.

Na dan 9. X. t.g. izvedena je akcija od strane III Bataljona I Brigade u selu Štikadi.⁶ Pomenutog dana u 7 časova neprijatelj je krenuo iz Gračaca prema Štikadi sa namjerom da ispita komunikacije i mostove. Zasjeda je ostala u tajnosti na zaposjednutim položajima sve do samog nailaska neprijatelja na blisko otstojanje (100 metara), nakon čega je otvorila vatru. Borba je trajala od 7 do 14 časova.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji iznose 50 mrtvih i mnogo veći broj ranjenih. Oštećena su 2 neprijateljska kamiona, koja je neprijatelj uspio izvući uz pomoć tenkova.

Naši gubitci u ovoj akciji su 3 ranjena druga od kojih 2 teže.

Istoga dana jedna četa iz sastava I Bataljona II Grupe S.D. postavila je zasjedu u groblju na cesti između Zadra i Pridrage. Oko 9 sati naišlo je 54 neprijateljska kamiona. Borba je trajala vrlo kratko vrijeme, nakon čega se je neprijatelj povukao.

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi: 4 Nijemca mrtva, 1 zarobljen i 3 civila, 3 kamiona spaljena. Zarobljeno je 3 puške, 500 metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Na dan 9/10. X. t.g. I Bataljon II Grupe S.D. sa dvije čete postavio je zasjedu na cesti Smilčić — Pridraga. U 10 časova (toga dana) u zasjedu je upala neprijateljska autokolona jačine 45 automobila, koja se je kretala k Zadru od pravca Obrovca, kolonu je pratilo 200—300 neprijateljskih vojnika. Borba je trajala kratko vrijeme, nakon čega se je neprijatelj povukao u svoju bazu.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji iznose 20 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zapaljena su 4 neprijateljska kamiona i 2 motorcikla.

Na našoj strani bilo je 4 mrtva i 4 ranjena druga.

Na dan 17. X. t.g. izvedena je akcija od strane II Brigade na liniji Prevjes — Otrić.⁷ U 8 sati (pomenutog dana) jedna grupa od 40—50 neprijateljskih vojnika spustila se niz Zrmanjski klanac i sa sobom je vozila 1 dvokolicu i 2 teška bacača, koja je imala zadatak da osigura prolaz neprijateljskim kamionima koji su htjeli preći cestom Otrić — Knin. U 9 sati naišla je neprijateljska autokolona u broju od 57 kamiona. Borba sa neprijateljem trajala je do samoga mraka.

⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 211.

⁷ i ⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 223, 225 i 228.

Neprijateljski gubitci u ovoj akciji su sljedeći: 40 mrtvih i više ranjenih, uništeno je 8 kamiona. Zarobljeno je 2 puške, 5 šinjela, 1 čizme, 3 torbice municije i nešto druge spreme.

Sopstveni gubitci: na našoj strani u ovoj akciji bilo' je 19 mrtvih i 55 ranjenih drugova. Izgubljena su 2 teška mitraljeza.

Na dan 16/17. X. t.g. izvedena je akcija od strane jedinica I Brigade na cesti Malovan — Otrić. U 8 časova (pomenutog dana), na pomenutoj liniji, naišla je neprijateljska kolona⁸ (osiguranje) od 50 vojnika od pravca Gračaca, poslije koga osiguranja je naišlo oko 50 kamiona. Borba je trajala kratko vrijeme.

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi su 10 mrtvih neprijateljskih vojnika i veći broj ranjenih.

Zarobljen je 1 pištolj njemački, 180 metaka za strojnicu, 40 metaka za njemačku pušku, 1 uniforma, 1 puška i 2 bombe.

Na našoj strani 1 drug poginuo i 12 ranjenih, od kojih 7 lakše, većinom od bacača.

17. X. t.g. Kninski part. odred sudjelovao je u zajedničkoj akciji na liniji Knin — Otrić sa II Brigadom, gdje mu je uspjelo pomlatiti 15 njemačkih vojnika i više ranjenih.

Na strani Odreda bila su 4 druga ranjena.

U ovoj akciji naročito se je istakao nišandžija teškog mitraljeza drug Luka Bekić, koji je za cijelo vrijeme borbe odlično rukovao sa teškim mitraljezom i uspješno mitraljeskom vatrom omogućavao sopstvenim snagama da se izvuku.

Istoga dana III Brigada postavila je zasjede na liniji Obrovac — Zadar.

U 10 sati (pomenutog dana) od pravca Zadra naišla je jedna neprijateljska kolona od 4 kamiona, 3 tenka, 2 blindirana automobila i 1 borna kola. Pozadi ove kolone išlo je oko 100 neprijateljskih vojnika na otstojanju od oko 1 km. Borci I Bataljona III Brigade otvorili su vatru na neprijateljsku kolonu, gdje im je bilo uspjelo da zauzmu čitavu neprijateljsku kolonu, ali kroz kratko vrijeme neprijatelju su stigla jača pojačanja uslijed čega su se jedinice morale povući.

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi bili su 150 mrtvih i ranjenih, u ovoj borbi također je uzela učešća i banda⁹ Stegnja-jića, koji su također imali gubitaka. U ovoj borbi zarobljeno je 1 protivkolski mitraljez sa 452 metka, 1 protivavionski laki mitraljez, 1 puška, 2 pištolja, 2 automobila.

Naši gubitci u ovim borbama bili su 10 mrtvih i 12 ranjenih drugova. Izgubljen je 1 (teški mitraljez, 1 p. mitraljez i 1 laki bacač i nekoliko pušaka. Neprijatelj je također imao više

⁹ Odnosi se na četnike.

kamiona oštećenih, a našim jedinicama je također uspjelo da oslobode izvjesnu količinu naših zarobljenika.

28. X. t.g. II Bataljon III Brigade uputio je svoju jednu četvu u selo Pridragu sa zadatkom da izvrši pretres pomenutog sela. U momentu kada se je četa nalazila u pomenutom selu, Nijemci¹⁰ sa izdajicama našega naroda blokirali su pomenutu četvu, tako da je ista morala da se probija kroz opasani обруч, nanijevši pri tom neprijatelju gubitaka od 7 mrtvih i više ranjenih. Na'našoj strani bilo je 3 mrtva i 16 ranjenih drugova.

Na dan 21/22. X. t.g. izvršena je akcija od strane I Bataljona Knin. part. odreda na selo Matasi (Promina), u kojem se je nalazilo 15 naoružanih civila (milicije). Gubitci neprijatelja u ovoj akciji nisu poznati, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Zarobljeno je 5 pušaka sa 290 metaka, 2 bombe, 4 para vojničkih cipela, 4 tal. čebeta, 2 šatorska krila, 3 ranca i 2 bicikla.

Dana 21. X. t.g. IV Bataljon III Brigade postavio je zasedu na cesti Benkovac — Zemunik, kojom cestom je naišla jedna neprijateljska kolona sa tenkovima, bornim kolima i kamionima,¹¹ pozadi kojih se je kretao jedan luksuzni auto i 2 autobusa, na koje su naše jedinice otvorile vatru.

Tom prilikom zarobljena su 22 civila, među kojima 6 četnika, koji su se nalazili u autobusu. Autobus je zapaljen, 2 civila ubijena.

Na dan 22. X. t.g. izvedena je akcija od strane I Brigade na cesti Malovan — Otrić. Zaposijedanje položaja izvršeno je noću 21/22 u 4 sata. U 8 sati ujutro naišla je neprijateljska izvidnica u jačini od 30 neprijateljskih vojnika,¹² nakon kojih je naišla neprijateljska kolona od oko 30—40 kamiona. Borba je počela oko 9 časova i trajala sve do 15 časova. Neprijatelj je pokušao više puta da zbacii naše dijelove s položaja, što mu nije uspjelo.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji iznose 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Na našoj strani bio je 1 drug mrtav i 8 ranjenih.

Na dan 22/23. X. t.g. izvedena je akcija od strane II Brigade na liniji Obrovac — Gračac. U 13,45 časova pomenutog dana naišlo je neprijateljsko osiguranje od pravca Gračaca, pozadi koga se je kretala i motorizacija, sa kojom su naše snage odmah stupile u borbu.

Borba je vođena sa obadvije strane dosta jako do samog mraka tako' da neprijatelj nije uspio prodrijeti željenim pravcem za Obrovac. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i dosta ranjenih vojnika.

io ii i i2 jz sastava 114 lovačke divizije

Zarobljeno je 1 p. mitraljez »Šarac« i 500 metaka.

Na našoj strani bila su 3 ranjena druga.

Na dan 23. X. t.g. II Bataljon III Brigade dobio je zadatak da zauzme položaje na liniji Benkovac — Vrana — Biograd. Zaposijedanje je izvršeno u 5 sati 23. X. U 6 sati istog dana naišla je jedna neprijateljska kolona od 600 vojnika i 60 tenkova, bornih kola i kamiona, naišla je od pravca Benkovca. Snage II Bataljona III Brigade nakon 6 časovne borbe uspjele su da neprijatelja odbace, nakon čega se je povukao u pravcu Ceranja i Miranja. U ovoj akciji neprijatelj je upotrijebio i 1 »Štuka« (aparatus).

Neprijatelj je imao 25 mrtvih i 30 ranjenih.

Zarobljeno je 1 p. mitraljez, 2 šmajsera, 1 puška, 500 metaka i 1 torbica sanitetskog materijala.

Na našoj strani su bila 2 mrtva, 19 ranjenih i 9 izgubljenih drugova. Ranjenici su svi nastradali od artiljerijske i minobacačke vatre, koja je bila jaka i neprekidna za čitavo vrijeme trajanja borbe.

U ovoj borbi istakli su se: vodnik II Čete III Voda drug Letunica Tomo; puškomitraljezac istog vođa Simonov Joso-Antin i Gnjidić Lazo-Milošev; vodnik III Čete II Voda drug Marić Nikola sa cijelim svojim vodom, koji su svu težinu borbe primili na sebe i pustili neprijatelja na blisko otstojanje te snažnom vatrom uspjeli odbiti neprijateljski juriš . . .¹³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU:

Politkomesar

Komandant-potpukovnik
Kuprešanin

. . .)

¹³ Preostali dio teksta redakcija je izostavila jer je istovjetan sa dok. br. 3.

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 1 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA U LICI I SJEVERNOJ DALMACIJI OD 23 LISTOPADA DO 1 STUDENOG¹

ŠTAB XIX
SJEVERODALMATINSKE DIVIZIJE NOVH
1. XI. 1943 god.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj za izvedene akcije u vremenu od 23. X. do 1. XI. 1943 god., od strane jedinica XIX sjev. dalm. divizije.

24. X. t.g. III i IV bataljon III brigade dobili su zadatak da prečiste selo Pridragu.

Priprema i raspored:

III i IV bataljon nalazili su se u selu Popović, gdje je izvršena priprema bataljona u vojničkom i političkom pogledu za akciju. U toku noći 23/24 bataljoni su izvršili pokret do pomenutog sela (Pridrage).

Raspored snaga za akciju bio je sledeći:

Jedna četa III bataljona dobila je zadatak da sa jednim pridodatim teškim mitraljezom zaposjedne položaj Debelo Brdo sa zatomkom da spriječi neprijateljsko nadiranje od Benkovca i Kule Atlagića. Druga četa III bataljona pojačana sa jednim teškim mitraljezom i protivtenkovskom puškom dobila je zadatak da zaposjedne kotu Kukalj zapadno od Pridrage i time da spriječi neprijateljsko nadiranje od pravca Zadra i da kontroliše liniju Smilčić — Novi Grad. Treća četa (istog bataljona) dobila je zadatak da osigura liniju Karin — Zemunik, tj. između Karina i Pridrage.

Četvrti bataljon imao je zadatak da sa dvije čete izvrši pretres Pridrage, a sa jednom četom da odsiječe neprijatelja od Novog Grada.

Bataljoni su na dobijeni zadatak stigli na vrijeme i u 6 sati ujutro 24. X. počela je borba.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—1/4, k. 516.

Tok borbe:

Pošto bataljoni nisu imali tačne podatke o neprijatelju i ne znajući da se u pomenutom selu nalaze i Nijemci,² IV bataljon, po naredenju Štaba istog bataljona, povukao se je na polazne položaje, a istovremeno izvijestio III bataljon. Prilikom ovog povlačenja neprijatelju je stigla pomoć iz Obrovca sa nekoliko običnih i blindiranih kamiona, koji je odmah pokušao da odsiječe odstup naših snaga. Dvije čete IV bataljona i jedna četa III bataljona, koje su bile na osiguranju do Karina, sa neprijateljem koji je dolazio od pravca Obrovca, vodile su jaču borbu, tako da je neprijatelj po nekoliko puta pokušao juriš, dok su pomenute tri čete na svaki neprijateljski juriš odgovorile sa protivjurišem. Druge dvije čete III bataljona povukle su se u selo Biljane, gdje su ostale do noći. III četa IV bataljona, koja je napadala od Novog Grada, nije na vrijeme dobila vezu, tako da je ista pri svom povlačenju bila tučena jakom neprijateljskom vatrom, čime je četa bila razbijena i morala se povući u Biljane u sastav svoga bataljona, tako da akcija, koja se je trebala izvršiti na selo Pridragu, nije uspjela.

Rezultat akcije:

U ovoj akciji neprijatelj je imao 40 mrtvih i mnogo veći broj ranjenih. Zarobljenog oružja i materijala nije bilo.

Naši gubitci su bili: 10 mrtvih i 19 ranjenih drugova, od kojih većinom lakše ranjenih.

Predlog za pohvalu:

U ovoj borbi herojskom smrću pao je komesar 3 čete IV bataljona III brigade drug Španja Karlo, koji ne žaleći svog života, pred svojom četom, sa još nekolicinom drugova, izvršio je smioni juriš na neprijatelja. Također su se istakli drugovi mitraljezac 2 čete IV bataljona drug Stupar Tode, koji je kroz cijelo vrijeme borbe umješnim rukovanjem i upotrebom vatre mitraljeza omogućavao izvlačenje ugroženih naših dijelova.

Kritički osvrt:

Akcija nije uspjela po predviđenom planu iz razloga što se nije raspolagalo sa tačnim podacima o neprijatelju, pri čemu se nije znalo da se sa bandom nalaze i Nijemci. Snalaženje starješina, a naročito nižeg komandnog kadra bilo je dosta slabo, tako da nisu imali dovoljno svoje jedinice u rukama prilikom samog povlačenja.

Utrošak municije:

U ovoj borbi utrošeno je 5057 metaka i 5 mina za laki bacač. Izgubljen je 1 p. mitraljez i nekoliko pušaka.

² Iz sastava 114 lovačke divizije. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 234.

24/25. X. t.g. bataljoni III brigade koji su vodili sa neprijateljem borbu u Pridragi povukli su se u selo Popović.

Neprijatelj u jačini 5—600 vojnika od pravca Benkovca krenuo, je u pravcu s. Popović sa namjerom da se probije u Medvide.³ Čim je primijećen pokret neprijatelja, III bataljon III brigade zaposjeo je položaj Popović Vrh — Žedna Greda te još neke bezimene kote. IV bataljon III brigade sa jednom četom zaposjeo je položaj u pravcu Karina, jedna četa nalazila se je u selu Popoviću kao rezerva, a jedna je četa upućena u Zelengrad. Neprijatelj je uporno nadirao u pravcu položaja III bataljona, gdje su svi njegovi pokušaji bili odbijeni jakom vatrom automatskih oruđa III bataljona. Borba je trajala oko 4 do 5 časova, nakon koga vremena je neprijatelj bio prisiljen na povlačenje u pravcu Benkovca uz osjetne gubitke.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i ranjenih vojnika.

Naši gubitci bili su 6 mrtvih drugova i 9 lakše ranjenih.

Utrošeno je 2924 metka, 5 mina za mali bacač, a izgubljeno je 6 pušaka.

III bataljon kao cjelina u ovoj borbi držao se je dobro, što se vidi da i pored jake neprijateljske artiljerijske i minobacačke vatre, i skoncentrisane neprijateljske vatre iz automatskih oruđa, nije napustio svoje položaje.

U ovoj borbi također je uzela učešća i banda⁴ Milorada Stegnjajića, pojačana sa ustašama, koji su, kao i uvijek, udarili bočno našim snagama.

24/25. X izvedena je akcija od strane I brigade na cesti između Bruvna i Gračaca.

Podatci o neprijatelju:

Prema prikupljenim podacima, na cesti Gračac — Bruvno, svakodnevno neprijatelj vrši saobraćaj sa manjim i većim kolonama i motorizacijom.

Podatci o našim snagama:

Četiri bataljona I brigade ove divizije sa pridodata 3 teška bacača i 2 protivtenkovske puške. Naoružanje Brigade 12 teških mitraljeza i 35 p. mitraljeza, ostalo puške.

Raspored i priprema za zasjedu:

Prema prikupljenim podacima i odgovarajućim položajima učinjen je sljedeći raspored snaga. I ud. bataljon dobio je zadatak da sa svoje dvije čete postavi zasjedu neprijatelju sa zapadne strane ceste na prostoru od Gornjih Blanuša do za-

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 234.

⁴ Riječ je o četnicima

seoka Radakovići, sa jednom četom da zaposjedne položaj sa istočne strane ceste, na istom prostoru. II. ud. bataljon imao je zadatak da sa svojom jednom četom osigura desni bok čete I ud. bataljona sa istočne strane ceste, na prostoru od zaseoka Radakovići do vode Otučee, sa pravcem dejstva prema cesti i Bruvnu. Jedna četa imala je zadatak da se postavi na liniju Donje Blanuše — Tojagići, a treća četa lijevo od ove prema istoku, iznad sela Omsice, pravcem dejstva prema Kijanima i Gračacu.

Na pomenutim položajima bataljon je imao zadatak: bočno obezbjeđenje, kao i da spriječi pojačanje neprijateljskoj koloni koja bi ušla u zasjedu. Treći bataljon sa svojom jednom četom zaposjeo je liniju zapadno od ceste koda 752 i 738, tj. sjevernu padinu Vodene Glave, sa drugom četom zaposjednut je položaj: bezimena koda zapadno od zaseoka Blanuše i kote prema Čankovića dragi, sa pravcem dejstva prema jugu, a jedna četa nalazila se je u rezervi na Vodenoj Glavi. IV bataljon, cjelokupan, nalazio se je u brigadnoj rezervi.

Tok i opis borbe:

Zaposijedanje položaja izvršeno je noću između 24/25. X. t.g. u 5 časova. Ujutro oko 9 časova naišla je neprijateljska kolona u jačini od 50 boraca, koja se je kretala dosta oprezno sa izviđačkim patrolama, izviđačke patrole neprijatelja naišle su na desno krilo naših snaga od pravca Bruvna, tako da je ta neprijateljska kolona otkrila naš položaj, našto su naše snage otvorile vatru na neprijatelja, koji je uspio pobjeći natrag u mjesto Bruvno. Poslije kratkog vremena stigla je intervencija neprijatelja iz Mazina sa 3 tenka i 4 kamiona, a u isti mah stigla je i iz Gračaca, našto su se naše snage povukle i to II i IV bataljon u Gubavčevo Polje, a I i III bataljon prema Čankovića dragi i Tupalama iz razloga što i sa jednog i sa drugog pravca neprijateljske kolone su bile dosta jake, tako da se uspjeh nije očekivao.

Rezultat akcije:

U ovoj akciji neprijatelj je imao svega 4 ranjena, dok na našoj strani je bio 1 drug lakše ranjen.

Utrošeno je 490 metaka iz raznih oruđa.

Kritički osvrt:

Akcija je izvedena po planu — što se tiče samoga zaposjedanja položaja. Nedostataka u akciji bilo je. Vidan nedostatak je taj što je desno krilo ostalo pasivno kada je neprijatelj počeo da bježi prema Bruvnu, tako da je uzeo učešće tek onda kada je neprijatelj bio na većem otstojanju.

25/26. X. t.g. I i III bataljon I brigade, koji su se vraćali iz Čanković drage i Tupala, postavili su zasjedu u Derin Gaju kod škole, gdje je svako jutro dolazio po jedan neprijateljski kamion iz Gračaca, dovozeći osiguranje snagama koje su vršile saobraćaj linijom Gračac — Bruvno itd. Na postavljenu zasjedu od strane I ud. i III bataljona, naišla su 2 neprijateljska kamiona puni vojske, tako da je prvi kamion naišao na 10 metara ispred naših zasjeda, dok je drugi išao u razmaku 3—400 metara.

Na prvi neprijateljski kamion otvorena je jaka vatra iz četiri puškomitraljeza, tako da iz istog kamiona od 40—50 neprijateljskih vojnika nije uspjelo pobjeći nego svega 3, dok su svi ostali pomlaćeni. Drugi neprijateljski kamion koji je išao pozadi na gore navedenom otstojanju, zaustavio se je, tako da su neprijateljski vojnici iskočili iz kamiona i uhvatili položaj i onemogućili prilaz prvom kamionu. Za kratko vrijeme počela je tući brza paljba iz topova na naš položaj — zasjedu, a u isto vrijeme stizala im je i pomoć, tako da su se naše snage morale povući.

Rezultat akcije:

U ovoj akciji neprijatelj je imao 60 mrtvih vojnika i 1 kamion oštećen od mina malog bacača. 9 ranjenih.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Utrošeno je 170 metaka.

Akcija je izvedena po planu, nedostataka nije bilo.

Dana 25. X. t.g. dijelovi I bat. Sjever. dalm. part. odreda sukobili su se sa četničkom bandom i bandom iz Rupe. Borba je trajala od 8 do 14 časova. Kako je ovog puta neprijatelj bio mnogo nadmoćniji u oružju i materijalu, dijelovi pomenutog bataljona bili su primorani da se povuku prema Bratiškovcima do dominirajućih položaja, sjeverno i zapadno od Bratiškovca, nakon kraćeg vremena neprijatelj je uspio da dođe u Bratiškovce, gdje se je zadržao 45 minuti i tom prilikom zapalio 1 kuću.

U ovoj akciji neprijatelj je imao nekoliko mrtvih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dana 26. X. t.g. grupa njemačkih vojnika iz Vodica uspjela se je probiti u pravcu Okita, gdje se je sukobila sa jednim dijelovima iz bataljona S.D.P. odreda⁵ na liniji Vodice — Bušnjak.

Dana 27. X. t.g. snage S.D.P. odreda sačekale su manje njemačke ^rupice: jednu na pravcu Vodice — Tribunj, drugu na pravcu Vodice — Okit, a treću na pravcu Vodice — Martinska

⁵ Sjevernodalmatinski NOP odred

i nakon kraće borbe grupe njemačkih vojnika su vraćene u njihov garnizon, poslije čega je neprijatelj artiljeriskom i bacačkom paljbom tukao položaje naših jedinica.

U svim ovim borbama neprijatelj je imao oko 20 mrtvih. Na našoj strani su bila 2 lakše ranjena i 2 zarobljena druga.

Utrošak municije:

U svim ovim akcijama utrošeno je 5.046 raznih metaka.

Na dan 28. X. t.g. izvedena je akcija od strane jedinica II brigade na liniji Karin — Obrovac.

Priprema:

Prema direktivnoj zapovijesti Štaba XIX divizije, I i II bataljon II brigade izvršio je dana 26 pokret za Zelengrad, dok III bataljon Brigade je ostao na liniji Obrovac — Gračac, a IV bataljon na liniji Mokro Polje — Kistanje radi izvršenja zadatka. Dana 27. X. II brigada bez III i IV bataljona vršila je pripremu na postavljanje zasjede na liniji Karin — Obrovac.

Podatci o neprijatelju:

Neprijateljske motorizovane kolone u jačini od 40 kamiona saobraćaju na liniji Karin — Obrovac. Kretanje je neredovno, nekih dana nikako, a nekih dana po nekoliko puta u toku dana. Prije nego prođe neprijateljska kolona, neprijatelj postavlja osiguranje u jačini oko 40—100 vojnika (prema jačini kolone) na Vršeljku (kota 354). Neprijateljski osiguravajući dijelovi naoružani su sa pješadijskim naoružanjem.

Naše snage:

I i II bataljon II brigade sa pridodatim jednim teškim bacačem.

U isto vrijeme jedna četa III bataljona izvršila je ekonomsku akciju na četničku stoku u Dumanu (Crnopac — Velebit), tom akcijom dotjerano je 209 komada sitne stoke, 2 konja i 1 vo. Prilikom oduzimanja stoke, jedna grupa četnika jačine 15—20 sa jednim p. mitraljezom otvorila je vatru na četvrtu koja je tjerala stoku u pravcu Dolova, gdje je primljena borba sa istima. U ovoj borbi gubitaka nije bilo. Istog dana jedna druga četa III bataljona sa pridodatim minerskim odjeljenjem, sa 600 kg. eksploziva, porušila je put Obrovac—Gračac, na dijelu puta između Spasi Dom — kota 495. Put je porušen u dužini od 15 metara, u dubini od 4 do 5 metara, kao i sam nastip u tom dijelu puta. Po završenoj akciji, ove dvije čete su se povukle.

Plan za akciju:

I bataljon III brigade dobio je zadatak da postavi zasjedu jačine dvije čete na serpentini, u neposrednoj blizini puta

Podorljak (kota 77), dok sa jednom četom kojoj je pridat jedan teški mitraljez ima da izvrši osiguranje od pravca Karina, zaposjedanjem kote 210, a sa jednom četom Pržun (kota 347). Snage II bataljona dobile su zadatak da zaposjednu položaj Vršeljak (kota 354) sa dvije čete i pridata 2 teška mitraljeza *GZelj ci Sci* jednom četom i pridatim joj teškim mitraljezom da posjedne Vršinu (kota 565 i 537). Teški bacač sjeverozapadno od kote 537. Zadatak zasjede je iznenadni prepad sa najjačom koncentracijom vatre, a zadatak snaga II bataljona je osiguranje zasjede.

Noću 27/28.X t.g. snage III bataljona jačine dvije čete i jedan teški mitraljez, postavile su zasjedu u Prezidskom tjesnacu sa istočne strane puta Obrovac—Gračac (zapadne padine Manojlovca), a istodobno sa jednom četom oko Muškova na istom putu. U međuvremenu ove su snage rušile put i podizale nove prepreke.⁶

Tok borbe?

Kod snaga II bataljona u Velebitu neprijateljska osiguranja iz Gračaca stigla su oko 11 časova dne 28.X. t.g., gdje su zauzeli dominirajuće kote sjeverno od Spasi Dom — kota 910 i kota 982. Oko 12 časova naišla je neprijateljska kolona jačine 36 kamiona sa 2 oklopna automobila. Kolona je propuštena, dok čelo kolone nije došlo do okuke sjeverno od Spasi Dom, a zatim je zasjeda otvorila jaku vatru na kamione-kolonu. U kamionima se je nalazilo oko 200—250 vojnika pojačanih sa jednim topom.

Kod snaga I i II bataljona na zasjedi Karin—Obrovac, neprijatelj jačine od oko 60 vojnika došao je sa 2 kamiona i jednim tenkom oko 10 časova 28.X. pojavio se je od pravca Karina, gdje se je iskrcao u podnožju kote 210, razvio se u streljački stroj i preduzeo podilaženje našim položajima. Istovremeno, neprijatelj jačine od 150—180 vojnika pojavio se je od Obrovca i u tri pravca počeo nastupati prema položajima našega desnoga krila, koje je vršilo osiguranje zasjede na Vršeljku (kota 354).

Na oba krila razvila se je borba, koja je trajala do 13 časova, za koje je vrijeme neprijatelju stiglo pojačanje u jačini 2 tenka i 4 oklopna automobila. Motorizovana kolona u jačini 28 kamiona, koja je stigla jednovremeno od pravca Benkovca iz Zemunika, čekala je u Karinu, dok joj se ne očisti put, ali kako se je razvijala borba, počeo je neprijatelj da ubacuje pojačanje. Položaj zasjede bio je ugrožen, te je naredeno povlačenje. Povlačenje je, bilo sa prihvatom i za čitavo vrijeme

⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 238.

borbe. Istoga dana kod Muškoyaca, gdje je sa sjeverne strane puta zasjedu postavila jedna četa III bataljona, pojavio se je neprijatelj jačine oko 60 vojnika i 2 kamiona, koji su bili osiguravajući dijelovi. Zasjeđa je otvorila iznenadno brzu paljbu te u kratkotrajnoj borbi od oko 15' minuta uspjela da zaustavi neprijatelja, nanijevši mu teške gubitke, ali kada su se neprijateljski dijelovi dokopali kamenjara, uslijed neodlučnosti i malodušnosti samog komandnog kadra čete, kao i boraca, umjesto da pristupe potpunom uništenju neprijatelja i kamiona, četa se je povukla još prije nego je neprijatelju stiglo pojačanje.

Ishod borbe:

U toku ove akcije dijelovi III bataljona II brigade u Prezidskom tjesnacu uspjeli su nanijeti neprijatelju gubitke od ukupno 50 mrtvih i ranjenih. U akciji kod Muškovaca naši su dijelovi nanijeti neprijatelju gubitke u jačini od 30 mrtvih i ranjenih. U akciji zasjede na putu Karin—Obrovac neprijatelj je imao oko 25 mrtvih i dosta ranjenih.

Plijena u oružju i materijalu nije bilo.

Sopstveni gubitci u svim ovim akcijama na našoj strani bila su 4 mrtva i 8 ranjenih drugova. Od oružja je izgubljeno 1 p. mitraljez šarac i 4 puške.

Utrošak municije:

U svim ovim akcijama ukupno na sva oruđa utrošeno 6605 metaka.

Kritički osvrt:

Sve su akcije izvedene po predviđenom planu, samo što uspjeh akcija nije zadovoljavajući i pored toga što su neprijatelju nanijeti znatni gubitci. Akcijama koje su vođene u Prezidskom tjesnacu nedovoljne naše snage nisu mogle prići potpunom uništavanju neprijatelja iako se za to imala mogućnost. U akcijama kod Muškovaca veći uspjeh je izostao uslijed neenergičnosti komandnog kadra i boraca. U akciji na putu Karin—Obrovac moral boraca je bio vrlo slab, naročito kog prvog bataljona, uslijed čega su borci bez komande napuštali položaj. Također automatska oruđa dosta slabo su dejstvovala greškom same posluge. Veza između jedinica dok su bile na položaju bila je dobra a jedino slaba kod I bataljona.

Na dan 29.X. t.g. izvedena je akcija od strane I brigade na cesti između K. Vakufa i D. Lapca.

Podatci o neprijatelju:

Prema prikupljenim podacima, na cesti Kulen Vakuf—Donji Lapac i obratno neprijatelj je povremeno vršio sa-

braćaj manjim i većim transportima, kako pješadijom, tako i motorizacijom.

Podatci o našim snagama:

I i II ud. bataljon I brigade sa pridata 2 teška bacača, 2 protivkolske puške, sa 6 teških mitraljeza i 18 p. mitraljeza, ostalo puške.

Raspored i pripreme za zasjedu:

28.X. t.g. izvršene su sve pripreme, kako kod boraca, tako i kod oruđa. Prema prikupljenim podacima i odgovarajućim položajima, učinjen je sljedeći raspored snaga: I ud. bataljon sa svim svojim snagama postavio je zasjedu sa istočne strane ceste na prostoru južno od Ostrovice pa ulijevo prema Borićevcu do kuća Pavičića. II ud. bataljon imao je zadatak da sa svoje dvije čete osigura bokove I ud. bataljonu pravcem dejstva prema Kulen Vakufu i Borićevcu, dok je jednu četvu dao na osiguranje teških bacača a ujedno nalazila se je u rezervi.

III bataljon I brigade bio je u rezervi u Doljanima. IV bataljon sa jednom četom dobio je zadatak da pohvata četničke špijune u selu Gornji Lapac, dok je druga četa istog bataljona upućena za sprovod municije iz Oraovca, tj. iz magacina Divizije, a treća četa istog bataljona nalazila se je u rezervi i osiguranju komore.

Tok i opis borbe:

Zaposjedanje položaja izvršeno je noću između 28 i 29.X. t.g. u 5.30 časova i na istom položaju ostalo se je u najvećoj tajnosti sve do 17 časova. U isto vrijeme je neprijatelj iz mjesta K. Vakuf uputio obezbjedenje transporta koji je nailazio, neprijateljska osiguranja zaposjela su položaj ispred naših položaja i za ovo vrijeme naša je zasjeda ostala u tajnosti sve dotle dok nije naišao neprijatelj sa 40 konja, koji su bili podpregnuti pod karete i 110 vojnika, koji su pošli iz Kulen Vakufa za Donji Lapac po topovsku municiju. Kada je neprijatelj naišao pred našu zasjedu na otstojanju od 50—100 metara, otvorena je jaka vatra iz automatskog oruđa i pušaka. Od prvog plotuna i vatre automatskih oruđa neprijatelj je bio potučen, sem onih koji su bili u zaštitnici transporta, koji su uspjeli pobjeći unazad, prema Kulen Vakufu. U isti mah učinjen je juriš na neprijatelja.

Rezultat akcije:

U ovoj akciji neprijatelj je imao 33 mrtva vojnika (domobrana, ustaša i Nijemaca), zarobljeno 14 živih, od kojih 13 domobrana i 1 Nijemac.

Ratni plijen:

Zarobljeno je 3 puškomitraljeza »Šarca«, 23 puške, 3300 metaka za p. mitraljeze njemačke, 15 komada ručnih bombi, 1 tromblon, 1 telefonska centrala, 1 poljski telefon, 26 kutija dopunskog punjenja za topove, 23 noža sa uprtačima i fišeklijama, 7 sedala vozarskih, 6 konja teglećih, dok ih je 30 ubijeno, 1 velika cerada, 17 komada ćebadi, 26 šatorskih krila, 14 pari cipela, 5 vojničkih bluza, 5 vojničkih čakšira, 7 kožnih konjskih torbica.

Na našoj strani 1 drug lakše ranjen.

Utrošak municije:

U ovoj akciji utrošeno je 3929 kom. metaka iz svih automatskih oruđa i pušaka.

Kritički osvrt:

Akcija je izvedena po planu. Jedini nedostatak je taj što se je trošilo mnogo municije i ako se je sa manjom količinom mogao postići isti uspjeh. Također za vrijeme juriša stvarale su se grupice nad zarobljenim materijalom i što se je nad istim većina boraca zadržavala, a također veza nije u potpunosti zadovoljila, tako da izvještavanje o nailasku neprijatelja nije bilo na vrijeme.

Ukupni rezultat u svim ovim akcijama je slijedeći:

Pobijeno je 315 neprijateljskih vojnika, većinom Nijemaca, dok broj ranjenih je mnogo veći.

Zarobljeno je 13 domobrana i 1 Nijemac, 1 neprijateljski kamion uništen i nekoliko oštećena. Zarobljeno je 3 p. mitraljeza »Šarca«, 23 puške, 3300 metaka za p. mitraljeze njemačke, 15 komada ručnih bombi, 1 tromblon, 1 telefonska centrala, 1 poljski telefon, 26 kutija dopunskog punjenja za topove, 23 noža sa opasačima i fišeklijama, 7 sedala vozarskih, 6 konja teglećih, dok je 30 ubijeno, 1 velika cerada, 17 kom. ćebadi, 26 šatorskih krila, 14 pari cipela, 5 vojničkih bluza, 5 vojničkih čakšira, 7 konjskih kožnih torbica.

Sopstveni gubici:

U svim ovim akcijama na našoj strani bilo je 20 mrtvih drugova i 30 ranjenih, od kojih većina lakše.

Izgubljeno je 2 p. mitraljeza i 15 pušaka.

Utrošak municije u svim akcijama:

U svim ovim akcijama utrošeno je 12.705 metaka iz raznih automatskih oruđa i pušaka i 10 granata za mali bacač.

Kritički osvrt:

Pojedinačni nedostaci u obuhvaćenim akcijama naglašeni su u kritičkom osvrtu za svaku akciju posebno. Općeniti nedo-

statci su uglavnom kao i u prethodnom operativnom izvještaju,⁷ s razlikom što su manjih razmjera, jer se međuvremeno uspjelo prilično toga otkloniti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Folitkomesar,

Komandant-potpukovnik,
M.⁸ Kuprešanić

(M. P.)⁹

BR. 4

PISMO ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 1 STUĐENOG 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA ZONE O RASPODJELI ORUŽJA JEDINICAMA I POKRETU MOSLAVAČKE NO BRIGADE RADI UČEŠĆA U NAPADU NA KOPRIVNICU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Broj: 284/43.

1. XI. 1943.

NAČELNIKU ŠTABA II OPERATIVNE ZONE

Zdravo Rade!²

Danas smo primili tvoje pismo. Mnogo nas interesuje šta je sa oružjem kojega smo trebali dobiti, da li je već stiglo u Moslavinu.³ Vrlo je važno da Moslavačka brigada bude potpuna za zadatak koji je dobila.⁴ Isto tako važno je da sobom ponese i topiće ako su stigli. Ukoliko ne stigne onaj bataljon

⁷ Vidi dok. br. 2

⁸ Milan

⁹ Okrugli pečat: Štab Kninskog sektora.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23—6, k. 1472 A.

² Bulat

³ Riječ je o oružju koga je Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao Štabu Druge operativne zone. Vidi dok. br. 76 i 120.

⁴ Druga NO brigada (moslavačka) dobila je zadatak da se prebaci na područje Koprivnice. Ona je obezbjeđivala napad na ovo mjesto. Vidi dok. br. 22.

sa Božom⁵ treba da brigada krene sa ova dva bataljona. Ti vjerojatno naslućuješ na koju ćemo akciju.⁶

Sto se tiče podjele oružja, za Zagorski odred biće nam potrebno 300 pušaka. P. mitraljeze dat ćeš sve Bjelovarskom odredu, koji ima najmanje automatskog oružja i zato je njegova aktivnost slaba. Topovi će biti podijeljeni podjednako na brigade. T. mitraljeze ćemo podijeliti tako da svaka brigada ima po 12 t. mitraljeza, tj. sadanji broj dopuniti do 12. Mislim da bi bilo dobro da i Moslavačka brigada rasformira svoje teško odjeljenje i dodijeli t. mitraljeze u sastav bataljona. S time dobivaš na komandnom kadru, a i lakše je rukovanje. Zainteresiraj se za zdravlje komandanta brigade⁷ i kako će mu dugo biti potrebno liječenje, da bi mogli popuniti njegovo mjesto ako će ta njegova bolest dugo trajati.

Sada kada je uspostavljena veza između Kopčića⁸ i Podgorića željeznicom, naredi da se izgrade bunker i za hranu u centru Moslavačke Gore i sve rezerve hrane koje nisu dobro sklonjene da se smjesta tamo prebace. Ne treba isključiti ni izgradnju baraka, barem za prvo vrijeme, jer će izgrada bunkera trajati dosta dugo, a hranu treba što prije osigurati. To pitanje uredi sa Komandom područja⁹ i da se postavi na dnevni red kao vrlo hitno.

Brigada » Braća Radić« proglašena je udarnom brigadom za svoje dosadanje uspjehe.¹⁰ Ovih dana formiraće i IV Bataljon jer je i njeno brojno stanje prešlo 1.000 boraca.

Ukoliko bi bataljon Moslavačke brigade sa Božom stigao iza pokreta brigade na određeni sektor, odmah neka produži put i sobom neka uzme samo topiće. Naše operacije početi će oko 5. ov. mj. Ti se zadrži po predviđenom planu, kako si to sa komesarom Markom¹¹ uredio. U Štab Odreda¹² svakako treba dodijeliti operativnog oficira, tako da bi mogao pravilno raditi i oživiti. Promjene koje si dosada učinio, vjerujemo da će pozitivno djelovati na naše jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:

⁵ Božo Kušec, tada načelnik Štaba Moslavačke NO brigade.

⁶ Riječ je o napadu na Koprivnicu koji su jedinice Druge operativne zone i Dvadeset osme divizije izvele 6/7 studenog 1943 god. Vidi dok. br. 80 i 103.

⁷ Nikola Kličković

⁸ Kopčić Brdo

⁹ Odnosi se na Komandu Moslavačkog područja.

¹⁰ Vidi naredbu Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 31 listopada 1943 god. — tom V, knj. 20, dok. br. 189.

¹¹ Marko Belinić, politički komesar Druge operativne zone

¹² Riječ je o Moslavačkom NOP odredu.

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD I STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA RAŠENICU I BREZIK¹

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Broj: službeno
dana 1. novembra 1943 god.

Predmet: Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo Vam operativni izveštaj o akcijama koje je izvršio naš Daruvarski i Bilogorski odred.

Dana 24.X.o.g. navečer jedinice Daruvarskog odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište Rašenica (Sekcija Bjelovar 1:100.000.)

Isto uporište branilo je oko 70 neprijateljskih vojnika² naoružani sa jednom strojnicom, a ostalo karabini. Snage pomenutog Odreda su razdvojene te je jedan bataljon držao zasjedu, a jedan bataljon napadao uporište. Napad je počeo u 21 čas. Isti je otpočeo organizovano i jednovremeno. Neprijatelj je pobjegao u jednu tvrdu kuću odakle je davao jak otpor.

Naši borci prišli su vrlo blizu kuće i u gornje katove uspjeli baciti bombe i flaše sa benzinom, ali im nije uspelo upaliti kuću ili istjerati neprijatelja koji se zbio u jedan podrum, a odakle je davao odbranu najviše sa bombama. Borba se vodila 5 i pol sati i naši borci vidjeći da je nemoguće osvojiti zgradu bez teškog oružja izvršili su povlačenje. Za ovo vrijeme borbe dobivene su 4 puške mauzera, 1000 metaka i 10 bombi. Ispaljeno 800 metaka i 15 komada bombi.

Sopstveni gubici jedan mrtav i tri lakše ranjena. Mrtvi drug sahranjen je u selu Gornja Vrijeska, a ranjeni drugovi upućeni u bolnicu na Lutoč.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19—2/II, k. 470.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 203 i dok. br. 23/15—1, k. 156 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Noću 28 na 29.X.o.g. naš Bilogorski odred izvršio je akciju na neprijateljsko uporište Brezik. (Sekcija Slatina 1:100.000.)

U samom uporištu nalazilo se od 15 do 20 kulturbunđaša koji su odmah po otvorenju vatre naših boraca napustili svoja uporišta te pobjegli iz sela. Isti su bili jako iznenađeni i nisu se mogli uopšte snaći, te kada su naši borci izvršili juriš, isti su pobjegli. Isti nisu imali vremena da pokupe svoje oružje, već su naši borci uspjeli da zarobe dva puškomitraljeza »Brno«, 8 pušaka, 3500 metaka, 6 radioaparata, 6 bicikla, jedan neispravni motorkotač, 4 para konja sa kolima i tri komada svinja.

Za vrijeme ove borbe ispaljeno je puščane i mitraljeske municije 500 metaka. Sopstvenih gubitaka kako a mrtvim tako i u ranjenim nije bilo. Neprijateljski gubici: ubijene su dve Švabe, a ostali gubici nisu poznati. U ovoj akciji uvidjelo se da neprijatelj sa svojim manjim snagama ne smije primiti borbu i da isti više nije siguran u svoju odbranu.

Naši borci Bilogorskog odreda u posljednje vrijeme dokazali su sa nekoliko uspješnih akcija da mogu i znaju vješto tući neprijatelja i ondje gdje se on ne nada, i tako Švabe koje se nalaze u pomenutom selu Breziku napljačkale su mnogo seljačkih stvari iz obližnjih sela te mirno spavali i nisu se nadali da bi u njihovu sredinu došli partizani i da bi ovako prošli. Naši borci preko vojničkog ratnog plijena uspjeli su izvući dosta seljačke opljačkane spreme, koja je raspodijeljena po potrebama u jedinice, a većim brojem data slagalištu Bilogorskog područja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
B.³ Vuković

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE »VASILJ GAČEŠA« OD 1 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE DIVIZIJE O NAPADU NA KOSTAJNICKI MAJUR¹

ŠTAB I UD. BRIGADE »V.G.«²
VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
1 novembra 1943 god.

Dostavlja operativni izveštaj
o akciji na Kos. Majur i o
borbi sa neprijateljem oko s.
Kukuruzari.

ŠTABU VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

1) Akcija izvedena 29/30-X-1943 god. na s. Majur nije uspjela.³ Bataljoni ove brigade kao i pridodati dijelovi blagovremeno su zaposjeli određene im položaje prema zapovijesti ovog štaba. Jačina neprijateljskih snaga bila je 130 ustaša, 3 t.mitraljeza, 7 puškomitraljeza, 5 šmajsera, ostalo karabini.

Raspored neprijateljskih snaga bio je sljedeći: u kući Pere Lazića, u Domu, u Šustićevoj kući, u kući Marića, u crkvi 1 u rovovima pozadi pošte. Tačno u 20 časova bataljoni su bili na određenim položajima. Topovi su postavljeni na mjesto odakle su dejstvovali, do tog vremena neprijatelj nije otvarao vatru. Osvjetljavanjem raketama topovi su počeli gađati. Uslijed mraka od izbačenih 9 granata iz brdskog topa i 6 granata iz protivkolca bila su svega 4 pogotka. Zatim smo upalili jednu obližnju štalu, topove smo privukli bliže i sa toga mjesta opalili 9 granata, od kojih je svaka bio pogodak. Čim artilerija prestane da tuče, neprijatelj iz napravljenih rupa na zgradi baca bombe i otvara vatru, tako da ne dozvoli prilaz borcima ka zgradi. Protivkolski top uvučen je u samo mjesto, te tukao crkvu iz koje je tuklo više automatskih oružja. Pogodaka je bilo, ah neprijatelj nije napustio zgradu.

U 1 sat naredeno je napad na gore pomenute objekte. Bataljon koji je napadao pojačan sa jednim vodom bataljona iz rezerve bio je odbijen. U 4 sata naredeno je povlačenje. Bataljoni ove brigade zauzeli su položaje i to I bataljon Ku-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 815.

² Vasilj Gačeša

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 20.

kuruzarsko groblje, IV bataljon Babina Rijeka sa zadatkom da spriječi eventualno neprijateljsko nadiranje pravcem Kostajnica — Mečenčani. II bataljon zauzeo je položaje Kostreško groblje i s. Kostreši sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje Majur — Kostreši — Bjelovac. III bataljon bio je u rezervi brigade u s. Bjelovcu.

Oko 10 časova neprijatelj je naišao pravcem Kostajnica — Mečenčani, Majur — Kostreši i Majur — Krčevo. Bataljoni na gore pomenutim položajima dočekali su neprijatelja i spriječili mu dalje nadiranje, sem što je neprijatelj uz pripomoć artilerije i avijacije ovladao Kostreškim grobljem. Neprijatelj je tokom dana pokušavao nadirati uz pripomoć artilerije i avijacije, ali je uvijek bio odbijen.

Neprijatelj koji je išao iz Majura u pravcu Krčeva u isto je stigao, zapalio nekoliko kuća i odmah se povratio nazad, tako da četa koju smo poslali iz rezervnog bataljona nije neprijatelja našla u Krčevu.

2) U borbi kod Kukuruzars'kog groblja iz protivkolskog topa i protivkolske puške oštećena su neprijatelju dvojna oklopna kola i dva motocikla, koji su bili napušteni od posluge, te je neprijatelj pred samu noć pod zaštitom artilerije i avijacije iste odvuкао, tako da plijen nismo uhvatili.

3) Po naknadno prikupljenim podacima neprijatelj je imao gubitaka u Majuru 22 mrtva i oko 50 ranjenih, a u Kostrešima i kod Kukuruzarskog groblja oko 20 mrtvih i više ranjenih. Ovi podaci potvrđeni su sa više strana, kao i sa strane informativnog oficira ove brigade.⁴

4) Naši gubici u ovim borbama su 4 mrtva i 12 ranjenih drugova. Jedan drug teško ranjen pao je u ruke neprijatelju i sa istim jedan puškomitraljez. Iz liste gubitaka vidi se gdje su mrtvi sahranjeni i u koju bolnicu su ranjenici otpremljeni.

5) Od dobivenih rana dosada nije još niti jedan drug podlegao.

6) Akcija na Majur nije izvedena po određenom planu. Niže starješine kada su pri nastupanju naišli na drugi raspored neprijatelja nego što je predviđeno, nisu se snalazili, ne posjeduju nimalo samoinicijative.

Tokom 30 pr.mj. za vrijeme borbe u Kostrešima i na Kukuruzarskom groblju starješine ove brigade dobro su se snalazili kao i borci.

Tokom dana veza između bataljona bila je dobra, kako borbena, tako i kurirska. Bataljoni su se uzajamno potpomagali, što je doprinijelo da se neprijatelj odbio.

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

7) U ovoj akciji utrošena je sljedeća količina municije i to: municije za karabine mauzer 3.247 metaka, za talijanske karabine 650 metaka, za šarce 837 metaka, za bredu 940 metaka, za male bacače 29 granata, za teške bacače 20 granata, topovskih granata za brdski top 20, pancirnih granata za protukolac 19 komada.

Prilog: lista gubitaka ranjenih, poginulih, nestalih i pregled gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Uroš Krunić

Komandant-kapetan,
Rade Milojević

BR. 7

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE OD 1 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SPRIJEČE POKRETE NEPRIJATELJA NA PRAVCU GOSPIČ — GRAČAC¹

ŠTAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Broj: Služb.
1. XI.1943

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA OVE BRIGADE

U vezi naređenja Štaba divizije, Lički partizanski odred preuzeće položaje II bataljona, tj. do kote 663² još u toku noći. U vezi ovoga činimo sljedeći raspored naših snaga:

I bataljon ostaje i dalje na sektoru Brušani — Rizvanuša — Klisa. Ne dozvoliti prolaz neprijatelju za Brušane i Divoselo. U slučaju jačeg neprijateljskog pritiska povlačiti se prema Divoselu — Počitelju u sastav brigade. Ukoliko bi neprijatelj pokušao sa izvlačenjem iz Gospića za Gračac, postavljati se na liniji Divoselo — Čitluk — Počitelj — Medak i dejstvovati

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 7—5, k. 801.

² Ona se nalazi zapadno od Barlete.

bočno. Težiti da se neprijatelju što više nanese gubitaka, a ukoliko pokuša neprijatelj sa ofanzivom u pravcu Vrebca — Mogorića djelovati u pozadini neprijatelja.

II bataljon čim se, smijeni sa sadašnjih položaja, zaposjeće kotu 640 (kod Barleta) i kotu 583 sa zadatkom da ne dozvoli prodor neprijatelju od Bilaja preko Barleta za Vrebac. Isto tako zatvarati put od Ribnika preko polja za Vrebac, i od Medka za Vrebac. U sastav ovog bataljona dodijeliće se protivkolski mitraljez, koji se sada nalazi kod IV bataljona.

III i IV bataljon zaposjeće položaje Bogunieu, k. 706, Šušnjaricu i kotu 630 sa zadatkom da napadaju na neprijatelja koji se bude kretao od Gračaca za Gospić i obratno.³ Nastojati neprijatelju nanijeti što više gubitaka. Ukoliko bi neprijatelj pokušao sa bjegstvom iz Gospića za Gračac, zadržati ga frontalno i uništavati, a ukoliko pokuša sa ofanzivom u pravcu Mogorića — Vrebca — Ostrovice, djelovati bočno na neprijatelja. U sastav ovih bataljona dodijeliće se Inženjerska četa VI divizije i dva protivkolska oruđa. Mine postaviti na cesti Medak — Raduč oko Šušnjarice i Visokog Brda na najpogodnijim mjestima.

Komore ovih bataljona da ostanu u Vrebcu sa brigadnom komorom. Sa ova dva bataljona ići će operativni⁴ i obavještajni oficir⁵ ove brigade koji će detaljnije izvršiti raspored bataljona i rukovoditi sa operacijom.

Vežu održavati sa jedinicama što bolje, a sa ovim štabom telefonski i kuririma.

Štab brigade biće u Vrebcu više crkve, gdje slati sve izvještaje. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR,
Damjanović⁶

KOMANDANT MAJOR,
Dotlić⁷

(M.P.)⁸

³ O rezultatima ovih napada vidi dok. br. 35.

⁴ Ljubomir Medić

⁵ Jovo Kovač

⁶ Branko

⁷ Dušan

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 1 STUDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
SKE O BORBI NA CESTI JOSIPDOL — MODRUŠ¹

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
1. XI. 43 godine.

Koncept

Dostavlja operativni izvještaj.—

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Dana 31. X. 43 g. naš I bataljon koji je ojačan sa protukolskim topom i teškim bacačem držao je položaj kod Modruša pozadi napravljenih prepreka na cesti. Neprijatelj sa 8 tenkova, jednim blindiranim autom i oko 100 pešaka (Nijemci i ustaše) krenuo je iz Josipdola cestom kroz Munjavu — Vetrenicu za Modruš (nova cesta). Naše prepreke nalaze se na okuci ceste ispred Modruša u visini Koceljja. Naš I bataljon, kad je naišao neprijatelj, branio je prepreke sa pješadijskom vatrom i vatrom teškog bacača i protukolskog topa. Prvi tenkovi stali su kod prepreke i njih je obasula naša pješadijska vatra i vatra iz topa. Poslije par hitaca iz topa, a kako su elementi već ranije uzeti, imali smo pogotke u tenkove. Neprijatelj se malo uskomešao, a zatim kako je bio po dubini otvorio je vatru u pravcu položaja bataljona. Vatra je bila dosta jaka iz svih tenkova, tako da su dobili nadmoćnost u vatri i iskoristili ovaj momenat za povlačenje. Od topovskih pogodaka oštećena su dva tenka koje su također ovog momenta privezali za druge tenkove i odvukli.

Neprijatelj je već bio izbio na mjesto borbe oko 8 časova, a povukao se oko 11 časova istom cestom za Josipdol. Uz put nisu vršili nikakve druge ispade.

Istog dana naš II bataljon išao je na zasjedu na cestu kod Košare, bataljon je stigao na samo mjesto, to jest kod Košare ujutro i vršio raspored četa za zasjedu. U tom momentu naišla su dva kamiona i jedinice — još nepripremljene i ne zauzevši još položaj — otvorile su vatru na kamione. Kamioni uspijevaju proći. U ovoj zasjedi zarobljeno je jedan zastavnik, dva domobrana, jedan željezničar, jedan poštar, dva civila od

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47/2, k. 831.

kojih je jedan ranjen, ranjeni je poslan za Ogulin u bolnicu. Detalje o zarobljavanju ovih ne znamo, jer nam još bataljon nije dostavio, a čim dobijemo, dostavićemo.

Poslije ovog napucavanja na ove kamione koji su po izvještaju ovih zarobljenika vozili vino iz Karlovca za Ogulin, kao reakcija na ovu našu zasjedu odmah došla su sa pravca Ogulina 4 tenka i oklopni vlak, gdje su otvarali vatru po terenu oko Košara. Naš bataljon povukao se u staru bazu oko 14 časova. Istovremeno kad je došla intervencija sa tenkovima, došao je i jedan avion koji je tukao položaj naše zasjede.

Gubitci neprijatelja: nepoznat broj mrtvih i ranjenih.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Ratni plijen: Zarobljeno: jedan zastavnik, dva domobrana, 1 željezničar, 1 poštar, dva civila, jedan pištolj.

Kritički osvrt:

Zasjeda na cesti bi svakako uspjela na kamione da se ranije zauzeo položaj, inače ostalih nedostataka nema.

U borbi kod Modruša da je I bataljon pokušao i sa pokretom pritisnuti neprijatelja možda bi bio neprijatelj ostavio oštećene tenkove.

Municije utrošeno 2323 metka mauzer i 200 talijanskih, 14 granata 47 mm., 9 mina za teški bacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar. —
Dušan Hrstić

Komandant-major. —

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 1 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 23 RUJNA DO 31 STUDENOG¹

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE »RADE KONCAR«
HRVATSKE

Br. 67

Dne 1. XI. 1943 god.

Operativni izvještaj...
od 23. IX. — 31. X. 43. —

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O.H. —
ŠTABU II. OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H. —

Naša Brigada za navedeno vrijeme izvršila je sljedeće akcije i borbe sa neprijateljem i to:

Dne 23. IX. 1943 godine naša Minerska grupa izvršila je rušenje željezničkog mosta na rijeci Okičnici na pruzi Zagreb — Karlovac. Most je onesposobljen za dulji promet, ostali bataljoni toga dana nisu vršili nikakve akcije.

24. IX. 1943 godine Minerska grupa srušila je most na glavnoj cesti Zagreb — Karlovac kod sela Izimja. Most je uništen za kraću uporabu. —

25 i 26. IX. 1943 godine: u toku tih dana nije bilo značajnih promjena. —

27. IX. 1943 godine ujutro oko 7 časova naišli su neprijateljski avioni marke »Štuka« te su počeli bombardovati selo Krašić gdje se je nalazio naš III Proleterski bataljon. Borci su još bili nesređeni, tj. nespremni, raspoređeni po kućama na doručku, te se nisu mogli izvući iz sela na položaj. Tokom bombardovanja nailazili su neprijateljski tenkovi i pješadija cestom za Krašić i provalili u isto mjesto.² Borci su se počeli povlačiti pod vatrom na položaj, što je bilo dosta nesređeno. Na položaj kod I i II Proleterskog bataljona također su nastupali tenkovi i pješadija. Položaj I Proleterskog bataljona koji je bio u Kupčini držao se cio dan do 16 časova poslije podne uz prkos neprijateljskog nadiranja sa pješadijom i tenkovima. II Prole-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26/4, k. 721 A.

² Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, dok. br. 192 i 253.

OPERATIVNI IZVEŠTAJ...
od 23.IX.-31.IX.43.-

25
GLAVNOM STABU N.O.V. i P.O.H.-
STABU II.OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.-

Naša Brigada za navedeno vrijeme izvršila je sledeće akcije i borbe sa neprijateljem i to:

Dne 23.IX.1943 godine naša Minerska grupa izvršila je rušenje željezničkog mosta na rijeci Okričnici na pruzi Zagreb-Karlovac.Most je onesposobljen za dulji promet,ostali bataljoni toga dana nisu vršili nikakve akcije.

24.IX.1943 godine Minerska grupa arušila je most na glavnoj cesti Zagreb-Karlovac kod sela Izinlja.Most je uništen za kraću uporabu.-

25 i 26.IX.1943 godine,U toku tih dana nije bilo značajnih promjena.-

27.IX.1943 godine u jutro oko 7 časova naišli su neprijateljski avioni marke "Štuka" te su počeli bombardovati selo Kračić gdje se je nalazio naš III.Proleterski bataljon.Borci su još bili nerasređeni tj.nepreparni,raspoređeni po kućama na doručku, te se nisu mogli izvući iz sela na položaj.Tokom bombardovanja nailazili su neprijateljski tenkovi i pješadija cestom za Kračić i provalili u isto mjesto.Borci su se počeli povlačiti pod vatrom na položaj što je bilo dosta nesređeno.Na položaj kod I i II.Proleterskog bataljona takodjer su nastupali tenkovi i pješadija.Položaj I.Proleterskog bataljona koji je bio u kupčini držao se čec dan do 16 časova poslije podne uz prkos neprijateljskog nadiranja sa pješadijom i tenkovima.II.Proleterski bataljon bio je oduševljen jer je držao položaj Brlečić-Bresarić.Kazlog presjecanja odstu pa bio je tako što je III.Proleterski bataljon bio iznemadjen i nije mogao zauzeti položaj i dati otpor neprijatelju,već je neprijatelj prodorom na tenkovima na Hrčenić i stime sprečio odstup II.Proleterskog bataljona.Neprijatelj je prokretario Kračić-Prbičić,te se je u 17 časova povukao sa pješadijom i tenkovima u pravcu Karlovača.

U ovoj borbi neprijatelj je imao na cijelom sektoru oko 100 mrtvih i ranjenih vojnika,zarobljena su dva ustaša i zaplijenjen jedan p.mitraljez,1 laki bacač,8 pušaka i ostale ratne spremne i materijala.

U ovoj borbi na našoj strani bilo je 35 mrtvih 27 ranjenih i 15 nestalih drugova.Od oružja izgubili smo 1 tenk,1 protivkoljski top,1 p.mitraljez,1 mali bacač i 5 pušaka.-

28.IX.1943 godine,naš II.Proleterski bataljon izvršio je napad na željezničku stanicu Domagović-Lazina kao i sve bunke na tome sektoru,dok je jedan bataljon davao osiguranje prema Jasici i Draganiću i fingirao na iste napad.Takodjer je dignut jedan most u Domagoviću i razrušena pruga na više mjesta.U toj borbi zarobljena su 53 domobrana i ustaše,zaplijenjene je 76 pušaka,5.000 metaka,100 šinjela i ostale ratne spremne i materijala.U toj borbi imali smo 4 ranjena i 1 zarobljen protivog druga.-

29.IX.1943 godine toga dana nije bilo značajnih promjena na.-

30.IX.1943 godine,naš III.Proleterski bataljon krenuo je u zajednici sa jednom brigadom XVII.Divizije N.O.V. i P.O.S.u napad na Stojdragu,naš bataljon davao je za vrijeme napada sasjedu došila je Slovenska Brigada vršila napadna nam garnizon.III.Proleterski bataljon u zajednici nije imao posla pošto neprijatelj nije naišao u tu pravcu.-

1-2.X.1943 godine vršen je napad na neprijateljski garnizon u Ješevici.Napad je vršio jedan bataljon uz pomoć našeg teškog orudja.Ostali bataljoni držali su zajedno Jaske,Sancobora i Draganica.

terski bataljon bio je odsječen jer je držao položaj Brlenić — Bresarić. Razlog presijecanja odstupa bio je zato što je III Proleterski bataljon bio iznenađen i nije mogao zauzeti položaj i dati otpor neprijatelju, već je neprijatelj prodro sa tenkovima na Hrzenik i s time spriječio odstup II Proleterskog bataljona. Neprijatelj je prokrstaro Krašić — Pribić, te se je u 17 časova povukao sa pješadijom i tenkovima u pravcu Karlovca.

U ovoj borbi neprijatelj je imao na cijelom sektoru oko 100 mrtvih i ranjenih vojnika, zarobljena su dva ustaša i zaplijenjen jedan p.mitraljez, 1 laki bacač, 8 pušaka i ostale ratne spremne materijala.

U ovoj borbi na našoj strani bilo je 35 mrtvih, 27 ranjenih i 15 nestalih drugova. Od oružja izgubili smo 1 tenk, 1 protivkolski top, 1 p.mitraljez, 1 mali bacač i 5 pušaka. —

28. IX. 1943 godine naš II Proleterski bataljon izvršio je napad na željezničku stanicu Domagović — Lazina³ kao i na sve bunkere na tome sektoru, dok je jedan bataljon davao osiguranje prema Jaski i Draganiću i fingirao na iste napad. Također je dignut jedan most u Domagoviću i razrušena pruga na više mjesta. U toj borbi zarobljena su 53 domobrana i ustaše, zaplijenjeno je 76 pušaka, 5.000 metaka, 100 šinjela i ostale ratne spremne materijala. U toj borbi imali smo 4 ranjena i 1 mrtvog druga. —

29. IX. 1943 godine: toga dana nije bilo značajnih promjena. —

30. IX. 1943 godine naš III Proleterski bataljon krenuo je u zajednici sa jednom brigadom⁴ XVII Divizije N.O.V. i P. O.S. u napad na Stojdragu, naš bataljon davao je za vrijeme napada zasjedu, dočim je Slovenska brigada vršila napad na sam garnizon. III Proleterski bataljon u zasjedi nije imao posla, pošto neprijatelj nije naišao tim pravcem. —

1—2. X. 1943 godine vršen je napad na neprijateljski garnizon Pleševicu.⁵ Napad je vršio jedan bataljon uz pomoć našeg teškog oruđa. Ostali bataljoni držali su zasjede od Jaske, Samobora i Draganića. Neprijatelj u samom garnizonu ogorčeno se je borio i nije se uspjelo probiti do njega, te je 2. X. 1943 godine u 19 časova počeo bježati u pravcu Jaske uz pratnju tenkova. Neprijatelj sa tenkovima probio je kroz zasjedu koju je držao II Proleterski bataljon i uspio da se spoji sa neprijateljskim garnizonom gdje je tom prilikom izvukao cijelu posadu i povukao je za sobom. — Neprijatelja u svom povlačenju

³ Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 256.

⁴ Riječ je o NO brigadi »Matija Gubec« iz sastava Sedamnaeste divizije NOV i PO Slovenije. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 66.

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 66.

pratila je u stopu jedna četa I Proleterskog bataljona koja mu je tom prilikom zadala osjetne gubitke, tako da je na putu ostavio oko 20 mrtvih vojnika. Zaplijenjeno je 80.000 metaka, 105 mina za teški bacač, 190 mina za male bacače, 51 čebe, 12 šinjela i ostale ratne spreme i materijala. Naši gubici u toj borbi iznose 3 mrtva i 10 ranjenih drugova.

3. X. 1943 godine neprijatelj je krenuo iz Jaske u pravcu Plešivice, gdje je držao položaj II Proleterski bataljon. Neprijatelj je sačekan i odbijen uz nepoznate gubitke.⁶ Tom prilikom uništen je jedan kamion koga su odvucli tenkovi za Jasku. —

4. X. bez značajnih promjena. —

5. X. Brigada je držala položaj: Plešivica, Sveta Jana, Pribić. Neprijateljska patrola naišla je na patrolu II. Proleterskog bataljona, koja je naglim jurišem neprijatelja razjurila. Neprijatelj je imao tri ranjena i dva mrtva vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka. —

5—14. X. 1943 godine Brigada je držala položaj Okić — Plešivica, Sveta Jana, Pribić, Krašić i Vrhovac. Za to vrijeme pokušavao je neprijatelj u više navrata da napadne naše položaje, ali je uvijek bio odbijen. Za to vrijeme bio je formiran IV Bataljon i sređivana Brigada. Također, bile su postavljene zasjede na cesti Zagreb — Karlovac, ali bez uspjeha. U to vrijeme također se spustio na naš položaj jedan avion marke »Biker«. —

15. X. 1943 godine krenuo je II Proleterski bataljon da napadne neprijatelja u Mir'kopolju. Neprijatelj je izišao iz svoga garnizona te ga je bataljon susreo na putu na raskrsnici ceste Ozalj — Bresarić i napao ga sa jednom četom. Neprijatelj je tom prilikom bio raspršen i odstupio u panici u pravcu svoga garnizona. U toj borbi neprijatelj je imao oko 15—20 mrtvih, dok broj ranjenih nije nam poznat. Na našoj strani bio je jedan mrtav drug. —

16. X. 1943 godine Brigada je držala iste položaje, neprijatelj je izišao iz garnizona Draganići u pravcu položaja II Prol. bataljona u Brlečiću u jačini od 200—300 vojnika. Neprijatelj je došao na blizu, te je onda primijećen, kako je imao veće snage, a na položaju bila je samo jedna četa, i nakon dulje borbe, četa je bila prisiljena da se povuče u pravcu Bresarića.

Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i 15 ranjenih i među njima jedan poručnik. — Na našoj strani nije bilo gubitaka. —

17. X. 1943 godine u noći napadnuta je posada u Izimju, Čeglju i Zdihovu.⁷ Posadu na Zdihovu napadao je III Prole-

⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 200.

⁷ Vidi tom V, knj. 20, dok. 221 i 222.

terski bataljon. Neprijatelj je bio dosta jak i utvrđen. Povrh toga neprijatelju je stigla pomoć u 1 sat poslije pola noći, te je bataljon bio prisiljen da se povuče ispred tenkova. Posade Čeglja i Izimja napadao je naš II Proleterski bataljon, akcija je uspjela djelimično, ali ne potpuno iz razloga jer je neprijatelj bio utvrđen i raspolagao sa jačim snagama, usto neprijatelj je zapalio nekoliko kuća koje su rasvetljavale cio predteran, te se nije moglo ni sa koje strane prići a ne biti uočen. Prema tome, bataljon se je morao povući. Prvi juriš sa strane boraca bio je dobar i neki dio uspio se je dovući do samih neprijateljskih rovova. U toj borbi neprijatelj je imao nepoznat broj mrtvih i 8 zarobljenih. Zarobljen je jedan teški bacač, 1 laki njemački mitraljez, 7 pušaka i 1 šmajser. Na našoj strani bilo je 8 ranjenih drugova. —

Od 17—21. X. Brigada je držala položaj Okić — Sveta Jana — Pribić. Neprijatelj je počeo koncentrisati snage u Jaski, Draganiću i Karlovcu, te je 21-X. 1943 godine počeo sa ofanzivom⁸ i krenuo iz garnizona u pravcu naših položaja. Brigada je prihvatila borbu. Borba se je vodila cio dan. Pošto je Brigada bila razvučena na veliki sektor, preko« noći promijenili smo položaj na uži sektor i to Pribić — Hutin — Hrzenik.

22. X. 1943 godine borba se je vodila na istim sektorima ali oko 12 sati bataljoni su se povukli na nove položaje Strmac — Hulin — Grandić Brijeg, gdje je prihvaćena i dalja borba. Neprijatelj je nadirao sa velikim snagama i tukao- sa avijacijom. Pošto se položaj nije mogao više držati, Brigada se je tokom noći povukla na nove položaje i to Lović Prekrižki — Baroni, Relić, Kostanjevac — Željezno i Hartje.

23. X. 1943 godine neprijatelj je ispitivao teren do 10 časova ujutro gdje se nije mogao snaći radi promjene našeg položaja, te je tek u 10 sati došao do nekih naših snaga, tj. Relić i Baroni i prihvatila se je borba. Borba se je vodila cio dan na tim položajima, tj. do 16 časova poslije podne. Borba je bila žestoka, ali Brigada nije se nimalo povukla sa svojih položaja. U 16 časova poslije podne naišli su iza leđa neprijateljski tenkovi od Sošica koji su se probili od Metlike preko Radovice za Sošice kroz položaj koji je držala XV Slovenačka brigada, bili smo u tom slučaju prisiljeni da povučemo snage koje su bile u Baronima i Reliću preko ceste na Željezno, tako da izbjegnemo da neprijatelj ne presiječe naše snage. — Kada su snage povučene, neprijateljski tenkovi spojili su se sa neprijateljem kod Relića i Oštrca. Mi smo i dalje držali položaj preko ceste. Neprijateljski tenkovi krenuli su preko Kostanjevca za Željezno ali su bili spriječeni jer je bio srušen

⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 148, 228, 229 i 231.

most koji se nalazio u Kostanjevcu. Pošto smo bili odsječeni od bolnice koja se nalazila u Malincu, držali smo položaj uz cestu i dalje, slali vezu za bolnicu, ali se nije uspjela uspostaviti. Pošto se nismo mogli na tome položaju sutradan zadržati, povukli smo se ujutro 24. X. za Pečno i Višoševiče.

24. X. 1943 godine držali smo položaj Višoševiči — Pečno Gračac. U 12 sati do podne stigli su Slovenci, Odred i bolnica u Pečno. Uslijed nesređenja bolnice nismo mogli krenuti naprijed, nego smo ostali 25. X. na položaju Draganoš — Jeleniči — Pečno i Gračac. Neprijatelj nije kretao prema našim položajima. Naveče Oko 17 časova krenuli smo sa bolnicom u pravcu Sveta Jana — Plešivica — Okić — i dalje u pravcu glavne ceste i pruge Zagreb — Karlovac. Kada smo stigli blizu, tj. kod Pavučnjaka, bio je dan a bolnica nije mogla više putovati, bili smo prisiljeni da ostanemo u šumi kod Pavučnjaka. —

25. X. 1943 godine bili smo po šumi kod Pavučnjaka, u 14 časova poslije podne naišlo je oko 25 Nijemaca kao patrola koji su naišli na naše i otvorili vatru na njih. Borba se je razvila i neprijatelj je bio u kratko vrijeme razjuren. Poslije toga naišli su neprijateljski tenkovi glavnom cestom Karlovac — Zagreb, gdje su po cesti patrolirali i sprečavali prelaz naše kolone preko ceste. U 18 časova povukli smo se cestom preko Galgova i prešli glavnu cestu kod Rakovog Potoka i krenuli za Horvate u pravcu pruge koju smo prešli oko 12 sati u noći. Kod prelaza nije došlo do borbe.

26. X. 1943 godine stigli smo u Turopolje i zauzeli položaje Donji Draganožec, Dubranec, Guštelnica, Cerovski Vrh i Mikša. Borci su se odmarali i nije bilo nikakve borbe.

27. X. 1943 godine bila je Brigada na istim položajima, borci su se odmarali, gdje su se jednovremeno sređivali bataljoni.

28. X. 1943 godine u 12 sati prije podne Brigada je krenula u pravcu Pisarovine prema Kupi na prelaz kod Gradca, gdje se je tokom noći prebacila preko Kupe i smjestila na položaje Lisinja, Kablar, Banski Kovačevac, Donje Sredičko i Crna Draga. —

29. 30 i 31. X. 1943 godine Brigada je bila na istim položajima, borci su se odmarali i sređivale su se jedinice. —

Za vrijeme svih gore navedenih borbi i zadnje ofanzive utrošeno je municije mauzer 34.000, manliher 5.220, talijanske 22.550, ručnih bombi 200, mina 220, granata 80. —

Za vrijeme ofanzive koja je trajala od 21—28. X. 1943 god. neprijatelj je imao mrtvih 250, ranjenih 250, zarobljenih 3. —

Naši gubici za ovo vrijeme: mrtvih 14, ranjenih 40, nestalih 33.—

Zaplijenjeno je: jedan p.mitraljez, pušaka 30, municije 10.550.

Operativni zvanični izvještaj nije dostavljan redovno iz razloga što poslije svake izvršene akcije dostavljan je kratak pregled u kome je, u kraćim crtama, iznijeto sve. —

Kritički osvrt:

Sam Štab brigade nije funkcionisao u napadu na Krašić kada je neprijatelj ujutro rano izvršio napad sa štukama i tenkovima. Štab brigade nije se odmah snašao, tako da su članovi pojedini iz Štaba otišli na pojedine sektore, da se nisu suglasili u brzome momentu.

Napad koji je izvršen na Plešivicu, a koji je napadao I Proleterski bataljon, u samome napadu nije postupio po zapovijesti koju je izdao ovaj štab, tako da nismo uspjeli da potpuno uništimo živu snagu neprijatelja. —

Isto tako kada se je vršila akcija na Zdihovo, gdje se nalazilo 150 ustaša, nije bilo odlučnosti kod III Proleterskog bataljona koji je napadao. Razlog neuspjeha u Zdihovu leži u tome što su borci bili uplašeni od motorizacije a i sam Štab bataljona koji se nije pripremio za tenkove sa benzinskim flašama. —

U cijelim akcijama koje su navedene u ovom operativnom izvještaju nije se smjelo potrošiti ovoliko municije a tu krivicu snosi i sam Štab brigade, koji nije obraćao pažnju na pravilan utrošak municije. —

Za vrijeme ofanzive koja je vršena na Žumberak bilo je raznih nedostataka ali u borbama su se najbolje pokazali II Proleterski bataljon, a zatim. I Proleterski bataljon, koji su najviše nanijeli neprijatelju gubitaka. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOIMESAR
Božo Spaček

KOMANDANT
Milan Žeželj

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
2 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETER-
SKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« DA ODREĐENI
BROJ RUKOVOĐEĆEG KADRA STAVI NA RASPOLOŽENJE
ŠTABU ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA¹**

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
A. Br. 355
2. XI. 1943

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »R.K.«²

Formiran je Štab Žumberačko-posavskog sektora, koji će rukovoditi jedinicama NOV i PO u Zumberku, Pokuplju, Turopolju do Save. Za komandanta postavljen je major Vojko Hošteter,³ a za političkog komesara Franc Knebl, te za načelnika Štaba Miljenko Lipovščak.

U svrhu normalnog funkcionisanja i djelatnosti gornjeg Štaba i njegovih jedinica, potrebno je da vaša Brigada istima stavi na raspolaganje odmah sljedeće:

Drugove Hinić Stjepana,⁴ Drezga Porin, Reba Petar, Badovinac Jure, Zbukvić Franjo. Iste drugove ste već odredili za Omladinsku brigadu »Jože Vlahović«.

15 desetara, vodnika, polit, delegata i zamjenika komandira četa za Turopoljsko-posavski odred, te jednog komandira čete koji može preuzeti dužnost komandanta bataljona u istom Odredu.

Drugovi i drugarice koji su nesposobni za daljnji put s tim da vaša Brigada ne smanji brojno stanje ispod 1200 boraca.

Obavještajnog oficira Brigade Stojana Trbovića.

Glumačku trupu Brigade.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—2, k. 104 B.

² »Rade Končar«

³ Poginuo u borbi protiv Čerkeza 1944 god. kao operativni oficir Desetog korpusa NOV i PO Hrvatske.

⁴ Poginuo kod sela Toplice 1944 god., u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Žumberačko-pokupskog NOP odreda.

Nekoliko drugova koji poznaju mjesta gdje se nalaze zemunice sa ratnim materijalom, spremom, motornim vozilima itd.

Radiostanicu sa telegrafistima i šifrom.

Brdski top kompletan i sa poslugom.

Obadva protukolska topa sa nekoliko dobrih poslužioaca koji su u stanju da obuču novo ljudstvo. Među njima neka bude jedan vođa odjeljenja.

Sve sekcije terena koji potpada pod komandu Štaba gornjeg Sektora.

Sve gornje ljudstvo i materijal izručiti ćete Štabu Sektora te pri tome voditi računa da se tu radi o interesima daljnijeg razvitka naše borbe na Žumberku i Pokuplju.⁵ Prema tome nikakvoj uskogrudnosti nema mjesta.

Budući da vaša Brigada kreće na put koji može mjestimično biti i teže prolazan, to hitno pristupiti organizaciji brdskih kuhinja. Nikakav materijal ni oružje ne može se transportovati sa kolima ili uopće na vuču, već sve mora biti nošeno na tovarnim konjima. Sav suvišan materijal koji vam nije neophodno potreban smanjite na minimum.

Također vodite računa o tome da ne vodite sa sobom ono ljudstvo za koje ste uvjereni da ne može izdržati napore kao na pr. bolesni drugovi i drugarice, naročito drugarice koje nisu navikle na napore i koje bi vam putem činile smetnje.

Vaša Brigada na prolazu kroz Liku dobiti će jedan ili dva protukolska topa, ukoliko bude mogućnosti da se isti nosi na konjima. U tu svrhu potražite i sami samare za topove i rezervišite potreban broj konja ili mazgi.

Također ćete dobiti liječnika za vašu Brigadu.

Uputite hitno u naš Stab popis materijala za koji mislite da će vam biti potreban za što potpuniju opremu i obskrbu, da bi vam se stavilo na raspolaganje, ukoliko imade uslova za to.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,

V.⁶ Bakarić

Komandant generalmajor,

Gošnjak⁷

(M.P.)⁸

⁵ Po odlasku Trinaeste proleterske NOU brigade »RadeJKončar« u sastav Prve proleterske divizije, na Žumberak je upućena Šesnaesta NO brigada »Jože Vlahović«. Vidi dok. br. 61 i knjigu depeša Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472.

⁶ Vladimir

⁷ Ivan

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 10

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 2 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA FORMIRAJU IZVIDAČKE ČETE, VODOVE I DESETINE¹

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
O. Br. 224/43
2 novembar 1943

ŠTABU²

Glavni štab NOV i PO Hrvatske naredjenjem Op. br. 380/43 od 28-X-1943³ dostavio je sljedeće:

»Poznato je da je cilj obavještajne službe, izviđanja i osmatranja, pribavljanje podataka o neprijatelju i zemljištu na kome se izvode operacije.

Pribavljanje podataka o neprijatelju tj. saznanje pravog stanja kod neprijatelja i njegovih namjera predstavlja bitni uslov za uspeh svake operacije. Podaci o neprijatelju su osnovne baze za donošenje pravilne i realne odluke komandovanja. Ukoliko su ovi podaci potpuniji i tačniji utoliko će odluke komandovanja biti realnije i pravilnije, utoliko će poduzeta operacija imati više izgleda u uspjeh.

Razumljivo je, da će u situacijama gdje se ne poznaje stanje kod neprijatelja, komandovanje biti u stalnoj neizvjesnosti, obavijeno velom tajanstvenosti, misterije i iznenađenja. Posljedice toga, samo komandovanje postaje neodlučno i kolebljivo, skoro potpuno ili potpuno ukočeno i paralizovano, bez orijentacije, nemoćno da se pravilno odlučuje u duhu situacije i postavljenog zadatka. Jasno je, da će tada doživjeti u najmanju ruku neuspjeh, a možda i poraz svoje jedinice.

Iz dosadašnjih operacija naših jedinica vođenih u toku, posljednja dva mjeseca na sektoru Sušak — Delnice — Ogulin,⁴

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23—15, k. 425/1.

² Naređenje je poslano svim podređenim jedinicama.

³ Vidi dok. br. 39—1, k. 104 B. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁴ Vidi dok. br. 13 i tom V, knj. 19, dok. br. 33, 34, 140, 159 i 160.

Ogulin — Karlovac,⁵ Perušić — Gospić,⁶ Gračac — Bihać⁷ vidi se da se nije poklonila dovoljna odnosno skoro nikakova pažnja pribavljanju podataka o neprijatelju. Tako se napr. dogodilo, da se ni do danas pouzdano ne zna sa kojim su neprijateljskim, jedinicama vođene borbe na sektoru Sušak — Ogulin i Ogulin — Karlovac, a da ne govorimo o jačini, sastavu i namjerama neprijateljskih snaga koje se nalaze na ovome području, odnosno koje se kreću pravcem Sušak — Ogulin — Karlovac. Sve je to do danas ostala tajna za naše komandovanje. Isti je slučaj i sa sektorom Gračac — Bihać, kuda svakodnevno prolaze stotine neprijateljskih motornih vozila u oba pravca, za koje mi nemamo podataka kako po njihovoj jačini i sastavu, tako i o njihovim daljnjim namjerama. Također neodržavanjem dodira sa neprijateljem, pa čak i izbjegavanje dodira kod izvjesnih jedinica na sektoru Sušak — Delnice — Ogulin, predstavlja jednu od krupnih i neoprostivih grešaka, koja je imala teških posljedica iznenadnim prodorom neprijateljskih oklopnih snaga ka Jezeranima i Drežnici. Ove činjenice nam jasno pokazuju da nadležni štabovi i ostali rukovodeći drugovi, po pitanjima obavještajne službe, nisu shvatili važnost i značaj prikupljanja podataka o neprijatelju i sljedstveno tome nisu preduzeli potrebne mjere za pribiranje ovih podataka i sprečavanje iznenađenja uopšte.

Svakako da je jedan od bitnih uzroka ovakvog stanja, u pogledu pribavljanja podataka o neprijatelju, slaba organizacija izviđačke i osmatračke službe u našim operativnim, jedinicama, kao i službe obezbjeđenja. Zatim odsustvo specijalnih izviđačkih i osmatračkih organa koji su neophodno potrebni svakoj jedinici za pribavljanje podataka o neprijatelju i zemljištu.

Za organizaciju izviđačke i osmatračke službe u našim, jedinicama

NAREĐUJEMO :

I. Izviđačka služba:

a) U svakoj diviziji formirati izviđačku četu jačine 50—60' boraca — izviđača, od 3 voda. Naoružanje čete: puške, 4—6 puškomitraljeza i ručne bombe. Četa je pod neposrednom komandom štaba divizije i kao njen izviđački organ upotrebljava

⁵ Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 151, 152, 166, 167 i tom V, knj. 20, dok. br. 1, 19, 37, 42 i 93.

⁶ Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 10 i 106 i tom V, knj. 20, dok. br. 10, 72, 73, 74, 87, 96, 125, 160 i 166.

⁷ Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 27, 35, 110, 141, 150, 171, i tom V, knj. 20, dok. br. 72, 73, 74, 87, 96, 125, 160 i 166.

se za blisko i daljnje izviđanje, tj. na daljini do jednog dana marša — do 30 km., od čela svoje jedinice u pravcu neprijatelja.

b) U svakoj brigadi formirati izviđački vod jačine 25—30 boraca — izviđača, od 2—3 desetine. Naoružanje voda: puške, 2—3 p.mitraljeza i ručne bombe. Vod je pod neposrednom komandom štaba brigade i kao njen izviđački organ upotrebljava se za blisko izviđanje na daljini do pola dana marša, tj. do 15 km.

c) U svakom bataljonu formirati po jednu izviđačku desetinu jačine 10 boraca — izviđača. Naoružanje: puške, 1 p.mitraljez i ručne bombe. Desetina je izviđački organ štaba bataljona i stoji pod njegovom neposrednom komandom. Upotrebljava se za borbeno i blisko izviđanje u daljini od 5 km.

U odredima, ako su jačine 2 ili više bataljona, u pogledu formiranja, postupiti kao pod b) i c) ovoga naređenja.

d) Oprema izviđačkih jedinica: Sve naprijed označene izviđačke jedinice treba da budu snabdjevene lakom opremom, tj. bez rančeva i drugih teških stvari, kako bi bile pokretljivije i sposobne za kretanje po svakom terenu. Zimi, po snijegu, na pogodnom terenu, treba da budu opremljeni skijama. Od sredstava za izviđanje i brzo javljanje treba da imaju, dvo- glade, razna sredstva za signalizaciju, a po mogućstvu divizion- ske izviđačke čete, nekad, i po jednu malu poljsku radiostanicu.

e) Taktika izviđačkih jedinica: Glavni cilj izviđačkih jedinica je izviđanje neprijatelja i zemljišta u duhu situacije i dobivenog zadatka. Oni borbu ne traže, već je redovno izbje- gavaju, a kad su prinuđeni, onda istu vode toliko, ukoliko im je potrebno da se probiju i dođu do postavljenog cilja. Dakle, borba im je kao krajnje sredstvo, a ne kao cilj. Za njih je najvažnije da se tajno, iznenadno i neopaženo približe nepri- jatelju da ga izvide i rezultate izviđanja najhitnije dostave svojim pretpostavljenim. Osnovni taktički princip za njihov rad je: *»Vidjeti, a ne biti viđen«*.

Dakle, izviđački organi treba da budu u svakoj situaciji oči i uši komandovanja.

II. Služba osmatranja:

Za organizaciju službe osmatranja preduzeti sljedeće:

a) Pri štabovima korpusa odrediti 4—6 osmatrača, pri štabovima divizija 4—6 osmatrača, pri štabovima brigada 4 osmatrača, a pri štabovima bataljona 2—4 osmatrača. Pri komandama četa 2 osmatrača. Ovo su pomoćni organi odnosnih štabova za osmatranje neprijatelja i zemljišta i rada sopstve- nih i susjednih jedinica u datoj taktičkoj situaciji. Nalaze se pod neposrednom komandom navedenih štabova i od istih do-

bivaju konkretne zadatke. Oni moraju biti specijalizirani za ovu vrstu službe. Pri višim štabovima obrazuju osmatračku desetinu pod komandom jednog podoficira.

b) Taktika osmatračkih organa: Glavni cilj osmatračkih organa je osmatranje neprijatelja, kao i rada sopstvene jedinice i susjednih dijelova. Oni dolaze do punog izražaja prilikom bavljenja jedinica na mjestu, naročito u borbi kada sa pojedinih osmatračnica prate tok borbe u duhu jasno određenih, konkretnih zadataka od svojih pretpostavljenih. Redovno se nalaze u neposrednoj blizini svoga štaba, a ukoliko su udaljeni, radi pogodnosti osmatranja, moraju biti povezani bilo telefonom, bilo raznim signalnim ili optičkim sredstvima za brzo izvještavanje. Potrebno je da budu snabdjeveni durbinima. Jedan dio ovih osmatrača redovno se koristi za osmatranje neba, naročito kada je jedinica u pokretu.

III. Izbor ljudstva:

a) Za izviđačke jedinice, ljudstvo treba da bude odabrano. U obzir dolaze fizički zdravi borci, sa dobrim sluhom i vidom i jakim nogama. Ovi borci — izviđači treba da budu bistri, okretni, hrabri i neustrašivi, da imaju po prirodi razvijen osjećaj orijentacije na svakom zemljištu i po svakom vremenu.

b) Za osmatrače, pored ostalog, uzeti naročito one koji imaju dobro razvijen sluh i vid.

Ovo ljudstvo, kako za izviđačke jedinice, tako i za osmatračke organe, uzeti srazmjerno iz potčinjenih vam jedinica.

IV. Nastava i obuka:

Odmah po formiranju ovih organa otpočeti sa nastavom i obukom kod istih. Zasada, dok se ne dostavi uput za izvođenje nastave i obuke i uput za taktičku upotrebu ovih organa, pri izvođenju nastave obratiti naročitu pažnju na sljedeće:

a) Kod izviđačkih jedinica:

— na obuku u raspoznavanju zemljišta i raznih zemljišnih predmeta danju i noću,

— na uočavanje, raspoznavanje i označavanje pojedinih neprijateljskih jedinica i njihovih borbenih sredstava uopšte, bilo kad su ovi na mjestu ili u pokretu,

— na upoznavanje sa taktičkim i borbenim postupcima neprijateljskih jedinica i načinom dejstva pojedinih borbenih sredstava koje on ima u svom naoružanju,

— u načinu probijanja — neopaženog prilaženja do neprijatelja samom postupku izviđanja, bitnosti i važnosti po dataka za svaki konkretan slučaj,

— način izvještavanja.

b) Kod osmatračkih organa:

Obuka u raspoznavanju zemljišta i u izgledima raznih zemljišnih predmeta danju i noću, na raznovrsnom zemljištu u različitim vremenskim prilikama.

— raspoznavanje raznih borbenih sredstava naših i neprijateljskih na bliskim, srednjim i daljnjim odstojanjima,

— poznavanje načina dejstva naših i neprijateljskih oruđa i borbenih sredstava uopšte,

— osmatranje bojnog polja, brzini uočavanja i označavanja svih promjena na bojištu, kako kod naših, tako i kod neprijateljskih jedinica, kao i brzom izvještavanju o svemu zapaženom.

U duhu ovoga, odmah razraditi za prvi period nastavni plan i program i pristupiti izvođenju nastave.

V. *Zadaci izviđačkih i obezbjeđujućih organa:*

Mnogima nisu jasni zadaci izviđačkih i obezbjeđujućih organa u pojedinim taktičkim situacijama. Zato objašnjavamo:

1) Izviđački organi (izviđačke čete, vodovi i desetine, kao i naročito odaslate izviđačke patrole) imaju osnovni i glavni zadatak izviđanje neprijatelja i zemljišta. Ovi organi prvi uspostavljaju dodir sa neprijateljem, održavaju ga i stalno produbljuju. Oni nisu prostorno i vremenski striktno vezani za svoju jedinicu. Oni imaju veću slobodu, kako u pravcu pogleda pravca kretanja, tako i načinu izvršenja postavljenog zadatka. Oni se nalaze uvijek između neprijatelja i obezbjeđujućih organa svoje jedinice, bliže neprijatelju. Kad otpočne borba oni se povlače na krilo sopstvene jedinice i produžavaju izviđanje prema boku i pozadini neprijatelja. Ne odgovaraju za bezbjednost svoje jedinice.

2) Obezbjeđujući organi (prethodnice, zaštitnice, pobočnice i predstraža) imaju osnovni i glavni zadatak obezbjeđenje jedinice od iznenadnog neprijateljskog napada. Oni su prostorno i vremenski striktno vezani za svoju jedinicu i snose punu odgovornost za njenu bezbjednost. Redovno se nalaze pozadi izviđačkih organa, bliže glavnini svoje jedinice koju obezbjeđuju.

Obezbjeđujući organi uspostavljaju dodir sa neprijateljem, održavaju ga i stalno produbljavaju. Uhvaćeni dodir sa neprijateljem ne smiju prekinuti.

Postojanje izviđačkih organa ni u kom slučaju ne isključuje obezbjeđujuće organe i obratno. Izviđački organi ne mogu zamijeniti obezbjeđujuće, niti obezbjeđujući izviđačke. U svakoj taktičkoj situaciji, svaka jedinica, počev od čete pa naviše, mora imati obje vrste ovih organa.

Dakle, izviđački i obezbjeđujući organi međusobno se dopunjuju.

U duhu ovoga naređenja, nadležni štabovi preduzeti će odmah organizaciju i formiranje izviđačkih jedinica i osmatračkih organa. O postupku po prednjem dostaviti izvještaj ovome štabu i to Štab IV Korpusa i XIII Divizije do 10-XI-1943 g. a Štab VI Korpusa i VIII Korpusa i II Operativne zone do 20-XI-t.g.

Dostavlja se prednje naređenje GŠH na tačan postupak. Štabovi odreda imaju formirati izviđačke jedinice u svemu onako kako je regulisano za brigade pod divizijama.

Skrećemo pažnju štabovima divizija i odreda da se u svemu pridržavaju gornjih naređenja GŠH u pogledu vremena i načina formiranja izviđačkih jedinica.

Izvještaj o izvršenju dostavite nam najdalje do 10-XI-1943 g. *neizostavno*. U izvještaju naznačiti jačinu i naoružanje izviđačkih jedinica, vodeći računa da se ne odstupa od prednjih naređenja GŠH.

Prijem naređenja pismeno potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant,
pukovnik

DOSTAVLJENO:

Štabu VI, VII i VIII Divizije,
Kordunaškog, Karlovačkog, Banijskog,
Pllašćanskog i Cazinskog partizanskog odreda.

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 2 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VIROVITICU¹

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

Op. br. 113
Dana 2/XI 1943 u 9 sati

{
Z A P O V I J E S T
(Sekcija Slatina i Bjelovar 1 : 100.000)

U neprijateljskom uporištu Virovitica nalazi se jedan konjički sklop² jačine 400—450 ljudi, oko 120—150 Nijemaca, 40—50 ustaša i oko 70 policajaca, žandara itd. Svega oko 720 ljudi.

Sklop je naoružan sa: 7 t.mitraljeza, 12 l.mitraljeza, 3 l.bacača, ostalo puške. Ustaše su naoružane sa: 5 t.mitraljeza, ostalo puške. Policija i žandari naoružani su sa puškama. Naoružanje Nijemaca nepoznato.

Smješteni su u kasarni i bunkerima oko nje, u poglavarstvu i bunkerima oko njega, u domu i na stanici i bunkerima oko njih.

Za likvidaciju naprijed navedenog uporišta

N A R E Đ U J E M O :

<p>1. — XII Divizija:
Štab XII Divizije,
XVIII Brigada NOVJ,
Brodsko brigada NOVJ,
Čehoslovačka Brigada
NOVJ.
2 grupe diverzanata
Svega: 10 bataljona,
2 grupe diverzanata.</p>	1. — Brigada »A«³ likvidira neprijateljsko uporište Viroviticu/ U vezi sa tim zadatkom njoj se dodaju 2 grupe diverzanata, kao i 80 kg. eksploziva, koji se nalazi u XVIII Brigadi radi rušenja staničnih uređaja i zgrade iz koje bi se dao otpor. Brigada »B«⁵ postavlja osiguranje prema Đurđevcu sa

¹ Original, pisain na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1, k. 881.

² Riječ je o Drugom konjičkom sklopu (divizionu). Vidi dok. br. 14—4, k. 107 B. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Riječ je o Osamnaestoj NO brigadi. Vidi dok. br. 26.

⁴ O rezultatima napada na Viroviticu vidi dok. br. 48, 54, 63 i 81.

⁵ Odnosi se' na Čehoslovačku NO brigadu »Jan Žiška«. Vidi dok. br. 26.

jačim snagama, a sa slabijim kontrolisaće V. Pisanicu i Grdevac.

Brigada »C«⁶ postavlja osiguranje prema Slatini i Daruvaru.

2. — Zapadna grupa NOPO:
Štab Grupe odreda,
Daruvarski NOPO
Bilogorski NOPO.

Svega: 4 bataljona.

2. — Taj Štab stavlja se pod neposrednu komandu Štaba XII Divizije na sljedeći način.

a. — Bilogorski NOPO nalazi se pod komandom Štaba Zapadne grupe NOPO.

Zadatak tog Odreda je da postavi osiguranje spram Grubišnom Polju fingirajući istovremeno jak napad na Grubišno Polje.

b. — Daruvarski NOPO nalazi se pod komandom Štaba Zapadne grupe NOPO.

Zadatak tog Odreda je da postavi osiguranje oko Daruvara kontrolišući izlaze iz njega i vršeći jednovremeno jak fingiran napad na isti.

Diverzantski bataljon:
Štab Bataljona,
Diverzantske čete.

Svega: 3 čete.

3. — Bataljon se stavlja pod neposrednu komandu Štaba XII Divizije.

Zadatak tog Bataljona je da minira put Dulavec⁷ — Daruvar i put Daruvar — Končanica — Zdenci, prema usmenom dogovoru sa komandantom Diverzantskog bataljona.⁸ Također će presjeći prugu Virovitica — Slatina oko Sladojevaca. Isti bataljon treba da spremi dovoljno eksploziva za rušenje željezničkog i putnog mosta preko Drave. Detaljnije

⁶ Riječ je o Brodskoj NO brigadi. Vidi dok. br. 26.

⁷ Miokovićevo

⁸ Komandant ovog bataljona bio je Borivoj Miličević.

naređenje⁹ dobiće od Štaba XII Divizije.

Za samu akciju uputiće svršene kursiste za dizanje zgrada u XII Diviziju. Snabdjeti ih sa zapaljivim bombama i bombama protiv bornih kola.

4. — Akcijom rukovodi Štab XII Divizije s tim što će im ovaj Štab delegirati svoja dva oficira sa zadatkom: da s jedne strane prenose direktive ovog Štaba, a s druge strane da stalno izvještavaju ovaj Štab o toku akcije.

5. — Početak napada 6. o.mj, u 18 sati.

6. — Pravac i cilj za evakuaciju ranjenika odrediće saglasno Šef Sanitetskog ostsjeka VI Korpusa¹⁰ i Referent saniteta XII Divizije,¹¹ usmenim dogovorom.

7. — Evakuaciju plijena vršiće Intendantura VI Korpusa sa Štabom XII Divizije, pridržavajući se uputstava o evakuaciji plijena. Kontrolno patrole odrediće Štab XII Divizije.

8. — Iako je akcija u dogovoru sa oficirima iz uporišta,¹² predvidjeti sve da bi se u slučaju potrebe mogla prihvatiti borba i izvršiti likvidacija uporišta.

9. — Za akciju uzeti iz Artiljeriskog divizionara ovog Korpusa brdski i protivtenkovski top sa potrebnim brojem granata.

10. — Štab XII Divizije odrediće obavještajce 2d prikupljanje taoca po priloženom spisku. Isti treba da stupe u vezu sa oficirima koji su s nama u dogovoru, u samom uporištu.

11. — Zauzetu Viroviticu držati što više u našim rukama. Po likvidaciji iste, u samom uporištu ostaviti dio snaga, a ostale snage upotrijebiti prema situaciji.

Napomena: Koristiti se iskustvom iz akcije na Pakrac¹³ što se tiče zasjeda i jednovremenog napada snaga koje ulaze u uporište. Treba isturiti patrole na sve strane da [se] spriječe obilasci. Poslije borbe mijenjati mjesto zasjedama prema pravcu neprijateljskog nastupanja. Opće uzev, one moraju biti vrlo elastične, a informativna služba dobro razvijena. Ni u kom slučaju one ne smiju popustiti. — Domobrane ne svlačiti, niti izuvati.

⁹ Vidi dok. br. 26.

¹⁰ Grujica Žarković

¹¹ Anđelko Kučić

¹² Riječ je o vezi sa oficirima-domobranima iz Virovitice.

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 123.

Prilog: 2 skice Virovitice, koje po izvršenoj akciji vratite u ovaj Štab. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

Komandant:
Pet.¹⁴ Drapšin

Dostavljeno: samo Štabu XII Divizije.

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 2 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PROTIV NIJEMACA U HRVATSKOM PRIMORJU I GORSKOM KOTARU OD 7 DO 29 LISTOPADA¹

ŠTAB
XIII DIVIZIJE NOVH
2 novembra 1943 g.
Op. Br: SI/43

Operativni izvještaj
od 7. X. od 31. X. 43 g.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Vojnička situacija:

Podaci o neprijatelju: Ogulin 300—400 Nijemaca, jedna ustaška bojna 200—300 domobrana i žandara. Oštarije 250—300 Nijemaca sa 4—5 tenkova.

Rijeka — Sušak 400—500 Nijemaca i Bijele Garde sa nepoznatim brojem tenkova i blindiranih automobila.

Raspored naših jedinica: I Brigada na sektoru kod Gospića, a jedan bataljon u Klani (Istra). II Brigada Hreljin — Krasica, odakle je imala istoga dana da smijeni III Brigadu na položajima.

¹⁴ Narodni heroj Petar Drapšin, poginuo nesretnim slučajem 1945 godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—1, k. 105 C.

jima Martinšćica — Kukuljanovo — Kamenjak. III Brigada na položajima Krasica — Kukuljanovo — Kamenjak. IV Brigada na sektoru Ogulina. I Odred: jedan bataljon na Vratniku, II kod Ogulina. II Odred: Kamenjak — Gornje Jelenje. Artiljerijski divizion: jedna baterija kod Ogulina, jedna na Hreljinu, a jedna (tj. III) bila je u formiranju.

Akcije i pokreti:

7. X. 43

Neprijatelj je još u toku prošlog dana i za vrijeme noći izvršio koncentraciju motorizacije na Kamenjaku odakle je krenuo u 3 sata prema Gornjem Jelenju i odbacio II Odred sa njegovih položaja prema Mrzloj Vodici.² Čim je Odred bio odbačen, neprijatelj je krenuo cestom preko Oštrovica — Koritnjaka prema Hreljinu i Krasici. Uslijed slabe organizacije veze neprijatelj je uspio da iznenadi II i III Brigadu i da ih razbije.

I Brigada: čim je neprijatelj počeo sa ofanzivom prema Primorju i Gorskom Kotaru, Brigada je dobila naređenje od Glavnog štaba da se prebaci na sektor Novi u sastav Divizije. I Bataljon te Brigade koji se nalazio u Klani, pošto je neprijatelj također vršio ofenzivu na Istru, nije se mogao tamo održati, već se je u toku noći 6 na 7. X. prebacio kod Grobnika preko Lujzijane u pravcu Hreljina. Kod samog prebacivanja naišli su neprijateljski tenkovi, tako da je bataljon bio razdvojen, dvije čete prebacile su se preko ceste prema Hreljinu, dok dvije nisu uspjele pošto je bio već skoro dan, iste su ostale preko ceste i prebacile se prema Platku u Crni Lug, gdje se je isti u toku dana skoncentrisao i došao u Mrzlu Vodicu.

II Brigada: u 5 sati stigla je na sektor Krasica — Hreljin i raspoređena za odmor. Istog dana imala je zadatak da smijeni III Brigadu na položaju. U 8.30 sati čula se je borba kod Oštrovica i odmah je naređeno jednom bataljonu te Brigade da zaposjedne položaje prema Ostrovici iznad Meje kod prekopa ceste. Uslijed slabe organizacije veze i upornosti jedinica III Brigade prema Kamenjaku i Oštrovici neprijatelj je uspio da se probije preko

² Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 62 i 163.

prekopa i da se pojavi prema Hreljinu, gdje je zapucao na Haubičku bateriju koja je došla istog dana u 4 sata sa zadatkom da se plasira iznad Koritnjaka na cesti prema Gornjem Jelenju, odakle bi imala tući Kamenjak — Grobnik i Čavle. Neprijatelj je zatekao cijelu bateriju na cesti, bez da su okrenuli topove natrag, tj. prema neprijatelju, tako da, kad je neprijatelj naišao, nisu bile u stanju da se povuku pošto je trebalo više vremena da se topovi okrenu na vrlo uskoj cesti. Svega jednoj haubici uspjelo je da se okrene i da istu spase, dok su 2 ostale na licu mjesta, od kojih su spašeni samo neki komadi. Čim je neprijatelj zapucao na haubičku bateriju, naređeno je svim jedinicama da se povlače prema Plasama i Križišću, ali je sve bilo kasno.³ Jedino uspjelo je bataljonu II Brigade, kome je naređeno ranije pola sata, da zaposjedne položaje prema neprijatelju, da se izvuče iz obruča sa još nekim jedinicama koje su bile prema Hreljinu.

III Brigada: kako je naprijed navedeno, držala je položaje, ali uslijed slabe organizacije veze i upornosti jedinica neprijatelj je potpuno uspio da uhvati naše jedinice u obruč i da ih razjuri. Po prodoru neprijatelja i njegovom obuhvatu nastala je panika kod jedinica, tako da je bježao kako je tko znao, bez ikakove organizacije i komande. Većina komandnog kadra pokazala je slabost, ... također većina boraca (novih) ili su se predali neprijatelju ili presvukli u civil i otišli kućama.

IV Brigada: držala je položaje kod Ogulina koje je zaposjela još kod samog napada na Ogulin.⁴

Artiljeriski divizion: s jednom baterijom nalazio se kod Ogulina, još od samog napada na Ogulin. Sa Haubičkom baterijom nalazili su se kod Hreljina, na određenim položajima

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 163.

⁴ U operacijama na liniji Ogulin — Karlovac, koje su počele 28 listopada 1943 god., učestvovala su slijedeće jedinice: Sedma i Osmo divizija, Četvrta NO brigada Trinaeste divizije, Karlovački i Kordunaški NOP odred. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, dok. br. 151 i tom V, knj. 20, dok. br. 37 i 93.

gdje su stigli u 4 sata. Ista je bila na oprezu i držala topove bez da ih je postavila za dejstvo, uslijed čega nisu bili u mogućnosti da se povuku kad je neprijatelj naišao, pošto je trebalo duže vremena da se okrene na dosta uskoj cesti. Svega jedan top uspjelo je spasti, dok su dva ostala na licu mjesta sa svom spremom i municijom koje su pale neprijatelju u ruke.

I Odred: sa jednim bataljonom nalazio se na Vratniku, a sa jednim kod Ogulina.

II Odred: nalazio se na Kamenjaku i Gornjem Jelenju, koji je također bio nemaran kod zarušavanja ceste, tako da je neprijatelj bez ikakve zapreke prošao prema Jelenju i dalje prema Hreljinu što je dovelo do iznenađenja jedinica koje su se tamo nalazile. Poslije toga bataljoni povukli su se prema Mrzloj Vodici gdje su uzeli položaje kod prekopane ceste.

8. X. 43

I Brigada: od Gospića stigla je na sektor Novi, gdje je uzela položaje i smjestila se za odmor. Bataljon te Brigade skoncentrisao se u Mrzloj Vodici. U času koncentracije tog bataljona prodrla je neprijateljska motorizacija od Lokava koja je došla preko Fužine a također i od Gornjeg Jelenja. Bataljon se povukao prema Crnom Lugu, odakle se je u toku noći prebacio preko pruge na cesti Sunger — Mrkopalj — Lokve.

II i III Brigada: II Brigada 7 na 8. X. zakrčila je cestu Zlobin — Fužine, gdje je postavila zasjedu sa jednim bataljonom; uslijed slabe prepreke neprijatelj je uspio brzo preći zapreku i odbaciti bataljon. U toj borbi neprijatelj je imao dva mrtva i nekoliko¹ ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva. Sa IV Bataljonom također je postavljena prepreka i postavljena zasjeda gdje je neprijatelj također brzo savladao prepreku. U toj borbi naši gubitci 4 mrtva i 2 p.mitraljeza izgubljena. Ostale jedinice II Brigade i III Brigade vršile su prikupljanje, pošto su bile razbijene.⁵

IV Brigada: nalazi se na istim položajima kod Ogulina. Kako se je još dan prije druga

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

Brigada VIII Divizije koja je napadala sa jugoistočne strane na Ogulin povukla bez da je 0 tome obavijestila IV Brigadu, isto tako i I Korpus, pod kojim je bila IV Brigada, povukao se, a da nije dao nikakvo naređenje Brigadi. Uslijed prodora neprijatelja u Gorski Kotar, Brigadi je prijetila opasnost da bude napadnuta s leđa što je morala učiniti da povuče jedinice na sektor Gomirje — Puškarić. U isto vrijeme dobili su naređenje tj. obavijest da se je II Brigada VIII Divizije povukla, našto su i oni iz IV Brigade povukli svoj posljednji bataljon sa položaja kod Sv. Petra prema Brestovcu.

I i II Odred: I Odred nalazi se na starim položajima. II Odred držao je položaj kod Mrzle Vodice. Pošto je neprijatelj prodro prema Lokvama,⁶ bataljon se je povukao prema Crnom Lugu, gdje je dobio zadatak da zarušava ceste koje vode u tom pravcu.

9. X. 43

I Brigada: I Bataljon dobio je zadatak da uhvati kontakt sa neprijateljem te da prekopava cestu Bukovac — Sunger i Bukovac — Brestova Draga. Ostale jedinice kod Novoga bez promjene.
II i III Brigada: Dobile su zadatak da prikupljaju svoje jedinice na sektoru Ledenice — Bribir.

IV Brigada: dobila je naređenje od Glavnog štaba Hrvatske da se stavi pod komadu ove Divizije i da zauzme sljedeći položaj: Komunikacije Mrkopalj — Jablan — Gomirje i Ogulin — Jasenak.

I i II Odred: I Odred na starim položajima. II Odred dobio je naređenje da organizira prekopavanje puteva Lokve — Mrzla Vodica — Crni Lug — Delnice — Brod na Kupi i Brod Moravice — Brod na Kupi.

10. X. 43

I Brigada: I Bataljon nalazi se u Brestovoj Dragi sa isturenim patrolama u prvcu Lokve i zarušava cestu Bukovac — Brestova Draga i Belo Selo — Brestova Draga. Istog dana poslije podne Bataljon po naređenju Štaba divizije krenuo je preko Mrkoplja na Matić Poljanu sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog prodora

⁶ O ovom prodoru vidi tom V, knj. 20, dok. br. 214.

- ,
prema Jasenku. II Bataljon od 16.00 sati krenuo je iz Ledenica za Jasenak sa kamionima, a iz Jasenka za Matić Poljanu pješice, gdje je stigao drugog dana u 5 sati ujutro. Mitralska četa tog Bataljona i protukolski top upućeni su iz Jasenka za Drežnicu. III i IV Bataljon držao je položaj prema Bribiru — Novom i Lukovu, a jedna četa upućena je u pravcu Plasa i Grižana sa zadatkom da uhvati kontakt sa neprijateljem, da ispita gdje se neprijatelj nalazi.

II Brigada: prikuplja se na sektoru Bribir — Ledenice.

III Brigada: prikuplja se u Ledenicama. Pošto je veći broj boraca i starješina prešao na Otok Krk⁷ bio je radi toga upućen jedan drug iz Štaba bataljona radi prikupljanja tih ljudi.

IV Brigada: na istim položajima kao i 9. X. sa zadatkom da zarušava komunikacije na kojima se nalazi.

I i II Odred: bez promjena.

11. X. 1943.

I Brigada: I i II Bataljon nalazi se kod Mrkopalja sa zadatkom da zakrče cestu Mrkopalj — Jasenak i da sprečava neprijatelja na tom pravcu. Iz Komande mjesta Drežnica i Mrkopalj došle su radne grupe sa kojima su zarušavali cestu. Istoga dana neprijatelj je sa nekoliko tenkova i blindiranih automobila došao u Mrkopalj, odakle je vršio izviđanje u pravcu Matić Poljane i Široke Drage. Istog dana zarušena je cesta Mrkopalj — Široka Draga.

II Brigada: prikuplja se u Ledenicama.

III Brigada: dobila je zadatak da se prebaci za Drežnicu i da se i dalje prikuplja i sređuje jedinice.

IV Brigada: nalazi se na istim položajima. Upućivane su patrole prema Ravnoj Gori i Gomirju radi izviđanja. Na tom sektoru neprijatelj nije vršio nikakve pokrete.

I i II Odred: na svojim starim položajima.

12. X. 43

I Brigada: I i II Bataljon nalaze se na istim položajima kao i prošlog dana; ujutro u 8 sati upućena je jedna četa I Bataljona sa zadatkom

⁷ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 163.

da prekopa cestu između Mrkoplja i Ravne Gore. Prilikom prekopavanja ceste naišao je jedan njemački kamion sa vojskom na koga je otvorena vatra u kome je neprijatelj imao mrtvih i ranjenih, tačan se broj ne zna. Poslije napada na kamion došla su iz Ravne Gore dva tenka i dva blindirana kamiona pješadije koja se iskrcala i krenula prema toj četi, prihvaćena je borba koja se je vodila sve do mraka. U toj borbi neprijatelj je imao gubitaka oko 10 mrtvih i veći broj ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. U toj borbi utrošeno je 1.200 metaka. Ostale jedinice nalaze se na svojim starim položajima.

II Brigada: ujutro krenula je iz Ledenica za Škaliće i Kamenicu, gdje je stigla u 22 sata.

III Brigada: Nalazi se u Drežnici na prikupljanju i sređivanju jedinica.

IV Brigada: Na starim položajima, bez promjena.

I i II Odred: jedan bataljon I Odreda nalazio se na cesti Jasenak — Begovo Razdolje — Ravna Gora sa zadatkom uništavanja te komunikacije i sprečavanje eventualnog neprijateljskog nadiranja. II Odred nalazi se na starim položajima prema Crnom Lugu i Delnicama.

13. X. 43

I Brigada: Jedna četa kod Tuka vodila je borbu sa pješadijom koja se iskrcala iz blindiranih automobila. Neprijatelj je imao namjeru da se probije do Matić Poljane i da uništi magazine koji se tamo nalaze. U tim borbama neprijatelj je imao oko 15 što mrtvih, što ranjenih. Naši gubici: 3 mrtva i 3 ranjena druga. Nakon duže borbe neprijatelj je bio odbačen i povukao se u pravcu Mrkoplja. Ostale jedinice nalaze se na starim položajima.

II Brigada: nalazi se u Kamenici na prikupljanju i sređivanju jedinica.

III Brigada: nalazi se u Drežnici na prikupljanju i sređivanju jedinica.

IV Brigada: nalazi se na istim položajima. Neprijatelj sa pješadijom (ustašama) iz Ogulina napao je na položaj jedinice iznad Puškarić Sela, gdje je neprijatelju nakon kraće borbe uspjelo odbaciti istu jedinicu. Oko 7 sati ne-

prijatelj se povukao na svoje polazne tačke. Na našoj strani bila su dva zarobljena (navodno su se predali).

I Brigada: I Bataljon uzeo je položaj po dubini na cesti Tuk — Matić Poljana, tako da je kod svake prepreke postavio jednu četvu kao zasjedu i isturio patrole u pravcu Mrkoplja. II Bataljon nalazi se u Širokoj Dragi, gdje vrši zarušavanje ceste. Ostale jedinice nalaze se na istim položajima kao i prošli dan.

II i III Brigada: nalaze se na istim mjestima kao i prošli dan na sređivanju jedinica.

IV Brigada: Neprijatelj je sa tenkovima krenuo iz Ogulina prema Bijelskom, gdje je stigao istog dana u Musulinski Potok. Bataljon te Brigade, skoro bez borbe, napustio je položaj i povukao se u pravcu Brezno — Krakar. Sa ostalim jedinicama zaposjednuti su položaji Žnidovac — Tisovac i nastavlja sa daljnjim zarušavanjem cesta.

I Brigada: neprijatelj je oko 8 sati ujutro krenuo iz Mrkoplja sa motorizacijom do Tuka, gdje je iskrcao pješadiju i krenuo cestom prema Jasenku. U isto vrijeme jedna kolona neprijateljske pješadije krenula je iz Begova Razdolja u pravcu Matić Poljane. Druga kolona, slabija od ove, krenula je iz Mrkoplja prema Širokoj Dragi na položaj Drugog bataljona. Isto tako četvu I Bataljona koja je bila na položaju kota 1150 i 1061 nakon kraćeg otpora neprijatelj je uspio da odbaci sa tih položaja i ista se povukla u pravcu Široke Drage. Neprijatelj je produžio nastupanje cestom prema Jasenku, gdje mu je između Careviće i Matić Poljane postavljena zasjeda i nakon kraće borbe neprijatelju je i tu uspjelo da odbaci tu jedinicu. Kod Široke Drage, na preprekama, II Bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je bio u jačini 2 tenka, 4 blindirana kamiona i 50 pješaka. Kod prve prepreke bila je u zasjedi jedna četa, kada je neprijateljska pješadija počela krčiti prepreku, ova četa otvorila je žestoku vatru na njih. Nakon toga neprijateljska pješadija počela je zaobilaziti tu četvu koja se je povukla do sijet-

deće prepreke gdje je bila u zasjedi još jedna četa tog bataljona. Na položajima obadvije čete sačekale su neprijatelja i natjerale ga u paničan bijeg, tako da je neprijatelj odmah ukrcao se u tenkove i blindirane kamione i povratio se natrag. U toj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nestalo* je 6 drugova koji su vjerovatno pobjegli svojim kućama. Mrtvih i ranjenih na našoj strani nije bilo. Utrošeno je 800 metaka. Uslijed prodora neprijatelja i slabog poznavanja terena jedinice tog bataljona razdvojile su se, tako da su neke izbile u Jasenak i Mošune, a druge otišle prema Širokoj Dragi gdje je bio jedan dio Štaba brigade. Istog dana Brigada je dobila naređenje⁹ od Štaba ove Divizije da prikupi jedinice i da se prebaci na sektor Crnog Luga. Kako je naprijed navedeno neke jedinice oступile su prema Jasenku i Mošunama, a one u Širokoj Dragi vodile su borbu sa neprijateljem, tako da toga dana nisu izvršili pokret. Uslijed promjene situacije jedinice koje su se odvojile i to dvije čete I Bataljona i jedna II Bataljona ostale su na terenu Drežnice do povratka Brigade na ovaj teren.

II Brigada: nalazi se na istim položajima kao i prošlog dana.

III Brigada: izvršila je pokret iz Drežnice preko Mošuna za Lukovo.

IV Brigada: u 8 sati sa većim brojem tenkova i blindiranih kamiona neprijatelj je krenuo iz Ogulina i Musulinskog Potoka u pravcu Jasenka. Cesta Ogulin — Jasenak bila je prekopana i zakrčena na više mjesta i kod tih prekopa postavljena je zasjeda. Istog dana neprijatelj preko Modruša, Kapele i Jezerana prodro je za Drežnicu, tako da je došao za leđa IV Brigadi kod Jasenka. Uslijed tog iznenađenja i slabog iskustva sa tenkovima jedinice te Brigade našle su se u nezgodnom položaju tako* da je došlo da su neke jedinice bile raspršene i izgubile vezu sa Štabom brigade. Čim je neprijatelj prodro u Drežnicu, Brigada

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

je napustila položaje kod Jasenka i povukla se na komunikaciju Jasenak — Mošune. Brigada je bila još u povlačenju iz Jasenka kada je neprijatelj prodro u mjesto Jasenak gdje je uhvatio neke partizane koji su bili u mjestu i poubijao ih. Bilo ih je koji su poslije nađeni 7 mrtvih. Kod tog prodora Brigada je imala u toku borbe svega 15 mrtvih i 10 ranjenih i veći broj što zarobljenih, što nestalih. Izgubljena su 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 13 pušaka te 4 konja sa municijom.

I Odred: bataljon koji je bio prema Ravnoj Gori i Begovom Razdolju istog dana prebacio se za Drežnicu radi čuvanja bolnice pošto jedinicama koje su bile na čuvanju bolnice naređeno je da uđu u sastav njihovih štabova tj. jedinica. Drugi bataljon tog Odreda nalazi se na Vratniku.

II Odred: nalazi se oko Crnog Luga, Delnica i Brod Moravice radi uništavanja komunikacija prema Crnom Lugu i Brodu na Kupi.

16. X. 43.

I Brigada: krenula je sa jedinicama koje su bile kod Novog preko Lukova i pruge za Crni Lug prema određenom zadatku. Jedinice koje su bile u Širokoj Dragi nijesu izvršile pokret prema zadatku pošto su tog dana vodile borbu sa neprijateljem koji je nadirao iz Mrkoplja.

II Brigada: pošto je neprijatelj prodro u Drežnicu od Modruša preko Jezerana te iz Ogulina preko Jasenka, ista je dobila zadatak da čuva ranjenike i bolnicu u Drežnici.⁹

III Brigada: nalazi se u pokretu od Mošuna prema Lukovu.

IV Brigada: pošto je ista bila odbačena sa položaja Jasenak — Tisovac — Žnidovac ista se je povukla na cestu Jasenak — Mošune.

I i II Odred: nalazi se na svojim starim mjestima. ^v

17—31. X. 43

I Brigada: od 17—21 nalazila se u pokretu gdje je u Crnom Lugu odmorila se svega jedan dan. Dana 21 neprijatelj je krenuo sa jednom kolonom u jačini od jednog bataljona prema Crnom Lugu iz Delnica a s manjim jedinicama

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

nadirao je šumom i ostalim putevima. Brigada je imala zadatak u saglasnosti sa Operativnim štabom da sa jednim bataljonom vrši pritisak u bok kolone koja je prodirala preko Crnog Luga, sa jednim bataljonom da zatvori pravac Kuželj — Osilnica, dok sa ostalim snagama ostane u rezervi na Praprotu. Istog dana vodila se žestoka borba cijeli dan, gdje je jedan bataljon te Brigade u prvi mrak pripremio svoje jedinice i izvršio protivnapad. Taj protivnapad je uspio gdje je neprijatelj natjeran u paničan bijeg. U toj borbi neprijatelj je ostavio 9 mrtvih a imao je veći broj ranjenih. Zaplijenjeno je 2 bicikla, 4 puške, oko 2—3000 metaka, 2 konja i ostale spreme. Naši gubitci: 1 mrtav i 8 ranjenih. Nakon te borbe neprijatelj je uspio već sa druge strane da se probije za Gerovo i prema Kupi, uslijed čega je na tom sektoru tim jedinicama bilo nemoguće ostati, te zbog toga naređeno je da se prebace natrag na ovaj teren. Uslijed vrlo nepreglednog terena jedinice te brigade razdvojile su se, tako da je jedan bataljon i neke jedinice ostalih bataljona otstupio preko Kupe za Sloveniju. Uslijed neprijateljskog manevra koji je uspio da se često puta našim jedinicama nađe za leđima, jedinice nisu ostale u cjelosti već su se raspale po* grupama i tako se vraćaju natrag u sastav Brigade. Brigada od 26. X. nalazi se u Brinju na sređivanju jedinica.

II Brigada: Nakon povlačenja neprijatelja iz Drežnice, Jasenka i Jezerana, Brigada je dobila zadatak da zaposjedne komunikacije Ogulin — Jasenak, Jasenak — Gomirje i Jasenak — Ravna Gora.¹⁰ U vremenu od 20 do 29 na tim komunikacijama vodile su se dnevno borbe¹¹ dok se nije uspjelo te komunikacije onesposobiti za prolaz motorizaciji. Borba je vođena uglavnom sa motorizacijom. Kroz to vrijeme bilo je 14 većih sukoba. U prvo vrijeme neprijatelj je kretao, takoreći, slobodno na otvorenim tenkovima i blindiranim kolima dok nije dobio par udaraca. Dana 27. X. ne-

¹⁰ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 119, 153, 169 i 170.

¹¹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 186.

prijatelj je kretao cestom Gomirje — Tepice — Jasenak gdje ga je sačekala zasjeda kod Tepica, u jednom tenku koji je bio otvoren neprijatelj je imao 4 mrtva a jedan kamion koji je išao sa pješadijom potučen je.¹² 29. X. neprijatelj je kretao iz Ogulina prema Jasenku sa 12 tenkova i blindiranim kolima. Na cesti kod Žnidovca postavljene su mine koje su ispaljene. Oštećen je jedan manji i jedan veliki tenk, koje je neprijatelj uspio sa drugima odvući za Ogulin. U tim borbama neprijatelj je imao oko 50—60 što mrtvih što ranjenih. Naši gubitci u tim borbama jesu 3 mrtva, 10 ranjenih i 10 nestalih. Ratnog plijena nije bilo. Utrošak municije 5.000 pušćanih metaka, 6 granata 47 mm., 28 mina za bacač 81 mm.

Otkada su oštećeni ovi tenkovi neprijatelj nije kretao prema našim položajima sa motorizacijom, svega jednog dana došao¹ je sa 2 tenka uz pomoć pješadije do Sovijnice. Na cestama postavljene su mine i cesta je dosta dobro uništena.

III Brigada: cijelo vrijeme provela je u pokretu kod prebacivanja preko pruge i natrag.¹² Ista nije imala nekih naročitih borbi. Od 26. X. Brigada se nalazila na sektoru Jezerane — Stajnica na sređivanju jedinica i imala je zadatak uništenje ceste Modruš — Kapela — Jezerane i Stajnica — Glibodol — Plaški.

IV Brigada: nalazi se na sektoru Lukovo — Mošune — Lič — Plaše — Križišće, ista je imala par manjih akcija u kojima je ubijeno 10 neprijateljskih vojnika i nekoliko* ih je ranjeno. Brigada je imala sa jedinicama koje se nalaze na Mošunama osiguranje i evakuaciju materijala.

I Odred: jedan bataljon nalazi se stalno na Vratniku a drugi prema Mrkoplju radi osiguranja materijala u Širokoj Dragi.

II Odred: nalazi se preko pruge. Jedan bataljon tog Odreda od 29. X. prebacio se je na sektor Mrkopalj — Matić Poljana — Široka Draga radi sklanjanja i evakuacije materijala sa tog sektora.

¹² Riječ je o pruzi Zagreb — Split.

Artiljeriski divizion: kako se je pretpostavljalo da će neprijatelj vršiti ofenzivu na ovaj sektor sa većim snagama, to je istom naređeno da topove i ostali materijal skloni u šume. 28. X. haubica 100 mm izvučena je na položaj u Brezno odakle je tukla Ogulin. Prema podatcima pogodci bili su dosta dobri.¹³ Ostale jedinice tog Divizona povučene su iz šume u Tužević radi sređivanja jedinica i materijala.

Gubitci neprijatelja:

U tim borbama neprijatelj je imao najmanje 200 što mrtvih, što ranjenih. Zaplijenjeno je 4 puške, 2000 metaka, 2 bicikla, 2 konja, sa opremom i razne druge stvari.

Naši gubitci:

2 haubice, 6 protivkolskih topova, 6 bacača mina 81 mm, većina automatskog oružja (teški i puškomitraljezi). Većina od izgubljene spreme sakrivena je kod povlačenja kod Hreljina, ali uslijed toga što se neprijatelj nalazi na tome terenu, ne može se istog izvući. Mnogi od drugova za koje se mislimo da su poginuli ili zarobljeni sada se vraćaju te zbog toga ne može se znati tačan broj mrtvih, ranjenih i nestalih, čim se dobiju tačniji podatci poslaćemo Vam ih odmah.

Kritički osvrt:

U toku ovih operacija Štab divizije nije uspio da blagovremeno procijeni situaciju i namjere neprijatelja radi čega blagovremeno nisu poduzete sve mjere koje su bile moguće poduzeti se radi efikasnije odbrane. U prvom momentu neprijateljskog napada naš Štab nije djelovao kao cjelina, nego su djelovali pojedini članovi Štaba koji su se nalazili na pojedinim sektorima. Radi slabe organizacije veze više puta znali smo izgubiti pregled nad pojedinim jedinicama i naređenja su se vrlo sporo prenosila. Objektivne tehničke poteškoće i veličina terena to su još potpomogli.

Štabovi brigada nisu pokazali dovoljno snalaženje u teškoj situaciji niti su uspjeli u svim prilikama održati jedinice na okupu, te je došlo do raspršenja pojedinih jedinica. Naročite slabosti pokazao je Štab III Brigade koja se izrazila u nedovoljnoj budnosti i nedostatku

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 238.

ma kakve službe izviđanja radi čega je došlo do potpunog iznenađenja i raspršenja njihove Brigade.

Naročito velike slabosti pokazao je novonastali komandni kadar koji se skoro sav izvukao i iz najtežih situacija, ali sa sobom nije doveo borce iz svojih jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.¹⁴ Turkulin

(M.P.)¹⁶

Komandant:
Potpukovnik:
V.¹⁵ Kovačević

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE OD 2 STU- NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGO- SLAVIJE O BORBAMA U SREDNJOJ DALMACIJI OD 20 DO 31 LISTOPADA¹

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. službeno
2-XI-1943.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Položaj

Operativni izvještaj za
vrijeme od 20—31. X. 43.

Dostavljamo vam operativni izvještaj za jedinice ove divizije u vremenu od 20—31. X. 1943. god. u sljedećem:

VIII brigada

22-X-43. god. I bataljon brigade postavlja pod rukovodstvom komandanta brigade² zasjedu na komunikaciji u Mučkoj

¹⁴ Artur. Umro u Beogradu 1945 godine.

¹⁵ Veljko

¹⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 1029.

² Komandant Osme NO brigade bio je tada Branko Ljubić.

dolini. Na tu zasjedu naišla je kolona od 5 kamiona. U tim kamionima nalazilo se 40 Nijemaca³ i nekoliko ustaša i fašista. Četa koja je bila po sredini zasjeda otvorila je na neprijatelja vatru. Neprijatelj je izašao iz kamiona, prihvatio borbu, koja je trajala do mraka na tom mjestu. Dok je trajala borba kod ovih kamiona neprijatelju su dolazili u pomoć dva kamiona sa vojskom i topom. Ovo pojačanje naišlo* je na prednji dio naše zasjede, koja je pojačanje obasula sa vatrom. Jedan dio neprijatelja iz prednjih kamiona uspio je da se dovuče do pojačanja, a pošto je i pojačanje pretrpjelo dosta gubitaka, to su se pod zaštitom mraka neprijatelji povukli pješke ka Drnišu natovarivši na dva kamiona iz pojačanja mrtve i ranjene. Na licu mjesta ostavili su 9 mrtvih Nijemaca i jednog ranjenog maršala⁴ fašistu, koji je baš u ovim krajevima zulumčario, a odvezli su po sigurnim obavještenjima 16 mrtvih Nijemaca i više ranjenih.

Naši su gubici bili jedan mrtav i dva ranjena.

Uništeno 5 kamiona. Zaplijenjeno: 6 strojnica, 1 automat puška na 12 metaka, 15 pušaka, 2 pištolja, 35 garnitura kompletne opreme za njemačkog vojnika i nešto hrane i municije.

23-X-43. god. Prema istom bataljonu VIII brigade, koji se nalazio na položajima Moseća, krenuo je u napad neprijatelj sa dvije male kolone Nijemaca i ustaša, koji su stigli na 6 kamiona, svega je bilo oko 400 neprijatelja. Pošto su dva puta pokušali napad i bili zaustavljeni našom vatrom, neprijatelj je otvorio na naše jaku artiljerisku vatru koja je prebacivala i povukao se. Neprijatelj je pretrpio gubitke od 12 mrtvih i više ranjenih, i to po iskazima seljaka najviše od bacačke vatre. Plijanje nije bilo. Gubitak nismo imali, osim jednog ranjenog.

U ovim akcijama, iako su imale uspjeha, moglo se vidjeti da niži rukovodioci još nemaju smjelosti da vrše napade i da se borci još suviše boje bliske vatre, te uspjeh nije onakav kakav bi mogao i trebalo biti.

22-X i 23-X. IV bataljon iste brigade vodio je borbu sa grupom od 200 četnika, koji su pokušali napadati na Visoku. U toku ovih borbi neprijatelj je otstupio, pošto je imao tri mrtva i nekoliko ranjenih, do pruge. Naši nisu imali gubitaka.

23-X. II bataljon VIII brigade vršio je čišćenje terena od ustaških bandi u pravcu od sela Kljaka. Uspjeli su da bez vlastitih gubitaka uđu u selo Kljake, raspršivši male grupe

³ Iz sastava 892 grenadirskog puka 264 pješadijske divizije. Vidi dok. br. 2/4, k. 74 A u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁴ Čin narednika u talijanskoj vojsci

neprijateljske, a pošto je neprijatelju stizalo pojačanje iz Drniša, naši su se povukli u Vinovo.

24-X. IV bataljon porušio je na nekoliko mesta željezničku prugu između Koprna i Perkovića.

24 na 25-X. I bataljon vršio rušenje drumova na cesti Drniš — Sinj, a III bataljon između Gizdavca — Lečevice.

26-X. Neprijatelj⁵ Je natovaren na 60 kamiona stigao pod Moseć, dolazeći od Drniša. U 12 sati pokušao je napad na Moseć, poslije jake artiljerijske pripreme. Napad je odbijen. Gubici neprijateljski su nepoznati. Pogoci našeg topa i bacača bili su dobri i cijesimo da su neprijateljski gubici veliki. Gubici na našoj strani jedan drug borac poginuo, jedan komandir i jedan borac ranjen.

27-X. Neprijatelju stiže pojačanje, tako da ima svega 112 kamiona. Preko noći sa 26 na 27-X. neprijatelj je bio ostao na položaju sjeverno od Malog Movrana. Borba se razvila prema našem I bataljonu. Oko 14 časova lijevo krilo moralo se povući uslijed jake neprijateljske nadmoćnosti. Borba se vodila na veoma bliskom otstojanju. 2 čete I bataljona su se povukle u Brštanovo, a jedna je ostala na položaju Moseća, kod Granića staja.

28-X. U rano jutro dijelovi VIII brigade vrše napad na Moseć i ponovo zauzimaju Movran.

29-X. Dvije čete IV bataljona VIII brigade držale su Movran, a I bataljon je držao položaj desno od Movrana. Uslijed slabog rada izviđača, iznenada se pred njima pojavila ujutru neprijateljska vojska, te su ove dvije čete bez borbe otstupile ne izvjestivši I bataljon po otstupanju. Time je bio doveden u opasnost i teški bacač da bude izgubljen, ali I bataljon prihvaća borbu i pomoću vatre bacača opet zauzima od neprijatelja Movran pred mrak istog dana.

30-X. Došlo je 5 neprijateljskih kamiona, a za njima još 50 kamiona sa artilerijom i bacačima. Radi te neprijateljske nadmoćne snage i radi neprijateljskih snaga koje su prijetile da udare u pozadinu od pravca Prugova i Gizdavca povukle su se jedinice VIII brigade put Lečevice.

III bataljon VIII brigade u toku 28, 29 i 30 štitio je pravac Gizdovac — Lečevice. Neprijatelj na tome pravcu imao velike snage i sa svojim dijelovima krenuo u napad, nekoliko puta pokušao opravljati put Gizdovac — Lečevice, ali čim bi naši otvorili vatru, neprijatelj se povlačio zaustavivši se na položajima neposredno zapadno od Gizdavca. Tačni podaci o neprijateljskim gubicima u borbama kod Moseća od 27—30-X.

⁵ Odnosi se na dijelove 892 grenadirskog puka i četničke jedinice popa Dujića. Vidi dok. br. 2/4, k. 74 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

nisu nam tačno poznati, ali mora da su bili gubici njegovi veoma osjetni. U napadu su sudjelovali Nijemci i četnici. Poznato je jedino da je poginuo jedan njemački major, da su samo u borbama 27-X. prenijeli 3 kamiona mrtvih i teško ranjenih ka Drnišu. Osim toga znamo da je iz tih borbi sve do Solina pobjeglo 12 četnika iz borbe pričajući da oni imaju strahovite gubitke na Moseću i da oni više neće da se bore. Po njihovim izjavama imaju 150 mrtvih, seljaci tvrde i više, ali ne znamo ništa pozitivno. Nijemci su ih razoružali i zatvorili ove četnike.

Naši gubici bili su: 7 mrtvih i 11 ranjenih.

U svim ovim borbama moglo se vidjeti da rukovodioci vojni, ni komesari nisu osposobljeni za položaje koje zauzimaju, ne toliko po svojim sposobnostima, nego radi toga što nije bilo izbora.

U ovim borbama istakao se kadar i borci I bataljona VIII brigade, dok sa drugim bataljonima treba raditi vojno i politički, da bi bili osposobljeni za zadatke koji se nameću.

IX Brigada

Brigada je raspoređena tako — da je zatvarala pravce koji sa linije Unešić — Šibenik izvode ka jugu, kada je neprijatelj 14-X. sa snagama oko 2500 potpomognutim tenkovima i artilerijom krenuo u napad na naše snage pravcem Jadrtovac — Grebaštica — Jelinjak (k. 295) i Vrpolje — Boraja, sa težištem da se probije do Primoštena i Rogoznice.⁶

U 8 sati ujutro IV bataljon je prihvatio borbu na Orlovcu i Vršinoj Gredi sa neprijateljskom kolonom koja se kretala pravcem Vrpolje — Orlovac — Boraja i pod jačim pritiskom neprijatelja koji ga je napao bočno sa pravca Mravnik — Glunč otstupio na Vitrenjak. Odbacivši IV bataljon od Boraje i Vrsnog, neprijatelj je sa glavninom prodirao (odbacivši manje dijelove ovog bataljona sa Jelenjaka) Jelenjak — Primošten — Rogoznica — Široka, gdje je i zanoćio.

Naš II bataljon upućen da zaustavi neprijateljsko nadiranje sa pravca Boraja — Lepenica i u toku noći uspio je odbaciti neprijatelja iz sela Lepenice i Boraje. III bataljon, koji je u toku noći prebačen sa otoka Brača, upućen je u pravcu Rogoznice, a IV bataljon u pravcu Široke da napadne neprijatelja.

15-X. Neprijatelj je uspio da se održi u Rogoznici — Primoštenu i Širokoj, iz kojih se je povukao navečer.

⁶ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 217 i 221.

16-X. Naši bataljoni potpomognuti sa jednim bataljonom Šibenske brigade ušli su u Široku — Primošten i Rogoznicu, odakle se neprijatelj povukao natrag u Šibenik.

U ovim borbama neprijatelj je imao 25 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubici: tri mrtva i 6 ranjenih i 1 puškomitraljez.

Poslije ove borbe bataljoni su ponovo raspoređeni u pravcu neprijatelja duž pruge Šibenik — Perković — Drniš obezbjeđujući se upućivanjem patrola i postavljanjem zasjeda u pravcu neprijatelja.

20-X. Zarobljena su 2 njemačka podoficira iz 661 artiljerijskog puka 114 lovačke divizije. Zaplijenjeno jedan mali auto »Škoda«, 1 strojica i 2 pištolja. Po saslušanju zarobljeni su strijeljani.

U vremenu od 16-X do 28-X. nije bilo nikakvih ispada neprijatelja osim patrolnih pripucavanja. U tom vremenu I bataljon uspio je da sruši prugu Unešić — Perković. Sve slobodno- vrijeme posvećeno je vojničko-političkoj obuci kod boraca.

28-X. Neprijatelj je sa snagama od 1600—1800 boraca u 4 kolone potpomognut tenkovima i artilerijom izvršio napade na naše snage pravcem Perković — Suhi Dolac, Sitno, Sratok, Unešić, Utore i Koprno — Visoka. Borba je vođena dva dana 28 i 29 t.m.j., kada se neprijatelj, ne mogavši odbaciti naše jedinice, povukao, pošto su naše jedinice pod neprestanom borbom povukle se, bile do na liniju Prgomet — Trolokve — Sratok — Klادنjice, a zatim opet posjele ranije položaje.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 40 mrtvih i veći broj ranjenih, oštećena su mu 2 tenka.

U ovoj borbi se predao neprijatelju vodnik i vodni delegat sa još jednim borcem ponijevši sa sobom i srednji bacač 60 m/m.

Poslije ove borbe brigada ima sljedeći raspored: II bataljon u s. Boraja; I bataljon s. Suhi Dolac; IV bataljon s. Sratok; III bataljon i četa pratećeg oruđa u rezervi u selu Prapatnice.

Kritički osvrt: Rukovodioci i komesari nisu se osposobili za položaje koje zauzimaju, a i borci ove brigade su nešto slabiji nego borci VIII brigade, opaža se ipak da se jedinice postepeno podižu, samo treba vremena i punog zalaganja kadra da bi se ove jedinice mogle smatrati dobrim.

X Brigada

Ova je brigada u operativnom pogledu pod Štabom IX divizije. Prema izvještaju koji smo od iste dobili 24-X. II i III

bataljon ove brigade imali su borbu sa neprijateljem blizu Trilja.⁷

Neprijatelj je napadao sa snagom oko 400 ljudi. Odbiven je uz gubitke od 2 mrtva i 5 ranjenih. Jedan mu je kamion oštećen, a 2 naša zarobljena.

Po izvještaju brigade i ovde se osjeća isto kao i kod gornjih brigada te potrebno je još učvršćivati u ranijim akcijama moral i znanje. Tu i tamo se već vidi napredak kod pojedinih dijelova, ali još uvijek ima i panike.

Marinsko-segetski odred

22-X. 43. Neprijatelj je sa manjim snagama krenuo od Sućurca ka Kambelovcu. Dijelovi Marinsko-segetskog odreda sa dijelovima IX brigade, koje smo bili spustili u Kaštela, napali su neprijatelja iz zasjede. Borba je trajala 2 sata.

Neprijatelj ima 3 mrtva, 1 zarobljenog i veći broj ranjenih. Poslije ove borbe neprijatelj se povukao ka Sućurcu. Plijen: 1 strojnica, 3 puške, 1350 metaka, 1 cijev »Šarca« i nešto bombi.

Kritika: Ovdje se može uočiti da zasjeda nije bila dobro postavljena, tj. bila je udaljena od puta umjesto da je bila što bliže putu i na taj način je borba trajala 2 sata umjesto 2 minuta, a rezultat je bio srazmjerno slab.

Ukupni gubici neprijatelja u ovim borbama prema našim podacima koji su većinom provjereni: mrtvih 261, ranjenih 7, zarobljenih 2.

Naši gubici: mrtvih 12, ranjenih 22, nestalih u borbi 2.

Opšti kritički osvrt: Borbe koje je vodila IX, a još više VIII brigada sa neprijateljskom vojskom i bandama, povoljno su odjeknule u ovoj teritoriji. Pritome seljaci, po običaju, pretjeruju o gubicima neprijatelja, ali, kritički gledajući ove akcije, ne mogu se smatrati zadovoljavajućim, jer ima dosta nedostataka kao:

Nedovoljna izvježbanost vojnička u pogledu boraca i rukovodilaca,

Strah od neprijateljske vatre, naročito topovske i minobacačke,

Politički kadar nije na dovoljnoj visini, tako da ima čak dva slučaja predaje vodnih delegata,

Neppravilno postupanje zasjeda na način takav — da borbe zasjeda traju satima umjesto minutima.

⁷ Vidi dok. br. 231 i 232.

Na ispravci svih nedostataka radi se putem: kritike, vojnih instruktora, izradom programa i putem uputa, te očekujemo rezultate koji se već ocrtavaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Političkom:
Zivko Živković

Nač. Štaba:
Biočić⁸

Komandant:
Vel.⁹ M. Knežević

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 2 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 14 LISTOPADA DO 1 STU- DENOG¹

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
2. XI. 1943

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo petnaestodnevni izvještaj operacija i vojničkog rada ove Divizije.

1). OPERATIVNI IZVEŠTAJ

a) Jedinice XI. Brigade 14. X. 1943 god. izvodile su akciju na varoš Vrgorac. Tom prilikom naše jedinice su uništile oko 20 neprijateljskih vojnika, veći broj ranile i zaplijenile izvjesnu količinu municije. Na našoj strani bilo je oko 12 mrtvih među kojima komandant II bataljona i njegov zamjenik.² Akcija na Vrgorac nije uspjela iz razloga toga što jedan bataljon je zakasnio sa napadom više od 4 sata. U ovoj akciji borbenost boraca pokazala se dosta dobra. Borci su vojnički neiskusni, a također i rukovodioci, što se vidi iz toga, da je sam komandant i zamje-

⁸ Frane

⁹ Velimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—1/4, k. 516.

² Komandant ovog bataljona bio je Petar Dodig a njegov zamjenik Antun Tabain. Vidi knjigu poginulih boraca i rukovodilaca Dvadeset šeste divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—I, k. 1101.

nik komandanta bataljona morali ići na bunkere. Svijest kod boraca je prilično slaba, jer su jedinice vrlo mlade, a politički rad zbog nedostatka rukovodioca bio prilično slab.

Jedan bataljon iste brigade izveo je akciju na Nova Sela i djelimično uspio. Bilo je više ubijenih neprijateljskih vojnika, a sopstveni gubici su bili 2 mrtva i 2 lakše ranjena. Jedan puškomitraljezac odbjegao k neprijatelju. Zarobljeno oko 10 milicionera. Zaplijenjeno' izvjesna količina municije, odjeće, obuće i hrane. Zbog pojačanja, koja su došla iz Metkovića, isti garnizon naši su borci morali napustiti.

Isto tako jedan bataljon ove brigade izvršio je čišćenje sela u kojima je bila ustaška milicija i to: Knezovići, Kovačevići, Panžići, Prgomet, Selak i selo Marinići, odnosno Slivno. Neprijatelj je bio razbijen. Nanijeti su mu gubitci, ali isti nisu bili veliki uslijed toga, što se milicija brzo i na vrijeme razbježala. Tom prilikom našim borcima palo je u ruke nekoliko sanduka municije i nekoliko pušaka.

b) Ustaše³ iz Makarske u jačini oko 200 vojnika iskricali su se bili noću od 22 na 23. X. u Milnu na Braču, ali jedinice XII. Brigade su uspjele neprijatelja razbiti i otjerati sa otoka uz osjetne gubitke po neprijatelja. Neprijatelj je na bojnopolju ostavio 40 mrtvih, više ranjenih i 15 zarobljenih.⁴ U toj akciji našim borcima palo je u ruke oko 50 pušaka i više puščane municije, te nešto odjeće i obuće. Borci i rukovodioci u toj akciji su se prilično snašli, te su jednim jakim protunapadom uspjeli neprijatelja za kratko vrijeme likvidirati. Propust rukovodioca, nepovezanost, sa flotilom i dozvoljavanje neprijatelju da se sa izvjesnim dijelom ukrca na brodove i pobjegne za Makarsku.⁵ Isto tako tu se može pripisati nebudnost i neopreznost posadnih jedinica, odnosno artiljeraca kao i neaktivnost borbenih čamaca, omogućavajući na taj način neprijatelju da ih iznenadi.

c) Jedinice XIII. Brigade izvele su uspješne akcije na otoke Šipan i Lopud. Tom prilikom naše jedinice zarobile su 3 manja broda, među kojima je jedan poveći »Kipari«, zarobili 35 neprijateljskih vojnika, 40 pušaka, 1 puškomitraljez, oko 1 vagon razne hrane i izvjesnu količinu puščane municije. Artiljerija sa otoka Mljeta uništila je jedan neprijateljski brod od 12000 br. rgs.tona i naše jedinice uspjele su da brzim čamcima sakupe izvjesnu količinu namirnica sa istog.

³ Iz sastava Drugog prometnog združa

⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 231 i 232.

⁵ Ostaci ove ustaške satnije povučeni su u Split. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 232.

Neprijatelj iz Ploče, Metkovića i sa Stona izvršio je napad na Pelješac.⁶ U napadu je djelimično uspio i za vrijeme od 3 dana odbacio je bio naše jedinice do u visinu sela Trpnja, Oštri Vrh, Vitar — Baba — Bijela Ploča — Veli Rat. U prvi momenat borci i rukovodioci nisu se snašli, jer ih je neprijatelj iznenadio. Naročito je bio izmanevrisan naš front prema Stonu iskrcavanjem neprijatelja u Osobljavu, Crkvice i Kunu, te brzim napredovanjem u pravcu Kune i Janjine. Ipak su jedinice uspjele u zajednici sa pozadinskim vlastima da izvuku bolnicu i čitav materijal na Korčulu, kao i da stabilizuju front na pomenutoj liniji.

Usljed tako nagle promjene situacije na Pelješcu poslali smo pojačanja u prvi momenat od jednog bataljona I. Dalmatinske brigade. Neprijatelj iskoristivši slabost naših jedinica uspio je odbaciti naše dijelove sa gore navedene linije položaja na zapad do položaja Beličica — Osoje — Supine — Zaramje — Podstup, te time ugrozio i sam Orebić. Uviđajući ozbiljnost situacije mi smo sljedeće noći uputili još jedan bataljon I. Dalmatinske brigade, koji je odmah po dolasku na Pelješac bio ubačen u borbu. Borba se na položajima vodila prsa u prsa. Pojedine čuke i položaji prelazili su više puta iz ruke u ruku. Upornost i odlučnost boraca I. Dalmatinske brigade i dolazak još jednog bataljona III. Dalmatinske brigade, neprijateljski otpor bio je slomljen i naše jedinice brzo stjerale neprijatelja sa pomenutih položaja i zauzele dominantne položaje Oštri Vrh — Vitar — Banovine — Baba — Bijela Ploča i Veli Rat. Naše jedinice su u teškim jurišima nanijele neprijatelju ogromne gubitke, te je ovaj počeo bezglavo- da odstupa, ostavljajući na bojnopolju poveći broj mrtvih, pa i same ranjenike. Ubrzo su naši po izlasku na nove položaje ušli u Trpanj, Kunu i Potomje, a zatim nastavile sa progonjenjem neprijatelja u pravcu Janjine, praveći klinove kroz neprijateljski raspored. Prema dosadašnjim izvještajima neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i više ranjenih, a ima izvjestan broj i zarobljenih. Zaplijenjena je jedna oštećena radio stanica, nekoliko telefona, više »šaraca«, jedan bacač mina i poveći broj puščane i minobacačke municije. Borci XIII Brigade držali su se dosta slabo do dolaska jedinica I Dalmatinske brigade. Tek po dolasku bataljona I Dalmatinske brigade naši borci su se malo okuražili, te su, ugledajući se na ove jedinice, prilično se ohrabрили i prelazili u jake okršaje s neprijateljem. Na našoj strani do sada ima

⁶ Ovaj napad izvela je borbena grupa Sedme SS divizije »Prinz Eugen«, sastava: Treći bataljon Trinaestog puka i Prvi bataljon Četrnaestog puka Sedme SS divizije, dijelovi 750 puka 118 divizije i Treći divizion Sedmog artiljeriskog puka. Vidi dok. br. 29, 152i u ovoj knjizi i dok. br. 36/10a, k. 9 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

izbačenih iz stroja oko 35—40 drugova, među kojima i zamjenik Komandanta XIII Dalmatinske brigade, koji je teže ranjen. Predostrožnost i budnost naših jedinica je bila vrlo slaba, te nesmetano iskrcavanje neprijatelja na Pelješac može se pripisati tim činjenicama. Naročita nebudnost je bila kod posadnih jedinica i kod posade topova. U ovim akcijama uopšte nije se osjetilo sadejstvo naše Mornarice, premda je više puta od ovog Štaba tražena intervencija iste za Pelješac. Nebudnost starješina se uviđa i u tome što je priličan broj pete kolone bio uvlačen među naše borce.

d) Jedinice Mosorskog partizanskog odreda odbile su jake neprijateljske kolone, koje su nadirale od Omiša, Podstrane i Žrnovnice na položaje, koje je držao isti Odred, uz znatne gubitke po neprijatelja. U dvodnevnoj borbi borci tog Odreda ubili su 40 neprijateljskih vojnika, više ranili, uništili 1 tenk i 1 kamion, zaplijenili oko 50 pušaka, 2 puškomitraljeza i priličnu količinu puščane municije. Neprijateljske snage bile su jačine do 1000 Nijemaca i ustaša. Borbenost jedinica je bila na dosta dobroj visini, dok snalažljivost i hrabrost rukovodioca je pomanjkavala. U toj borbi naši su imali 7 mrtvih i 8 ranjenih drugova.

U nekoliko navrata neprijatelj je pokušavao da ovlada masivom Mosora ali svaki put je bio odbijen, uz gubitke, na trag. 28 na 29. X. neprijatelj je pokušao da ponovo ovlada masivom Mosora, krećući u više kolona od Dugog Polja — Kotlenice, Omiša i Žrnovnice na naše položaje, ali naši su borci u dvodnevnoj borbi neprijatelja odbili, nanijevši mu osjetne gubitke (oko 30 mrtvih i više ranjenih).

e) Imotski partizanski odred, koji zatvara pravac od Imotskog prema Zagvozd i Lovreču, izvršio je čišćenje sela Podbablje i poduzeo jednu uspješnu akciju na Perinuši kod samog Imotskog. Tom prilikom ubio je 4 neprijateljska vojnika i nekoliko ranio, dok je 3 zarobio. Ovaj smjeli napad ispred samog Imotskog bio je zastrašio neprijatelja u Imotskom garnizonu. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

f) Makarski partizanski odred, koji drži opsadu Makarske je u više navrata odbio ispade neprijatelja iz Makarske, nanijevši neprijatelju prilično gubitaka. Zatim isti Odred je više puta vršio prepade na neprijateljski garnizon u Makarskoj i prilikom svake akcije je istrijebio po nekoliko neprijateljskih vojnika.⁷ Za vrijeme svih tih akcija Odred je imao 2 mrtva i 3 ranjena, većinom od minobacača. Za vrijeme vršenja posljednjeg prepada na Makarsku, zamjenik polit, komesara

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

čete pobjegao/ je u Makarsku ustašama, otkrivajući naše položaje, te su isti sutradan sa artiljerijom tukli položaje, koje Odred posjeda. U ovim manjim akcijama moglo se zaključiti da je jedan dio boraca prilično borben, dok drugi nije. Rukovodstvo vojničko u Odredu je prilično borbeno i snalažljivo.

g) Neretvanski partizanski odred imao je niz manjih akcija u dolini Neretve, koje su se u glavnom završavale sa manjim gubitcima po neprijatelja. Isti Odred je uz pomoć jednog bataljona XI. Brigade odbio neprijateljski napad iz Ploče, Malog i Velikog Prologa, Rogotina prema položajima koje je on držao, te tom prilikom neprijatelj je imao priličan broj gubitaka. Isti Odred je za sve vrijeme akcija na Pelješcu izveo demonstrativne napade na Ploče u cilju vezanja neprijateljskih snaga u tom garnizonu.

1 ov.mj. isti Odred je uništio jedan motorni čamac, ubivši na njemu 3 njemačka oficira i 2 vojnika. Čamac su zapalili sa benzinskim flašama.

Borbenost boraca ovog Odrada je relativno dobra. Nedostaje vojničkog i političkog kadra, što se osjeća prilikom pojedinih akcija, gdje skoro uvijek dadu po nekoliko žrtava i naprave često političke greške u odnosu na narodnu imovinu.

2). Sve jedinice nijesmo mogli da formiramo prema novoj formaciji iz toga razloga što smo morali stvarati odrede po otocima, izdvajati jedan dio boraca za Proletersku Diviziju,⁸ za popunu Mosorskog odreda i XI. Brigade, kao i prebacivanje ljudstva sa ostalih otoka na otok Brač i poluotok Pelješac. Potpuno formiranje izvelo se samo kod XII. Brigade, a zatim kod XI. Brigade, sem što još kod ove brigade nije formiran IV. bataljon, a to zbog toga što ljudstvo za popunu tog bataljona, koje je trebalo stići iz XIII. Brigade, zbog operacija te brigade nije moglo biti izvršeno. U glavnom odredi svi su formirani u duhu nove formacije. Da bi se u potpunosti mogla primijeniti nova formacija, potrebno je prilično naoružanje u lakim automatskim oružjima u protutenkovskim topovima i u tovarnoj stoci.

3). Kvalitet boraca kod jedinica ove Divizije različit je. Najbolji i najborbeniji, kako nam izgleda, su borci XI. Dalmatinske brigade i Mosorskog partizanskog odreda, dočim borci ostalih jedinica su podjednako dobri. Svijest tako reći kod svih boraca, sem kod starijih, je na niskom nivou. Nije rijedak slučaj da skoro: prilikom svake akcije desi se po nekoliko dezertera ..

Ipak mislimo da, provlačeći borce kroz borbu, moći će se stvoriti dosta dobrih boraca.

⁸ Riječ je o Prvoj proleterskoj diviziji

4). Rukovodioci su prilično neiskusni i ima ih priličan broj neborbenih. Mlađi starješinski kadar se takoreći i ne osjeća u jedinicama. Dolaskom novih rukovodilaca svakako oživjet će disciplina, vojnički rad, pa i sama borbenost kod jedinica. Još uvijek ova Divizija rama i sa vojničkim i sa političkim rukovodiocima, te mislimo da bi trebalo još uvijek popunjavati je sa rukovodiocima.

U glavnom rukovodioci štabova brigada zadovoljavaju, dok štabovi bataljona, komande četa i ostalo niže rukovodstvo ne zadovoljava. Znači, da rukovodioci trebaju za štabove bataljona i komande četa prvenstveno.

5). Vojnički rad po jedinicama odvija se dosta brzim tempom, a naročito kod XII. Brigade, gdje je već osnovan vojnički kurs pri Štabu Brigade, zatim kursevi pri štabovima bataljona, kao i kurs brze borbene signalizacije. Kod ostalih jedinica isto tako radi se prilično vojnički, ali, budući da je ljudstvo razvučeno i zauzeto stalnim držanjem položaja, taj rad je u mnogome otežan. Kod odreda tako reći ne dostaje i stručnjaka za vojničko uzdizanje boraca, te taj rad kod njih mnogo je slabiji nego kod brigada.

6). Jedinice naše Divizije, a poglavito XI. Dalmatinska brigada i svi tako reći odredi su bos i bez odjeće. Nasušna je potreba snabdijevanja sa odjećom i obučom naše Divizije, jer kod nesvjesnih boraca, kod boraca koji još nisu prekaljeni i nisu udarnici obuča i odjeća je jedan od glavnih preduslova za borbenost tih jedinica. Treba imati u vidu da naše jedinice uopšte ne mogu doći do goveđih koža, da bi mogli praviti opanke i jedino ostaje snabdijevanje jedinica sa cipelama, odnosno gumenim opancima, kojih nema.

7). Ishrana jedinica je dosta slaba i što je najgore jednolična je. Mislimo da bi u tom smislu mogli nešto učiniti, te da i ova Divizija bar sa krompirom ili sa goveđim mesom se snabdije za izvjesno vrijeme. Naime, trebalo bi učiniti da bar jedan put nedjeljno borci dobiju govedinu.

8). Mislimo da taj Štab bi trebao odrediti nam jednog islednika i intendanta, jer su nam isti neophodno potrebni.

U prilogu dostavljamo »Predlog za unapređenje vojnih rukovodilaca u oficirske činove«, kao i »Brojno stanje ljudstva, naoružanja, municije i tovarne stoke«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Načelnik
otsutan
(M.P.)

Komandant, major
Nik.⁹ V. Martinović

⁹ Niko. Umro 25 prosinca 1943 god. na Hvaru od rana koje je dan ranije zadobio na Korčuli, kao komandant Dvadeset šeste divizije.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE »VASILJ GA-
CEŠA« OD 2 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME DIVI-
ZIJE O BORBI KOD JABUKOVCA¹

ŠTAB I UD. BRIGADE »V.G.«
VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
2 novembra 1943 god.

Dostavlja operativni izvještaj
0 akciji kod Jabukovca.

ŠTABU VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Na dan 26 oktobra t.g. bila je predviđena akcija na Ma-
jur.² Bataljoni su u 7 sati ujutro krenuli u pravcu Majura.
I bataljon otišao je u s. Kostreši 25 pr.mj.

U 7.30 časova neprijatelj je sa motorizacijom u jačini od
15 vozila naišao pravcem Hrastovica — Jabukovac.³ III ba-
taljon koji je zakasnio primjetio je neprijatelja i na istoga
otvorio vatru, tako da je neprijatelj napustio motorna vozila
i zauzeo položaj pored puta za odbranu. II bataljon koji je
krenuo pravcem Jabukovac — Mlinoga stigao je u Mlinogu,
no kada je čuo borbu, naredio je dvijema četama da sa leđa
napadnu neprijatelja u Jabukovcu, a jednoj četi je naredio da
zauzme »Metlu«. Međutim, neprijatelj je već zauzeo Metlu,
tako da je II bataljon bio prisiljen da se povuče na cestu Gor.
Pastuša — Jabukovac, odakle je spriječio nadiranje neprija-
telju u pravcu Begovića. Neprijatelj je tokom cijelog dana
nadirao na naše položaje, ali je uvijek bio odbijen, naročito
na položaj III bataljona (Glavicu).

I bataljon koji se nalazio u Kostrešima dobio je izvještaj
da je neprijatelj stigao u Svinjicu, te je krenuo u pravcu istog.
Istog je napao i nije dozvolio da pali s. Svinjicu kako je bio
počeo. Neprijatelj se iz Svinjice povukao- u pravcu Graduse.

IV bataljon koji je do početka borbe već bio u Komogo-
vini zauzeo je Borojevića vis, ali na njegov pravac neprijatelj
nije naišao.

Gubici neprijatelja u s. Boltužićima i u Svinjici bili su
oko 20 mrtvih i više ranjenih. Ovi podaci potvrđeni su nak-
nadno preko civila Hrvata, koji su bili toga dana u Petrinji.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 815.

² Vidi dok. br. 20.

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 234.

Naši gubici su 3 ranjena, koji su smješteni u bolnicu.

Borba u Jabukovcu nije bila predviđena, već nam je nametnuta od strane neprijatelja, te je zatekla bataljone u pokretu u suprotnom pravcu, tako da momentalno nismo mogli primiti borbu sa cijelom brigadom, već samo sa dva bataljona.

Veza u ovoj akciji slabo je funkcionisala kako između dijelova ove brigade tako i sa susjednim jedinicama, koju uopšte nismo imali do pred samu noć.

U ovoj akciji utrošeno je metaka za karabine mauzere 1300, za šarce 500, za brede 300, bombi za teške bacače 13 komada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Uroš Krunić

Komandant—kapetan,
Rade Milojević

BR. 17

ZAPOVIJEST ŠTABA TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA OD 2 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MARTINSKU VES¹ x

ŠTAB
TUROPOLJSKO-POSAVSKOG
N.O.P. ODREDA
Op. Br. 91/43.
2/XI. 1943. g. u 9 sati

Z A P O V I J E S T

{Sekcija Čazma i Zagreb 1 : 100.000}

Neprijatelj u jačini od 65 ustaša naoružanih sa 2 teška mitraljeza, 5 p.mitraljeza, oko 7 šmajsera i 2 laka bacača nalazi se u Martinskoj Vesi u općinskoj zgradi. Zgrada je jednokatna, zidana i prozori su joj zazidani i pretvoreni u puškarnice. Oko zgrade nalazi se 2 reda bodljikave žice između kojih su postavljene mine. Osim toga mine su postavljene kod groblja i na svim važnijim prilazima prema općinskoj zgradi. Sve ove

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—2, k. 104 B.

mine su nagazne. Preko noći imadu svega jedno stražarsko mjesto kod općinske zgrade, jer su uvjereni da će moći davati otpor iz same zgrade dok im ne stigne pomoć. Jedan teški mitraljez nalazi se na tornju crkve, a drugi se nalazi u općinskoj zgradi.

U Ljubljani 4 km. od Martinske Vesi prema Sisku nalazi se ustaška posada od oko 70 vojnika — naoružanje nepoznato. Sisak je udaljen od Martinske Vesi 12 km.

I i II bataljon ovog odreda imadu zadatak u noći 2/3 XI. o.god. uništiti ustašku posadu u Martinskoj Vesi.²

NAREĐUJEMO:

1). II bataljon ovog odreda sa 2 čete uz pomoć minera i malih zapaljivih bombi napasti će i uništiti ustašku posadu u Martinskoj Vesi. Ove dvije čete će istovremeno držati unutarnji uži obruč oko neprijateljske posade, tako da niti jedan bandit ne može pobjeći, ako bi to pokušali. Borci ovih četa neka za privlačenje neprijateljskom uporištu koriste zidove zgrada, kojih u neposrednoj blizini neprijateljskog uporišta imade dosta. Sve poduzeti da se borci na brisanom prostoru ne grupišu, jer bi na taj način mogli imati nepotrebnih žrtava.

2. čete ovog bataljona postaviti će vanjski obruč nasipom oko sela izuzev dijela nasipa uz neposrednu blizinu Save. Ove čete imadu zadatak da osiguraju naše čete koje će napadati neprijatelja, koji bi mogao doći u pomoć iz Siska i da ne dozvole da utekne niti jedan bandit ako bi uspio probiti naš unutarnji obruč. Jednu desetinu ovih četa izdvojiti sa zadatkom: da uz pomoć seljaka iz Martinske Vesi na dva mjesta prekopaju nasip pola km južno od križanja gdje se sastaju nasipi od Save, Odre i Jame; imadu biti 5 metara široki i 3 m duboki.

2). I bataljon ostaviti će jednu četvu u selu Vrbovo sa zadatkom osiguranja iz pravca pruge i Vel. Gorice. Pola jedne čete ovoga bataljona mobilizirati će seljake sela Žirčica te sa njima prekopati na 2 mjesta nasip između sela Žirčice i Tišine Kaptolske te istovremeno dati osiguranje iz pravca Siska. Druga polovina ove čete biti će rezerva kod Štaba odreda.

3). Štab odreda nalaziti će se u početku napada u selu Martinska Ves na početku istog iduć od Trebarjeva, gdje se sastaje nasip od Save i Odre. U Štab odreda slati na vrijeme sve izvještaje.

4). Ranjene drugove slati u Štab odreda, gdje imade biti bataljonski bolničar II bataljona. Ovamo slati i plijen i sve zarobljenike.

² O rezultatima napada vidi dok. br. 37 i 174.

5). Mjesto koncentracije svih snaga koje će učestvovati u napadu biti će raskršće gdje se odvaja put od nasipa uz Savu prema Suši danas u 15 sati. Ovo ne važi za četu I bataljona koja će ostati u Vrbovi. Na mjestu koncentracije ćemo pretesti ovu zapovijest usmeno sa štabovima bataljona i komandama četa.

6). Početak napada biti će danas u 20 sati. U to vrijeme imadu biti sve jedinice na svojim položajima.

7). Znaci raspoznavanja za vrijeme ove akcije biti će: Top — Topusko, ugovoreni Petar — Pavle, a u toku idućega dana zelena — livada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komesara:
si. odsutan

Komandant:
I.³ Mladen

Na znanje: Glavnom štabu Hrvatske

Štabu II operativne zone Hrvatske

Na znanje i postupak: Štabu I i II bataljona ovog odreda.

³ Ivan

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 3 STUDE-
NOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA OD 6 DO 29 LISTOPADA¹**

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
O. Br. 228/43

Dne 3 novembra 1943

Operativni izvještaj o borbama
naših jedinica od 6 do 29-X-43

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

VI DIVIZIJA:

15-X-1943 I brigada postavila je zasjedu sa svoja dva bataljona na liniji Donji Lapac — Mazin, a sa jednim bataljonom južno od Bruvna na Vodenoj Glavi. Glavna zasjeda postavljena je na Suleševici.² Oko 8 časova naišla je neprijateljska autokolona od 29 običnih i 1 blindiranim kamionom, 2 tenka i 3 motocikla od pravca Gornjeg Lapca. Kada je neprijatelj prišao blizu zasjede, na njega je otvorena vatra sa čitavom zasjedom i nakon kratke i žestoke vatre naše snage prisilile su neprijatelja da napusti kamione. U tom momentu naši borci jurišali su sa bombama na kamione, razbili neprijatelja koji je dijelom uništen, a dijelom se razbježio u šumu. Pristupljeno je izvlačenju plijena, ali se sav nije mogao izvući uslijed intervencija tenkova od pravca Mazina i aviona koji su također sudjelovali. Manji dio plijena je izvučen, dok je ostalo zajedno sa kamionima zapaljeno.

Bataljon koji je bio u zasjedi kod Vodene Glave sačekao je jednu neprijateljsku kolonu od 40 kamiona sa vojnicima i uništio prvi kamion, ali se neprijatelj snašao, izišao iz kamiona, streljačkim strojem započeo zaobilaziti naš položaj, na što su se naše snage povukle.

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjen 1 motocikl, 2458 konzervi od ribe, 108 paketa putera, 110 konzervi putera, 250 konzervi grah salate, 600 kg sira, 230 kg šećera, 1050 kg makarona, 40 kg brašna,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—1, k. 105 C.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 96.

20 kg masti, 10 komada anodnih baterija, 4 lanca za kamionske točkove, 6 karbitnih lampi, 4 fenjera, 3 maske, 1 fotoaparati, 1 dvogled, 14 pušaka, 10 pari cipela, 10 ranaca, 1 šmajser, 1 vojno državni pištolj, 2 kožne torbice, 2 torbice za sekcije, 20 komada ručnih bombi, oko 6000 puščanih i mitraljeskih metaka, 6 bluza, 2 hlače, 3 šinjela, 3 šatorska krila i 5 čebadi.

Gubici neprijatelja 60 ubijenih i 100 ranjenih vojnika i oficira.

Naši gubici 1 mrtav i 4 lakše ranjena druga.

Utrošeno 50 ručnih bombi, 10 mina za mali bacač, 4700 puščanih i mitraljeskih metaka. Uništeno 28 kamiona i 2 motocikla.

Borci i komandni kadar u ovoj akciji dobro su se držali, jedino novomobilisani gomilali su se oko ratnog plijena.

Jedna naša patrola³ odbila je 70 neprijateljskih vojnika koji su bili krenuli u pravcu Oraovca sa kolima sa namjerom da kopaju krumpir. Istog dana krenulo je 300 neprijateljskih vojnika u istom pravcu i sa istom namjerom. Jedan vod VI divizije sačekao je neprijatelja na bliskom otstojanju, obasuo ga jakom vatrom i natjerao ga u panično povlačenje prema Lapcu.

Zarobljenika i ratnog plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja 10 ubijenih i više ranjenih.

Naši gubici 1 drug lakše ranjen.

Utrošeno 290 puščanih i mitraljeskih metaka.

20-X-1943 250 ustaša sa 1 teškim bacačem napali su most kod Bilaja koji je držao IV bataljon II brigade.⁴ Nastojanje neprijatelja bilo je da pod svaku cijenu zauzme most, ali naše snage su upornom odbranom primorale neprijatelja nakon jednog sata borbe da se povuče u pravcu Gospića.

Gubici neprijatelja 9 ubijenih i veći broj ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno 6 ručnih bombi i 815 puščanih i mitraljeskih metaka.

Miniranjem dignut u zrak most kod Bilaja.

21-X-1943 I bataljon III brigade postavio je zasjedu⁵ sa dvije čete južno od Bruvna iznad kuća Blanuše i [s.] Dukići. Oko 13 časova 500 neprijateljskih vojnika sa 9 tenkova i 2 topa krenuli su iz Bruvna u pravcu Rudog Polja iza leđa našoj zasjedi za koju nisu znali. Naše jedinice povukle su se za-

³ Iz sastava Prve NOU brigade Šeste divizije. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 125.

⁴ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 140.

⁵ Prema izvještaju Štaba Šeste divizije zasjedu je postavio Treći bataljon Prve NOU brigade. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 190.

padno od Rudog Polja na padine Risovca odakle su otvorile vatru na neprijatelja koji se je oko 15 časova povukao i tukao naše položaje.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici 3 mrtva druga. Uništena 1 puška od neprijateljske granate.

Utrošeno 425 pušćanih i mitraljeskih metaka.

Istog dana dva bataljona I brigade pri pokretu u pravcu Dugo Polje — Capaćuša gdje su namjeravali postaviti zasjedu naišli su na jednu neprijateljsku satniju koja je otvorila vatru na naše jedinice, našto su se i ostale naše snage povukle, jer je namjera bila otkrivena.

Naši gubici 1 mrtav i 2 ranjena druga.

Izgubljena je 1 puška.

22-X-1943 300 ustaša sa 2 tenka, 2 brdska topa i 2 teška bacača krenuli su od Gospića u pravcu Bilaja gdje je držao položaj IV bataljon II brigade. Prednji dijelovi neprijatelja izbili su u Bilajsko Novo Selo još u 6 časova izjutra odakle su tukli naše položaje. Svi neprijateljski pokušaji da pređe most bili su odbijeni. Naše jedinice u toku borbe koja je trajala cijelog dana održale su svoje položaje, a neprijatelj se oko 18 časova povukao u Gospić.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja 8 ubijenih i veći broj ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno 10 bombi i 1310 pušćanih i mitraljeskih metaka.

Za cijelo vrijeme borbe komandni kadar i borci vrlo dobro su se držali.

23. X. 1943 III brigada vršila je čišćenje terena od ustaša i četnika na prostoru Srpsko Polje — Bjeljevine — Ponore — Švica — Kuterevo — Lipovlje — Tisovac — Dolci — Premužno Jezero i Markovića Rudina.

Zarobljeno je 7 ustaša i 20 ustaških saradnika.

Zaplijenjeno 19 pušaka, 2 pištolja, 6 bombi i 260 metaka.

Ubijen je 1 ustaša.

22-X-1943 I bataljon II brigade izvršio je čišćenje sela Bužim gdje se je nalazila manja grupa ustaša. Ustaše su pobjegli pošto su bili izvan mjesta.

Pronađeno je 16 pušaka i 600 metaka. Pored toga konfiskovana su 3 konja i 4 svinje.

23-X-1943 dvije bojne ustaša sa 2 tenka, 3 teška minobacača i jednom baterijom brdskih topova napali su položaje 1 bataljona II brigade na prostoru Lički Novi — Oštra i Smi-

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

ljan.⁷ Pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga naš bataljon se povukao na prostor Trnovac — Brušane — Rizvanuša.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja 7 ubijenih i više ranjenih.

Naši gubici 1 mrtav i 3 lakše ranjena druga.

Utrošeno 2770 puščanih i mitraljeskih metaka.

26-X-1943 jedna ojačana četa I bataljona I brigade postavila je zasjedu na komunikaciji Donji Lapac — Nebljusi od k. 830 do k. 832. Naišla je jedna četa neprijatelja na čelu sa 2 oficira sa konjima koji su pušteni na blisko otstojanje i obasuti jakom vatrom iz svega naoružanja. Neprijatelj je bio iznenađen i razbježao se na sve strane. Druge neprijateljske snage od Kruga krenule su u pomoć ali su bile odbijene od naših osiguranja.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja 52 ubijena, među njima i 2 oficira.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno 27 mina za mali bacač, 10 bombi i 1 300 puščanih i mitraljeskih metaka.

27-X-1943 III i IV bataljon I brigade pri pokretu prema Vodenoj Glavi, gdje su namjeravali postaviti zasjedu, sukobili su se sa neprijateljem i nakon kraće borbe povukli se natrag pošto su bili otkriveni.

Naši gubici 1 mrtav i 2 lakše ranjena.

Utrošeno 460 metaka.

29-X-1943 II bataljon I brigade postavio je zasjedu na komunikaciji Mazin — Gornji Lapac. Naišla je jedna neprijateljska autokolona na koju je otvorena vatra.

Zaplijenjene su 4 puške.

Zapaljen je 1 kamion, a 15 je oštećeno.

Gubici neprijatelja 40 ubijenih.

Svega:

Zarobljeno 7 ustaša i 20 ustaških saradnika.

Zaplijenjeno 53 puške, 1 šmajser, 3 pištolja, 26 bombi, 6800 puščanih i mitraljeskih metaka, 1 motocikl, 2458 kg konzervi od ribe, 108 paketa putera, 110 konzervi putera, 250 konzervi grah salate, 600 kg sira, 230 kg šećera, 1050 kg makarona, 40 kg brašna, 20 kg masti, 10 komada anodnih baterija, 4 lanca za kamionske točkove, 6 karbitnih lampi, 4 fenjera, 3 plinske maske, 1 fotoaparat, 1 dvogled, 10 pari cipela, 10 ranaca, 4 kožne torbice, 6 bluza, 2 hlače, 3 šinjela, 3 šatorska krila i 5 čebadi.

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

Gubici neprijatelja 187 ubijenih i 100 ranjenih.

Uništeno 2 motocikla, 29 kamiona i 1 most, a oštećeno 15 kamiona.

Naši gubici 7 mrtvih i 12 ranjenih. Izgubljena je 1 puška.

VII DIVIZIJA:

21-X-1943 II brigada postavila je zasjedu na komunikaciji Glina — Gora kod sela Prekope. Naišla su 2 neprijateljska kamiona od Petrinje na koje je otvorena vatra i 1 je uništen, dok je 1 uspjelo da pobjegne. U isto vrijeme 100 neprijateljskih vojnika krenuli su u Majske Poljane u cilju pljačke. Ove snage potpomogle su napadnutim kamionima i pljačkale. Naše jedinice jurišale su na njih i odbacile ih prema Glini, a upljačkanu stoku povratili narodu.

Zarobljeno 2 domobrana.

Zaplijenjeno nekoliko pari cipela.

Gubici neprijatelja 13 ubijenih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici 1 drug lakše ranjen.

Spaljen je 1 neprijateljski kamion.

Utrošeno 500 puščanih i mitraljeskih metaka kod zasjede i 800 metaka kod gonjenja neprijatelja.

Istog dana IV brigada u zajednici sa Cazinskim odredom čistila je teren oko Bužima od Huskinih bandita. Neprijatelj, čim su naišle naše snage, je većinom bježao bez otpora.

Zarobljeno je 30 Huskinih bandita.

Zaplijenjeno 1 puškomitraljez, 1 šmajser, 10 pušaka, 5 pištolja, 1 radioaparar i 600 metaka.

23/24-X-1943 I i II brigada sa 4 brdska topa, 3 protukolska topa i jednim bataljonom Partizanskog odreda Banije izvršili su napad na neprijateljska uporišta Majur, Brđani i Blinjski Kut uključujući i rušenje željezničke pruge na tom prostoru.⁸ Jačina neprijateljskih posada u tim uporištima bila je: Majur jedna satnija ustaša 12 bojne, naoružanih sa 1 teškim bacačem, 3 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza i 5 šmajsera; Brđani 63 ustaše i 10 Nijemaca, naoružanih sa 2 puškomitraljeza i 4 šmajsera i Blinjski Kut 70 ustaša i 70 Nijemaca, naoružanih sa 4 laka mitraljeza (šarca), 4 puškomitraljeza i 2 šmajsera. Pored toga u Kostajnici, Sunji i okolnim uporištima nalazile su se jače neprijateljske snage prema kojima se trebalo osigurati.

I brigada napadala je neprijateljsko uporište Majur sa jednim bataljonom, sa jednim bataljonom vršila je osiguranje prema Sunji i rušenje pruge Majur — Sunja i sa dva bataljona

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 97, 105 i 119.

se osiguravala od Kostajnice. II brigada napadala je Brđane 1 Blinjski Kut, osiguravala se od Petrinje i Capraga i rušila prugu i cestu Komarevo — Sunja. Bataljon Banijskog odreda vršio je osiguranje od Sunje, Petrinjaca i Brđana.

Bataljon I brigade koji je napadao Majur privukao se neopaženo u blizinu neprijatelja i izvršio juriš, ali se neprijatelj snašao te ih bombama i vatrom odbio. Nakon borbe od 2 sata jedna četa ovog bataljona ostala je u blokadi Majura, a ostale snage povukle su se na prugu između Majura i Hrastovice koju su rušile. Snage I brigade koje su bile na osiguranju nisu imale borbe sa neprijateljem. One su prekinule na više mjesta prugu i uništile sve mostove i propuste na pruzi i cesti prema Kostajnici.

II brigada koja je napadala na Brđane i Blinjski Kut bila je odbijena. Napad je ponovljen nekoliko puta, ali bez uspjeha. Neprijatelj je bio dobro utvrđen i davao žestok otpor. Nakon borbe od 8 časova naši borci su se povukli. Za cijelo vrijeme napada neprijateljska artiljerija tukla je naše položaje. Napad ni na jednom mjestu nije uspio. Uzoru su naše jedinice povučene na odmor.

26-X-1943 jedna neprijateljska kolona iz Petrinje jačine 20—30 kamiona sa nekoliko tenkova i oklopnih kola stigla je Oko 8.30 sati u Jabukovac, a druga kolona također sa kamionima, tenkovima i oklopnim kolima stigla je od Komareva preko Blinje — Bijelnika prema Joševici.⁹ U momentu nailaska neprijatelja, II brigada imala je slijedeći raspored: jedan bataljon na cesti Komarevo — Sisak, jedan bataljon na cesti Blinja — Petrinja kod Gornje Budičine, a jedan bataljon u rezervi. Kod Jabukovca borbu sa neprijateljem prihvatio je jedan bataljon, a drugom bataljonu dato je naređenje da krene prema Čuntiću da bi presjekao neprijatelju otstupnicu. Manje snage upućene su na Metlu i Joševicu radi osiguranja. Neprijatelj je odbacio ova osiguranja i zauzeo položaj Metlu i Mlinogu. Jedan bataljon izvršio je na njih napad ali nije uspio. U to vrijeme stigao je jedan bataljon koji se nalazio kod Mađara te je sa ovim bataljonom izvršen ponovo napad na Metlu. Neprijatelj je satjeran sa ovih položaja koje je ponovnim protunapadom uz pomoć tenkova i oklopnih automobila povratio, a naše jedinice povukle su se u pravcu sela Žilića. Dva bataljona probila su se prema Gornjoj Bačugi. Neprijatelj je nastavio sa nastupanjem i ušao u selo D. Pastušu odakle je izbacio naše jedinice te zapalio nekoliko kuća. U jednoj od

⁹ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 183.

ovih kuća nalazilo se oružje Moslavačkog bataljona.¹⁰ Brzim protunapadom naših jedinica neprijatelj je odbačen i oružje je spaseno. Jedan bataljon gonio je neprijatelja koji je oступao.

Zarobljenika nije bilo.

Plijen zadobiven u ovoj akciji pokazan je u akciji od 21-X zajedno sa plijenom zahvaćenim pri čišćenju Huskine bande.

Gubici neprijatelja u svim ovim operacijama 80 ubijenih i veći broj ranjenih.

Naši gubici 6 mrtvih i 12 ranjenih.

Uništeno je 1 500 metara pruge i više mostova i propusta na pruži i cesti.

U ovim akcijama istakao se komandir čete Bojadija i zamjenik komandira Lovrić Pero koji su sa svojim četama spretno manevrisali i nanijeli neprijatelju najveće gubitke. Također se istaklo nekoliko partizana, a među njima i partizan Altarac Alfi, koji su spasli telefonske aparate i telefonski materijal da ne padne neprijatelju u ruke.

Utrošeno je 66 topovskih granata, 34 mine za teški bacač, 112 mina za lake bacače i 15 460 puščanih i mitraljeskih metaka. Također je utrošeno 300 kg eksploziva.

Kritički osvrt: Pri ovim operacijama učinjene su razne greške koje se uglavnom sastoje:

1) Štab IV brigade pri čišćenju Huskine bande nalazio se daleko od svojih jedinica, koje niti je kontrolisao, niti im je ukazivao pomoć, niti se pokazao dovoljno inicijativan u rješavanju samostalnih zadataka. Pri čišćenju terena nisu opkoljavali pojedine grupe neprijatelja, već su ih gonili što je neprijatelju omogućavalo da pobjegne bez većih gubitaka.

2) Štabovi brigada i niži rukovodioci ne znaju se snalaziti u situacijama koje nastanu u toku borbe, ne znaju manevrisati svojim jedinicama niti sarađivati jedni sa drugima.

3) Artiljeriska vatra nikada se dovoljno ne iskoristi za podilaženje naših jedinica niti stvaranje breša za upad u neprijateljsko uporište.

4) Borci kada započinju operaciju i dođu na jurišno otstojanje neopaženi ne prelaze u odlučan juriš na neprijateljsko uporište već zastanu, čime stvore neprijatelju vrijeme i prostor da se pribere i pruži organizovan otpor. Ova'kove su pojave vrlo česte i redovno dovode do neusjeha.

¹⁰ Riječ je o Trećem bataljonu Moslavačke NO brigade, koji je na Baniji primio oružje upućeno iz Glavnog štaba Hrvatske Štabu Druge operativne zone. Vidi dok. br. 4.

VIII DIVIZIJA:

21-X-1943 1 bataljon I brigade postavio je jednostranu zasjedu na križanju cesta Tounj — Košare — Primišlje kod k. 381 (Grič). Naišla je jedna neprijateljska kolona jačine 100 Nijemaca sa 2 tenka.¹¹ Na ovu kolonu otvorena je vatra i naneseni im gubici, a naše snage, bojeći se intervencije, odmah su se povukle ne iskoristivši ovaj momenat za izvlačenje plijena.

22-X-1943 jedan bataljon I brigade sa položaja Jankovo Selište i Bukovlje napao je sa teškim bacačem i automatskim oružjem jedan neprijateljski voz koji je prolazio od Zvečaja prema Generalskom Stolu. Neprijatelj je odgovorio vatrom i uspio da sa vozom prođe.

23-X-1943 jedan bataljon II brigade napao je njemačke snage koje su u Modrušu vršile neku pljačku. Nakon kraće borbe neprijatelj se pod zaštitom tenkova povukao pretrpjevši manje gubitke.

24-X-1943 jedan bataljon II brigade napao je 60 njemačkih vojnika između Modruša i Ogulina koji su krenuli sa 2 kamiona. Nakon kraće borbe neprijatelj je pod borbom ostupio ostavivši kamione koje su naši borci zapalili.¹² Odmah iza toga neprijatelju je stiglo pojačanje sa tenkovima i naši su se borci povukli prema Kapeli. Druga neprijateljska kolona sa tenkovima kretala je od Josipdola prema Plaškom, došli do blizu samog mjesta i povratili se ubivši usput nekoliko civila.

25-X-1943 jedna patrola I brigade kod Donjih Dubrava zarobila je 1 Nijemca i 3 domobrana.

27-X-1943 IV bataljon I brigade, koji se nalazio kod Keića mosta, odbio je pokušaj Nijemaca da pređu desnu obalu rijeke Mrežnice. Nijemci su tri puta vršili žestok napad u cilju prelaza i sva tri puta su bili odbijeni.¹³ Jačina neprijatelja 100 vojnika sa nekoliko minobacača.

U svim ovim borbama postignut je sljedeći rezultat:

Zarobljen 1 Nijemac i 3 domobrana.

Zaplijenjeno 4 puške, 30 pari odijela i veća količina sanitetskog materijala.

Gubici neprijatelja 63 ubijena i nepoznat broj ranjenih. Naši gubici 1 mrtav i 5 ranjenih drugova.

Utrošeno 2 granate od protukolskog topa, 22 mine za laki bacač, 4277 puščanih i mitraljeskih metaka.

Zapaljena 2 neprijateljska kamiona.

¹¹ Vidi dok. br. 228.

¹² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 175.

¹³ Opširnije o tome vidi dok. br. 1.

Kritički osvrt: Zasjede koje su postavljene nisu imale uspjeha zato što su bile jednostrane i daleko od komunikacije, a pored toga neprijatelj sa tenkovima iz obližnjih uporišta brzo reagira i onemogućava pristup našim borcima.

1/2-XI-1943 dva bataljona I brigade sa jednim bataljonom Kordunaškog odreda napali su neprijateljsko uporište Belaj gdje se nalazilo oko 250 do 300 naoružanih civila ustaša.¹⁴ Naše jedinice uspjele su da pročiste nekoliko sela, ali samo mjesto Belaj nije zauzeto jer je neprijatelju došla pomoć i akcija je otežana zbog neprijateljski raspoloženog stanovništva, koje je i iz pozadine i sa okolnih brda napucavalo na naše snage, a jednu bombu bacili su kod samog Štaba brigade gdje su ubili vodnika straže. Uzoru naše jedinice su se povukle.

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno 15 pušaka, 10 šatorskih krila, 6 šinjela, 3 bluže, 5 pari cipela, 2 samara i 5 konja.

Gubici neprijatelja 30 ubijenih i ranjenih. Među ranjenima nalazi se i ustaški bandit nadporučnik Brnadić.

Naši gubici 5 ranjenih i 2 nestala druga.

KORDUNAŠKI ODRED:

21-X-1943 jedna satnija ustaša sa 2 tenka i 3 automobila krenula je iz Karlovca prema Cerovcu. 45 boraca I bataljona sačekali su neprijatelja na Cerovcu i odbili ga. Pri gonjenju neprijatelja, naši borci zaplijenili su 1 auto koji je bio pokvaren i neprijatelj ga je pri bijegu ostavio.

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno 1 laki mitraljez (šarac) sa 450 metaka i 1 luksuzni auto amfibija.

Gubici neprijatelja 4 ubijena i 3 ranjena.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno 515 metaka. -

Istog dana odbijen je pokušaj ustaša da pređu rijeku Mrežnicu kod Keića mosta.

26-X-1943 dvije satnije ustaša krenule su iz Karlovca prema Cerovcu. 1 bataljon primio je borbu i nakon nekoliko sati neprijatelj se povukao.

Istoga dana druge neprijateljske snage koje su kretale prema Leskovcu i Carevom Polju odbijene su od II bataljona nakon borbe koja je trajala 4—5 sati.

26/27-X-1943 jedna desetina I bataljona prešla je preko Kupe u Rječicu i prekinula telefonsku liniju Karlovac — Zagreb srušivši nekoliko bunkera.

Zarobljenika u svim ovim borbama nije bilo.

¹⁴ Vidi dok. br. 23 i 51.

Gubici neprijatelja 4 ubijena i 7 ranjenih.
Gubitaka na našoj strani nije bilo.
Utrošeno 1 000 puščanih i mitraljeskih metaka.

BANIJSKI ODRED:

6-X-1943 diverzanti Odreda prekinuli su prugu Bihać — Novi. Saobraćaj nije radio 12 sati.

8-X-1943 minirana je pruga Bosanski Novi — Bihać. Naišao je teretni voz na postavljenu minu koja je eksplodirala.

Uništena 1 lokomotiva i 5 vagona. Saobraćaj nije radio 24 sata.

10-X-1943 minirana je pruga Caprag — Sunja. Na minu je naletio radnički vagončić u kome je bilo 20 radnika. Poginulo je 7 radnika, a 8 ih je ranjeno. Saobraćaj nije radio 12 sati.

11-X-1943 minirana je pruga Sunja — Kostajnica. Naišao je transportni vlak sa vojnicima.

Uništena lokomotiva i 4 vagona, a također i 1 protukolski top koji se nalazio u uništenim vagonima.

Gubici neprijatelja 33 mrtva i više ranjenih.

12-X-1943 minirana pruga Caprag — Sunja između stanice Brđani — Sunja. Naišao je vojnički transportni vlak.

Oštećena 1 lokomotiva i uništena 3 vagona. Saobraćaj nije radio 24 sata.

Broj žrtava kod neprijatelja nije poznat.

14-X-1943 minirana pruga Sisak — Sunja. Voz koji je naišao bio je zaustavljen i oštećeno je nekoliko vagona. Saobraćaj prekinut 14 sati.

15-X-1943 minirana pruga Sunja — Dubica. Naišao je brzi vlak kome je uništena lokomotiva i 2 vagona. Saobraćaj prekinut 16 sati.

16-X-1943 minirana pruga Caprag — Sunja na jednom mjestu i Sunja — Kostajnica na drugom mjestu. Na minu između Capraga i Sunje naišao je oklopni voz kome su uništena 3 vagona. Saobraćaj na ovoj pruzi prekinut je 18 sati. Na pruzi Sunja — Kostajnica naišao je njemački transportni voz. Uništena lokomotiva i 3 vagona. Saobraćaj prekinut 36 sati.

17-X-1943 jedan vod II bataljona postavio je zasjedu na cesti između Dvora i Volinja. Naišao je jedan njemački auto sa nekoliko oficira. Naša zasjeda ubila je 2 njemačka oficira.

23-X-1943 jedna četa III bataljona odbila je ustaški napad na selo Krčevo.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Utrošeno 790 puščanih i mitraljeskih metaka.

24-X-1943 porušeno 800 metara pruge između Capraga i Sunje. Pruga je prekinuta na 22 mjesta. Saobraćaj nije radio 24 sata.

Istoga dana minirana je pruga između Šaša i Živaje. Uništena je 1 lokomotiva i 3 vagona. Na istoj pruži miniran je 1 most koji je dignut u zrak zajedno sa jednim oklopnim vozom. Ranjeno je 8 Nijemaca.

Saobraćaj obustavljen 24 sata.

25-X-1943 minirana pruga Bihać — Novi. Naišla je jedna lokomotiva koja je potpuno uništena. Saobraćaj prekinut 16 sati.

27-X-1943 minirana pruga Sunja — Kostajnica. Naišao njemački transportni vlak sa vojnicima. Uništena 1 lokomotiva i 3 vagona.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Saobraćaj obustavljen 20 sati.

Svega:

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja 50 ubijenih i više ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Uništeno 1 oklopni voz, 8 lokomotiva, 23 vagona i 1 protukolski top.

Porušeno 800 metara pruge.

CAZINSKI ODRED:

29/30-X-1943 dijelovi Huskine bande napali su jedan bataljon Cazinskog odreda koji se nalazio kod Vranograča. Napad je bio iznenadan i naše jedinice nakon kraće borbe koja je bila vrlo oštra i bliska povukle su se sa gubicima, probijajući se kroz neprijatelja koji ih je bio opkolio. U napadu je učestvovalo 400 bandita.

Gubici neprijatelja prema nesigurnim izvještajima iznose 10 ubijenih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici 6 mrtvih i 6 ranjenih. Izgubljen je 1 puškomitraljez.

Utrošeno 240 metaka;

Neprijatelju je uspjelo iznenaditi naše jedinice zbog toga što su se one nalazile na istom mjestu duže vremena, nisu se osigurale slanjem patrola, niti su imale unaprijed određeni položaj za obranu u slučaju da budu napadnuti.

Borci ovog odreda su novomobilisani, neiskusni i neprekaljeni u borbi te se rado povlače i bježe pri najmanjem pritisku neprijatelja. Neprijatelj ima vrlo dobru obavještajnu službu i zna svaki pokret i mjesto gdje se naše jedinice nalaze. Grešku je načinio i Štab odreda zajedno sa štabovima bataljona što nisu mijenjali mjesto boravišta u duhu izdate direktive od ovog štaba. Na sve ove greške ukazano je i nastojaćemo da im se pruži puna pomoć te kako bi ovaj odred postao u najkraće vrijeme bolji.

KARLOVAČKI ODRED:

19-X-1943 dijelovi Odreda koji su se nalazili kod Ladešić Drage u zasjedi ubili su 6 njemačkih vojnika koji su došli da popravljaju prekopanu cestu. Neprijatelj je reagirao sa tenkovima i artiljerijom.

Istog dana od strane naših snaga napadnuta je jedna njemačka kolona i ubijeno je 8 vojnika.

Zaplijenjena su 3 sanduka municije.

Kod Severina jedna četa III bataljona otvorila je vatru na jednu neprijateljsku kolonu koja se razbježala ali naši borci nisu imali smjelosti da zapale kamione koje je neprijatelj bio napustio.

Ubijena su 4 neprijateljska vojnika i oštećena 3 motorna vozila.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno 1060 puščanih i mitraljeskih metaka.

20-X-1943 Severinska četa postavila zasjedu između sela Gojaka i Popovog Sela istočno od k. 327. Naišla je jedna motorizovana njemačka kolona od Ogulina, jačine 120 vojnika sa 1 tenkom i 1 luksuznim automobilom. Na tu kolonu otvorena je vatra i razvila se borba koja je trajala 20 minuta, nakon čega se četa povukla.

Ubijeno je 23 Nijemca, među kojima je bio 1 pukovnik i 3 niža oficira, dok ih je 14 ranjeno.

Uništen je 1 luksuzni automobil i 2 kamiona, a 1 mali tenk je oštećen.

Naši gubici 1 ranjen.

Utrošeno 850 metaka.

Svega:

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno- 3 sanduka municije.

Gubici neprijatelja 41 ubijen i 14 ranjenih. Među ubijenim nalazi se 1 njemački pukovnik i 3 niža oficira.

Naši gubici 1 ranjen.

Uništen 1 luksuzni automobil i 2 kamiona. Oštećen 1 mali tenk i 3 motorna vozila.

UKUPNO:

Zarobljeno 7 ustaša, 1 Nijemac, 5 domobrana, 30 Huskinih bandita i 20 ustaških saradnika.

Zaplijenjeno 1 laki mitraljez (šarac), 1 puškomitraljez, 2 šmajsera, 82 puške, 5 pištolja, 26 bombi, 11 510 puščanih i mitraljeskih metaka, 1 luksuzni auto (amfibija), 1 motocikl, 1 radioaparatus, 5 konja, 2 samara, 15 pari cipela, 32 odijela, 9 šinjela, 7 bluza, 13 šatorskih krila, 3 čebeta, 2458 kg konzervi od

ribe, 108 paketa putera, 110 konzervi putera, 250 konzervi grah salate, 600 kg sira, 230 kg šećera, 1050 kg makarona, 40 kg brašna, 20 kg masti, 10 komada anodnih baterija, 4 lanca za kamionske točkove, 6 karbitnih lampi, 4 fenjera, 3 plinske maske, 1 fotoaparata, 1 dvogled, 10 ranaca, 4 kožne torbe i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja 478 ubijenih Nijemaca, ustaša i domobrana i 121 ranjen. Među ubijenima nalazi se 1 njemački pukovnik i 3 niža oficira.

Naši gubici 20 mrtvih, 42 ranjena i 2 nestala.

Izgubljen 1 puškomitraljez i 1 puška.

Uništeno 2 motocikla, 34 kamiona, 1 oklopni voz, 8 lokomotiva, 23 vagona, 1 protukolski top, 1 luksuzni auto, 1 most i više propusta na pruži i cesti.

Oštećeno 15 kamiona i 1 mali tenk.

Porušeno 2 300 metara pruge.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.¹⁵ **Holjevac**

Komandant, pukovnik
Ivo Rukavina

(M.P.)¹⁶

Prilog: Pregled gubitaka

¹⁵ Većeslav

¹⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 3 STUDENOG 1943
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O NAPADIMA NA NEPRIJATELJSKE AUTOKOLONE NA
CESTI BIHAĆ — DONJI LAPAC¹

ŠTAB VI DIVIZIJE NOV
— HRVATSKE —
Op. Broj 750
3. XI. 943

11. 11. 43.²

Operativni izvještaj
od 28. X. — 1. XI. 1943. g.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

29. oktobra 943. g. I bataljon I brigade postavio je zasjedu na neprijateljskoj saobraćajnoj liniji D. Lapac — Nebljusi, kod Birovače. Ujutro oko 7 časova naišla je neprijateljska autokolona od 30 kamiona u pratnji dva tenka, koju zasjeda nije uspjela napasti pošto nije bila zaposjela položaje sem prednjih dijelova.

Oko 15.30 časova naišla je iz D. Lapca za Bihać druga autokolona od 40 kamiona i tri tenka. Ista je puštena ispred posjednutih položaja, a kad je došla sa čelom u visini lijevog krila zasjede, na istu je otvorena žestoka vatra iz svih raspoloživih oruđa, nakon čega je izvršen juriš sa čime je neprijatelj prisiljen da napusti jedan dio kamiona, koji su uništeni.

Kad su naši dijelovi izbili na cestu i otpočeli su uništavanjem kamiona, neprijateljski tenkovi uz pomoć minobacača koji su dejstvovali sa obližnjih kota, koje su bile posjednute sa neprijateljskim osiguranjima, prisilili su naše dijelove na povlačenje.

U ovoj akciji neprijatelj je imao 50 mrtvih i nepoznati broj ranjenih, među kojima i tri neprijateljska oficira nepoznatih činova, koji su uništeni mitraljeskom vatrom zajedno sa luksuznim automobilom u kome su se vozili.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Zaplijenjeno je 5 pušaka, 500 metaka, 2 radnička odijela, 1 cipele i nekoliko ranaca.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—3, k. 424/a.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije

Spaljeno je i uništeno: 4 neprijateljska kamiona, dok ih je 15 teže oštećeno mitraljeskom i puščanom vatrom.

U ovoj akciji utrošeno je 3491 metak po pješadijskim oruđima, 14 komada mina za mali bacač i 20 komada ručnih bombi.

II

31. X. o.g. I bataljon I brigade postavio je sa jednom četom zasjedu na putu D. Lapac — Bihać i dočekaio neprijateljsku autokolonu od 21 kamion, 6 tenkova i 5 motorbicikla. Na tu kolonu otvorena je jaka vatra i borba se vodila oko 20 minuta, a onda je naišla neprijateljska pobočnica jačine oko 150 vojnika ugrozivši našu zasjedu, ali je desno krilo zasjede razbilo ovu pobočnicu, te je neprijatelj radi toga počeo tući sa osiguravajućih kota minobacačkom vatrom našu zasjedu koja se morala povući.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i ranjenih, što je utvrdila jedna naša patrola koja se kasnije spustila na cestu. Ovom prilikom zapaljena su tri kamiona. Zaplijenjeni ratni materijal nije se mogao izvući zbog intervencije neprijateljskih tenkova.

Na našoj strani lakše je ranjen jedan drug.

Od oružja nije izgubljeno ništa; utrošeno je oko 900 puščanih i mitraljeskih metaka i 10 bombi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ž.³ Dimitrijević

Komandant,
Đ.⁴ Jovanić

(M.P.)⁵

"ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 242/43
11-XI-1943

³ Zivarv

⁴ Đoko

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁰ Četvrtasti pečat Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 3 STU-
DENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O NAPADU NA MAJUR I DRUGIM BOR-
BAMA¹**

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Op. Br. 138/43
Dne 3. XI. 1943.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I brigada:

1) Na dan 26. X. tg. Prva brigada dobila je zadatak da ponovno napadne neprijateljsko uporište Majur.² Jedinice I brigade u 7 sati ujutru krenule su prema svom zadatku.

Istoga dana u 7.30 sati neprijatelj sa motorizacijom u jačini oko 30 motornih vozila naišao je iz Petrinje pravcem Hrastovica — Jabukovac, te se je na ovom pravcu sukobio sa jednim bataljonom naše I brigade koji se u to vrijeme kretao prema Majuru.³ Odmah po sukobu neprijatelj je napustio motorna vozila i zauzeo položaj za odbranu. Jedan bataljon koji se je kretao pravcem Jabukovac — Mlinoga stigao je u Mlinogu i kada je čuo borbu između Hrastovice i Jabukovca, naređeno mu je da sa dvije čete napadne neprijatelja u Jabukovcu u leđa, dok sa jednom četom da zauzme položaj Metla. Međutim neprijatelj već je bio ovladao sa položajem Metla, tako da je ovaj bataljon bio prisiljen da se povuče na cestu G. Pastuša — Jabukovac gdje je spriječio daljnje nadiranje neprijatelja u pravcu Begovića.

Jedan bataljon koji se u to vrijeme nalazio u selu Kostrešima dobio je naređenje da krene u pravcu sela Svinjica gdje se je već neprijatelj nalazio, istoga da napadne i da ne dozvoli daljnji prodor neprijatelja, što mu je i uspjelo.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3<1—7, k. 424 C.

² Vidi dok. br. 6.

³ Vidi dok. br. 16 i tom V, knj. 20, dok. br. 234.

Jedan bataljon nalazio se na položaju Borojevića vis i toga dana nije imao borbe. Ova borba nije bila predviđena, niti je stvaran neki plan unaprijed, borbu je neprijatelj nametnuo.

Noću 29/30. X. tg. naša I brigada dobila je zadatak da ponovno napadne neprijatelja u Majuru.⁴

Raspored neprijateljskih snaga u uporištu Majuru izmijenio se od prijašnjeg rasporeda utoliko što su zaposjednute 4 kuće i crkva pored već prijašnjih utvrđenja. Jačina neprijatelja 130 ustaša sa 3 t.mitraljeza, 7 p.mitraljeza i karabini.

Jedinice 1 brigade tačno u 20 časova bile su na određenim položajima i napad je otpočeo. Naša artiljerija tukla je sva naprijed navedena utvrđenja, dok su naši borci koristili ovo za privlačenje radi upada u neprijateljski položaj. Neprijatelj je pretrpio velike gubitke u svojim utvrđenjima od naše artiljerije, ali poslije dejstva artiljerije zasipao je ručnim bombama prilaze, te tako naši borci, i pored nekoliko pokušaja, nisu mogli ovladati neprijateljskim uporištem Majur.

Poslije neuspjelog napada naređeno je da se jedinice povuku. Poslije povlačenja bataljoni I brigade dobili su naređenje da zauzmu položaje i sačekaju reakciju neprijatelja na dan 30. X. tg. Jedan bataljon zauzeo je položaj Kukuruzarsko polje, jedan bataljon Babina Rijeka, jedan bataljon Kostreško groblje i selo Kostreši, a jedan bataljon nalazio se u selu Bjelovcu kao rezerva brigade.

Istoga dana oko 10 časova neprijatelj je naišao' pravcem Kostajnica —• Mečenčani, Majur — Kostreši, Majur — Krčevo. Jedinice I brigade sačekale su neprijatelja na naprijed označenim položajima i spriječile mu dalje nadiranje, osim što je uz pripomoć artiljerije i avijacije ovladao Kostreškim grobljem. Neprijatelj je nastojao da i dalje prodire u naš oslobođeni teritorij, ali je bio odbijen.

Neprijatelj koji je išao iz Majura stigao je u Krčevo, gdje je zapalio nekoliko kuća, odakle je pod pritiskom naših jedinica povukao se nazad u svoju bazu. Iste večeri nepr. je napustio Majur i sada u njemu drži stražu samo po danu.

III brigada:

1. — Od ranije naša III brigada nalazi se na Kordunu kao rezerva kod Štaba korpusa. Po naređenju Štaba korpusa ista brigada dne 22. X. tg. krenula je sa prostorije Veljun — G. Budački prema Tušiloviću, Cerovcu i s. Vukmaniću, sa

⁷ Vidi dok. br. 231 i 232.

zadatkom da zaposjedne položaj i to: Cerovac (k. 197) i prema cesti Karlovac — Vukmanić i položaj Popović Brdo — k. 137 pa prema rijeci Kupi, a s jednim snagama položaj prema Kupskom mostu ispod ceste koja vodi Karlovac — Vrginmost. Zadatak brigade bio je da zadrži neprijatelja na ovim položajima ukoliko bi kretao iz svojih garnizona: Kamensko, Turanj i Karlovac, a po mogućnosti da likvidira neprijateljsko uporište Kupski most.⁵

Noću 25/26. X. tg. sa jednim dijelom svojih snaga ova brigada izvršila je fingirani napad na neprijateljsko uporište Kupski most.

Na dan 26. X. tg. neprijatelj iz Kamenskog i Karlovca potpomognut sa 4 tenka krenuo je prema Popović Brdu, tj. prema položaju koji su držale jedinice III brigade.⁶ Odmah po sukobu sa neprijateljskom pješadijom ista je bila odbačena nazad, ali neprijateljski tenkovi stalno su nadirali prema našim položajima i tek po onesposobljenju jednog tenka bilo im je spriječeno prodiranje nakon čega su se povukli za pješadijom. Ova borba vođena je od 7.30 sati ujutro, pa do 11 sati.

Na dan 27. X. tg. u jačini od jedne bojne ojačan sa 4 tenka opet je neprijatelj krenuo iz Karlovca i Kamenskog pravcem prema Popović Brdu i Skakavcu. Jedinice koje su držale ove položaje stupile su u borbu sa neprijateljem, koja je vođena 3 sata. Neprijateljsku pješadiju i tenkove nakon 3-časovne borbe uspjele su odbiti, nakon čega se je neprijatelj morao povući u svoju bazu. Neprijateljski tenkovi ponovno su se vratili, zaobišli položaje naših jedinica i uspjelo im se probiti do Popović Brda, gdje su zapalili nekoliko kuća, a poslije toga povukli se u svoje garnizone. Neprijatelj je u ovoj borbi imao dosta mrtvih i ranjenih svojih vojnika.

Na dan 28. X. 1943. jedinice III brigade držale su iste položaje. Neprijatelj je sa 4 tenka iz Kamenskog krenuo prema Popović Brdu, ali dejstvo naših protukolskih topova povratilo ih je nazad.

Istoga dana oko 10 časova neprijateljska avijacija u jačini od 6 bombardera bombardovala je položaje III brigade. Neprijateljski bombarderi vjerojatno su znali gdje se nalazi Štab brigade, bombardovali su kuću gdje je bio Štab brigade, i tom prilikom je poginuo komesar brigade⁷ a komandant teže ranjen.⁸ Za vrijeme ovog bombardovanja Štab brigade nalazio se u selu Vukmanić (k. 210).

⁵ Riječ je o željezničkom mostu na reci Kupi kod sela Rečice.

⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 233 i 234.

⁷ Mirko Baltić

⁸ Duro Bakrač

2) U ovim borbama nije zadobiven nikakav plijen. Dvoja oklopna kola i 2 motorcikla koje je onespobila I brigada nije ih mogla povući kad ih je neprijatelj napustio, jer ih je on pod zaštitom artiljerije i avijacije povukao.

3) Neprijatelj je u ovim borbama imao 70 mrtvih i još više ranjenih vojnika. Uništena je skoro sva posada u Majuru.

4) Mi smo imali gubitke: 8 mrtvih i 25 ranjenih drugova. Za iste se prilaže lista gubitaka. Imali smo i 9 nestalih drugova; Vjerovatno dezerteri u »Trokut«.

5) Naknadno umrlih nije bilo.

6) Palih smrću heroja nije bilo.

7) Kritički osvrt: Akcija po I brigadi na Majur nije izvedena po planu. Niže starješine su, prilikom nailaska na neprijatelja koji je bio drukčije raspoređen nego što se je mislilo, izgubile inicijativu.

8) Utrošak municije: U ovim borbama utrošeno je municije i to: 12.884 metka za puške i p.mitraljeze, 35 mina za mali bacač, 49 mina za teški bacač, 55 topovskih granata. Od oružja izgubljen je jedan p.mitraljez zajedno sa drugom koji je ranjen pao neprijatelju u ruke, dok je ostalo oružje ranjenih i poginulih drugova izvučeno iz borbe.

9) Naknadno smo saznali preko P.O.C.⁹ Banije da se naši drugovi i to: Danon Berti iz Tuzle i Mikanović Duro iz Živaje iz II brigade koji su po neprijatelju zarobljeni kao ranjeni nalaze na liječenju u nepr. bolnici u Petrinji, — a zarobljeni su u posljednjoj borbi sa neprijateljem kod Tešnjaka između Hrastovice i Jabukovca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
si. odsutan

Komandant:
p.pukovnik
P.¹⁰ Jakšić

(M.P.)¹¹

¹²ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
— JUGOSLAVIJE —
Op. Br. 234/43
7-XI-43.

⁹ Pokrajinski obavještajni centar

¹⁰ Pavle

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹² Četvrtasti pečat Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije

je zapalio nekoliko kuća, odakle je pod pritiskom naših jedinica po kuo se nazad u svoju bazu. *U toku borbe neprijatelj je napustio Kupski most i povukao se u svoju bazu.*

III. brigada:

1.- Od ranije naša III. brigada nalazi se na Kordumu kao rezerva kod Štaba Korpusa. Po naredjenju štaba Korpusa ista brigada dne 22.X.tg. krenula je sa prostorije Veljun -G. Kudački prema Vušiloviću, Cerovcu i s. Vukmaniću, sa zadatkom da zaposjedne položaj i to: Cerovac K.191 i prema cesti Karlovac -Vukmanić i položaj Popović Brdo K.137 pa prema reci Kupi, a s jednim snagama položaj prema kupskom mostu ispod ceste koja vodi Karlovac-Vrgin-Kost. Zadatak brigade bio je da zadrži neprijatelja na ovim položajima u koliko bi kretao iz svojih garnizona: Mamensko, Turanj i Karlovac, a po mogućnosti da likvidira neprijateljsko uporište kupski most.

Noću 25/26.X.tg. sa jednim delom svojih snaga ova brigada izvršila je fingirani napad na neprijateljsko uporište Kupski most.

Na dan 26. X.tg. neprijatelj iz Kamenskog i Karlovca potpomognut sa 4 tenka krenuo je prema Popović Brdu, tj. prema položaju koje su držale jedinice III. brigade. Odmah po sukobu sa neprijateljskom pješadijom ista je bila odbačena nazad, ali neprijateljski tenkovi stalno su nadirali prema našim položajima i tek po onesposobljenju jednog tenka bili su im sprečeno prodiranje nakon čega su se povukli za pješadijom. Ova borba vođena je od 7.30 sati u jutro, pa do 11 sati.

Nadan 27.X.tg. u jačini od jedne bojne ojačan sa 4 tenka opet je neprijatelj krenuo iz Karlovca i Kamenskog pravcem prema Popović Brdu i Skakavcu. Jedinice koje su držale ovaj položaj stupile su u borbu sa neprijateljem, koja je vođena 3 sata. neprijateljsku pješadiju i tenkove nakon 3-časovne borbe uspjele su odbiti, nakon čega se je neprijatelj morao povući u svoju bazu. Neprijateljski tenkovi ponovno su se vratili, zaobišli položaje naših jedinica i uspjele im se probiti do Popović sela, gdje su zapalili nekoliko kuća, a poslije toga povukli se u svoje garnizone. Neprijatelj je u ovoj borbi imao dosta mrtvih i ranjenih svojih vojnika.

Na dan 28.X.1943. jedinice III. brigade držale su iste položaje. Neprijatelj je sa 4 tenka iz kamensko krenuo prema Popović brdu, ali dejstvo naših protukolskih topova povratilo ih je nazad.

Istoga dana oko 10. časova neprijateljska avijacija u jačini od 6 bombardera bombardovala je položaje III. brigade. Neprijateljski bombarderi vjerovatno su znali gdje se nalazi štab brigade, bombardovali su kuću gdje je bio štab brigade, i tom prilikom je poginuo komesar brigade, a komandant teže ranjen. Za vrijeme ovog bombardovanja štab brigade nalazio se u selu Vukmanić K.240.

2/ U ovim borbama nije zadobiven nikakav plijen. Dvaja oklopna kola i 2 motorcika koje je onesposobila i. brigada nije ih mogla povući kad ih je neprijatelj napustio, jer ih je on pod zaštitom artiljerije i avijacije povukao.

3/ Neprijatelj je u ovim borbama imao 70 mrtvih i još više ranjenih vojnika.

4/ Mi smo imali gubitke: 8 mrtvih i 25 ranjenih drugova. Za iste se prilaže lista gubitaka. Imali smo i 9 nestalih drugova.

5/ Maknadno umrlih nije bilo.

6/ Palih saruđ heroja nije bilo.

7/ Kritički osvrt: Akcija po I. brigadi na majur nije izvedena po planu. Niže starješine su, prilikom nailaska na neprijatelja koji je bio drugdje raspoređen nego što se je mislilo, izgubile inicijativu.

8/ Utrošak municije: U ovim borbama utrošeno je municije i to: 12.884 metka za puške i p.mitraljeze, 35 mina za mali bacač, 49 mina za teški bacač, 55 topovskih granata. Od oružja izgubljen je jedan p.mitraljez zajedno sa drugom koji je ranjen prao neprijatelju u ruke, dok je ostalo oružje ranjenih i poginulih drugova izvučeno iz borbe.

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 3 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA PODRUČJU IMOTSKI — FOSUSJE¹

ŠTAB
IX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. 74/43.
3. XI. 1943.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Petnaestodnevni izvještaj o operacijama i voj-
ničkom radu od 16. X. do 1. XI. 1943 god.
16. X. 1943.: Ovog dana smo izdali opću zapovijest za raspo-
red i zadatak svih brigada ove Divizije, koji
bi otprilike izgledao ovako:

I Dalmatinska brigada posjela je položaje: je-
dan bataljon na Sniježnici (k. 1191) — Zavraci
(k. 902) i Klenak (k. 988), jedan bataljon na po-
ložaju Crnovro (k. 905) i Jelinak (k. 862), jedan
bataljon u s. Zagorje držeći položaj Kobilić (k.
755 i 736), a jedan bataljon koji je bio kao rezerva
u Roškom Polju imao je da krene u pravcu
Trebistovo — Rakitno, da tamo izvrši čišćenje
sela od ustaških bandi kojih je bilo oko 200 do
300. Zadatak ove brigade je da vrši pritisak na
neprijatelja u pravcu Posušja i samog Imot-
skog, a sa bataljonom koji je pošao za Rakitno
poslije čišćenja istoga izvrši akciju na put Po-
sušje — Široki Brijeg, poruši ga i likvidira
neprijateljsku posadu u Kočerinu.

III Dalmatinska brigada posjela je položaj sa
jednim bataljonom put Studenci — Imotski na
prostoru Ričice — Ljuba, koji ima održavati
vezu desno sa bataljonom I Brigade na Kobi-
liću i sadejstvovati sa istim u slučaju borbe,
jedan bataljon na prostoru Studenci — Lo-
vreč, koji ima kontrolisati i osiguravati put
Studenci — Lovreč — Šestanovac, jedan bata-
ljon na putu Čista — Biorine, da osigurava

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 842.

pravac od Trilja i jedan bataljon na položaju Bili Brig da osigurava pravac Han — Livno. *IV Dalmatinska brigada* je prvog dana formirala svoj IV Bataljon od ljudstva iste brigade koje je prilikom napuštanja Splita² se odvojilo od iste i otišlo drugim pravcem. Ovaj je bataljon formiran od 200 boraca. Jedan je bataljon na položaju Vaganj, odakle je zajedno sa bataljonom III Brigade štitio i osiguravao put Han — Livno, ostala dva bataljona su prije dva dana na ovaj sektor došli iz Livanjskog Polja. Smješteni su u Kamensko i Vinicu radi odmora i sređivanja.

Ovog dana nije bilo značajnije borbe sa neprijateljima ni na jednom sektoru. Mali izviđački avion je izviđao i kontrolisao put Karlov han — Aržano i tom prilikom primijetio zaostale dijelove bolnice IV Brigade kod s. Bukova Gora i bombardovao ih, gdje su poginula dva druga iz saniteta ove brigade.

Štab divizije i hirurška ekipa bili su u s. Grabovici, a divizijskoj bolnici je naređeno da se premjesti iz s. Čaprazlije u s. Vidoši.

17. X. 1943.:

Ovog dana je neprijatelj iz Imotskog i Posušja sa jakim snagama napao bataljone I Dalmatinske brigade na položajima, prvo sa jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom iz oko 8 topova i 10 minobacača. Borba se vodila čitavog dana do mraka u kojoj je neprijatelj imao priličan broj gubitaka a naši 6 mrtvih od neprijateljske artiljerijske vatre i 5 ranjenih. Padom mraka neprijatelj je obustavio borbu i povukao se na položaje iznad Posušja. Bataljoni I Brigade su padom mraka prešli u napad na neprijatelja, sjurili ga u Posušje i poslije kraće ali jake borbe su i Posušje zauzeli³ a neprijatelj je, pošto je zapalio magacine hrane, pobjegao u Imotski.

Naredili smo IV Dalmatinskoj brigadi da uputi jedan svoj bataljon na put Studenci — Imotski

² Jedinice Četvrtre operativne zone držale su Split od 11 do 27 rujna 1943 god. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, dok. br. 54, 163 i 253.

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 229.

te da smijeni bataljon III Brigade, koji se imao povući u Aržano.

Komandant⁴ i komesar⁵ VIII Korpusa su ovog dana prešli iz Livna preko Aržana i Šestanovca za Podgoru kod XXVI Dalmatinske divizije.

18.X. 1943.: Ovog dana nije bilo nikakvih značajnijih promjena na položajima. Preko obavještajne službe radili smo na prikupljanju podataka u obližnjim garnizonima.

19.X. 1943.: Ovog dana je komadant Divizije pošao u obilazak I Brigade, a načelnik Štaba [div.] III i IV Brigade.

Promjena na položajima nije bilo.

20.X. 1943.: Jaka artiljerijska i minobacačka vatra na položajima I Brigade.

Jedan bataljon ove brigade čistio je s. Rakitno od ustaških bandi koje su pobjegle u pravcu planine Čvrstica, čije su familije primjerno kažnjene u korist N.O.V.

Ovog dana je bio sastanak političkih komesara brigada sa komesarom ove divizije.⁶

21. X. 1943.: Poslije podne je u naš štab došao načelnik Štaba VIII Korpusa⁷ u obilazak, koji je poslije razgovora sa drugovima iz Štaba zajedno sa komandantom Divizije pošao u Livno.

Promjena na položaju nije bilo, sem na položaju bataljona III Brigade na Bilom Brigu, koji je dočekao jednu neprijateljsku kolonu od 150 vojnika, koja se bila uputila putem u pravcu Livna, istu razbio i najurio natrag nanijevši joj gubitke.

22. X. 1943.: Ujutro rano u 2 sata iz Livna je došao komandant i komesar ove divizije koji su sa sobom donijeli radiostanicu za naš štab i naređenje da treba odmah smijeniti I Dalmatinsku brigadu sa njezinih položaja i uputiti na Primorje Štabu XXVI Dalmatinske divizije, kod koje se tada nalazio komandant i komesar Korpusa, a X Dalmatinska brigada da za privremeno ulazi u sastav naše divizije i pod našu komandu. Odmah smo izdali avizonaređenje III, IV i X

⁴ Pavle Ilić

⁵ Ivica Kukoč

⁶ Politički komesar Devete divizije bio je tada Edo Santini.

⁷ Maks Bace

Brigadi. III Brigadi da povuče svoje bataljone sa položaja i da ih prikupi na prostorijski Studenci — Aržano, odakle će odmah po prikupljanju poći da smijeni I Brigadu. IV Dalmatinskoj brigadi smo naredili da preuzme položaje od III Dalmatinske brigade i da sa jednim bataljonom štiti pravac od Trilja, sa jednim da osigurava put Aržano — Šestanovac, jedan da ostavi na ranijem položaju kod Ričice, a novoformirani bataljon da zadrži u rezervi u Aržano. X Brigadi da odmah preuzme pravac Han — Livno i smijeni bataljone III i IV Brigade.

Oko podne smo izdali i opširnu opću zapovijest svim jedinicama o položajima i zadacima, a I Brigadi o pokretu za Biokovo.

Po podne su letjeli dva njemačka aviona marke »Štuka« i bombardovali Roško Polje-mjesto gdje je bila smještena bolnica i intendantura I Dalmatinske brigade. Tom prilikom je poginulo 12, a ranjeno oko' 10 drugova. Uputili smo hiruršku ekipu odmah da interveniše.

23. X. 1943.:

Ujutro rano prošao je autom komandant Korpusa sa komesarom sa Primorja u Livno.

Na položaju Prve brigade bio je uobičajeni pritisak neprijatelja od Imotskog i Posušja, koji se završio uz gubitke neprijatelja od 15 mrtvih i preko 20 ranjenih i ponovno zauzimanje Posušja od snaga I Brigade, koje je izvela bez žrtava.⁸

Na položaju IV Bataljona IV Brigade prema Trilju bila je borba sa neprijateljem koji je bio pošao u izviđanje i koji se razbijen vratio natrag uz gubitke od tri mrtva i 2 ranjena. Također na položaju X Brigade na Bilom Brigu neprijatelj je izvršio pritisak sa jačim snagama, gdje se razvila ozbiljnija borba koja je trajala nekoliko sati. U toj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i 20 ranjenih, a naši 2 lakše ranjena.

24. X. 1943.:

Ovog dana je neprijatelj iz Imotskog sa jakim snagama izvršio protivnapad na položaje bataljona I Brigade, zauzeo Posušje i sa tenkovima kojima je prethodila jaka artiljerijska i.

⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 231.

vatra krenuo dalje navaljujući na naše položaje. Vodila se žestoka borba i neprijatelj je vraćen u Posušje. Ove noći je izvršena smjena I Brigade od bataljona III Brigade. I Brigada je prikupila svoje bataljone i krenula u pravcu Roškog Polja.

25. X. 1943.: Prva brigada se prikupila sa svim svojim dijelovima u Roškom Polju i predvečer izvršila pokret preko Studenaca za Biokovo.

U Studencima je čekao I Bataljon III Brigade, koji je ušao u sastav iste, a mjesto koga je ona ostavila svoj V Bataljon u sastav III Brigade. Ovo zbog toga što je I Bataljon III Brigade sa terena Biokova, pa je potreban tamo.

Neprijatelj je iz Trilja izvršio napad na dijelove X Brigade u s. Vedrine.⁹ Borba je trajala dva sata, neprijatelj je imao 3 mrtva i 2 ranjena, a naši 2 ranjena i 2 zarobljena od strane neprijatelja.

I ovog dana je bila uobičajena borba na pravcu od Posušja za Duvno tj. na položajima koje je primila III Brigada, tako da je po dolasku odmah stupila u borbu.

26. X. 1943.: Ovog dana na našim položajima nije bilo nikakvih promjena, sem djelatnosti artiljerijske vatre na sektoru III Brigade.

Kod ove brigade dobili smo izvještaj: da se ne osjećaju sigurnim na sadašnjim položajima, da je neprijatelj jak i agresivan, a da su snage te brigade i od ranije zamorene u borbama, i tako komandant Brigade¹⁰ predviđa mogućnost da ih neprijatelj u ozbilnijem naletu može odbaciti dalje u pravcu Duvna.

Svakako da je to došlo otuda što je primanjem položaja stupio u borbu i nije znao da procijenjeni jačinu neprijateljskih snaga kao i moral kod njihove vojske.

27. X. 1943.: Ovog dana su komandant i komesar išli u obilazak III Brigade.

28. X. 1943.: Značajnijih promjena na položajima nije bilo. Dobili smo naređenje od Štaba korpusa za što bolje osiguranje puta Aržano — Šestanovac

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 232.

¹⁰ Andro Kovačević

i saobraćaja na njemu, koji se ima obavljati radi prenosa ratnog materijala koji je dobiven od Saveznika morem za unutrašnjost. Tako isto naređeno nam je da uspostavimo poljsku telefonsku mrežu na ovom sektoru, radi što boljeg obezbjeđenja ovoga pravca. U tom je smislu načelnik ovoga štaba išao lično kod Štaba IV Brigade, da pored pismenih naređenja na licu mjesta ukaže na važnost osiguranja ovoga puta i uspostave telefonske mreže, zašto je upućen oficir za vezu IV Brigade na ostrvo Brač radi donošenja telefonskog materijala. Ovog dana je navečer došao novoodređeni Politodjel za Brigade ove divizije, tj. došli su drugovi za isti i javili se ovom štabu.

29. X. 1943.:

Ovaj dan je prošao bez promjene na našem položaju.

30. X. 1943.:

Ovog dana je počeo jači pritisak na sektoru III Brigade, gdje se razvila prilično jaka borba, a naročito neprijateljska vatra je bila aktivna.

31. X. 1943.:

Neprijatelj je na pravcu III Brigade produžio svoje nadiranje koje je počeo prvog dana izjutra, potisnuo je bataljone ove Brigade sa Sniježnice, Muslića i Bukovca, tako da su naši zauzeli prihvatne položaje na Pleševici preko Oštrca i Predenjaka — k. 1041, 1114 i 1208, tako da je izložio bočnom dejstvu i naše dijelove na Crnovrhu. Ovog dana kao i prvog vodila se žestoka borba sa neprijateljem, koji je sa pojačanim snagama i sa oko 15 tenkova nadirao ovim pravcem. U ovim borbama teško je ranjen komandant II Bataljona III Brigade drug Skračić¹¹ i još nekoliko boraca. Neprijatelj je u tim borbama pretrpio prilično velike gubitke, tako da je pokušao da izvrši zaobilaznim manevrom obilazak našeg lijevog krila i da se prebaci u pravcu s. Rakitno, a preko njega dalje na Lip Planinu.

Jedan bataljon IV Brigade koji drži položaj prema Imotskom kod s. Ričice, izvršio je napad na neprijatelja preko Postranja u s. Proložac kojom ga je prilikom razbio i natjerao u bjekstvo prema Imotskom. Zaplijenjeno je

¹¹ Mile

nešto hrane i cigareta. Ovom prilikom su dijelovi ovog bataljona zapalili most u Prološcu. Sjutradan je neprijatelj izvršio ispad tenkovima u Proložac, kada su se naši dijelovi morali povući na svoje položaje.

Neprijatelj je iz Trilja u jačini od 80 vojnika pokušao ispad u pravcu našeg IV Bataljona IV Brigade, koji se poslije dvočasovne borbe povukao natrag u Trilj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik:
Mom.¹² Poleksić

(M.P.)¹⁴

Komandant:
A.¹³ Banina

BR. 22

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 3
STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA KOPRIVNICU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Oper. Br. 797/43.

3. XI. 1943.

Z A P O V I J E D

(Sekcija: Čakovec, Đurđevac, Čazma 1 : 100.000)

U ognju najveće bitke za narodnu slobodu približio se dan 26-godišnjice Velike oktobarske revolucije. Čedo ove Revolucije bratskih naroda Sovjetskog Saveza — nepobjediva Crvena armija — uoči 7 novembra ove godine priprema svojim i svim potlačenim narodima Evrope nove darove, nove pobjede. Prodirući sve dalje preko Dnjepra i na Krim, junačka Crvena armija nesalomljivom snagom ovoga časa uništava velike Hitlerove vojske, kojima spasa više nema.

¹² Momčilo

¹³ Ante

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/1, k. J472.

Na taj način, uništavanjem fašističke gamadi u vatri svetog domovinskog rata, Crvena će armija slaviti godišnjicu Velike oktobarske revolucije.

Šta ćemo mi učiniti u čast godišnjice Velikog oktobra? Kako će naša junačka Narodnooslobodilačka vojska najljepše manifestirati svoje bratstvo i ljubav prema Crvenoj armiji i narodima Sovjetskog Saveza? Jedinice naše Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda udarit će uoči godišnjice Velikog oktobra još žešće po krvavom neprijatelju u njihovim uporištima i na položajima. U ljutoj borbi prokušane jedinice XXVIII Divizije, Brigade »Braće Radića«, II Moslavačke brigade i naši odredi uzvratit će dar Crvenoj armiji i zadužiti se našem napaćenom narodu time što će osloboditi grad Koprivnicu.² Od Krima do naše Koprivnice ubojito će oružje uništavati istog neprijatelja, a naši će borci kroz vatru i dim pružati desnicu herojskim borcima Crvene armije. Koprivnica će biti najljepši dar bratskoj Crvenoj armiji, a ujedno i našem narodu, koji s toliko nade i pouzdanja gleda u našu slavnu Narodnooslobodilačku vojsku.

Uoči 7 novembra neka zaori pjesma naših topova, bacača, mitraljeza i pušaka, neka odjekuju uništavajuće bombe naših bombaša, neka se ruše neprijateljska utvrđenja u Koprivnici!

Iz starog našeg grada Koprivnice, tzv. oslobođene Koprivnice neka odjekne pozdrav naših junaka bratskoj Crvenoj armiji i narodima Sovjetskog Saveza, neka se čuje pozdrav našoj srpskoj, slovenačkoj i makedonskoj braći! Neka zadrhću krvavi okupatorski psi i svi njihovi pomagači u još neoslobođenim našim gradovima Varaždinu, Bjelovaru, Zagrebu i drugim uporištima i neka znaju da nije daleko dan, kad ćemo i tamo doći!

U neprijateljskom uporištu Koprivnica nalazi se sljedeća posada: 1 Koturaška bojna jačine oko 500 boraca, naoružana sa 8 t. mitraljeza, 28 p. mitraljeza Z.B. i 6 lakih bacača mina. Ona je smještena u »Domoljubu« — 220 vojnika, u gimnaziji — jedna satnija, u osnovnoj školi — jedna satnija i Štab bojne kod gradskog parka — oko 100 vojnika. Dvije satnije ustaša na ž. stanici i mlinu, naoružani sa 4 p. mitraljeza. Isti su smješteni, jedna satnija u maloj carinarnici do mlina i jedna desetina u mlinu. Jedna satnija »gestapovaca« u jačini do 120 vojnika u hotelu »Križ« (Jelačićev trg), naoružani sa 1 t. mitraljezom i 2 p. mitraljeza. Jedan posadni sat rezervnih domobrana — oko 60 razmještenih u uljarici i seniku. Pado-branska škola u tvornici »Danici« u jačini oko 120, naoružanih

² Koprivnica je oslobođena 7 studenog. Vidi dok. br. 60, 62, 80, 103, 179, 180, 181, 183, 184, 186 i 187.

sa 2 t. mitr. i 6 p. mitraljeza. Jedna kvartir satnija Nijemaca jačine 90 vojnika u »Čardi« — slabog morala. Žandarmerijska stanica jačine 20 žandarma smještenih na Starčićevom trgu i 60 koturaša na Dravskom mostu.

Naročitih utvrđenja neprijatelj nema, bunker i su građeni od zemlje i cigle. Teškog naoružanja neprijatelj nema.

Susjedni neprijateljski garnizoni imaju sljedeće posade i to: Varaždin — oko 4.000 vojnika sa 8 tenkova i 12 topova, Križevci — oko 1.000 neprijateljskih vojnika, Bjelovar — 1.500 žandarma u školi na obuci, 600 Nijemaca [187] (rezervne divizije) i jedna bojna domobrana, 4 haubice. Tenkovi nisu zapaženi. Novi Grad — 120 feldžandarma, Đurđevac — 80 feldžandarma, Trojstvo — 120 feldžandarma.

Napad će se izvršiti noću 5./6. ov.mj. u 24 časa.³

Za izvršenje toga zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1.XXI N.O. Brigada: Napast će i uništiti neprijatelja u uporištu Koprivnica. Napad će izvršiti sa tri bataljona od pravca s. Miklinovec a sa jednim bataljonom napast će ž. stanicu sa istočne strane dolazeći kroz grad. Pri upadu u grad presjeći sve telefonske linije, upasti u električnu centralu i ugasiti osvjetljenje u gradu.

2. Kalnički P. Odred: Blokirat će sljedeće ulice: Dravsku, Kanišku i Gibaničku i napasti sa svoja dva bataljona neprijateljsku posadu u »Danici« i »Čardi« i istu likvidirati.⁴ T. mitraljeze sa jednim vodom postaviti će kod židovskog groblja, tako da može tući izlaz iz grada i letelište kod »Danice« u slučaju da bi neprijatelj pokušao da se spušta avionima na aerodrom.

Sa jednim svojim bataljonom (Varaždinskim) držati će položaje na Varaždinbregu sa zadatkom da u toku noći 5./6. ov.mj. fingira napad na Varaždin. Za sve vrijeme trajanja akcije bataljon će se zadržati na položajima Varaždinbrega. U slučaju nailaska neprijatelja ima ga potući i odbaciti.

³ Naknadnom odlukom Štaba Druge operativne zone napad je odgođen i izvršen 6/7 studenog. Vidi dok. br. 34.

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 10/4, k. 1600 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

3. *XVII N.O.U. Brigada:* Ima zadatak da uništi neprijatelja koji bi pokušao izaći iz Bjelovara u pomoć Koprivnici. Brigada će zauzeti položaje na liniji: s. Rakitnica (k. 260) — s. Lipovo Brdo — k. 252 — s. Ograde — k. 215. Puteve kojima bi se mogla kretati neprijateljska motorizacija prekopati i barikadirati.
- Bjelovarski P. Odred:* Ima zadatak da uništi neprijatelja koji bi pokušao da krene u pomoć Koprivnici od pravca Novi Grada.⁵ Sa dva bataljona zaposjest će položaje Bregi (k. 152) — s. Borovijani. Puteve i ž. prugu ispred položaja prekopati i uništiti, da je neprijatelj ne može koristiti.
- Sa jednim bataljonom osigurat će Divizijsko previjalište u s. St. Grad.
- Stalno će održavati vezu sa Štabom XVII U. Brigade prema Bjelovaru.
- II Moslavačka N.O. Brigada:* Ima zadatak da uništi neprijatelja koji bi pokušao da krene u pomoć Koprivnici od pravca Križevci. Brigada će zauzeti sljedeći položaj: s. Donjara (k. 251) — Grdak — k. 250. Sa bočnim osiguranjem prema M. Branjskoj na — k. 224. Sa linijom pretstraže M. Sesvete (k. 202). Pored toga sa jednom četom zaposjest će s. Mali Carevdar (k. 224) i, u slučaju nailaska neprijatelja, istog propustiti do glavne zasjede i tada udariti u bok i leđa neprijatelju. Sve puteve koje bi mogao neprijatelj da koristi za svoju motorizaciju prekopati i napraviti barikade.
- Patrolama će održavati vezu sa XVII N.O.U. Brigadom.
6. *N.O.U. Brigada »Braća Radić«:* Ima zadatak⁶ da uništi neprijatelja koji bi pokušao da krene u pomoć Koprivnici iz pravca Varaždina. Brigada će zauzeti sljedeći položaj: desnu obalu rijeke Bednje od Ludbrega do M. Bukovca. Sa jednim bataljonom i jednom četom i protivtenkovskom puškom zaposjest će istaknuti položaj kod.

⁵ Podravski Novi Grad

⁶ Detaljnije o njenim zadacima u toku napada na Koprivnicu vidi. dok. br. 17/2, k. 1472 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

s. Sudovćina. U slučaju prodora neprijatelja bataljon će se povući u pravcu Martijanca i napadati neprijatelja, koji se probio u njegov bok i pozadinu. Antitenkovu pušku što prije povući u sastav Brigade. Puteve koje može koristiti neprijateljska motorizacija prekopati i barikadirati na svim mjestima po dubini koja su zato prikladna. Most na rijeci Bednji kod Ludbrega minirati i u slučaju potrebe dignuti u zrak. Mostove na r. Bednji kod s. Kapela, V. Bukovca i M. Bukovca pripremiti za paljenje ili uništenje.

Brigada će slati svoje patrole i povezati se sa bataljonom Kalničkog P. Odreda na Varaždinbregu.

Za uspješno tučenje aerodroma kod »Danice« odredit će 2 t. mitraljeza, iste osigurati sa jednim vodom i postaviti ih tako da najjačom vatrom tuče aerodrom kod »Danice«. Položaj izabrati istočno od s Ivanec.

7. *Veza:*

XVII U. Brigada koristit će Divizijsku radiostanicu, koja će se nalaziti u s. G. Mosti. XVII U. Brigada sa svojom četom za vezu uspostaviti će telefonsku liniju sa Štabom Bjelovarskog P. Odreda kod s. Borovljani.

Moslavačka brigada održavat će vezu sa Štabom II Op. zone kuririma konjanicima.

Četa za vezu XXVIII Divizije uspostaviti će telefonsku vezu od Štaba Zone i Divizije, sa Štabom XXI Brigade.

Brigada »Braće Radića« održavat će vezu sa našim štabom kurire — motociklistom i biciklistima.

Detaljan plan veze razraditi će referent za vezu II. Oper. zone.

Radiostanica II Oper, zone nalaziti će se uz Štab na položaju.

8. *Sanitet:*

Divizijsko sanitetsko previjalište nalaziti će se u s. St. Grad, odakle upućivati ranjenike preko Prkosa — Vel. Poganca za Ivanec.

Kirurška ekipa II Oper, zone nalaziti će se u s. Rasinja, koje urediti tako da može vršiti brze kirurške pothvate.

9. *Ishrana:*

Intendanti jedinica preduzet će sve da njihove jedinice na položajima dobivaju redovnu hranu iz okolnih sela.

Za jedinice u neprijateljskom uporištu Komanda Kalničkog područja ispeći će dovoljnu količinu hleba i iskuhati meso i organizirati transport hrane do uporišta.

10. *Evakuacija zarobljenika i plijena:*

Sve zarobljenike odmah upućivati u s. Radeljevo, gdje će ih preuzeti jedan član Komande Kalničkog područja. Zarobljenike sprovesti sa spiskovima i najnužnijim osiguranjem.

Evakuaciju oružja i vojničke spremne izvršit će jedinice iz uporišta u s. Ribnjak. Svu spremu i oružje preuzet će intendant XXVIII Divizije. Spremu odmah sortirati i učiniti spiskove.

Zarobljenici se ne smiju skidati prilikom zarobljavanja a niti putem dok se sprovede.

Evakuaciju svih ekonomskih dobara iz neprijateljskog uporišta organizirat će Komanda Kalničkog područja. Evakuaciju vršiti samo noću ukoliko bi neprijateljska avijacija bila aktivna. U slučaju magle i kiše evakuacija se može vršiti danju. Pred magazine i slagališta Komanda Područja postaviti će odmah sigurne stražare.

11. *Mjesto štaba:*

Štab II Oper, zone i Štab XXVIII Divizije nalazit će se u s. Vinica u blizini židovskog groblja.

Sve jedinice slat će redovno svoje izvještaje svaki sat a u slučaju potrebe i većih promjena kad se to desi.

Napad na neprijateljsko uporište Koprivnica trajat će do njegove potpune likvidacije. Sve jedinice ostaju na svojim položajima do pismenog naređenja za novi razmještaj.

Znaci raspoznavanja: za sve vrijeme trajanja borbe:

Doziv: Pobjeda, odziv: Sloboda.

Za dan: ugovoreni znaci: skinuti kapu lijevom rukom i mahati sa njom, odgovor: desnu ruku dignuti u vis a lijevu raširiti u stranu.

Noću: poziv: Vinko, odgovor: Ivan.

Napomene: XXI N.O. Brigada pripremit će potreban eksploziv i dobre minere za miniranje zgrada. U vatrogasnom domu u Koprivnici uzet će motornu vatrogasnu špicu i pri-

premiti dovoljnu količinu benzina da može s njome paliti zgrade u kojima se neprijatelj neće da preda.

U. Brigada »Braće Radića« odredit će deset dobrih boraca koji poznaju teren i uputit će ih u Štab II Operativne zone.

Bjelovarski P. Odred odredit će petnaest vodiča, koji poznaju neprijateljsko uporište Koprivnicu i iste će predati na dan 5. ov.mj. do 12 sati Štabu XXI Brigade u s. Velika.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁷ Belinić

Komandant:
Vlado Matetić

(M.P.)⁸

Dostavljeno:

Na znanje:

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. Hrvatske.

Na znanje i postupak:

Štabu XXVIII Divizije N.O.V. Hrvatske.

Štabu Kalničkog P. Odreda.

Štabu Bjelovarskog P. Odreda.

Štabu II Brigade II. Oper. zone.

Štabu U. Brigade »Braće Radića«.

Komandi Kalničkog Područja.

⁷ Marko

Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 3 STUDENOG
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV HRVATSKE O
NAPADU NA BELAJ¹

ŠTAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ
3. XI. 1943.

Predmet: Operativni izvještaj
na posadu Belaj 1. XI. 1943. —

ŠTABU VIII DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

V ustaška bojna koja je sa svojim snagama bila raspoređena i to: u Dugoj Resi 120 ustaša, a u Belaju 250—300 ustaša. Naoružanje iste posade u Belaju bilo je 1 teški bacač, 3 teška mitraljeza, nekoliko lakih bacača, ostalo puške i puškomitraljezi. Ista posada nije imala nikakvih jačih utvrđenja, već obične rovove i poneku zidanu zgradu.

1 o.mj. u 24 časa sa našim snagama i sa bataljonom Kordunaškog odreda, a bez našeg 1. bataljona, napali smo istu posadu² sa slijedećim rasporedom: 3. bataljon, ojačan sa 2 teška bacača, napao je neprijatelja sa južne strane cestom Barilović — Leskovac i cestom Barilović — Škrobotka — Banskovo Selo. 2. bataljon sa mitraljeskom i jednom pješadijskom četom postavio je osiguranje od k. 198 pa niz Mrežnicu do s. Varoši prema Dugoj Resi, a sa dvije pješadijske čete napao je neprijatelja sa zapadne strane pravcem Pečurkovo Brdo — Vinica — te prema selu Šušletu.

Bataljon K.P.O.³ imao je zadatak da napadne neprijatelja sa jugoistočne strane od obale Korane — zahvatajući svojim desnim krilom s. Zagreb.

4. bataljon, ojačan jednim teškim bacačem, imao je zadatak da postavi osiguranje kod Galović Sela, te udesno prema selu Belavići. Jedna pješadijska četa 4. bataljona i naša inženjerska četa, kao i mitraljeska četa 1. bataljona, koja je ostala na desnoj strani Mrežnice imali su zadatak kontrolisanje desne obale Mrežnice od kerepa⁴ na Mrežnici pa do Keića mosta, kao i sam Keića most.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/2, k. 830.

² Riječ je o posadi u Belaju. Vidi dok. br. 51 i 173.

³ Kordunaški NOP odred

⁴ Skela

Naš protukolski top koga smo dodijelili za izvođenje ove operacije 3. bataljonu, u putu, na polasku u akciju, pukla mu je osovina i tako ga nismo mogli upotrijebiti.

Kratak opis
borbe:

Napad je otpočeo istog dana u 24 časa u kom su sudjelovali naš 3. bataljon, dvije čete 2. bataljona, dok bataljon K.O. nije uopće stigao na svoj zadatak. Neprijatelj u samom mjestu Belaju branio se je ogorčeno, a neprijateljske grupice ometale su akciju sa više čukica, tako da je borba vođena na čitavom sektoru, a ne samo oko ustaškog garnizona u Belaju.

Poslije dva sata ogorčene borbe neprijatelj je bio prisiljen da napusti mjesto Belaj i tom prilikom povukao se u šumu na jugoistočne padine k. 321 i k. 128.

Dijelovi raspršene bande počeli su da bježe u pravcu Vinice, Relci i prema Dugoj Resi. Tom prilikom naletjeli su na dijelove našeg 2. bataljona koji su bili na tom pravcu na osiguranju. Borba se je razvila i na tome sektoru ogorčeno, nakon čega se je neprijatelj rasuo po čitavom sektoru, a većinom po šumi Vinica (k. 321).

Obzirom što se nalaze jače neprijateljske posade (Nijemci) na liniji Karlovac — Generalski Stol uz cestu i prugu došli smo do zaključka da bi nam bilo neuspješno ostati na istim položajima znajući da će neprijateljska reakcija nastupiti jačega stila, i na temelju toga u 4.30 sati ujutro povukli smo naše jedinice na sljedeće položaje:

Bataljon K.P.O. u Leskovac, naš 3. bataljon u Cerovac, s tim što je istog bataljona jedna četa bila određena da drži položaje kod s. Novaki, 2. bataljon kao brigadnu rezervu povukli smo u s. Vjenac sa kojim bi mogli u slučaju potrebe manevrisati lijevo i desno, 4. bataljon, mitraljeska četa 1. bataljona ostali su na svojim ranije određenim položajima.

2. XI. Neprijatelj je otpočeo sa jačom reakcijom sa pravca Belaj — Novaki, Belaj — Leskovac, kao i sa jačom mitraljeskom

1 artiljerijskom vatrom sa lijeve strane Mrežnice na sektoru Zvečaj — Generalški Stol.⁵ Na ovom sektoru neprijatelj sa pješadijom nije prelazio na desnu stranu Mrežnice, dok je sa pravca Belaja kretao jači broj neprijatelja sa 4 topa i nekoliko teških minobacača. Ovom prilikom bataljon K.P.O. ni ovdje nije odgovorio svom zadatku, niti je zauzeo položaje na Leskovcu, već se je povukao bez borbe na sektor Cerovac — Žabljaki, a četa našeg 3. bataljona koja <se nalazila na položajima kod s. Novaki bila je prinuđena i povukla se pod borbom u sastav svoga bataljona.

Ratni plijen:

Zarobljeno je i to: 5 vojničkih konja, 2 samaramauzer⁶ i 10 talijanskih pušaka, od kojih su 3 neispravne, 10 šatorskih krila, 6 šinjela, 3 bluže, 5 pari cipela, . . . čebadi, 2 košulje, 1 hlače, 1 kola, 1 bicikl, 2 para amova, vreću makarona, nekoliko kg. masti, 300 talijanskih i 800 mauzer metaka.

Gubitci neprijatelja:

Prema prvim podatcima sa kojima raspoložemo teško je ranjen zapovjednik iste bojne nadporučnik Brnadić, oko 30 mrtvih ustaša, dok vjerujemo da je bio i daleko veći broj ranjenih, za koje ćemo se još pobrinuti da prikupimo podatke.,,

Sopstveni gubitci:

Na našoj strani bila su 5 drugova ranjenih i 2 druga nestala. Među ranjenima lakše je ranjen komandant i ob. oficir 3. bataljona. Komandantu jest prošao puščani metak kroz sred vrata, ali izgleda da je bio talijanski metak, te mu nije napravio nikakvih razvalina već tako kao da bi provukao slamku, govoriti može potpuno kao i jesti, dok je ob. oficir istog bataljona ranjen u lijevu ruku kome je pozlijedena kost.

Vodnik straže kod Štaba brigade ranjen je prilikom našega pokreta iz Cerovca za jedinicama, i kada smo naišli u Leskovac kroz koji je prošao i naš 3. bataljon naišli

⁵ Vidi dok. br. 173.

⁶ Original oštećen. Ne vidi se koliko je zaplijenjeno pušaka model »Mauzer«. Prema izvještaju Štaba Osme divizije Prva NOU brigada zaplijenila je u ovoj borbi 12 karabina. Vidi dok. br. 51.

smo na grupicu bandita pokraj ceste koji su bacili jednu bombu prema nama i opalili nekoliko puščanih metaka, a poslije toga nestalo ih je sa istog položaja.

Imena naknadno umrlih od rana:

Nema.

Imena onih koji su pali smrću heroja:

Nema.

Kritički osvrt:

Akcija je vođena po planu i zadatak bio bi u potpunosti izvršen da je bataljon K.P.O. stigao na svoj zadatak.

Utrošak municije:

U toku ove akcije po oružju utrošeno je municije i to: za mauzer puške 1.180 metaka, za puškomitraljez »Z.B.« 1000 metaka, za talijanske puške 300 metaka, za talijanski puškomitraljez 330 metaka, i 26 mina za talijanski teški minobacač. Pokvarenog oružja nije bilo, dok su izgubljene 2 puške na drugovima koji su nestali.

Naročite napomene:

Nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politikomesar:
Buš.⁷ V. Bačić

Komandant:
Mih.⁸ Blažević

(M.P.)⁹

⁷ Dušan

⁸ Mihajlo

⁹ Okrugli pečat: Štab Prve udarne brigade Osme divizije NOV Hrvatske.

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 3 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 28 RUJNA DO 28 LISTOPADA¹

ŠTAB II DIVERZANTSKOG BATALJ.
INŽINJERSKOG ODSJEKA GLAVNOG ŠTABA
HRVATSKE
Broj: si.

Dne 3. XI. 1943

Izveštaj o akcijama 3 čete.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V.P.O.H.

Dana 28-IX-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 17 km. od Zagreba, dignut je u vazduh teretni vlak, uništena je lokomotiva, 5 vagona i službena kola, tom prilikom je oštećeno 40 m. pruge, promet je stajao 45 sati.²

Dana 30-IX-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Velike Gorice i Mraclina, dignut je u vazduh osobni vlak koji je vozio civile i vojsku, uništena je lokomotiva i 4 vagona, bilo je 5 mrtvih i veći broj ranjenih, pruge je potrgano 60 m., promet je stajao 30 sati.³

Dana 3-X-43, na pruzi Zagreb — Varaždin, između Pušće Bistre i Luke, dignut je u vazduh osobni vlak, uništena je lokomotiva i 6 vagona, bio je veći broj mrtvih i ranjenih, uništeno je 70 m. pruge, promet je stajao 14 sati.⁴

Dana 6-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 21 km. od Zagreba, dignut je u vazduh domobranski oklopni vlak, uništena je lokomotiva i 1 oklopni vagon a 4 su oštećena, prema podacima od samih domobrana, bilo je mrtvih 15 kojih je uslijed detonacije potpuno nestalo i veći broj ranjenih neprijateljskih vojnika. Porušeno je 30 metara pruge, promet je stajao 15 sati.⁵

Dana 7-X-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Grede i Lekenika, dignut je u vazduh most dužine 20 m. i pruge 2

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29/1—5, k. 419.

² Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 254.

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 196.

⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 199.

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 205.

km., promet je stajao 78 sati. U toj akciji je sudjelovao i Turo-poljsko-posavski odred.⁶

Dana 9-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 20 km. od Zagreba, dignut je u vazduh njemački transportni vlak, uništena je lokomotiva i 3 vagona, uništeno je pruge 50 m., broj mrtvih i ranjenih je bio veliki, promet je stajao 18 sati.⁷

Dana 9-X-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Velike Gorice i Mraclina, 14 km. od Zagreba, dignut je u vazduh nje-mački brzi vlak, uništena je lokomotiva i 4 vagona, a 3 su izba-čena iz tračnica, bilo je prema podacima 20 mrtvih među kojima i 3 generala, a ranjenih je također bio veliki broj. Mrtve i ranjene je prenosio avion »Roda« koji se je spuštao nekoliko puta, pruga je bila potrgana 70 m., promet je stajao 48 sati.⁸

Dana 10-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine na 17 km. od Zagreba, dignuto je u vazduh 120 m. pruge, promet je stajao 17 sati.⁹

Dana 13-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 18 km. od Zagreba, dignut je u vazduh njemački vojni transportni vlak, uništena je lokomotiva i 4 vagona, sa 80 m. pruge, mrtvih i ranjenih je bilo ali je broj nepoznat, promet je stajao 51 sat.¹⁰

Dana 13-X-43, na pruzi Zagreb — Krapina, između Lu-pinjaka i Đurmanca, dignuto je u vazduh 7 m. tunela na ulazu, isti tunel je dužine 800 m., promet ni do danas nije uspo-stavljen.

Dana 13-X-43 zarobljeno je iz općine Brezovica, na 12 km. od Zagreba, u neposrednoj blizini njemačkog garnizona 340 araka papira, 1 poljski telefon i drugog kancelarijskog ma-terijala, i spisi su uništeni.

Dana 17-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 18 km. od Zagreba, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak, uništena je lokomotiva i 4 vagona oklopna, porušeno je pruge 80 m. Mrtvih i ranjenih bio je veliki broj, promet je stajao 30 sati.¹¹

Dana 19-X-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Mracli-na i Turopolja, na 18 km. od Zagreba, dignut je u vazduh osobni vlak sa vojnicima i civilima, uništene su dvije lokomo-

⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 207.

⁷ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 208.

⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 210.

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 211.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 213.

¹¹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 219.

tive i 3 vagona a 2 vagona su zglajzana. Prema podacima od seljaka bilo je 15 mrtvih i veći broj ranjenih Nijemaca, isto tako je uništeno 70 m. pruge, promet je stajao 20 sati.¹²

Dana 20-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 17 km. od Zagreba, dignut je u vazduh njemački oklopni vlak, uništena je lokomotiva i 4 oklopna vagona i 6 vagona je oštećeno i zglajzano. Mrtvih i ranjenih je bilo veliki broj, svaki je bio ranjen koji nije bio mrtav, pruge je porušeno 70 m., promet je stajao 24 sata.¹³

Dana 22-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 17 km. od Zagreba, postavljene su 2 temperirane mine, od kojih je na jednu naišla domobranska ophodnja i ista je eksplodirala i ubila 2 domobrana, tom prilikom uništeno je 45 m. pruge, promet je stajao 12 sati.

Dana 24-X-43, na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčine, na 17 km. od Zagreba, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak, uništena je lokomotiva i 2 vagona, bilo je mrtvih i ranjenih, podataka o broju nemamo, pruga je porušena 50 m., promet je stajao 10 sati.¹⁴

Dana 25-X-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Mracлина i Turopolja, na 18 km. od Zagreba, dignut je u vazduh osobni vlak sa Nijemcima i civilima, uništene su 2 lokomotive i 3 vagona, a 4 su zglajzana, prema podacima dobivenim od seljaka, bilo je 15 mrtvih i nešto ranjenih Nijemaca, tom prilikom oštećeno je 60 m. pruge, promet je stajao 38 sati.¹⁵

Dana 28-X-43, na pruzi Zagreb — Sisak, između Velike Gorice i Mracлина 16 km. od Zagreba, dignuto je u vazduh 48 m. pruge, promet je stajao 19 sati.¹⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandanit,
Mićo Bulat

(M.P.)¹⁷

¹² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 223.

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 225.

¹⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 231.

¹⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 231.

¹⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 239.

¹⁷ Okrugli prečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 4 STUDENOG 1943
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBAMA KOD MODRUŠA, KOŠARA I RADOŠIČA¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 65/1943.
4. XI. 1943 g.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj za
vođene operacije na
dan 31. X. i za 1. XI.
1943 godine. —

Dana 31. X. 1943 godine raspored Divizije bio je sljedeći: I Brigada bila je na prostoru Cerovac — Jankovo Selište sa dva bataljona, koji su imali zadatak da spriječe neprijatelju vršiti upade u slobodni teritorij od pravca Karlovca, dva bataljona, bez jedne čete, na prostoru Keić — Svojić sa zadatkom djelovanja na komunikaciji Karlovac — Generalski Stol i kontrolisanja rijeke Mrežnice. Jedna četa na prostoru K. P. Odreda² sa zadatkom ispitivanja tamošnjeg terena i prikupljanja podataka o neprijatelju. Ovog dana tj. 31. X. neprijatelj nije vršio nikakvih ispada u pravcu kojega je držala I Brigada, niti je dolazilo do borbe.

III Brigada: Sa tri bataljona bila je na prostoru Prijeboj — Jezerce sa zadatkom sprečavanja neprijatelju vršiti ispade u slobodni teritorij od pravca P. Ličkog Sela.³ Jedan bataljon bio je na prostoru oko Tržačke Raštele sa zadatkom djelovanja na komunikaciji Bihać — Izačić — Vaganac. Ovog dana neprijatelj nije vršio nikakove pokrete, niti je Brigada imala kakove borbe.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—2, k. 424.

² Karlovački NOP odred

³ Ličko Petrovo Selo

II Brigada:

Sa dva bataljona držala je položaj na prostom Modruš — Sabljaki sa zadatkom sprečavanja neprijatelju vršiti ispade u pravcu slobodnog teritorija i uništavanja komunikacije Josipdol — Jezerane, a sa dva bataljona Radošovići — Trojvrh sa zadatkom postavljanja zasjeda neprijatelju na komunikaciji Tounj — Ostarije i sprečavanja neprijatelju vršiti ispade.

Ova brigada imala je borbu kod Modruša sa neprijateljem.

Kratak opis
borbe:

I Bataljon II Brigade ojačan sa jednim protukolskim topom i jednim teškim bacačem držao je položaj kod Modruša — k. 500 pa ulijevo ivicom šume zaključno do ceste južno od Kocelja (k. 596). Neprijatelj (Nijemci i ustaše) sa osam tenkova velikih i malih, jednim blindiranim automobilom i 100 pješaka krenuo je u 6 časova iz Josipdola pravcem cestom kroz Munjavu, zatim Vetrenicom — selo Magdići i dalje cestom za Modruš i stiga^G 8 č. do prepreka na cesti u visini Kocelja (k. 596); pješadija je kretala uz tenkove. Kad su tenkovi stigli do prepreka, stali su pošto nisu mogli prepreke preći, a u isti momenat otvorena je pješadijska vatra, kako iz protukolskog topa [tako] i teškog bacača na tenkove i pješadiju neprijateljsku. Pošto su elementi bili za bacač 1 protukolski top uzeti prije nailaska neprijatelja, treći pogodak iz topa bio je u prvi tenk. Naš protukolski top tukao je brzo paljbom u ostale tenkove i kod neprijatelja nastalo je malo komešanje, a zatim je neprijatelj otvorio jaku vatru iz svih tenkova po našem položaju. Ova neprijateljska vatra trajala je do 11 č. Kada je neprijatelj vidio da ne može ići naprijed, počeo se povlačiti u 11 s. istim pravcem kojim je i došao za Josipdol. Ovo povlačenje pozadi kolone štitali su tenkovi. Ovog puta neprijatelj je imao 2 tenka oštećena, koje je prikopčao za ispravne tenkove i odvuкао u Josipdol. Ovom prilikom neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, ali broj istih nije poznat. Na

našoj strani nije bilo gubitaka. Istog dana II Bataljon II Brigade dobio je zadatak da prije dana postavi zasjedu, jednostranu, istočno od Košara na komunikaciji Tounj — Oštarije. Ovaj bataljon krenuo je u 5.15 s. na zadatak iz s. Radošovići pravcem preko Drage — kota 316 — zatim između M. i V. Vidrinca. Na određeni položaj stigao je u 8 čas. i počeo da vrši raspored četa u zasjedi. U tom momentu naišao je neprijatelj sa dva kamiona od pravca Tounja, na koje su naši otvorili vatru prije nego što su zauzeli položaj za borbu i neprijatelj je nekoliko sekunda umanjio brzinu kamiona iz kojih je tog momenta iskočilo 7 vojnika i civila, a kamioni su zatim brzo krenuli cestom za Oštarije i, zbog brzog nesnalaženja ovog puta naših boraca, kamioni su uspeli pobjeći. Vojnici i civili koji su iskočili iz kamiona bez borbe predali su se našima. Nakon kraćega vremena što su prošli kamioni za Oštarije, došli su od pravca Oštarija 4 tenka za Košare a ujedno i oklopni vlak od pravca Ogulina došao je blizu 400 met. do Košara. Neprijatelj je iz tenkova i vlaka žestoko počeo tući položaj naše zasjede, ali naši borci nisu se pokazivali, niti otvarali vatre na ove tenkove, već su i dalje bili na svojim položajima. Nakon 45 mnt. tenkovi i vlak vratili su se nazad, otkuda su i došli. Naša zasjeda ostala je na položaju kod Košara do 14 časova a zatim se, bez gubitaka, povukla u polaznu bazu s. Radošovići. U ovoj zasjedi zarobljen je jedan zastavnik, 2 domobrana, jedan željezničar, 1 poštar, 2 civila, koji su se vozili u kamionima. Neprijatelj je u kamionima imao mrtvih i ranjenih ali broj istih nije poznat.

1. XI. 1943. godine IV Bat. II Brigade držao je položaj zapadne padine Radošića (k. 606). Neprijatelj (Nijemci) došao je u 8 čas. sa 6 tenkova i oko 100 pješaka u Carevo Polje od pravca Oštarija. U Carevom Polju neprijatelj se zadržao oko 1/4 sata, a poslije sa 3 tenka i 50 pješaka krenuo je putem u

pravcu Rebra, sa drugom kolonom od 3 tenka i 50 pješaka krenuo je u pravcu Radošića (k. 606). Tenkovi su od Carevog Polja prema Radošiću išli 1 kim i pol, i stali, a pješadija je išla dalje prema Radošiću. Kada je ovaj neprijatelj prišao na blizinu 150 — 200 met. otvorena je vatra u 9 čas. na ovu kolonu od strane IV Bataljona i neprijatelj se u paničnom bijegu povukao do tenkova i dalje zajedno sa tenkovima u Carevo Polje. Druga kolona koja je išla u pravcu Rebra, kada je vidjela kako bježi kolona koja je nastupala u pravcu Radošića, odmah se i ova kolona povlačila u Carevo Polje, odakle su zajednički u 10.30 časova krenuli za Oštarije. Ovog puta neprijatelj je imao 3 mrtva,, među kojima i jedan oficir i više ranjenih.

Ratni plijen u akciji kod Modruša: Nije ga bilo, ali su 2 tenka nepr. oštećena.

Kod Košara: Zarobljen je 1 zastavnik, 2 domobrana, 1 poštar, 1 željezničar, 1 Nijemac i 1 pištolj.

Kod Radošića: 1 pištolj, 5 bombi.

Gubitci neprijatelja: Oko 13 mrtvih i 18 ranjenih.

Sopstveni gubici: Nije ih bilo.

Imena naknadno umrlih: / Nije ih bilo.

Imena onih koji su pali smrću heroja: Nije ih bilo.

Utrošak municije po oružju: 2.801 mauzer metak, 434 talijanska, 14 granata 47 mm. i 9 mina za teški bacač. —

Izgubljenog i pokvarenog oružja: Nije bilo.

Kritički osvrt: I Bataljon II Brigade u borbi kod Modruša otvorio je vatru iz podalekog ostojanja, imao je mogućnosti da isturi manje dijelove bliže prepreka i neprijatelju bi mogli biti naneseni veći gubici u ljudstvu. Zasjeda kod Košara nije uspjela u potpunosti kako je mogla da je bila postavljena

na vrijeme. I u ovoj zasjedi kad su naišli neprijateljski kamioni, starješine se nisu brzo snašle.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Mo⁴ Srnnonja

(M.P.)⁶

Komandat, p.pukovnik:

V.⁵ Cetković

⁷ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 233/43
6. XI. 1943

BR. 26

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 4 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA VIROVITICU¹**

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 285/43
Dan 4-XI-1943

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Slatina i Bjelovar 1 : 100.000)

U neprijateljskom uporištu Virovitica nalazi se jedan konjički sklop² jačine 400—450 ljudi, oko 120—150 Nijemaca, 40—50 ustaša i oko 70 policajaca, žandara i td. Svega oko 720 neprijateljskih vojnika.

⁴ Miloš

⁵ Vlado

⁶ Okrugli pečat: Štab Osmе divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske.

⁷ Četvrtasti pečat Štaba Četvrtog korpusa

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1, k. 881.

² Odnosi se na Drugi konjički sklop (divizion). Vidi dok. br. 14—4, k. 107 B u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Konjički sklop naoružan je sa 7 teških mitraljeza, 12 puškomitraljeza, 3 laka bacača, i ostalo puške. Ustaše su naoružane sa 5 teških mitraljeza i karabinima. Policija i žandarmerija naoružani su sa karabinima. Naoružanje Nijemaca nije poznato.

Smješteni su i to: Konjički sklop u kasarni i bunkerima oko iste, Nijemci u domu i bunkerima oko istog, policija i žandarmerija u gradskom poglavarstvu i bunkerima oko njega i ustaše na željezničkoj stanici i u bunkerima oko nje.

U cilju likvidacije ovog neprijateljskog uporišta

NAREĐUJEMO:

1.) XVIII Brigada:

Likvidaciju neprijateljskog uporišta Virovitica³ izvršiće jedinice ove brigade, uz pomoć postojeće veze u ovom garnizonu, i to na ovaj način:

- a.) Bataljon A. pojačan sa jednom četom bataljona B. nastupa putem koji vodi sa kote 133 pored potoka Katinao, prelazi željezničku prugu i cestu u pravcu kote 122, ulazi u grad i jedan dio ovih snaga odvaja se za likvidaciju vojničke kasarne, a drugi dio za likvidaciju njemačke posade u domu, kod crkve i gradske policije i žandarma koji su smješteni u gradskom poglavarstvu. S ovim bataljonom poći će potreban broj naših ljudi iz samog garnizona, koji će služiti kao vodiči i dati potrebna uputstva za što lakšu i bržu likvidaciju.
- b.) Bataljon B. sa jednom četom nastupa poljskim putem, koji vodi sa kote 160 pored Rastove Vode u pravcu sela Korija, gdje će se ova jedinica zadržati na samoj željezničkoj pruzi i sačekati dolazak oklopnog voza i zaposjesti isti nakon predaje domobrana, a potom sa oklopnim vozom krenuti u željezničku stanicu, te sa leđa napasti ustaške bunkere na stanici i samu stanicu. Jedno manje odjeljenje najhitnije ulazi u zgradu željezničke stanice i likvidira posadu teškog mitraljeza koji se nalazi na spratu. Isto tako ostaviti jedno manje odjeljenje kao posadu oklopnog voza i, ukoliko bude moguće, iz istog pot-

³ O rezultatima napada na Viroviticu vidi dok. br. 48, 54, 63 i 81.

pomoći likvidaciju željezničke stanice i bunkera. Jedna četa ovog bataljona nastupa poljskim putem koji vodi sa Sv. Križa u pravcu željezničke stanice i napada bunkere kod stanice sa južne strane, jednovremeno kada budu napadnuti iz voza sa leđa. Ovoj četi dodjeljuje se poljski top 65 mm. i 1 protivkolski top, koji će se kasnije dodijeliti jedinicama koje likvidiraju poglavarstvo i njemačku posadu u domu, ukoliko do tog vremena ovi objekti ne budu likvidirani.

c.) Bataljon C.

Ovaj bataljon (dvije čete) nastupa preko Rezovačkih vinograda, prelazi prugu i cestu i produžuje u pravcu Požara — kota 113 i kod Brezika na željezničkoj pruzi Barč — Virovitica sačekuje dolazak drugog oklopnog voza, ukrcava se u isti i produžuje, na željeznički i kolski most na Dravi, likvidira posadu na istima, ruši mostove, a potom na cesti Barč — Virovitica postavlja zasjedu na liniji Krčevine (kota 111) — Kolac — Lukač sa zadatkom da spriječe nadiranje neprijatelja sa pravca Barča, ukoliko bi naišao. Oklopnim vozom sa našom posadom kontrolisati prugu i isti zadržavati nakon patroliiranja, u neposrednoj blizini ove zasjede. Isturiti patrole do sela Gradina koje će kontrolisati sve puteve, koji vode sa mađarske granice u pravcu ovog sela i dalje za Viroviticu.

Ovom bataljonu dodjeljuje se jedna diverzantska grupa sa većom količinom eksploziva za rušenje mostova na Dravi. Ovu grupu diverzanata i eksploziv preuzeti u selu Jasenašu.

Ova brigada dobiće kao vodiče domobranske oficire iz neprijateljskog uporišta, koji će voditi jedinice na pojedine objekte u samom gradu, i sa njima biti u punoj saglasnosti prilikom rasporeda jedinica koje su u napadu. Primati od njih potrebne sugestije kao poznavaoce neprijateljskog rasporeda, ali komanda jedinica ima ostati u rukama svojih starješina.

2.) Čehoslovačka brigada:

a i b.) Bataljon
A i B.

rasporediti u zasjedu na željezničkoj pruzi i cesti zapadno od sela Špišić Bukovica na liniji: kota 131 (želj. pruga) — sjeverozapadni dio sela Špišić Bukovica sa zadatkom da spriječe eventualno nadiranje neprijatelja sa pravca Đurđevac — Pitomača u pomoć neprijateljskoj posadi u Virovitici. Ovim jedinicama dodjeljuje se jedna diverzantska grupa za onesposobljenje željezničke pruge (rušenje izvršiti istočno od želj. stanice Vukosavljevica kod kote 144) i postavljanje nagaznih mina na cesti između sela Lozan i Sp. Bukovica. Protivtenkovske puške dodijeliti ovim jedinicama za borbu protiv tenkova i oklopnih kola, ukoliko bi sa toga pravca naišli,

c.) Bataljon C.

Sa jednom četom ovog bataljona zaposjesti sjeverni dio Zrinske (Bubanj) sa zadatkom kontrolisati neprijateljsko uporište Velika Pisanica, sa isturenim tajnim patrolama do samog uporišta, i spriječiti nadiranje neprijatelja, ukoliko bi sa toga pravca naišao. Sa jednom četom zaposješće ivicu šume na zapadnom dijelu sela Gornja Kovačica sa zadatkom kontrole neprijateljskog uporišta Vel. Grđevac i svih puteva, koji vode sa tog pravca preko Velike Barne i Gornje Kovačice u pravcu Špišić Bukovica i Virovitice.

Ove dvije čete moraju međusobno biti tijesno povezane putem patrola i zajedničkom saradnjom spriječiti neprijatelja u njegovom nastupanju iz ovih dvaju uporišta. Blagovremeno o svim promjenama obavještavati glavninu svojih snaga, kako bi se i njihovim angažovanjem neprijatelj spriječio u njegovom nastupanju.

Pored ovoga, četa koja je u zasjedi kod sela Gor. Kovačice mora se povezati sa Bilogorskim odredom kod Grubišnog Polja, i za slučaj nastupanja neprijatelja bilo iz kog uporišta na tom dijelu, ove jedinice zajedničkim dejstvom moraju ga spriječiti u njegovom nastupanju. Niukom slučaju ne smije se desiti da jedna jedinica ostaje pa~

sivna i ako njena susjedna jedinica vodi borbu sa neprijateljem.

Jednu četu bataljona C. priključiti jedinicama XVIII Brigade, a koja će biti kao rezerva pri Štabu Divizije za vrijeme akcije.

3.) Zapadna grupa odreda:

a.) Bilogorski odred A. Bilogorski partizanski odred postavlja zasjedu prema Grubišnom Polju, na ivici šume sjeverno od samog uporišta, na putu koji vodi za Malu Peratovicu. Jačim patrolama kontrolisaće Gornju Rašenicu i Iva-Brodske brigade, novo Selo.

d.) Daruvarski partiz. odred

Tijesnu vezu održavati sa Štabom Grupe odreda i sa jedinicama Daruvarskog partizanskog odreda kod velikih i Malih Bastaja.

pojačan sa jednim bataljonom Brodske brigade postavlja zasjedu prema Daruvaru na liniji Borova Kosa — Sv. Ana — Maslenjača — Vel. Bastaji sa zadatkom da pod svaku cijenu spriječe nadiranje neprijatelja sa toga pravca u pravcu Ivanovog Sela ili Bastaja, a odatle dalje prema napadnutom uporištu.

Jedna četa Daruvar, part. odreda zaposjeće Vrbovačke vinograde, kao i put koji vodi sa ciglane u pravcu kote 264, i za slučaj izlaska neprijatelja iz uporišta ima ga u stopu slijediti i neprestano vršiti napad sa leđa.

Ovoj zasjedi dodjeljuju se 2 protivtenkovske puške, kao i grupa diverzanata, koja će minirati cestu na više mjesta uz samo uporište Daruvar, kao i cestu Končanica — Donji Daruvar.

Imati u vidu da se u Ivanovom Selu nalazi manja neprijateljska posada,⁴ te zbog toga treba postaviti potrebna osiguranja sa leđa.

Bilogorskim i Daruvarskim partiz. odredom i bataljonom Brodske brigade, koji ulazi

* U Ivanovom Selu posadu su sačinjavali dijelovi 187 njemačke rezervne divizije. Dokumentat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14-4, k. 107 B.

u sastav Daruvarskog partiz. odreda, neposredno rukovodi za vrijeme akcije Štab Zapadne grupe odreda, kome se dodjeljuje jedna radiostanica za održavanje veze sa Štabom Divizije.

4.) Brodska brigada:

Bataljon A i B. Sa bataljonom A. i B. postavlja osiguranje prema neprijateljskom uporištu Slatina nt. liniji: istočni dio sela Sladojevaca na željezničkoj pruzi i cesti naspram koti 118, zatim kota 152 (Stražbenica) i sa manjim snagama u vinogradima sjeverno od kote 253 (Brezić) nad samom Slatinom. Zasjeđ moraju bezuvjetno biti međusobno tijesno povezane i za slučaj izlaska neprijatelja iz uporišta zajedničkom suradnjom svih dijelova zasjeda tući ga.

Drugi prihvatni položaj ove zasjede je poljski put, koji vodi sa kote 112 — selo D. Meljani, pa na kotu 207.

Ovoj zasjedi dodjeljuje se jedna diverzantska grupa za miniranje ceste i rušenje željezničke pruge Sladojevci — Podr. Slatina što bliže samom uporištu. Ukoliko se u ovom uporištu ne bude nalazilo oklopnih vozova, rušenje pruge ne vršiti odmah, već samo postaviti mine, a rušenje vršiti samo onda, ako bi koji voz pošao tom prugom. Ovoj zasjedi dodjeljuju se 2 protivtenkovske puške i 1 protivtenkovski top.

Bataljon C. Ovaj bataljon ulazi u sastav Zapadne grupe odreda, odnosno u sastav Daruvarskog odreda, pod čijom će se komandom nalaziti za vrijeme ove akcije.

5.) Diverzantski bataljon:

Izvršiće raspored diverzantskih grupa uzimajući u obzir 8 spremnih diverzanata iz sastava diverzantske čete ove divizije sa 50 kg. eksploziva i to ovako: Po jednu grupu dodijeliti zasjedama prema Slatini, Daruvaru i Špišić Bukovici sa zadatkom rušenja pruge i miniranja cesta na tim sektorima, jednu grupu za rušenje mostova na Dravi i za svaki oklopni voz po jednu diverzantsku grupu sa potrebnim količinama eksploziva, koji će ući u sastav jedinica koje zaposije-

daju oklopne vozove sa zadatkom uništenja oklopnih vozova, kada to bude naređeno i demoliranje svih staničnih uređaja i skret-nica na želj. stanici Virovitica.

6.) Početak napada:

Napad na uporište biće 6. XI. 1943 tačno u 18,30 časova, do kog vremena sve jedinice moraju biti na svojim mjestima i jednovremeno otpočeti sa izvršavanjem svojih zadataka. Za zakašnjenje bilo koje jedinice koje su određene za napad biće odgovorni vojni i politički rukovodioci u prvom redu Štab brigade.

**7.) Znaci raspo
znavanja:**

Za noć 6/7. XI. 1943 godine Pas — Pavelić, a za dan 7. XI. 1943 godine važe opšti znaci.

**8.) Evakuacija
ranjenika:**

Za jedinice koje se nalaze pod komandom Zapadne grupe odreda, preko Koreničana za bolnicu br. 3, za Brodsku brigadu preko Gornjih Meljana za bolnicu na Papuku, a za jedinice XVIII i Čehoslovačke brigade za bolnicu na Bilo Gori — veza Bilogorsko područje.

9.) Previjališta:

Odrediće štabovi brigada kao i Štab Zapadne grupe odreda svaka za sebe. Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u Prdačinovom mlinu na cesti Virovitica — Lončarica.

**10.) Evakuacija
plijena:**

Sav plijen evakuisaće se u slagalište Bilogorskog područja, osim ratnog materijala, oružja i municije, odjeće, obuće i ostale vojničke spreme, koje će evakuisati intendant Divizije sa intendantom XVIII Brigade u pravcu gdje mu se to bude izdalo naknadno naređenje. Ostali plijen evakuisaće intendantura Štaba VI Korpusa uz pripomoć zamjenika intendanta ove divizije i osoblja slagališta Bilogorskog područja.

Intendant divizije i njegov zamjenik kao i intendant XVIII Brigade biće odgovorni za pravilnu evakuaciju ratnog materijala i ostale vojničke spreme za potrebe operativnih jedinica. Nakon izvršene evakuacije ovog materijala u potpunosti preći na evakuaciju ostalog plijena i pripomoći inten-

danturi Štaba korpusa u pravilnom i brzom evakuisanju ostalog plijena i uporišta. Zaplijenjene kamione i ostala motorizovana sredstva upotrijebiti u prvom redu za evakuaciju ranjenika, ukoliko ih bude bilo, a potom isključivo za evakuaciju ratnog materijala. Detaljnije upute izdaće ovaj štab naknadno na licu mjesta nakon likvidacije uporišta.

Kontrolne patrole odrediće ovaj štab koji će hapsiti sva nepozvana i neovlaštena lica, a koja se budu bavila sa izvlačenjem nekakvog materijala iz uporišta.

11.) Veze

Za što bolje održavanje veze dodjeljuje se Zapadnoj Grupi odreda i Brodskoj brigadi po jedna radiostanica za održavanje veze sa ovim štabom, po ugovorenoj šifri koja će se dostaviti kada i radiostanica.

Štab XVIII Brigade povezaće se sa ovim štabom telefonski. Štab Čehoslovačke brigade slaće svoje kurire najbržim sredstvima (konjem ili biciklom.)

Izvještaje slati svaka dva sata bez obzira ako se ne dešavaju nikakve promjene na njihovim sektorima, a u vanrednim slučajevima slati što češće.

Prve svoje izvještaje štabovi brigada i Zapadna grupa odreda poslaće odmah nakon zaposijedanja dodijeljenih im položaja.

Pošto će se veza preko radiostanica u toku noći 6/7. XI. 1943 vrlo teško održavati, to će Štab Zapadne grupe i Brodska brigada svoje izvještaje, ako se preko radiostanice ne bude mogla održavati, veza slati kuririma uz potrebnu pratnju, u toku te noći.

12.) Mjesto štabova: Za vrijeme akcije štabovi će se nalaziti i to: Štab Divizije u Prdačinovom mlinu na cesti Virovitica — Lončarica.

Štab XVIII Brigade na pustari južno od Virovitice.

Štab Čehoslovačke brigade u Šp. Bukovici.

Štab Zapadne grupe odreda u južnom dijelu s. M. Bastaji.

Stab Brodske brigade u zapadnom dijelu s. Slađojevcu.

13) Povlačenje:

Nakon likvidacije ovog uporišta jedinice će ostati što duže u samom mjestu i držati Viroviticu sve dotle dok nas neprijatelj ne bi primorao da je napustimo.

Naređenje za povlačenje izdaće se preko radiostanice i pismeno putem kurira. Bez naređenja ne smije se nijedna jedinica povući sa svojih položaja.

14.) Pravac povlačenja:

Čehoslovačka brigada: Gakovo i Topolovica sa Štabom u Gakovu.

XVIII Brigada: Lončarica, M. i Vel. Dapčevica sa Štabom u južnom dijelu sela Lončarice kod kote 225.

Brodska brigada u čiji sastav ima da uđe i bataljon koji je dodijeljen Zapadnoj grupi odreda povući će se u Voćin.

Bilogorski odred u Vel. Peratovicu.

Daruvarski odred: Koreničani i Potočani sa Štabom u Koreničanima.

Štab Divizije nalaziće se u Bilogorskom području, odnosno u M. Dapčevici.

Napomena:

1.) Za slučaj neprijateljskog jačeg nadiranja na ma koju zasjedu, i ova ne bude u stanju održati svoje položaje, ni pod koju cijenu ne smije dozvoliti probijanje neprijatelja, već manevrisanjem i mijenjanjem svojih položaja ima se pod borbom povlačiti prema pravcu nastupanja neprijatelja, odnosno prema napadnutom uporištu Virovitica.

2.) Ako bi neprijatelj u toku borbe u uporištu otkrio mjesta zasjeda pomoću avijacije ili patrola, ili ako je jednom bio odbijen, odmah mijenjati položaje zasjeda, na već unaprijed predviđene druge položaje, bilo to bliže ili nešto dalje od uporišta prema kojem je zasjeda postavljena.

Ovdje u punoj mjeri koristiti iskustva, koja su stečena prilikom akcije na Pakrac.⁵

Svaka zasjeda mora isturiti oko uporišta svoje tajne partrole sa informativcima i kontrolisati svaki pokret neprijatelja i blagovremeno obavještavati svoje jedinice. Budnost zasjeda mora biti do najveće mjere. Ni pod koju cijenu ne smije se dozvoliti, da neprijatelj zaobilaznim manevrom dođe u pomoć napadnutom uporištu.

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok., br. 224.

Sve zasjede moraju na mjestima gdje zaposijedaju položaje presjeći sve telefonske veze kao i prekopati ceste pozadi miniranog dijela ceste i navaliti drveća i postaviti druge barijade na istu.

Sve domobrane koji se predaju i koji budu zarobljeni ne svlačiti niti izuvati, već sprovesti na mjesto koje se bude naknadno odredilo, a nakon njihovog saslušanja skinuće se odjeća i obuća sa onih za koje ovaj štab bude naredio. Za svako ma i najmanje odstupanje od ovog naređenja biće odgovorni vojni i politički rukovodioci u prvom redu štabova brigade, a potom i drugi.

Ostale zarobljene neprijateljske vojnike (ustaše, žandare, Nijemce) svlačiti tek nakon njihovog saslušanja i odvajanja onih važnijih za koje bi se mogla izvršiti zamjena, koje uputiti u ovaj štab sa potrebnom pratnjom.

Štab XVIII Brigade određuje jednu patrolu otresitijih drugova sa obavještajnim oficirima koji će pohvatati sva lica navedena u priloženom spisku i ista sprovesti u ovaj štab za koje će se tražiti i dobiti u zamjenu naši zatvoreni drugovi i drugarice po raznim logorima i zatvorima. Ovo hapšenje izvršiti u dogovoru sa oficirima iz garnizona. Tako isto ne smije se svlačiti niti izuvati niti jedan domobranski oficir, koji bude zarobljen ili dobrovoljno¹ priđe našim jedinicama.

Prilog: Skica nepr. uporišta za XVIII Brigadu.

Potvrdite prijem ove zapovijesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.⁶ Stanivuković

(M.P.)⁷

⁵ Narodni heroj Milan Stanivuković, poginuo 28 prosinca 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša kao komandant Dvanaeste slavonske divizije.

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOU BRIGADE »BRAĆA RADIĆ« OD 4 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O BORBI NA PODRUČJU VARAŽDIN — LUDBREG¹

ŠTAB
UDARNE BRIGADE
»BRAĆA RADIĆ«
NOV HRVATSKE

kotal 80

4/XI „ „ „
1943 15,10 sati

ŠTAB II OP. ZONE

Jutros oko 9,15 sati naišla je neprijateljska motorizacija² i to s jednim dijelom uz Dravu prema Hrženici, a s jednim dijelom prema Martijancu, dok je jedna neprijateljska kolona kretala preko Tonimira prema G. Martijancu, tako da je banda zauzela položaj u Gor. Martijancu, i tamo nas dočekala kada smo se povlačili iz svojih baza.

Kod Rivaina i Gor. Martijanca došlo je do borbe a još za vrijeme borbe ja sam se prebacio do Drugog bataljona da s njime zauzmem položaje.

II bataljon nalazi se na položaju više Ludbrega i drži visove: Puhlaki, Graci, kota 180. Jedna četa II bataljona nalazi se kod mosta u Slanju s ovu stranu Bednje, sa jednim vodom I bataljona koji je bio u Jalžabetu. Sa ostalim jedinicama zasada nemamo veze. Sa II bat. nalazi se još Bolnička četa i Agitprop.

Javite nam gdje se nalaze jedinice XXVIII div. kao i jedinice Odreda.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—6, k. 1472.A.

² Riječ je o prodoru koga je neprijatelj preduzeo sa ciljem: uništiti naše snage na prostorijski Kelemen — Jalžabet — Martijanec — Hrženica — Šemovec, zauzimanje Ludbrega, hapšenje i odvođenje onih koji bilo u kom vidu saraduju sa NOP i izvlačenje hrane. U prodoru su učestvovala sljedeće neprijateljske snage: Desna kolona sastava: Prva bojna Prve pukovnije PTS, ojačana sa 4 borna kola brzog sklopa PTS i jednom satnijom Druge novačke pukovnije kretala se pravcem: Varaždin — Varaždinske Toplice — Jakopovec — Kaštelanec — Gornji Martijanec — Ludbreg. Lijeva kolona sastava: grupa »Geiger«, dvije čete njemačke žandarmerije i jedan vod gorskih topova kretala se pravcem: Varaždin — Bartolovec — Martijanec — Ludbreg. Putem Turčin — Martijanec — Ludbreg upućena je jedna satnija Druge novačke pukovnije sa jednim vodom bornih kola. Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta, dok. br. 23/2—3, k. 53.

³ Jedinice Dvadeset osme divizije i Kalničkog NOP odreda bile su tada razmještene na području Koprivnice. Vidi dok. br. 80.

Prema podacima koje smo dobili banda se iz Ludbrega povukla i sada se nalazi u Varaždinu i Martijancu.

Jačina bande prilikom napada bila je 8 tenkova od toga 2 teža (to su oni koji su naišli u Ludbreg — za ostale ne znamo) te 30 kamiona, osim pješadije koja je nastupala kosom prema Gornjem Martijancu. Javite nam da li je k Vama došao komandant Štok.⁴ On je oko 8 sati sa 2 pratioca otišao prema Bukvcu te od tog vremena za njega ne znamo ništa.

Mi ćemo biti sa II bat. na ovim položajima sve dok od Vas ne dobijemo odgovora.

S.F. — s. N

Politkomesar:
Rolbić Ivan

Za komandanta,
V. d. načelnika:

BR. 28

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 4
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA PELJEŠCU I ZVJERSTVI-
MA NIJEMACA NAD NENAORUŽANIM NARODOM¹

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
4-XI-43 u 8 č.

ŠTABU VIII KORPUSA

1. Baš sada sam dobio izvještaji od Voja² i Stanka³ sa Pelješca i situacija je sljedeća: Neprijatelj se jako utvrdio na Roti i Čučinu. I pored svih juriša naših boraca na Roti, nije se uspjelo istu likvidirati. Naši su već bili ovladali sa Čučinom zarobivši 4 »Šarca« i ogromnu količinu municije i ostale spreme. Nijemci su vršili 4 uzastopna juriša da bi povratili Čučin i u posljednjem jurišu su uspjeli, pod zaštitom haubičke artilerije iz Janjine, koja je sa 2—3 haubice sa brzom vatrom zasipala naše položaje, nanijevši priličan broj

⁴ Izidor

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—1/4, k. 516.

² Vojin Popović, tada politički komesar Dvadeset šeste divizije.

³ Stanko Parmač, tada načelnik Štaba Dvadeset šeste divizije.

gubitaka⁴ I bataljonu III dal. brigade, uspjeli da je u posljednjem jurišu otmu.

U toku jučerašnjeg dana je vladalo zatišje. Predviđen je napad ponovo za noć 3/4. Rezultate ne znamo.⁵

2. U selu Pijavičino pobili su Nijemci 31 muškarca (sve koje su zatekli u selu) i popalili čitavo selo. Takođe su popalili sela Kunu — Sreser, Osobljavu, Oskorušno i opljačkali sva sela. U Kuni su ubili 20 muškaraca, u Oskorušinu 9, u Osobljavi izgleda pobili sve i muško i žensko*. Iz Janjine odvezli su sve muškarce od 16—40 god. za Ploču.

3. Saveznicima su dati predloži za bombardovanje položaja ali to je izgleda ostalo obećanje.

4. Još nije dolazila nijedna [patrola] od brigada XX divizije. Ja [sam] mislio da sa 2 bataljonom I dalmatinske, dva bataljona XI brigade, Makarskim odredom i 1 bataljonom XII brigade izvršim napad na Makarsku. Očekivao sam povratak I bataljona III brigade sa Pelješca, ali izgleda on će još morati ostati tamo, a pored toga je imao prilične gubitke.

Izgleda na uspjeh, pri upotrebi samo ovih snaga koje sam gore napomenuo, ipak ima, jer ćemo imati dosta artilerije. Ja ću izvesti sve pripreme u tom smislu, a kad budem namjeran napasti, javiću Vam.⁶ Što se tiče Pelješca, snaga naših ima, mislim, dosta. Što ste vi predložili da se sa brodovima zabaci iza leđa neki bataljon — to je nemoguće izvršiti sa ovim jedinicama. Večeras ćemo probati sa 1 bataljonom XII brigade, jer komandant brigade⁷ kaže da će pokušati pa što im bog da.

5. Borci Neretvljanskog o'dreda odbili su jednu neprijateljsku kolonu, koja je pokušala da pravi ispad iz Rogotina i Ploče ka Resnoj Kosi — Graci i Družijanićima. Neprijatelj uz put palio je i uništavao sela.

6. Upućujemo za I proletersku diviziju još 100 boraca iz naše XIII brigade, a jednu stotinu smo već uputili.

7. Ostalih promjena nije bilo na ostalim sektorima moje divizije.

S. F. — S. N.

(M.P.)⁹

Za štab
komandant, major
Nik.⁸ V. Martinović

⁴ Opširnije o borbama na Pelješcu vidi dok. br. 152 i 176.

⁵ Vidi dok. br. 152.

⁶ Napad na Makarsku nije tada izveden. Vidi dok. br. 152.

⁷ Borko Arsenić (-

⁸ Niko

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET SESTE DIVIZIJE OD 4 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JU- GOSLAVIJE O BORBAMA NA PELJEŠCU I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA MAKARSKU¹

26 diviz. 4-XI-43

ŠTABU VIII KORPUSA

1. Poslije otjerivanja neprijatelja sa Babe i Oštrog Vrha, zatim Trpnja, naše jedinice počele su goniti neprijatelja dalje, zauzevši Golubiniću i nadirući prema Kuni, gdje je sinoć već jedna četa stigla.² Na desnom krilu su zauzeli Sv. Juraj i napreduju prema Patomju.

2. Neprijatelj se povlači ostavljajući mrtvih vojnika, telefone i čak i jednu radiostanicu razlupanu. Naši su zarobili nekoliko »Saraca«, mašinki, municije, itd. Seljaci iz Trpnja pričaju da su Nijemci protjerali brodom preko 40 mrtvih Nijemaca, a ustaše ostavljaju. Izgleda da će ih biti preko 100 izbačenih neprijateljskih vojnika iz stroja.

2. Saveznici su nam dali, odnosno onima na Pelješcu, municije za puške, mitraljeze i bacače.

3. Ništa još nije nam javljeno za IX brigadu XX divizije a koja bi trebala učestvovati u napadu na Makarsku.³ Čim dobijemo sa njom vezu izvjestićemo radiogramom.

4. Vršimo pripreme za likvidaciju Makarske. Nadamo se da će biti i tu uspjeha. Po likvidaciji neprijatelja sa Pelješca, prebacićemo odmah I bataljon III dalmatinske brigade, radi učešća u akciji na Makarsku.

5. Neprijateljske snage i njihov raspored dostavlja vam se u prilogu od R.O.C.⁴ za Južnu Dalmaciju. Tražićemo od Saveznika da bombarduju Makarsku.

6. Na ostalim sektorima nije bilo nekih naročitih promjena.

S. F. — S. N.

Za štab
komandant, major
Nik.⁵ V. Martinović

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—1/4, k. 516.

² Opširnije o borbama na Pelješcu vidi dok. br. 15, 28, 152, 171, 172, 173, 174, 176, 180[^] 181, 183, 184, 188, 189, 190 i tom V, knj. 20, dok. br. 232, 233, 234, 236 i 237.

³ Napad na Makarsku tada nije izveden.

⁴ Rejonski obavještajni centar

⁵ Niko

BR. 43

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 4
STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA KOPRIVNICU¹**

ŠTAB 28 DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 209.
Dan 4-XI-1943

Predmet: Plan za napad
na *Koprivnicu*.

ŠTABU XVII UDARNE BRIGADE NOVJ
ŠTABU XXI BRIGADE NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

2

Za likvidaciju ovog uporišta, Štab naše divizije

NAREĐUJE:

(Sekcija Čakovec, Đurđevac, Čazma i Bjelovar 1 : 100.000)

1. — XXI Brigada:

a) bataljon: od svog mjesta boravka sela Subotica kreće cestom Subotica — Koprivnica do židovskog groblja, odakle se bataljon razdvaja u dvije kolone tako, da jedna i pol četa napušta cestu i kreće sjeverno preko Gospinje, prelazi put Ivanec — Koprivnica, dalje istočno prelazi prugu i ulazi istočno od mlina, carinarnice i uljane u ulicu Ivanjski put, dalje Ivanjskom ulicom zaobilazi navedena uporišta, opkoljava ih i pristupa likvidaciji istih. Druga kolona ovog bataljona napušta cestu, prelazi selo Vinica, Dubovački Breg, cestu i prugu Koprivnica — Križevci, ulazi putem koji vodi od pruge u selo Brezanec, prelazi preko pruge Koprivica — Novi Grad i kroz selo Brezanec, prelazi cestu koja ulazi u Koprivnicu tako, da sa jednom četom uđe sa leđa željezničkoj stanici i likvidira istu, kao i malu carinarnicu. Sa vodom pojačanim ove čete, poslije prelaza ceste, odvaja se od ove čete i pristupa

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 1122.

² Redakcija je izostavila dio zapovijesti o opštoj situaciji jer je istovjetan sa zapoviješću Štaba Druge operativne zone. Vidi dok. br. 22.

likvidaciji bunkera sa leđa koji se nalaze uz prugu. Četa kod željezničke stanice dužna je uspostaviti vezu sa jedinicama koje napadaju mlin.

b) i c) bataljoni: sa svojih mjesta boravka krenuće preko k. 307 (Rudnik uglja Glogovac), selo Bakovčica preko ceste i pruge Koprivnica — Novi Grad, te istočno od mlina na potoku Koprivnica, desno od natpisa Koprivnica (Matuša mlin) na cestu Koprivnica — Bregi kod k. 135, odakle cestom u pravcu Koprivnice kroz selo Miklinovec, poslije izlaza iz sela b) bataljon produžava kretanje lijevo od sajmišta do potoka Koprivnica, odakle prelaze put iz Novog Grada i kreću se dalje pored potoka ulicama u zgrade »Domoljub«, gdje sa svoje dvije čete kroz bašte opkoljava zgradu, kao i bunkere zapadno od iste i pristupa likvidaciji. Jedna četa ovog bataljona, prije nastupanja ka ovoj zgradi, odvaja se i kreće se ulicama tako, da sa jednim svojim vodom likvidira munjaru, a sa drugim senjak, jugoistočno od munjare. Jedinica koja bude napala senjak uspostaviće vezu sa a) bataljonom.

c) bataljon: po izlazu iz sela Miklinovca nastupa preko sajmišta tako, da sa jednom četom pojačanom jednim vodom po prelazu sajmišta, kroz ulice prilazi osnovnoj školi i likvidira je. Druga četa pojačana sa jednim vodom po prelazu sajmišta kreće u pravcu Frankopanske ulice, dalje u park i pristupa likvidaciji gimnazije i rovova ispred ove zgrade na trgu Stjepana Radića. Ove dvije kolone po zaobilasku objekata međusobno će se povezati, a isto tako uspostaviti vezu sa b) bataljonom. Jedinica koja napada gimnaziju obezbijediće svoja leđa sa sjeverne strane, kako ne bi bila iznenađena iz gestapovskih i žandarskih zgrada.

d) bataljon: sa svog mjesta boravka krenuće istim pravcem, kao i b) i c) bataljon dio sela Miklinovca, gdje se odvaja kod k. 135 i kreće poljskim putem sjeverno od ovoga sela, koji vodi u pravcu gestapovske zgrade, odakle pred sam ulaz u Koprivnicu jedna četa nastupa u pravcu bolnice i prolazom kroz dvorište bolnice likvidira bunker sleđa na ulici ispred bolnice, prelazi kroz zgrade jugozapadno od bolnice i sa ove strane jednim svojim dijelom iz zgrada pristupa likvidaciji gestapovske tvrđave, a sa drugim svojim dijelom policijski stan u pravcu parka, nakon čega ovi dijelovi pristupaju likvidaciji Štaba komande mjesta sjeverno od parka, a ujedno i uhvati vezu sa jedinicom koja napada osnovnu školu. Druga četa produžava dalje putem talko, da s jednim svojim dijelom prolazi kroz Prelašku ulicu i zaobilazi rov gestapovaca na raskrsnici sjeveroistočno od gestapovskog uporišta, drugi dio snaga ove čete HerešinSkim putem napada isti bunker i

raskrscopicu tako, da po likvidaciji ove raskrscopicu ova četa sa svojim jednim vodom koji je išao kroz Prelošku ulicu pređe na suprotne zgrade od gestapovskog uporišta, zaposjedne kuće i pristupi likvidaciji sa sjeverne strane, dok će drugi vod čistiti baštu, tj. istočnu stranu zgrade. Povezati se sa prvom četom i u zajednici likvidirati samu zgradu. Treća četa kreće ulicom Preloška ulica, Gibaničkom ulicom oko Kaniške ulice, Dravske ulice i dolaskom sa sjeverne strane ući u bašte tako, da sa leđa likvidira žandarmerijsku stanicu, nekoliko ustaša u zgradi desno od žandarmerijske stanice, kao i rov na ulici Starčevića trg. Ova četa jednim svojim dijelom likvidiraće magacin sa municijom, lijevo od žandarmerijske stanice, računajući u pravcu njenog nastupanja. Ista će uhvatiti vezu sa jedinicom koja likvidira gestapovsku zgradu.

2. — XVII Udarne brigada:

Jedinice ove brigade imaju zadatak da unište neprijatelja koji bi pokušao izaći iz Bjelovara u pomoć Koprivnici. Brigada će rasporediti svoje bataljone tako, da zauzme položaje na liniji: selo Rakitnica — k. 266 — selo Lipovo Brdo — k. 252 i selo Ograde — k. 215. Sve puteve kojima bi se mogao kretati neprijatelj i njegova motorizacija prekopati i zabarikadirati. Patrole treba odaslati ispred zasjeda kako [bi] se doznalo kretanje neprijatelja i kojim pravcem.

3. — Služba veze:

XXI brigada uspoistaviće telefonsku vezu sa štabovima bataljona, dok će Vod za vezu Štaba divizije uspostaviti telefonsku vezu od Štaba zone do Štaba XXI brigade.

XVII udarna brigada koristiće divizijsku radiostanicu, koja će se nalaziti u selu Gornji Mosti. Četa za vezu ove brigade uspoistaviće telefonsku liniju sa Štabom Bjelovarskog partizanskog odreda, kod sela Borovljani do divizijske radiostanice u Gornjoj Mosti. Ova divizijska radiostanica biće veza između XVII udarne brigade, Bjelovarskog partizanskog odreda sa Štabom divizije, kod koga će se nalaziti radiostanica II operativne zone. Kod radiostanice u Gornjoj Mosti XVII udarna brigada će za osiguranje ostaviti jednu desetinu.

Detaljan plan veze razradiće referent za vezu II operativne zone, koja će se naknadno dostaviti.³

4. — Sanitetska služba:

Divizijsko sanitetsko previjalište nalaziće se u selu Stari Grad, gdje će XXI brigada upućivati svoje ranjenike, a odavde

³ Vidi dok. br. 33.

će se dalje upućivati ranjenici preko Prkosa, Velikog Poganca za Ivanec.

Hirurška ekipa II operativne zone nalaziće se u selu Rasinji, koja će se urediti tako, da može vršiti brze hirurške pothvate i ranjenici iz divizijskog sanitetskog previjališta, kojima treba hirurška pomoć, upućivaće se u Rasinju.

5. — Ishrana:

Intendanti jedinica preduzeće mjere da njihove jedinice na položajima dobivaju redovnu hranu iz okolnih sela.

Za jedinice u neprijateljskom uporištu Komanda će Kalničkog područja ispeći dovoljnu količinu hleba i skuhati meso, kao i organizirati transport do uporišta.

6. — Evakuacija zarobljenika i plijena:

Svi će se zarobljenici odmah upućivati u selo Radeljevo, gdje će ih preuzeti jedan član Komande Kalničkog područja. Zarobljenike sprovoditi sa spiskovima i najnužnijim osiguranjem kako se ne bi okrnjile jedinice u uporištu.

Naročitu pažnju treba posvetiti evakuaciji oružja i vojničke spremne, koje će izvršiti jedinice iz uporišta do sela Ribnjaka. Svu spremu i oružje preuzeće intendant naše divizije, koju će odmah sortirati i učiniti spiskove.

Zarobljenici se ne smiju skidati prilikom zarobljavanja, a niti putem dok se sprovede, jer se time gubi u vremenu, već će se poslije podijeliti prvenstveno onoj jedinici koja napada uporište.

Evakuaciju svih ekonomskih dobara iz neprijateljskog uporišta organiziraće Komanda Kalničkog područja. Evakuacija će se vršiti samo u noći, ukoliko bi neprijateljska avijacija bila aktivna. U slučaju magle i kiše, evakuacija se može vršiti i danju. Po zauzeću uporišta Komanda Područja postaviće sigurne stražare ispred magazina, kao i slagališta.

7. — Mjesto štabova:

Štab II operativne zone i Štab XXVIII divizije nalaziće se u selu Vinica u blizini židovskog groblja.

Štab XXI brigade nalaziće se u selu Brezanic.

Štab XVII udarne brigade nalaziće se u selu Babotok koji će održavati istu vezu sa selom Gornji Mosti, gdje će se nalaziti divizijska radiostanica i preko koje će slati sve izvještaje. Druga moslavačka brigada, koja će se nalaziti kod sela Donjara i Carevdara, održavaće vezu sa XVII udarnom brigadom patrolama.

8. — Vrijeme napada:

Napad će se izvršiti noću 5/6 ovog mj. u 24 časa.⁴ Sve jedinice do tog vremena moraju biti na svojim mjestima. Napad na uporište trajaće do njegove posljednje likvidacije. Sve jedinice ostaće na svojim položajima do pismenog naređenja za povlačenje, koje će se dobiti od Štaba divizije.

9. — Znaci raspoznavanja:

Za sve vrijeme trajanja borbe za noć: Doziv: **Pobjeda**
Odziv: **Sloboda.**

Ugovoreni: Doziv: Vinko, Odziv: Ivan

Za dan: Poziv: skinuti kapu levom rukom i mahati s njom.

Odgovor: Desnu ruku dignuti u vis, a lijevu raširiti u stranu.

10. — Važne napomene:

Naročitu pažnju će XXI brigada pokloniti brzini i silini napada. Sve borce treba upoznati, a naročito rukovodioce, koje se jedinice nalaze s lijeva i s desna, kao i to da treba imati vezu između sebe. Jedinice u uporištu čvrsto držati u rukama.

Naređenje za evakuaciju plijena treba u potpunosti izvršiti, jer će se u protivnom najstrožije kažnjavati sve one koji budu ometali pravilnu evakuaciju, svlačili i oblačili po ulicama itd. Brigada će pripremiti potreban eksploziv i dobre minere za miniranje zgrada. Osim toga pripremiti motornu vatrogasnu špricu i dovoljnu količinu benzina da se mogu s njome paliti zgrade u kojoj se neprijatelj ne preda. Isto tako u Koprivnici u • vatrogasnom domu nalazi se jedna motorna šprica. Brigada će sa sobom povesti topovsko odjeljenje kojega će prema potrebi upotrijebiti.

Pitanju veze treba posvetiti najveću pažnju, jer će se u tim slučajevima pružiti potrebna pomoć samim jedinicama u uporištu, kao i na zasjedama. XVII će brigada slati redovito svoje izvještaje preko radiostanice, kao i sa konjima.

11. — Jedinice na zasjedama:

Kalnički partizanski odred blokiraće sljedeće ulice: Dravsku, Kanišku i Gibaničku i sa svoja dva bataljona napasti neprijateljsku posadu u »Danici« i »Čardi« i istu likvidirati. Teške mitraljeze sa jednim vodom postaviće kod židovskog groblja tako, da može tući izlaz iz zgrada i letilište kod »Danice« u slučaju da bi neprijatelj pokušao da se spušta

⁴ O početku napada vidi dodatak zapovijesti Štaba Druge operative zone, dok. br. 34.

avionom na letilište. Sa jednim svojim bataljonom (Varaždinskim) fingiraće napad na Varaždin i držati položaje na Varaždinbregu.

Bjelovarski partizanski odred: Ima zadatak da uništi neprijatelja koji bi pokušao da krene iz Novi Grada. Sa dva bataljona zaposjeće položaje kod Bregi [(k. 152)] i sela Borovljani. Puteve i železničku prugu ispred položaja prekopaće i uništiti, da je ne bi neprijatelj koristio. Sa jednim će bataljonom osiguravati divizijsko previjalište u Starom Gradu. Štab Bjelovarskog odreda održavaće vezu sa XVII udarnom brigadom prema Bjelovaru.

Druga moslavačka brigada ima za zadatak da uništi neprijatelja, koji bi pokušao da krene iz Križevaca. Brigada će zauzeti položaje kod sela Donjara — k. 251, sela Grdak (k. 250), sa bočnim osiguranjem prema Maloj Branjskoj na k. 224. — sa linijom pretstraže Male Sesvete — k. 302. — Pored toga sa jednom četom zaposjeće selo Mali Carevdar — k. 224 i u slučaju nailaska neprijatelja istog će propustiti do glavne zasjede i tada udariti u bok i leđa neprijatelju. Patrolama će održavati vezu sa XVII udarnom brigadom.

12. — Brigada »Braće Radića«:

Ima zadatak da uništi neprijatelja, koji bi pokušao da krene iz Varaždina. Brigada će zauzeti sljedeće položaje. Desnu obalu rijeke Bednje od Ludbrega do Bukovca. Sa jednim bataljonom i jednom četom i sa protivtenkovskom puškom zaposjeće položaje kod sela Sudovčina. U slučaju prodora neprijatelja, bataljon će se povući u pravcu Gornji Martijanec i napadati neprijatelja, i njegov bok, i pozadinu. Puteve će prekopati na svim mjestima i zabarikadirati na svim mjestima, koja su za to prikladna. Most na rijeci Bednji kod Ludbrega minirati i u slučaju potrebe dignuti ga u zrak. Takođe pripremiti za paljenje mostove na rijeci Bednji kod sela Velikog i Malog Bukovca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomešar:
Ivan A. Šibi

Komandant:
Vinko Antić

(M.P.)⁵

Prilog: Skica uporišta Koprivnice, za XXI brigadu.

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE »VASILJ GAČEŠA« OD 4 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE KAMIONE NA CESTI DVOR — KOSTAJNICA¹

ŠTAB I UD. BRIGADE »V.G.«
VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
4 novembra 1943 god.

Operativni izvještaj o akciji
na komunikaciji Dvor — Kostajnica.

ŠTABU VII UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Na dan 4-XI-1943 god. sa jednim bataljonom postavili smo zasjedu na komunikaciji Dvor — Kostajnica. Oko 8 časova od Dvora prema Kostajnici naišli su i to: jedna tenketa i tri kamiona. U prva dva kamiona bilo je u svakome po 10 Nijemaca, dok u trećem kamionu nismo mogli ustanoviti koliko ih je bilo, jer je isti od ovih prvih bio na odstojanju oko 200 metara.

Zasjeda koja je bila postavljena u jačini od jedne čete, ojačana sa automatskim oružjem, otvorila je vatru na kamione s tim, što je tenketu propustila. Prva dva kamiona momentalno su stali, a iz istih nije niko iskakivao, niti otvarao* vatru. Treći kamion koji se kretao pozadi ovih oko 200 m ustavio se, vojska je iz njega iskočila i otvorila vatru na našu zasjedu. Tenketa koja je već bila prošla zasjedu odmah se povratila- u pravcu borbe. Vidjeći da se neće moći uhvatiti ništa od plijena, jer smo dobili vatru i sa suprotne strane r. Une tj. sa pruge, naredili smo povlačenje, koje je izvedeno u potpunom redu, ostale dvije čete ovoga bataljona prihvatile su izvlačenje zasjede.

Neprijateljski gubici: može se sigurno uzeti sa 20 mrtvih Nijemaca, jer je na ova dva kamiona gađalo 6 puškomitraljeza, a iz istih niko iskakivao nije, niti naknadno otvarao vatru.

Naših gubitaka nije bilo.

Ova zasjeda nije izvedena kako je to predviđeno iz razloga: pošto je sam teren tijesan i na ovom sektoru dosta nepodesan za postavljanje zasjede. Zasjedu je teško održati

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 815.

u tajnosti, jer ovom komunikacijom stalno krstare kola i civili, a Isada su polja čista bez ljetine, pa je cio teren otvoren i pregledan.

U ovoj akciji utrošeno je 620 metaka 7,9 mm.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara,

i
Komandant-kapetan,
Rade Milojević

BR. 32

**ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 5
STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA
IZVRŠE POKRET I DA SE RAZMJESTE PO SELIMA NA
LIJEVOJ OBALI UNE¹**

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Br. si.
Dne 5/XI 1943
11.10 h

Z A P O V I J E S T

(Sekcija: Petrinja — Kostajnica — Bihać 1 : 100.000)

Neprijateljske posade na liniji Bos. Krupa, Otoka, Novi, Dvor zasada su još ograničene na stalne posade. U vezi sa pretstojećim zadatkom² jedinica naše divizije na toj liniji, Divizija će danas izvršiti pokret i rokirati se na nove prostorije,

N A R E Đ U J E M O :

1. — I brigada krenuće pravcem Šegestin — s. Javoranj — s. Zut. Razmjestiće se na prostoriji zaselak Mrđenovići — Trivanovići — Podunavci.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1, k. 812.

² Riječ je o čišćenju neprijateljskih uporišta na lijevoj obali Une. Vidi dok. br. 40.

Zadatak Brigade: prikupljati podatke o neprijatelju na liniji od želj. mosta (s. Podora),³ lijevom obalom Une do Ivanjske i dalje. Prvenstveno ispitivati situaciju oko Otoke i u Otoci. Vjerojatno je da će ova brigada napadati Otoku.⁴

Štab brigade neka se smjesti u zaselak Trivanovići. Telefonom se vezati za Štab divizije preko telefona II brigade u Kotaranima.

2. — II brigada krenuće pravcem s. Vrpelj — Grmušani — s. Jamnica — s. Kotarani. Razmjestiće se na prostoriji: s. Kotarani, s. Glavica, s. Vel. Dobrinja. Zadatak Brigade: izviđanje i prikupljanje podataka na liniji M. Gomila (729), lijevom obalom Une do želj. mosta (s. Podvran). Prvenstveno ispitati stanje oko Krupe i u Krupi. Ispitati da li se vrši saobraćaj^ Cazin — Krupa, Cazin — Otoka i kakav se saobraćaj vrši. Štab brigade neka se smjesti u s. Kotarani. Telefonom se vezati za Štab divizije.

3. — IV brigada: ostaje i dalje na prostoriji s. Ljubina — s. Gage. Zadatak Brigade: ispitivati i prikupljati podatke 0 stanju na liniji Kostajnica — Dvor — Novi. Štab brigade smjestiće se negdje u G. Ljubini i vezaće se telefonom za Štab divizije.

4. — Artileriski divizion: krenuće sa brdskom i protukolskom artilerijom pravcem s. Rujevac — Gage, s. Ljubina I smjestiti se u G. Ljubini, zaselak Rudići. Po dolasku vezati se kurirskom vezom sa Štabom divizije.

5. — Štab divizije smjestiće se u G. Sočanicu, zaselak Borojevići, sa svim dijelovima pri Štabu divizije.

6. — Četa za vezu, Bolnička četa, Hirurška ekipa, i tehnika krenuće zajedno sa Štabom divizije pravcem s. Gorička — s. Vrpelj, s. Cvetović, s. Jamnica i raspoređiće se po dolasku u zaselak Borojevići — Tadići.

7. — Intendantura Štaba divizije nalaziće se u Jamnici, zaselak Tadići.

8. — Divizijska bolnica ostaće do daljnjeg naređenja u s. Ljeskovac.

9. — Pokret će se izvršiti danas u 15 časova.

Napomena: Po pitanju bosotinje treba se zatalasati čitav komandni kadar pa i borce naše divizije sa težnjom da se borci ne izvlače na bosotinju iz jedinice, već da se nastoje na

³ Podvran

* Napad je izvršen 6/7 studenog. Vidi dok. br. 50.

koji bilo način obuti i ostati i dalje u svojoj jedinici. Ishranu pojačati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Buro⁵

Komandant, potpukovnik:
P.⁶ Jakšić

Dostavljeno:
Štabovima I, II i IV brigade,
Štabu I art. divizionu,
Dijelovima pri Štabu divizije.

BR. 33

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 5 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA ORGANIZACIJU VEZE U NAPADU NA KOPRIVNICU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Oper. Br. 797/43 ad.
5-XI-1943.

P L A N

veze prilikom akcije na neprijateljsko uporište Koprivnica
(Sekcije: Čakovec, Đurđevac, Čazma i Bjelovar 1 : 100.000)

Kako bi veza između pojedinih jedinica i Štaba Zone kao i pojedinih jedinica međusobno što bolje i brže funkcionirala, prilikom napada na neprijateljsko uporište Koprivnica,² dostavlja se slijedeći plan:

1. Uz Štab Zone u s. Vinica nalazit će se radiostanica, putem koje će se održavati veza sa Štabom XVII U. Brigade, i Štabom II. Moslavačke brigade.

⁵ Kla darin

⁶ Pavle

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 17/2, k. 1472.

² O rezultatima napada na Koprivnicu vidi dok. br. 60, 62, 80, 103, 177, 178, 179, 180, 181 i 183.

2. Divizijska radiostanica nalazit će se u s. G. Mosti a koristiti će je XVII U. Brigada. Veza će se održavati sa Štabom II Oper, zone svakog sata. Osim toga u G. Mostima bit će 3 kurira na konjima, koji će u slučaju kvara na radiostanici održavati također svakog sata vezu sa Štabom II Oper, zone Put kurira biće slijedeći: G. Mosti — k. 307 — k. 306. — k. 160 — zatim uz željezničku prugu do glavne ceste za Koprivnicu, gdje će biti relej na križanju pruge i ceste, koji će uputiti kurira do Štaba II Oper. zone. Ukoliko se pronađe podesniji kurirski put, može se i njime koristiti..

XVII U. Brigada uspostaviti će telefonsku vezu sa Štabom Bjelovarskog P. Odreda kod s. Borovljani.

3. Moslavačka brigada održavati će radiovezu sa Štabom II Oper, zone svakog sata. Za sigurnije održavanje veze bit će ovom štabu dodijeljen od II Oper, zone jedan motorni kotač. U Štabu Brigade nalazit će se i 2 kurira na konjima, također za vezu sa Štabom II Oper, zone, ukoliko se prije napomenuta sredstva ne bi mogla upotrebiti. Veza kuririma uspostavlja se također svakog sata. Put kurira bit će slijedeći: glavnom cestom Donjara — Sokolovac do releja, na križanju ceste i želj. pruge ispred Koprivnice, koji će uputiti kurire u Štab II Oper. zone.

4. Brigada »Braće Radića« održavati će vezu sa Štabom II Oper, zone sa 3 biciklista i 3 konjanika, koji će koristiti cestu Ludbreg — Koprivnica do puta, koji sa glavne ceste skreće za Vinicu.

5. Kalnički P. Odred održavati će vezu sa Štabom II Oper, zone pješacima — kuririma.

6. XXI Brigada uspostaviti će telefonsku vezu sa Štabom XXVIII Divizije, odnosno Štabom II Oper. zone. Osim toga treba da ima u pripremi kurire.

Napomena: Kurirske veze održavaju se svakog sata. Sredstva za vezu (konji, bicikli), ukoliko ih jedinice nemaju, neka se uz potvrdu rekviriraju s time da se vlasnicima nakon izvršenog zadatka vrati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Referent za vezu:
Kerešković V.³

(M.P.)⁴

³ Vjekoslav

⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

1

Dostavljeno:

Na znanje i postupak:

Štabu XXVIII Divizije N.O.V. Hrvatske.

Štabu Brigade »Braće Radića«.

Štabu II Brigade II Oper. zone.

Štabu Kalničkog P. Odreda.

Napomena: Brigada »Braće Radića« postaviti će releje za vezu sa ceste do Vinice na glavnoj cesti Ludbreg — Koprivnica, gdje skreće put za Vinicu, gdje će kurire upućivati za Štab II Oper. zone.

Moslavačka brigada postaviti će releje za vezu sa ceste do Vinice, na glavnoj cesti Sokolovac — Koprivnica, gdje se cesta siječe sa želj. prugom, gdje će kurire upućivati za Štab II Oper. zone.

BR. 34

DOPUNA ZAPOVIJESTI ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 5. STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KOPRIVNICU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Oper. br. 797/43.

5-XI-1943.

D O D A T A K Z A P O V I J E D I

(Sekcije: Čakovec, Đurđevac, Čazma, Bjelovar 1 : 100.000)

Zapovijed ovoga štaba² Oper. Br. 797/43 mijenja se utoliko:

1. Napad na neprijateljsko uporište Koprivnica izvršiti će se 6./7. ov.mj. u 24 časa, a ne 5./6. ov.mj.³

Sve jedinice na osiguranju moraju zauzeti svoje položaje 6. ov.mj. u noći do 23 sata.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/2, k. 1472.

² Vidi dok. br. 33.

³ O rezultatima napada vidi dok. br. 60, 62, 80, 103, 177, 178, 179, 180, 181 i 183.

2. II Moslavačka brigada odredit će jedan bataljon u rezervu Štaba Zone, koji će se nalaziti u s. Dubovački Breg.
3. Sve jedinice na osiguranju prekopat će ceste po dubini i postaviti prepreke, tako da se onemogući motorizovanim snagama neprijatelja brzo napredovanje u slučaju prodora. Ceste prekopati, tako da dubina prekopa bude najmanje 2 m, a širina 6 m.
4. Moslavačka brigada dat će antitenkovske topove sa poslugom XXI N.O. Brigadi. XXI Brigada predat će svoju antitenkovsku pušku U. Brigadi »Braće Radića«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁴ Belinić

Komandant:
Vlado Matetić

(M.P.)⁵

Dostavljeno: Na znanje:

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. Hrvatske.

Na znanje i postupak:

Štabu XXVIII Divizije N.O.V. Hrvatske.

Štabu Kalničkog P. Odreda.

Štabu Bjelovarskog P. Odreda.

Štabu II Brigade II Oper. zone.

Štabu U. Brigade »Braće Radića«.

Komandi Kalničkog područja.

⁴ Marko

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 5 STÜDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HR-
VATSKE O NAPADIMA NA NEPRIJATELJSKE AUTOKO-
LONE NA CESTI MEDAK — RADUČ¹

ŠTAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Op. Broj 393
5 novembra 1943

Operativni izvještaj
od 2—4. XI. 1943 g.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Telefonskim naređenjem Štaba Divizije od 1. ov. mj. III i IV bataljon ove brigade 2. ov. mj. krenuli su iz Donjih Barleta za Raduč, sa zadatkom da postave zasjedu na prostoru Raduč — Medak i da sačekaju neprijatelja.²

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj — ustaše, domobrani i Nijemci jačine oko 1.200 ljudi sa 80 kamiona, 10 tenkova i 5 blindiranih kamiona³ došao je iz Gračaca u Bilaj gdje je zanoćio.

Raspored snaga: III bataljon sa jednom četom zaposjeo je Šušnjarice (k. 692), tj. jugozapadne padine iste. Jedna četa kotu 630, jedan vod ove čete nalazio se u Rastiku prema Papuč. Jedna četa Visoko Brdo (k. 688) vežući se sa svojim lijevim krilom sa ovom četom na koti 630. Teški mitraljezi i mali bacači ovog bataljona dodijeljeni su pješadijskim četama.

IV bataljon zaposjeo je sa jednom četom kotu 685. Jedna četa k. 625 i 622 istočno od crkve Raduč. Jedna četa nalazi se na Bukovoj Glavici — k. 634. Dva teška minobacača bili su plasirani na Okiću (k. 683). IV čete teški mitraljezi dodijeljeni su pješadijskim četama svakoj po jedan. 4 nagazne mine ukopane su na cesti kod k. 640.

Tok borbe: 2. ov. mj. oko 16 h. neprijateljska motorizovana kolona jačine 10 tenkova, 80 kamiona i 5 blindiranih kamiona naišla je iz Medka do naše zasjede. Naša zasjeda je ostala u tajnosti sve dotle, dok čelo neprijateljske kolone nije

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21—6, k. 801.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 7.

došlo do k. 685. Nišandžija protivkolske puške ispalio je jedan metak u najprvi tenk koji nije uspio zaustaviti, već je isti produžio u pravcu Lovinca, dok su se tri tenka i oko 20 kamiona zaustavili na međuprostoru postavljene naše zaszjede. Čim su kamioni i tenkovi zaustavili se uprli su jedan u drugi, otvorena je paklena vatra sa obje strane naše zaszjede iz svih raspoloživih oružja i oruđa kao i ručnih bomba. Borba je trajala jedan sat. Ostale snage neprijatelja, čim je vatra otvorena zaustavile su se na raskrsnici puteva u Papuči i ovaj neprijatelj nije ugrožavan našom vatrom i time je neprijatelj iskoristio priliku i preko Rastika ugrozio naše lijevo krilo na koti 630 i naše lijevo krilo uslijed neprijateljskog pritiska moralo je odstupiti. Neprijatelj je iz blindiranih automobila obasipao iz teš. bacača brzom paljbom naše lijevo krilo kao i iz tromblonskih pušaka. Ispitana je mogućnost juriša na neprijateljske kamione i uništenje istih, ali nije uspjelo zbog same koncentrične neprijateljske vatre i tenkova koji su štitili kolonu.

Ishod borbe: Akcija je uspjela, ali nije u cjelosti zbog toga što nije bilo mogućnosti da se kamioni popale i ratni plijen izvuče.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i veći broj ranjenih vojnika, što je uspeo izvući i odvesti za Gospić. Oštećeno je 20 kamiona i jedan zapaljen, što je neprijatelj u svom povlačenju odvuкао sa ispravnim kamionima u Gospić.

Naši gubitci: Jedan mrtav i 9 ranjenih drugova.

Kritički osvrt: Sama akcija nije izvedena po planu kojega je odredio operativni oficir brigade.³ Zadatak je bio kad čelo kolone naiđe na nagaznu minu kod k. 640 da se otvori vatra na neprijatelja na cijelom prostoru naše zaszjede, dočim je oficir pri Štabu III bataljona naredio nišandžiji na protivkolskoj pušci da otvori vatru, čim je prvi tenk naišao do kote 685. i tako je III bataljon bio primoran da otvori vatru na neprijatelja, dok IV bataljon nije stupio u borbu, i razlog toga je bio da neprijatelju nismo dali veće gubitke i došli do plijena. Na tok borbe utjecala je mnogo i gusta magla koja je toga dana bila.

Utrošak municije: U ovoj borbi utrošeno je 1760 metaka jugoslovenskih za puške, 1900 za puškomitraljeze »Z.B.«, 1510 talijanskih puščanih, 480 za »Bredu«, 26 mina za talijanski mali bacač i 33 ručne bombe.

Od oružja nije ništa izgubljeno i pokvareno.

3. ov. mj. po naređenju Štaba divizije ponovo je upućen IV bataljon na isti sektor sa zadatkom da prekopa što više

³ Ljubomir Medić

ceste i da sačeka neprijatelja u slučaju njegovog nailaska. Bataljon je krenuo ispod Žira gdje je bio prikupljen i zaposjeo položaje i to jednom četom k. 625 pa južno do iznad crkve Rađuć — k. 640 kojoj četi je pridodata i protivkolska puška, jedan mali bacač i jedan teš. mitraljez. 1 četa zaposjela je k. 685, 785 i 764 koja je imala za zadatak da štiti lijevi bok od pravca Medak. III. četa zaposjela je sa jednim vodom Bukovu Glavicu (k. 705), dok su dva voda ove čete bila u bataljonskoj rezervi.

4. ov. mj. u 13,15 h. naišao je neprijatelj⁴ od Med'ka prema našim položajima sa 62 kamiona, 12 tenkova veće tonaže, 4 topa manjeg kalibra, jedan luksuzni auto i jedan motorcicl. Od ovih kamiona bilo je 5 blindiranih. Kamioni su bili puni vojske. Neprijateljske jače pobočnice kretale su se sa obje strane ceste. Tačno u 13,15 h. naše snage otvorile su vatru iz svega raspoloživog oružja na glavninu neprijatelja i odmah su se snage naše rokirale na pobočnice neprijateljske i nakon kraće borbe neprijatelj je ostupio u pravcu Medka za Gospić, dok je motorizacija, pod zaštitom tenkova i blindiranih automobila, otišla za Gračac.

U ovoj borbi ubijeno je 50 neprijateljskih vojnika dok ih je veći broj ranjeno. Oštećeno je 10 neprijateljskih kamiona i jedan tenk koji je nagazio na naše nagazne mine. Oštećeni tenk, kamione, mrtve i ranjene vojnike neprijatelj je odvuкао u Gračac.

Na našoj strani lakše su ranjena 2 druga, koji su ostali u stroju.

Utrošeno je 1465 metaka jugoslovenskih, 1223 talijanskih pušanih i 1880 za teš. mitraljez »Bredu«, i 18 mina za mali talijanski bacač.

Izgubljenog i zarobljenog oružja nije bilo. —

Prilog: Lista gubitaka mrtvih i ranjenih, —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR,
Bamjanović,⁵

KOMANDANT, MAJOR,
Botlić,⁶

⁴ Vjerovatno dijelovi 114 lovačke divizije

⁵ Branko

⁶ Dušan

OP 3 9 3

5. novembra 1943

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
za od 2-4. XI. 1943 g.

STABU VI. DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Telefonskim naredjenjem Staba Divizije od 1. ov. mj. III. i IV. bataljon ove brigade 2. ov. mj. krenuli su iz Donjih Barjeta za Raduš, na zadatku da postave zarjadu na prostoru Raduš - Medjeh i da osiguraju neprijatelja.

PODAZI O NEPRIJATELJU: Neprijatelj - ustala, dobrobrani i Njemci jašine oko 1.200 ljudi sa 80 kamiona, 10 tenkova i 5 blindiranih kamiona došli je iz Orašaca u Bilaj gdje je zanošio.

RAZPORED BILAJA: III. bataljon sa četiri Setom započeo je suđenjaricu k. 622, 61. Jugo-zapadno putina iste. Jedna Seta kod k. 622, jedan od ove Sete nalazio se u Reutiku prema Papuši. Jedna Seta Visoko Brdo k. 628 vežući se sa svoim ljevim krilom sa ovom Setom na koti 620. Teški mitraljezi i mali tenkovi ovog bataljona dodijeljeni su plekadistim Setama.

IV. bataljon započeo je sa jednom Setom kod k. 625. Jedna Seta k. 622 i 622 istočno od crkve Raduš. Jedna Seta nalazi se na Bukovoj Glavici k. 634. Dva teška minobacača bili su klasirani na Strihu k. 633. IV. Sete teški mitraljezi dodijeljeni su plekadistim Setama svakoj po jedan. 4 nagazne mine ukopane su na mestu kod k. 640.

30K BORBE: 2. ov. mj. oko 16 h neprijateljima motorizovana kolona jašine 10 tenkova, 80 kamiona i 5 blindiranih kamiona naišlo je iz Medja do naše zarjode. Kada najzad zarjoda je ostala u tajnosti sve dole, dok čelo neprijateljske kolone nije došlo do k. 625. Ni kamionija protivoljske puške ispalilo je jedan metak u najavni tenk koji nije uspio zaustaviti, već je isti produbio u pravcu ovinosa, dok su se tri tenka i oko 20 kamiona zaustavili na međuprostoru između k. 622, otvorena je paklena vatra sa oba strane naše zarjode iz svih raspoloživih oružja i granata, kao i ručnih bomba. Borba je trajala jedan sat, ostale snage neprijatelja čim je vatra otvorena zaustavile su se na očekivanoj putavi u Papuši i ovaj neprijatelj nije ugrožavan našom vatroj i time je neprijatelj iskoristio priliku i preko Reutika uputio na lijevo krilo na koti 620 i naše lijevo krilo ušao neprijateljima kritička morala je ostanuti. Neprijatelj je iz blindiranih automobila obasinao iz čet, bacivši brzom aljhom naše lijevo krilo kao i iz tromblonskih pušaka. Ispitana je mogućnost juvika na neprijateljske kamione i uništenje istih, ali nije uspjelo zbog same koncentrične neprijateljske vatre i tenkova koji su štitali kolonu.

ISHOD BORBE: Kolona je uspjela, ali nije u cijelosti zbog toga što nije bilo mogućnosti da se kamioni zapale i ratni plijen izvadi.

Ovo borbi neprijatelj je imao oko 100 smrtnih i veći broj ranjenih vojnika, što je najveći izvodi i odvesti sa Gornji. Oštećeno je 20 kamiona i jedan zapaljen, što je neprijatelj u ovom povlačenju odvlačio za ispravni kamionima u Gornji.

Naši gubitci: Jedan mrtav i 9 ranjenih drugova.

KRITIČKI I OSVRT: Sama akcija nije izvedena po planu kojega je odredio operativni oficir brigade. Zadatak je bio kad čelo kolone naiđe na naznačenu minu kod k. 640 da se otvori vatra na neprijatelja na ovom prostoru naše zarjode, dokim je oficir pri Stabu III. bataljona naredio nišankalji na protivoljske puške i otvori vatra, čim je otvori tenk naišao do kote 625 i tako je III. bataljon bio primoran da otvori vatra na neprijatelja, dok za IV. bataljon nije stupio u borbu i razlog toga je bio da neprijatelj nismo dali veće gubitke i došli do plijena. Na tok borbe utjecala je mnogo i vrsta magla koja je toga dana bila. Ovoj borbi utrošeno je 1280 jugoslavenskih za puške, 1900 za protivoljske i 2. 2. 1. 1510 talijanske puške, 480 za "bradu", metaka, 26 mina za talijanski mali bacač i 33 ručne bombe. Od oružja nije ništa izgubljeno i pokvareno.

3. ov. mj. po naredjenju Staba divizije ponovo je upuć u IV. bataljon na isti sektor sa zadatkom da prebota što više snaga i da osigura neprijatelja u slučaju njegovog odlaska. Bataljon je krenuo ispod Zira gdje je bio prikupljen i započeo potražiti i to jednom Setom k. 625 na južno do iznat crkve Raduš k. 640 kojoj čiti je priložila i protivoljske puške, jedan mali bacač i jedan teški mitraljez. I. Seta započela je k. 625, 725 i 764 kolin sa svojim za zadatkom da štiti lijevi bok od ovoga Sete.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 5 STUDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
SKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE KAMIONE NA
CESTI OSTARIJE — TOUNJ¹**

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
5. XI. 43 godine

Dostavlja operativni izvještaj. —

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Dne 3 ovog mjeseca upućen je naš II Bataljon na sektor Gojak — Popovo Selo sa zadatkom: da izvede neku akciju na komunikaciji Ogulin — Trošmarija. Bataljon je došao u Višnjić Brdo (Gornje Dubrave) gdje je našao jedan bataljon I Brigade i neke jedinice Karlovačkog odreda, od kojih je doznao da nema mogućnosti postavljanja zasjede ni izvođenja akcija na komunikaciji Ogulin — Trošmarija, pa se Bataljon povratio natrag.

Pri povratku postavio je 4 ovog mjeseca zasjedu na komunikaciji Oštarije — Tounj kod željezničke stanice Košare. Zasjeda je pravilno postavljena i na položaj se izašlo pravovremeno.

Oko 10 časova naišla su sa pravca Tounja dva neprijateljska kamiona. Kad su kamioni ušli u zasjedu, na njih je otvorena vatia. Prvim rafalima bio je pogođen šofer prvog kamiona, te se kamion zaletio u obalu i stao, a isto tako pogođen je i šofer drugog kamiona, a kamion se survao niz nasip na prugu. U kamionima se vozilo 12 ustaških i njemačkih podoficira i jedan oficir, te nekakova sprema. Svi su neprijateljski vojnici poginuli, osim jednoga koji je pobjegao i jednoga koji je zarobljen. Sprema iz kamiona uglavnom je izvučena, a kamioni spaljeni. S kamionima su izgoreli i neprijateljski vojnici.

Odmah, nakon toga, došlo je u intervenciju 6 neprijateljskih tenkova sa pravca Oštarija i otvarali vatru po položaju gdje se nalazio naš bataljon. Bataljon se po dolasku tenkova povukao u bazu u selo Radoševići.

II. Ratni plijen: jedan ustaški vojnik, jedan šmajser (ustaški), 5 pištolja, dva karabina, tri bicikla, donova za 100

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 48/2, k. 831.

pari cipela, i kože za 10 pari gornjih dijelova cipela, 7 pari odijela (skinuto sa poginulih vojnika), te zapaljena dva kamiona.

III. Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 11 mrtvih, dva spaljena kamiona.

IV. Sopstveni gubitci: Nije ih bilo. —

V. Kritički osvrt: Zasluga je postavljena pravilno i pravovremeno. Borci su se držali dobro.

VI. Utrošak municije: Utrošeno je 425 metaka. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara:
R.² Zrinjanin

Komandant-major:
Joco Tarabić

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA OD 5 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA MARTINSKU VES I DRUGIM BORBAMA¹

ŠTAB
TUROPOLJSKO-POSAVSKOG
N.O.P. ODREDA
Op. Br. 30/43
5/XI 1943

Predmet: Operativni i organizacioni izveštaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

U noći 7/8 X 1943 Odred je izvršio rušenje pruge Zagreb — Sisak između Lekenika i Siska.² Sa Odredom smo stigli na prugu u 21, sat i tamo ostali do 4 sata ujutro. Prilikom nailaska na prugu, predhodnica nije točno ispitala prugu i, kada je

² Rade

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/21, k. 1602.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 207.

poslije naišla na prugu cijela kolona, jača neprijateljska patrola otvorila je na kolonu našeg odreda snažnu vatru iz zasjede i na taj način nas iznenadila. Nakon desetak minuta neprijatelj je bio protjeran i II bataljon je produžio prugom 3 km prema Sisku, gdje je počeo sa rušenjem pruge. Neprijatelj je iz pravca Lekenika stalno napucavao i na taj način ometao III bataljon u radu. Te noći temeljito je porušeno 250 metara pruge, porušeno 70 telegrafskih stupova na kojima su polupane sve šalice i pokupljeno je 1 km debelog izoliranog telefonskog kabla. Poslije ove akcije Odred se povukao u Cerje.

10/X. neprijatelj u jačini od 40 vojnika krenuo je iz Martinske Vesi u Dubravčak, Željezno* i Jezero, gdje je pucao po selima i narod zlostavljao. Narod ovih sela se je gotovo sav razbježao. 13/X. poslali smo 2 čete II bataljona u Posavinu sa zadatkom da najuri i potuče ovu bandu. Čim su se ove čete pojavile u Posavini, banda se je povukla u Martinsku Ves. 15/X. neprijatelj u jačini od 40 vojnika ponovo je krenuo iz Martinske Vesi prema selu Željezno i naše 2 čete koje su se nalazile u Posavini stupile su u borbu sa neprijateljem u selu Trebarjevu, gdje su manje dijelove neprijateljskih snaga uspjele blokirati, ali su se oni uspjeli sakriti po kućama u Trebarjevu, pa ih naši borci nijesu uspjele pronaći.³ U ovoj borbi imao je neprijatelj 3 mrtva vojnika i 3 ranjena. Na našoj strani bio je jedan mrtav drug, koji je nepažnjom pao od našeg borca. 17/X. neprijatelj je ponovo krenuo sa snagama od oko 200 vojnika: što Nijemaca sto ustaša u Željezno i Jezero, u koja su sela ušli bez borbe i ista gotovo potpuno spalili. U to vrijeme nalazila se tamo samo jedna četa, jer je druga pratila 40 kola žita preko pruge Zagreb — Sisak. Četa koja se nalazila u Jezeru pogriješila je što neprijatelju nije dala snažan otpor, nego je on nesmetano haračio i palio spomenuta sela. Posljedica ove reakcije neprijatelja bila je da smo za nekoliko dana dobili iz sela Željezno, Jezero, Veleševac, Suša i Ruča blizu 400 novih boraca u naš odred. Po 7 i više dana držali smo ove borce bez oružja, dok nam isto nije stiglo iz G.Š.H.⁴ i XIII prol. brigade »R. Končara«. Sve smo borce odmah naoružali i odmah formirali i III bataljon. Štabovi bataljona sada izgledaju ovako:

I bataljon: v. d. komandanta Škrinjar Feodor, dosada v. d. komandanta II bataljona,
v. d. komesara Hudaček Ivan, dosada komesar čete III bataljona,

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 221.

⁴ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

v. d. zamj. komesara Srajkić,⁵ dosada komesar čete III bataljona.

II bataljon: v.d. komandanta Veselko Julije, dosada v.d. komandanta III bataljona,

v.d. komesara Butković Ivan, dosada v.d. komesara II batalj.,

v.d. zamj. komesara Kruhan Tomo, dosada v.d. zamj. komesara bataljona Žumb.-pokup. odreda.

III bataljon: v.d. komandanta Vuković Mirko, dosada zamj. komandanta III bataljona,

v.d. komesara Šnobl Franjo, dosada v. d. komesara III bat.,

v. d. zamj. komesara Sokolčić Ivan, dosada v. d. zamj. komesara III bataljona.

Komandanti bataljona prilično zadovoljavaju, a od komesara i zamj. komesara bataljona jedino zadovoljava Šnobl Franjo, a ostali ne zadovoljavaju. Vojni rukovodioci četa, vodova i desetina prilično zadovoljavaju, samo još nemaju borbenog iskustva. Politički rukovodioci četa i vodova također ne zadovoljavaju. Posljedica slabog političkog i partijskog kadra u Odredu je slab politički rad sa borcima, a posljedica ovoga je dezertiranje boraca iz Odreda, koje ipak dosada nije uzelo veće razmjere.

Čim smo formirali i III bataljon, komandant Odreda i zamj. komesara išli su sa II bataljonom u Posavinu, gdje se je već nalazio I bataljon sa zadatkom da spriječimo neprijatelja u daljnjem pljačkanju i paljenju sela Posavine i da tamo izvršimo koju uspješnu akciju.

28/X. stigao je iz Moslavine transport namirnica gdje se je tokom toga dana prebacio skelom preko Save. Ovaj transport imao je oko 100 kola, kojima se je u selu Vrbovo priključilo još 60 kola. Toga dana navečer naša 2 bataljona i pola bataljona Zagrebačkog odreda pratila su ovaj transport preko pruge Zagreb — Sisak.⁶ Ovaj transport prihvatio je u Mraclinu naš III bataljon i pratio dalje prema Pokupskom. Još zadnja kola transporta nijesu prešla niti selo Kravarsko, već je neprijatelj krenuo sa dva tenka i 200 vojnika i vrlo velikim brojem automatskog oružja u pravcu Podvornice, gdje je držala položaj jedna četa novoosnovanog III bataljona. Borba se je vodila cijeloga dana. U 11 sati prije podne došao je u pomoć ovoj četi još jedan vod. Neprijatelj je uz veliku nadmoć u automatskom oružju, artiljeriji i avijaciji uspio vrlo malo

⁵ Redakcija nije mogla utvrditi ime.

⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 235, 236 i 238.

potisnuti naše snage iz Podvornice, pošto je našim borcima već ponestalo i municije. Neprijatelj je u ovoj borbi imao preko 15 mrtvih vojnika i isto toliki broj ranjenih. Plijena u ovoj borbi nije uhvaćeno. Naši gubici bili su 1 mrtav i jedan ranjeni drug. U ovoj borbi utrošeno je svega 630 metaka municije.

Borci i rukovodioci pokazali su se u ovoj borbi vrlo dobri, uzevši u obzir da su borci i rukovodioci vrlo mladi i neiskusni i da su od automatskog oružja imali svega 1 p. mitraljez i vrlo ograničeni broj puščane municije.

U ovim borbama naročito su se istakli sljedeći drugovi: komandir II čete Marković Ivan iz Sv. Nedelje, zamj. komandira Vučić Ivan iz Odreda, koji je ranama podlegao, Zoretić Ivan, vodnik iz Tounja, Čubanec Stjepan, delegat iz Veleševca, Bačuvin Ivan, borac iz Hrašća, Fi'lković Janko iz Štefanki, Teći Mirko iz Dubravčaka. Iz III čete istakli su se Kuzmac Stjepan, desetar iz Lekenika, Stipetić Stjepan iz Martinske Vesi, Slivšek Slavica iz Prkovca, Balinčić Stjepan iz Prkovca, Ceković Ivan iz Prkovca.

2/3/XI. I i II bataljon ovog odreda izvršio je akciju na ustašku posadu u Martinskoj Vesi. Jačina, naoružanje i raspored naših snaga vidi se iz priložene zapovijesti⁷ Štaba ovog odreda, za ovu akciju. Neprijatelja se nije uspjelo uništiti, jer su donji prozori općinske zgrade, gdje su bili smješteni, bili zazidani, a okolo zgrade bio je brisani prostor preko 20 i više metara koji je bio neprekidno osvjetljavao i branjen bombama i automatskim oružjem. Osim toga bila je okolo zgrade žica. Sve su ovo bili razlozi, da se zgradi nije moglo prići i istu minirati i zapaliti. Utrošeno je 16 kom. mina za mali bacač, od kojih su 14 bile direktni pogodak, od kojih je nekoliko ušlo direktno kroz prozor u zgradu, gdje se nalazila banda. Iz Ljubljance pošao je neprijatelj u pomoć napadnutoj zasjedi u Martinskoj Vesi, ali ih je naša zasjeda odbila. Borci su se vrlo sporo privlačili posadi u općinskoj zgradi, jer smo imali podatke da je neprijatelj minirao sve prilaze općinskoj zgradi. Kada se je jednom vatra otvorila, borci su se mnogo sigurnije osjećali i brže su išli naprijed. Borba je trajala od 9 sati navečer do 3 sata ujutro, kada smo se povukli.

U ovoj akciji istakli su se svojom hladnokrvnošću i odvažnošću: komandir I čete III bataljona Bučan Mile, zamj. komandira I čete II bataljona Ivšan Stanko, te desetar I čete III bataljona Tustec Tomo.

³ Vididok. br. 44 i 85.

Neprijatelj je imao u ovoj akciji oko 6 mrtvih i isto toliki broj ranjenih vojnika. Na našoj strani bio je jedan drug mrtav i 6 ranjenih.

U ovoj akciji utrošeno je 2.200 kom. metaka i 16 kom. mina za mali bacač.

Pošto nam II i III bataljon imade po 4 čete i brojčano su dovoljno jaki, pristupiti ćemo odmah formiranju i IV bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:

Komandant:
I.⁸ Mladen

BR. 38

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OP 6 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MUSLIMANSKU MILICIJU HUSKE MILJKOVIĆA¹

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 232
6 studena 1943

ŠTABU III BRIGADE VII DIVIZIJE
ŠTABU III BRIGADE VIII DIVIZIJE

Na sektoru između: Bihaća — Cazina — Bužima — Vranograča — Male Kladuše — Furjana formirana je jedna grupa odmetnika udružena od raznog ološa: ustaša, četnika i muslimana.² Na čelu ove bande nalazi se izdajnik Huška Miljković. Naoružanje dobivaju od okupatora.

Politički i vojnički rad ove bande upravljen je protiv interesa NOV, te smo riješili da pristupimo likvidaciji iste u kome cilju

⁸ Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 48—1, k. 424.

² Riječ je o pripadnicima muslimanske milicije Huske Miljkovića. Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 26.

N A R E Đ U J E M O :

III brigada VIII divizije sa pridatim jednim bataljonom Plaščanskog partizanskog odreda zatvoriti će pravac prema Cazinu i Bihaću na liniji: k. 522 •— Pećigrad — k. 404 — 359 — 208 — 367 — 331 — 215 sa zadatkom da spriječi bjegstvo bandita u pravcu Cazina i Bihaća.

Sa po dvije čete blokirati Skokove i Bužim, a sa bataljonom Plaščanskog partizanskog odreda Tržac i Šturlić.

III udarna brigada sa Cazinskim partizanskim odredom preduzeti će čišćenje sa linije: s. Donja Vidovska — Mala Kladuša — Šestanovac u pravcu: Bužim — Tržac.³

PLAN AKCIJE:

III udarna Brigada VIII divizije sa pridatim bataljonom Plaščanskog partizanskog odreda u toku noći izvršiti će razvođenje jedinica, tj. blokiranje i posjedanje položaja. Blokiranje izvršiti na što užoj prostoriji, a položaje posjesti linijski tako, da budu zatvoreni svi pravci. Dijelovi određeni za blokadu određenih mjesta pristupiti će čišćenju uporišta u prvo osvnuće. Ovo čišćenje izvršiti što brže, po tom krenuti: bataljon Plaščanskog partizanskog odreda na položaje k. 317—342 i 390 produžavajući lijevo krilo brigade u svojstvu zasjede, a ostali dijelovi koji su vršili blokadu Skokova i Bužima krenuti će u selo Mrcelji i kod k. 404 obrazovati brigadne rezerve.

Štab Brigade za sve vrijeme obratiti će pažnju na eventualne pokrete neprijatelja sa pravca Cazina.

Po iznesenom razvođenju jedinica, tj. nakon izvršene kontrole rasporeda, Štab Brigade smjestiti će se više sela Mrcelji — k. 404.

III Udarna brigada VII divizije sa pridatim Cazinskim partizanskim odredom u toku noći izvršiti će razvođenje jedinica na polazne položaje i u prvo svanuće krenuti sa strijeljačkim strojem sa određene linije, čisteći pred' sobom neprijatelja s težnjom da se pojedine grupe natkrile, opkole i likvidiraju, a ukoliko je to nemoguće, potiskivati ih na zasjede II udarne brigade VIII divizije.

Svaki bataljon da ima rezervu sa kojom intervenisati gdje se ukaže potreba. Voditi računa da ne bude nepotrebnih zastoja u čišćenju i nagomilavanje jedinica. Po pojedinim uporištima [koja] budu davala duži otpor to ima da raščiste jedinice na čijem je pravcu to uporište, a po potrebi intervenisati rezervom.

³ Vidi dok. br. 44 i 85.

Naročito pažnju obratiti na vezu, koju održavati tijesnim dodirom, ugovorenim znacima i kuririma. Nastojati da kuriri budu na konjima.

Zarobljenike i ratni plijen sprovoditi u Kladašu.

Sa mirnim stanovništvom postupati što ljenše i kroz naseljena mjesta prolaziti discrdlinovano i u najvećoj tišini. Samo se ima čuti komanda starješina. Početak razvođenja jedinica biti će noću 6/7-XI-1943 godine, a početak napada — akcije u prvo svanuće.

Znaci raspoznavanja: noću 6/7 XI. 1943 godine Kundak — Kladaša, a ugovoreni znaci 4—8; danju 7.o.mj. Janko — Petar. Naročito biti obazriv pri upotrebi znakova, pošto se ovi banditi mogu pojavljivati pod partizankom.

POSTUPAK PO ZAVRŠENOJ AKCIJI:

Kada sjeverna strana (III brigada VII divizije i Cazinski partizanski odred) dođu na 5—600 metara do južne strane zaustaviti će se i prebaciti na sektor s. Bužim te razmjestiti jedinice u Bužimu i okolnim selima, obezbjeđivši se prema Cazinu i Otoki.

Cazinski partizanski odred smjestiti će se na bazu na sektoru Pećigrad i preduzeti dalje prikupljanje podataka i ostalo što se ukaže potrebno za razbijanje Huskine bande.

III brigada VIII divizije smjestiti će se u Skokovima i okolnim selima i zaselcima toga sektora, a bataljon Plaščanskog partizanskog odreda na sektor Tržac — Furjan.

Sve jedinice ostati će u rečenim bazama do našeg daljnjeg naređenja.

NA IZVRŠENJE!

Politkomesar
V.,⁴ Holjevac

Komandant, pukovnik
Ivo Rukavina

Dostavljeno:

Štabu III brigade VIII divizije

Štabu III brigade VII divizije

Cazinskom partizanskom odredu i

Bataljonu Plaščanskog partizanskog odreda

Po kuririma 6.XI. 1943 godine U 11.30 časova.

(M.P.)⁵

⁴ Većeslav

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
6 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETER-
SKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« DA SE KAMIONIMA
PREBACI IZ PLAVCA DRAGE NA PODRUČJE UDBINE¹

Op. Br. 431/43
6 novembar 1943

ŠTABU XIII UDARNE PROLETERSKE BRIGADE »R.K.«²

Uputili smo za vašu brigadu telefonsko naređenje da od Veljuna krene u Plavca Dragu kod Plaškog, gdje će biti upućeni kamioni za daljnje prebacivanje Brigade,

Brigada sa kamionima treba da se prebaci iz Plavca Drage u Liku i smjesti se iza Udbine u sela Ondić, Poljice i Klapavicu. Kamioni će voziti do Ondića.³

U tim selima Brigada će sačekati komoru i ostale dijelove koji kreću na konjima i koje treba uputiti u ista sela najkraćim pravcem sa Korduna. Nastojati da se čim prije prebaci Brigada kao i svi dijelovi koji dolaze sa konjima.

Prevoz s kamionima treba da bude po noći, a po danu samo ako vrijeme bude oblačno, tako da ne postoji opasnost od aviona.

Radi znanja u svrhu budnosti i obezbjeđenja u Ondiću, Poljici i Klapavici obavještavamo vas da se neprijatelj nalazi u Lapcu, Bruvnu, Mazinu i Gračacu kao i na komunikaciji na toj liniji.

Upućujemo u Plavča Dragu našega ordonans oficira Čorak Tomu, koji će dočekati kamione i organizovati "transport po vašim uputama.

Sa prvim kamionom uputite intendante i konačare u gore naznačena sela da vam unaprijed obezbijede smještaj i ishranu.

Komandant i komesar brigade neka se jave u naš štab u Otočac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
pukovnik,

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—2, k. 104 B.

² »Rade Končar«

³ Po dolasku u Liku brigada je prebačena u Bosnu gde je ušla u sastav Prve proleterske divizije. Vidi dok. br. 61.

**ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE OD 6 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORI-
ŠTA I KOMUNIKACIJE NA LIJEVOJ OBALI UNE¹**

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. Br. 141 — 43
Dne 6. XI. 1943

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Kostajnica — Petrinja — Bihać 1:100.000)

1. — Jačina neprijateljskih snaga u dolini Une dostavljena je u prilogu.

2. — Naša divizija, bez jedne brigade, u sadejstvu sa IV krajiškom divizijom dobila je zadatak da očisti neprijateljska uporišta na lijevoj obali Une od Bos. Krupe do Bos. Novog i da poruši komunikacijske objekte na tom sektoru.² Krajišnici će izvršiti isti zadatak na desnoj obali Une na istom sektoru.³

U cilju izvršenja gornjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

I.

I brigada bez
dva bataljona:

Sa jednim bataljonom posjeće Ra-
dić Brdo sa zadatkom zatvaranja pravca
Bos. Novi — Otoka lijevom obalom Une.
Sa ovog položaja potpomoći po mogućno-
sti napad Krajišnika na Rudice i spriječiti
neprijateljski saobraćaj desnom obalom
Une.

Jedan bataljon razmjestiće na polo-
žajima oko Donjeg Dobretina sa zadatkom
da potpomogne likvidaciju bunkera na
desnoj obali Une, koje će napadati Kra-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 812.

² Vidi dok. br. 50

³ Vidi tom IV, knj. 19, pismo Štaba Četvrte krajiške divizije Štabu Sedme divizije NOV i PO Hrvatske od 1 studenog 1943 godine.

jišnici. Ovaj bataljon upućivaće jače patrole pravcem D. Dobretin — Čerkezovac — k. 302.

Brigada će držati jedan bataljon u rezervi u s. Trivanovići a jedan će uputiti na proslavu 7 novembra u s. Rujevac.

II brigada
ojačana sa dva
protivkolska topa:

Napašće noću 6/7 novembra neprijateljsko uporište Otoku na lijevoj obali r. Une.

Desno održavati borbenu vezu sa IV brigadom kod Čardačine.

IV brigada:

Napašće jednim bataljonom željezničku prugu od Bos. Krupe do Drenove Glavice i temeljito je porušiti. Težiti likvidaciji posade na lijevoj obali kod Drenove Glavice i rušenju mosta na Uni. Za ovaj zadatak bataljonu će biti pridodata pionirska četa Štaba divizije.

Jednim bataljonom posješće položaje kod s. Čardačina sa zadatkom sprečavanja prodora neprijatelja iz Krupe u pravcu Otoke.

Jednim bataljonom zatvoriće pravac Čazin — Otoka posjedanjem položaja na Čardaku (k. 555 i k. 407). Lijevo održavati vezu sa II brigadom.

Artiljerijski
divizion:

Uputiće odmah po prijemu ove zapovijesti dva protivkolska topa 47 mm u sastav II brigade u s. Kotarani. Brdska baterija ostaće do daljnjeg naređenja na istom mjestu.

Pionirska četa
Štaba divizije:

Stupiće u sastav IV brigade.

Veza: Štab divizije nalaziće se za vrijeme operacije u s. Baštra. Štab II brigade u s. Vučkovac. Štab IV brigade u s. Perna. Štab I brigade u G. Dobretinu.

Četa za vezu Štaba divizije uspostaviće telefonsku vezu između Štaba divizije i Štaba II brigade, a odatle u pravcu Štaba IV brigade. Štab II brigade vezaće se telefonski sa svojim bataljonima. Štab IV brigade vezaće se telefonom sa svojim bataljonom na Čardačini, a ostatak linije upotrijebiće za vezu sa Štabom divizije sa pravcem Perna — Dizdarev Potok — Vučkovac. Štab I brigade uputiće polovinu svoje čete za vezu

sa materijalom na raspoloženje Štabu divizije, a sa ostatkom ustpostaviće vezu sa svojim bataljonima.

Hirurška ekipa nalazi se u s. Baštra. Evakuacija ranjenika opštim pravcem s. Baštra — s. Glavica — s. Kotarani — s. Ljubina i dalje za bolnicu.

Znaci raspoznavanja: za noć 6/7 **Banija—Grmeč**. Ugovoreni za noć: **Stev**o—**Napred**. Ugovoreni znaci za dan: Dizanje desne ruke dva puta u vis i donošenje na glavu. Odgovor: dizanje lijeve ruke u vis i spuštanje.

Znak dokle su naše snage ušle u neprijateljska utvrđenja davati palenjem sijena ili slame.

Znak za likvidaciju Otoke dvije zelene rakete. Za Blatnu jedna crvena raketa. Za Rudice dve bijele rakete. Ove znake davaće IV divizija. Naša Druga brigada po likvidaciji Otoke na lijevoj obali r. Une baciće također dvije zelene rakete.

Početak napada noću 6/7 novembra u 23 časa.

Napomena: Artiljerija će početi da dejstvuje poslije pješadijske vatre, a dotle težiti da se neprijatelj iznenadi.

I brigada uputiće 4 kurira na prelaz Une za vezu sa Krajišnicima. Isto tako sve jedinice postaviće svoje osmatračke koji će im javljati ugovorene znake.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ.⁴ Kladarin

Komandant, potpukovnik:
P.⁵ Jakšić

DOSTAVLJENO

Štabu IV korpusa
Štabu I, II, IV brigade
Artiljeriskom divizionu
Pionirskoj četi
6. XI. 1943 u 9 časova.

⁴ Đuro

⁵ Pavle

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 6 STU- DENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVAT- SKE O BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU, KALNIKU, BILO GORI I MOSLAVINI OD 15 DO 30 LISTOPADA¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Oper. Br. 801/43
6. XI. 1943 g.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Jedinice XXVIII Divizije i Brigade »Braće Radića« izvršile su uspješno putovanje kroz Hrvatsko Zagorje. Na tom putovanju Brigada »Braće Radića« likvidirala je neprijateljsko uporište Ivanec,² dok je XVII U. Brigada napala Zlatar i uspjela uništiti neprijatelja djelomično, te se je ovaj povukao iz Zlatara.³ XXI Brigada bila je kroz to vrijeme na sektoru između Novog Marofa i Bisaga, gdje je osiguravala da neprijatelj ne bi nadirao sa strane, Zagreba, dok je s jednim bataljonom bila oko Križevaca. Neprijatelj je pokušavao omesti naše jedinice prodirući motorizacijom i služeći se avijacijom. On je napadao iz Varaždina, Krapine, a najteži pritisak bio je od pravca Zagreba. U tim borbama naše jedinice uspjele su odbiti neprijatelja, koji se je uvijek morao povući.

Bilo je predviđeno da se napadne i uporište Krapina, no neprijatelj je međuvremeno pojačao svoje garnizone na tom sektoru tako, da izgleda za uspjeh nije bilo, te su se jedinice nakon dnevnog kretanja kroz Zagorje vratile na sektor oko Kalnika i Ludbrega.

Na putu kroz Zagorje u nekim je krajevima uspješno provedena mobilizacija, dok je u krajevima oko Ivaneca ista zatajila.

Naše jedinice također su bile vrlo aktivne u razaranju komunikacija. Tako je porušeno pruge Varaždin — Golubovec oko 3.000 m i Varaždin — Zagreb preko 10.000 m. Isto tako

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35—6, k. 1472 A.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 94, 112, 126, 192 i 221.

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 132, 145, 192 i 229.

porušeni su mostovi preko Bednje na tim prugama kao i na cestama, a porušeno je i 10 manjih mostova. Na taj način onemogućen je svaki saobraćaj sa Varaždinom, osim onog cestom preko Ormoža.

Kretanjem naših jedinica kroz Zagorje i oslobođenjem Ivaneca i Zlatara pruženi su povoljni uslovi Zagorskom P. Odredu, koji ima preduvjeta da se razvije u jedan od naših najjačih odreda, a što je od velike važnosti baš za ovaj kraj, gdje se je Narodnooslobodilački pokret tek počeo razvijati.

Naše jedinice u Moslavini, tj. II Brigada i Moslavački P. Odred nisu u toku ovog vremena imale većih akcija, već su se više ograničile na razaranje komunikacija, kojima se služi neprijatelj.

Zagrebački P. Odred imao je par manjih akcija na svom sektoru, a isto tako i Bjelovarski P. Odred, koji se je pomalo sudio i pokazuje dosta aktivnosti.

Kalnički P. Odred, koji je čuvao, kroz vrijeme dok su naše jedinice bile u Zagorju, oslobođeni teritorij između Varaždinskih Toplica, Ludbrega i Križevaca, imao je par manjih okršaja.

Kroz ovo vrijeme neprijatelj nije vršio većih akcija ofenzivnog karaktera, a isto tako nije pokušavao popravljati razrušene komunikacije.

AKCIJE:

XXVIII Divizija N.O.V. Jugoslavije:

17. X. 1943. — Prilikom napada na Ivanec, koji je izvršila Brigada »Braće Radića«, XVII U. Brigada davala je osiguranje prema Varaždinu. Neprijatelj u jačini od 1.000 ustaša i domobrana⁴ pokušao se je probiti kroz položaje koje je držala ista Brigada na visovima iznad Cerja. U borbi, koja je trajala 5 sati, neprijatelj je odbijen i povukao se natrag za Varaždin. Naši gubici bili su 2 mrtva i 3 ranjena, dok je neprijatelj imao 12 mrtvih i dosta ranjenih.

XXI Brigada imala je istoga dana, kao i dan ranije okršaje s neprijateljem, koji je naišao iz Bisaga, a imao je namjeru probiti se kod Visokog. Naše jedinice dočekale su ga u zasjedi i u brzom napadu uspjele ga razbiti tako, da je ovaj ostavio na terenu 48 mrtvih ustaša i gestapovaca.⁵ Naši gubitci 4 mrtva i 8 ranjenih..

⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 219, 220 i 221.

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 219

Tom prilikom zarobljen je jedan p. mitraljez i šmajser, 2 pištolja i 6 pušaka.

22. X. 1943. — , . Jedinice XVII U. Brigade izvršile su napad na uporište Zlatar. Osiguranje prema Zagrebu davala su dva bataljona iste Brigade, dok su bataljoni XXI Brigade bili na cesti Varaždin — Zagreb i osiguravali pravac od Varaždina. Brigada »Braće Radića« davala je osiguranje prema Lepoglavi i Krapini. Jačina neprijatelja u uporištu bila je oko 250 ustaša, feldžandarma i žandarma, a nalazili su se u zgradama. Napad je počeo u 4 sata ujutro, a trajao je do 3 sata ujutro drugog dana. U prvom naletu naše jedinice uspjele su likvidirati neprijatelja u par zgrada, dok se je ostali dio neprijatelja zabarikadirao u ostalim zgradama, a koje su branile jedna drugu tako, da je pristup do njih bio nemoguć. Naše jedinice izvršile su nekoliko juriša, ali uspjeti nisu mogle, jer se neprijatelj uporno branio i bacao bombe tako, da se do zgrada uopće nije moglo doći. Tokom dana neprijatelj sa tenkovima i motorizacijom neprestano je napadao cestom od pravca Zlatara. Kako nije bilo izgleda na uspjeh, izdano je naređenje da se jedinice povuku iz Zlatara, a dan kasnije neprijatelj je napustio uporište u koje su zatim ušle naše jedinice. U toku borbe za Zlatar zarobljena su 44 neprijateljska vojnika, 1 t. mitraljez, 50 pušaka, 2.200 metaka, 16 bombi i nešto vojničke spreme. Neprijatelj je imao preko 40 mrtvih i veći broj ranjenih, dok su naši gubici 6 mrtvih i 18 ranjenih drugova. U borbi, a naročito kod juriša, istakla se III Četa II Bataljona XVII Brigade, te je dobila pohvalu od strane Štaba XXVIII Divizije.⁶

26. X. 1943. — Naše jedinice nakon što je neprijatelj ispraznio Zlatar ušle su u njega. 26. ov.mj. neprijatelj sa 10 tenkova i većim brojem blindiranih kola opet je napao Zlatar. Bataljon koji je bio unutra, da izbjegne opkoljavanju od strane neprijatelja, povukao se na visove sjeverno od mjesta. U borbi, koja se razvila, pro-

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok., br. 224.

tivnička pješadija bila je odbijena i neprijatelj se počeo povlačiti. Prilikom povlačenja 1 tenk od 25 tona zapao je u jamu, gdje se je prevrnuo, a kako je naša vatra bila uperena na njega, neprijatelj ga je zapalvši napustio. Oštećen je jedan drugi tenk, no koji su uspjeli odvući. U tom okršaju mi smo imali jednog mrtvog.

27. X. 1943. — Ovoga dana jedinice XVII i XXI Brigade rušile su prugu Zagreb — Varaždin, te je iste porušeno preko 5.000 metara. Pored toga porušeni su i mostovi na cestama, a porušen je i željeznički most na rijeci Bednji. Zapaljen je i Bisag Grad,⁷ koji je služio neprijatelju kao utvrđenje na cesti Zagreb — Varaždin.

Jedan bataljon XXI Brigade, koji se kroz ovo vrijeme nalazio na sektoru Sv. Petar Orehovac — Križevci (sekc. Čakovec 1 : 100.000) vodio je borbu sa nadmoćnijim neprijateljem 25. i 27. ov. mj.

25. X. 1943. — Neprijatelj, koji je pošao iz Križevaca, odbijen je i natjeran u bijeg.
27. X. 1943. — Neprijatelj sa jačim snagama uspio je prodrijeti do s. Vojakovac, te se je ova jedinica morala povući na nove položaje oko Glogovnice. Tokom ovih dviju borbi naši guTšici bili su 2 mrtva i 5 ranjenih, dok neprijateljski nisu poznati.

Brigada »Braće Radića«:

17. X. '1943. — Brigada izvršila je napad na sresko mjesto Ivanec. U samom uporištu je bilo 67 domobrana u rudniku ugljena i oko 30 žandara u Kotarskoj oblasti. Napad je izvršen u ranu zoru sa jednim bataljonom, dok su ostali bataljoni davali osiguranje prema Lepoglavi. Žandarmi su se predali bez otpora, dok su domobrani pružili otpor, no nakon borbe od jedan sat predali su se i oni. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani. U toj akciji zarobljeno je 30 žandarma, 1 domobranski nadporučnik, 1 narednik i 65 domobrana. Od oružja zarobljeno

⁷ Riječ je o bivšem feudalnom dvorcu sjeverno od sela Bisag.

je 6 p. mitraljeza, 20.000 metaka, 120 karabina i mnogo ostale spremne. III Bataljon te Brigade trebao je istovremeno izvršiti napad na uporište Lepoglavu u kojoj se nalazilo oko 100 ustaša i oko 50 domobrana i žandarma. Isti Bataljon nije stigao na vrijeme na mjesto odakle je imao izvršiti napad, te je neprijatelj imao vremena da se uvuče u zgradu kaznionice, koja je opasana zidom, a manje snage bacio je na kote povrha samog mjesta. S time što se je zakasnilo, nije se uspjelo iznenaditi neprijatelja, te tokom dana nije moglo biti nikakvog većeg napada. Navečer istog dana izvršio je III Bataljon napad na Lepoglavu. Neprijatelj je povukao sve svoje snage u zgradu kaznionice, a istu je nemoguće zauzeti bez teškog oružja, te su se naše jedinice povukle nepostigavši uspjeh.⁸ Naši gubici bili su 2 lakše ranjena, dok nama gubici neprijatelja nisu poznati.

20. X. 1943. — Tokom dana jedna četa Brigade našla je na rudnik Ladanje i uhvatila tamo 12 domobrana, 20 pušaka, 2.000 municije, a rudnik razorila.⁹ Jedinice koje su ostale oko Ivaneca bile su napadnute od jedne motorizovane kolone Nijemaca, koja je nastupala iz Krapine preko Lepoglave. Neprijatelj je nastupao sa 5 tenkova, 5 blindiranih kola i oko 200 pješaka.¹⁰ U borbi koja je, trajala od 12 do 18 sati neprijatelj nije uspio ući u Ivanec, a kako nije podesan teren, naše jedinice nisu mogle izvršiti protivnapad, tako da se je on mogao nesmetano povući. Naši gubici bili su 1 mrtav i 3 ranjena.
21. X. 1943. — Neprijatelj je ponovo napadao na Ivanec i uspio ući unutra sa par tanketa, no nakon 10 minuta se je opet povukao. Prethodno je topovima tukao naše položaje.
22. X. 1943. — Brigada je izvršila pokret preko Ivanšćice i zauzela položaj kod Novog Golubovca i ispred Mihovljana osiguravajući XVII U. Bri-

⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 221, 223 i 225.

⁹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 225.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 228.

- gadu, koja je napadala Zlatar. Na tim položajima Brigada je ostala do 27. X. 1943.
27. X. 1943. — Jedna četa Brigade sačekala je u zasjedi kod G. Jesenja kamion ustaša, koji su imali za osiguranje 2 tenka. Naši borci otvorili su iz neposredne blizine vatru na kamion i poubijali 21 ustašu, dok su tenkovi uspjeli pobjeći. Zarobljeno 3 p. mitraljeza i 10 karabina. Gubitaka na našoj strani nije bilo.
28. X. 1943. — Jedinice Brigade rušile su prugu Varaždin — Golubovec, porušen je želj. i kolni most na rijeki Bednji.
29. X. 1943. — Brigada je preko Ivaneca izvršila pokret do Sv. Ilije i Turčina. Ovdje je također izvršeno rušenje pruge Zagreb — Varaždin koja je porušena u duljini 2.000 metara.
- Nakon ovog Brigada se prebacila na sektor Kelemen — Jalžabet — Martijanec, gdje je pristupila sređivanju svojih jedinica.
- Na putu Brigada je popunila svoje jedinice novim ljudstvom te tako se brojčano ojačala, a jedinice su stekle rutinu u borbi sa motoriziranim neprijateljskim jedinicama. Tokom putovanja Brigada je bila napadana od aviona i ograničila se je na pasivnu odbranu i time dozvolila da se avioni spuštaju potpuno nisko. Gubitaka doduše u avijaciji nije bilo, ali se pokazala potreba da se jedinice izobrazu u gađanju aviona, kako puščanom tako i mitraljeskom vatrom.

Zagorski partizanski odred:

18. X. 1943. — Jedan bataljon ovog Odreda izvršio je napad na ustaški garnizon u s. Klanjec, gdje je bilo oko 40 ustaša.¹¹ Kod toga napadaja pokazalo se: da Odred raspolaže dobrim borcima no koji moraju preći još nekoliko borbi, pa da steknu potrebnu rutinu, a samo rukovodstvo nije bilo na potrebnoj visini. Prilikom juriša na zgradu u kojoj su bile ustaše ubijeno je njih 12, dok su ostali uspjeli pobjeći. U istoj akciji zarobljeno je i 6 žandarma, zatim 16 karabina i oko 400 kom. municije. Za-

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok., br. 224.

paljena je zgrada u kojoj je bio ustaški logor i općinski spisi. Naši gubici 1 mrtav i 3 ranjena.

20. X. 1943. — Tokom noći izvršen je istovremeno napad na želj. stanicu Ključ i Luku, gdje su bile njemačke posade od po 20 vojnika.¹² Napad na Luku potpuno je uspio, te je na juriš 1 ubijen, 3 ranjena i 16 zarobljeno njemačkih vojnika. Zaplijenjeno je 20 pušaka, 1 mitraljez, 1 šmajser, 2.000 municije i dosta ostale ratne spreme. Napad na Ključ nije uspio uslijed toga što nismo imali tačnih podataka o smještaju neprijatelja. Ubijen je 1 Nijemac i nekoliko ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo. Nakon akcije na ova uporišta neprijatelj je sa kamionima iz Trgovišta krenuo za našim jedinicama, no u borbi je odbijen.
22. X. 1943. — Porušen je most na pruzi između Vel. Trgovišta i Zlatara, osim toga porušeni su mostovi i prekopane ceste na cijelom tom sektoru, a razrušen je tunel Lupinjak na njemačkoj granici.

Nakon ovih akcija Odred je dobio pojačanje u borcima, koji su dobrovoljno pristupili u Narodnu vojsku, te je formirao i III Bataljon. Pojačao je i komandni kadar, to je nakon odlaska XXVIII Divizije i Brigade »Braće Radića« iz Zagorja dobio zadatak da brani oslobođena mjesta Ivanec i Zlatar i da nadalje razara komunikacije.

Zagrebački p. odred:

Prema dosada stiglim izvještajima, ovaj Odred nije imao dosad većih akcija osim rušenja pruga i mostova. Razrušena je pruga Sesevete — Dugo Selo u duljini 1.800 metara, a i miniran je most na cesti Sesevete — Sv. Ivan Zelina.

Bjelovarski p. odred:

20. X. 1943. — III Bataljon ovog Odreda izvršio je napad na uporište Gudovec — Jelav u kojemu se na-

¹² Vidi tom V, knj. 20 dok. br. 225.

lazilo 45 domobrana.¹³ Nakon kratke borbe domobrani su se predali. Zarobljeno je 32 domobrana, 40 pušaka, 1 p. mitraljez, 60 bombi, 6.000 metaka i ostale ratne spreme. Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo.

Osim ove akcije jedinice Odreda izvršile su rušenje želj. pruge Bjelovar — Kloštar i Kloštar — Koprivnica.

24. X. 1943. — Jedinice Odreda izvršile su napad na putnički voz Osijek — Zagreb i tom prilikom zarobljen je ustaški pukovnik i 2 ustaška špijuna i 3 karabina, a voz je uništen.
25. X. 1943. — Razrušeno je kod Virja 3 kim. želj. pruge.

Kalnički p. odred:

19. X. 1943. — Jedinice ovog Odreda izvršile su rušenje pruge Koprivnica — Varaždin i Koprivnica — Križevci, te je iste srušeno preko 1.000 metara.
- 20, 21. i 23. X. 1943. — Srušeno je također oko 4.000 metara želj. pruge.
23. X. 1943. — Neprijatelj je izašao iz Križevaca u namjeri da vrši popravak pruge prema Koprivnici, no bio je odbijen. U borbi pala su nara 3 druga. Istog dana naši mineri srušili su most između Koprivnice i Đekenješa.

Nakon ovoga Odred nije imao značajnijih akcija, jedino je Međumurska četa, koja spada pod njegovu komandu, izvršila nekoliko prepada na teritoriju Međumurja, nakon čega se povukla opet s ovu stranu Drave, budući da je teren Međumurja nepogodan za dalje zadržavanje. Odred će u toku slijedećih dana formirati i III Bataljon od Varaždinske čete.

II Brigada II operativne zone:

Ova Brigada, koja operira na sektoru Moslavine, izvršila je u toku ovog vremena samo jednu značajniju akciju.

25. X. 1943. — Postavljena je zasjeda na cesti Ivanić Grad — Čazma, na koju je naletjela kolona gestapovaca i domobrana. U borbi ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika, a zarobljeno je 50.

¹³ Vidi tom V, knj. 20, dok., br. 224.

Uhvaćen je jedan t. mitraljez, 4 p. mitraljeza, oko 50 pušaka i ostale ratne spremne.¹⁴

Ostalo vrijeme Brigada je upotrijebila za unutarnje sređivanje svojih jedinica, kao i na razaranje komunikacija manjeg značaja.

Moslavački p. odred:

15. X. 1943. — Odred je izvršio akciju na ž. stanicu Pri-kraj i most na Lonji.¹⁵ Ž. stanica je zapaljena i raztrgane skretnice. Posada koja je branila stanicu kao i most na Lonji sastojala se od 80 domobrana. Sam most je bio branjen iz bunkera, no nakon kratke borbe naši borci uspjeli su zauzeti bunkere. Sam most, koji je dugačak 20 metara, razrušen je. Zarobljeno 23 domobrana, 20 karabina, 1.000 metaka i razne ostale ratne spremne. Ostali domobrani uspjeli su pobjeći. Prilikom ove akcije žrtava na našoj strani nije bilo.

Jedinice ovog Odrada osiguravale su odpremu hrane za oslobođeni teritorij.

KRITIČKI OSVRT:

XVII U. Brigada pretstavlja jednu čvrstu i sređenu jedinicu. Borbeni moral boraca je vrlo dobar i rukovodeći kadar posjeduje potrebna iskustva u akcijama. Osjeća se nedostatak kontrole prilikom izvršavanja raznih naređenja, od strane višeg štaba na niži.

XXI Brigada u početku nije zadovoljila. Sa izmjenama u Štabu Brigade i pojedinim štabovima bataljona stanje se u Brigadi, popravilo i kroz kratko vrijeme sigurno će se srediti. Borbeni moral kod boraca je vrlo dobar, a kod rukovodilaca osjeća se izvjesna nesigurnost pri izvršavanju zadataka.

Brigada »Braće Radića« iza teške borbe kod Šemovca,¹⁶ gdje je pretrpjela osjetne gubitke popustila je u svojoj čvrstini. Razlog tome je što je izbačeno iz stroja veći broj rukovodilaca. Brigada je popunjena novim borcima i formirala je IV Bataljon i njeno stanje kreće na bolje. Kroz kratko vrijeme pretstavljat će i ona jednu čvrstu jedinicu. Borbeni moral kod boraca je vrlo dobar. Rukovodioci su mladi i nedovoljno iskusni. Štab Brigade je sređen i odlučan kod izvršenja zadataka. Za zamjenika komandanta Brigade po-

¹⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 233.

¹⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 217.

¹⁶ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 28.

stavljen je drug Bobić¹⁷ (bivši operativni oficir VI Divizije), a dosadašnji zamjenik komandanta Brigade drug Kobal¹⁸ povučen je u naš Štab.

II Moslavačka brigada još je mlada i od svog formiranja nije imala nijedne teže borbe. Ima uslova da se razvije u jednu vrlo dobru udarnu brigadu. Rukovodeći kadar još je mlad i neiskusn. Štab Brigade dosta je sređen i sa malim izmjenama odgovorit će svojim dužnostima. Borbeni moral kod boraca i rukovodilaca je vrlo dobar.

Štab XXVIII divizije odlaskom zamjenika komandanta druga Radojice¹⁹ je nepotpun, jer je cio posao pao na komandanta i politkomesara . . .

Stalnim pokretom i akcijama koje su izvođene jedinice su postale čvršće i stekle su nova borbena iskustva, tako da bez kolebanja pristupaju izvršavanju i težih zadataka.

Naoružanje u automatskom oružju po jedinicama je srazmjerno dobro, ali se osjeća jak nedostatak u artiljeriji. Neprijatelj se sve više utvrđuje u svojim uporištima i brani iz čvrstih zgrada, te smo uslijed toga u akciji na Zlatar morali otstupiti sa djelomičnim uspjehom. Još veći nedostatak osjećamo u antitenkovskom oružju, jer sada neprijatelj upotrebljava tenkove veće tonaže — preko 15 tona, tako da su naši borci često puta nemoćni. Prekopavanje cesta i postavljanje mina nije dosada od strane naših jedinica u potpunosti iskorišćeno. Nastojimo da sa sredstvima kojima raspolažemo usavršimo borbu protiv tenkova. Borci se uglavnom tenkova ne plaše, na povoljnim položajima sačekuju neprijateljsku pješadiju. Tako je dosada, uvijek, neprijatelj, i pored svojih tenkova, bio odbijen.

Brigada »Braće Radića« i Moslavačka' brigada raspolažu sada svaka sa po jednim antitenkovskim topom 45 m/m, koje smo od vas primili. Jedinice XXVIII Divizije raspolažu sa 3 antitenkovske puške. Ukoliko je moguće molimo da nama pošaljete za brigade ove Zone 4 antitenkovske puške.

NAŠE DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Naše brigade nalaze se sada na odmaranju i sređivanju i vrše pripreme za nove zadatke.

¹⁷ Milan, poginuo nesrećnim slučajem u Mađarskoj početkom 1945 god., kao komandant Osječke NOU brigade.

¹⁸ Vlado

¹⁹ Radojica Nenezić

Naš plan predviđa čišćenje i razbijanje još nekoliko neprijateljskih uporišta na sektoru Kalnika i Moslavine²⁰ (o tome smo vama poslali radiogram). Po završetku toga plana XXVIII Divizija izvršila bi svoj zadatak na našem operativnom sektoru.²¹ Mišljenja smo da bi daljnji tok operacija trebalo da riješimo u saglasnosti sa VI Korpusom N.O.V.J. i da pristupimo većim operacijama na granici naše Zone i VI Korpusa.

Prije napuštanja teritorija naše Zone od strane XXVIII Divizije namjeravamo formirati još jednu brigadu,²² koja bi operirala na sektoru Bilo Gora — Kalnik, dok bi Brigadu »Braće Radića« uputili u Hrvatsko Zagorje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

²⁰ U planu je bio napad na Đurđevac ali do istog nije došlo. U Moslavini izvršen je 28 studenog napad na Čazmu. Vidi dok. br. 140 i 165.

²¹ Na područje Druge operativne zone divizija je stigla 9 rujna 1943 god. po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Početkom prosinca 1943 god. ona je prebačena u Turopolje, gdje je napala aerodrom Kurilovec a zatim je vraćena u Slavoniju. Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 93, tom V, knj. 19, dok. br. 6 i 108 i Istorijat Dvadeset osme divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125.

²² 12 prosinca 1943 god. u selu Lipovčani kod Čazme formirana je NO brigada »IVTatija Gubec«. U njen sastav ušle su slijedeće jedinice: Prvi bataljon Moslavačkog, Drugi i Treći Zagrebačkog i jedan bataljon Bjelovarskog NOP odreda. Za komandanta brigade postavljen je Miloš Manojlović a za političkog komesara Ahmed Delibegović.

**ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OSMOG KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE OD 7 STUDENOG 1943 GOD. PODRE-
ĐENIM JEDINICAMA DA NAPADAJU NEPRIJATELJSKU
KOLONU NA CESTI IMOTSKI — TRILJ¹**

ŠTAB
IX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Br. 76/43
7.XI. 1943 g.

Štabu VIII Korpusa

Z A P O V I J E S T

(Sekcije Split, Livno, Makarska razmjer 1 : 100.000)

Neprijatelj² je pojačao svoje snage u Imotskom iz Mostara a u Trilju iz Sinja. Jačina njegova se ne može pravilno procijeniti, a sastav im je većinom Nijemci, pojačani ustašama. Neprijatelj iz Klisa i Splita već dva dana vrši napad prema Mosoru, preko njega dalje u pravcu Dolca.³

5. ov. mj., rano jutrom, iz Imotskog je krenula jedna motorizovana kolona od 64 kamiona i nešto tenkova, vjerovatno kao prethodnica glavnine koja se nalazi u Imotskom, preko Prološca na Studence, gdje se poslije vođene borbe od nekoliko časova sa dijelovima IV Dalmatinske brigade probio preko Studenaca u pravcu Lovreča, gdje je i zanoćio.

Isto 5. ov. mj. neprijatelj je također krenuo iz Trilja sa jakim snagama, jednom kolonom preko Čaporice za Biorine, a drugom kolonom preko Vadrina za Vrpolje. Borba se vodila čitav dan sa dijelovima IV i X Dalmatinske brigade i on nije uspio da se probije ovim pravcem, već je u toku ovoga dana za nešto povraćen u pravcu Trilja.

Iz ovoga se vidi da neprijatelj ima namjeru da ovlada komunikacijom Mostar — Imotski — Sinj — Split, kao za njega vrlo važnom, pored toga da prekine našu vezu sa Primorjem. On svakako ima namjeru, ukoliko bude mogao usnjeti, i pored ove komunikacije ovladati Jadranskom obalom.

Desno od nas, na položajima oko Hana i Sinja nalaze se snage XX i XIX Divizije, koje zatvaraju pravce prema Livnu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 19—1/1, k. 516.

² i ³ Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije »Prinz Eugen« koji su preduzeli »operacije čišćenja« na području Sinja, Splita i donjeg toka Neretve. Opširnije o tome vidi dok. br. 59, 74, 79, 180, 181, 183 i tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

i Vrlici. Na pravcu Omiš — Makarska nalazi se IX Dalmatinska brigada i Mosorski odred, a na Biokovu XI Dalmatinska brigada i Imotski partizanski odred u pravcu Imotskog od Zadvarja.

U ovoj situaciji naša je Divizija dobila zadatak da sa III i IV Brigadom ove Divizije i X Brigadom XX Divizije, koja ostaje i dalje pod našom komandom, djeluje na neprijateljsku kolonu od Imotskog do Trilja, koja nadire i sa jedne i sa druge strane i da pogodnim manevrom udara neprijatelja u najosjetljivija mjesta radi sprečavanja saobraćaja na ovoj komunikaciji,⁴ nemogućnosti prodora u pravcu obale i nemogućnosti opstanka uopšte na ovom sektoru.

Radi izvršenja postavljenog zadatka, izdaje se slijedeće.

NAREĐENJE:

1.) III Dalmatinska brigada ostaje na svojim sadašnjim položajima sa istim zadatkom, s tim što će vršiti jači pritisak na Posušje i Imotski. Zgodnim manevrom sa jednim ili sa dva bataljona može izvršiti udar na osjetljiva mjesta, tj. u bok ili u leđa neprijatelju. Preko bataljona IV Brigade u Viru, sa istom održavati tijesnu vezu i, ukoliko se ukaže mogućnost, sadejstvovati na putu Imotski — Studenci.

U daljnjem razvijanju situacije, po potrebi dobijati će konkretne zadatke.

2.) IV Dalmatinska brigada prikupiti će svoj IV Bataljon na zgodno mjesto od Dobranja do Studenaca, a ostali bataljoni neka budu na svojim mjestima s tim što će im Štab Brigade davati zadatke u zajedničkom napadu na pogodna mjesta komunikacije Imotski — Trilj, radi razbijanja neprijatelja u duhu postavljenog naređenja. Vezu desno održavati sa dijelovima X Dalmatinske brigade u pravcu Biorine — Vrpolje — Velić, a lijevo sa III Dalmatinskom brigadom, preko svog bataljona na Kobiliću. U pravcu Zadvarja preko Šestanovca nalaze se dijelovi IX Dalmatinske brigade, nastojati da se i sa njima uhvati veza.

Imotski partizanski odred u ovoj situaciji staviti pod svoju komandu u operativnom smislu i davati mu konkretne zadatke za napad na neprijatelja ili za sadejstvo sa bataljonima te brigade na komunikaciji Imotski — Studenci sa južne strane.

⁴ O rezultatima napada na neprijateljske snage na ovoj komunikaciji vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devete divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 2. prosinca 1943. godine.

Ne držati se striktno određenih mjesta za bataljone, već zgodnim manevrom vršiti napade na neprijatelja tu i tamo na vašem sektoru, gdje će biti najkorisnije s obzirom na razvoj situacije.

3.) X Dalmatinska brigada sa svoja dva bataljona biće na prostoru Velič — Vrpolje — Biorine sa zadatkom da vrši napad na neprijatelja koji se bude kretao putevima Čista — Biorine — Trilj i Tijarica — Vrpolje — Trilj. Jedan bataljon držati prema Rudi i Podima, koji će zatvoriti pravce od Gala i Otoka, kao i od Trilja preko Graba. Jedan bataljon imati u rezervi na zgodnom mjestu, odakle će moći da se upotrijebi tamo gdje bude najkorisnije. Održavati vezu desno sa dijelovima VIII Dalmatinske brigade na putu Han—Livno a lijevo sa dijelovima IV Dalmatinske brigade preko Dobranja u pravcu Studenaca. Nastojati da se održava veza sa Mosorskim odredom. Zgodnim i elastičnim manevrom napadati neprijatelja i nanositi mu teške gubitke. Postavljanje manjih zasjeda sa dobrim prihvatom može dobro koristiti. Treba biti aktivan i ne dozvoliti neprijatelju komuniciranje ovim putevima, niti mogućnost da se poveže sa onima sa Mosora ili da krene u pravcu Obale.

4.) Sve brigade će o svakoj promjeni situacije i novim momentima hitno izvještavati ovaj Štab radi pogodnije koordinacije svih dijelova ove Divizije. Objediniti komandu nad svojim bataljonima i planski im postavljati i davati zadatke. Ne smije se dozvoliti neprijatelju mirno komuniciranje na ovim putevima, niti pak mogućnost da svojim snagama ugrozi obalu.

5.) Hirurška ekipa nalaziti će se u selu Zidine blizu Bukove Gore.

6.) Dva bataljona X Dalmatinske brigade na pravcu Han—Livno prema naređenju Štaba VIII Korpusa smijenit će u toku današnjeg dana VIII Dalmatinska brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik:
Mom.⁵ Poleksić

(M.P.⁷)

Komandant:
A.⁶ Banina

Otpremljeno: Štabu III Dalmatinske brigade

„ VIII Korpusa N.O.V. Jugoslavije
Kirurškoj ekipi IX Divizije N.O.V.J.

⁵ Momčilo

⁶ Ante

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKOG NOP ODREDA OD 7
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 20 DO 31 LISTOPADA¹

ŠTAB
I KARLOVAČKOG PART. ODREDA
JSTARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE i P.O
HRVATSKE
O. Br. 133
Dne 7-XI-1943.

Operativni izvještaj od 20-X-
1943 do 31-X-1943 dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

21-X-1943 godine: 1 bataljon zaposjeo je položaje na Rosopajnik'u (k. 482) sa zadatkom da izviđa neprijateljske pokrete iz pravca Netretić. Jedna desetina drži položaj iznad sela V. Modruš — Potok sa zadatkom da izviđa i osmatra neprijatelja i objavi njegov nailazak. Njemačke tenkovske jedinice sa motoriziranom pješadijom započele su nadirati u 8 sati u pravcu Ribnika i iz Netretića u pravcu Vukove Gorice.² Na dijelu ceste Sv. Nikola — Donje Griče tenkovi su osiguravali prolaz ostalih njemačkih jedinica. U 14 sati 3 tenka došla su u s. Gornji Jakovci. Iz neprijateljskih pokreta zaključilo se da neprijatelj ima namjeru opkoliti bataljon, pa je naređeno da se bataljon u prvi sumrak prebaci preko Lujzijane,³ što je i učinjeno u 19 sati iako su tenkovske jedinice krstarile cestom. Bataljon se bez gubitaka probio u pravcu Bosiljeva. 2 bataljon nalazi se na sektoru Hrastje. Vršiti izvidanje neprijateljskih pokreta i sklanja se u Vodenicu (k. 538), dok njemačka pješadija čisti teren iz pravca Netretić, Kolenovac, Martinski Vrh, Jugovac, Breznik. Neprijatelj je kretao u jačini 500—600 vojnika. 3 bataljon drži položaje kod Preloke između s. Vidine i Skaurine sa zadatkom da sprječava prolaz neprijateljskim kolonama i pješadiji kroz s. Prilišće. U 10 sati veliki broj oklopnih vozila i kamiona kretao je kako iz pravca Netretića tako i iz

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—3, k. 424/a.

² Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 228.

³ Riječ je o cesti Karlovac — Sušak.

pravca Bosanaca. Jedinice 3 bataljona otvorile su na neprijatelja vatru. Neprijatelj je tukao naše položaje tokom cijelog dana i to iz tenkova, protukolskih topova, bacio nekoliko granata i iz haubice. Pojedini tenkovi, kao i skupine neprijateljskih vojnika spuštali su se do Kupe s namjerom da se prebace preko Kupe. Naša vatra i nabujala rijeka Kupa spriječila ih je u tim namjerama. U izviđačkoj oficirskoj patroli, koja je upućena da kontrolira lijevu obalu Kupe, da se neprijatelj ne bi neopaženo prebacio, teško je ranjen zamjenik komandira Gunja Matija, koji je tokom noći podlegao zadobivenim ranama. TJ sumrak neprijatelj je prestao tući naše položaje i u 22 sata bataljon se povukao s položaja i krenuo u pravcu Vinice. U borbi utrošeno je 675 metaka. Severinska četa poslije izvršene akcije kod Popovog Sela povukla se na sektor s. Osojnik. Ta četa izvršila je dana 20-X-1943 akciju za koju nismo mogli poslati operativni izvještaj pa ga dostavljamo sada.

Kratak opis: Severinska četa krenula je 20-X-1943 u 10 sati iz sela Ponikve preko šume iz Trošmarije, putem između sela Gojak i Lalić Dola do ispred s. Popovo Selo, i na cesti kod 8-og km. od Ogulina postavila zasjedu njemačkim trupama, koje su se kretale od Trošmarije prema Ogulinu i obratno. Zasjeda je postavljena u 15.30 sati, u šumici pored same ceste na udaljenosti od 5—15 metara od ceste. Poslije kratkog vremena naišla je jedna manja neprijateljska kolona iz pravca Trošmarije, koju su sačinjavali 3 tenka 6 kamiona, 2 poluteretna kamiona i jedan luksuzni auto. Neprijatelj je kretao slijedećim rasporedom: 2 tenka, poluteretni automobili, kamioni sa vojskom i jedan tenk. Kada je neprijatelj prošao sa 2 tenka i jednim poluteretnim automobilom začelje je otvorilo vatru na ostale kamione i poluteretne kamione iz mitraljeza i pušaka. Motorna vozila su stala i jedan poluteretni automobil sjurio se u jarak, a dva kamiona zaletjela se u šumu. Neprijatelju su momentalno naneseni veliki gubici, te je nastala među njima velika panika koja nije trajala dugo, jer su se čelni tenkovi probili do kolone. Četa se je morala povući na drugi položaj.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 13 mrtvih, među njima jednog pukovnika, jednog podpukovnika i dva niža oficira i 23 ranjena. To su podaci borca Domitrovića, koji je ostao u grmu kraj ceste, jer se nije mogao povući, a brojke je saznao od neprijatelja, kada su dolazila sanitetska kola po mrtve i ranjene. Uništena su dva kamiona i jedan poluteretni automobil.

Vlastiti gubitci: Borac Amžilovar Franjo lakše ranjen.

Imena boraca za pohvalu: Naredbom ovog odreda podvaljen je drug Dimitrović Mika, koji se je naročito istakao u toj borbi bacanjem bombi u kamion.

Kritički osvrt: Zaseda je postavljena po planu, po zamisli i samoinicijativi komande čete. Borci su se pokazali dobri iako su mladi i neiskusni, plijen se nije mogao pokupiti.

Utrošak municije: Potrošeno je 320 metaka, 4 male bacačke mine, 8 bombi.

22-X-1943: 1 bataljon drži položaje preko cijelog dana na Bosiljevačkom brdu, a u 17.30 sati krenuo u s. Umol, gdje je prenoćio. 2 bataljon razdvojio se u dvije čete radi lakšeg manevriranja između neprijateljskih kolona i tenkova koji su krstarili iz s. Hrastje prema Jugovcu. 3 bataljon u toku noći prebacio se je preko Vinice za Sinji Vrh u Dolnje Njive. Severinska četa u toku noći prebacila se na sektor sela Mali Jadrč. Štab odreda u toku noći prebacio se je preko Vinice za Sinji Vrh.

23-X-1943: 1 bataljon u toku noći izvršio je pokret iz s. Umol za s. Ponikve. Predvečer krenuo je bataljon prema s. Kamenskom, gdje je prenoćio. 2 bataljon formira iz 1 čete dvije grupe radi lakšeg i uspješnijeg rada na terenu. (Dodira s neprijateljem nije bilo. Neprijatelj se grupiše na obali Kupe i gradi mostove kod Sračka i Jurovskog Broda. 3 bataljon preko Tanče Gore i Mavrlena kreće za s. Radence radi prebacivanja preko Kupe. Severinska četa nalazi se na sektoru Osojnika. Štab odreda prebacio se u toku noći kod Damlja preko Kupe i smjestio se u s. Osojnik.

24-X-1943: 1 bataljon drži položaj iznad s. Kamehsko. U 18.30 sati za s. Prtenjake, gdje je prenoćio. 2 bataljon postavlja zasjedu na cesti Netretić — Ribnik, ali neprijatelj nije nailazio. Poslije podne nailaze opet motorna vozila prema s. Ribnik iz pravca Netretića, ali je napad nemoguć zbog neprijateljske premoći. Jedna patrola upućena u pravcu Ozlja napucala je na jedan njemački kamion i ubila jednog njemačkog vojnika. Plijen se nije mogao pokupiti.

3 bataljon kreće za s. Špehari i u toku noći prebacuje se preko Kupe. Štab odreda nalazi se u s. Osojnik. Severinska četa nalazi se na sektoru Osojnik.

25-X-1943: 1 bataljon kreće u 3 sata za s. Ponikve. Bataljon je podijeljen na čete sa zadatkom da vrše samostalne prepade i zasjede na neprijateljske slabije snage. Postavljanje zasjede između Gojaka i Grabrka i između Lešća i Bosiljeva — nisu uspjele. Jedna patrola drugog bataljona upućena na cestu Novaki — Ozalj napucala je na jedan kamion sa neprijatelj-

s'kim vojnicima. Gubitaka je neprijatelj imao, ali se isti nisu mogli ustanoviti. 2 patrola upućena je u Ilovac prema Karlovcu na ciglani industrijalca Trepa. Tu je zaplijenjeno nekoliko smotaka remenja, jedna kola i jedan konj. 3 patrola upućena je da između Ozlja i Jaškova pokupi od ustaških kuća stoku. Prilikom tog rada patrola je napadnuta od oko 15 Nijemaca i u nastaloj borbi istrijebljena su tri Nijemca. Patrola se povukla uz gubitak dva borca. Desetar Malović Anton pao je ranjen, pa ga drugovi u mraku nisu mogli pronaći i iznijeti. Istog su našli Nijemci i odvezli ga u Karlovac. Lakše je ranjen drug Seljan Mato. Postavljene zasjede na cesti Ribnik — Netretić ne uspijevaju jer su prolazeće kolone premoćne. III bataljon nalazi se na sektoru s. Jadrč radi odmora. Severinska četa dobila je zadatak da postavi zasjedu na cesti između s. Stubica i Lukov Dola. Zasjeda je postavljena u 12.15 sati. Zbog nepogodnog terena zasjeda je postavljena samo s i desetinom, dok je ostatak čete upotrijebljen za eventualni prihvati. Neprijatelj je stalno koristio cestu s velikim snagama koje desetina nije mogla napasti. Tek u 15.00 sati naišao je 1 luksuzni auto koji je napadnut i uništen. U autu ostala su ubijena 2 njemačka niža oficira, dok su 2 ranjena. Auto je uništen. Plijen se nije mogao pokupiti zbog nailaska neprijateljskih snaga. Desetina se je u 15.10 sati povukla u sastav čete. Vlastitih gubitaka nije bilo. Utrošeno je 70 kom. metaka i 5 ofenzivnih bombi.

26-X-1943 godine: I bataljon boravi kroz cijeli dan na Privisu a navečer upućuje obadvije čete na samostalne akcije. II bataljon nalazi se i dalje na sektoru Hrastje, postavlja zasjede ali bez uspjeha. III bataljon prebacuje se na sektor Komarice Stani. Severinska četa bavi se na sektoru Osojnika.

27-X-1943 godine: I bataljon drži zasjedu iznad s. Ponikava. Neprijatelj nije naišao. Toga dana zbog lakše pokretljivosti jedinica zakopavaju se teški mitraljezi. Navečer jedna četa prebacuje se za s. Umol. II bataljon postavlja zasjedu na cesti Ribnik — Netretić. U 17 sati napucan je 1 kamion. Gubici se nisu mogli ustanoviti. III bataljon i Severinska četa nalaze se na sektoru Ponikava. Tog dana izvršena je formacija IV bataljona iz Severinske čete. Štab odreda zbog rukovođenja s jedinicama dijeli se na dva dijela. Komandant i zamj. komesara⁴ ostaju na sektoru Ponikava i rukovode s 3 i 4 bataljonom, dok komesar i zamj. komandanta se prebacuju u toku noći u s. Kunić da rukovode s 1 i 2 bataljonom.

28-X-1943 godine: 1 četa I bataljona nalazi se i nadalje u s. Umolu, a druga kreće preko Kraljevog Sela za Vrhovu

⁴ Rafko Tabor

Goricu. II bataljon na sektoru Hrastje postavlja zasjede na cesti Ribnik—Netretić. 3 bataljon postavlja zasjedu kod Ljubošine na cesti Ogulin—Vrbovsko. Zasjeda se nije dugo mogla održati zbog stalnog prolaza civila koji su otkrili zasjedu. Bataljon se je ipovukao u Lalić Dol. 4 bataljon nalazi se na sektoru Osojnika. U 12.00 sati iz pravca Ponikava i Zdihova nailaze Nijemci s nakanom da opkole naše snage. Bataljon se pod borbom izvlači i prebacuje se u Vučnik. Prilikom te akcije djelovala je i neprijateljska artiljerija. Gubitaka s naše strane nije bilo. Neprij.: 2 mrtva, 4 ranjena.

29-X-1943 godine: 1 četa I bataljona nalazi se na položaju kog Vukove Gorice. Navečer četa se prebacila u s. Rosopajnik, kamo je stigla i druga četa istog bataljona. II bataljon postavlja zasjede ali bez uspjeha. 3 bataljon nalazi se i nadalje na sektoru Lalić Dol. 4 bataljon nalazi se u Komarice Stani.

30-X-1943 godine: Zbog nailaska neprijateljske kolone — pješadije iz pravca Karlovca u jačini od oko 2000 vojnika u pravcu Bosanaca jedinice su povučene u s. Mala Sela. Jedna četa II bataljona postavila je zasjedu kod D. Griča. Naišlo je 15 ustaša s 2 kola iz Ribnika, gdje su pljačkali. Otvorena je vatra i pobijeno je i ustaša, dok su 5 ranjena. Plijen se nije mogao pokupiti, jer je četi javljeno da dolazi pomoć iz Netretića. Vlastitih gubitaka nije bilo. Municije utrošeno 210 metaka. 3 i 4 bataljon nalaze se na istom sektoru.

31-X-1943 godine: I bataljon prebacio se je u toku noći na sektor Bosiljeva u cilju izvršenja samostalnih prepada na nepr. kolone. II bataljon kontrolira sektor Hrastje i vrši patrolnu službu. 3 i 4 bataljon nalaze se na istim sektorima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Furlan⁵

Komandant:
Molek⁶

(M.P.)⁷

⁵ Herman

⁸ Franjo

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 8 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NASTAVE SA ČIŠĆENJEM MUSLIMANSKE MILICIJE HUSKE MILJKOVICA NA PRAVCU CAZIN — BIHAĆ¹

Štab IV Hrvat, korpusa
N.O.V.J. 8. XI. 1943. g.

ŠTABU III BRIGADE VIII DIVIZIJE, ŠTABU III BRIGADE VII DIVIZ. I ŠTABU CAZINSKOG ODREDA

Dosadnji rad na čišćenju terena od Huskine bande² i izbijanjem na liniju Bužim — Tržac, smatrajte kao prvu fazu vašega rada u čišćenju a iz sadanjih baza preduzmite daljnje čišćenje u pravcu Cazina i Bihaća i to: III U. Brigada VIII Divizije na prostoru između Mrcelja i Šturličke Platnice, pa u pravcu Gor. Koprivne, Cazina a po mogućstvu i Ostrošca (lijeva zona širenja), a desno od Štur. Platnice preko Tršca do Turške Gate.

III U. Brigada VII Divizije: čistiće teren na liniji desnoj od lijeve granice III U. Brigade VIII Divizije i lijevoj na liniji Bužim — Mamić Selo — Pištaline. Jednu jaču patrolu uputiti komunikacijom Bužim — Otoka, sa isključivim zadatkom hvatanja veze sa Krajišnicima.

Cazinski P. Odred dati će jednu četu III U. Brigadi VIII i jednu četu III U. B. VII Divizije koje će ljudstvo služiti većim dijelom kao vodiči, sa ostalim svojim dijelovima vršiti čišćenje cijelog Cazinskog sektora hvatajući sumnjiva lica koja su podržavala dokazanu vezu sa Huskom i vršiti pomoću određene komisije rekviziciju stoke i hrane za vojsku.

Pošto ima dobar dio vojnika slabo obučениh, a i izvjestan dio bez obučе, to dalje čišćenje preduzeti samo sa ljudstvom koje je obučeno i prilično obučeno.

Pri ovome čišćenju voditi računa da se prikupe što detaljniji podatci o neprijatelju u Cazinu.

Nastojati da se u toku današnjeg dana dobiju detaljni podatci o mjestima gdje se zadržavaju Huskine banditi i pristupiti akciji noćas u 24 časa.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13—1, k. 424.

² Vidi dok. br. 38 i 85.

Vezu održavati pomoću releja nastojeći da budu veći dio održača veze na konjima, koje rekvirirati od seljaka, a nakon završene akcije konje im vratiti.

Po završenoj akciji vratiti se u sadanje baze.

Znaci raspoznavanja za noćas i sutra *puška — Pećigrad*, ugovoreni znaci 7 — 11.

Štabovi brigada i odbora će preko svojih članova stupiti u tijesan kontakt radi usmenog dogovora za rad, u duhu ove direktive.

Nakon ove akcije i dalje sa svim mogućim sredstvima prikupljati podatke o Huskinim banditima i dejstvovati inicijativno na pojedina mjesta gdje se otkrije njihovo zadržavanje.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
Grubor³

BR. 45

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 8 STUDENOG
1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZVRŠE MARŠ
NA PROSTORIJU SRB — KUNOVAC¹

ŠTAB VI DIVIZIJE
IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
8-XI-1943
Op. Br. 759/43.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Bihać, Novi Grad i Knin razmjera 1:100.000)

Prema dosada prikupljenim podacima neprijatelj je — Nijemci — sa jačim snagama krenuo iz D. Lapca za Srb, a također je krenuo i iz Gračaca prema Srbu u namjeri da izvrši paljenje i pljačku oko Srba. Dokle je neprijatelj stigao nije nam poznato.

Naša Divizija nalazi se na liniji Ondić — Srednja Gora — Poljice.

³ Nikola

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4—4, k. 802.

Zadatak je naše Divizije da noću 8/9. XI. t.g. izvrši nastupni marš² u dvije kolone i to: lijeva kolona između Bruvna i Mazina, kroz Mandića Dragu — Ravnu Čemernicu — Stražbenicu — Ajderovac — Srb, a desna kolona između Bruvna i Gračaca, pravcem: Blanuše — Omsica — Gubavčevo Polje — Lukići — Šijanov Kraj u selo Kunovac. Cilj Divizije je da sa neprijateljem ne dođe u sukob, osim u slučaju, ako to bude morala.

Desna kolona:

Sastav:
II Brigada.

Lijeva kolona:

Sastav:
III Brigada,
Inžinier. četa
Divizije, Brdska
baterija 75 mm.,
Sanitet Divizije,
Štab Divizije sa
pomoćnim jedini-
cama i I Brigada.

N a r e đ u j e m o :

Polazi 8-og ov.mj. između 15—18 h. od Poljica pravcem: Blanuše — Omsica — Gubavčevo Polje — Lukići — Šijanov Kraj i selo Kunovac, gdje će zanočiti 9/10 ov.mj.

Ova kolona izvršiće sva potrebna obezbjeđenja za vrijeme marša

Polazi 8-og ov.mj. između 16—18 h. pravcem: između Bruvna i Mazina, kroz Mandića Dragu — Ravnu Čemernicu — Stražbenicu — Ajderovac — Srb, a III Brigada u Osredke (Ličke).

Red marševanja i obezbjeđenje:

III Brigada krenuće gore navedenim pravcem s tim, da da predhodnicu u kojoj će se nalaziti Inžinjerska četa Divizije, a pozadi predhodnice kretaće se glavnina u koju ulazi: 3 bataljona III Brigade, Štab Divizije sa pomoćnim sekcijama, Brdska baterija 75 mm., i 2 bataljona, Sanitet Divizije i 2 bataljona I Brigade. Polazak III Brigade iz sela Srednje Gore treba da bude danas u 16 h., a prelazak puta Mazin — Bruvno u 20 h. *I Brigada* obezbijediće sa 2 bataljona cestu Mazin — Bruvno. Ovo obezbjeđenje treba da bude postavljeno do 19 h. Ova dva bataljona povući će se sa položaja kada prođu sve jedinice lijeve kolone i služiće do Srba kao zaštitnica. Ostala 2 bataljona te Brigade kreću se u sastavu glavnine lijeve kolone.

² Cilj ovog marša bio je da se divizija prebaci u Bosnu radi ulaska u sastav Glavne operativne grupe Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije.

III Brigada i Inženjerska četa Divizije produžice, Brdska baterija 75 mm. i Sanitet Divizije produžice iz Srba marš u Ličke Osredke, gdje će zanočiti između 9/10 ov.mj.

Napomena:

I Brigada, Štab Divizije sa pomoćnim sekcijama zanoćice 9/10 ov.mj. u Srbu. Obje kolone obezbijediće se i bočno, ukoliko to bude potrebno.

Prelaženje ugroženog puta između Gračaca — Bruvna — Mazina jedinice treba da vrše brzo, bez zastajkivanja, u najvećoj tišini.

Za vrijeme marševanja treba da vlada u svima jedinicama marševski red i disciplina, tj. najstrožije se zabranjuje: pušenje, paljenje vatre, glasan govor i miješanje jedinica. Naročitu pažnju obratiti na zasamarivanje i tovarenje konja tako, da se za vrijeme marša, a naročito preko prelaza ugroženog puta ne dešavaju zastajkivanja oko popravke tovara. Ukoliko se ovo desi za natovareno grlo, treba da skrene sa puta i omogući prolaz drugim konjima.

U sastavu glavne kolone kretaće se i pridodati avijatičari, koji sa nama maršuju.⁸ *Još jednom napominjemo da nam za vrijeme ovoga marša nije cilj borbe sa neprijateljem, te ukoliko koja kolona primijeti neprijatelja, treba da stane i o tome obavijesti ovaj Štab, da teži da neprijatelja zaobiđe i time izbjegne borbu.*

Znaci raspoznavanja važe koji su dati jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ž.⁴ Dimitrijević, v.r.

(M.P.)^G

Komandant,
D.⁵ Jovanić, v.r

³ Riječ je o drugovima koji su odabrani u jedinicama Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije i upućeni na Vazduhoplovni kurs pri Savzničkoj vrhovnoj komandi u Egiptu.

⁴ Živan

⁵ Doko

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Dostavljeno: Štabu I, II, III Udarne brigade,
Komandi Brdske baterije 75 mm.
Komandi Inženjerske čete, te
Sanitetu ove Divizije,
u 10 h. 6'

Da je prijepis vjeran originalu, tvrdi:

(M.P.)

Načelnik, major,
Uzelac⁷

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 8 STUDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE O NAPADU NA OTOKU¹

ŠTAB II BRIGADE
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
8. XI. 1943 g.

Operativni izvještaj

ŠTABU VII UDARNE DIVIZIJE

1) Naša brigada dobila je zadatak² da napadne i likvidira Otoku na lijevoj strani obale Une i to ojačana sa 2 protivkoljska topa. Napad ismo vršili sa naša dva bataljona, i to: jedan bataljon brdo Plavna, a jedan bataljon samo mjesto Otoku. Jedan bataljon nalazio se u rezervi pozadi II bat. s tim, što je davao jednu četvu da se veže sa IV brigadom koja nas je osiguravala od Cazina i Krupe i da, u slučaju prodora neprijatelja od Krupe, primi borbu i zadrži neprijatelja dok ne stignu novi naši dijelovi, tj. dok ne budemo spremni za intervenciju. Jedan bataljon imali smo u brigadnoj rezervi, koji se nalazio

⁷ Mile

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/4, k. 815.

² Vidi dok. br. 40

na brdu Vučkovcu i služio za rezervu u brigadi koju bi mogli upotrijebiti u slučaju potrebe kod bataljona na Plavnoj. Akcija je izvođena po planu. Naše jedinice kretale su se na svoje zadatke, ali se neprijatelj uporno branio i nisu se mogli neprijateljski objekti likvidirati tokom noći. Akcija se produžila tokom dana tj. 7. XI. o.g. i naše jedinice zauzele su mjesto Otoku³ tj. izvršile svoj zadatak.

Naš IV bataljon uz pomoć dodate artiljerije likvidirao je brdo Plavna u sadejstvu artiljerije i ovdje je glavnu ulogu odigrala artiljerija i naš IV bataljon dobro se držao u sadejstvu artiljerije. U isto vrijeme i II bat. likvidirao je samo mjesto i natjerao neprijatelja da prebjegne na desnu stranu Une preko mosta.

Pošto Krajišnici nisu likvidirali Mračaj i ostale posade na desnoj obali Une,⁴ naše su snage vrlo teško ostale na Plavnoj, a u samoj Otoki nisu se mogli nimalo zadržati, pošto je neprijatelj dominirao sa svojih položaja.

Po izvršenom zadatku dobili smo naređenje od vašeg štaba da ostavimo manje snage na položajima prema neprijatelju, a jače snage da povučemo u zaštitnicu tj. da se povuku da nisu izložene neprijateljskoj bliskoj vatri. Po istom naređenju mi smo povukli II bat. iz samog mjesta s tim, da se zadrži na Vrletnici i da ne dozvoli neprijatelju prelaz preko mosta sa desne obale Une. IV bat. da povuče jednu četvu, a sa dvije da drži uporno brdo Plavna i da ne dozvoli neprijatelju izaći u svoje rovove.

Tokom čitavog dana neprijatelj je pokušavao da se probije sa desne strane Une i da zauzme brdo Plavna, a u isto vrijeme besprekidno je tukao sa Mračaja naše položaje na Plavnoj teškim mitraljezima i sa 2 brdska topa. Naš IV bat. dobro je manevrisao po brdu i izbjegavao artiljerisku vatru koliko je god mogao.

7 ov.mj., tj. jučer, neprijatelj je krenuo od Blatne sa nekih 15 vojnika, vjerovatno radi veze za Otoku. Po dolasku pod samo brdo Plavna naše jedinice dale su žestoku mitraljesku vatru sa 4 teška mitraljeza i poslije vatre samo se 5 vojnika povuklo u pravcu Blatne, dok je 10 ostalo po cesti i oko pruge ležeći, ne znajući da li su mrtvi ili ranjeni, ali smo ih dobro osmatrali i nisu nikud mrdali. Po izgledu sigurno su bili mrtvi.

Istog dana u 16 časova naše snage vidjele su neprijateljsku kolonu koja se probila od Krupe prema Otoki i na samom

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 50.

⁴ Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Četvrtje krajiške divizije Štabu Petog korpusa NOV Jugoslavije od 18 studenog 1943 godine.

ulazu u Otoku, naši borci otvorili isu jaku puščanu i mitraljesku vatru i neprijatelj je ovdje imao tačno 18 mrtvih vojnika. U ovoj koloni neprijatelj je imao 120 vojnika, 3 tenka i 2 oklopna kamiona koji su se probili u grad i kad su uspjeli unići u grad u isto vrijeme dobili su pojačanje sa desne obale Une i jakom artiljeriskom, mitraljeskom i puščanom vatrom uspjeli su u sam mrak zbaciti naše snage sa brda Plavna koje su se organizovano povukle pod zaštitom naših snaga sa brda Vučkovca.

Naš II bat., koji je imao zadatak da upadne u Otoku i da je zauzme, uspio je istu tokom dana zauzeti, ali se morao odmah povući i nije uspio nimalo plijena izvući, tako da nismo iskoristili nikakav plijen iz Otoke.

Jačina neprijatelja na našoj strani u Otoci bila je slijedeća: u samom mjestu bilo je 140 domobrana i 15 Nijemaca, na brdu Plavna bilo je 55 domobrana, 10 Nijemaca i 11 ustaša*.

2) *Ratni plijen*: U ovoj akciji zarobili smo svega 2 domobrana, 2 njemačka laka mitraljeza (»Šarca«), 15 karabina, 2500 metaka, 10 čebadi, 6 šinjela, 9 kom. šatorskih krila, 18 fišeklija, 15 ranaca, 7 mauzers'kih noževa, 2 telefonska aparata i jedan dvogled.

3) *Gubitci neprijatelja*: 41 mrtav i 65 ranjenih (ove gubitke provjeravali smo preko štabova bataljona, a i preko boraca i opet iz operativnih izvještaja izlazi tačno naprijed navedena cifra).

4) *Sopstveni gubitci*: 3 mrtva i 25 ranjenih od kojih 14 lakše a 11 teže ranjenih.

5) Imena naknadno umrlih nemamo, jer nam u putu nije nijedan umro, a dosada iz bolnice nismo dobili nikakve izvještaje.

6) Imena heroja nemamo, a imena onih koje treba pohvaliti dostavićemo naknadno, tj. pojedince koje treba specijalno pohvaliti, a uopšte za pohvalu predlažemo naš IV bataljon, koji je pri napadu na neprijateljsko uporište sa primjerom zauzeo neprijateljske bunkere u sadejstvu sa teškim oružjem koje mi nismo dosada znali koristiti. Isto tako zaslužuju pohvalu i svi oni nišandžije kod teškog oružja za koje ćemo naknadno dostaviti imena koji su tako gađali da nijedan metak nije promašio mimo cilja, a ispaljeno je oko 60 topovskih, minobacačkih granata. Dalje IV bat. zaslužuje pohvalu još i zato što je herojski držao svoje položaje i nije dozvolio neprijatelju da ih ponovo vrati do noći, iako je neprijatelj vršio cio dan žestoki pritisak. Još i zato zaslužuje pohvalu što je sinoć bio zbačen sa svojih položaja najžešćom neprijateljskom vatrom i jurišem,

a nije dozvolio da mu ostanu njegova 4 ranjenika, već ih je organizovano izvukao.

7) *Kritički osvrt na akciju:* U ovoj akciji smatramo za grijeske jedno, što naš IV bat. nije se znao snaći da traži prisilno vodiče iz sela Volodera, koji će mu tokom noći izvesti protivkolski top na čuku da može tokom noći likvidirati neprijateljsku posadu na Plavnoj. Drugo, što je naš III bat. poslije 12 sati dana propustio neprijateljsku kolonu od Krupe u Otoku, a izgovara se da nije imao dobrih položaja da može neprijatelja tući i pored svih naređenja koja smo mu mi izdali. Za njegovu grijesku mi ćemo ih saslušati. Treće, najveća grijeska što su Krajišnici odstupili od svojih položaja i što nismo tokom dana ništa o njima znali. Sve ostalo je vođeno po planu.

Veza sa našom IV brigadom kao i sa Štabom divizije i sa našim bataljonima bila je odlična, dok sa Krajišnicima nije bila nikakova.

8) Utrošak municije po oružju i to:

Teški mitraljezi »Brede«	3.990 metaka.
Talijanske 6.5.	3.702 metka.
Mauzerka 7.9.	6.051 metak.
Za lake talijanske bacače	82 mine.
Za teške bacače kal. 81. mm	36 mina. '
Za protivkolske topove kal. 47 mm	24 kom.

Gubitaka u oružju nismo imali, jedino su nam pokvarena 2 teška mitraljeza i to u dejstvu na položaju, jednom pukla udarna igla, a jednom izvlačač, 4 karabina oštećena od minobacača ili topa. Pokvareno oružje dali smo na popravak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.⁵ Borojević

Komandant, kapetan:

(M.P.)⁶

⁵ Slavko

⁶ Okrugli pečat: Štab Druge brigade Sedme udarne divizije NOV Hrvatske.

BR. 44

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 8 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JE- DINICAMA DA SPRIJEČE PRODOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA PRAVCU GOSPIĆ — PERUŠIĆ¹

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH
Dne, 8. XI. 1943.

Z A P O V I J E S T

Podaci o neprijatelju:

Gospić oko 5000 ustaša, domobrana i naoružanih civila.² Kreću se izvan Gospića prema Bilaju i Brušanima, te do rijeke Like na sjevernoj strani i ukoliko mogu preko Like. U svom sastavu imaju kao dobre jedinice dvije ustaške bojne koljača, dok ostalo je slabe kvalitete.

Naše snage:

I Lički odred na sektoru Ostrovica — Bilaj — Divoselo.
II Brigada XIII Divizije.

Zadatak naše Brigade jest: da zatvori prostor i zauzme položaje od želj. mosta preko rijeke Like, kod utoka Novčice, pa do sela Klanac s oslonom na Pazarište.

Na tim položajima Brigada ima zadatak da ne dozvoli prodiranje neprijatelja prema Perušiću i da po mogućnosti krstarećim jedinicama smeta neprijatelja na njegovom terenu.³ Za izvršenje gornjega

n a r e đ u j e m o :

IV Bataljon: smjestiti će se u selu Mušaluk. Zadatak Bataljona jest: da zauzme položaje i kontroliše sektor od željeznog mosta do utoka rijeke Otešice u

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/1, k. 920.

² U Gospiću i okolnim uporištima nalazile su se tada slijedeće ustaško-domobranske jedinice: Deveta, Trideset prva, Trideset druga i Trideset četvrta bojna Četvrtog djelatnog zdruga, Petnaesta pješačka pukovnija, Željeznička stražarska bojna, Treća satnija bojnih kola PTS, Gorska bitnica 65 i 75 mm, i Opkoparski (inženjerski) sat Zapoli. Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2—4, k. 53 i mikrofilm br. 3/383 do 385.

³ Vidi dok. br. 67.

Liku. Mora održavati redovnu vezu sa odredom kod željeznog mosta i sa II Bataljonom kod rijeke Otešice.

Predviditi će svoje glavne položaje u slučaju prelaza neprijatelja preko rijeke na kotama iznad Ličkog Osika i Mušaluka, te prema Muš. Malom Selu.

II Bataljon: smjestiti će se u selu Klanac i zauzeti položaj na koti Oteš (722) i kod Klanca (572). Sa jednim svojim vodom krstariti će stalno prema rijeci Otešici, gdje će održavati vezu sa IV Bataljonom. Zadatak Bataljona jest: da na tom sektoru spriječi neprijatelju nadiranje cestom prema Klancu i prelaz preko rijeke Like sjeverno od Otešice. Na koti Oteš mora imati stalno osmatračnicu.

I Bataljon: smjestiti će se u selu Malo Polje, gdje će se organizovati i srediti, te biti rezerva. Sa jednim vodom nalaziti će se svaku noć u Muš. Malom Selu sa zadatkom kontrole prelaza preko rijeke Like na tom sektoru. Taj vod mora biti u slučaju lošeg i nejasnog vremena stalno kao obezbjeđenje na tome mjestu, dok u slučaju lijepog vremena izbacivati će preko dana patrolu na kotu Bobinovac (712).

III Bataljon: smjestiti će se u selu Vukšići kao rezerva. Sa jednom patrolom održavati će stalno vezu sa IV Bataljonom. Zadatak je Bataljona da si predvidi tačne položaje u slučaju neprijateljskog prodora preko rijeke Like. Ti položaji jesu Gradina (883) iznad Ličkog Osika, kao predstražarski položaj i kao glavne položaje Lisina (748) i Marina Glava (775).

Prateći batalion: smjestiti će se u selu Bukovac. Dodijeliti će svoja oba bacača pod komandu IV Bataljona i u selu Mušaluku sa zadatkom: da tuku položaje kod Budačkog mosta ili bilo koje na tom sektoru. Detaljni zadatak dati će im Štab IV Bataljona pod čiju komandu i spadaju. IV Bataljonu imaju se staviti na raspoloženje sa po 20 mina u 12 časova.

Veza: smjestiti će se u selu Prvanci. Postaviti će telefonsku liniju između Štaba Brigade i svih bataljona.

Sanitet: smjestiti će se u selu Prvanci.

Štab Brigade nalaziti će se u selu Prvanci.

Svaki bataljon dužan je da, ukoliko nema sekcije, nađe [preko] općinskih odbora pouzdane vodiče za tačno zauzimanje položaja i orijentaciju. Bataljoni neće dozvoljavati bez propusnice prelaženje preko rijeke Like i voditi računa o konspiraciji. Svaki bataljon dužan je upoznati sve rukovodioce i borce sa položajima i mjestima drugih bataljona, kao i o neprijatelju.

U slučaju da se brigada mora povlačiti i da veza sa Štabom Brigade bude prekinuta, a nema mogućnosti da se neprijatelj odbaci, tj. postoji opasnost razbijanja jedinice, svaki bataljon povući će se na prihvatne položaje.

U slučaju jačeg neprijateljskog prodora prema Perušiću, Brigada će se koncentrisati na liniju sjeverno od Perušića, između pruga i cesta, i to: Klenovac (kota 628), kota 611 i kota 605 (Štitar), sa istim rasporedom od lijevog krila, kao i na ovom sektoru.

Ukoliko pojedini bataljoni u saglasnosti sa opć. NOO mogu vršiti prehranu svojih jedinica iz sela — neka to učine i o tome izvjestiti Štab Brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant, major:
Viktor Bubanj

PISMO ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD
9 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE
ZONE O NAPADU NA KRAVICE, GORJANE, GAŠINCE,
VIROVITICU I DRUGIM BORBAMA¹

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
O. Br. 121/43
Dana 9/XI 1943 u 17 sati

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE
ŠTABU XXVIII DIVIZIJE N.O.V.J.

U Vašem dopisu² od 28. X. 43. — Op. br. 776/43 u kome nas izvještavate o radu naše XXVIII Divizije i Vaših jedinica interesirali ste se kako stoje stvari kod nas, a isto se tako* interesujete o aktivnosti i uspjesima naših jedinica u Slavoniji.

Naša XII Udarne brigada, koja se dosada nalazila u sastavu XII Divizije, prema naređenju G.Š.³ Hrvatske, prebacila se je 3/4 o.m. preko Save na Motajicu.⁴ Zadatak ove naše brigade je da očisti Motajicu od četnika i da u zajednici sa XI Divizijom, koja se nalazi oko Prnjavora, vodi akcije i vrši čišćenje terena od četnika. Prilikom prelaza preko Save, neprijatelj koji je bio obaviješten o prelazu postavio je i na jednoj i na drugoj obali zasjedu. Uprkos te zasjede, a imajući vrlo malo čamaca i splavova, naše jedinice ipak su uspjele da se prebace nanijevši tom prilikom neprijatelju osjetne gubitke (oko 60 mrtvih Nijemaca i ustaša). Naši gubitci nisu bili veliki. Po svome prelasku u Bosnu jedinice te brigade uputile su se prema Prnjavoru, gdje će doći u vezu sa jedinicama XI Divizije.

Kao što Vam je poznato, naša Omladinska brigada »Jože Vlahović« uputila se prema naređenju G.Š.-a na Žumberak.⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/2, k. 471.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 177.

³ Glavni štab

⁴ Opširnije o tome vidi istorijat Dvanaeste divizije. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 116, k. 881).

⁵ Brigada je pošla iz Slavonije 20 listopada 1943 god. Na Žumberak je stigla početkom studenog preko Moslavine i Pokuplja. Vidi knjigu depeša Šestog korpusa NOV Jugoslavije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472.

Kako su nam otišle sve naše starije jedinice, moralo se je reorganizovati XII Divizija. U njezin sastav ušle su jedinice novoformirane Brodske brigade i Čehoslovačke brigade »Jan Žiška«.⁶

Po Sremu i oko Đakova i Broda haračile su tzv. čerkeske jedinice.⁷ Ustvari, to su Nijemci i ustaše, a u tim jedinicama nalaze se i bivši crvenoarmejci. Svojim divljaštvima, silovanjem, klanjem i paljenjem, naročito su se istakli u Sremu, gdje su samo u jednom mjestu objesili 23 Srbina i 3 Hrvata, dok su veliki broj naroda pokupili i otjerali u konc. logore. Borbenost tih jedinica je vrlo slaba. Naročita kolebljivost opaža se kod bivših crvenoarmejaca. Dosada ih je na našu stranu prešlo 40 sa 3 laka njemačka mitraljeza, koji su obrazovali vod i pod komandom jednog svog oficira bore se protiv bandita i dosada su se pokazali vrlo dobri. Upućen im je jedan letak na ruskom i turskom jeziku, kao poziv bivšim crvenoarmejcima. Nijemci su na jednom mjestu objesili 14-torieu, a ostalima su pričali kako su to učinili partizani.

Jedinice naših odreda pravilno se razvijajuli imali su velikih uspjeha u borbi protivu Nijemaca, a isto tako protiv ovih čerkeskih jedinica. Svojom aktivnošću naročito se ističu jedinice Istočne grupe odreda. Tako su noću 26/27. X. o.g. jedinice Osječkog N.O.P. Odreda izvršile napad na neprijateljski logor u selu Kravice, koji se nalazi u neposrednoj blizini Osijeka (7—8 km.). Poslije kratke borbe neprijatelj je bio skršen, pa je u ruke naših boraca pao veliki ratni plijen, između ostalog 6 p. mitraljeza, 84 mauzer-puške, 5 pištolja, dosta municije, 3 šmajsera, 330 šinjela, 350 bluza, 360 čakšira, 390 ljetnjih uniformi, 200 pari cipela, mnogo veša i drugog materijala.⁸

Noću 26/27 oktobra o.g. jedinice Brodske brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište Gorjani, koje se nalazi kod Broda.⁹ U uporištu se nalazilo 200 njem. vojnika. Neprijateljska posada bila je razbijena i bijegom se spasila iz uporišta, dok je na zasjedi uništeno nekoliko kamiona i zarobljen jedan t. mitraljez i priličan broj pušaka.¹⁰

⁶ Brodska NO brigada formirana je krajem rujna, a Čehoslovačka NO brigada 26 listopada 1943 god. Pored ovih u sastavu Dvanaeste divizije bila je i Osamnaesta NO brigada. Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 186 i tom V, knj. 20, dok. br. 165 i 172.

⁷ Riječ je o Prvoj kozačkoj konjičkoj diviziji. Vidi dok. br. 18/20-a, k. 6, 22/20-a, k. 6, 42/6—1, k. 8 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 238.

⁹ Selo Gorjani nije kod Broda već 10 km sjeverno od Đakova.

¹⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 63 i tom V, knj. 20, dok. br. 238.

STAB VI. KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
D.B.R. 129 78
DANA 17. 11. 1943 U 17 SATI

M.M.O. - H.H.P.J.
II M.M.
OPREMA IZ OBLASTI VEŠTAČENJA
B.P. 129 78
K. 129 78

STABU II OPERATIVNE ZONE
STABU XXVIII. DIVIZIJE N.O.V.J.

U Vašem dopisu od 28. 1. 43. - Op. br. 776/43 u kome nas izveštavate o radu naše XXVIII. Divizije i Vaših jedinica interesirali ste se kako stoje stvari kod nas, a isto se tako interesujete o aktivnosti i uspjeha naših jedinica u Slavoniji.

Naša XII. Udarna Brigada koja se do sada nalazila u sastavu XII. Divizije prema naredjenju G.S. Hrvatske, prebacila se je 3/4 o.m. preko Save na Motajicu. Zadatak ove naše brigade je da očisti Motajicu od četnika i da u zajednici sa XI. Divizijom koja se nalazi oko Prljavora vodi akcije i vrši čišćenje terena od četnika. Prilikom prelaza preko Save, neprijatelj koji je bio obaviješten o prelazu postavio je i na jednoj i na drugoj obali zasjedu. Uprkos te zasjede, a imajući vrlo malo čamaca i splavova, naše jedinice ipak su uspjele da se prebace najjeftinijom prilikom neprijatelju osjetne gubitke, (oko 60 mrtvih Nijemaca i ustaša), naši gubici nisu bili veliki. Po svome prelasku u Bosnu jedinice te brigade uputile su se prema Prljavoru gdje će doći u vezu sa jedinicom XI. Divizije.

Kao što Vam je poznato, naša Omladinska Brigada Jože Vishovića uputila se prema naredjenju G.S.-a na Zumberak.

Kako su nam otišle sve naše starije jedinice, moralo se je reorganizirati XII. Divizija. U njezin sastav ušle su jedinice novoformirane Brodske Brigade i Čehoslovačke brigade "Jan Žižka".

Po Sreću i oko Djakovu i Broda haračile su tzv. čerkeske jedinice. U stvari, to su Nijemci i ustaše, a u tim jedinicama nalaze se i bivši crveno-armejci. Svojim divljaštvima silovanjem, klanjem i paljenjem, naročito su se istakli u Sreću, gdje su samo u jednom mjestu objesili 23 Srбина i 3 Hrvata, dok su veliki broj naroda pokupili i otjerali u koncentracijske logore. Borbenost tih jedinica je vrlo slaba. Naročita kolebljivost opaža se kod bivših crvenoarmejaca. Do sada ih je na našu stranu prešlo 40 sa 3 laka njemačka mitraljeza, koji su obrazovali vod i pod komandom jednog svog oficira bore se protiv bandita i do sada su se pokazali vrlo dobri. Upućen im je jedan letak na ruskom i turskom jeziku, kao poziv bivšim crveno-armejcima. Nijemci su na jednom mjestu objesili 14 torbica, a ostalima su pričali kako su to učinili partizani.

Jedinice naših Odreda pravilno se razvijaju i imali su velikih uspjeha u borbi protiv Nijemaca, a isto tako protiv ovih čerkeskih jedinica. Svojom aktivnošću, naročito se ističu jedinice Istočne Grupe Odreda. Tako su noću 26/27. 1. o. g., jedinice osječkog 4. O. P. Odreda izvršile napad na neprijateljski logor u selu Kravicama, koji se nalazi u neposrednoj blizini Osijeka (7-8 km.). Poslije kratke borbe neprijatelj je bio skršen, pa je u ruke naših boraca pao veliki ratni plijen, imedju ostalog 6 p. mitraljeza, 84 mauzer-puške, 5 pištolja, dosta municije, 3 šmajsera, 330 šinjela, 350 bluza, 360 čašira, 390 ljetnih uniformi, 200 pari cipela, mnogo veša i drugog materijala.

Noću 26/27 oktobra o. g. jedinice Brodske Brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište Gorjani, koje se nalazi kod Broda. U uporištu se nalazilo 200 njem. vojnika. Neprijateljska posada bila je razbijena i bijegom se spasila iz uporišta, dok je na zasjedi uništeno nekoliko kamiona i zarobljen jedan t. mitraljez i priličan broj pušaka.

Noću između 28 i 29 o.m. jedinice Osječkog odreda i Brodske brigade napale su na neprijateljsko uporište Gašinci kod Đakova.¹¹ U tom uporištu nalazilo se 140 gestapovaca i oko 80 domaćih ustaša. Poslije 12-satne borbe neprijatelj je bio likvidiran i do nogu potučen. Na bojnopolju ostalo je preko 140 neprijateljskih lešina, a naši borci zarobili su veliki ratni plijen. Između ostalog 3 njem. t. mitraljeza, 10 p. mitraljeza, 7 šmajsera, 130 karabina i preko 15.000 metaka.

Za to vrijeme jedinice naše Zapadne grupe odreda vršile su manje akcije, kao i akcije ekonomske prirode. Lijepih uspjeha imao je naročito Bilogorski N.O.P. Odred. Isti odred potpuno je uništio prugu Daruvar — Suhopolje, tako da ta pruga danas postoji samo na sekcijama.

Jedan od najvećih uspjeha, a bez pretjerivanja se može reći i najveći uspjeh u Slavoniji postigle su jedinice reorganizovane XII Divizije. Noću 6/7 o.m. napale su neprijateljsko uporište Viroviticu. Domobranska posada Konjičkog sklopa¹² na čelu sa svojim zapovjednikom Mirkom Urbanom, bez ijednoga ispaljenoga metka, prešla je na stranu N.O.V. Posada je brojila preko 500 domobranaca sa 12 oficira i 22 podoficira. Sa sobom su prenijeli sve svoje naoružanje kao i jahaće konje sa sedlima i drugu ratnu spremu. Posada, koja se sastojala od feldžandara i Nijemaca, pružila je jak otpor, ali uprkos svega toga jedinice naše XVIII Brigade poslije 20-satne borbe uspjele su da uporište osvoje, a neprijatelja većim dijelom potuku, dok je jednom manjem dijelu pošlo za rukom da se bijegom spase.¹³ Panceri koji su se nalazili na stanici preko čitavog dana davali su otpor i nije ih se moglo zauzeti. Predveče im je pošlo za rukom da pobjegnu prema Slatini. Neprijatelj (Nijemci i ustaše) je pokušao da pomoću tenkova i bornih kola prodre do Podr. Slatine. Svi pokušaji neprijatelja ostali su uzaludni, pretrpjevši prethodno osjetne gubitke. U samom uporištu zarobljeno je preko 500 vojnika i ogroman ratni plijen, između ostalog 8 t. mitraljeza, 12 p. mitraljeza, 3 laka bacača sa 300 mina, 500.000 metaka mauzer, preko 100 jahaćih konja i sedala, dosta odijela i mnoge druge spreme. Grad Virovitica još se do danas nalazi u našim rukama.

¹¹ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 238.

¹² Riječ je o Drugom konjičkom sklopu (divizionu). Vidi dok. br. 182.

¹³ Opširnije o borbama za Viroviticu vidi dok. br. 54, 63 i 81.

Naročito je dobro došao Vaš napad na Koprivnicu.¹⁴ Neprijateljske snage su tim akcijama bile podvojene, tako da je neprijatelj bio ošamućen i nije znao na koju stranu da krene. Radi koordinacije akcija bilo bi potrebno da nas izvještavate o akcijama koje Vi ubuduće kanite poduzimati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)¹⁵

V. d. načelnika štaba:
Radojica M. Nenezić

BR. 49

**NAREĐENJE ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 9 STUDENOG
1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA MARŠ NA PRO-
STORIJU SRB — KUNOVAC¹**

ŠTAB VI DIVIZIJE
IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 760/43
9.XI. 1943 u 8 h.

ŠTABU I, II, I III UDARNE BRIGADE,
KOMANDI BRDSKE BATERIJE,
KOMANDI INŽINJERSKE ČETE I SANITETU
DIVIZIJE

Sinoć je obustavljen pokret zbog vrlo hrđavog vremena. Predviđeni pokret izvršiće se noćas 9/10 ov. mj. Pravač i red marševanja ostaje kako je predviđeno našom zapovijesti.² Prenocište jedinica noću 10/11 ov. mj. biće u mjestima kako je navedeno našom zapoviješću.

¹⁴ Napad na Koprivnicu izvele su jedinice Dvadeset osme divizije i Druge operativne zone 6/7 studenog 1943 god. Vidi dok. br. 22, 30, 33, 34, 60, 62, 80 i 130.

¹⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9—5, k. 801.

³ Vidi dok. br. 45.

Da bi se jedinice u toku današnjeg dana približile putu IVlazin — Bruvno — Gračac, skoncentrisale i sredile, potrebno je da se pomjeranje jedinica izvrši odmah po primitku ovoga naređenja, ovako:

I Brigada pomjeriće svoj jedan bataljon i Prateću četu iz Ondića u Klapavice.

II Brigada smjestiće se u sela: Rudopolje, Tupale i Paklarić.

III Brigada smjestiće se sa tri bataljona u Poljice, a jedan bataljon u Ondić. Štab te Brigade nalaziće se sa tri bataljona u Poljice.

Inžinjerska četa Divizije ostaje na mjestu gdje se i sada nalazi do polaska.

Brdska baterija ostaje u Ondiću do polaska.

Sanitet Divizije ostaje također u Ondiću do polaska.

U našoj zapovijesti izdatoj za marševanje stoji; da se ugroženi dio puta Mazin — Bruvno — Gračac treba početi prelaziti u 20 h. Mijenjamo tu tač'ku utoliko, što će se isti put početi prelaziti u 19 h., s tim da do toga vremena bude postavljeno osiguranje od strane I Brigade.

U toku današnjega dana nastojati dovesti u ispravnost svu spremu, naročito samare i toware. Pronaći vodiče, ukoliko je to potrebno itd. Skrećemo pažnju da zakašnjenja ne smije biti.

Štab Divizije u toku današnjeg dana nalaziće se u zaselku Lončar između Ondića i Klapavica. U toku današnjega dana izvijestiti ovaj Štab da su izvršene sve pripreme za marš.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ž. Dimitrijević

Komandant:
D. Jovanić

(M. P.)

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV HRVATSKE OD 9 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA OTOKU I ZELJEZNICKU PRUGU BOSANSKA KRUPA — DRENOVA GLAVICA¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Op. Br. 145/43.
Dne 9-XI-1943.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1.— Naša divizija bez jedne brigade u sadejstvu IV NOU divizije V korpusa, izvršila je noću 6./7-XI-1943. napad na neprijateljsko uporište Otoka na lijevoj obali rijeke Une, kao i napad na želj. prugu od Bos. Krupe do Drenove Glavice i neprijateljsku posadu na mestu kod Drenove Glavice na lijevoj obali rijeke Une.² Raspored jedinica za napad na neprijateljska uporišta, kao i za osiguranja vidi se iz priložene operativne zapovijesti³ broj 141/1943 od 6 novembra 1943 g.

Naše jedinice po dobivenoj zapovijesti 'krenule su iz svojih baza i stigle na određene položaje na vrijeme, a napad na neprijateljsko uporište u zajednici sa jedinicama IV divizije izvršen je tačno u 23 sata i 15 minuta. Borba je vođena između naših jedinica i neprijateljskih posada u Otoki⁴ na lijevoj obali rijeke Une, neprijateljske posade na želj. mostu, kod Drenove Glavice, kao i neprijateljskim snagama koje su pokušale da prodru od Bos. Krupe u pomoć opkoljenoj posadi Otoke. Jačina nenrijatelja koji je pokušao da prodre iz Bos. Krupe u pravcu Otoke bila je oko 300 neprijateljskih vojnika — Nijemaca i ustaša, sa nekoliko' oklopnih automobila i kamiona.

Jedinice I brigade, koja je imala zadatak da zatvori pravac od Bos. Novog, kao i da potpomogne napad Krajišnika na

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—7, k. 424.

² Vidi tom IV, knj. 19, pismo Štaba Četvrte krajiške divizije Štabu Sedme divizije NOV i PO Hrvatske od 3¹ studenog 1943 god.

³ Vidi dok. br. 40.

⁴ U Otoki se tada nalazila Treća bojna Prve lovačke pukovnije. Dokumentat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—14, k. 425.

Rudice i da spriječi saobraćaj komunikacijom na desnoj obali rijeke Une od Novog prema Rudicama i Rudice — Otoka, držale su svoje određene položaje i tukle neprijatelja koji je pokušavao da se probije iz Bos. Novog prema Rudicama. Jačina neprijatelja koji je pokušao da dođe u pojačanje opkoljenim Rudicama bio je neznatan broj pješadije i oko troja oklopna kola sa topovima. Snage I brigade koje su se nalazile na Radić Brdu tukle su neprijatelja na desnoj obali rijeke Une i nisu mu dozvolile da se probije cio dan iako je neprijatelj u više mahova nadirao, ali neprijatelju je uspjelo da se probije u sam sumrak 7.XI. tg., kada ga više naše jedinice nisu mogle osmatrati a niti tući.

Druga naša brigada koja je imala zadatak da likvidira neprijatelja u Otoki na lijevoj obali rijeke Une, napala je neprijatelja, ali u prvom napadu nije uspjela. Borba je vodena cijelu noć i produžena je preko dana 7. novembra 1943. godine.

Preko dana uspjelo je uz aktivno dejstvo naše artiljerije jedinicama tj. jednom bataljonu II brigade da zauzme najvažnije neprijateljsko uporište na lijevoj obali rijeke Une — Plavna, zarobivši nekoliko neprijateljskih vojnika i nešto oružja. Neprijatelj u svom bijegu napustio je svoje utvrđenje u Otoki i prešao preko mosta na desnu obalu rijeke Une, odakle je tukao položaje naših jedinica, te tako nije dozvolio da naši borci siđu u samu Otoku i da dignu most u vazduh. Za ovo vrijeme Krajišnici koji su trebali istovremeno napadati neprijatelja u Otoki sa desne obale rijeke Une uopšte nisu bili aktivni, zapravo oni su se povukli poslije prvog neuspjelog napada sa njihove strane i poslije uopšte nisu pokušavali da vrše pritisak na neprijatelja.

Tokom cijelog dana neprijatelj je težio da svojim protunapadom ovlada položajem Plavna i u tome cilju tukao je ovaj položaj sa svojom artiljerijom sa desne obale rijeke Une. Oko 16 sati istoga dana neprijatelj u jačini od oko 120 vojnika sa tri tenka i dvojica oklopna kola probio se od Bos. Krupe u pravcu Otoke i u sam mrak pod zaštitom svoje artiljerije i pješadijske vatre ponovo je ovladao sa položajem Plavna. Naše snage sa ovih položaja povukle su se u redu u pravcu brda Vučkovca.

Naša IV brigada imala je zadatak da zatvori pravac od Cazina i Bos. Krupe i da ruši prugu od Krupe do Drenove Glavice, kao i da likvidira neprijateljsku posadu kod mesta, a most da dignu u vazduh. Jedinice ove brigade stigle su na određene položaje na vrijeme sa zakašnjenjem III bataljona od

jednog sata. Napad na neprijateljsku posadu kod mosta uspio je utoliko što je posada protjerana na desnu obalu rijeke Une ali most nije bilo moguće uništiti pošto je neprijatelj tukao sa desne obale rijeke Une, te našim borcima nije uspjelo da unište most. Nakon 5-časovne borbe kod mosta naši borci povukli su se na položaj Podvran više pruge.

Neprijatelj je sa četvera oklopna kola krenuo od Krupe prema Otoki, jedinice koje su bile na ovom položaju stupile su u borbu sa ovim neprijateljem i nakon kraće borbe povratile ga natrag. Ponovno je napao i nakon probijanja neprijatelja iz Krupe prema Otoci lijevom obalom rijeke Une naređeno je povlačenje i ove brigade. Cjelokupna akcija koja je izvođena u dolini Une, kombinovana sa našom divizijom i jedinicama IV krajiške divizije nije izvršena onako kako je zamišljena. Ovo iz razloga što jedinice IV krajiške divizije poslije prvog neuspjelog napada su odmah oступile neobaviještavajući naš štab, te na taj način ni uspjeh naših jedinica nije mogao doći do potpunog izražaja.

2.— Ratni plijen i zarobljeni: JJ toku ove akcije zaplijenjeno je i to: 2 laka mitraljeza »Šarca«, 15 karabina, 2500 metaka, 10 ćebadi, 6 šinjela, 9 komada šatorskih krila, 15 ranaca, 7 mauzerskih noževa i 2 telefonska aparata, a zarobljena su dva domobrana.

3.— Gubitci neprijatelja su slijedeći: 48 mrtvih i 73 ranjenih, za koje se sigurno znade, dok je svakako imao i više, jer IV brig. nije mogla ustanoviti.

4.— Sopstveni gubici jesu: 4 mrtva i 35 ranjenih drugova, od kojih su: 19 lakše a 15 teže ranjenih.

5.— Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6.— Palih smrću heroja nije bilo. Onih koje bi trebalo proglasiti narodnim herojima nije bilo. Boraca, starješina i jedinica za pohvalu nije bilo.

7.— Kritički osvrt: Akcija je izvedena po planu. U toku akcije griješke su slijedeće: 3 bataljon IV brigade, bez naređenja, povukao se sa položaja. Kod IV bataljona II brigade protivkolski topovi nisu na vrijeme izašli na položaj, te zbog toga likvidacija neprijateljske posade na Plavnoj nije izvedena na vrijeme. III bataljon II brigade propustio je neprijatelja od Krupe za Otoku, izgovarajući se da nije imao dobrih položaja za dejstvo. Ostalih manjih griješaka bilo je kod pojedinih jedinica, ali su na licu mjesta, u toku same operacije, otklonjene. Snalaženje starješina i jedinica u ovoj akciji bilo je zadovoljavajuće. Veza sa jedinicama bila je dobra.

8.— Utrošak municije u toku ove operacije bio je slijedeći: 17.743 metka za puške i p. mitraljeze i teške mitraljeze,

91 mina za mali i 49 mina za teški bacač, te 48 granata za topove. Od pokvarenog oružja bilo je i to: dva teška mitraljeza i 4 karabina, što je dato na popravak. Izgubljenog oružja u borbi nije bilo. Oružje poginulih i ranjenih izvučeno je iz borbe.

9.— Naročite napomene: U toku ove operacije isprobali smo našu II brigadu u borbi sa neprijateljem koji je bio dobro utvrđen i moglo se ustanoviti da su borci II brigade navikli se na saradnju sa našom artiljerijom, bacačima i teškim mitraljezima, kao i da pravilno koriste ovo dejstvo za podilaženje neprijateljskom položaju.

Ova akcija sa naše strane u potpunosti bi bila uspjeta da su Krajišnici izvršili svoj zadatak kako je to zaključeno između našeg i njihovog štaba.

II

1. — Na dan 4 novembra 1943 godine I naša brigada sa jednim bataljonom postavila je zasjedu neprijatelju na komunikaciji Dvor—Kostajnica. Istoga dana oko 8 časova neprijatelj iz Dvora krenuo je prema Kostajnici sa jednim tenkom i 3 kamiona. Jačina neprijatelja u kamionima je bila oko 50 vojnika. Zasjeda je otvorila vatru na neprijatelja. Kamioni su stali. Jedan kamion koji se kretao pozadi zaustavio se, iz njega su vojnici iskočili i otvorili vatru na našu zasjedu. Neprijateljski tenk također je otvorio vatru na našu zasjedu, te na taj način nije se mogao izvući plijen, niti prići kamionima. Nakon toga naša zasjeda se povukla.

2.— Plijena nikakvog nije bilo u ovoj akciji.

3. — Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i nešto ranjenih vojnika.

4.— Sopstvenih gubitaka nije bilo.

5.— Za pohvalu nije bilo drugova.

6.— Kritički osvrt: zasjeda nije postavljena kako treba, jer se računalo da je ovaj neprijatelj mogao biti totalno uništen s obzirom na njegove male snage naspram našoj zasjedi. Snalaženje starješina jedinica nije bilo zadovoljavajuće. Veza je bila dobra.

7.— U ovoj je borbi utrošeno 630 metaka 7.9. mm.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Duro Kladarin

(M. P.)⁶

Komandant,
p.pukovnik
P.⁵ Jakšić

⁵ Pavle

⁰ Okrugli pečat: Štab Sedme udarne divizije NOV Jugoslavije.

BR. 51

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 9 STUDENOG 1943
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O NAPADU NA BELAJ¹**

ŠTAB VIII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE

11X143²

Op. Broj 66/1943.
9. XI. 1943.

Operativni izvještaj za
1. XI. 1943 g. dostavlja se

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dana 1.XI.1943. god. I Brigada bila je raspoređena na prostoru slijedećem: Dva bataljona Cerovac — Bukovlje, a jedan i pola bataljona Jankovo Selište — Svojić. Zadatak je imala I Brigada da spriječava neprijatelju vršiti upade u oslobođeni teritorij od pravca Karlovca i da djeluje na komunikaciji Karlovac — Generalski Stol. Istog dana ova brigada dobila je naređenje od Štaba IV Korpusa da jedan bataljon prebaci na prostor Karlovačkog P.O., da zajedno djeluje na tome prostoru sa Karlovačkim P.O., a sa ostala tri bataljona i jednim bataljonom Kord. P.O.³ da napadne i likvidira neprijateljsku posadu u Belaju.⁴ Neprijateljska posada u Belaju bila je jačine 250 do 300 ustaša⁵ naoružanih sa jednim teškim bac., 6 malih, 3 t. mitraljeza i ostalo puške i puškomitraljezi. Neprijatelj je bio smješten u nekoliko zidanih zgrada oko kojih su bili iskopam.rovovi, ova posada nije imala jačih utvrđenja. 1. XI. 1943. oko 18 čas. Brigada je krenula na izvršenje dobivenog zadatka.

Kratak o-pis borbe: Brigada je sa tri bataljona izvršila koncentraciju u Cerovcu u 18 čas., odakle je krenula na zadatak tj. u akciju. Snage I Bataljona, bez Mitraljeske čete, krenule su preko rijeke

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—2, k. 424.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Kordunaški NOP odred

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 23 i 73.

⁵ Iz sastava Pete ustaške bojne. Podatak iz mikroteke Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/383 do 385.

Mrežnice, zatim između Donjih i Gornjih Dubrava u pravcu Gojaka i Trošmarije sa zadatkom da se spoji sa Karlovačkim P.O. i zajednički da vrše akciju na prostoru Karlovačkog P.O. Ostala tri bataljona krenula su pravcem za Belaj sa slijedećim zadatkom: III Bataljon, ojačan sa dva teška bacača, napada neprijatelja sa južne strane, tako da lijevo krilo nastupa cestom Leskovac — Belaj, a desnim krilom cestom Barilović — Podvožić — Belaj. II Bataljon sa dvije čete napada sa zapadne strane pravcem Pečurkovo Brdo — naslanjajući se sa lijevim krilom na s. Zagreb, a sa ostale dvije čete postavio je osiguranje prema Dugoj Resi od kote 198 pa niz Mrežnicu do sela Varoš. Bataljon Kordunaškog P.O. imao je zadatak da napada sa jugoistočne strane pravcem od Korane naslanjajući se desnim krilom na s. Zagreb. IV Bataljon, bez jedne čete, ojačan sa jednim teškim bacačem, postavio je osiguranje kod Galović Sela pa udesno do s. Belavići. Jedna pješadijska četa IV Bataljona i Mitraljeska četa I Bataljona osiguravale su i kontrolisale desnu obalu rijeke Mrežnice od Keića mosta do Kerepa⁶ na rijeci Mrežnici.

Snage koje su napadale stigle su u 24 časa u neposrednu blizinu Belaja, kad je neprijatelj primijetio nailazak naših snaga — otvorio je žestoku vatru. Naše snage, također, otvorile su vatru na neprijatelja i borba je počela žestoka 2. XI. 43 u 0.30 minuta, na pravcima kojima su nastupale snage I Brigade, dok na pravcu sa kojega je trebalo napasti bataljon Kordunaškog P.O. nije borba počela, pošto isti bataljon nije uopće stigao na svoj zadatak, tako neprijatelj nije bio napadnut sa jugoistočne strane. Za vrijeme borbe oko samog mjesta Belaja iza leđa naših snaga koje su napadale, neke grupe neprijatelja koje su bile izvan mjesta Belaja pucale su sa više strana sa raznih čukica i ometale na taj način naše snage koje su napadale na Belaj. Bataljon Kordunaškog P.O. stigao je na svoj zadatak kada je već neprijatelj

⁰ Riječ je o skelskom prelazu.

izvukao se iz Belaja. Borba je trajala, žestoka puna dva sata, zatim, se neprijatelj počeo pod borbom izvlačiti iz Belaja, što mu je i uspjelo pošto nije bio napadan sa svih strana te na taj način neprijatelj je imao mogućnosti da se izvuče iz Belaja, pravcem između Korane i s. Zagreba i povukao se na jugoistočne padine Vinice (šume k. 128 i k. 321). Naše snage koje su napdale na mjesto, ušle su u isto mjesto u 2 sata; jedni dijelovi neprijateljskih snaga koji su se razbježali i krenuli preko Pečurkova Brda naišli su na naše osiguravajuće dijelove kod sela Varoš, te su na ovog neprijatelja naše snage otvorile vatru, i neprijatelj se upustio u borbu sa ovim našim osiguravajućim dijelovima. Tu je došlo da su se neki naši dijelovi i neprijateljski pomiješali i nakon kraće borbe ovaj neprijatelj bacio se prema Vinici — k. 321, gdje se već nalazila glavnina neprijateljska koja je pobjegla iz Belaja. Neprijatelj se na ovom položaju sakupljao. Štab I Brigade imajuć u vidu blizu neprijateljske garnizone: Karlovac, Generalski Stol, Dugu Resu iz kojih bi mogla uslijediti brza intervencija, izdao je naređenje svojim jedinicama da se povuku u 4.30 čas. u slijedeće baze: III Bataljon u selo Cerovac, izuzev jedne čete koja je ostala na položaju kod s. Novaki i da održava kontakt sa neprijateljem. II Bataljon poslan je kao brigadna rezerva u selo Venac. IV Bataljon sa Mitraljeskom četom I Bataljona da bude na položaju Bukovlje — Galović Selo — k. 231 sa zadatkom sprječavanja neprijatelju prelaza s lijeve strane Mrežnice na desnu, a bataljon Kor. P.O. povukao se u selo Leskovac sa zadatkom da sprječava neprijatelju vršiti upade u slobodni teritorij preko Barilovića i Leskovca i da održava kontakt sa neprijateljem. 2. XI. 1943. neprijatelj (ustaše) je oko 10 sati došao sa jednom kolonom jačine 200 do 250 vojnika od pravca Belaja do pred selo Leskovac, a sa drugom kolonom jačine 200 do 250 ustaša u 10 sati pred selo Novaki od pravca Belaja. Na oba pravca neprijatelj je otvorio vatru na položaje Kordunaškog P.O. kod Le-

skovca (k. 222) i na položaju čete III Bataljona kod sela Novaki. Neprijatelj je tukao naše položaje pored pješadijske vatre sa četiri topa i 4 t. bacača. U isto vrijeme kada je neprijatelj vršio napad prema Leskovcu i selu Novaki, počeo je da sa lijeve strane Mrežnice između Generalskog Stola i Zvečaja tuče naše položaje oko Bukovlja i Jankovog Selišta iz mitraljeza i 2 topa. Bataljon Kordunaškog P.O., koji je držao položaj kod Leskovca, nije prihvatao borbu, već se odmah, čim je bio napadnut, povukao u Cerovac i Žabijak. Četa III Bataljona, koja je držala položaj kod sela Novaki, čim je bila napadnuta, počela se pod borbom povlačiti u pravcu Cerovca u sastav svoga bataljona. Neprijatelj kad je potiskao naše snage iz Leskovca i sela Novaki zadržao se na istima i počeo iz topova i bacača tući naše položaje Cerovac i Bukovije, a u 13 časova neprijatelj se povukao prema Belaju. Također neprijatelj sa lijeve strane Mrežnice prestao je da tuče naše položaje na desnoj strani Mrežnice. U ovoj borbi koja je vođena po danu 2. XI. 1943 na našoj strani nije bilo gubitaka, dok na strani neprijatelja bilo je 4 mrtva i nepoznat broj ranjenih.

Ratni plijen: 12 karabina, 5 konja, 2 samara, 10 šatorskih krila, 6 šinjela, 3 bluže, 5 pari cipela, 6 čebadi, 2 košulje, 1 hlače, 1 kola, 1 bicikl, 2 para hamova, 30 kg. makarona i 1.000 puščanih metaka.

Gubitci neprijatelja: 34 mrtvih ustaša, broj ranjenih nije poznat, među ranjenima nalazi se ustaški nadporučnik Brnadić, koji je u ovoj akciji teže ranjen.

Sopstveni gubitci: 5 drugova ranjenih i 2 nestala. Među ranjenima uračunat je komandant bataljona i obav. oficir III Bataljona — obojica su lakše ranjeni.

Utrošak municije: U ovoj akciji utrošeno je municije i to: za mauzer puške 1150 metaka, za puškomitraljez Z.B. 1000 metaka, za talijanske puške 300 metaka, za talijanske puškomitraljeze 330 metaka, 26 mina za talijanski teški bacač.

Izgubljeno oružja: 2 puške, sa drugovima koji su nestali.

Imena naknadno umrlih od rana: Nema.

Imena onih koji su pali smrću heroja: Nema.

Kritički osvrt: Štab I Brigade nije imao rezerve, što se nije smjelo dogoditi, a da je imao rezervu bio bi mogao aa zatvori odnosno napadne neprijatelja sa pravca kojim je trebao da napada Kordunaški P.O. i tako bi se neprijatelju spriječilo bjegstvo iz Belaja. Teški bacač nije trebalo poneti na osiguranju, već bi bio korisniji za napad na Belaj. Veza je bila između Štaba brigade i jedinica slaba — to se vidi po tome što se išlo u napad ne znajući da li je bataljon Kord. P.O. došao na zadatak. Štab brigade nije predvidio da bi neprijatelj mogao vršiti protunapade u toku dana 2. XI. 1943. i nije odredio prihvatne položaje jedinicama, a pored toga četa kod s. Novaka bila je previše udaljena od ostalih snaga i ako bi joj trebala pomoć, trebalo bi čitav sat vremena dok bi mogla ista stići.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
M.⁷ Šumonja

Komandant, p[^]pukovnik:
V.⁸ Cetković

(M. P.⁹)

⁷ Miloš

⁸ Vlado

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV HRVAT-
SKE OD 9 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINI-
CAMA ZA BORBUN PROTIV NEPRIJATELJSKIH MOTORI-
ZOVANIH JEDINICA I PREDUZIMANJU MJERA BEZBJED-
NOSTI PRILIKOM KANTONOVANJA¹**

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODIBAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 334/43
Dan. 9. XI. 1943

ŠTABU XVIII BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU BRODSKE BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU CEHOSLOVAČKE BRIGADE »JAN ŽIŠKA«

Kretanje naše divizije za jedan period vremena biće po terenu po kome bez mnogo teškoća može gotovo svuda da se kreću neprijateljska motorna vozila (tenkovi, borna kola itd.), a usto, teren već dijelom bez većeg kompleksa šume, dakle najvećim dijelom čistinom.²

Postoji mogućnost, da će nas neprijatelj često puta napadati na terenu i ometati nam izvođenje naših planova i spravođenje u djelo zadataka koji su pred nas postavljeni.

Da bi se uspješno mogli boriti na terenu, kako sa neprijateljskom motorizacijom, tako isto i sa pješadijom, potrebno je poduzeti slijedeće:

1.) Za borbu protiv neprijateljske motorizacije odmah po dolasku u slijedeće baze naučiti borce kako upotrebijavati benzinske flaše, i to sakupiti sve borce iz jednog bataljona i praktično im pokazati paljenje tenka sa benzinskom flašom. Ovo učiniti po svima bataljonima. Isto tako upozoriti da flaše sa benzinom pri nošenju moraju da budu dobro zatvorene da ne bi benzin izvjetrio. Svakog borca zadužiti sa flašom i ne smije se dogoditi, da nakon dva tri dana istu izgubi ili baci, kao što se to često puta dosada događalo. Komandiri četa snosiće odgovornost za čuvanje i upotrebu ovog sredstva za borbu protiv

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/5, k. 881.

² Divizija je u toku studenog 1943 god. vodila borbe u Bilo Gori i Podravini. Vidi dok. br. 81 i 125.

tenkova. Preko štabova bataljona prekontrolisati povremeno da li svaki komandir ima na broju dodijeljeni broj benzinskih flaša.

2.) Po dolasku u određene baze, štabovi brigaida izdaće zapovijest za kantonman, a gdje je brigada smještena u više sela, onda i štabovi bataljona za svoje čete. U toj zapovijesti predviditi sva potrebna osiguranja kao i patrole (spoljne) van kantonmana i odrediti mjesto gdje će koja jedinica primiti borbu za slučaj neprijateljskog napada, a tako isto mjesto gdje će se okupiti cijela jedinica za slučaj, da u kantonmanu bude iznenađena.

Ako jedna jedinica bude napadnuta, onda susjedna jedinica mora, bez ikakvog izgovora, da joj najbrže pritekne u pomoć. Tako bataljoni jedne brigade međusobno će se pomagati, a tako isto i brigade međusobno.

Naređenje u ovom smislu više puta dosada je izdavano, međutim, svaki put desilo se to, da pomoć nije bila pružena nikakva, jer su jedinice redovno prekasno stizale.

Ukaže li se potreba, pomoć mora biti stvarno pružena najvećom brzinom i neprijatelja, udarajući ga bočno ili sa leđa mora! se potući. Da bi se to moglo stvarno sprovesti u djelo, kao prvi uslov, potrebno je da se održava tijesna veza između jedinica i to neprestano putem patrola.

3.) Po razmještanju jedinica u kantonman, odmah poduzeti prekopavanje cesta i puteva kao i pravljenje barikada na putevima. Kojih dimenzija treba da bude prekop na cesti vidi se iz dostavljenog raspisa ovog Štaba pod brojem 330/43 od 5. XI. 1943 godine.

Napravljene prepreke staviti pod vatru automatskog i protivtenkovskog oruđa.

4.) Razmještaj jedinica u kantonmanu vršiti po kućama i to prvenstveno koristiti 'kuće od tvrdog materijala. Smještaj vršiti najmanje po desetinama u jednu kuću, i dalje ako postoje uslovi kompletne vodove i čete, i u tom slučaju ne miješati se sa ukućanima, već zauzeti jednu sobu, koju očistiti i prostrijeti novu slamu. Ovo zbog toga da bi se spriječilo širenje zarazne bolesti i kupljenje ušiju, kojih u našim selima ima u izobilju, a s druge strane ovakvim rasporedom jedinica može se najefikasnije boriti sa neprijateljem u naseljenim mjestima.

Ovoga se strogo pridržavati i štabovi brigada i bataljona redovno će prekontrolisati smještaj svojih jedinica, jer će oni na prvom mjestu nositi punu odgovornost.

U kantonmanu mora uvijek postojati dežurni oficir i to ako je cijela brigada smještena u jednom mjestu — dežuraće

pored dežurnih oficira u bataljonu i dežurni oficir iz štaba brigade. Dežurni oficiri imaće sa sobom po jednu patrolu, koji će vršiti obilazak jedinica, kako na odmoru tako isto i onih na osiguranju.

Dežurni oficiri sa patrolama imaju biti neprestano u obilasku i to do ponoći jedni, a za poslije pola noći određivati druge dežurne oficire i druge patrole. U zapovijesti za kantonman određivaće se dežurni oficiri.

5.) Pošto pojedine brigade raspolažu sa viškom pušaka, te pojedini borci opterećeni su sa po dvije puške, te je na taj način njegova borbena sposobnost umanjena, a primijećeno je da pojedini borci nisu naoružani kao što je napr: pojedini agitpropi, onda posluga kod teških mitraljeza i bacača, konjovodci, onda pojedini komandiri i komesari četa, a također pojedini članovi štabova bataljona, to odmah po prijemu ovoga naređenja oduzeti puške od onih boraca koji nose po dvije i puške koje se voze kolima sa komorama i naoružati svu poslugu kod teških mitraljeza, osim nišandžije i pomoćnika, poslugu kod teških bacača, sve konjovodce, sve članove pojedinih agitpropa, bolničke čete itd.

Kada se izvrši mobilizacija i bude se imalo boraca na raspoloženju, onda se može oduzeti od pojedinaca koji su na ovim dužnostima puške i naoružati borce po jedinicama. Komandiri četa i komesari moraju biti naoružani ili karabinom ili šmajserom. Članovi štabova bataljona, kao i bataljonski pisari i drugo osoblje isto tako mora da budu naoružani bilo to sa karabinom bilo sa šmajserima. Pri ovome voditi računa da jedna trećina od broja članova štaba bataljona može biti naoružana sa šmajserima, a svi drugi sa karabinima. Kada se ne bude imalo viška oružja, onda se može dozvoliti da pojedini članovi štabova bataljona budu naoružani samo sa kratkim oružjem.

Potvrdite prijem ovoga naređenja i 11. XI. og. do 20 časova podnesite izvještaj kako je isto sprovedene kod nižih štabova i kod boraca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik:
Mil.³ Stanivuković

³ Milan

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 9 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O ČIŠĆENJU ČETNIKA U STRMICI, PLAVNU I GOLUBICU¹

ŠTAB XIX DIV.
9-XI-1943
8 časova
Položaj

ŠTABU VIII KORPUSA

- 1) Nalazimo se u Vrlici.
- 2) Prema dobivenom zadatku smo postupili.
- 3) Pre dolaska u Cetinsku dolinu pročistili smo sela: Strmicu, Plavno i Golubić.²

VI Brigada kod Golubića imala kraći okršaj na Crnom Vrh (Golubićkom). U Golubiću je zarobila 4 Talijana — fašista i 1 četnika sa oružjem;

Noću 6/7 izvršili smo marš od s. Strmice preko Pleševice — Vršine — Crne Glavice u Podinarje.

4) U Pođinarju smo dobili obavještenje: da se u Polači nalaze četnici u zaseoku Turić. Odmah smo, još u toku noći, opkolili selo i posle vrlo malog otpora zarobili 30 četnika sa 10 pušaka i 1 puškomitraljezom.

5) U toku 7. o.mj., predveče, izvršili smo marš u cilju čišćenja Vrlike i okoline, obuhvatom Vrlike.

Noć je bila kišna i hladna, jedinice su izvršile zadatak i u toku 8. o.mj. posle kraćeg otpora zauzeli su s. Civljane, Cetinu i oko 12^h Vrliku.

Zarobljena su 3 četnika sa oružjem.

6) Vezu sa VIII Brigadom XX Div. nismo uhvatili još dosada i ne znamo šta ju je spriječilo da ne izvrši zadatak, inače je broj zarobljenih, možda, mogao biti veći, »jer ovim četnicima u svemu možeš stati na put osim u bježanju«.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—1/4, k. 516.

² Opširnije o tome vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

7) Dva bataljona VI Brigade su na osiguranju pravca od Knina, na položajima: Vršina — Crna Glavica — Krčić — s. Polača — Turić.

Jedan bat. je u s. Civljanima, a jedan u s. Štikovo na Kozjaku.

Jedinice V Brigade su oko Vrlike i u toku današnjeg dana produžićemo čišćenje s. Maovice — Otišić; Vinalić — Garjak, Cetina — Koljani.

8) Ujutro 10. o.mj. biće načelnik ov. Štaba sa V. Brigadom u s. Bitelić i molimo da nam pošaljete naređenje — kada će nas kamioni moći prebaciti, prema dobivenom zadatku.

VI Brigada će ostati i zatvoriti pravac prema Kninu i Drnišu.

9) Naše je mišljenje: da bi bilo potrebno desetak dana i VIII Br. XX Div. da se nađe oko Vrlike, da podpuno raščiste s. Otišić i Svilaju, kao i da putem masovnih zborova i dogovora sa seljacima politički porade u ovoj dolini, jer su momenti pogodni.

Pored toga, * moglo bi se zauzeti s. Kanjane, Miočić i Biočić i mobilisati.

Stalnim pritiskom na Kosovo vezuju se četničke snage.

10) Potrebno je stvoriti jak odred u ovoj dolini, koji bi sa uspjehom razvijao plansko organizovanje četnika u ovoj dolini, a sa malo energičnijim rukovodstvom uspio podpuno onemogućiti četnike u ovoj dolini. (Kao jezgro odvojiti dio Dinarskog i Grah.-peuljskog po tom zadatku.)

11) Molimo da depešom izvijestite druga komandanta XIX Div.³ o našem položaju.

12) Četnici s. Cetine su se razbježali, neće da u nas pucaju, ali drže stražu četnicima. Objasnili smo im: još jednom budu li imali vezu sa četnicima, da ćemo nemilosrdno postupati.

13) U Vrlici smo zaplijenili 2.000 met. i nešto hrane. Posada je bila stalno ojačana sa oko 300 četnika Čučurovih iz Grahova.

S. F. — S. N.

Polit, komesar
Petar Babić

Načelnik
A.⁴ Biočić

³ Komandant ove divizije bio je Milan Kuprešanin.

⁴ Ante

IZVJEŠTAJ ŠTABA CEHOSLOVACKE NO BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 9 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE O OSIGURANJU NAPADA NA VIROVITICU I STANJU U JEDINICAMA¹

I CSL. BRIGADA N.O.V.H.
JANA ŽIŽKI Z TROCNOVA²
Cis Broj 2
Dana 9-XI-1943

Predmet: operativni
izvještaj dostavlja.

ŠTABU XII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Položaj

Dostavlja se redoviti desetodnevni izvještaj naše Brigade od 27. X. do 9. XI. ov.mj., kao i brojno stanje, naoružanje i nacionalno-socijalni sastav.

I. Rad naših jedinica:

U periodu od 27. X. do 9. XI. naše jedinice nalazile su se na sektoru Bučje, Voćin i Bilo Gora. Za vrijeme boravka naših jedinica na Bučju radili smo na sređivanju jedinica, pošto je ova Brigada istih dana formirana,³ za vrijeme boravka na Bučju, Naš II bataljon, po naređenju Štaba XII divizije, bio je upućen u Daruvarski srez, radi sakupljanja hrane.

Ostala 2 bataljona za vrijeme boravka na Bučju radili su po vojnoj liniji, tj. pješadijski egzercir, ratnu obuku, kao i stražarsku službu. Svakog dana, po gornjim točkama, radilo se četiri sata. 29. X. bili smo izviješteni da je u Daruvar stigla jedna bojna ustaša, koja je imala namjeru da upada na naš oslobođeni teritorij, te prema tome sa naša sva tri bataljona postavili smo zasjedu na liniji Javornik. Međutim, neprijatelj nije naišao, jedinice su se povukle u 12 sati.

Dana 30. X. dobili smo naređenje od Štaba XII divizije da se sa našim jedinicama prebacimo za sela: Macute, Čeralije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 2/2, k. 897.

² Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška«

³ Formiranje brigade završeno je 26 listopada. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 165.

Ovu maršrutu napravili smo u dva maha, i to: prvi: bio je do Voćina jedan bataljon — nalazio se u "Voćinu, jedan u Kometniku (Zubić) a jedan u Jorgiću. 2. XI. iz gore navedenih baza izvršili smo pokret u sela: Macute, Bokane i Čeralije. U istim selima ostali smo do 4. XI. ov.mj. Za vrijeme boravka u tim selima drugovi su parili uniforme i čistili se od vaški, usto je topograf, koji je odgovoran po topografskom radu, održao jedan sastanak sa komandnim kadrom 2 bataljona. 4. XI. dobili smo naređenje da se prebacimo na sektor Bilo Gore. prva maršruta glasila je: Bulavec — G. Cepidlake; druga maršruta glasila je: Mala i Velika Dapčevica; treća maršruta glasila je: Gakovo — Topolovica. Ova baza bila je kao polazna tačka za zasjedu koju je postavljala naša Brigada. 7. XI. ova Brigada dobila je zadatak da postavi zasjedu⁴ sjeveroistočno i sjeverozapadno od Špišić Bukovice. Ovu zasjedu sačinjavala su dva bataljona, dok je naš drugi bataljon sa dvije čete postavljao zasjedu ispred Velike Pisanice i Velikog Grđevca. Dok je jedna četa bila upućena za rezervu Štaba XII Divizije, zasjedu smo držali od 7. XI., a od 23 sata do 8. XI. te do naveče u 21 sat, istog dana, dobili smo naređenje od Štaba XII Divizije: da se povučemo u pravcu Male i Velike Dapčevice i da osiguramo plijen koji je izvučen iz uporišta.⁵ Sa zasjede smo se povukli u 23 sata, a u određene baze stigli smo 8. XI., gdje smo zaposjeli određene položaje. U određenim bazama ostali smo 8 i 9.

II. Rad naših štabova:

Štabovi" bataljona u našoj Brigadi dosad ne zadovoljavaju, što se vidilo u marševima u postavljanju zasjeda a i u borbi koju je vodio 2 bataljon prilikom marša za Malu Dapčevicu.

Štab 1 bataljona dosada nije zadovoljio kao štab, komandant toga bataljona vojnički je sposoban i ima izgleda da će biti dobar rukovodilac, njegov zamjenik isto je mlad i ima mnogo volje za rad, nadamo se da će i od njega biti dobar rukovodilac.

Komandant 2 bataljona isto se nije snašao na svojoj dužnosti kao komandant i nema samoinicijative, to se pokazalo prilikom našeg pokreta za Malu Dapčevicu, gdje je dobio zadatak da stupi u borbu sa neprijateljem. Međutim, on je izišao na jedan vijenac gdje je ostao osmatrajući, dok je neprijatelj palio naša sela, ali nadamo se, sa savjetovanjima da ćemo mi

* Postavljanjem zasjede brigada je obezbjeđivala napad na Viroviticu. Vidi. dok. br. 26.

⁵ Riječ je o Virovatici

na njih natjerati sve što bude trebalo, pošto su stari borci, tj. poznati bombaši. Zamjenik komandanta 2 bataljona dosta je slab.

Komandant 3 bataljona još se nije snašao na svojoj dužnosti, ali ima izgleda da će biti dobar rukovodilac, zamjenik komandanta 2 bataljona ne zadovoljava i mislimo da on neće ni zadovoljiti i smatramo da ćemo ga morati smijeniti, pošto on voli se opijati kao i dolaziti u kontakt sa ženskim, što vrlo loše utiče na borce.

Komandant 3 bataljona dosad je pokazao najbolje uspjehe u našoj brigadi, što se vidi da je već dva sastanka održao po vojnoj liniji sa nižim rukovodstvom svog bataljona, dok u ova dva bataljona nisu održali još nijednog sastanka.

Štab Brigade isto nije održao nijedno savjetovanje sa štabovima bataljona, razlog je tome: što se ova Brigada nanovo formirala i stalni marševi.

III. Disciplina i moral:

Disciplina u našoj brigadi vrlo je slaba, što se očitovalo u marševima koje je vršila ova brigada. . . .

Smatramo da ćemo sa sastancima komandira, vodnika i desetara uspjeti da to izvedemo na najviši stupanj.

Disciplina obična, borbena, strojeva, kao i o pozdravljanju, vrlo je slaba, dok moral nešto otskače. To se vidilo u marševima i zasjedi, Špišić Bukovica, te borci — iako su bili noć i dan na položaju — ipak su pjevali prilikom putovanja u određene baze. Samovolje ima dosta u našim jedinicama, dok pljačke nije se pokazalo još nijedan slučaj.

XV. Stanje unutar jedinica:

Za ovaj period vremena imali smo svega jednoga izbačenog iz stroja koji se je sam ranio, ... za ovaj period pridošlo nam je 4 druga i 2 drugarice. Drugovi su iz XII i XVI brigade, a upućeni su od Štaba Divizije.

V. Služba veze:

Veza u našim jedinicama vrši se preko kurira, pošta stiže na vrijeme i nije se desilo još nijedan slučaj da je zakasnila. Veza sa Štabom Divizije vrši se također preko kurira i dosad sva naređenja primili smo pravovremeno.

VI. Izvedene akcije:

Za ovaj period vremena nismo imali nikakvih akcija, osim što je naš II bataljon bio upućen po hranu u Daruvarski srez, isti je dovezao 20 kola, na putu ga nije ometao niko.

Pri pokretu u Malu Dapčevicu sukobili smo se sa neprijateljem u vrh Velike Dapčevice (sekcija Bjelovar, 1 : 100.000) g toj borbi ubijena su 3 ustaša, dok je toliki broj ranjen i povlačili su se u paničnom bijegu. Mi gubitaka nismo imali nikakvih, a prilikom akcije na Viroviticu — imali smo zadatak postaviti zasjedu ispred Špišić Bukovice. Tom prilikom neprijatelj je nadirao na naše položaje, na istu zasjedu naišlo je 15 domobranaca koji su bježali razoružani iz Virovitice. Od ovih 15 jedan je imao karabin i 370 metaka. U borbi sa ustašama ispaljeno je 350 metaka i dvije mine iz lakog bacača. Borba je trajala 30 minuta.

VII. Stečeno iskustvo:

Pošto ova brigada još dosad nije imala nikakvih borbi, te, prema tome, ne možemo ništa da navedemo.

VIII. Raspored jedinica:

Zasada su naši bataljoni raspoređeni i to: 1 bataljon nalazi se u Velikoj Dapčevici ispred Velike Peratovice; 2 bataljon sa 2 čete nalazi se u Maloj Dapčevici, a jedna četa od toga bataljona nalazi se uz Štab Divizije; 3 bataljon nalazi se u Velikoj Dapčevici ispod Lončarice.

IX. Daljnje operativne namjere: „

Pošto sa svim akcijama rukovodi Štab Divizije, te mi zasad nemamo predviđenih akcija, u Ivanovu Selu nalazi se oko 100 gestapovaca, te smatramo da bi mi trebali to da likvidiramo.⁶ —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Joka⁷

(M. P.)⁸

⁰ Štab Dvanaeste divizije izdao je 11 studenog zapovijest za napad na Ivanovo Selo, ali je neprijateljska posada istog dana pobjegla. Vidi dok. br. 66 i 81.

⁷ Milan

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
10 STUDENOG 1943 GOD. SVIM PODREĐENIM JEDINICA-
MA I USTANOVAMA U VEZI UVOĐENJA OFICIRSKIH I
PODOFICIRSKIH ČINOVA I POLAGANJA ZAKLETVE¹**

GLAVNI ŠTAB
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. Br. 435
10 novembar 1943

ŠTABU²

Odlukom Vrhovnog štaba NOV i POJ od 1 maja 1943 god. uvedeni su u našoj Narodnooslobodilačkoj vojsci oficirski i podoficirski činovi.³ To je veliki i važni događaj u razvitku naše mlade vojske.

Uvođenjem oficirskih i podoficirskih činova udareni su još čvršći temelji organizaciji i disciplini u našoj vojsci, i stvoreni još povoljniji uslovi za njeno daljnje razvijanje, uzdizanje i osposobljavanje za predstojeće zadatke, koji je još očekuju u njenoj oslobodilačkoj misiji.

U vezi ove historijske odluke Vrhovnog štaba, a u cilju jačanja, uzdizanja i daljnjeg izgrađivanja naše vojske, naročito u pogledu organizacije komandovanja, discipline i reda

OBJAŠNJAVAMO:

slijedeće:

1) Bitne karakteristike naše vojske:

Naša NO vojska rođena je i stvorena u plamenu svetog, oslobodilačkog domovinskog rata, u borbi protiv fašističkih okupatora i njihovih slugu — narodnih izdajnika svih vrsta. Nepokolebljivi u svom nacionalnom ponosu, u svojoj spremnosti braniti slobodu, nezavisnost i čast naroda do posljednje kapi krvi, svjesni da sloboda neće doći sama, već da samo borba

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—2, k. 1043.

² Naređenje je upućeno svim podređenim jedinicama i ustanovama.

³ Vidi tom II, knj. 1, str. 255, Bilten Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 1 svibnja 1943 godine.

'rda slobodu, u našu vojsku stupio je cvijet našeg naroda. Sve
to je najbolje u našem narodu svrstano je u redove naše
vojske. Zato je naša vojska po svemu, po svome postanku,
razvoju, sastavu, organizaciji, starješinama i postavljenim
ciljevima prava narodna vojska.

Naša vojska vodi sveti oslobodilački domovinski rat. Ona
je zadojena bezgraničnom ljubavi prema svojoj domovini. Ti
plemeniti i uzvišeni ciljevi, za koje se bori naša vojska, pred-
stavljaju neiscrpni izvor njene moralne snage i moći. Tim
ciljevima je nadahnuta i prožeta naša vojska. Ovi ciljevi je
oduševljavaju za najveće podvige. Zato je naša borba djelo
časti, djelo slave, djelo vrline i junaštva. Zato je najveća čast
čast borca oslobodioca i zaštitnika svoje domovine.

Eto, otkud potiče onaj borbeni elan u našoj vojsci, ona
živa sila koja budi misao, pokreće naprijed, lomi prošlost i
daje perspektivu. Otud potiču i one bitne vrline naše vojske:
mladost, bujnost, ofanzivnost i dinamičnost, smjelost, samo-
prijegor i izdržljivost, koje nose našu vojsku iz pobjede u
pobjedu.

Dakle, moralna snaga naše vojske je njeno najmoćnije
oružje. Nikad ne treba zaboraviti da tri četvrtine pobjede za-
visi od morala vojske. Zato je sveta dužnost svih članova naše
vojne sile da stalno i neprekidno jačaju, razvijaju i uzdižu
njen moral do najvišeg stepena, do najveće visine.

Nikad se ne treba zadovoljiti sa postignutim stanjem u
jačanju i razvitku povjerenih vojnih formacija. Ne, nikada.
Ne smije se stati niti usporiti tempo, treba neprekidno ići
naprijed, ubrzanim tempom da bi u svakom pogledu dostigli
i prestigli naše neprijatelje.

2) *Organizacija komandovanja:*

U našoj Narodnooslobodilačkoj vojsci organizacija ko-
mandovanja sprovedena je na principu komandovanja iz jed-
nog centra tj. na čelu cjelokupne vojne sile na kopnu, moru i
u zraku, nalazi se Vrhovni štab NOV i POJ kao najviša ko-
mandna, upravna i administrativna vojna vlast.

Vojna hijerarhija sprovedena je stepenasto od centra —
vrha, tj. Vrhovnog štaba, naniže na principu potčinjavanja
nižih štabova — organa višima. U tom cilju, radi lakšeg ko-
mandovanja, izvršena je organizacija i podjela vojske na ro-
dove vojske i struke kao i na operativne, taktičke i borbene
jedinice i formacije uopšte.

3) *Starješina u vojsci:*

Komandovanje je najvažnija i najbitnija funkcija štarje-
šinstva. Komandovanje i upravljanje vojskom zasnovano je na

svjesnoj poslušnosti počev od vrha, pa do najnižih organa, jedinica i dijelova uopšte.

Starješine su mozak vojske i njeni najizrazitiji predstavnici. Oni su vaspitači, učitelji i rukovodioci svojih jedinica. U starješine u našoj vojsci ubrajaju se svi vojni i politički rukovodioci. Vojni rukovodioci su oficiri i podoficiri.

Naši oficiri i podoficiri su ljudi iz naroda, potiču mahom iz redova boraca. Postigli su svoje odgovorne položaje, svojom hrabrošću, samoprijegom i vještinom komandovanja u mnogim ljutim bitkama i bojevima, izbili na površinu iz svoje sredine, i zadobili povjerenje i ljubav svojih drugova. Oni su na bojnopolju, kroz proces borbe, rame uz rame sa svojim drugovima borcima sticali znanje i vještinu komandovanja i kao takvi postali vojni rukovodioci — desetari, vodnici, komandiri i komandanti, povjerenih im jedinica.

Biti starješina u Narodnooslobodilačkoj vojsci je zvanje časno ali teško i opterećeno velikim odgovornostima. Ta odgovornost je veća ukoliko je veći čin odnosno položaj, a ukoliko je jedinica veća, komandovanje je teže i složenije. Ta okolnost je danas potencirana i time što savremena vojna nauka i ratna tehnika, gigantskim korakom, koračaju naprijed i ako oficiri i podoficiri budno ne prate i ne izučavaju ih, pregaziti će ih vrijeme, mogu zaostati, što bi imalo teških i nedoglednih posljedica za našu vojsku. Zato, da bi naši oficiri i podoficiri odgovorili svome zadatku, opravdali povjerenje koje im se daje i ispunili nade, koje se u njih polažu, bezuslovno je potrebno, da, uporedo sa sticanjem ratnog iskustva i vještine komandovanja uopšte, stalno i neprekidno uče i izučavaju teoriju strategije i taktike modernog ratovanja i da se spremaju za sve veće, teže i komplikovanije zadatke, koje im bude nalagao razvoj operacija i tok oslobodilačkog rata uopšte.

Oficiri i podoficiri moraju svagdje i u svim prilikama čuvati ugled naše vojske i strogo voditi računa o svome vladanju, držanju i ponašanju u službi i van nje.

4) *Disciplina:*

Disciplina je jedan od najhitnijih činilaca naše vojske. Ona se zasniva na svjesnom potčinjavanju — poslušnosti tj. stariji i pretpostavljeni naređuju, a mlađi i potčinjeni izvršavaju zapovijesti i naređenja starijih odnosno pretpostavljenih. To omogućuje politička svijest i monolitnost naših redova, zatim njihovo jedinstvo i čvrstina. Naša disciplina je aktivna, razumna i svjesna. Samo svjesna disciplina može biti zaista gvozdena disciplina. Našu disciplinu održava, kontroliše i jača politička svijest naših starješina i boraca, njihova privrženost

i odanost Narodnooslobodilačkoj borbi, dalje samoprijegor i heroizam naših boraca.

Naša disciplina nije »slijepa«, niti se zasniva na »strahu« ili na nekim »neograničenim pravima« starijih odnosno pretpostavljenih, kao što je to redovan slučaj u nenarodnim vojskama. Takva disciplina je strana i tuđa našoj vojsci.

Duh discipline i organizovanosti mora se ogledati u svakom postupku i radu kako kod pojedinaca tako i kod jedinice. Taj duh discipline treba neprekidno njegovati i razvijati u svim jedinicama.

5) Stariji i mladi:

Stariji je onaj koji ima viši čin. Od onih koji imaju isti čin stari je onaj koji je ranije dobio čin tj. koji je stariji po rangu.

Mlađi je onaj koji ima niži čin, odnosno koji je mlađi po rangu.

Starijima pripada pravo komandovanja i zapovijedanja, a mlađima dužnost izvršavanja zapovijesti i naređenja od strane starijih.

U izvjesnim slučajevima i prilikama može biti da mlađi po činu odnosno rangu bude na višem pretpostavljenom položaju, nego neki koji posjeduje stariji čin — rang. U takvim okolnostima ovi stariji po činu dužni su kao potčinjeni izvršavati naređenja i zapovijesti svojih pretpostavljenih i ako su ovi mlađi po činu.

U odnosima između starijih i mlađih ogleda se duh discipline i reda. Mlađi su dužni i obavezni da svagdje u svim prilikama ukažu dužnu pažnju i poštovanje starijima.

Stariji treba da i u svom smjeru dadu primjer mlađima.

Politički rukovodioci u jedinicama imaju rang kao i komandanti, komandiri i vodnici sa kojima obrazuju štab, odnosno komandu dotične jedinice.

6) Pretpostavljeni i potčinjeni:

Pretpostavljeni je onaj koji ima dužnost, pravo i vlast komandovanja i zapovijedanja. Pretpostavljeni se stara o vojno-političkom vaspitanju i odgoju svojih potčinjenih, o disciplini, radu i redu svoje jedinice. Pretpostavljeni su dužni i pozvani da, u duhu zadatka koji im je povjeren, projektuju, pripremaju i izvode operacije, odnosno da komanduju i upravljaju borbom svojih jedinica. Oni se staraju o smještaju, ishrani i zdravlju svojih potčinjenih. Vode računa o pohvalama, odlikovanjima, unapređenjima i rasporedu svojih potčinjenih, kao i o njihovim kaznama.

Potčinjeni su oni koji imaju dužnost i obavezu da izvršavaju naređenja i zapovijesti svojih pretpostavljenih. Potči-

njeni koji ne izvrši naređenje svog pretpostavljenog snosi punu moralnu i krivičnu odgovornost za neizvršenje naređenja.

Na ovaj način omogućeno je u našoj vojsci sprovesti jedinstvo volje i jedinstvo akcije — što je bitno u komandovanju.

Komandovanje se uvijek vrši po nadležnosti, samo izuzetno može se odstupiti od ovog principa i nadležni put običi odnosno skratiti.

1) Izdavanje direktiva, zapovijesti i naređenja:

Direktive, zapovijesti i naređenja izdaju pretpostavljeni svojim potčinjenima u duhu opšte postavljenog plana, ideje više komande i situacije uopšte. Potčinjeni su dužni postupati u duhu primljenih direktiva i izvršavati primljene zapovijesti i naređenja, na način koji daje najviše izgleda na uspjeh.

Izostanak naređenja i zapovijesti ne smije i ne može nikad opravdati nerad, neaktivnost i pasivnost, štaviše u izvjesnim situacijama ovakvi postupci ravni su prestupu odnosno zločinu.

8) Provjeravanje donijetih odluka odnosno izvršenja izdatih zapovijesti i naređenja:

Da bi se osigurao uspjeh u radu, pretpostavljeni obavezno vode kontrolu i nadzor nad izvršenjem izdatih naređenja i zapovijesti i njihovim sprovođenjem u djelo od strane potčinjenih. Ova kontrola i nadzor ima biti stalna i neprekidna.

9) Sticanje povjerenja i autoriteta starješina: i

Povjerenje i autoritet starješina stiče se: pravilnošću političkog rukovodstva, pravilnošću i racionalnošću naše vojne strategije i taktike, zatim ličnim primjerom i ličnim uticajem svih starješina od najvišeg do najnižeg. Ličnim primjerom, ličnim uticajem i stalnim i neprekidnim dodirima, najbolje se stiče ugled, poštovanje i povjerenje svojih potčinjenih. Dalje, neprekidnom brigom i staranjem o životu i radu trupe uopšte. Na taj način će se sami borci, sopstvenim iskustvom, uvjeriti u savjesnost, sposobnost, spremnost, znanje i vještinu onih koji ih vode i koji njima upravljaju i komanduju. Bez ovoga nema svjesnog potčinjavanja niti prave odanosti.

10) Savjesnost i odgovornost u radu:

Primljena naređenja i zapovijesti potčinjeni su obavezni izvršavati sa najvećom tačnošću i savjesnošću u radu. Svakoj primljenoj zapovijesti i naređenju ima se posvetiti puna pažnja, ispitati sve uslove i okolnosti za njihovo najbolje izvršenje i odmah, zalažući se svim silama, pristupiti njihovom izvršenju.

Starješinski kadar ne treba da se boji kritike i samokritike, ne smije da zabašuruje pogrješke i nedostatke u svome

radu. Na sopstvenim grješcima stiće se najbolje vaspitanje, ako se one na vrijeme uoče i isprave. Starješine neće odgovarati svojoj dužnosti niti izvršavati postavljene zadatke, ako skrivaju svoje pogrješke, ako zataškavaju bolna pitanja, ako skrivaju svoje nedostatke lažljivom paradom napretka. Ako ne trpe kritiku, ako ih obuzme osjećaj samozadovoljstva, bezbrižnosti, zanešenosti i stanu počivati na lovorikama. Takvim starješinama nije mjesto u našoj vojsci.

Starješine su odgovorne za sve što se događa u njihovim jedinicama. Oni se prvi imaju uzeti na odgovornost.

Odgovornost za povjereni posao, za dobiveni zadatak, za primljenu zapovijest i naređenje, mora se sprovesti u potpunosti, sa najvećom ozbiljnošću i strogošću kod svih, svagdje i u svim prilikama. Dakle, oni koji primaju zapovijest i naređenja treba da budu svjesni da snose punu odgovornost, kako moralnu, tako i krivičnu, za izvršenje ovih i njihovo sprovođenje u djelo i život.

Ako naređenje odnosno zapovijest nije izvršena, odmah utvrditi kolektivnu i ličnu odgovornost svakog pojedinca za počinjene grješke i propuste. Pozvati ih na odgovornost. Skidati sa položaja birokratizirane, nesavjesne i nesposobne starješine, odnosno predlagati ih za smjenjivanje sa položaja i povjerenih im dužnosti uopšte. Ako vrsta i težina krivice nalaže, primjenjivati i veće kazne. Nad oficirima primjenjivati kazne, koje su predviđene uredbom o sudovima časti,⁴ propisane od strane Vrhovnog štaba od 1 maja 1943 g. Ukoliko ovi sudovi nisu ustanovljeni, odmah ih ustanoviti u duhu pomenute uredbe.

Pri svemu ovome imati neprekidno u vidu da interesi naše borbe moraju stajati ispred i iznad svega.

11) Kakav treba da bude naš oficir:

Oficiri su vaspitači i rukovodioci svojih jedinica. Komandovanje u vojsci, koja je jedna od najvažnijih i najdelikatnijih funkcija starješinstva, pripada isključivo oficirima. Da bi rnošli odgovarati ovim zadacima, oficiri treba da imaju potrebne osobine duha i karaktera, zatim potrebnu spremu i sposobnost, znanje i vještinu u komandovanju.

Oficir treba da bude visokog i jakog morala. U najtežim časovima borbe i službe uopšte, treba da ostane hladan i priseban, da se pokaže kao gospodar situacije i događaja i da predhodeći i djelujući ličnim primjerom i ličnim uticajem na svoje mlade i potčinjene, podiže i jača duh i moral kako jedinica, tako i čitavih jedinica.

⁴ Vidi tom II, knj. 1, strana 273.

Oficir treba da bude čvrstog, svijetlog i postojanog karaktera. Bitno je da bude hrabar i neustrašiv, pun samoprije-gora, smjelosti, odlučnosti, energije i izdržljivosti, inicijativnog duha i discipline, uvijek spreman na primanje odgovornosti na sebe.

Vladanje, ponašanje i ophođenje oficira ima biti primjer-no i besprije-korno'. Svagdje i na svakom mjestu oficir ima budno čuvati čast i ugled oficirskog kadra i naše vojske. Primjernim ophođenjem i držanjem, ličnim primjerom i ličnim uticajem treba da steknu ugled poštovanja i povjerenja ne samo svojih potčinjenih i mladih nego i širih narodnih masa koje u naš oficirski kadar polažu velike nade.

Naš oficir treba da ima neprekidno pred očima dobro poznatu i iskustvom provjerenu izreku: »Kakvi su oficiri, takva je i vojska.«

Visoka politička svijest, koja bezuslovno mora krasiti svakog našeg oficira, ogleda se u bezgraničnoj odanosti uzvi-šenim i plemenitim ciljevima Narodnooslobodilačke vojske u Oslobođilačkom domovinskom ratu. Oficiri moraju imati nepre-kidno pred očima interese naše borbe i nastojati svim silama da opravdaju povjerenje naroda i vojske, i kao vaspitači i kao rukovodioci. U cilju što bržeg i potpunijeg postignuća po-stavljenih ratnih ciljeva, svaki oficir ima svetu dužnost da jača i uzdiže političku svijest svojih boraca, svojih mladih i pot-činjenih, da jača borbeno jedinstvo i bratstvo svih boraca u našoj vojsci.

Solidna i temeljna vojno-stručna sprema jedan je od bit-nih činilaca za razvoj i uzdizanje oficirskog kadra, jedan neop-hodan uslov za vaspitavanje svojih potčinjenih i komandovanje sa njima. Izučavanje teorije strategije i taktike, modernog ratovanja, budno praćenje razvoja i primjene ratne tehnike predstavlja prvu i osnovnu dužnost svakog oficira. Upoznati se sa fizionomijom savremene borbe i savremenog rata uopšte, predstavlja za našeg oficira bitni uslov za njegovo daljnje razvijanje i usavršavanje u vojnim znanjima. Stečeno ratno iskustvo spojeno i sjedinjeno sa teorijom modernog ratovanja čini solidnu bazu za uspješno rukovođenje i komandovanje. Zato se oficiri moraju neprekidno usavršavati u vojnim zna-njima i stalno uzdizati nivo svoje znanstvene i stručne spreme.

12) Polaganje zakletve:

Sve starješine i svi borci koji još nisu položili zakletvu, moraju odmah istu položiti u najkraćem roku.

Tekst zakletve glasi:

»Zaklinjem se čašću svoga naroda da ću u redovima Na-rodnooslobodilačke vojske vjerno služiti svome narodu, boreći

protiv okupatora i svih domaćih izdajnika — neprijatelja s_arodne slobode i narodnih prava. Zaklinjem se da ću discipli-novano i savjesno vršiti svoje dužnosti i izvršavati naredbe svojih pretpostavljenih. Kunem se da neću ispustiti oružje iz svojih ruku dok naša zemlja ne bude očišćena od okupatora, dok narodu ne budu osigurana njegova prava i sloboda. Spre-ma n sam primiti svaku kaznu za prekršaj ove moje zakletve.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!«

Ovom se zakletvom moraju zakleti svi borci, komandiri, komandanti i politički komesari Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, koji još nisu položili zakletvu, kao i oni borci i oficiri koji stupaju u redove Narodnooslobo-dilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije. Zakletva se polaže pred štabom brigade, divizije i korpusa, odnosno šta-bovima partizanskog odreda.

Uoči polaganja zakletve nadležne pretpostavljene starje-šine su dužne objasniti važnost i značaj polaganja zakletve, predočavaju sve obaveze i odgovornosti koje na sebe primaju oni koji pristupaju polaganju iste. Polaganje zakletve treba da ima svečan karakter, naročito za borce, ako je polažu u većem broju.

Nadležni štabovi podnijeti će nam izvještaj o zakletim jedinicama, najdalje do 1 decembra ov.g.

Naprijed iznijete upute i objašnjenja nadležni štabovi će temeljito i detaljno razraditi, analizirati i objasniti svojim jedinicama i po istima se ubuduće upravljati.

Ovo naređenje saopštiti svim oficirima i podoficirima i čuvati ga kao *naređenje trajne vrijednosti*.

Prijem naređenja potvrditi pismeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,

Komandant
Generalmajor,

DOSTAVLJENO:

Vrhovnom štabu NOV i POJ

Na postupak:

Štabovima IV, VI, i VIII Korpusa

Štabovima brigada i odreda

Štab Žumberačko-posavskog sektora

Svim komandama područja

Svim otsjecima GŠ NOV i POH

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV HRVATSKE OD 10 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RAZMJESTA J I NAPAD NA STRUGU¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Br. si.
Dne 10-XI-1943

Koncept

Z A P O V I J E S T

U cilju boljeg razmještaja naših jedinica, kao i izvršenja pretstojećih zadataka — naređujemo:

I brigada u toku noći 10/11.XI. t.g. krenuće iz svoje baze, napasti i likvidirati neprijatelja u Strugi.² Po likvidaciji ovog neprijatelja krenuće i razmjestiti se u sela: Lotine, Oraovica i Šegestin.

II brigada razmjestiće se na prostorijsi Kotarani — Zut.

IV brigada razmjestiće se na prostorijsi Kosna — Gage.

Artiljerijski divizion do daljeg naređenja ostaće u dosadašnjoj bazi.

Pionirska četa premjestiće se u Donju Stupnicu.

Štab divizije smjestiće se u D. Stupnicu sa svim ostalim svojim dijelovima. Vezu sa Štabom divizije IV brigada postaviće telefonsku, II brigada postaviće telefonsku liniju onoliko koliko ima kabla u pravcu Štaba divizije, a odavde vezu održavati kuririma do tt. centrale IV brigade, a odavde telefonom do Štaba divizije. I brigada vezu će održavati kuririma.

Štabovi brigada i ostale starješine preduzeće sve potrebno da, prilikom preseljavanja iz jedne baze u drugu, ne ostaju drugovi bos i staroj bazi, već da se svi prebace u novu bazu. Ukoliko drugova ima bosih, za iste organizirati kola i prevoziti ih. Za ovo će biti odgovorni štabovi brigada.

U novim bazama nastojati da se što više radi i vojnički i politički sa borcima. Također i sa narodom, ukoliko je god to moguće, treba da se što više stupa u kontakt i politički djeluje.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1, k. 812.

² Vidi dok. br. 68 i 105.

Razmještaj u novim bazama izvršiti u toku današnjeg dana, sem I brigade koja ima prije da izvrši svoj određeni zadatak.

Po izvršenom razmještaju izvijestiti ovaj naš štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
sl. odsutan

(M.P.)⁴

KOMANDANT,
p.pukovnik:
P.³ Jakšić

BR. 57

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 10 STUDENOG
1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE KAMIONE NA
CESTI OŠTARIJE — TOUNJ¹**

ŠTAB VIII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 67/1943
10. XI. 1943.

11.11.43²

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj
za 4. XI. 1943 g.
dostavlja se.

Noću između 2 i 3. XI. 1943 upućen je 2 bataljon II brigade na prostor Gojaka — Popovo Selo. Ovaj bataljon imao je zadatak da se spoji sa snagom Karlovačkog P.O. i u zajednici

³ Pavle

⁴ Okrugli pečat: Štab Sedme udarne divizije Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

* Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. ~~23~~2, k. 424.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

da izvrši akciju na neprijatelja ili da sam postavi zasjedu na komunikaciji Trošmarija — Gojak — Ogulin. Bataljon se prebacio kod Košara noću 3. XI. 1943 i stigao na gore pomenuti prostor 3. XI. 1943 u 12 čas. i odmah stupio u vezu sa snagama Karlovačkog P.O., gdje je dobio podatke da nema mogućnosti na tamošnjem prostoru vršenje neke akcije. Ovaj bataljon krenuo» je istoga dana u 23 časa nazad u sastav brigade koja drži položaj Modruš — Sabljaki — Radoševići. Bataljon stigao kod Košara u 6.30 časova, postavio je jednostranu zasjedu jugozapadno od Grič (k. 381) iznad željezničke stanice Košare.

Kratak opis
borbe:

U 10 časova naišla su od pravca Tounja 2 neprijateljska kamiona i kada su isti ušli ispred same zasjede na njih otvorena vatra i od prvog plotuna pogoden je bio šofer prvog kamiona, kamion se zaletio u obalu i stao, a ubrzo je pogoden i šofer drugog kamiona i kamion se survao niz nasip na prugu. U kamionima se vozilo 12 ustaških i njemačkih podoficira, 2 domobrana i jedan oficir, od svih ovih koji su se u kamionima vozili jedan je uspio pobjeći, 2 domobrana zarobljena, jedan ustaški rojnik, a svi ostali poginuli su u kamionima.³ Naši su neprijateljske vojnike svukli. Prije nego što su kamioni upaljeni izvučeno je sve što se u kamionima vozilo, a zatim je bataljon krenuo preko Griča u svoju bazu selo Radoševići. Tog momenta nailazilo je 6 njemačkih tenkova od Oštarija i kad su došli do kamiona koji su goreli otvorili su vatru na položaj oko Griča (k. 381) i stanice Košare, ali bez ikakvog uspjeha.

Ratni plijen:

Zarobljeno je 2 domobrana, 1 ustaški rojnik, 1 šmajser, 5 pištolja, 2 karabina, 3 bicikla, 7 pari odijela, donova za 100 pari cipela, kože za 10 pari, gornjih odijela.

Gubitci neprijatelja:

11 mrtvih oficira i podoficira, i 2 kamiona spaljena.

Sopstveni gubitci:

Nije ih bilo.

³ Vidi dok. br. 36.

Utrošak municije: Utrošeno za puške i puškomitraljeze 425 metaka.

kritički osvrt: Zaseda je bila dobro postavljena, starješine i borci dobro su se snalazili.

Napomena:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

polit, komesar:
s. o.

Komandant, p.pukovnik:
V.⁴ Cetković

(M.P.⁵)

«ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 241/43
11-XI-1.943

⁴ Vlado

⁵ Okrugli pečat: Štab Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske.

⁶ Četvrtasti pečat Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

BR. 58

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA I
POLITIČKE PRIPADNOSTI LJUDSTVA DVANAESTE DI
VIZIJE NOV HRVATSKE OD 10 STUDENOG 1943 GODINE¹S P I S A K
XII Divizije na dan 10. XI. 43.

Jedinica sastav	Socijalni sastav				Nacionalni sastav			Politič. prlpad.							
	a	w	o.	^											
Štab divizije, Vod za vezu, Bolnički vod i Agitprop.	59	32	6		31	26			20	18					
XVIII Brig.	1148	171	897	36	29	773	289		187	136	825				
Brodaska brig.	780	225	458	60	20	423	330		112	107	545				
Čehoslovačka brig.	588	70	375	125		201	69	298	94	117	377				
SVEGA	2575	471	1762	227	43	64	1428	714	16	298	88	413	378	16	1768

Polit, komesar
Marijan CvetkovićKomandant
Mil.² Stanivuković
(M.P.)³¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/3, k. 881.² Milan³ Okrugli pečat: Štab Dvanaeste divizije NOV Hrvatske.

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 10 STUDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O BORBI NA LINIJI TRILJ — LOVREČ¹ŠTAB
XX DIVIZIJE
10. XI. 1943
Položaj

ŠTABU VIII KORPUSA

Na sektoru VIII brigade i Dinarskog odreda nema ni-
kakvih promjena, već i dalje traje zatišje.²

6. XI. 1943 god. jedan bataljon X brigade vodio je borbu
sa neprijateljem na položajima kod Strmendolca.³ Namjera
neprijatelja bila je da ovlada ovim položajima kako> bi mogao
slobodno saobraćati cestom Trilj — Lovreč. Snage neprijatelja
koje su učestvovala u ovoj borbi bile su oko 400 ljudi, sastavljene
od Nijemaca i ustaša. Borba je počela rano uzoru i trajala
punih 8 sati. Neprijatelj je pokušao da po svaku cijenu zauzme
ove položaje izvršivši dva uzastopna juriša, našto su ih borci
ovog bataljona odbili bacanjem bombi. Poslije duže borbe ne-
prijatelj je natjeran na povlačenje.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i ranjenih,
zaplijenjene su tri puške i dvije rezervne cijevi »Šarca«, 1500
metaka, jedan pištolj, 15 bombi i nešto robe. Naši gubitci su
5 mrtvih i dva lakše ranjena (imena njihova naknadno ćemo
javiti).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Zivković ŽivkoKomandant:
Vel.⁴ M. Knežević

B. N. Bližu i sigurnu vezu sa XIX divizijom nijesmo' dosada još
mogli uhvatiti. Prema izvještajima seljaka da se nalaze
u neposrednoj blizini Vrlike.⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 16—1/4, k. 516.² Osmo NO brigada držala je tada položaje na liniji Sinj—Vaganj,
a Dinarski NOP odred dijelom snaga sadejstvovao je Devetnaestoj divi-
ziji u čišćenju četnika u Cetinskoj dolini. Vidi dok. br. 79.³ Opširnije o tome vidi dok. br. 79, 180 i Operacijski dnevnik De-
vete divizije za 1943/44 god. u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg.
br. 56/2, k. 842 A.⁴ Velimir⁵ Vidi dok. br. 53.

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD I₀ STUDENOG 1943 GOD. O POHVALI BORACA I RUKOVODILACA DVADESET PRVE NO BRIGADE ZA JUNAČKO DRŽANJE I USPJESNO RUKOVOĐENJE U BORBI ZA OSLOBOĐENJE KOPRIVNICE¹

N A R E D B A BR. 39

Štab II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske od 10. XI. 1943,

I.

7. novembra 1943 prokušani borci XXVIII Divizije N.O. V. oslobodili su stari hrvatski grad Koprivnicu.² Osim ove Divizije u borbi učestvovala je Brigada »Braće Radića«, II Moslavačka brigada, Kalnički i Bjelovarski P. Odredi.

Kroz punih 28 mjeseci neprijatelj je vršio ispade i pljačku iz uporišta Koprivnice, te je nanio našem narodu mnogo jada i tuge. Njemački fašisti, koji su se nalazili u Koprivnici, uz pomoć ustaških razbojnika i domobrana-koturaša vršili su hapšenja i ubistva sinova i kćeri našeg naroda u cijeloj Podravini. Oni su poubijali mnogo najboljih boraca našeg naroda. Srpski živalj u okolini Koprivnice strepio je svakog časa neće li neprijatelj—banditi u njegova sela izvršiti nasilje. Mnoge kuće i više sela Srba i Hrvata popalili su njemački fašisti, ustaše i koturaši iz Koprivnice.

Borci i rukovodioci junačke XXI Brigade Hrvatske, prožeti mržnjom prema zločinima, koje je vršio neprijatelj u Podravini, krenuli su 6 novembra o.g. u pravcu Koprivnice da učine kraj zvjerstvima neprijatelja našeg naroda, da učine kraj bezgraničnim patnjama i mukama naroda u Podravini. Točno u 24 sata 6 novembra čuli su se prvi meci na neprijatelja u Koprivnici, čuli su se smjeli koraci jurišača XXI Brigade koji su se u tren oka probili u sam grad do neprijateljskih utvrđenja. Razvila se ljuta bitka koja je trajala neprekidno punih 19 sati, kada je neprijatelj bio slomljen.

Junački borci XXI N.O. Brigade dostojno su osvetili zvjerstva koje je učinio neprijatelj po Podravini iz Koprivnice. Oni su zarobili 400 neprijateljskih vojnika, a preko 100 ostalo

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47/7, k. 1471.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 62, 80, 103, 177, 178, 179, 180, 181, 183 i 184.

U^ je mrtvih na bojnopolju. Zaplijenili su oko 600 pušaka, 15 puškomitraljeza, 6 t.mitr., 4 laka bacača mina, 200 mina, 300.000 metaka, 7 vagona šećera, 20 vagona papira, 800 bicikla, 15 motocikla, 4 automobila, 4 kamiona, 200 vagona i jednu lokomotivu i mnogo druge razne ratne spremne, koja se još uvijek prebrojava.³

II.

Za junačko držanje i upornu borbu boraca i rukovodilaca XXI N.O. Brigade Hrvatske, za oslobođenje grada Koprivnice **pohvaljujemo sve borce i rukovodioce zajedno sa njihovim junačkim štabom brigade**, koji je savjesno rukovodio ovom borbom i zajedno sa svojim borcima donio slavu XXI Brigadi Hrvatske, a slobodu građanima grada Koprivnice.

Junački borci ove Brigade dokazali su ovom borbom da se znadu boriti ne samo po brdima i klancima, nego* i u gradovima, kad je riječ o slobodi našeg naroda. Ova borba služiti će za primjer našoj junačkoj Narodnooslobodilačkoj vojsci, koja će još čvršće kroz vatru i dim udarati po krvavom neprijatelju naših naroda i donijeti im toliko željenu slobodu.

III.

Ovu naredbu pročitati borcima pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Belinić Marko v. r.

Komandant:
Matetić Vlado v. r.

Za tačan prepis jamči
Šef kancelarije:

³ Vidi dok. br. 80.

NAREDBA ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 10 STUDENOG 1943 GON PODREDENIM JEDINICAMA I PROLETERSKOM BATALJONU SLAVONIJE ZA POKRET PREMA UDBINI I UISKU U SASTAV PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE¹

ŠTAB XIII PROLETERSKE N.O.U.
BRIGADE »RADE KONCAR«
10-XI-1943

**ŠTABU I, II, III, IV i V PROLETERSKOG BATALJONA
SLAVONSKOG PROLETERSKOG BATALJONA,
ČETI ZA VEZU**

Sutra rano naša brigada izvršit će pokret u pravcu Ud-bine. Prebacivanje će se vršiti kamionima ukoliko vremenske prilike dozvole, ili peške. Bosi drugovi koji se nalaze u Babinom Potoku, bit će noćas obuveni i krenut će u sastav svojih bataljona. Bataljoni će kretati ovim redom: I Proleterski bataljon krenut će uzoru u Vrhovine, gde će se ujutro u 6 časova ukrcati u kamione i krenuti određenim pravcem. Sa I Bataljonom krenut će i dijelovi Drugog bataljona koji se nalaze skupa sa I Bataljonom. IV Proleterski bataljon i Slavonski proleterski bataljon² ujutro posle doručka krenut će na cestu, tako da na cesti budu u pola osam, sjesti na kamione i krenuti određenim pravcem. V Proleterski bataljon, Štab brigade, Sanitetski vod i mineri, kao i drugovi koji su bili bos i krenut će u pola devet iz Babinog Potoka, kamione će dočekati na cesti. V Proleterski bataljon natovariće i svoja teška oruđa.

Jedinice koje se nalaze u Korenici, III Proleterski bataljon i Četa za vezu sačekajuće kamione u Korenici, ukoliko kamioni budu puni, oni će krenuti pješke pravac Udbina za selo Ondić. Sa njima će krenuti sve jedinice XIII Proleterske brigade koje se nalaze u Korenici. Konji i komora od V Proleterskog bataljona krenut će ujutro rano pješke za selo Ondić.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/2, k. 721.

² Bataljon je formiran drugom polovinom listopada 1943 god. po naredbi Glavnog štaba Hrvatske i upućen u sastav Prve proleterske divizije. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 121 i knjigu depeša Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472 A.

Jedinice koje se nalaze u selu Ondić uredit će sela za smještaj brigade kako u vezi ishrane tako i za prenočište. Selo Ondić bit će mjesto koncentracije brigade za daljni pokret, gtab brigade nalazit će se u Ondić selu.

Odjevnu spremu kao i suhu hranu dobit će bataljoni na putu ili u Ondić selu.

Svaki štab bataljona neka vodi računa da mu se jedinice na putu održe u cjelini, a također u određenom mjestu da se nahrane. Od naših rukovodioca se traži da u ovim momentima budu požrtvovani i da svojim primjerom prednjače.

Naše jedinice kreću u sastav I Proleterske divizije i vjerovatno će u skoro vreme krenuti u Srbiju.³ Svima borcima treba objasniti da ovoga puta hrvatski borci idu vratiti braći Srbima ono što su oni učinili 1942 god. u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji. Naročito treba podvući to da od dolaska srbijanskih i crnogorskih brigada na naš teritorij⁴ kod nas rasplamsana Narodnooslobodilačka borba u svim dijelovima zemlje, tako da je danas veliki dio Hrvatske slobodan.

Hrvatska neće biti slobodna do god se ne uništi reakcija u Srbiji. Neprijatelj danas videći da ne može uspjeti u Hrvatskoj i Sloveniji baca sve karte na Srbiju. Reakcija se okuplja u Srbiji i pokušava da odande razbija jedinstvo naših naroda, zato će biti od velikog političkog značaja dolazak naših jedinica i naša zajednička horba u Srbiji. Tamo će se još više pojačati jedinstvo naših naroda i tako izbiti zadnji neprijateljski adut, a to je cijepanje naših narodnih snaga. Hrvatski narod neće moći očuvati svoju slobodu ako Srbija ne bude slobodna. Vraćanje duga herojskim srpskim brigadama jeste značajni historijski događaj za budući bratski život naših bratskih naroda.

Živelo jedinstvo i bratstvo Hrvatskog i Srpskog naroda!

Živela slobodna, Narodna Demokratska Federativna Jugoslavija!

Živela I Proleterska Divizija!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

komesar
Božo Spaček

komandant
Žeželj M.⁵

³ Prva proleterska divizija prešla je u Srbiju 23 kolovoza 1944 god. U njenom sastavu nalazila se i Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«. Opširnije o tome vidi knjigu depeša Prvog korpusa NOV Jugoslavije dok. br. 33/1, k. 372 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁴ Riječ je o maršu narodnooslobodilačkih proleterskih i udarnih brigada od Crne Gore i Hercegovine do Krajine ljeti 1942 god. Opširnije o tome vidi tom II, knj. 1, strana 175.

⁵ Milan

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET PRVE NO BRIGADE OD I₀
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE
O NAPADU NA KOPRIVNICU¹**

ŠTAB
XXI BRIGADE N. Ö. V.
JUGOSLAVIJE
O. Broj: 193/1943.
Dne, 10. XI. 1943.

Predmet: Izvještaj o akciji
na neprijateljsko uporište
Koprivnica

ŠTABU XXVIII DIVIZIJE N.O.V.J.

1. — Između 6 i 7. XI: 1943. jedinice ove Brigade napale su neprijateljsko uporište Koprivnicu.² U napadu je učestvovala cijela brigada. Borba je trajala 20 sati, dok je uporište likvidirano. U uporištu se nalazilo: bojna koturaša, žandara, gestapovaca, nešto policije, ustaša i nešto Nijemaca. Akcija je počela sa zakašnjenjem od oko 5 minuta, kod nekih jedinica i 10 minuta, razlog tome što se pojedini vođiči nisu momentalno snašli prolazeći kroz bašče; Borba se razvijala dosta brzo. Jedinice koje su napadale koturaše za nepunih 8 sati likvidirale su neprijatelja. Banda se nije predala sve dotle dok nisu počeli topovi razbijati objekte. U prvim naletima, jurišima i plotunima potpomognuti minobacačima za nepunih dva sata svi su bunkerli likvidirani. Već kako sam naveo banda se povukla u zgrade odakle se branila. Uz pomoć topova i automatskih oruđa uspjele se bandu prisiliti na predaju i neke razbiti koji se razbježali — sučaj je kod gestapovaca.

2. — Od ratnog plijena sada se nalazi u Brigadi 3 teška mitraljeza »Švarclose«, 6 puškomitraljeza »Zbrojovka«, 1 njemački puškomitraljez, 27 pušaka, 10 pištolja, 7 šmajsera i askerica, 300 komada bombi, 3 laka bacača, dok municije nije uzimano, čisto malo. Ostali ratni plijen kako oružje, obmondurna sprema, šećer i papir koji je zarobljen na stanici, motorkotači i kotači stavljeni su na raspolaganje intendantu Divi-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—3, k. 1137. :¹

² Opširnije o ovom napadu vidi dok. bri 60, 80, 103, 177, 178, 179, 180, 181, 183 i 184.

STAB
XXI. BRIGADE N.O.V.
JUGOSLAVIJE

O. Broj: 192/1943.
Dne: 10. XI. 1943.

Predmet: Izvještaj o akciji
na neprijateljske uporište
K O P R I V N I C A

1137

STABU XXVIII. DIVIZIJE N.O.V.J.

1.- Izveštaju 6 i 7. XI. 1943. jedinice ove Brigade napale su neprijateljsko uporište Koprivnica. U napadu je učestvovala cijela Brigada. Borba je trajala 20 sati, dok je uporište likvidirano. U uporištu se nalazile bojna koturaša; šandara; gestapovaca, nešto policije, ustaša i nešto njemaca. Akcija je počela sa sakačadjenjem od oko 5 minuta, kod nekih jedinica i 10 minuta, raslog tome što se pojedini vodici nisu komentarno snašli prolezeći kroz bašče. Borba se razvijala dosta brzo. Jedinice koje su napadale koturaše sa nepunih 8 sati likvidirale su neprijatelja. Banda se nije predala sve dotle dok nisu počeli topovi razbijati objekte. U prvih satima, jurisiam i plutonima potpomoćni minobacašima sa nepunih dva sata svi su bunkeri likvidirani. Već kako smo naveo banda se povukla u zgrade odakle se branila. Uspeh topova i automatskih oruđa uspjelo se banda prisiliti na predaju i neke razbiti koji se raspežali-slataj je kod gestapovaca.

2.- Od ratnog plijena sada se nalazi u Brigadi 3 teška mitraljeza Švarcse, 6 puškonitraljeza "Zbrojevka", 1 njemački puškonitraljez, 27 pušaka, 10 pištolja, 7 šandara i askerica, 500 rebara beabi, 5 laka bacača, dok municije nije uzimao ništa male. Ostali ratni plijen kake oružje, obmardura sprema, Šeđer i papir koji je zarobljen na stanciji, motorkešači i kotači staljeni su na raspežanje intendantu Divizije. Koliko znamo da je u akciji zarobljeno 8 teških mitraljeza raznog sistema, 4 laka mitraljeza raznog sistema, 12 "Zbrojevki", pušaka je bilo oko 400. Zarobljeno je oko 400. gestapovaca i koturaša, koliko koji neznamo. Oko 10 oficira, šinove oficira tačno neznamo.

3.- Neprijatelj je izgubio oko 60 artvih, a toliko i ranjenih.

4.- U ovoj borbi imali smo 20 artvih, od kojih je jedan komesar čete, jedan vodnik, dva delegata, 5 desetara, a ostalo borci. 54 ranjena, među kojima su 3 komandira, komesar IV. bataljona koji se nalazi uz jedinici, jedan komesar čete. Od ranjenih drugova nalazi se u jedinici i Brigadnom previjalištu oko 20. Individualne podatke o poginulima iz ranjenja dobićete naknadno.

5.- Nijedan ranjena drug nije naknadno umro od rana.

6.- Nijedan drug nije poginuo nekia naročitim herojstvom, koga bi se moglo proglasiti kao heroja.

7.- Akcija se izvela po planu. Nedostaci u akciji zapaženi su:

Sve jedinice nisu na vrijeme napale objekte a što je prouzrekovalo više artvih i ranjenih. U akciji još uvijek nisu bili rukovodioci na svojim mjestima. Stabovi bataljona pretvarali se u komandire i vodnike. Oduzimali inicijativu i rukovođeću ulogu nižim rukovodiocima. Stabovi bataljona da su rukovodili kao Stabovi vjerovatno da bi se uporište prije likvidiralo. Teško oružje vrlo dobro je iskorisćeno, samo je bilo jako sporo od objekta do objekta, a to je sve zato što Stabovi se pretvaraju u niže rukovodiocce, a kao Stab ne rukovode. Niži rukovodioci u samim napadima i jurisiam kao rukovodioci slabo se osjeđaju, pretvore se u borcu. Trijedinale se da pojedini borci, a i neki od rukovodioca šin se nešto sarem puno ne oko toga obavljaju, a važan sadetak napućaju. To su bili rijetki slučajevi, ali ipak ih je bilo.

8.- Topovske municije utrošeno je 6 granata, mina sa teškim bacač utrošeno je 28 komada, sa laki bacač utrošeno 15 mina, pušćene municije utrošeno je oko 25.000. Municije je zaplijenjena mnogo preko 100.000.- U jainionas se sakrlo oko 10.000, dok je sve ostalo etičlo na ajeto evakuacije. Izgubljenog i pokvarenog oružja nisam imali, jedino što se puške poginulih i teškoranjenih drugova etičlo u plijen.

9.- Stežena inkultura: U ovoj akciji primjetilo se da su pojedini stabovi bataljona slabo obilazili jedinice. Slučaj je bio kod II. bataljona koji duže vrijeme nije imao veze sa svojim je-

ziie. Kolika znamo u akciji je zarobljeno 8 teških mitraljeza raznog sistema, 4 laka mitraljeza raznog sistema, 12 »Zbroiovki«, pušaka je bilo oko 400. Zarobljeno je oko 400 gestapovaca i koturaša, koliko kojih ne znamo,³ oko 10 oficira, Činove oficira tačno ne znamo.

3. — Neprijatelj je izgubio: oko 60 mrtvih, a toliko i ranjenih.

4. — U ovoj borbi imali smo 20 mrtvih, od kojih je jedan komesar čete, jedan vodnik, dva delegata, 5 desetara, a ostalo borci. 54 ranjena, među kojima su 3 komandira, komesar IV bataljona koji se nalazi u jedinici, jedan komesar čete. Od ranjenih drugova nalazi se u jedinici i Brigadnom previjalištu oko 20. Individualne podatke o poginulim i ranjenim dobićete naknadno.

5. — Nijedan ranjen drug nije naknadno umro od rana.

6. — Nijedan drug nije poginuo nekim naročitim herojstvom, koga bi se moglo proglasiti kao heroja.

7. — Akcija se izvela po planu. Nedostaci u akciji zapaženi su:

Sve jedinice nisu na vrijeme napale objekte a što je proizvelo više mrtvih i ranjenih. U akciji još uvijek nisu bili rukovodioci na svojim mjestima. Štabovi bataljona pretvarali se u komandire i vodnike. Oduzimali inicijativu i rukovodeću ulogu nižim rukovodiocima. Štabovi bataljona da su rukovodili kao štabovi vjerojatno da bi se uporište prije likvidiralo. Teško oružje vrlo dobro je iskorišćeno, samo je išlo jako sporo od objekta do objekta, a to je sve zato što štabovi se pretvaraju u niže rukovodioce, a kao štab ne rukovode. Niži rukovodioci u samim napadima i jurišima kao rukovodioci slabo se osjećaju, pretvore se u borce. Primjećivalo se da pojedini borci, a i neki od rukovodioca čim se nešto, zarobi puno se oko toga zabavljaju, a važan zadatak napuštaju. To su bili rijetki slučajevi, ali ipak ih je bilo.

8. — Topovske municije utrošeno je 6 granata, mina za teški bacač utrošeno je 28 komada, za laki bacač utrošeno 15 mina, puščane municije utrošeno je oko 25.000.— Municije je zaplijenjeno mnogo, preko 100.000.— U jedinicama se zadržalo oko 10.000, dok je sve ostalo otišlo na mjesto evakuacije. Izgubljenog i pokvarenog oružja nismo imali, jedino što su puške poginulih i teško- ranjenih drugova otišle u plijen.

9. — Stečena iskustva: u ovoj akciji primijetilo' se da su pojedini štabovi bataljona slabo obilazili jedinice. Slučaj je bio

³ Ukupni neprijateljski gubici u ljudstvu i ratnom materijalu bili su znatno veći. Vidi dok. br. 80.

kod II bataljona, koji duže vrijeme nije imao veze sa svojim jedinicama, tako da taj bataljon nije izvršio svoj zadatak u potpunosti kao ostali bataljoni. Isto tako prilikom evakuacije plijena mnogo drugova iz streljačkog stroja ode sa plijenom a tako i sa ranjenicima. Mnogo bi zgodnije bilo kad bi se određivalo uz štab neke rezerve, koje bi evakuisale ranjenike i plijen.

U ovoj akciji utrošeno je mnogo municije, a tako isto bilo je i mnogo ranjenika. Uzrok tome bio je samo to što su se neorganizovano napali pojedini objekti i svakako kao neorganizovani ne osvoje se, jedino se utroši mnogo municije i izbacij [mnogo] vojnika iz stroja. Mislimo ubuduće da u akcijama samo prvim naletom treba dati jake plotune, onda prestati sa vatrom, uočiti neprijateljske položaje, tek onda organizirati i skoncentrisati i svaki napad i juriš treba po planu organizirano sa svim dobro raspolagajućim oružjem napasti. Na taj način mnogo se manje troši municije, manje izbačenih iz stroja i prije se likvidira uporište.

Spisak poginulih i ranjenih dostavićemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
si. ot.

Komandant:
Bako S. Puač

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRODSKE NO BRIGADE OD 10 STU-
DENOG 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I
PO HRVATSKE O NAPADU NA GAŠINCE I OBEZBJEDE-
NJU NAPADA NA VIROVITICU¹

ŠTAB
BRODSKE BRIGADE N. O. V.
HRVATSKE
Dne 10. XI. 1943.
O. broj. 99.

predmet: Operativni desetodnevni izveštaj dostavlja. —

ŠTABU XII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

m. • I. Opšta situacija na sektoru Brigade:

Na sektoru oko Đakova[^] su uporišta koja drže Švabe, gestapovci a u zadnje vreme Čerkezi.²

• čerkezi su stigli prije 8 dana na sektor Đakovačkog sreza. Neprijatelj se na tom sektoru povukao u uporišta, te se ne zaleće u našu slobodnu teritoriju i ne vrši veći teror nad našim narodom.

Dolaskom Čerkeza na sektor Đakovačkog kotara počeli su ponovni upadi u našu teritoriju i naša sela, • te pljačkanje i paljenje naših oslobođenih i poluoslobođenih sela.

Zadnjih nekoliko dana naša Brigada prebacila se na sektor Slatina tj. u Podravinu.

Na tom sektoru nema većih uporišta, a jedino je Slatina. Posada ovoga uporišta rede upada u naš oslobođeni teritorij, većinom se povukla u uporište, te se u istom samo pripremaju za obranu. •...• v

Dosada na našem sektoru nema nikakve veće koncentracije neprijatelja,, te prema tome nema ni izgleda da bi neprijatelj pravio kakovu veću ofanzivU.

II. Rad štabova i podređenih jedinica:

1. Članovi Štaba ove brigade zadovoljavaju na svojoj dužnosti, te zajednički rešavaju sve im postavljene zadatke.

Jedino članovi Štaba brigade su malo posvetili pažnju svojoj vojnoj izobrazbi. Svega su, u međuvremenu od 10 dana,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—1, k. 1140.

² Riječ je o dijelovima Prve kozačke konjičke divizije. Vidi dok. br. 18/20-a, k. 6, 22/20-a, k. 6 i 42/1, k. 8 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

održana 2 sastanka na kojima se proučava pojedinačna obuka te naoružanje (puškama).

2. Štabovi bataljona također se pridržavaju vojno-peša-dijskih priručnika, te se sa istim služe, te donekle obučavaju sebe, a istovremeno i borce.

Obuka štabova bataljona kao i boraca vrši se prvo teoretski i proba praktično da se ustanovi koliko je tko naučio i šta je zapamtio.

Sav vojni rad vrši se po programu i to tako da su članovi Štaba brigade međusobno podelili pojedine vojne predmete i smatraju se odgovorni za predavanje istih. Ipak se vojnom radu rukovodioca jedinice nije posvetilo pažnje iako se je to moglo učiniti.

III. Disciplina i moral jedinica:

1. Disciplina naših jedinica je dosta dobra. To se vidi u tom što naši borci kao i rukovodioci dosta tačno izvršavaju naređenja svojih pretpostavljenih.

Borci pozdravljaju svoje starešine, dobro se ponašaju u stroju i za vreme borbe. Dosada se još borci međusobno ne pozdravljaju kako to zahteva Naredba Vrhovnog štaba.

2. Moral naših boraca jeste na visini. Oni su spremni da izvrše svaki zadatak koji se postavlja pred njih. Naročito su se pokazali u poslednje 2 akcije i kao vrlo dobri i visokog morala u akciji na Gašince iako su imali dosta izbačenih drugova iz stroja, oni su dalje čvrstom voljom jurišali na krvavog neprijatelja sve dotle dok ga nisu uništili.

U zasjedi kod Slatine³ su bili napadnuti od tenkova, bor-nih kola, te pešadije a istovremeno nenadano je upao među njih oklopni voz,

Ovde su se također junački poneli, te s visokim moralom i voljom odbijali napad za napadom, na jednoj strani borili su se s tenkovima, dok su se sleđa branili od oklopnog voza.

Drugovi su ostali na položaju sve dok nisu dobili naređenje za povlačenje i posle menjanja položaja su čvrstom voljom zaseli nov položaj.

IV. Stanje unutar jedinica:

U ovome periodu od 10 dana našoj Brigadi izbačeno je iz stroja 14 mrtvih drugova i 25 ranjenih.

Novopridošlih drugova-boraca je bilo 65.

Naoružanje naše Brigade u ovom periodu povećalo se za 5 teških mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 160 pušaka. Gubitaka

³ Zasjedom prema Podravskoj Slatini brigada je obezbeđivala napad ostalih jedinica divizije na Viroviticu. Vidi dok. br. 26.

u oružju nismo imali, dok je utrošak municije oko 10.000 metaka.

V. Služba veze:

Veza između štabova održava se kuririma koji nemaju na raspolaganju nikakvih prevoznih sredstava, niti konja.

Formirali smo Četu za vezu, koja ima samo kablove bez telefona, te nema radiostanicu, konja za jahanje i drugog potrebnog materijala.

Ista Četa nije učestvovala još ni u jednoj borbi.

Veza u borbi između jedinica održala se vrlo slabo, i to zato što su kuriri slabe borbenosti, te se isti kukavički ponašali i sporo se prebacivali noseći izveštaj, te su svi izveštaji većinom kasno stizali.

Iste smo zaključili da smenimo, već po Naredbi Vrhovnog štaba da se kuriri imaju smenjivati svakih nedelju dana.

Veza u samoj borbi radiostanicom održavala se vrlo slabo, te su često primani krivi telegrami ili nisu uopšte primani.

VI. Izvedene akcije:

Dana 29. X. 1943. u 5 sati ujutro naša Brigada uz pomoć Osječkog odreda napala je neprij. uporište [s.] Gašinci.⁴

U napadu učestvovao je I i II bataljon naše Brigade dok je III bataljon držao položaje prema Đakovu.

Uz borbu koja je trajala 12 sati neprijatelj je bio savladan tj. nateran u beg u kojem je bio pobijen.

Zaseda je vodila borbu te neprijatelja odbila u Đakovo, odakle ju je tukla artilerija, te je ista promenila svoje položaje tj. povukla se nešto nazad. Zarobljeno je 126 pušaka, 3 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 5 šmajsera, oko 40 bombi, dosta opreme i drugog ratnog materijala. Neprijatelj je imao 120 mrtvih gestapovaca, zarobljenika nije bilo.

Naši gubici 8 mrtvih, 18 ranjenih, oko 5 oštećenih pušaka, utrošeno 3000 metaka. U toj borbi naročito se istakla I četa I bataljona, koja je izvršila poslednji juriš na neprijatelja.

U akciji na neprijateljsko uporište Virovitica⁵ naša Brigada sa 2 bataljonom držala je položaj prema Slatini, dok je s jednim bataljonom držala položaje prema Daruvaru.

Naše jedinice zaposele su položaj 6. XI. 1943. u 7 časova, te odmah primile borbu sa ustašama koji su prolazili kroz selo Slađojevce i u istom selu se zadržali, te napadali naše kurire te posle zasedu sleđa.

⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 238.

⁵ Opširnije o napadu na Viroviticu vidi dok. br. 48, 54 i 81.

Iste je naša zaseda rasterala ubivši 4 ustaše, dok smo mi imali jednoga mrtvog.

Pošto je neprijatelj saznao za naše položaje, mi smo se odmah prebacili na nove i to između Dolnjih Meljana i Sladojevaca, gde smo odmah po prebacivanju opet primili borbu koju smo vodili ceo dan.

Istog dana u 2 sata po podne bili smo napadnuti od tenkova, bornih kola, kamiona i pešadije, a istovremeno napao je nas pancir sleđa tj. od Virovitice.

Naš III bataljon, jedna četa I bataljona vodili su borbu sa neprijateljem, dok su druge 2 čete I bataljona bile prisiljene da se pod vatrom sa brisanog prostora prebace preko pruge u brdo.

Borba se vodila sve do same noći kada smo se povukli i sredili svoje jedinice i prebacili na nove položaje i to između Cabune i Bistrice.

Na ovim položajima bili smo sve do naređenja za povlačenje.

Neprijatelj na istima nije naišao te nismo vodili borbu.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 36 mrtvih, te više ranjenih, te oštećena jedna borna kola. Zarobili smo 8 pušaka i 300 metaka.

Naši gubici su 6 mrtvih, 7 ranjenih, te 6000 ispaljenih metaka, 6 mina 12 protivtenkovskih metaka.

U ovoj akciji ponovno se istakla I četa I bataljona, koja je vodila borbu na jednoj strani sa tenkovima, a na drugoj strani branila se od pancera koji ih je napadao. Ista je ostala na položaju sve dok nije dobila naređenje za povlačenje.

Naređenje za povlačenje sa položaja dobili smo u 14 časova 8. XI. 1943., a povlačenje naših jedinica izvršili smo istog dana u 16 časova.

VII. Stečeno iskustvo:

U ovim borbama naše jedinice stekle su veliko borbeno iskustvo tj. boriti se sa najkrvavijim neprijateljem gestapovcima, ustašama, pa tenkovima, borbenim kolima i drugim.

Sada su oni već spremni da prime borbu već i sa ovako opremljenim jedinicama.

Dokazalo se i to: da kada se drži zaseda na cesti ili pruži, da je potrebno pokidati komunikacije, kako ispred sebe tako i iza leđa, jer se to već par puta krvavo osvetilo našim borbama, te da valja uvek, kada neprijatelj ispipa položaje koje drže naše jedinice, iste brzo menjati.

VIII. Rad jedinica i njihovo stanje:

Jedinice naše Brigade raspoređene su na odmor i to: I bataljon selo Đulavec, II bataljon Pivnica, III bataljon Pčelić, s tim da osiguraju našu teritoriju u svojim pravcima.

Stanje odeće u Brigadi je vrlo dobro. Bosih nema. Jedino borci imaju mali broj partizanki,⁶ većinom nose domo-branke i druge.

Drugovima bi bilo potrebno da se ispare, po'krpaju, operu i isčiste od vaški.

Operativne zadatke očekujemo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Stojan Divić

Komandant:
Jergović Ivan

BK. 64

**IZVJEŠTAJ PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD
10 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 13 LI-
STOPADA DO 5 STUDENOG¹**

ŠTAB
I DIVER. BATALJONA
Dne 10. XI. 1943.

ŠTABU VI KORPUSA N.O.V. I P.O. JUGOSLAVIJE

Na položaju

IZVJEŠTAJ

13. X. 1943. dignut je u zrak teretni voz na glavnoj pruzi Za-
greb — Beograd kod stanice Širinec.² Lokomotiva oštećena i
bačena sa pet vagona u grabu.

16. X. 1943. dignut u zrak most na željezničkoj pruzi Zagreb
— Vrbovec dugačak 16 m. Ujedno je uništeno oko 80 m pruge.

⁶ Riječ je o kapama.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 21—6, k. 121 A.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 213. \ ,

Kod akcije je sudjelovao i jedan bataljon Moslavačkog p
Odredu.³

18. X. 1943. na pruzi Kloštar — Koprivnica između stanica
Kloštar — Kalinovac postavljena je mina sa kutijom koja je
dejsvovala tek nakon par dana pošto voz dotada nije išao
Tačnih podataka još nema.

22. X. 1943. prekinuta pruga između Broda i Slobodnice. Isto-
vremeno je dignut u zrak zidani most na cesti u Gromačniku
dug 25 m. Ove akcije su izvršene da se osigura rad Brodske
brigade u Gromačniku.⁴

22. X. 1943. minirana pruga Zagreb — Beograd u mjestu
Ostrna i pruga Zagreb — Vrbovec u mjestu Šoš, na ukupno
8 mjesta. Ujedno je oštećen željeznički most na rijeci Zelini
dug 8 m.

24. X. 1943. miniran most na cesti Brod — Vinkovci dug 12
m i jedan most dug 15 m, oba u selu Trnjani.

26. X. 1943. na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica
Prečec — Ivanić Grad dignut u zrak mješoviti voz. Oštećena
lokomotiva i nekoliko vagona.⁵

26. X. 1943. u 20 sati miniran vodovod u Popovači. Uništen
rezervoar i cijevi. Popovača ostala bez vode.

27. X. 1943. na pruzi Virovitica — Kloštar postavljena mina ali
voz nije išao. Isti dan predvečer su polupana željeznička srca
na stanici Vukosavljevica.

28. X. 1943 na pruzi Špišić Bukovica — Virovitica postavljena
mina za pancir i miniran most. Pošto je akcija bila izdana to
je most dignut u zrak a snage su se povukle. Kod akcije je
sudjelovao i Bilogorski P. Odred. Most je bio dugačak 15 m.

29. X. 1943. na cesti Lipik — Poljana u selu Kukunjevac sru-
šen most dugačak 12 m.

29. X. 1943. na pruzi Lipik — Poljana a između stanica Kuku-
njevac — Lipik na rijeci Crnaji dignut u zrak most dug 14 m.

30. X. 1943. na cesti Virovitica — Pitomača između mjesta
Lozan i Špišić Bukovice dignut je u zrak most dug 12 m. To
je bilo noću oko 23 sata.

3. XI. 1943. postavljena mina na glavnoj pruzi Zagreb — Beo-
grad između stanica Lipovljani — Novska. Međutim, voz te
noći nije išao pa je mina izvađena. Sa diverzantima je bio i
Posavski P. Odred.

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 217.

⁴ Riječ je o napadu Brodske NO brigade na Gromačnik. Vidi tom
V, knj. 20, dok. br. 147, 226 i 228.

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 233.

4 XI- 1943 na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica gešetari — Adžamovci oko 2 sata u noći dignut u zrak pancerski voz. Uništena lokomotiva i dva vagona. Istovremeno je izvršeno dečanje šinja na 4 mjesta sa obadvije strane srušenog pancera. Kod akcije je sudjelovao i Požeški P. Odred da juriša na voz je samo otvorena paljba i zatim su se snage povukle.

5 XI- 1943 postavljena mina na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Novska — Rajić kod sela Stari Grabovac. Voz je naišao od Rajića (samo lokomotiva) ali mina nije upalila iz neobjašnjivog razloga. Kod akcije je sudjelovao i Posavski P. Odred.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Stevo L. Stojaković

Komandant
Borivoj Miličević

(M.P.I)⁶

• i.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**PISMO ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV HRVAT
SKE OD 11 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE KRA
JIŠKE DIVIZIJE DA PRILIKOM NAPADA NA CAZIN VRŠI
PRITISAK NA NEPRIJATELJA NA LINIJI OSTROŽAC —
BOSANSKA KRUPA — OTOKA¹**

Š T A B
VII UDARNE DIVIZIJE N. O. V.
H R V A T S K E

Br.

Dne 11. XI. 1943

13.30 h

ŠTABU IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

1) Mi ćemo sa našom divizijom od 14/15 ov.m. izvršiti napad na Cazin.² Uporište je dosta utvrđeno i može se računati na borbu i tokom dana. Da bi akciju mogli izvesti do kraja i dotući neprijatelja, potrebno nam je vrlo jako osiguranje od Otoke, Krupe i Bihaća.

2) U ovoj akciji vi bi nam mogli pomoći sa vaše strane na taj način, da sa vašim dijelovima vršite pritisak na neprijatelja na liniji Ostrožac — Krupa — Otoka. Napad će početi najvjerojatnije između 13 i 16 časova 14 ov.m.

3) Pripreme su u toku i samo izuzetne prilike mogle bi nam odgoditi napad za jedan dan, tako da počne 15/16 ov.m. Najbolja orijentacija i znak da smo napali biće artiljerijska vatra koju ćete svakako moći čuti.

4) Izvjestite nas bilo pozitivno bilo negativno, jer mi ipak računamo s vama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav,
Za Štab
načelnik, major:
Stanko Bjelajac

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 21—1, k. 812.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 72, 84 i 105.

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 11 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA IVANOVO SELO, GORNJU
RAŠENICU I DIJELOVE RAZBIJENE NEPRIJATELJSKE
POSADE U VIROVITICI¹**

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
H R V A T S K E

Br. 291/43

Dan 11. XI. 1943

Z A P O V E S T

(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

U neprijateljskom uporištu Ivanovo Selo nalazi se oko 120 gestapovaca, naoružani sa puškama i nepoznatim brojem automatskih oruđa. Smešteni su u dve zgrade u centru samog mesta. Jedna od tih zgrada je Nehvilova kuća na spratu.

U neprijateljskom uporištu Gor. Rašenica nalazi se oko 60 domaćih ustaša najvećim delom rasuti po celom selu po svojim kućama. Jedan broj ovih ustaša po noći zaposeda kuću ustaše Kegljana Nikole utvrđenu za odbranu sa podrumom i puškarnicama na istom. Naoružanje ovih ustaša je 2 puško-mitraljeza, 1 teški mitraljez i 1 laki bacač. Ostali su naoružani sa karabinima. Rezerva municije veće količine smeštena je u podrumu u gore navedenoj kući.

U cilju likvidacije gore navedenih dvaju neprijateljskih uporišta²

N A R E Đ U J E M O :

1.) Čehoslovačka brigada:

a-) i b.)

Sa bataljonom A. i B. likvidira neprijateljsku posadu u Ivanovom Selu. Ovim bataljonima dodeljuje se top 65 mm. i protivtenkovski top.

c.) Bataljon C.

stavlja se pod komandu Zapadne grupe odreda, kome dodeliti 2 protivtenkovske puške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 881.

² O napadu na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 81.

2.) Zapadna grupa odreda;

a.) Daruvarski odred: Jedinice pod A. i B. postavljaju osigu, ranje prema neprijateljskom uporištu Grubišno Polje, zapadno od sela Ra_a, šenice i to pored potoka! Peratovica oslanjajući se svojim desnim krilom na južnu ivicu šume do izvora »Šušnjar«

b.) Bataljon Čehoslovačke brigade: Bataljon Čehoslovačke brigade sa protivtenkovskim puškama postaviti na cestu Grubišno Polje — Rašenica, s tim da se sa svojim levim krilom protegne pored potoka Peratovica do u blizini Ribnjaka, s tim da kontroliše put koji vodi između Ribnjaka kroz Gor. Lug u pravcu Rašenice.

c.) Bilogor. odred: Jednim bataljonom postavlja osiguranja na severnom delu Grubišnog Polja na putu koji vodi od M. Peratovice prema Grubišnom Polju. Ovaj bataljon povezaće se sa jedinicama Daruvarskog odreda kod potoka Peratovica.

Jednim bataljonom pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta u selu Rašenici. Ovom bataljonu dodeljuje se 1 protivtenkovski top sa poslugom, koga preuzeti od XVIII Brigade.

3.) Brodska brigada:

a. i b.) Bataljon A. iB. postavlja osiguranje prema neprijateljskom uporištu Daruvar na liniji: s. Borova Kosa — s. Šuplja Lipa — Čikošev salaš, zatvarajući sa svojim desnim krilom put koji vodi od s. Končanice kroz Ribnjak na Gornji Lug, pa dalje za Rašenicu. Sa svojim desnim krilom povezati se sa bataljonom Čehoslovačke brigade pored potoka Peratovice.

c.) Bataljon C. stavlja se pod komandu Operativnog štaba³ za bataljonom XVIII i Brodske brigade.

³ U cilju izvođenja ponovnog napada na Viroviticu, divizija je odredila po jedan bataljon Osamnaeste i Brodske NO brigade, koji su stavljeni pod komandu privremeno formiranog Operativnog štaba. Komandant u ovom Operativnom štabu bio je Petar Biskup-Veno (poginuo 1945 god. kao komandant Trideset druge divizije Desetog korpusa NOV Jugoslavije) a politički komesar Stjepan Lačan. Vidi dok. br. 70 ove knjige i dokumenat br. 13/1, k. 881 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

4i) XVIII Brigada:

a jb.) Bataljon A. i B. postavljaju osiguranje prema neprijateljskom uporištu Daruvar na liniji: s. D. Vrijeska—raskršće cesta kod željezničke stanice Vel. Bastaji a sa jednim delom kod sela Škodinovaca, koji će imati zadatak kontrole svih puteva koji vode od Gornje Vrijeske kroz šumu u pravcu Škodinovaca. Pored ovoga zadatka, ako bi neprijatelj nastupao cestom Daruvar—željeznička stanica Bastaji, ima ga napasti, tj. propustiti i udariti ga bočno ili sa leđa. Protivtenkovske puške postaviti na cesti Daruvar — Bastaji. Sa svojim desnim krilom biti u vezi sa jedinicama Brodske brigade u s. Borova Kosa.

c) Bataljon C. Ovaj bataljon stavlja se pod komandu Operativnog štaba, koji je formiran za bataljon Brodske i XVIII Brigade.

5.) Operativna grupa: Sa bataljonom Brodske brigade i bataljonom XVIII Brigade koji se nalaze oko Virovitice napasti razbijene neprijateljske cieleve u samoj Virovitici.⁴

Prethodno prikupiti podatke i pristupiti likvidaciji ovih neprijateljskih delova istovremeno u vreme napada na ostala neprijateljska uporišta.

Od sopstvenih snaga isturiti dalnja osiguranja prema Mađarskoj i prema Slatini.⁵

6.) Početak napada: Početak napada na sva navedena neprijateljska uporišta biće *11. XI. 1943 u 21 čas* (u 9 sati naveče), tj. danas.

7.) Znaci raspoznavanja: Za noćas: Napred — Česi, a, za dan 12. XI. 1943 ostaju opšti znaci.

8.) Evakuacija ranjenika: Ranjenici Zapadne grupe odreda i Čehoslovačke brigade odpremaće se za bolnicu na Bilo Gori, a teže ranjenike kojima je potrebna kirurška intervencija upućivati u s. Rastovac (severni deo), gde će se nalaziti kirurška ekipa.

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 81.

⁵ Podravska Slatina

Ranjenici XVIII i Brodske brigade evakuisaće se preko Koreničana i dalje za bolnicu, na Lutoču.

9.) Previjališta:

Određice štabovi brigada i Štab Zapadne grupe odreda, svaka za sebe Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u severnom delu Rastovca naspram koti 190.

Evakuacija ranjenika iz Operativne grupe biće preko Jasenaša za bolnicu na Bilo Gori, kao najkraćim i najsigurnijim putem. Previjalište odrediće Štab Gmpe.

10.) Evakuacija plena:

Zaplenjeni materijal i ostalu spremu iz neprijateljskog uporišta Rašenica evakuisaće Štab Zapadne grupe odreda sa svojim intendantom i uz pomoć Bilogorskog područja. Zaplenjeni ratni i ostali materijal iz neprijateljskog uporišta Ivanovo Selo evakuisaće Štab Brodske brigade.

Za pravilnu evakuaciju materijala iz ovih neprijateljskih uporišta, kao odgovorni i koji će rukovoditi sa evakuacijom raspoređuju se i to: intendant Divizije za nepr. uporište Ivanovo Selo, a zamenik intendanta Divizije za nepr. uporište Rašenica.

Pod njihovu komandu stavljaju se sve evakuacione ekipe i ostalo pomoćno osoblje, koje je određeno za evakuaciju plena.

Ratni materijal, i odeća, i obuća ima se ostaviti odnosno dodeliti operativnim jedinicama, a ostale zaplenjene živežne namirnice i materijal evakuisati u šumu (staro Bilogorsko područje), odakle izvršiti raspodelu i slanje istih gde treba.

11.) Veze:

Štab XVIII Brigade povezaće se sa ovim Štabom telefonom. Štab Brodske brigade svoje izvještaje slaće preko Štaba XVIII Brigade, a odavde predavati preko telefona. Štab Zapadne gru-

pe održavati vezu sa ovim Štabom kuririma na konjima. Štab Operativne grupe putem radiostanice.

Pošto se jedna radiostanica nalazi u sastavu Zapadne grupe odreda, održavati vezu preko radiostanice, ukoliko se bude ista mogla upotrebiti u toku noći.

12.) Mesto štabova:

Štab Divizije nalaziće se u selu Rastovcu na raskršću.

Štab Čehoslovačke brigade nalaziće se u južnom delu sela Rastovca, u kućama naspram koti 161.

Štab Zapadne grupe odreda nalaziće se u severnom delu sela Gornje Rašenice, naspram koti 183.

Štab Brodske brigade nalaziće se u selu Borova Kosa.

Štab XVIII Brigade nalaziće se kod ž. stanice Veliki Bastaji.

Operativni štab nalaziće se sa jedinicama.

13.) Povlačenje:

Naređenje za povlačenje izdaće se pismeno, preko radiostanice i telefonom. Pored ovoga ovaj Štab daće znak za povlačenje sa raketama i to: jednovremeno izbaciti tri puta po 2 crvene rakete u pravcu Ivanovog Sela. Bez naređenja i znakova za povlačenje nijedna jedinica ne sme napustiti svoje položaje.

14.) Pravac povlačenja: *Čehoslovačka brigada*: Đulavec i Gor.

Cepidlake. *XVIII. Brigada*: sa dva bataljona u Koreničane i Potočane.

Brodska brigada: sa dva bataljona u Pivnice i Gvozdanska.

Zapadna grupa odreda: Jedinice Zapadne grupe odreda nakon osiguranja raspodele plena stavljaju se pod neposrednu komandu Štaba Grupe.

Jedinice koje su pod komandom Operativnog štaba, nakon likvidacije posade u Virovitici, ostaće do daljnog u uporištu.

Napomena:

Obzirom na blizinu jačeg neprijateljskog uporišta Daruvar, jedinice koje imaju zadatak likvidaciju gore navedenih neprijateljskih uporišta moraju svim sredstvima nastojati da se likvidacija izvrši u potpunosti u toku noći. Vojni i politički rukovodioci uložiće najviše truda i znanja da se to izvrši u potpunosti.

Zasede treba da menjaju svoje položaje prema situaciji ako su već jednom na prvobitnim položajima odbile neprijatelja. Koristiti iskustva iz dosadanjih akcija u potpunosti. Borci u zasedama moraju da se ukopaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.⁶ Stanivuković

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 11 STUDE-
NOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O RASPOREDU, DEJSTVIMA I STANJU U JEDINICAMA¹

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE

Br. SI.
Dne 11. XI. 1943

13. XI. 1943²

Operativni izvještaj
od 1. XI. do 10. XI. 43.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

VOJNIČKA SITUACIJA:
Podatci o neprijatelju:

Ogulin: 900 Nijemaca, 300 ustaša, 150 domobrana sa 20 tenkova razne^tonaže i nepoznatim naoružanjem. Oštarije: 270 Nijemaca sa 3 tenka. Gomirje: 50 Nijemaca, Rijeka — Sušak

⁶ Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—1, k. 105 C.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

komunikacije (Lujzijana i Karolina), kao obezbjedenje na svim mjestima neprijatelj je imao posade koje su se mijenjale često. Navodno u Rijeci i Sušaku skoncentrisala se jedna pješačka divizija, koja je pošla, prema izvještajima, preko Kastva i Grobnika neznano kuda na dan 9. ov.mj. U Križišću 8. XI došlo je 100 alpinaca. Oko Modruša i Brezna pojavila se četnička grupa od njih 7. Oko Gomirja i Moravica primijećene su male četničke grupice koje surađuju sa Nijemcima.

Raspored naših jedinica:

I. Brigada: U sastavu 4 bataljona jačine 630 boraca na odmoru u Brinju do 4. XI., kada je preuzela položaje Ledenice — Lukovo od IV Brigade.

II. Brigada: U sastavu 4 bataljona jačine oko 800 ljudi na položajima prema Ogulinu i Mrkoplju do 4. XI., smjenjena od III Brigade i pošla na položaj prema Gospiću u Lici.

III Brigada: U sastavu 4 bataljona jačine oko 800 ljudi na odmoru u Jezeranima do 4. XI., kada je na položajima Ogulin — Mrkopalj smijenila II Brigadu.

IV Brigada: U sastavu 4 bataljona jačine 1050 boraca na položajima Ledenice — Lukovo do 4. XI., smijenjena od I Brigade i pošla za Lešće u Lici.

I Odred: U sastavu 2 bataljona jačine oko 360 boraca na položajima: 1 bataljon prema Mrkoplju, a 1 bataljon na Vratniku.

II Odred: U sastavu 2 bataljona jačine oko 300 ljudi na položajima prema Crnom Lugu — Mrzle Vodice — Delnice.

Art. Divizion: U sastavu 3 baterije jačine od 170 ljudi, u pripravnosti u s. Tuževiću, dijelom sa 1 baterijom na položaju prema Ogulinu.

AKCIJE I POKRETI:

1. XI. 1943. **I Brigada:** Po prelazu komunikacije (Karolina, pruga, Lujzijana) sa Gorskog Kotara, uslijed slabe veze i borbi sa neprijateljem, bataljoni razdvojeni. Na odmoru u Brinju radi prikupljanja ljudstva i vojno-političkog rada.

II Brigada: 1 bataljon na položaju Bjelsko — Stožac sa zadatkom zatvaranja pravca od Ogulina i dejstva u tom pravcu. 1 bataljon na komunikaciji Jasenak — Mrkopalj sa zadatkom zatvaranja pravca od Mrkoplja i dejstva na toj komunikaciji sa zasjedama i minama na cesti. Jedan bataljon s. Brezno sa zadatkom zatvaranja pravca Gomirje — Ogulin. Na sektoru Ogulin —

Bjelsko neprijatelj je vršio ispade sa manjim dijelovima pješadije, dok je patrolirao dublje sa tenkovima i tukao artiljerijom položaje na Stožcu. Prihvaćena je borba sa pješadijom i bačena natrag u Ogulin.

III Brigada: Na odmoru na prostorijsi Jezerane poslije povratka sa Gorskog Kotara. Rad vojnički i politički i sređivanje Brigade.

IV Brigada: Na položajima Ledenice — Lukovo. Jedan bataljon u Ledenicama sa zadatkom zatvaranja pravca ka Mošunama sa dugim izviđanjem u pravcu Crikvenica. Jedan bataljon na Mošunama, jedan bataljon kod Ličkog tunela sa zadatkom kontrole tog pravca i dejstva na komunikaciju Lujzijanu. Jedan bataljon u rezervi u Lukovu. Djelatnost neprijatelja na ovom pravcu nije se ispoljila. Postavljene zasjede kod Liča sa nagaznim minama.

I Odred: sa jednim bataljonom prema Mrkoplju kod Jasenka, jednim bataljonom na Vratniku. Djelatnost neprijatelja na ovim sektorima nije bila.

II Odred: Jedan bataljon uslijed navale neprijatelja na Gorski Kotar, na putu za Primorje, jedan bataljon u prikupljanju poslije proboja neprijateljskog kod Crnog Luga.³

Art. Divizion: Na odmoru u s. Tuževiću, a sa jednom haubicom na položaju prema Ogulinu, gdje je tukla sa 10 granata u Ogulin.

Od 2. XI. do
4. XI. 1943.

I Brigada: Na odmoru i prikupljanju u Brinju.

II Brigada: Na položajima prema Ogulinu i Mrkoplju i sa jednim bataljonom u rezervi na Breznom. Neprijateljska pješadija i motorizacija u toku ova dva dana pravile su ispade iz Ogulina na Stožac i Bjelsko komunikacijom. Bataljon u zasjedi ih je dočekaio vatrom i bacio uz gubitke natrag. Mi nismo imali gubitaka. Sa tri tenka neprijatelj je patrolirao iz Mrkoplja ka Jasenku do zasjeda, gdje je minom uništen tenk od 15 tona i posada ubijena.

³ Vidi dok. br. 13.

III Brigada: Na odmoru i sređivanju u Jezeranima. Vojnopolitička nastava preko čitavog dana po bataljonima.

IV. Brigada: Na položajima Lukovo — Ledenice sa isturenim bataljonom na Ličkom tunelu. Neprijatelj na ovom sektoru nije pravio u toku ova dva dana ispade. Po bataljonima rad vojno-politički.

I Odred: Bataljon na položaju prema Mrkoplju 1. i 2. ov. mj. vodio borbu sa manjim dijelom pješadije i 3 njemačka tenka. Neprijatelj se je povukao u Mrkopalj bez gubitaka. Kod nas nije bilo gubitaka. Kod bataljona na Vratniku bez promjena.

SI Odred: Na sektoru Crni Lug — Delnice sređivanje jedinica, dok se njegov I Bataljon nalazi na putu od Lukova za Crni Lug.

Art. Divizijon: U pripravnosti u s. Tuževicu, sa 1 haubicom na položaju prema Ogulinu, gdje preko dana tuče varoš Ogulin. Pogotci ove haubice su dobri.

Od 4. XI. do
7. XI. 1943.A

I Brigada: U Brinju na odmoru dobila naređenje za pokret 4. XI. da smijeni IV Brigadu na položaju Ledenice — Lukovo. 5. XI. pokret za Ledenice, gdje je stigla uveče. 6. XI. raspored jedinica na položajima: 1 bataljon u Ledenicama sa položajem na Bateru, 1 bataljon u Ravnom, sa 1 četom kod Liča, 1 bataljon u Lukovu, sa 1 četom na Kalcu i 1 bataljon sa četom u Mošunama i 2 čete kod bolnice u Vukelićima. Zadatak: dejstvo na neprijatelja u tim pravcima. Neprijateljskih pokreta nije bilo.

II Brigada: 4. XI. dobila naređenje za pokret preko Otočca za Perušić prema Gospiću. 5. i 6. XI. na putu za Perušić.⁴

III Brigada: Sa odmora u Jezeranima dobila naređenje za pokret da smijeni II Brigadu na sektoru prema Ogulinu i Mrkoplju, gdje je stigla 5. XI. u 5 sati ujutro. 5. XI. preuzimanje položaja od II Brigade na sektoru Ogulin — Mrkopalj. Neprijateljska artilerija tukla je položaje na Stošcu.

¹² i ¹³ Vidi dok. br. 8.

IV Brigada: 4. XI. dobila naređenje za pokret preko Otočca za Lešće u Liku. 5. XI. u pokretu za Lešće.⁵

I Odred: 4. i 5. XI. na položaju prema Mrkoplju. Neprijatelj je vršio patroliranje sa manjini dijelom pješadije i tenkovima gdje je dočekan od zasjede. Poslije kraće borbe neprijatelj se povukao.

II Odred: Nemamo izvještaja.

Art. Divizion: Na starom mjestu u pripravnosti.

Od 7. XI. do 10. XI. 1943 **I Brigada:** Na položajima koje je ranije imala sa dubokim patrolnim izviđanjem u pravcu neprijateljskih položaja i komunikacija. Proslava Oktobarske revolucije i zakletva nezakletih boraca, Bataljon prema Liču, koji je isturio jedan vod kod Liča, susreo se iznenada na dan 8. XI. 1943 sa neprijateljskom patrolom jačine jedne desetine na vrlo bliskom odstojanju, otpočeo je borbu sa bajonetima i kundacima. Neprijatelj je odbijen sa gubitcima: 1 mrtav i 2 ranjena, dok smo mi imali 2 lakše ranjena od bajoneta.

II Brigada: Na položaju prema Gospiću. U toku 7. i 8. XI. nije bilo promjena, dok 9. i 10. XI. vođene su borbe manjeg obima sa ustašama na rijeci Lici. Neprijatelj je imao 2 mrtva ostavljena na terenu. Brigada nije imala gubitaka.

III Brigada: Na položaju Ogulin — Musulinski Potok — Stožac. Neprijatelj je preko dana 7. XI. tukao artilerijom položaje Stožac. 8. XI. sa četom pješadije i 4 tenka neprijatelj je pošao cestom Ogulin — Jasenak i na zasjedu kod Bjelskog tenkovi su naišli na mine gdje je uništen tenk tipa »Tiger« sa 6 članova posade. Tenk je sav raznesen minom, posada ubijena, a zaplijenjeno je nešto vojničke spreme i njemačka zastava sa kukastim krstom. Tenk je teške tonaže tipa »Tiger«, što je doznato po dokumentima koji su se našli, kao i naoružanjem koje je na njemu bilo (top 75 m/m i više mitraljeza). 9. XI. izjutra neprijatelj je tukao položaje Stožac — Bjelsko sa artiljerijom bez rezultata. 10. XI. upućen je vod radi likvidacije četnika kod Modruša, ali po izvje-

¹² i ¹³ Vidi dok. br. 8.

štajima da su se isti predali VIII Diviziji (grupa od 7 četnika).

IV Brigada: Na prostoriji Lešće — Lika, nemamo podataka o radu i položajima.

I Odred: Bataljon na položajima prema Mrkoplju dočekaao je neprijateljsku motorizaciju od 5 tenkova di četu pješadije na dan 7. XI., te je minom uništen jedan tenk od 35 tona. Tenk je potpuno uništen, a posada sva ubijena. Prihvaćena je borba sa pješadijom koja je bačena natrag u Mrkopalj. 8. i 9. XI. 1943. g. ovaj bataljon je vodio borbu sa neprijateljskom pješadijom na istom sektoru i uspio da ih odbaci uz gubitke — po izvještajima — 20 mrtvih i više ranjenih. 10. XI. neprijatelj na ovom sektoru nije vršio pokret. Bataljon na sektoru Vratnik nije imao kontakta sa neprijateljem u toku posljednja 3 dana.

II Odred: Nemamo podataka.

Art. Divizion: U pripravnosti i vojno-političkom radu u 6. Tuževiću.

Gubitci neprijatelja:

U svim ovim borbama sa neprijateljem naše jedinice potukle su oko 50 Nijemaca i ustaša, dok ih je viši broj ranjen. Uništena su 3 tenka od 15—35 tona; od kojih jedan tipa »Tiger«. Zaplijenjeno je: zastava njemačka, jedan šmajser i nešto vojničke spreme.

Naši gubitci:

2 mrtva i 7 ranjenih. O utrošku municije nemamo podataka, a u oružju i oruđu nismo imali gubitaka.

KRITIČKI OSVRT:

Štab Divizije, prema dobivenim direktivama, savjetovanju i pomoći, koju je stalnim kontaktom preko telefona i dolaskom kod Štaba ove Divizije drugova iz Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, te i svojom inicijativom, pristupio je vojničkom i političkom sređivanju jedinica, s tim što je: naglašavajući propuste i vojničke greške koje su mnogo štetile našu Diviziju u toku neprijateljskog nadiranja na Gorski Kotar i Primorje,⁶ sastancima sa štabovima brigada i 'bataljona davajući im podrobnija uputstva o boljem radu. Jedinicama na položaju date

⁶ Riječ je o prodoru koji su Nijemci započeli 7 listopada 1943 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 13 u ovoj knjizi i tom V, knj. 20, dok. br. 62 i 163.

su naredbe za što bliži kontakt sa neprijateljem — djelovanje na komunikacijama pri prolazu neprijatelja — putem zasjeda i likvidacije manjih posada dužinom komunikacija na našem sektoru. Štabovi brigada i štabovi bataljona nisu imali dovoljno samoinicijative da se unesu u posao i sami preduzmu neku akciju, mada je za to postojala mogućnost uvijek. Kod većine naših jedinica prilikom postavljanja mina na komunikacijama te kad je uništen koji tenk ostajalo se na tome da se zadovolji samo uništavanjem tenka, dok neprijateljska pješadija pozadi i ispred tenka nije bila dovoljno napadnuta — većinom nikako. Ovdje se nije postigla povezanost miniranja komunikacija sa zasjedama blizu mina, rad teških i lakih automatskih oruđa niti grupica sa benzinskim flašama. Protivkolski topovi uopšte nisu upotrebljavani, kao ni bacači, a imalo je mogućnosti i zgodnih položaja da njihovo dejstvo bude efikasno. Po ovome je preduzeto [to] što je štabovima brigada [naređeno] da prenesu dalje data detaljnija uputstva za korišćenje svih sredstava u borbi protiv neprijatelja. Ujedno su po ovome oštro opomenuti svi štabovi jedinica na položajima, te je kod izvjesnih došlo do malog poboljšanja, s tim što su sa manjim djjelom snaga vršili prepade, postavljali zasjede, vršili nasilna izviđanja i na pogodnim mjestima dočekivali neprijateljsku pješadiju. Primijećeno je da se kod boraca razbija onaj strah od Nijemaca i da su u borbama sa njima prilično postojani i radosni prilikom uništavanja kojeg od njih.

Izviđačka i osmatračka služba, kao i obavještajna je vrlo slaba i na niskom nivou, te je u tom preduzeto po dobivenim direktivama⁷ formiranje izviđačkih vodova i desetina.

Moral i bojna gotovost kod I i II Brigade je prilična, kod III se popravlja, dok kod IV Brigade uslijed slabog starješinskog kadra dosta slaba. Jedinice na položajima pokazuju priličnu izdržljivost, ali u ofanzivi bi pokazale bolje rezultate. Preduzeto za učinjene greške kod starješinskog kadra — smjena istog, dobrim dijelom smjena i degradacija.

Niži vojnički kadar, a dobrim dijelom i viši dosta vojnički slabi i nemaju mogućnosti snalaženja u danim momentima i sa malo inicijative u komandovanju. Nedostatak onog vojničkog osnovnog kod našeg starješine. Preduzeto: kod svih štabova brigada formirani su kursevi za niže vojničko rukovodstvo, koji sada rade.

Red i disciplina u jedinicama u posljednjem vremenu se pomalo poboljšava, mada nemamo pravilnog odnosa između mladih i starijih. Nepravilno ophođenje starijih prema mla-

⁷ Vidi dok. br. 39—1, k. 104 B u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

dima i slab odnos mladih prema starijima. Po ovome su date direktive i stanje se malo poboljšava.

Odjeća i obuća kod boraca je dosta slaba — većinom obuća gdje je procentualno oko 30% bosih. Ovo uslijed većih pokreta za Gorski Kotar i natrag, a ujedno i nemarnost čuvanja. Preduzeto, po direktivama, formiranje radiona, ali nedostaje materijal.

Ishrana boraca nije zadovoljavajuća iz razloga što intendanti brigada, kao i intendant Divizije nisu u dovoljnoj mjeri pokazali brigu o snabdijevanju, a komande mjesta, preko kojih to dobivamo, često neuredno to čine. Preduzeto: reorganizacija ove grane pri Štabu ove divizije i kod brigada, što će dovesti do boljih rezultata.

Higijena je u jedinicama iako pod prilično teškim okolnostima, s obzirom da su jedinice na položajima većinom bez stanova u priličnoj mjeri zastupljena zahvaljujući marljivom radu sanitetskog osoblja. Pojava pjegavca u okolnim mjestima blizu položaja jedinica malo zabrinjava, ali su preduzete preventivne mjere.

Pri Štabu Divizije formiran je kurs vojničke nastave — obuke onih boraca koji su skoro mobilisani i koji nisu služili vojsku. Na ovom kursu rade bivši aktivni oficiri pod nadzorom Štaba Divizije.

Izgradnja baraka-stanova za jedinice na pomenutim položajima — pogodnim mjestima — preduzeta je.

Jedinice koje su na položajima u Lici, malo su udaljene, te nemamo dovoljan pregled nad njima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.⁸ Turkulin

Komandant, potpukovnik:
V.⁹ Kovačević

(M.P.)¹⁰

⁸ Ar tur

⁹ Veljko

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE »VASILJ GA-
CEŠA« OD 11 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDAR-
NE DIVIZIJE O NAPADU NA STRUGU¹

ŠTAB I UD. BRIGADE »V. G.«
VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
11 novembra 1943 god.

Dostavljamo operativni
izvještaj o akciji na
ustaško s. Strugu.

ŠTABU VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

1) Akcija izvršena 10/11-XI-1943 g. na neprijateljsko uporište u s. Strugu nije uspjela.² Uporište Strugu branili su mještani (ustaše) oko 80 po izjavi mještana s. Zamlača našem II bataljonu, koji je bio tu u zasjedi da je kao pojačanje ovim u Strugi bilo 30 Zrinjana.³ Akcija je počela u 0,15 časa. Samo uporište napadala su naša dva bataljona, dok su dva bila na osiguranju i to jedan od Dvora, a drugi od Kostajnice. Pri samom prilazu s. Struga neprijateljske patrole, koje su bile ispred sela, otkrile su naš nailazak i na nas otvorile vatru. Bataljon koji je napadao pored puta od Zamlače prema Strugi prvim naletom vatio se prvih kuća. Neprijatelj je branio kuću po kuću i povlačio se niz selo. Ovaj bataljon imao je zadatak da sa jednom četom upadne usred sela i da razdvoji neprijateljske snage. Ova je četa naišla na neprijateljska utvrđenja (bunkere), koji su bili na sredini sela, na mjestu gdje vodi konjska staza sa kote 256. Do tog mjesta taj bataljon je prodro selom i tu je zaustavljen dobivši jaku mitraljesku i pušчанu vatru sa otoka pored same Struge. U izgledu je da se neprijatelj prebacio sa pruge na taj otok. Sa pruge je tukao teški bacač. Bataljon koji je nadirao pravcem Unčani — Struga došao je do prednje ivice sela i tu je naišao na neprijateljske bunkere i zaustavljen. Sa ove strane moguće je nadirati putem i svega nekoliko metara puta. Uslijed velike strmine a i dobijanja vatre sa otoka (pomenuta strmina je od Metle ka Strugi), nije

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 815.

² Opširnije o ovom napadu vidi dok. br. 56.

³ Riječ je o ustašama iz Zrinja.

se mogao izvesti nikakav manevar. Zbog blizine dana bataljone smo povukli u baze, prema zapovijesti, u 5 časova.

2) U ovoj akciji zarobljena su dva karabina, 300 metaka.

3) Neprijateljski gubici nisu nam poznati.

4) Naši gubici su 4 mrtva, 1 teže i 3 lakše ranjena druga. Među mrtvima je 1 zamjenik komandira i 1 vodnik.

5) U ovoj borbi naročito se istakao III bataljon ove brigade iako je napadao svega sa 75 ljudi. Imajući u vidu ranije akcije i držanje ovog bataljona u istim, kao napr. pri neprijateljskom iznenadnom napadu na s. Jabukovac, ovaj bataljon zadržao je istog i cijeli dan držao ga, te mu time spriječio dalje nadiranje u oslobođenu teritoriju. Isti bataljon pokazao se uporan u borbi pri napadima na Majur.⁴ Ovaj štab je mišljenja da se isti bataljon pohvali.

6) Akcija je izvedena po predviđenom planu. U ovoj akciji slabo snalaženje pokazale su starješine I bataljona, koji je napadao od Unčana ka Strugi, dok starješine III bataljona, koji je napadao od Zamlače, pokazali su dobro snalaženje.

Veza između bataljona za vrijeme akcije bila je slaba.

U ovoj akciji utrošeno je 1200 metaka mauzer, 500 za talijanske puške, 350 za »Breda«, 15 ručnih bombi, 12 granata za mali bacač. Manjka oružja nije bilo.

Prilog: liste i pregled gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara,
Pero D. Lalović

Komandant-kapetan,
Hade Milojević

(M.P.)⁵

P. S. Zaboravili smo navesti da je kod oba bataljona, koji su napadali na navedeno uporište, bilo ponestalo municije baš u momentu kad je trebalo izvršiti uporniji pritisak na neprijatelja i slomiti njegove kontranapade. —

⁴ Brigada je listopada 1943 god. dva puta napala Majur. Vidi dok. br. 6 i tom V, knj. 20, dok. br. 183.

⁵ Okrugli pečat: Stab Prve brigade Sedme' udarne divizije NOV Hrvatske.

**ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE
DIVIZIJE OD 11 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JE
DINICAMA DA UPOTPUNE BLOKADU GOSPIČA I ONE
MOGUĆE IZLAZAK NEPRIJATELJU IZ GRADA¹**

Z A P O V I J E S T

Štaba II Brigade XIII Divizije NOV Hrvatske za dan li
XI. 1943

Neprijatelj nalazi se u Gospiću i okolici sa ukupnim snagama od 5 ustaških bojni kao vojničkih formacija.² Raspored mu je: jedna bojna Brušane, dvije satnije Bilaj, jedna bojna Smiljan, jedna bojna Oštra i ostatak u Gospiću ili u pokretu po okolici.

Naše snage: IV Brigada na dosadašnjem sektoru II Brigade.³ Lički Odred i Odred »Plavi Jadran«. I Brigada XIX Divizije na sektoru: Gračac — Podlapac.⁴

II Brigada dobila je zadatak: da sa sektora kojeg je dosada držala upotpuni blokadu Gospića na sektoru od željeznog mosta — Barlete — Ribnik — Divoselo, i da se time onemogući neprijatelju kretanje izvan Gospića i stvori uslove za uništenje tog uporišta neprijatelja.⁵ Za izvršenje prednjega

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25/1, k. 920.

² O ustaško-domobranskim snagama na području Gospića vidi dok. br. 47..

³ Druga NO brigada držala je dotada položaje od mosta na Lici do sela Klanac s osloncem na Pazarište sa zadatkom: spriječiti prodor neprijatelja na pravcu Gospić — Perušić. Opširnije o tome vidi dok. br. 47.

⁴ Ova brigada tada nije bila na području Gračac — Podlapac. Vidi dok. br. 135.

O rasporedu jedinica Devetnaeste divizije vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 31 prosinca 1943 godine.

⁵ O rezultatima postignutim u borbama na području Gospića u drugoj polovini studenog 1943 god. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 30 prosinca 1943 god. i Opću bojnu relaciju Zapovjedništva operativnog područja Lika u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2—4, k. 53.

NAREĐUJEMO:

- I Bataljon: krenuti će iz Mušaluckog Malog Sela u 10 časova 12. o.mj. pravcem Perušić — Lički Osik — Ostrovica — Barlete — Vrebac, gdje se ima smjestiti na istočnu stranu sela i gdje će dobiti daljnje naređenje.
- II Bataljon: krenuti će u 10 časova 12. o.mj. pravcem Lički Osik — Ostrovica — Barlete, gdje se smješta i sa patrolama kontrolíše prelaz preko rijeke Jadove od mosta kod Barleta pa do Vrebca.
- III Bataljon: po dobivenoj smjeni od strane bataljona IV Brigade krenuti će pravcem Ostrovica — Vrebac do sela Zavode, gdje će se smjestiti i dobiti daljnje naređenje.
- IV Bataljon: krenuti će po dobivenoj smjeni u toku su-trašnjeg prijepodneva pravcem Lički Osik — Ostrovica i smjestiti se u južnom dijelu sela Ostrovica, Polovinići i preuzeti kontrolu sektora od Gvozdrenog mosta (željezničkog) do mosta kod Barleta. Bataljon ima zatražiti sve podatke od Štaba Ličkog odreda, čiji bataljon će smijeniti i odmah preuzeti osiguranje tog sektora. Štab bataljona mora se nalaziti u južnom dijelu sela Ostrovice ili u selu Polovinići.
- Prateći bataljon: koncentrisati će se sutra u 12—13 časova u selu Vukšić i krenuti pravcem Ostrovica do sela Vrebac, gdje će se u sjevernom dijelu toga sela smjestiti. Daljnje naređenje dobiti će.
- Geta za vezu: nastojati će da, u dogovoru sa komandiro m Čete za vezu IV Brigade, ostavi im ovaj kabel već razvučen i ne lošije kvalitete kabel da primi. Ostatak kabla pokupiti će do 11 časova i krenuti za selo Vrebac, gdje će se smjestiti i čekati daljnje naređenje. Jedan član Čete za vezu krenuti će naprijed sa operativnim oficirom Brigade, koji će mu razjasniti smještaj bataljona i koji će razviti na terenu, da li ima stalne linije postavljene na tom sektoru.
- Intendantura: organizovati će snabdijevanje Brigade i do-bavu sledovanja do sela Vrebac, gdje će se nakon sređivanja prilika prebaciti. U Vrebac

mora odmah krenuti odgovoran drug od intendature, tj. sutra ujutro. Sledovanje za Brigadu treba organizovati od Komande mjesta Medak, tj. od II Ličkog područja. Ali dok se to ne organizuje, redovno sledovati iz Perušića.

Sanitet: krenuti će sutra u podne u pravcu Vrepa gdje će dobiti naređenje za smještaj.

Prigodom pokreta uzeti vodiče i zadržati punu konspiraciju. Također upozoriti sve partizane da o kretanju **pojedinih** bataljona ili svog bataljona nikome ne govore.

Također pri prelazu preko velikih čistina, ukoliko bude vedro vrijeme, treba se osigurati od avijacije i predviditi pravilan marševski poredak.

Svaki bataljon dužan je da strogo vodi računa prilikom dolaska na novi sektor o pravilnom osiguranju i budnosti patrola, koje treba preko dežurnih oficira često kontrolisati.

Na sektoru, na koji dolazimo, postoje dobre organizacije i većinom su to srpska sela, te treba voditi računa o odnosu i držanju primjernog reda u tim selima. Također trebaju se bataljoni u tim selima preko odbora pobrinuti za prehranu, ukoliko ona ne bude prvo vrijeme funkcionisala.

IV i II Bataljon neće napustiti dosadašnje položaje, dok ne dobiju smjenu.

Štab Brigade nalaziti će se sutra po podne u selu Vrebac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Karadžija Milan

Komandant, major:
Viktor Bujanj

)"

**MAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 12 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTASE I GESTAPOVCE U
VIROVITICI¹**

ŠTAB
XU DIVIZIJE N. O. V.
HRVATSKE
Dana 12. XI. 1943 g.

ŠTABU XVIII BRIGADE NOVH
ŠTABU ČEŠKE BRIGADE »JAN ŽIŠKA«
ŠTABU BRODSKE BRIGADE NOVH
ZAPADNOJ GRUPI ODREDA
OPERATIVNOM ŠTABU — VENO²

Od Operativnog štaba, u koji ulaze jedan bataljon XVIII Brigade i jedan bataljon Brodske brigade, dobili smo izveštaj da se u Virovitici u poglavarstvu nalazi 200 ustaša i gestapovaca.³

Bataljon Brodske brigade i bataljon XVIII Brigade, koji su ušli u sastav Operativnog štaba, vode sa istima borbu u cilju likvidacije.

Radi uspješnije i brže likvidacije pomenutog uporišta naređuje se sledeće.

XVIII Brigada sa svim svojim snagama, odmah po prijemu ovog naređenja, kreće preko Jasenaša i Krčevina,⁴ spaja se sa jedinicama koje se nalaze u Virovitici i pristupa likvidaciji uporišta.⁵ Za likvidaciju se pridodaje brdski top 65 mm i protivtenkovski top.

Štab brigade nalaziće se u Virovitici.

Brodska brigada sa oba bataljona postavlja zasedu prema Slatini na istom mestu gde je bila zaseda dana 7 o.mj. po

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1, k. 881.

² Petar Biškup-Veno, tada komandant privremenog operativnog štaba za napad na Viroviticu. Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 66.

³ Riječ je o ostacima neprijateljske posade koji su se održali u Virovitici poslije napada Divizije na ovo uporište 6/7 studenog 1943 god. Vidi dok. br. 81.

⁴ Brezovačke Krčevine

⁵ Vidi dok. br. 81.

prvom zadatku,⁶ odnosno u neposrednoj blizini ranijeg položaja. Prugu prekinuti ispred i pozadi zasede.⁷

Čehoslovačka brigada »Jan Žižka« postavlja **zasedu** prema Đurđevcu po prvom zadatku za likvidaciju Virovitice. Sa jednim bataljonom zatvara pravac od Velike Pisanice i Grđevca Sve ostalo po prvom zadatku. Brdski top, koji je bio noćas u sastavu Brigade, odmah uputiti u sastav XVIII Brigade u selo Krčevine. U istom selu sačekajte XVIII Brigadu i protivtenkovski top i jedna diverzantska četa, koja operiše na Bilo Gori Zapadna grupa N.O.P. Odreda, Daruvarski odred **zatvara** pravac Daruvar — Turčević Polje — Jasenaš, a manjim delom pravac Daruvar — Đulavec; Bilogorski odred kontroliše Grubišno Polje i sprečava izlaz bande iz uporišta.

Štab divizije nalaziće se u selu Sveti Križ.

Svi štabovi odmah po dolasku na novoodređene položaje javiće se preko kurira ovome Štabu.

Veza sa radiostanicama održavaće se po istom planu i sa istim šiframa kao što je to bilo predviđeno za noćasnu akciju.

Kurire slati svaka dva sata a u hitnim slučajevima odmah i na konju.

Jedinice Zapadne grupe odreda u slučaju jakog pritiska neprijatelja povlačiće se u pravcu Virovitice pod borbom izveštavajući o tome najhitnije Štab divizije.

Jedinice na cestama i prugama preduzeće sve mere da spreče dolazak neprijateljskoj motorizaciji, odnosno oklopnom vozu.

Štab XVIII Brigade izvršiće od snaga koje mu stoje na raspoloženju osiguranje prema Barču.

Divizijsko previjalište sa kurirskom ekipom nalaziće se na dnu sela Krčevina.

Brigadna previjališta odrediće štabovi brigada sami. Sa mestom previjališta upoznati svakog komandira čete da se ne ponovi slučaj komandanta III Bataljona XVIII Brigade.⁸

XVIII Brigada ostaviće na vrhu sela Krčevine jedan vod za osiguranje Štaba divizije i divizijskog previjališta.

Početak napada odmah posle spajanja Štaba XVIII Brigade sa Operativnim štabom.

Znaci raspoznavanja za noć 12.—13. XI Virovitica — je naša. —

Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju, preko radiostanice ili preko telefona ili posle izbačenih raketa sa

⁶ Vidi dok. br. 26.

⁷ Riječ je o željezničkoj pruzi na relaciji Podravska Slatina — Virovitica.

⁸ Redakcija nije mogla utvrditi našto «e» odnosi.

mesta Štaba divizije, i to dve crvene rakete u pravcu Virovitice i dve bele u pravcu Suhopolja. Povlačenje izvršiti u baze određene prvim naređenjem,⁹ ukoliko se to drugačije ne naredi.

Informativci šalju svoje izveštaje o stanju na njihovom sektoru svaka dva sata. Informativac XVIII Brigade izveštavaće ovaj Štab svaki sat o stanju i prilikama u uporištu. Informativci ostalih brigada i bataljona moraju se sa svojim ljudstvom nalaziti sa jedinicama, odnosno ispred jedinica.

Štab XVIII Brigade povezaće se sa ovim Štabom preko telefona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:

Inkret¹⁰

Zamj. komandanta:

Rade Knežević

BR. 71

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 13 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE DA DOSTAVI IZVJEŠTAJ O STANJU U SJEVERNOJ DALMACIJI I POSVETI PAŽNJU ODBRANI JADRANSKE OBALE¹

ŠTAB

VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Br. SI. Dne 13-XI-1943

KOMANDANTU XIX DIVIZIJE N.O.V.J.²

1. V i VI Brigada XIX Divizije izvršile su pokret sjeverno od Knina, zauzele Vrliku i očistile Cetinsku dolinu.³ Sada se nalaze u pokretu i to: V preko Dinarskog grebena i Kamešnice, a VI kamionima pravcem Grahovo — Livno —

⁹ Odnosi se na zapovijest za napad na Viroviticu koju je Dvanaesta divizija izdala 4 studenog. Vidi dok. br. 26.

¹⁰ Franc

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41—1/1, k. 516.

² Komandant Devetnaeste divizije bio je Milan Kuprešanin.

³ Vidi dok. br. 53.

Aržano, gdje će se obje skoncentrisati i zajedno sa ostalim brigadama formirati manevarsku grupu koja će biti angažovana protiv Nijemaca na prostoriji Imotski — Omiš — Makarska.⁴ Naknadno ćemo odlučiti da li ćemo sa tom grupom izvršiti druge zadatke.

2. Potrebno je da nas odmah obavijestite o stanju u čitavoj sjev. Dalmaciji, o pokretu neprijatelja i borbama koje vode naše jedinice. Također da nam date sliku oslobođene teritorije, rada pozadinskih vlasti.⁵

3. Naročitu pažnju posvetite obali, za nju se treba žilavo boriti. Uspostavite, odmah, ako ikako možete, barem jedanput sedmično redovno vezu sa Štabom Mornarice u Hvaru. Organizujte odašiljanje jednoga ili više brodova na Vis, gdje će se prijaviti predstavnik Ekonomskog ostsjeka ovoga Štaba drugu Špercu i od njega primiti potrebnu opremu u odjeći, obući, oružju i municiji. To neka bude, u prvom redu, za jedinice koje se nalaze na tom terenu. U tom smislu dostavite drugu Špercu trebovanje koje mora biti pravilno sastavljeno.

Istovremeno se obratite na našu radiotehničku radionu u Hvaru, gdje ćete dobiti bolju radiostanicu, koja će nam osigurati vezu. Odmah ponesite šifru i sve ostalo potrebno za radiovezu sa Štabom Mornarice koju treba uspostaviti i održavati.

4. Proučite pitanje vašeg dolaska u sastav Štaba, jer se na ovaj način gubi jedinstvo Štaba Divizije.⁶

5. Pismeni izvještaj pošaljite nam odmah direktnim kurirrom preko Srba otkuda bi mogao upotrijebiti motorno sredstvo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V. d. Komandant:
pukovnik

⁴ Vidi dok. br. 74, 79, 107 i tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

⁵ Vidi dok. br. 144.

⁶ Štab Devetnaeste divizije tada nije djelovao kao cjelina zbog odlaska političkog komesara i načelnika sa Petom i Šestom NO brigadom, dok je komandant radi rukovođenja sa ostalim snagama divizije ostao na području sjeverne Dalmacije. Vidi dok. br. 144.

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV HRVATSKE OD 13 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA I JEDINICAMA OJAČANJA ZA NAPAD NA CAZIN¹

ŠTAB

VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N.O.V.

JUGOSLAVIJE

Op. Br. 147—1943.

Dne 13 novembar 1943

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Petrinja — Kostajnica — Bihać 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Cazin: Jedna domobranska bojna, 10 Nijemaca i 80 žandara, 3—4 topa nepoznata kalibra koji su raspoređeni prema priloženoj skici.

Na prostoriji s. Mutnik, s. Smrdan, s. Kapići — s. Slatina, s. Trstovac, s. Gata, s. Vrelo, s. Osredak, s. Vrsta zadržale su se Huskine bande² koje su pobjegle od naših jedinica. U s. Brekovići nalazi se Huskin štab.

Ostrožac: 250—300 domobrana u gradu i 4. ustaška bojna u želj. stanici.

Krupa: 2. bojna X lovačke pukovnije, 800 domobrana 3. ustaška bojna, sa dvije satnije oko 400 ustaša.

Otoka: Bojna domobrana.

Bihać: Štab 373 »Tigar« divizije sa nekoliko hiljada neprijateljskih vojnika sa tenkovskom posadom.³

Naša divizija pojačana sa III brigadom VIII kordunaške divizije i Gazinskim P.O., Tenkovskom četom (4 tenka) i Haulbičkom baterijom, dobila je zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Cazin.⁴

Glavni napad izvršiće naša II i III brigada, dok će ostale brigade vršiti čišćenje terena od Huskinih bandi i osiguranja od nepr. ispada iz garnizona Bihać — Ostrožac — Krupa — Otoka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 815.

² Muslimanska milicija Huske Miljkovića

³ Vidi tom V, knj. 19, primjedbu br. 17 uz dok. 31.

⁴ O rezultatima napada na Cazin vidi dok. br. 84 i 105.

U cilju izvršenja postavljenog zadatka

NA REBUJEMO:

1. — III brigada ojačana sa dva brdska topa: Izvršiće napad na grad sa sjeverozapadne strane glavnim pravcem s. Selište — s. Karaula sa ciljem prodora u grad i ovladavanja tvrđavom. Brigada će odrediti 1 bataljon u pratnju tenkova koji će prodirati u grad cestom Skokovi — Cazin sa zadatkom da što prije upadne u grad i da dezorganizuje neprijateljsku obranu iznutra.
Zona širenja lijevo do potoka koji izvire između s. Karaule i s. Rogove Luke i teče kroz sred grada. Desno do linije s. Slatina — s. Puškari. Brigada će na svom glavnom napadnom pravcu držati jedan bataljon u rezervi koji će upotrijebiti u saglasnosti sa štabom divizije prema razvoju situacije. Lijevo održavati vezu sa II brigadom.
2. — II brigada ojačana jednim brdskim topom: Izvršiće napad sa sjeveroistočne strane sa polaznih položaja Rogova Luka — k. 517 i 510, glavnim napadnim pravcem s. Koprivna — Kozarić — Cazin sa ciljem ovladavanja tvrđavom.
Zona širenja desno do vodenice na potoku koji izvire između Rogove Luke i Karaule. Lijevo s. Selišta — Gnjilovac. Desno održavati čvrstu vezu sa III brigadom na granici zona.
3. — Tenkovska četa (4 tenka): Potpomagaće napad na napadnim pravcima III brigade, težeći što prije probiti se u grad cestom Skokovi — Cazin. Vezu održavati sa štabom divizije preko telefonske međustanice na cesti (kod vodenice ispod k. 276) i preko štaba III brigade.
4. — III brigada VIII kordunaške divizije ojačana sa batalj. Plaščanskog odreda: Odrediće jedan bataljon u rezervu štaba divizije i uputiti ga u s. Radečinu kulu, odakle će uhvatiti vezu sa štabom divizije. Sa ostatkom snaga

otpočeće padom mraka sa čišćenjem prostorije s. Mutnik, s. Kapići, s. Trstovac, s. Gata, s. Vrelo. s. Osredak i s. Brekovića.

Po izbijanju na cestu između s. Vrsta i s. Osredak istu minirati i prokopati na pogodnim mjestima za odbranu. Po izvršenom zadatku prikupiti bataljone u s. Vrelo i s. Gradina sa zadatkom izviđanja i zatvaranja pravca s. Vrsta i s. Osredak i potpomaganju odbrane I-oj brigadi u slučaju da neprijatelj krene samo pravcem Ostrožac — Cazin.

Vežu održavati sa štabom I brigade u s. Kupresi. Telefonsku vežu održavati sa štabom divizije.

5. — I brigada ojačana sa Pionirskom četom štaba divizije i jednom protivkolskom puškom II brigade:

Zatvoriće pravac Ostrožac — Cazin posijedanjem položaja k. 386, Čungar Brdo (k. 414) s. Osredak i spriječiti svaki pokušaj neprijatelju da uputi pomoć za Cazin.

Jednu četvu sa protutenkovskim puškama uputiti u zasjedu kod s. Prošići sa zadatkom da spriječi prolaz tenkova iz Bihaća za Ostrožac. Temeljito porušiti i minirati cestu Ostrožac — Cazin i Osredak — Cazin. Posjednute položaje fortificirati.

Odmah po izbijanju na određenu prostoriju uhvatiti vežu sa III brigadom na liniji Kupresi — Čizmići.

6. — IV brigada:

Zatvoriće pravce Krupa — Cazin, Otoka — Cazin i spriječiti neprijatelja da se probije tim pravcima. Manjim snagama posjesti položaj Podgomila — Potkraj — k. 445 a glavninu držati prikupljenu za udar kod s. Pištaline.

Posjednute položaje fortificirati, a ceste prekopati i minirati.

7. — Štab Cazinskog P. Odreda

Vežu održavati prema priloženoj zapovijesti Četi za vežu. Prekopaće i minirati cestu Cazin — Šturlić i za-

tvoriti taj pravac posijedanjem položaja na Debelom Brdu (sjeverozapadno od s. Mutnik) i k. 335. Upućivati daljnje patrole u pravcu Šturlića.

8. — Artiljerijski diviz. VII div.:

Dodijeliće u sastav III brigade 2 brdska topa, a u sastav II brigade jedan brdski top za neposredno pomaganje pješadije. Tokom 14. ov.mj. uhvatiti vezu sa III brigadom u Pećigradu i ugovoriti mjesto gdje će topovi ući u sastav brigade.

Top koji treba da uđe u sastav II brigade do 19 časova ima se dovesti u s. Velagiće gdje II brigada treba da mu uputi vezu, koja će ga povesti u sastav brigade.

9. — Haubička baterija IV korp.:

Plasiraće se na cesti Skokovi — Cazin u blizini potoka Radetina sa zadatkom bombardovanja centra grada, a prvenstveno gradine. Baterija će otvoriti vatru točno u 20 časova i prekinuti vatru, kad pješadija dade ugovoreni znak, da je ušla u grad.

Koristiti se telefonskom linijom s. Selište — s. Karaula za vezu sa štabom divizije i sa istaknutim posmatračima.

10. Veza:

Plan veze i zapovijest za vezu dostavlja se u prilogu.

11. Sanitet:

Plan rasporeda sanitetskih punktova i pravaca evakuacije dostavlja se u prilogu.

12. — Mjesto štabova:

Štab divizije nalaziće se u s. Velagići, štab III brigade u s. Karaula (k. 482), štab II brigade k. 517, štab I brigade s. Kupresi, štab IV brigade s. Pištaline, štab III brigade VIII kordunaške divizije za vrijeme čišćenja — prema situaciji, a u drugom dijelu u s. Medakova Glavica. Štab Cazinskog P.O. u selu Mutnik.

13. — Znaci: Borbeni znaci za noć 14/15. XI. tg. Banija — Kordun. Ugovoreni znaci za dan 15. XI. 43, desnom rukom

dizanje dva puta puške u vis vertikalno. Odgovor: dva kruga kapom iznad glave.

Označavanje naših linija u nastupanju, palenje slame ili sijena. Znak da naša artilerija treba da prekine paljbu: 3 zelene rakete vertikalno u vis.

Odmah po zauzeću grada, III brigada prikupiće se u s. Gnjilovac, odakle će uhvatiti vezu sa I brigadom i služiti joj kao rezerva. II brigada povući će svoja dva bataljona u s. D. Koprivna, dok će druga dva bataljona staviti na raspoloženje komisiji za konfiskaciju i evakuaciju, koja je određena raspisom komesara divizije.

Pravac evakuacije: Cazin — Skokovi — s. Todorovo.

Početak napada: 14 novembra u 20 časova. Napad mora otpočeti jednovremeno i mora biti vrlo energičan s obzirom na mogućnost brze intervencije neprijatelja iz obližnjih garnizona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ.⁵ Kladarin

(M,P.)⁷

Komandant,
p. pukovnik:
P.⁶ Jakšić

Dostavljeno:
Štabu IV korpusa na znanje,
Štabu I, II, III i IV brigade
VII udarne divizije,
Štabu III brigade VIII
kordunaške divizije,
Štabu Cazinskog P.O.,
Artilerijskom divizionu
štaba IV korpusa NOVJ,
Štabu I art. divizionu VII
udarne divizije,
Referentu saniteta veze.

Dostavio 14. XI-1943. u 02.30^h

Načelnik, major:
S.⁸ Bjelajac

ŠTAB II BRIGADE
VII DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE
Br. 32 dne 14-XI-1943

⁵ Đuro

⁶ Pavle

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁸ Stanko

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 13 STUDENOG
1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLA
VIJE O NAPADU NA BELAJ¹

ŠTABA VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 68/1943.
13 novembra 1943 god.

15. XI. 43²

Operativni izvještaj
podnosi za 5-XI-1943.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Prema prikupljenim podacima na sektoru s. Belaj nalazila se jedna ustaška bojna³ koja je sa slabim odjeljenjima krstarila po selima Leskovac — Bošt — Sv. Jelena — Martinščak — Velemerić.

Naša I brigada ojačana sa 2 bataljona Kordunaškog odreda, 2 tenka, 1 brdskim topom dobila je zadatak da pročisti sektor Leskovac — Bošt — Sv. Jelena — Martinščak — Velemerić a po izvršenom čišćenju da izvrši napad na neprijateljsku posadu u s. Belaju.

5. ovog mjeseca u 14 časova brigada je krenula na zadatak sa slijedećim rasporedom: jedan bataljon I.K.P.O. imao je za zadatak da posjedne desnu obalu Mrežnice od Keića mosta prema Jankovu Selištu te da istu kontroliše i ne dozvoli neprijatelju prebacivanje od pravca Generalskog Stola. Jedan bataljon brigade imao je za zadatak da postavi osiguranje desnom obalom Mrežnice od Sv. Jelene niz obalu Mrežnice prema Brijegu — Crkveno Selo — Varoš spuštajući svoje jače patrole na cestu Duga Resa — Vinica. Na ovome sektoru ne dozvoliti i spriječiti neprijatelju prebacivanje iz Duge Rese u pomoć posadi u Belaju kao i spriječavanje eventualnog neprijateljskog bijega iz Belaja prema Dugoj Resi.

Drugi bataljon ojačan sa 2 teška bacača, protukolskim mitraljezom, 2 mala tenka i jednim brdskim topom imao je

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25—2, k. 424.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Odnosi se na dijelove Pete ustaške bojne. Podatak iz mikroteke Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/383 do 385.

datak da krene pravcem Cerovac — Leskovac i da očisti se i od ustaških bandi koje su se nalazile preko dana kao -dačka odjeljenja na ovim sektorima, a zatim da izvrši glavni napad pravcem cestom Leskovac — Belaj na neprijateljsku posadu u Belaju.

III bataljon ojačan sa 1 teškim minobacačem imao je zadatak da krene pravcem Dobrinić Breg, zatim cestom preko gkrobotke u pravcu sela Btefanci k. 278 spuštajući svoje desno krilo na lijevu obalu Korane i pročišćavajući gore navedena mjesta, a zatim da izvrši glavni napad sa jugoistočne strane na neprijateljsku posadu u Belaju zahvatajući svojim desnim krilom selo Zagreb.

IV bataljon imao je zadatak da krene pravcem Bošt — k. 198, k. 145 — Vinica zauzimajući k. 321, zatvoriti put Vinica — k. 128, a sa dijelovima osigurati se prema k. 164 i Dugoj Resi, a sa drugim dijelovima vršiti pritisak sa sjeverozapada na ustašku posadu u Belaju.

II bataljon I.K.P.O. imao je za zadatak da se prebaci na desnu obalu Korane te da počne sa čišćenjem i da pročisti Velemerić — Ladvenjak od ustaških bandi koje se nalaze na tom sektoru.

Čišćenje na sektoru Leskovac — Velemerić — Bošt — Sv. Jelena do Belaja trajalo je do 19 časova navečer. Na ovom sektoru neprijatelj nije davao nikakav otpor, sem što je davao manji otpor na sektoru Velemerić.

Napad na ustašku posadu u s. Belaju počeo je u 19 časova i 20 minuta. U to vrijeme neprijatelj je dobio pojačanje iz Karlovca od 10 kamiona pješadije, a tako isto došao je voz iz Karlovca u Dugu Resu, odakle je tukao artileriskom i minobacačkom vatrom lijevi bok naših položaja, dok je pješadija vršila pritisak od Duge Rese prema Vinici.

U nastaloj borbi učestvovala su naša dva bataljona protiv V i X ustaške bojne od kojih su slabiji dijelovi ostali u Dugoj Resi.

Neprijatelj nije branio samo mjesto Belaj, već je zauzeo položaj na južnim padinama k. 191 — lijevo i desno od ceste (iste položaje bio je već ranije utvrdio), a sa slabijim snagama i sa dva tenka branio je s. Zagreb i kontrolisao cestu s. Zagreb — s. Belaj.

Neprijatelj se ogorčeno branio, imao je nadmoćnost i u ljudstvu i u vatri. Naši tenkovi i brdski top nisu stigli da učestvuju u borbi izgovarajući se — tenkovi da su imali defekt — brdski top da nije imao vuče. Borba je trajala do 20.30 sati, nakon čega su se naše snage povukle u svoje ishodne baze.

Ratnog plijena nije bilo, sem što je zarobljen jedan domobran, koji se nalazio na osustvu u Sv. Jeleni.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih. Mi smo imali 3 ranjena i 1 mrtvog i 1 nestalog druga.

Na uspjeh ove akcije uticale su slijedeće činjenice:

1.) Prethodnim čišćenjem sela oko samog Belaja otkrili smo svoje snage i dali smo neprijatelju vremena da se prikupi organizuje i privuče potrebna pojačanja, tako da nas je neprijatelj dočekao spreman na već unaprijed određenim i utvrđenim položajima — momenat iznenađenja neprijatelja nije uopšte došao do izražaja.

2.) Neučestvovanje u borbi tenkova i brdskog topa za što snosi odgovornost posada istih oruđa kao i štab brigade. Štab brigade trebao je predvideti potrebno vrijeme i blagovremeno privući naprijed navedena oruđa na polazne položaje. Posada na tenkovima već u par navrata pokazala se vrlo slaba i uvijek se izgovara na razne defekte i nedostatke. O ovome bi trebalo izvijestiti Glavni štab i protiv istih preduzetih potrebne mjere.

3.) Nedostatak rezervi koje su u ovakvim borbama neophodne. Naime uvodnim borbama trebalo je ocijeniti jačinu i raspored neprijateljskih snaga i glavni napad izvesti rezervom na mjesto gdje je neprijatelj najslabiji.

Gore navedene činjenice uticale su da je ishod borbe za nas bio negativan iako je borbeni moral kod boraca bio na visini.

U ovoj akciji utrošeno je: 21 mina za teški bacač, 40 metaka za protivavionski mitraljez, 38 mina za laki bacač i 6740 puščanih i mitraljeskih metaka.

Pokvarenog oružja nije bilo, dok je izgubljen jedan karabin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁴ Šumonja

Komandant-potpukovnik:
V.⁵ Cetković

⁴ Miloš
⁵ Vlado

ZAPOVIJEST ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 14 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADNU NEPRIJATELJA U SELIMA STUDENCI, LOVREČ, PROVO I CISTA I NA CESTI GRABOVAC — SESTANOVAC¹

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Br. 88, Dne 14. XI. 1943.

Z A P O V I J E S T

za razbijanje neprijateljske ofenzive na sektoru Imotski — Makarska — Trilj.

(Sekcija: Split — Livno — Omiš — Makarska 1 : 100.000)

I.

Neprijateljski ciljevi:

Pred desetak dana neprijatelj je poduzeo akciju na obalu, od Splita do Metkovića.²

Ova akcija spada u sklop niza neprijateljskih akcija na jadransku obalu, od Trsta do Pelješca.³ U tim akcijama neprijatelj rješava pojedinačna lokalna pitanja snabdijevanja i veze sa pojedinim većim gradovima: Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Metković. — Niz uspjeha može dovesti da neprijatelj dobije kontrolu nad čitavom našom obalom.

Cilj ove neprijateljske akcije između Splita i Metkovića jeste spajanje sa opkoljenim garnizonima Omiš — Makarska i iznad svega onemogućavanje dotura savezničke pomoći koja je polazila od obale ka Livnu.

II.

Neprijateljske snage i kolone:

Karakteristično je da u ovoj akciji učestvuju samo jedinice SS Divizije »Princ Eugen«, koja se po svim

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24—1/1, k. 516.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 152, 180 i tom V, knj. 22 izvještaj Štaba Osmog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

³ Vidi dok. br. 13, 15 i 152.

obavještenjima treba koncentrisati oko Mostara i napustiti ovaj teritorij.⁴

Na ovu akciju neprijatelj je pošao sa tri kolone iz Splita, Sinja i Imotskog.

Kolonu iz Splita sačinjavaju 2 bataljona X Pukovnije SS Divizije »Princ Eugen«, ukupno oko 800 ljudi.

Kolonu iz Sinja sačinjava 1 bataljon X Pukovnije SS Div. »Princ Eugen«, oko 450 ljudi.

Kolona iz Imotskog sastavljena je od 1 motorizovanog bataljona »Panzer-Jäger« SS Divizije »Princ Eugen«, oko 450 ljudi.

Ukupno 1200—1500 ljudi.

Iz Mostara prema Imotskom stiglo je 1000 ljudi kao pojačanje. Ne zna se da li i u koliko učestvuju u ovoj akciji.

III.

Neprijateljski položaji:

Kolona iz Splita obuhvatala je Mosor i sa tri pravca stigla do Zadvarja.

Sa sjeverne strane r. Cetine pomagala joj je kolona iz Sinja koja je prišla pravcem Sinj — Trilj — Nova Sela — Blato na Cetini — Zadvarje.

Motorizovana kolona iz Imotskog prošla je pravcem Imotski — Proložac — Studenci — Lovreč — Provo — Šestanovac — Zadvarje.

Iz Zadvarja, glavninom svojih snaga, neprijatelj je krenuo pravcem Dubci — Baška Voda — Makarska.

Kao pojačanje i uznemirivanje naših snaga, neprijatelj je pokušao nekoliko manjih napada prema Zagvozdu iz Imotskog i Šestanovca.⁵

Zaštitnicu koja treba da mu osigura povratak, sastavljenu uglavnom od motorizovanih jedinica iz Imotskog, ostavio je na pravcu Studenci — Lovreč — Provo — Šestanovac — Zadvarje. Uzduž ove ceste izgradio je niz manjih, suhih bunkera za zaštitu od naših napada.

⁴ Vidi istorijat Sedme SS divizije »Prinz Eugen« u arhivi Vojnoistoriskog instituta za 1943 godinu.

⁵ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devete divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 2 prosinca 1943 godine.

IV.

Naše namjere: Naša je namjera razbiti neprijateljsku zaštitnicu na pravcu Studenci — Zadvarje i time ga prisiliti na brzo odvlačenje jedinica koje su prodrle do obale.

Za izvršenje ovog zadatka

n a r e đ u j e m o

I.

U ovoj akciji uzet će učešća:

a) Sa sjeverne strane:

IX Divizija sa IV Brigadom,

XIX Divizija sa svojom V i VI Brigadom,

b) Sa južne strane:

XXVI Divizija sa XI Brigadom, potpomognuta sa I Brigadom IX Divizije i IX Brigadom XX Divizije.

II.

IX Divizija likvidirat će neprijatelja u s. Studenci⁶ i onemogućiti dolazak nepr. pomoći na pravcu Imotski — Studenci.

XIX Divizija likvidirat će neprijatelja u Lovreču, Provi i Čisti⁷ i onemogućiti dolazak nepr. pomoći iz Zadvarja.

XXVI Divizija likvidirat će neprijatelja na cesti Grabovac — Šestanovac, i onemogućiti dolazak nepr. pomoći pravcem Imotski — Rimski Put — Lovreč i Imotski — Zagvozd, i pomoći likvidaciju Lovreča.⁸

XXVI Divizija onemogućit će uz to eventualni pokušaj neprijatelja da prođe cestom Makarska — Kozica i Vrgorac — Kozica.⁹

IX Divizija će sa svojom III Brigadom izvršiti pritisak na Posušje i Imotski,¹⁰ a sa X Brigadom XX Divizije osigurat će pravac Trilj — Lovreč — Aržano i izvršiti manji pritisak na neprijatelja na cesti Nova Sela — Šestanovac.

⁶ i ⁷ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

⁸ i ⁹ Vidi dok. br. 152.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devete divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 2 prosinca 1943 godine.

III.

Poslije likvidacije neprijatelja:

IX Divizija će se širiti prema Imotskom,

XIX Divizija prema Zadvarju,

XXVI Divizija sa XI Brigadom prema Imotskom,

IX Brigada prema Zadvarju, odakle će se uputiti u sastav svoje Divizije, najpodesnijim pravcem ka Trilju.

I Brigada prema Lovreču, gdje će ostati kao opća rezerva.

IV.

Znakovi za:

a) izvršenje zadataka IX Divizije, tj. dolazak u Studenci jeste: 3 crvene rakete i jedna bijela.

b) izvršenje zadataka XIX Divizije, tj. likvidiranje neprijatelja u Čisti: 3 bijele rakete i 1 crvena, za likvidaciju neprijatelja u Provu: 3 zelene rakete,

za likvidaciju neprijatelja u Lovreču: 3 bijele rakete,

c) izvršenje zadataka XXVI Divizije, tj. za likvidaciju neprijatelja na cesti Grabovac — Šestanovac: 2 plave rakete sa Sidače.

V.

Akcija treba da počne 15. XI. u 20 sati najkasnije, a trajat će do izvršenja zadatka.

VI.

Ranjenike treba izvlačiti u pravcu Aržana. XXVI Divizija ne bude li to mogla, izvlačit će ranjenike na Biokovo i po mogućnosti uputiti ih na otoke.

VII.

Štab Korpusa bit će smješten u s. Aržano.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Načelnik

V. d. komandanta
pukovnik

BR. 69

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE SEDME
UDARNE DIVIZIJE NOV HRVATSKE OD 14 STUDENOG
1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA
CAZIN¹

ŠTAB II BRIGADE
VII DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE
Op br. 32, dne 14/XI-1943

Z A P O V I J E S T

(Sekcija: Petrinja — Kostajnica — Bihać 1 : 100.000)

2

N A R E Đ U J E M O :

I bat. ojačan sa jed-
nim brdskim i jednim
protivkolskim topom:

Izvršiće napad od polaznog položaja k. 517 putem koji vodi kosom prema Cazinu sa zadatkom likvidiranja bunkera koji se nalaze na njegovom pravcu napada prema sjeveroistočnom dijelu grada Cazina.³ Potom upada i likvidira uporišta i posade koje se budu pred njim suprotstavile prema centru samoga grada. Zona dejstva desno potok koji izvire između Rogove Luke i Karaule, a lijevo desno krilo II bat. Desno održavati vezu sa našom III brigadom.⁴

II bat. ojačan sa jed-
nim protivkolskim
topom:

Izvršiće napad od polaznog položaja k. 517 pravcem k. 510, odakle će putem koji vodi od k. [510] pravo prema centru grada likvidirati ispred sebe sve bunkere i utvrde koje mu se suprotstave.
Zona dejstva desno — lijevo krilo I bat. tj. Japića Brdo, a lijevo — desno krilo našeg III bat.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 815.

² Dio zapovijesti o opštoj situaciji redakcija je izostavila jer je štampan u zapovijesti Sedme udarne divizije. Vidi dok. br. 72.

³ O rezultatima napada na Cazin vidi dok. br. 84 i 105.

⁴ Treća NOU brigada dobila je zadatak da napada Cazin sa sjeverozapadne strane, glavnim pravcem: s. Selišće — s. Karaula. Vidi dok. br. 72.

III bataljon:

Izvršiće napad od polaznog položaja k. 517 preko k. 510 do sjeveroistočnog dijela s. Gnjilovac, odatle preko s. Gnjilovać do raskrsnice puteva Ostrožac — Pištaline sa zadatkom likvidiranja svih uporišta u svom pravcu napada, a po izbijanju na raskrsnicu puteva preduzeti čišćenje prema centru grada.

Zona dejstva desno — lijevo krilo II bat., a lijevo za 300 m., lijevo od ceste Pištaline — Cazin.

IV bataljon:
Četa za vezu:

Ostaje u brigadnoj rezervi na k. 517.— Prikupiće se na polaznom položaju k. 517, gdje će biti koncentracija svih jedinica ove brigade i odatle prema tehničkoj mogućnosti sa po jednim telefonskim odjeljenjem poći sa I i II bat.

Isto tako sa polaznog položaja uputiće jednu patrolu u s. Velagići kod štaba divizije, odakle će dovesti liniju do štaba naše brigade.

Sanitet:

Organizovaće brigadno previjalište na raskrsnici puteva sjeveroistočno od k. 517, a u slučaju rđavog vremena odrediće se naknadno, tj. biće u prvim kućama s. D. Koprivna. U vezi sa time organizovati blagovremeno prevozna sredstva.

Pravac evakuacije ranjenika biće D. Koprivna — G. Koprivna — Skokovi gdje se nalazi hirurška ekipa i trijažni divizijski centar.

Bataljonska zavojišta organizovaće bat. bolničari u saglasnosti sa štabom bataljona. Isto se trebaju rukovoditi da centar zavojišta bude na sredokraći puteva do četa. Sve sanitetsko osoblje kao i borci trebaju se upoznati sa opštim pravcem evakuacije i upućivati ranjenike u tačno određenom pravcu, a ne da se raspu na sve strane i time onemogućće pravovremenu intervenciju ljekara.

III.

Brigada napada sa tri napadne kolone i to: desnom, napadnom kolonom (I bat.), centralnom napadnom kolonom (II bat.) i lijevom napadnom kolonom (III bat.).

III.

Štab brigade nalaziće se na koti 517 gdje sve izvještaje slati na vrijeme, vodeći računa da se ne upućuju pojedinačno kuriri već najmanje trojke. Ovo važi za onaj bat. koji neće biti s nama povezan telefonom.

IV.

Po likvidaciji grada Cazina ostaće u gradu II i III bat. koji će se staviti na raspoloženje komisiji koja je određena za evakuaciju grada.

V.

Borbeni znaci za noć 14 i 15. XI. t.g. Banija—Kordun.

Ugovoreni znaci za dan 15. XI. 43 desnom rukom dizanje dva puta puške u vis vertikalno. Odgovor: dva kruga kapom iznad glave.

Označavanje naših linija u nastupanju, paljenje slame ili sijena.

Znak da naša artiljerija treba da prekine paljbu: 3 zelene raketle vertikalno u vis.

VI.

Početak napada 14 novembra u 20 časova. Napad mora otpočeti jednovremeno i mora biti vrlo energičan s obzirom na mogućnost brze intervencije neprijatelja iz obližnjih garnizona.

Napomena: Po svemu izloženom vidi se da će ova akcija biti vrlo složena, stoga je potrebno da se svim poslovima pravilno rukovodi kako ne bi nastao metež. Naročito moramo posvetiti pažnju pravilnoj evakuaciji materijala kako ne bi došlo do grešaka koje su se već prilikom prošlog napada na Cazin ispoljile u velikoj mjeri. Pljačke ne smije biti. Prema civilnom stanovništvu ima se postupati najpoštenije i ne uzimati ništa. Budući da imamo velik broj bosih drugova to se poslije borbe mogu obuti. Samo štabovi bataljona moraju tačno podnijeti izvještaj poslije akcije o uzetim stvarima. Da bi se evakuacija plijena i postupak prema građanstvu što pravilnije izveo određena je komisija za evakuaciju koja se sa-

stoji od intendanta divizije,⁵ političkih komesara II i III gade i njihovih zamjenika.⁶ Ljudstvo našeg II i III bat. stajće na raspolaganju toj komisiji i ima samo da izvršava njezino naređenje. Nikakvih samostalnih konfiskacija ili rekvizicija jer bi nas to dovelo na pogrešan put i ocrnilo u očima poštenog građanstva.

Štabovi bataljona trebaju podrobno da upoznaju sve borce sa ovom zapovješću, da im ukažu na veličinu i značaj ove akcije za našu borbu, a pogotovo za učvršćenje same naše divizije. Ljudstvo treba biti uporno i izdržljivo, jer jedino na taj način moći ćemo brzo osvojiti uporište.

Organizaciji saniteta treba posvetiti naročitu pažnju, jer je to operacija većeg stila.

Ponavljamo pljačke ne smije biti, jer će to dovesti da nećemo moći izvući ni ono što nam stoji na raspolaganju, a kamoli da prikažemo pravilnost našeg stava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.⁷ Borojević

Komandant, kapetan:
Rade Grrnuša

(M.P.)⁸

Dostavljeno:
Štabu VII divizije na znanje,
Štabu I, II, III i IV bat.,
Četi za vezu.

P.S. Pokret u 12.30 časova. Zborno mjesto kod I bataljona. —

⁵ Bojo Batinić

⁶ Politički komesar Druge brigade bio je Slavko Borojević a Treće Janko Bobetko. Zamjenik političkog komesara Druge brigade bio je Milutin Omazić a Treće Dragutin Stojaković.

⁷ Slavko

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**tgVJESTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 14 STUDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O
IZVRŠENIM DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 20 LISTOPA-
DA DO 10 STUDENOG¹**

ŠTAB
II BRIGADE II OPER. ZONE
JIO.V. i P.O. HRVATSKE
Oper, broj: 34/43.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Položaj

U razdoblju od 20. X do 10. XI. 1943 izvršila je naša bri-
gada slijedeće akcije:

22. X. 1943 I i II bataljon II brigade zajedno sa jednim
bataljonom Mösl. P. Odreda rušio je željezničku prugu između
Dugog Sela i Ivanić Grada.² Samo rušenje pruge izvodio je ba-
taljon Moslavačkog P. Odreda, dok je I i II bataljon naše
brigade vršio osiguranje. Prevrnuto je oko 150 metara pruge,
dok je miniranjem uništeno oko 600 metara pruge. Jedan vod
koji je bio na osiguranju kod Božjakovine razoružao je do-
mobrane koji su čuvali transformator u Božjakovini.³ Zarobl-
ljeno: 10 domobrana i jedan poručnik. Plijen: 11 pušaka,
dvije parabele, 4 konja sa državnog dobra u Božjakovini.
Prije povlačenja zasjede od Dugog Sela pokušao je neprijatelj
da prodre kroz te položaje. Nakon kratke borbe neprijatelj je
odbijen. Gubitci neprijatelja nepoznati. Na našoj strani nije
bilo gubitaka.

24. X. 1943 zasjeda I i II bataljona na državnoj cesti
Križ—Čazma kod mjesta Dabei. Oko 15 sati naišla je neprija-
teljska kolona domobrana i gestapovaca iz pravca Križa. Nakon
kraće borbe neprijatelj je raspršen. Zarobljeno: 50 vojnika, od
toga 5 gestapovaca i jedan nadporučnik. Plijen: 50 karabina, 4
puškomitraljeza, teški mitraljez, 4 konja, 5 samara i ostalog
ratnog materijala.⁴ Neprijatelj je na bojnopolju ostavio
desetak mrtvih većinom gestapovaca. Broj ranjenih neprija-
teljskih vojnika nepoznat. Na našoj strani dva ranjena.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 3-9—6, k. 1472 A.

² Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 229.

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 230.

⁴ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 233.

26. X. 1943 III bataljon vodio je zajedno sa VII divizijom borbu kod Pastuše (Banija) sa Nijemcima.⁵ U istom selu bilo je spremljeno oružje i municija koje je trebao taj bataljon da prebaci preko Save.⁶ Neprijatelj se pod zaštitom tenkova uspio probiti i bio je na domašaju oružja i municije. Vidjeći da će oružje pasti neprijatelju u ruke koje je već i počeo paliti izvršio je taj bataljon juriš, a antitenkovnim topom odbio tenkove. Juriš uspio i bataljon spasio oružje. Zbog upornog branjenja oružja i održavanje svojih položaja pohvaljen je taj bataljon od Štaba VII divizije. Sa naše strane bila su dva mrtva i tri ranjena druga. U noći oružje je spremljeno na sigurno mjesto.

27. X. 1943 I bataljon izvršio je pokret prema Savi da izvrši osiguranje prelaza III bataljonu, koji se trebao tu noć prebaciti zajedno sa oružjem. Kako III bataljon nije stigao, to se je I bataljon povukao u Kostrnju, odakle je organizirao vezu sa III bataljonom, koji je još uvijek bio u Baniji.

29. X. 1943 I bataljon vršio je osiguranje prelaza III bataljona preko Save. Oko 7 sati ujutro prebacio se III bataljon preko Save sa dva antitenkovska topa, radiostanicom i sa nekoliko puškomitraljeza i municijom.

31. X. 1943 I i III bataljon prebacio se preko željezničke pruge i državne ceste Dugo Selo—Kutina. Tom prilikom je minirana pruga na 4 mjesta.

3. XI. 1943 čitava brigada izvršila je pokret po naređenju Štaba II oper. zone u pravcu Kalnika, gdje je vršila osiguranje prema Križevcima za vrijeme likvidacije neprijateljskog uporišta Koprivnica.⁷

6. XI. 1943 u 23 sata u noći zaposjeo je I i II bataljon položaje lijevo i desno od Donjara. III bataljon bio je u rezervi uz Štab II operativne zone.

7. XI. 1943 na položajima naših bataljona nije bilo nikakove borbe, niti je neprijatelj pokušao da krene prema našim položajima.

8. XI. 1943 oko pola deset sati neprijatelj, koji je dolazio iz pravca Križevaca, počeo se razvijati kod Carevdara prema položajima našeg II bataljona, koji je zauzeo položaje Grdak (kota 250) sa predstražom u Malom Carevdaru. Jačina neprijatelja bila je bojna i to Nijemaca naoružanih sa topom i teškim

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 183 i 234.

⁶ Riječ je o oružju koje je Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao Štabu Druge operativne zone. Vidi dok. br. 120.

⁷ O borbama za oslobođenje Koprivnice vidi dok. br. 22, 30, 33, 34, 60, 62, 80, 103, 177, 178, 179, 180, 181, 183 i 184.

bacačima.⁸ Neprijatelj je nakon kraće borbe odbijen. Na strani neprijatelja bilo je nešto mrtvih i ranjenih. Naši gubici: jedan lakše ranjen (komandir). Istog dana otišla je jedna naša patrola sa intendantom brigade upućena u Carevdar da kupi sol i ostale stvari. Kako je neprijatelj naišao u Carevdar, a naša patrola nije si dala osiguranje, to su tom prilikom stradala dva druga, a jedan je ranjen.

Posle toga neprijatelj nije više pokušavao da prodre na naše položaje. Manevar obkoljavanja tojmt prilikom nije se mogao izvršiti zbog toga što se je neprijatelj nakon naše jače vatre odmah povukao i otišao odmah u pravcu Križevca.

6. XI. 1943 prilikom napada naših snaga na Koprivnicu neprijatelj se je pokušao probiti iz željezničke stanice. III bataljon, koji je bio u rezervi kod Štaba II oper. zone, svojim protunapadajem odbio je neprijatelja. Gubitci jedan ranjen.

9. XI. 1943 naši bataljoni zauzeli su nove položaje za osiguranje u slučaju nailaska neprijatelja s pravca Križevca i to kod Kloštra i Sv. Ilija (kota 209) sa predstražom kod Brezovog mosta. Toga dana neprijatelj nije krenuo prema našim položajima.

10. XI. 1943 naši bataljoni drže iste položaje kao i dan ranije, dok je III bataljon u rezervi Štaba brigade. Oko 9,30 sati naišao je neprijatelj (Nijemci) na položaje našeg II bataljona u Kloštru.⁹ Nakon vrlo kratke borbe neprijatelj je uspio probiti se kroz položaje II čete, koja je držala položaj na dnu sela prema Katunišće Šumi. Neprijatelj se uspio razviti u samoj šumi pred Kloštrom i nakon pripreme bacačkom vatrom jurnuo je na položaje II čete. Puškomitralješko odjeljenje koje se nalazilo u rovu odmah je izbačeno iz stroja jer je mina pala ravno u rov. Teški mitraljez koji se nalazio u sastavu te čete zatajio je. Vrlo kratko vrijeme nakon toga poginuo je komandir te čete, a ranjen njegov zamjenik. U času juriša neprijatelja kružio je nad našim položajima avion koji je stalno mitraljirao. Ta četa počela se u neredu povlačiti i time su doveli topovsko odjeljenje u opasnost koji se nalazio pred barikadom u blizini Kapelice. Jedna četa tog bataljona, koja je držala položaje lijevo od te čete, nije otvarala vatru na neprijatelja koji je unišao u selo misleći da se to prebacuju naši drugovi. Četa koja se nalazila na desnom krilu tog bataljona opazivši neprijatelja na cesti otvorila je vatru na daljini od 1200 metara. Kasnije se uspjelo da se te dvije čete koje su bile na krilima spoje i tada su izvršili juriš prema topu, kojeg su tada spasili i povukli ga na drugi položaj. Prema mišljenju Štaba tog ba-

⁸ Vidi dok. br. 179.

⁹ Vidi dok. br. 184.

taljona top se nije mogao odmah izvući na drugi položaj zbog toga što je konj koji je vukao top ubijen, a neprijatelj je stalno tukao svom vatrom to mjesto. Nakon dvosatne borbe uspjelo je tom bataljonu da odbije i potisne neprijatelja. Ovom prilikom neprijatelj je nastupao u jačini od jedne bojne. Po svemu izgleda da je neprijatelj vrlo dobro znao gdje su naši položaji. U času napada kod tog bataljona nalazio se komandant brigade i zamjenik komesara brigade.¹⁰ U toj borbi među ostalima ranjen je i komandant brigade. U toj borbi pokazalo se da se Štab bataljona nije odmah snašao, da veza Štaba i četa nije funkcionirala, da je Štab u početku bio prilično neodlučan u pogledu ocjene situacije. II četa povlačila se neorganizovano i stalno kao bez glave išla gore i dolje. Prilikom te borbe taj bataljon je imao 9 mrtvih i 8 ranjenih. U 90% slučajeva svi ranjeni i mrtvi bili od bacača. Topovsko odjeljenje koje je bilo pridijeljeno tom bataljonu imalo je u toj borbi također jednog mrtvog i jednog ranjenog.

Čim je nastala borba jedna četa I bataljona dobila je zadatak da udari neprijatelja sa boka, a jedna četa III bataljona da udari¹ sa lijeve strane u bok neprijatelja. Četa I bataljona, kad se je trebala prebaciti preko državne ceste, sukobila se sa neprijateljem i tom prilikom imala 5 ranjenih.

Prilikom borbe u Kloštru pala je u ruke neprijatelja arhiva II bataljona zajedno sa vojničkim iskaznicama. Tom prilikom izgubili smo 6 konja, 4 samara, a od oružja smo izgubili jedan puškomitraljez koji je navodno uništen u rovu od mine i 5 karabina.

Oko 15 sati po podne neprijatelj se ponovo htio probiti kroz položaje našeg I bataljona. Neprijatelj je odbijen i potisnut. U toku borbe neprijatelj je imao prema vlastitom priznanju dva mrtva i 7 ranjenih.

Stanje unutar brigade:

Dolaskom III bataljona sa Banije izvršene su u saglasnosti sa načelnikom II operativne zone izmjene i dopune u štabovima bataljona. Iz brigade povučen je u Moslavački odred komandant našeg drugog bataljona drug Čulak, zamjenik komandanta bataljona Gostović D Mitar i Tumbaš Vuikašin, a na mjesto komandanta II bataljona došao je drug Ljubojević,¹¹ dosada komandant bataljona u Odredu, a za zamjenika komandanta bataljona došao je drug Bobinac¹² koji je dosada vršio obavještajnu službu u Odredu. Po potrebi

¹⁰ Vlado Mutak

¹¹ Janko

¹² Milan

orekomandavan je zamjenik komesara I bataljona u III batalion, a zamjenik komesara III bataljona u I bataljon. Nakon izvršenih izmjena i dopuna brigada je dobila zadatak da krene u pravcu Kalnika.

Naša brigada još ni izdaleka nije onakva kakva bi trebala da bude i da bi mogla izvršavati sve zadatke koji bi se postavili pred nju. Još uvijek naša brigada nije dovoljno okretljiva. Još uvijek nema prave discipline. Još uvijek se premalo radi na vojnoj izobrazbi kako samih boraca tako i nižeg vojno-političkog kadra. Premalo se održavaju sastanci sa vojno-političkim kadrom, premalo se pruža pomoć nižim rukovodiocima.

U poslednjim borbama izbačeno nam je iz stroja ponovno nekoliko rukovodilaca. Nema borbe, a da ne bi netko od rukovodilaca stradao. Moraćemo se ozbiljno pozabaviti čuvanjem kadrova.

Svim tim stvarima moraćemo stati na put. Prilikom borbi pokazalo se da su naši komandiri, vodnici dobri borci, ali da im još mnogo fali da budu dobri rukovodioci, da se nižem vojnom kadru [pruži] puna pomoć organizirati ćemo vojni kurs. Isto tako i po vojnoj izobrazbi boraca raditi će se daleko više, vidi se da mnoge i važne stvari naši borci ne znaju.

Moral partizana je dobar, a isto tako zadovoljava i borbenost.

Od svih bataljona najslabiji je II bataljon i njemu ćemo posvetiti najviše pažnje. Brojno stanje naše brigade je malo. Mnoge naše čete broje po 40 ljudi. Naša dva bataljona imade svaki zajedno sa mitraljeskim poluvodom oko 165 boraca.

Otkada smo na sektoru Kalnika dezerterstvo smanjilo se na minimum. Kroz ovo vrijeme imademo samo dva slučaja dezerterstva.

Ovih dana izvršili smo popune komande četa koje su nastale uslijed gubitaka u prošlim borbama.

Rezultat oktobarskog takmičenja javiti ćemo vam naknadno čim se prikupe podatci.

Budući rad:

I nadalje raditi ćemo na učvršćivanju same brigade. Našu vojničku djelatnost usmjeriti ćemo prema zadatcima koje će pred nas postaviti naš viši štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Kličković¹³

¹³ Nikola

**OBAVJEŠTENJE INFORMATIVNOG OTSJEKA GLAVNOG
ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 15 STUDENOG 1943
GOD. ŠTABU PETOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O SA-
DRŽINI ZAPLIJENJENIH PISAMA NJEMAČKIH VOJNIKA
I PODOFICIRA¹**

INFORMATIVNI OTSJEK
GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE
Inf. Br. Sl.
15. novembar 1943

Građa za podlistak
naše štampe.

ŠTABU V KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Iz zaplijenjene prepiske njemačkih vojnika:

»Šibenik, 29. X. 43.

Kaethi Kogler — Salzburg

U uvodu piše kako je poslao već nekoliko paketa razne robe (dijelove talijanske obmunirovne sprema, čaršave, pokrivače i dr.) i kako će još poslati.

»Onakoi usput sam čuo, da će biti zabrana dopusta i već 14 dana nitko nije išao na dopust.

Mi ćemo slijedećih dana biti opet motorizovani, jer sad imademo na pola konjsku zapregu, a na pola smo motorizovani, a onda ćemo brzo krenuti odavde, a- osim toga od nas se uzimlju ljudi za prekomandu u druge jedinice. Danas sam razgovarao sa jednim, koji je bio kod prethodnice, onda kada smo preko bregova putovali, pa je ta prethodnica imala samo jednog dana 60 mrtvih i preko 60 ranjenih, pa štaviše gotovo cijelo treće odjeljenje bilo je raspršeno. Onda na 27. IX. bilo je na putu iz Bihaća oko 80 automobila napadnuto od partizana, te od toga spaljeno 27 automobila.² Partizani sipaju eksplozivni prah na cestu, pa se od toga zapale automobili i onda izgori pošta i hrana. Takvih prepada imade vrlo mnogo. Na dan 19. X. 1943 naveče mnogo se pucalo, tako da su se prozori

¹ Dokumentat, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—5, k. 107 B.

² Napade na njemačke kolone na cesti Bihać — Gračac izvodila je tada Druga NOU brigada Šeste divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 141, 150 i 171.

tresli. Došli su brodovi iz Trsta, bilo ih je 10, a partizani su gađali vrlo precizno na njih, ali brodovi su ipak stigli. . .

I tako* se kod nas ponekad vrši ratna igra i gađa se odmah na nas ako naložimo vatru, jer neprijatelj gađa i sa topovima na velike daljine, pa može da pogodi ako i ne vidi cilja. Čovjek se navikne na sve ovo, pa više i ne misli na to. Ja nisam redovno u borbenoj liniji, ali kad putujemo onda moram i ja u borbu, što mi baš nije najprijetnije.

Martin Kogler«

»Mostar, 27. X. 1943

Mute Cejka — Vien

... Sa radošću sam čitao da je Urban Hans pao u ropstvo. Dakle, imade barem nadu, da će opet vidjeti Beč i svoju domovinu.

Oto Čejka«

»Dalmacija, 8. X. 1943

Narednik Ernst Merker — Berlin

... Kao što vidiš ja mnogo letim, pa sam kod izviđanja obale imao već susret sa Spitfir. Možeš si misliti, da smo se mi sa našom »Henschel« na najbliži način sklonuli. Pogodci U stroju na dnevnom su redu, tako sam jučer 8 komada doneo kući, a visinski vijak bio je sasvim razbijen, dok je jedan metak prošao između pilota i mene povrh mog koljena. Čovjek mora da ima ponekad i sreću.

Werner Roemier«

»Dalmacija, 27. X. 1943

A. Fischer — Prag

..._Kad bi se mogla i ova zemlja u čijim gradovima i selima se ja već dvije godine povlačim već jednom smiriti. Vi imate potpuno pravo kad držite, da se rad ovdašnjih partizanskih bandi nalazi sada na vrhuncu. Za mene je ovo stanje samo dokaz, da su nemiri ovdje uvijek bili. Godine mirnog života ovdje valjda nikad nije ni bilo. Divlji bregovi, goli vrhovi, romantika prirode i razdvojenost terena pokazuju, da tu živi jedno divlje pleme. Kultura i tehnika stoje ovdje godinama unazad.

Podoficir Haus-Bunger«

»Iz Hrvatske 28. X. 1943

Lorenz Dorsch — Tegernsee — Bavarska

... Ti ćeš se čuditi, da primaš list od mene iz Hrvatske, ali je eto ipak tako. Koncem augusta bila je naša fabrika upi-

štena, pa sam ja ovamo otkomandovan na jedan mali hrvatski aerodrom. Ovdje sam vođa autoparka, pa to ti je već sudbina takova u ratu da čovjek dođe od zaposlenja na željeznici do avijatike, pa onda na automobile, a na koncu ću valjda da svršim kod lađa.

Ležimo u nekoj kotlini oko 60 krm od Adrije³ i imademo dosta toplu klimu. Zime ovdje uopće nema, te još sada koncem oktobra imademo ljetne temperature. Jedino zlo to su partizani. Ova podmukla banda skiće se svuda, pa pravi čak i našim autokolonama poteškoće. Sa onim od te »gospode« koga uhvatimo, mi načinimo kratak proces, to si možeš misliti. Prepadi na vozove, željeznička postrojenja, na mostove i drumove na dnevnom su redu. Ta braća ne nose za badava sovjetsku zvijezdu. Hrvatski SS. (ustaše) otežavaju im posao i ove hrvatske jedinice ne poznaju pardona. Oni se i bolje snalaze u tom rascijepanom terenu nego mi.

Redov Heinrich Avenmarg«

»Jižni front, 28. X. 1943.

Gerda Mirbach — Platten

. . . Moja radost bila je danas samo napola (govori O' pismu koje je primio) jer sam dobio baš danas vijest, da je opet jedan moj dobar prijatelj na Istoku poginuo. Još na zadnjem odsustvu bili smo zajedrio, imam još i sliku od nas obojice, gdje smo bili veseli. Svega toga više nema. Da, draga Gerda, možeš mi zaista vjerovati, da čovjeka prođe volja da se još i dalje bori . . .

Kaplar Pulin Peter«

»Drniš, 27. X. 1943

Mina Koch — Marburg

. . . Kod nas zasada baš ne izgleda sjajno. Partizanske bande ne daju nam ni časa mira. Sjutra polazi od nas jedno odjeljenje radiotelegrafista u borbu protiv banda. Ali ja ostajem sa mojim radiotelegrafskim odjelom ovdje kod Štaba. Imao sam tako uvijek dosada sreću. I ja sam radi toga jako radostan, jer sam tako ipak donekle siguran od tih bandi. Nemoj dakle da si praviš mnogo brige radi mene.

Redov SS. Hans Dur«

»Dalmacija, 28. X. 1943

Agnese Firchtinger — Wörkesbruch

. . . Kod nas je sada započelo vruće kolo. Ja sam već 2 puta imao sreću od tih prokletih partizana, koji su naša nesreća — sudbina, a protiv čemu ne možemo ništa učiniti. . .

Podoficir Betsanbach«

;
•
3 Riječ je o Jadranskom Moru

»Dalmacija, 25. X. 1943

Julius Gilge — Leobschitz

. . . Izgleda mi, da ćemo skoro u Italiju, a to sve zavisi od Engleza, prema tome gdje će oni svoje navale da uprave. Za sada smo još uvijek pošteđeni od zračnih napada i tako se može reći, da smo imali veliku sreću. Ja to znam vrlo dobro da cijenim, jer ono što nam i Amerikanac i Englez u Africi sa neba dočarao, ne može se ni opisati.

Ali ja se nadam da će se ratna sreća doskora na našu stranu okrenuti i da ćemo tako doći do zaslužnog mira.

Willi Gilge«

»Dalmacija 27. X. 1943

Felix Burchberg — Leiptzig

. . . Šta ti vredi i *najbolja bolest*, ako čovjek ne može doći u Njemačku. Kad se čovjek u jutro budi misli samo kada će se rat svršiti, a kad ide čovjek na spavanje onda opet samo misli kada će se rat svršiti, a preko dana to ti je onako jedina misao. E kad bi se to već jednom sve svršilo. Vjerojatno više nismo dugo vremena u ovoj zemlji. Talijanska muzika sviđa mi se bolje. Jeste li razumjeli⁴???

No konačno sve ovo- ne može više da dugo traje, jer čovjek nije samo zato na svijetu, da cio život ratuje.

Fritz Burchberg«

»Iz Hrvatske

Nameta Reichel — Waechtersbach

. . . Promet pošte bio je opet za 10 dana prekinut, jer su partizani opet jednom željeznicu koja ovamo vodi dignuli u zrak. Mi sjedimo na buretu od baruta, koje će jednoga dana sigurno eksplodirati. Tko onda sa cijelom kožom prođe, taj može o sreći govoriti.

Podoficir Feifer«

»Dalmacija 8. X. 1943

Kaplaru Toni Ingerfeld — Stolp

. . . Mi stojimo sada u punoj borbi sa partizanima i banditima. Pre neki dan imali [smo] veliku sreću, jer smo gotovo bili raspršeni....

Podnarednik Arts«

»Dalmacija 28. X. 1943

Edith Wolf — Coppenbruegg

. . . Ti mi nećeš sigurno vjerovati u kakvoj sam silnoj brizi za tebe radi tih neprestanih zračnih navala, bojeći se, da⁴ Vjerovatno se odnosi na kapitulaciju Italije.

ti se nešto ne dogodi. Ja sam upravo prebledio kad sam tvoj list primio, a i sada sam još uvijek uzbuđen. Tvoj sam list nekoliko puta pročitao pa na koncu još jedared i u bunkeru kod karbitnog svjetla. Vi jadni ljudi morali ste zaista strašne stvari proživjeti — sve je izgubljeno i bez stana ostati, a neznaš gdje su ti roditelji, a gdje ti je sestra i dali su još živi. Zaista strašno. . .

Narednik H. Westing«

»Sa Jugoistoka 28. X. 1943

Kaethe Matbauer —[^] München

. . . Nalazim se tamo, gdje je svijet sa daskama pregrađen! Ako to bude tako dalje išlo, moraćemo mi da rat ovdje do kraja vodimo. Jugoslaviju sad — hvala bogu — treći put osvajamo i gospodari smo tamo gdje se baš nalazimo, ali zato već na 50 metara dalje čeka partizan.

Nadam se da će rat brzo svršiti inače, ja ću bogami, poluditi. Kod nas se sada sa svim štedi, pa čak i sa hranom, a ti znaš da je to za mene giavna stvar. . .

Keil Johann«

»Dalmacija, 27. X. 1943

Podnaredniku Heinrich Wolf — Feldpost

. . . Da nisi od mene već dulje vremena dobio* pismo, razlog je u tome, što je ovdje jedna vrlo »ljubezna« okolina naime partizani, svaki čas napadaju vozove, pak od toga mnogo štošta propadne a među tim stvarima nađe se i koja njemačka glava.

Momentano nalazimo se na obalama Plave Adrije, ali izgleda da nećemo dugo ostati nego ćemo doskora bliže Njemačkoj i to na talijansku granicu, a to ti je za nas znatno bolje, jer je ovo* gdje se sada nalazimo zaista jedan prokleti čošak. . .

Podnarednik E. Schwedow«

Grete Schwedow — Tilzit

»Dalmacija

. . . Kupio sam ti par čarapa i tri metra sukna. Nije baš najbolje, ali će za odijelo biti dobro, jer ti znaš, da se u njemačkoj više ama baš ništa ne može dobiti. . . r-

Podnarednik E. Schwedow«

Napomena:

Gotovo iz svih listova izbija velika zamorenost od rata, svaki očekuje skori svršetak rata, a samo gdje koji još govori

o pobjedi, dok svi ostali računaju sarno s tim kako će izvući cijelu kožu iz rata.

Ogromna većina žali se na slabu hranu i mole da im pošalju bilo šta za jesti.

Dok oni sa svoje strane kupuju sve što se može, hranu, odjelo i šalju kući.

U listovima se više nigdje ne nalazi njemački pozdrav »Heil Hitler«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef, potpukovnik,
Ilija F. Pavlović

BK. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 15 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U LICI, BANIJI I KORDUNU OD 26 LISTOPADA DO 7 STUDENOG¹

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 246/43
15. XI. 1943.

Operativni izvještaj o
borbama naših jedinica
od 20. X. do 7. XI. 1943
godine.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

VI divizija

29. X. 1943 I bataljon I brigade postavio je zasjedu na komunikaciji D. Lapac — Nebljusi kod Birovače.² Oko 15.30 sati naišla je iz D. Lapca jedna neprijateljska autokolona od

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15—1, k. 105 C.

² i ³ Opširnije o tome vidi dok. br. 19.

40 kamiona i 3 tenka. Na neprijatelja je otvorena vatra iz svih raspoloživih oružja a po tom izvršen juriš kojom prilikom je uništeno* nekoliko neprijateljskih kamiona. Brza intervencija neprijateljskih tenkova onemogućila je izvlačenje plijena.

Zaplijenjeno 5 pušaka, 500 metaka, 2 radnička odijela i cipele i nekoliko ranaca.

Gubici neprijatelja: 50 ubijeni i nepoznati broj ranjenih. Među ubijenim nalaze se 3 neprijateljska oficira koji su uništeni zajedno sa luksuznim automobilom u kome su se vozili.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Zapaljena i uništena 4 neprijateljska kamiona, a 15 kamiona oštećeno.

Utrošeno 14 mina za mali bacač, 20 ručnih bombi i 3491 puščani i mitraljeski metak.

31. X. 1943 I bataljon I brigade sa jednom četom postavio zasjedu na cesti D. Lapac — Bihać. Naišla je neprijateljska autokolona od 21 kamion, 6 tenkova i 5 motorcikla, na koje je otvorena vatra i nakon borbe od 20 minuta naša zasjeda se povukla uništivši nekoliko kamiona.³ Neprijateljska pobočnica od 150 vojnika koja je ugrozila zasjedu bila je nakon žestoke borbe odbijena; Zbog intervencije tenkova plijen se nije mogao izvući.

Ubijeno je i ranjeno oko 100 neprijateljskih vojnika.

Zapaljena su i uništena 3 neprijateljska kamiona.

Utrošeno 10 bombi i 900 puščanih i mitraljeskih metaka.

VII divizija

26. X. 1943 I brigada pri pokretu prema Majuru vodila je borbu sa neprijateljem koji je sa 30 motornih vozila kretao iz Petrinje prema Jabukovcu.⁴ Borba je vođena kod Mlinoge, Metle, Svinjice i Jabukovca. Našim snagama uspjelo je zaдрžati neprijatelja koji se pred noć sam povukao.

29/30. X. 1943 I brigada sa pridodatom artiljerijom napala je ustaško uporište u Majuru gdje se nalazilo 130 ustaša naoružanih sa 3 teška mitraljeza, 7 puškomitraljeza i puškama.⁵ Napad je počeo u 20 časova. Prije napada neprijatelj je zaposjeo 4 kuće i crkvu, pored utvrđenja koje je ranije držao. Naša artiljerija gađala je vrlo precizno neprijatelja i nanijela mu velike gubitke. Nalet naših boraca bio je odbijen bombama neprijatelja. Napad se je ponovio nekoliko puta, ali je neprijatelju uspjevalo da ga uvijek odbije.

Poslije neuspjelog napada brigada se povukla na položaj Kukuruzarsko polje — Babina Rijeka — Kostreško groblje

⁴ Vidi dok. br. 16.

⁵ Vidi dok. br. 20.

s. Kostreši i s. Bjelovac. Na ovim položajima očekivalo se reakcija neprijatelja poslije napada na Majur. Oko 10 sati 30. X. naišao je neprijatelj pravcem Kostajnica — Mečenčani

Majur — Kostreši — Krčevo. Naše jedinice zadržale su i odbile neprijatelja na svim pravcima sem Kostreškog groblja koje je neprijatelj uz pomoć artiljerije i avijacije uspio da zauzme. Iste večeri neprijatelj napustio Majur gdje sada drži posadu samo po danu.

26. X. 1943 III brigada odbila je napad neprijatelja iz Kamenskog i Karlovca koji je bio krenuo sa 4 tenka prema popović Brdu. Borba je trajala od 7.30 do 11 sati prije podne. Naše jedinice onesposobile su 1 neprijateljski tenk.

27. X. 1943 jedna bojna ustaša i Nijemaca sa 4 tenka krenula je prema Popović Brdu i Skakavcu. Nakon borbe od 3 sata neprijatelj je odbačen i jedino je tenkovima uspjelo da se probiju do Popović Sela gdje su zapalili nekoliko kuća.⁶ Ove borbe vodila je III brigada, koja se tamo nalazila.

28. X. 1943 III brigada odbila je ponovan neprijateljski napad pješadije i tenkova iz Kamenskog prema Popović Brdu.

Istog dana 6 neprijateljskih bombardera bombardovali su položaje III brigade i pogodili Štab brigade kojom prilikom je poginuo komesar brigade⁷ a komandant brigade⁸ je teško ranjen. Za vrijeme bombardovanja Štab brigade nalazio se na koti 240 kod Vukmanića.

Rezultat svih borbi VII divizije od 25—30. X. 1943.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja: 70 ubijenih i više ranjenih. Uništena je skoro sva posada u Majuru od naše artiljerije.

Oštećeno neprijatelju: 1 tenk, 2 oklopna kola i 2 motorcikla.

Naši gubici: 8 mrtvih, 25 ranjenih i 9 nestalih. Nestali su vjerojatno dezerteri iz »Trokuta«. -

Izgubljen je jedan puškomitraljez.

Utrošeno: 55 granata 75 mm., 49 mina za teške bacače, 35 mina za male bacače i 12884 puščanih i mitraljeskih metaka.

Kritički osvrt:

Pri napadu na Majur nije bilo; odvažnosti kod našeg komandnog kadra da prodru u neprijateljsko uporište, likvidiraju ga, a za to su postojali dobri uslovi obzirom na dobro dejstvo artiljerije koja je dobro gađala, probijala zgrade u kojima je bio neprijatelj i nanijela istom veće gubitke. Niži komandni kadar zbunilo je to što neprijatelj nije bio raspo-

⁶ Vidi dok. br. 20.

⁷ Mirko Baltić

⁸ Đuro Bakrač

reden onako kako se je predviđalo, pa su izgubili inicijativu i nisu se znali snaći u takvoj situaciji. Sam napad na Majur nije izvođen po planu.

4. XI. 1943 I brigada sa jednim bataljonom postavila je zasjedu na komunikaciji Dvor—Kostajnica. Naišlo je 50 neprijateljskih vojnika sa 3 kamiona i 1 tenkom na koje je **zasjeda** otvorila vatru, ali se je neprijatelj snašao i pružio otpor.⁹ Naše jedinice iako su mogle uništiti neprijatelja nisu bile energične već su se povukle.

Ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika.

Utrošeno 630 puščanih metaka.

7. XI. 1943 tri brigade VII divizije u sadejstvu sa jedinicama V korpusa¹⁰ izvršile su napad na neprijateljska uporišta sa lijeve strane rijeke Une na Otoku, željezničku prugu od Krupe do Drenove Glavice i na neprijateljsku posadu na mostu kod Drenove Glavice.¹¹

I brigada sa jednim bataljonom posjela je Radić Brdo a sa jednim bataljonom položaje oko D. Dobretina. Ove snage imale su zadatak zatvaranje pravca Bos. Novi — Otoka i potpomaganje Krajišnika. II brigada napadala je neprijateljsko uporište Otok, a IV brigada rušila prugu od Krupe do Drenove Glavice, napad na neprijateljsku posadu kod Drenove Glavice i osiguranje od Krupe prema Otoki.

Napad je počeo u noći između 6. i 7. XI. u 23.15 sati. I brigada u toku 7. XI. odbila je nekoliko napada neprijatelja koji je iz Bos. Novog sa oklopnim kolima i nešto pješadije nadirao prema Rudicama. U sumrak neprijatelj je uspio da se probije. II brigada koja je napadala Otoku u toku noći nije uspjela da likvidira neprijatelja. Borba se produžila i preko dana, kada su naše jedinice uz pomoć artiljerije zauzele Plavno a malo iza toga i Otoku sa lijeve strane Une izuzev mosta koga je neprijatelj branio sa suprotne strane. U toku dana odbijeno je nekoliko protunapada neprijatelja. U prvi mrak neprijatelj je uz pomoć artiljerije ponovo povratio izgubljene položaje a naše jedinice su se povukle u pravcu Vučkovac brda. U isto vrijeme 120 vojnika sa 3 tenka i 2 oklopna kola prodrli su od Bos. Krupe u Otoku. Krajišnici koji su trebali napadati sa suprotne strane uopšte nisu bili aktivni i povukli su se poslije prvog neuspjelog napada sa njihove strane bez da su obavijestili naše snage. IV brigada protjerala je neprijatelja sa mosta kod Drenove Glavice ali sam most nije mogla porušiti uslijed jake vatre neprijatelja sa suprotne strane. Nakon 5

⁹ Opširnije o tome vidi dok. br. 31.

¹⁰ Riječ je o Petom bosanskom korpusu NOV Jugoslavije.

¹¹ Vidi dok. br. 32, 40, 46 i 50.

časovne borbe sa neprijateljem na svom sektoru brigada se povukla više pruge. Po padu mraka sve naše jedinice povukle su se pošto daljna borba uslijed neuspjeha od strane Krajišnika nije bila potrebna.

Zarobljena su 2 domobrana.

Zaplijenjeno¹: 2 laka mitraljeza „šarca“, 15 pušaka, 2500 puščanih i mitraljeskih metaka, 10 čebadi, 6 šinjela, 9 šatorskih krila, 15 ranaca i 2 telef. aparata.

Gubici neprijatelja: 48 ubijenih i 73 ranjena za koje se sigurno znade.

Naši gubici: 4 mrtva i 35 ranjenih.

Utrošeno¹: 48 granata od topova 75 mm., 49 mina za teške bacače, 91 mina za male bacače i 17.743 puščanih i mitraljeskih metaka.

U borbi su oštećena 2 teška mitraljeza i 4 puške što će se moći popraviti. Oružje poginulih i ranjenih drugova izvučeno je iz borbe.

Kritički osvrt: Akcija izvedena po planu. Da su Krajišnici uspjeli da sa suprotne strane zauzmu neprijateljska uporišta i da su bili aktivniji mogli su se postići mnogo veći rezultati. Pored toga Krajišnici su se odmah poslije neuspjelog svog napada povukli a da nisu obavijestili naše jedinice koje su trpile svu neprijateljsku vatru sa suprotne strane bez potrebe jer inače bi se mogle povući i ne bi bile izložene nepotrebnim gubicima.

VIII divizija

31. X. 1943 g. 1. bataljon II brigade ojačan sa jednim protukolskim topom i teškim bacačem držao je položaj kod Modruša (k. 500) pa ulijevo — zaključno do ceste južno od Kocelja (k. 596). Oko 6 časova izjutra 100 Nijemaca i ustaša sa 8 većih i manjih tenkova i 1 blindiranim automobilom krenuli su iz Josipdola kroz Munjavu u pravcu Modruša i stigli cestom u visini Kocelja.¹² Bataljon koji se je tamo nalazio zapriječio je cestu i tenkovi nisu mogli dalje kretati, a naše snage otvorile su vatru iz pješadijskog naoružanja i protukolskog topa, te nanijele neprijatelju nešto gubitaka, oštetili 2 tenka i odbili ga natrag. Neprijatelj iz tenkova gađao je naše položaje i štitio povlačenje svoje pješadije.

Istog dana 2. bataljon II brigade postavio je zasjedu na komunikaciju Tounj—Oštarije istočno od Košara. Naišla su dva neprijateljska kamiona od pravca Tounja i na njih je otvorena vatra. Nekoliko vojnika i civila koji su bili u kamionima iskočili su iz kamiona i predali se našim snagama,

¹² i ¹³ Vidi dok. br. 8.

dok su ostali sa kamionima uspjeli pobjeći.¹³ U isto vrijeme došao je oklopni vlak iz Ogulina i 4 tenka iz Ostarija, te gađali na naše položaje a zatim se sami povratili.

1. XI. 1943 god. IV bataljon II brigade držao je položaj zapadno od padine Radošića (k. 606). 100 njemačkih vojnika sa 6 tenkova krenuli su u dvije kolone iz Carevog Polja u pravcu Rebara i u pravcu Radošića.¹⁴ Kolona koja je kretala prema Radošiću puštena je na 150—200 metara do naših položaja i obasuta jakim vatrom te natjerana u bijeg prema Carevom Polju. Druga kolona koja je kretala prema Rebru kada je vidjela bježanje kolone od Radošića sama se povukla prema Carevom Polju a zatim svi zajedno povukli su se u Oštarije.

Rezultat gornjih triju akcija:

Zarobljeno: 1 Nijemac, 3 domobrana i jedan poštar i jedan željezničar.

Zaplijenjeno: 2 pištolja i 5 bombi.

Gubici neprijatelja: 13 ubijenih i 18 ranjenih Nijemaca i ustaša.

Oštećena 2 neprijateljska tenka.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno: 14 granata 47 mm., 9 mina za teške bacače i 3.235 pušcanih i mitraljeskih metaka.

Kritički osvrt: Zasjeda kod Košara nije se brzo snašla, bila je dosta daleko od komunikacije i tako je neprijatelj uspio sa kamionima da pobjegne, a postojali su svi uslovi za njihovo uništenje. U borbi kod Modruša naše snage otvorile su vatru sa većeg otstojanja i ako je bilo mogućnosti da se priđe bliže i tačnijom vatrom nanesu se mnogo veći gubici neprijatelju.

1. XI. 1943 god. I brigada bez jednog bataljona izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Belaju jačine 250—300 ustaša i naoružanih seljaka.¹⁵ Napad je otpočeo u 24 časa sa glavnim udarom sa južne i zapadne strane. Neprijatelj je primijetio približavanje naših jedinica jer je imao u svim selima ispred Belaja svoje patrole. Borba je trajala puna dva sata nakon čega se neprijatelj počeo pod borbom izvlačiti iz Belaja na jugoistočne padine Vinica (k. 321) — k. 128 — odakle je pružao i dalje otpor. Oko 4.30 časova Štab brigade povukao je jedinice prema Ljeskovcu, Cerovcu, Vjencu, Bukovlju i Galović Selu, na kojoj liniji se je očekivala intervencija neprijatelja. Time je borba za Belaj bila završena, a neprijatelju nije zadat osjetljiv udarac.

¹⁴ Vidi dok. br. 25.

¹⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 23 i 51.

Zarobljenika nije bilo. Zaplijenjeno: 12 pušaka, 1000 metaka, 5 konja, 2 samara, 10 šatorskih krila, 6 šinjela, 3 bluže, 5 pari cipela, 6 čebadi, 1 bicikl i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 34 ustaša ubijeno i nepoznati broj ranjeno. Ranjen je i zapovjednik ustaša nadporučnik Brnadić.

Naši gubici: 5 ranjenih i 2 nestala druga. Izgubljene 2 puške.

Utrošeno: 26 mina od teških bacača i 2780 puščanih i mitraljeskih metaka raznih tipova.

Pojedinaca i jedinica koji su se naročito istakli nije bilo.

Pri napadu na Belaj neprijatelju je ostavljen prazan prostor kuda se je mogao povući na nove položaje i time izbjeći opkoljavanje i uništavanje. Štab brigade nije imao pri ruci rezerve koju bi upotrebio u pogodnom momentu za zatvaranje toga pravca i sprečavanje bijega. Teški bacač nije bio upotrijebljen kod onih dijelova koji su napadali, već na osiguranju uslijed čega njegova vatrena moć nije iskorištena. Veza između Štaba brigade i jedinica koje su napadale bila je slaba te štab nije pružio pomoć jedinicama koju bi inače trebao. Sama akcija smatra se iz gore navedenih razloga neuspjela.

4. XI. 1943 godine II bataljon II brigade postavio je jednostranu zasjedu iznad željezničke stanice Košare jugozapadno od Griča (k. 381). U 10 sati naišla su dva neprijateljska kamiona od pravca Tounja. U kamionima su bili ustaše i domobrani. Na njih je otvorena vatra, pogođeni šoferi a vojnici koji su se vozili su dijelom zarobljeni a dijelom pobijeni.¹⁰ Svega jedan uspio je da pobjegne. Obadva kamiona su uništena.

Zarobljeno: 2 domobrana i 1 ustaša.

Zaplijenjeno: 1 šmajser, 2 puške, 5 pištolja, 3 bicikla. 7 pari odijela, donova za 100 pari cipela i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 11 ubijenih. Spaljena 2 kamiona.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno: 425 puščanih i mitraljeskih metaka.

Zasjeda je bila dobro postavljena, borci i starješine ovog bataljona dobro su se držali i snašli, te izvršili u potpunosti zadatak.

5. XI. 1943 godine I brigada ojačana sa jednim bataljonom Kordunaškog odreda izvršila je čišćenje sela Ljeskovac, Bošt, Sv. Jelena, Martinščak i Velemerić, a po čišćenju ovih sela izvršen je ponovni napad na ustašku posadu u s. Belaju.¹⁷ Jačina neprijatelja na tom sektoru 250—300 ustaša i naoružanih seljaka. Za ovaj zadatak brigada je dobila 2 tenka i 1 brdski top.

¹⁶ Vidi dok. br. 36.

¹⁷ Vidi dok. br. 73

Jedan bataljon postavio je osiguranje od Sv. Jelene niz obalu Mrežnice prema Brijegu — Crkveno Selo — Varoš. II bataljon ojačan sa 2 teška bacača protukolski mitraljez, 2 tenka i 1 brdskim topom imao je zadatak da krene pravcem Cerovac — Ljeskovac, očisti ova sela a zatim da izvrši glavni napad na neprijateljsku posadu u Belaju sa pravca Ljeskovac — Belaj. III bataljon ojačan sa 1 teškim bacačem imao je zadatak da krene pravcem Dobrinić Breg preko Škrobotke prema Štefančima — k 278, pročisti ova mjesta i zatim izvrši napad na Belaj sa jugoistočne strane uključujući selo Zagreb. IV bataljon imao je zadatak da krene pravcem Bošt — k. 198, k. 145 — Vinica, zatvoriti put Vinica — k. 128, osigurati se prema Dugoj Resi i vršiti pritisak sa sjeverozapada na Belaj. Bataljon Kordunaškog odreda imao je zadatak da se prebaci na desnu obalu Korane i pročisti sela Velemerić i Ladvenjak.

Čišćenje sela ispred Belaja počelo je u 14 časova i trajalo do 19 časova. Ustaške patrole koje su bile u selima kao izvidnice razpršene su i povukle se prema Belaju. Napad na Belaj otpočeo je u 19 sati i 20 minuta. U to vrijeme neprijatelj je dobio pojačanje iz Karlovca i Duge Rese od strane 5. i 10. ustaške bojne. Neprijatelj nije branio samo mjesto Belaj, već je zauzeo položaj na južnim padinama k. 191 gdje se utvrdio, a sa dva tenka branio je selo Zagreb i kontrolisao cestu s. Zagreb — s. Belaj. Neprijatelj se ogorčeno branio i imao nadmoćnost i u ljudstvu i u vatri. Naši tenkovi i brdski top nisu stigli da učestvuju u napadu jer su imali neke defekte. Za vrijeme borbe neprijateljska artiljerija iz Duge Rese i Karlovca gađala je naše položaje, a neprijateljska pješadija vršila pritisak od Duge Rese prema Vinici. Borba je trajala do 20.30 sati nakon čega su se naše jedinice povukle na polazne odnosno u stalne baze. Napad ni ovog puta nije uspio.

Zarobljen je jedan domobran koji se nalazio kod kuće na odsustvu.

Zaplijenjeno nije ništa.

Gubici neprijatelja: 4 ubijena i više ranjeno.

Naši gubici: 1 mrtav, 3 ranjena i 1 nestao. Izgubljeno: 1 puška.

Pojedinaca, jedinica koji su se naročito istakli nije bilo.

Utrošeno: 21 mina za teški bacač, 38 mina za laki bacač, 40 metaka za protuavionski mitraljez i 6740 pušanih i mitraljeskih metaka.

Kod ove operacije vršeno je čišćenje sela a tek po tom pristupljeno glavnom zadatku čime su otkrivene naše namjere. Isto tako čišćenje je dugo trajalo. Sve ovo dalo je neprijatelju mogućnost da se pribere i prikupi, privuče potrebna pojačanja,

utvrdi položaje i spreman dočeka napad naših jedinica. Tenkovi predviđeni za operaciju nisu učestvovali krivnjom tenkista koji su izjavili da su tenkovi neispravni, putevi slabi i po noći da se ne mogu kretati. Isto tako nije upotrijebljen i brdski top. Za ovo je kriv Štab brigade koji nije predvidio njihovu tačnu upotrebu već ih je ostavio pozadi, ne ocjenjujući potrebno vrijeme za dolazak tenkova i topa na polazne položaje. Redovna je pojava da Štab brigade ne predvidi svoju rezervu koju bi mogao upotrijebiti u danom momentu na mjesto glavnog udara. Sve ove činjenice negativno su utjecale na ishod borbe koja nije imala uspjeha. Borci su se držali dobro samo ih je trebalo pravilno upotrijebiti i dobro sa njima rukovoditi.

Plašćanski odred

27. X. 1943 god. dvije čete II bataljona vodile su borbu sa 5—600 Huskinih bandita na položajima oko Šturlića i Kruškovače. Naše jedinice bile su iznenadno napadnute i nakon borbe od 8—17 časova odbačene do Furjana. Neprijatelj je zapalio nekoliko kuća u Furjanu, nakon čega se je povukao prema Pećigradu.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja: 23 mrtva i ranjena.

Naši gubici: 3 mrtva i 2 ranjena. Izgubljene 2 puške.

Utrošeno: 3908 puščanih i mitraljeskih metaka.

Glavni razlog neuspjeha naših jedinica leži u nebudnosti, jer je neprijatelju uspjelo postići iznenađenje i nametnuti borbu pod, za njega, povoljnijim uslovima.

Kordunaški odred

31. X. 1943 god. I bataljon koji je držao položaje oko Cerovca odbio je napad jedne satnije ustaša koja je krenula iz Karlovca sa 5 tenkova prema našoj oslobođenoj teritoriji.

» Zarobljenika i plijena nije bilo.

Ubijena su 2 ustaša i 4 ranjena.

Na našoj strani bila su 2 ranjena druga.

Utrošeno: 1000 puščanih i mitraljeskih metaka. U borbi jedinice ovog bataljona dosta su se dobro držale.

6. XI. 1943 god. I bataljon nalazio se je na položaju prema Škrobotki i Carevom Selu. Naišle su jače ustaške snage od Belaja koje su nakon borbe od jednog sata bile odbijene.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja 4 ubijena i 5 ranjenih, a na našoj strani gubitaka nije bilo.

Utrošeno 590 metaka. ^

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.¹⁸ Holjevac

(M.P.)¹⁹

Komandant, pukovnik,
Ivo Rukavina

Prilog: Pregled gubitaka.

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 15 STUDE- NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA- VIJE O BORBAMA OD 1 DO 15 STUDENOG¹

ŠTAB
XX DIVIZIJE N.O.V.J.
15-XI-1943 g.

ŠTABU VIII KORPUSA

Operativni izvještaj za jedinice ove divizije dostavljamo u sledećem. Napominjemo da ovaj izvještaj nije obuhvatio IX brigadu kao i odredske snage koje se nalaze oko Trogira zbog nesigurnih i dugih veza sa ovim jedinicama. Izvještaj ovih jedinica dostavićemo naknadno.²

1. — VIII brigada u međuvremenu od I-XI do 15 ov.m. izvršila je prebacivanje svojih jedinica preko Moseća, Svilaje i reke Cetine na prostor između Sinja i Vagnja. Na ovom prostoru primila je položaje koje je dotada držala X brigada i na ovim položajima se i sada nalazi. U ovom međuvremenu nije bilo nikakvih akcija od strane ove brigade, osim što su dva bataljona iste brigade izvršila ekonomsku akciju na sela Br-

¹⁸ Većeslav

¹⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 1029.

² Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

'naze i Turjaci u neposrednoj blizini Sinja. Konfiskacija je izvršena pravilno od ustaških familija.

2. — X brigada vodila je borbu 4-XI-43 g. sa neprijateljem kod sela Gale.³ Neprijateljske snage bile su slabije (oko 50 vojnika) i krenule u pravcu položaja jedne čete iznad sela Gale. Posle kraće borbe neprijatelj je proteran nazad u žicu. Gubitci neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati, na našoj strani nije bilo mrtvih i ranjenih.

Noću 4/5 ov.m. jedinice ove brigade vršile su demonstrativni napad na neprijateljska uporišta u Trilju i Hanu. Neprijatelj je reagirao sa jakom vatrom na celoj liniji oko Sinja.

6-XI-neprijateljska kolona od 400 vojnika sastavljena od Nemaca i ustaša krenula je u samu zoru prema položajima III bataljona iste brigade ka Strmendolcu.⁴ Neprijatelj je na juriš pokušao da zbaci naše snage sa ovih položaja, ali jedna četa ovog bataljona izvršila je kontrajuriš i uspela je da odbaci neprijatelja. U ovoj borbi neprijatelj je imao 22 mrtva i 40 ranjenih. U ovoj borbi zaplenjeno je dve cevi od p.mitraljeza, 3 nemačke puške, 1 pištolj, 1 bacačka granata, 14 ručnih bombi i druge spreme. U ovoj borbi mi smo imali 4 mrtva i tri ranjena, od kojih je jedan podlegao ranama. Imena mrtvih i ranjenih naknadno ćemo dostaviti po spisku poginulih drugova.

Noću 10/11 ov.m. IV bataljon ove brigade vršio je napad na neprijatelja koji je bio zalogorovao u selu Budimir. Jačina neprijatelja je bila oko 100 Nemaca.⁵ Ova akcija nije uspela, jer je odmah nakon početka borbe neprijatelju stiglo pojačanje sa nekoliko tenkova koji su potisnuli i odbili naše borce. U ovoj borbi žrtava nije bilo.

Noću 13/14 ov.m. I bataljon ove brigade izvršio je napad na neprijateljski logor u selima Provo i Čista. Neprijatelj je bio u jačini 3—400 vojnika i to većinom Nemaca.⁶ Pošto je noć bila jako vidna neprijatelj je primetio naše borce kada su se privlačili uporištima. Nakon toga neprijatelj je otvorio jaku mitraljesku, minobacačku i topovsku vatru usled čega naši su se borci morali povući na položaje iznad pomenutih sela. U ovoj borbi nismo imali gubitaka.

3. — Mosečki odred sa jednom četom vodio je borbu 8 i 9 ov.mj. sa neprijateljem koji je od Solina navaljivao prema Kozjaku. Borba se vodila na Kozjaku iznad Kambelovca. Neprijatelj sa jačim snagama sastavljenim od Nemaca i ustaša nadirao je prema bunkerima, ali ova četa ga je uspela odbiti.

³ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

⁴ Vidi dok. br. 59.

⁵ i ⁶ Iz sastava Sedme SS divizije »Prinz Eugen«

U ovoj borbi neprijatelj je imao 8 mrtvih i 6 ranjenih. Ova četa nije imala gubitaka.

Istovremeno sa napadom na Kozjak neprijatelj je napadao sa jačim snagama preko Kaštela ka Trogiru gde ga je zadržavao Marinsko-segetski odred.

4. — Dinarski odred sa jednim bataljonom sadejstvovao je XIX diviziji prilikom čišćenja Cetinske doline,⁷ gde četnici nisu dali nikakva otpora, već su se povukli ka Drnišu.

12 ov.m. jedna četa ovog odreda sadejstvovala je V brigadi XIX divizije u napadu na neprijateljsko uporište u selu Hrvacama.⁸ Ovom prilikom je ovo uporište likvidirano, naneti su neprijatelju osetni gubitci i zarobljeno 56 neprijateljskih vojnika. U ovoj borbi ova je četa zaplenila 2 p.mitraljeza. Naši gubitci su bili 2 ranjena druga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Živko Živković

Komandant,
Vel.⁹ M. Knežević

⁷ Vidi dok. br. 53 i tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 17 prosinca 1943 godine.

⁸ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 31 prosinca 1943 godine.
⁹ Velimir

BR. 101

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 15 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE KOPRIVNICE¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NO.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. Broj: 806/43.
15. XI. 1943.

15-XII-43

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i PO HRVATSKE

Jedinice XXVIII Divizije i Brigade »Braće Radića« po povratku iz Zagorja² smjestile su se na sektor oko Ludbrega i Koprivnice na odmaranje i vršile pripremu za napad na Koprivnicu.³

II Moslavačka brigada 1. XI. 1943 krenula je prema Koprivnici i stigla na sektor u Vel. i M. Sesvete 4. XI. 1943. Kalnički i Bjelovarski P. Odred nalazili su se na svojim sektorima s tim što su i oni rokirali bataljone prema Koprivnici.

6./7. XI. 1943 izvršen je napad na neprijatelja u Koprivnici. Snage neprijatelja bile su: jedna bojna koturaša jačine oko 500, dvije satnije ustaša, jedna satnija gestapovaca u jačini 120, posadni sat, rezervnih domobrana oko 60, padobranska škola u tvornici »Danica« u jačini oko 120, jedna kvartir satnija Nijemaca u »Čardi« u jačini 90, 20 žandara i nekoliko policajaca, te domaćih ustaša. Neprijatelj nije raspolagao sa dobro organizovanom odbranom grada. Vanjski pojas utvrđenja nije uopće postojao. U samim zgradama neprijatelj se dosta slabo utvrdio sa puškarnicama, dok je na prilazima na glavnom trgu podigao nekoliko bunkera. Neprijatelj nije raspolagao sa teškim oružjem.

U napadu su učestvovali XXI Brigada i Kalnički P. Odred, a XVII, Brigada »Braće Radića«, Moslavačka brigada i Bjelovarski P. Odred davali su osiguranje od Bjelovara, Kri-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35/7, k. 1472 A.

² Pomenute jedinice vratile su se iz Hrvatskog Zagorja krajem listopada. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 79, 106, 117, 192 i 193.

³ Opširnije o napadu na Koprivnicu vidi dok. br. 22, 30, 34, 60, 62, 103, 177, 178, 179, 180, 181, 183 i 184.

ževaca, Varaždina, Novog Grada i dravskog mosta. Borba je otpočela u 24 sata i trajala do 8 sati navečer istog dana, dok se je neprijatelj u »Čardi« i »Danici« držao i 8. ov.mj., kada je u 21 sat izvršio prodor u pravcu Mađarske granice i uspio izvući veći dio svojih snaga bez borbe. Borba u gradu razvijala se brzo i jedinice koje su napadale koturaše za nepunih 8 sati iste su likvidirali uz pomoć topova. U prvim naletima, jurišima i plotunima, potpomognutim bacačima za nepuna 2 sata svi bunkereri bili su likvidirani, uslijed čega se neprijatelj povukao u zgrade. Juriš na zgrade potpomognut bacačima i artiljerijom uspio je i neprijatelj se u gradu predao, dok su se gestapovci razbježali, a ustaše koje su se nalazile na kolodvoru povukle u »Danicu«. U toku dana ustaše su izvršili nekoliko uzastopnih kontrajuriša, koji su uz gubitke -po neprijatelja bili odbijeni. U toku noći pod zaštitom mraka, a sama blokada kolodvora nije bila potpuna, ustaše su se uspjele izvući i probiti do »Danice«.

RATNI PLIJEN:

Zarobljeno je 500 koturaša, gestapovaca, ustaša i nešto posadnog sata.

Zaplijenjeno je 6 t. mitraljeza, 18 p. mitraljeza, 3 laka bacača, 605 pušaka, 7 šmajsera, 10 pištolja, 300.000 puščanih metaka, 954 bombe, 620 mina za laki bacač, 475 kg eksploziva, 2 kamiona, 2 automobila, 4 motocikla, 600 bicikla. Na stanici uništena jedna lokomotiva i zapaljeno oko 300 vagona. Od ostalog plijena uhvaćeno-je oko 20 vagona novinskog papira, 2 tiskare, 7 vagona šćera, 2 1/2 vagona soli, 1.000 pari vojničkih odijela i mnogo druge ratne spremne, koje se još uvijek prebrojava.

Gubici: neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i još veći broj ranjenih vojnika. XXI Brigada imala je 20 mrtvih i 54 ranjena druga. Među mrtvim drugovima nalazi se jedan komesar čete, jedan vodnik, 2 delegata, 5 desetara a ostalo borci, a među ranjenima 3 komandira čete i jedan komesar čete. Oko 20 drugova ranjenih u ovoj borbi nalazi se u brigadnom previjalištu i za nekoliko dana bit će sposobni za borbu. Kalnički P. Odred imao je 9 mrtvih i 7 ranjenih drugova, od kojih 2 teže.

U borbu za Koprivnicu borci XXI Brigade pokazali su veliku hrabrost i upornost, naročito I, III i IV Bataljon, čija je najveća zasluga da je tako brzo uporište bilo likvidirano.

U toku borbe u Koprivnici neprijatelj nije pokušavao prvog dana poslati pomoć napadnutom garnizonu.

8. XI. 1943 Nijemci i ustaše sa snagama oko 400 vojnika sa nekoliko težih i lakih tenkova krenuli su iz Varaždina i na položajima na rijeci Bednji oko Ludbrega bili odbijeni uz gu-

Štab II. Operativne Zone
N.O.V. i P.O. Hrvatske,
Oper. Broj: 806/43,
15. XI. 1943.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ.

GLAVNOM ŠTAPU N.O.V. i P.O. HRVATSKE.

Jedinice XXVIII. Divizije i Brigade "Braće Radića" po povratku iz Zagorja smjestile su se na sektor oko Ludbrega i Koprivnicu na odmaranje i vršile pripremu za napad na Koprivnicu.

II. Moslavačka Brigada 1. XI. 1943 krenula je prema Koprivnici i stigla na sektor u Vel. i M. Seavete 4. XI. 1943. Kalnički i Bjelovarski P. Odred nalazili su se na svojim sektorima a time što su i oni rokirali u Bataljona prema Koprivnici.

5. 11. 1943 izvršen je napad na neprijatelja u Koprivnici. Snage neprijatelja bile su jedna bojna koturasa, jačine oko 500, dve satnije ustaša, jedna satnije gestapovaca u jačini 120, posadni sat, rezervnih domobrana oko 60, padobranska škola u tvornici "Danica" u jačini oko 120, jedna kvartir satnija Njemaca u Čardi u jačini 90, 20 šandara i nekoliko policajaca, te domaćih ustaša. Neprijatelj nije raspologao sa dobro organizovanom odbranom grada. Vanjski pojas utvrđenja nije uprće postojao. U samim zgradama neprijatelj se dosta slabio utvrdio sa puškaricama, dok je na prilazima na glavnom trgu podigao nekoliko bunkera. Neprijatelj nije raspologao sa teškim oružjem.

U napadu su učestvovali XII. Brigada i Kalnički P. Odred, a XVIII. Brigada "Braće Radića", Moslavačka Brigada i Bjelovarski P. Odred davali su osiguranje od Bjelovara, Križevca, Varsždina, Novi Grada i dravnog mosta. Borba je otpočela u 24 sata i trajala do 8 sati na veče istog dana, dok se je neprijatelj u Čardi i "Danici" držao i 8. svnja. Kada je u 21 sat izvršio proder u pravcu Mađarske granice i uspio izvršiti veći dio svojih snaga bez borbe. Borba u gradu razvijala se brzo i jedinice koje su napadale koturasa za nepunih 6 sati iste su likvidirali uz pomoć topova. U prvih naletima juristi i plutunina, posposognutim bacačima za nepuna 2 sata svi bunker i bili su likvidirani, uslijed čega se neprijatelj povukao u zgrade. Juristi u zgrade potposognutim bacačima i artiljerijom neprijatelj se u gradu predao, dok su se gestapovci razbijali, a ustaše koje su se nalazile na kolodvoru povukle u "Danicu". U toku dana ustaše su izvršili nekoliko uzastopnih kontrajurista, koji su uz gubitke po neprijatelja bili odbijeni. U toku noći pod zaštitom mraka, a sama blokada kolodvora nije bila potpuna, ustaše su se uspjele izvuci i probiti do "Danice".

RATNI PLEN:

Zarobljeno je 500 koturasa, gestapovaca, ustaša i nešto posadnog sata.

Zaplijenjeno je 6 mitraljeza, 18 p. mitraljeza, 3 laka bacača, 605 pušaka, 7 šmajsera, 10 pištolja, 300.000 pušanih metaka, 95% dinamita, 620 mina za laki bacač, 475 kg eksploziva, 2 kamijona, 2 automobila, 4 motocikla, 600 bicikla. Na stanici umištena jedna lokomotiva i zapaljeno oko 500 vagona. Od ostalog plijena uhvaćeno je oko 20 vagona novinskog papira, 2 tiskare, 7 vagona sešera, 2 1/2 vagona soli, 1.000 pari vojničkih oijela i mnogo druge ratne spremne, koju se još uvijek prebrojava.

Gubicima neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i još veći broj ranjenih vojnika. XII. Brigada imala je 20 mrtvih i 28 ranjenih drugova. Među mrtvih drugovima nalazi se jedna komesar čete, jedan vodnik, 2 desetera, 5 desetera a ostalo borci, a među ranjenim 3 komandira čete i 1 komesar čete. Oko 20 drugova ranjenih u ovoj borbi nalazi se u Prirodnom previjališta i za nekoliko dana bit će sposobni za borbu. Kalnički P. Odred imao je 9 mrtvih i 7 ranjenih drugova od kojih 2 teže.

bitke⁴ po Brigadu »Braće Radića«. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Istog dana jedna bojna Nijemaca i ustaša sa lakim topom i pješadijom krenuli su iz Križevaca i na položajima kod Carevdara, koje je držala II Moslavačka brigada, bili natjerani u bijeg.⁵ Tom prilikom pouzdano je utvrđeno da je neprijatelj imao 5 mrtvih i 11 ranjenih, među kojima jedan oberlajtnant. Naši gubici bili su 3 mrtva i 4 lako ranjena. Poginuli drugovi stradali su iz neopreznosti, jer su se nalazili u selu sa zadatkom da osiguraju ishranu za borce na položajima i pri tom se nisu patrolom i stražom osigurali.

Drugi dan po zauzimanju Koprivnice neprijatelj je pobjegao iz Novog Grada. Poslije likvidacije Koprivnice naše snage ostale su sa starim rasporedom u svrhu obezbjeđenja evakuacije i za to vrijeme rušile su pruge i ceste i vodili borbe sa neprijateljem, koji je pokušavao prodirati u Koprivnicu.

U Moslavačka brigada

10. XI. 1943 ustaše i Nijemci⁶ iz Križevaca u jačini od 300 vojnika napali su na položaj Brigade kod Kloštra i Vojakovca. Neprijatelju je uspjelo Brigadu (II Bataljon) djelomično iznenaditi. Manevrom, neprijatelj je zaobišao lijevo krilo II Bataljona kod Kloštra i napao četu koja je osiguravala protivtenkovski top. Bataljonu su zatajila 3 automatska oružja, kada se neprijatelj nalazio- u daljini od 100 metara, a neprijatelj ohrabljeno što mu je uspjelo iznenaditi Bataljon izvršio je juriš,, našto se Bataljon počeo povlačiti i u povlačenju pretrpio je gubitke od 10 mrtvih i 20 ranjenih drugova. Četa koja je osiguravala top isti je napustila, ali je protivnapadom ponovo vraćen u neoštećenom stanju. Razlog ovolikim gubicima leži i u nedovoljnoj budnosti. Bataljon se slabo osigurao u patrolama i nije primjetio neprijatelja dok mu nije prišao na blisko otstojanje.

Ova brigada još uvijek nije sređena i sada nastojimo da joj što više pomognemo, da se učvrsti. Pokret iz Moslavine za ovaj sektor dobro je djelovao na borce koji su hrabri i odlučni što se najbolje ispoljava u borbama.

⁴ Iz Varaždina je tada pošla prema Koprivnici skupina ustaškog bojnika Devčića sastava: Prva bojna Prve pukovnije PTS ojačana brzim sklopom PTS. Vidi dok. br. 23/2,—3, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 180.

⁶ Iz sastava 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 183.

Brigada »Braće Radića«:

12. XI. ustaše i Nijemci⁷ sa snagama oko 1000 vojnika sa 20 lakih i teških tenkova pokušali su prodrijeti za Koprivnicu i uspjeli su potisnuti Brigadu »Braće Radića« sa položaja na Bednji, zaposjeli Ludbreg i pokušali prodirati cestom Ludbreg — Koprivnica. U dvodnevnoj borbi sa neprijateljem Brigada je izvršila nekoliko manjih kontranapada uspješnih u kojima je neprijatelj pretrpio gubitke od 100 mrtvih i ranjenih vojnika. Nakon toga neprijatelj se je povukao u Varaždin. U ovoj borbi i rukovodioci pokazali su sposobnost i odlučnost u rukovođenju svojim jedinicama. Brigada je imala samo 4 lakše ranjena druga. Osjeća se da ova Brigada postaje sve čvršća i solidnija naša jedinica, ali isto tako zapaža se da nije dovoljno posvećena pažnja novom ljudstvu, koje dezertira i time slabi jedinicu. Zbog toga ćemo izvršiti neke izmjene, tako da ćemo dosadašnjeg zamjenika komesara Brigade druga Vladešića postaviti za komesara Kalničkog odreda, a na njegovo mjesto izdignuti zamjenika komesara II Bataljona iste Brigade, druga Mičića.⁸

Kalnički P. Odred: nalazi se u stalnom opadanju, kako u vojničkoj tako i u političkoj aktivnosti. Sam Štab odreda postavljen od ljudi dovoljno neiskusnih nije mogao zadovoljiti. Veliki broj novomobilisanih jako je razvodnio Odred, a mladi kadar nije se mogao snaći. U odredu su a i Brigadi »Braće Radića« učestala velika dezerterstva, koja su posljedica nepravilno sprovedene mobilizacije. U Štabu Kalničkog odreda izvršit ćemo izmjene i to tako da ćemo dosadašnjeg zamjenika komandanta Brigade »Braće Radića« druga Vladu Kobala postaviti za komandanta Odreda, a zamjenika komesara druga Vladešića Branka za komesara. Dosadašnjeg komesara Odreda druga Santu⁹ za zamjenika komesara Odreda. Međumursku četvu ne možemo slati u Međumurje, jer su se prilike znatno pogoršale za prebacivanje, a Mađari su pojačali sve garnizone. Od iste čete i Varaždinske čete formirat ćemo III bataljon Kalničkog P. Odreda, koji će se stalno zadržavati na Varaždinskom bregu.

KRITIČKI OSVRT:

Napad na Koprivnicu planski je izveden. Naše jedinice izvršile su zadatke koji su bili pred njih postavljeni. Moral boraca, shvaćanje akcije i pripreme bili su na visini. U ovoj

⁷ Odnosi se na skupinu Geiger-Devčić. Vidi dok. br. 23/2—3, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁸ Redakcija nije mogla utvrditi ime.

⁹ Gabrijel Santo

akciji vidio se veći plan u evakuaciji plijena i zarobljenika, sto nije bio slučaj dosada. Svako je radio- što je bilo pred njega postavljeno i možemo reći da s te strane nije bilo većih nedostataka. Veze sa jedinicama bile su dosta dobro organizovane. Za vrijeme operacije održavali smo sa XVII Brigadom i Bjelovarskim odredom radio-telegrafskim putem, sa gradom Koprivnicom bila je uspostavljena telefonska veza, a brigadama Moslavačkom i »Braće Radića« kurirska pomoću konja i bicikla. Ipak je i ova akcija pokazala da u pitanju postavljanja veze nismo dovoljno brzi.

Bijeg ustaša, Švaba, jednog dijela koturaša pokazuje da naši borci još nisu dovoljno iskusni za borbe u gradu. Naše jedinice nisu zatvarale ulice barikadama i drugim preprekama, zaposjedale važne položaje oko zgrade gdje se nalazio neprijatelj i time sprečavale njegov pokušaj bjegstva ili protivnapada. Tako je bilo slučajeva da su ustaše iz kolodvora vršile nekoliko puta kontra napade, vozili se blindiranim vozom od kolodvora do Čarde iako je bilo vremena i mogućnosti da se prekine pruga. U samoj borbi može se uočiti da za likvidaciju neprijatelja u zgradama i borbi s motorizacijom na terenu dovoljno ne iskorištavamo sva sredstva koja su na raspoložuju (eksploziv, nagazne mine) samo zato jer nemamo dovoljno osposobljeno ljudstvo. Zato ćemo pri Štabu našeg Diverzantskog bataljona organizovati kratak kurs, na kome će se borci Brigade i Oreda osposobiti i za borbu gore napomenutim sredstvima. Zarobljavanje i evakuacija neprijateljskih vojnika još pokazuje izvesne slabosti kod naših jedinica i rukovodilaca. Ima slučajeva i to su česte pojave da se borci i rukovodioci odmah po zarobljavanju neprijatelja oblače, presvlače odijela — što 'krnji ugled naše vojske i izaziva nezadovoljstvo kod boraca na zasjedama i time onemogućava se planska raspodjela plijena. To su pojave koje nadamo se da će političkim radom biti odstranjene. XXI Brigada pokazala je primjenu hrabrost i upornost u borbi, zato predlažemo da se proglašuje udarnom. Mi smo^s ju sa svoje strane pohvalili našom naredbom.¹⁰

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

P. S.: Zaboravili smo napomenuti da je 11. ov.mj. kod Ludbrega oboren bombarder »Do 117«, a u Koprivnici uhvaćen i spaljen oštećeni poštarski aparat.

¹⁰ Vidi dok. br. 60.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 16 STU-
NOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGO-
SLAVIJE O REZULTATIMA NAPADA NA VIROVITICU
RAŠENICU I IVANOVO SELO¹

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 302/43
Dan 16. XI. 1943

Operativni izvještaj za vreme
od 1 do 15. XI. 1943 — dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

U vremenu od 1. do 15. novembra 1943 godine jedinice ove Divizije nalazile su se na sektoru Bučje — Voćin — Čeralice — Bilo Gora, dok se za to vreme XVIII Brigada do 3. XI. 1943 nalazila sa svojim jedinicama u »Trokutu«² a sa jednim bataljonom na Baniji radi sprovođenja ratnog materijala, koji je dobiven od Glavnog štaba.

Nakon sakupljanja brigada i sredenja istih, krenuli smo na izvršenje akcije na Viroviticu, Rašenicu i Ivanovo Selo.

Za vreme boravka jedinica na ovim sektorima došlo je do manje borbe sa neprijateljem u »Trokutu«, koji je upao na naš oslobođeni teritorij, ali je od jedinica XVIII Brigade bio odbijen.³

U ovom vremenu neprijatelj nije vršio nikakve naročite koncentracije u uporištima oko oslobođene teritorije.

II. RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Formiranjem Čehoslovačke brigade »Jan Žižka«⁴ i ulaskom u sastav Divizije Brodske brigade,⁵ štabovi ovih dviju brigada novi su i obećavaju da će zadovoljiti na svojim dužnostima. Štabovi bataljona tih brigada dosada su zadovoljili i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. ibr. 13/2, k. 881.

² Teritorija između komunikacija: Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

³ Vidi dok. br. 174.

⁴ O formiranju ove brigade vidi tom V, knj. 20, dok. br. 165.

⁵ Navedene brigade ušle su u sastav Dvanaeste divizije krajem listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 172.

obećavaju da će se razviti u dobre rukovodioce, osim Štaba j Bataljona Brodske brigade, koji je ceo smenjen zbog pani-kerstva i neizvršavanja naređenja. Nisu bili dozreli za rukovođenje sa svojom jedinicom.

Štab XVIII Brigade kao i štabovi bataljona te Brigade zadovoljavaju.

Štab Divizije u ovom vremenu nije baš najbolje zadovoljio. Nije na vreme podnosio svoje izveštaje i vezu sa Štabom Korpusa dosta je slabo održavao. Na poslednjem sastanku našeg Štaba uočili smo tu grešku i nastojaćemo da se ne ponovi. Inače u radu i rukovođenju sa jedinicama zadovoljio je. Članovi Štaba rešavali su zajednički sva tekuća pitanja i zadatke.

Po svima štabovima kako bataljona, brigada, tako isto i Štaba Divizije nije se u dovoljnoj meri izučavala vojna literatura. U tom pogledu poduzeli smo potrebne mere i dolaskom bivših domobranskih oficira iskoristićemo ih kao vojne instruktore i predavače po jedinicama.

Vojna obuka boraca također nije bila gotovo nikakva, TJsled stalnih pokreta, akcija i borbi na terenu u ovom vremenu, nije se mogla izvoditi. Nešto malo vremena, koje se imalo slobodno, iskoristilo se za najnužniji odmor.

III. DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

Disciplina u jedinicama također nije na visini. Naročito se ispoljilo u Čehoslovačkoj brigadi »Jan Žižka« nakon njenog formiranja kada je priličan broj partizana (Čeha) dezertiralo iz jedinice. No sada se stanje u toj Brigadi prilično popravilo. Radi se sa borcima i disciplina u ovoj Brigadi biće za kratko vreme popravljena.

U ostalim brigadama disciplina je nešto bolja. Ovo zbog toga što su ove dve brigade starije, koje su prošle više borbi i samim tim borci su disciplinovaniji. Pozdravljanje partizana međusobno kao i pozdravljanje rukovodilaca vrši se, ali ne kako bi to trebalo. Potrebno je još dosta poraditi na tome, da bi se ovo stanje popravilo.

Borbena disciplina je vrlo dobra kod svih brigada. To se naročito ispoljilo u poslednjim akcijama koje je izvodila ova Divizija. Borci su izvršavali sva naređenja bez pogovora.

Slučajeva samovolje, neposlušnosti i pljačke nije bilo.

IV. STANJE UNUTAR JEDINICA

Od poslednjeg operativnog izveštaja koji je podnet, iz sastava ove Divizije otpala je XII Udarina i Omladinska brigada,⁶ a ušla je novoformirana Čehoslovačka i Brodska brigada,

⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 48.

sa manjim brojnim stanjem i naoružanjem nego što su bile ove dve brigade, koje su izašle iz sastava Divizije. Na taj **način** Divizija je oslabljena i u naoružanju i u brojnom stanju.

Od vremena kako je Divizija ovako podmlađena i počela funkcionisati izvršila je napad na Viroviticu i ustaško gnezdo selo Rašenicu. U tim akcijama povećali smo Diviziju u oružju i to: 11 teških mitraljeza, 3 laka mitraljeza »Maksim«, 13 puško-mitraljeza (3 neispravna), 21 šmajser, 3 laka bacača mina, 625 pušaka, od toga oko 400 mauzera, 630 mina za laki bacač i oko 400.000 metaka.

Izbačeno iz stroja 16 mrtvih i 53 ranjena.

Novopridošlih drugova vrlo mali broj.

V. SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza ne funkcioniše kako treba. Naročito prilikom izvođenja akcija pokazalo se kao i uvek, da veza igra veoma važnu ulogu i da se boljoj organizaciji službe veze, konačno, posveti najveća pažnja.

U poslednjoj akciji zaplenjeno je oko 30 kim. kablova, te će se donekle sa ovim veza popraviti.

Kurire treba odabirati od najboljih drugova, kako bi svoju dužnost pravilno obavljali. Radiostanice koje nam se dodeljuju za vreme akcija — vrlo malo koristi od istih imamo. Radiostanice sa malim dometom nisu upotrebljive za operativne jedinice, jer od njih se takoreći nema nikakove koristi. Često se kvare, a preko 10 km. udaljenosti ne mogu nikako da rade. Kao najsigurnije a zasada i glavno sredstvo za vezu su još uvek kuriri. *

VI. IZVEDENE AKCIJE

6/7. XI. 1943 godine jedinice ove Divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište Viroviticu⁷ u kojoj se nalazilo: Konjički sklop jačine oko 500 ljudi, 120 gestapovaca, i oko 45 ustaša, sa 2 pancera na željezničkoj stanici.

Domobranska posada predala se odmah bez metka, dok su gestapovci i ustaše davali žestok otpor. Nakon borbe, koja je trajala preko 24 sata sa gestapovcima i ustašama, dobijen je izveštaj od Brodske brigade, koja je bila u zasedi prema Slatini, da se morala povući usled jačeg nadiranja neprijatelja, potpomognut tenkovima, te smo u 18 časova 7. XI. 1943 naredili povlačenje jedinica iz uporišta. Istog momenta neprijatelj se iz uporišta probijao i pobjegao prema Mađarskoj granici, gde je naišao na našu zasedu i naneti mu veliki gubici.

⁷ Vidi dok. br. 48, 53, 63, 178, 180, 181, 183, 186, 187 i 188.

Usled nemanja podataka o situaciji na sektoru prema podr. Slatini i u samom uporištu toga momenta, naređenje za povlačenje izvršeno je, dok je Virovitica te noći, prema kasnije prikupljenim podacima, bila prazna. Jedinice se povukle u određene baze radi odmora i osiguranja plena.

8, 9 i 10. XI. 1943 jedinice su se sređivale i osiguravale zaplenjeni materijal. 9 i 10. XI. 1943 neprijatelj je nastupao na naše položaje od pravca Daruvara i Grubišnog Polja, sa namerom da nam preotme zaplenjeni materijal, ali su ga naše jedinice nakon kratkih borbi uspele odbiti u njegova uporišta.

11. XI. 1943 godine izdano je naređenje⁸ za likvidaciju neprijateljskog uporišta Ivanovo Selo u kome se nalazilo oko 120 gestapovaca i ustaško selo Rašenicu u kome je bilo oko 60 domaćih ustaša.

Iz Ivanovog Sela neprijatelj je pobegao istog dana u 11 časova, dok se borba u Rašenicu produžila do 5 sati 12. XI. 1943, kada je ovo ustaško gnezdo konačno likvidirano.

Istovremeno sa napadom na ova uporišta, po drugi put napadnuta je ustaška posada u Virovitici (delovi Štirove bojne i izvestan broj gestapovaca), a sa dva bataljona koji nisu uspeali likvidirati neprijatelja i 12. XI. 1943 u 6 sati povukli su se u okolna sela Rezovac i Sv. Križ. 12. XI. 1943 naredili smo pokret jedinica u pravcu Virovitice, s tim da dovršimo likvidaciju uporišta Virovitica.⁹ Napad je otpočeo u 23 časa. Borba je trajala neprekidno do 14. XI. 1943 do 6 sati ujutru, kada je naređeno povlačenje. Za ovo vreme borbe likvidirana je pošta i škola, dok se neprijatelj koji se nalazio u Gradskom poglavarstvu nije mogao savladati iako su poduzete sve mere. Likvidacija ovog tvrdog objekta moguća je isključivo sa haubicom i to sa dovoljnim brojem granata.

Za vreme ovog napada neprijatelj je nadirao u pomoć od pravca Grubišnog Polja, te je uspeo sa jačim snagama, da potisne jedinice Bilogorskog odreda, koje su bile u zasedi do Vel. Paratovice, ali se posle popaljenog izvesnog broja kuća povratio u svoje baze.

Povlačenje jedinica iz uporišta, iako nije do kraja likvidirano, izvršeno je zbog toga što su borci bili veoma umorni od neprestanih pokreta, akcija i borbe na terenu, te nisu više zaista mogle izdržati, a i zbog toga što se poglavarstvo sa našim sredstvima nije moglo nikako zauzeti, već bi se neprijatelj morao blokirati i držati ga nekoliko dana, ako bi to bilo mo-

⁸ Vidi dok. br. 66.

⁹ Vidi dok. br. 70.

guće obzirom na pomoć koja bi mu stigla izvana, dok sam ne bi bio prinuđen da se probija i da napusti taj objekat.

U svim ovim akcijama i borbama na zasedama postignuti su sledeći rezultati:

Predalo se oko 500 vojnika, podoficira i oficira.

Zarobljeno 55 ustaša i gestapovaca, od kojih je veći broj streljan.

Ubijeno preko 120 neprijateljskih vojnika i oficira, a isto toliki broj i ranjenih.

Zaplenjeno: 11 teških mitraljeza, 3 laka mitraljeza »Maksim«, 13 puškomitraljeza, 3 laka minobacača sa 630 mina, 21 šmajser, 625 pušaka, od kojih preko 400 mauzer, 1 radiostanica, 400.000 metaka, 80 jahaćih konja sa oko 120 sedala i mnogo drugih vojničkih stvari, kao i živežnih namirnica, među kojima oko 12.000 klg. jestivog zejtina, 215 svinja, soli, brašna i drugo. Konfiskovane: dve apoteke, Dom narodnog zdravlja, jedna trgovačka radnja.

Uništeno: sva postrojenja na stanici, pumpe za vodu, jedna »Bager« dizalica kojih NDH ima svega 3 komada, 7 lokomotiva, oko 10 vagona, zapaljena željeznička stanica, pruga sečena eksplozivom i rušena sa pionerima i narodom na nekoliko mesta i temeljito onesposobljena za svaki saobraćaj. Tako isto pruga Barč — Virovitica minirana i porušena na nekoliko mesta, te onesposobljena za saobraćaj.

Naši gubici u svim ovim borbama iznose ukupno 16 mrtvih i 53 ranjena druga, od koga broja je veliki broj lakše ranjen.

VII. STEČENA ISKUSTVA

U prvom napadu na Viroviticu očito se ispoljilo[^] vrlo slaba služba veze. Po pitanju veze poduzete su mere, da se ubuduće održava bolje. Štabovi brigada na poslednjem našem savetovanju sa istima sami su uočili koliko štete trpimo od slabe veze, pa će se poduzeti sve da se poboljša.

Zapažanje oficira, koji su delegirani iz Štaba Korpusa za ovu akciju, pravilno su izneli sve nedostatke u ovoj akciji, i to je i ovaj Štab na licu mesta konstatovao.

VIII. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Sada se jedinice nalaze u selima na liniji V. Bastaji — Pivnica — Levinovac, sređuju se, pare odeću i pripremaju se za sledeće zadatke.

Ishrana boraca je dobra, stanje odeće i obuće dosta se popravilo poslednjom akcijom. Ima u celoj Diviziji još svega oko 20 bosih. Stanje zdravlja zadovoljavajuće. Zaraznih bolesti nema.

IX. DALNJE OPERATIVNE NAMERE

Prema usmenim direktivama, dobivenim od Štaba Korpusa, krenuće se na predviđeni put,¹⁰ nakon što se vojnici operu i istrebe od ušiju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:

Komandant:
Mil.¹¹ Stanivuković

(M.P.)¹²

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KARLOVAČKOG NOP ODREDA
OD 16 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPU-
SA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 1 DO 10 STUDE-
NOG¹

ŠTAB
I KARLOVAČKOG PART. ODREDA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I P. O.
HRVATSKE
Op. Br. 189/43
Dne 16. XI. 1943

Operativni izvještaj od
1. XI. do 10. XI. 43. godine
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. XI. 1943. I Bataljon nalazi se u s. Brcković Dragi.
II Bataljon:
Kratak opis: oficirska patrola jačine 2 borca
i zamjenikom komandira Mitr. voda upućena je u
s. Bubnjarci sa zadatkom da prikupi odbjegle

¹⁰ Riječ je o odlasku divizije na područje Gornjeg Miholjca radi rušenja komunikacije Virovitica — Našice. Vidi dok. br. 23/5, k. 881 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹¹ Milan

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—3, k. 424/a.

borce. Došavši u selo patrola je svratila u kuću zamjenika komandira Goršebaše koji je patrolu predvodio. Izlazeći iz pomenute kuće patrola je napadnuta od nepoznatih lica, vjerovatno od onih koji su pobjegli iz jedinica svojim kućama. Tom prilikom lakše je ranjen drug Goršebaša Ivan koji je uspio pobjeći, dok su ostala dva borca ostala na mjestu zasjede mrtva.

Neprijateljski gubitci: nije ih bilo.

Vlastiti gubitci: poginuli borci Ščulac Juraj i Vukmanić Janko, oba iz 2. čete II bataljona. Lakše je ranjen zamjenik komandira Mitraljeskog voda Goršebaša Ivan.

Kratak opis: Patrola jačine 6 boraca u 8 sati na cesti Karlovac — D. Stative u visini M. Else napala je 1 vozača na motorkotaču i istog ubila. Motorista je bio izviđač kolone od 5 kamiona s vojskom koja je kretala iz Karlovca u pravcu D. Stativa. Kamioni su napucani sa nekoliko metaka, našto se je patrola povukla.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav.

Vlastiti gubitci: nije ih bilo.

Utrošak municije: 15 pušanih metaka i 40 šmajserskih.

III Bataljon: jedinice bataljona nalazile su se u s. D. Kamensko, Brdarica i Lalić Dol. Neprijatelj nije nailazio.

IV Bataljon: jedinice se nalaze u s. Lisina. Neprijatelj nije nailazio.

2. XI. 1943.

I Bataljon: jedinice krstare po sektoru Bosiljevo, Lešće, Zvečaj, postavljaju zasjede, ali bez uspjeha.

II Bataljon: jedinice su izvršile pokret za s. Bubnjarci sa ciljem da se pohvataju napadači na našu patrolu, koji je izvršen 1. XI. 1943. godine. Selo je opkoljeno i izvršena premetačina svih kuća u selu ali su napadači poslije izvršenog prepada — prema izjavi seljana — pobjegli u Karlovac. Izvršena je konfiskacija imovine pobjeglih i među njima nađeno od vojničke spreme slijedeće: 10 čebadi, 5 pari cipela, 2 košulje i 2 šatorska krila. Poginuli drugovi su pokopani. U toku dana prebačena je 1 četa na sektor D. Griče sa zadatkom da na Orešnjaku postavlja zasjede i kontrolira

komunikacije Netrečić — Ladešić Draga i Netrečić — Ribnik.

III Bataljon: nalazi se i nadalje na sektoru Ponikve — Brdarice — Lalić Dol.

IV Bataljon: izvršio je pokret u 19.30 sati preko s. Ponikve — Hrsine, Gradišća, Novog Sela do Korenić Brda, dok je jedna četa krenula za s. Lisičinu Goricu. U 12.30 sati neprijatelj nepoznate jačine napucao je na bataljon izdaleka, koji se je odmarao više s. Vodena Draga. Zbog izmorenosti boraca uslijed prevaljenog puta bataljon se je povukao u pravcu s. S. Prilišća a u noći krenuo za s. Stražu. Jedna četa u toku noći prebacila se preko Dobre radi izviđanja terena između Dobre i Mrežnice na koji je sektor bataljon upućen.

3. XI. 1943.

I Bataljon:

Kratak opis: 1 četa I Bataljona samostalno je operirala na sektoru Bosiljeva. Toga dana 1. četa nalazila se u Korenić Brdu na ručku razmještena u dvije kuće. Izdajstvom civila neprijatelj je bio obaviješten o boravku čete u tom selu i u 11.00 sati Nijemci i ustaše u jačini od oko 100 vojnika sa 3 strane su opkolili selo. Četa je imala na osiguranju 2 osmatrača od kojih je jedan javio nailazak neprijatelja, dok je drugi zatajio i kasnije bio uhvaćen i strijeljan. Čim je stigao izvještaj o nailasku neprijatelja borci su istrčali iz kuća ali za zauzimanje položaja nije bilo više vremena jer je neprijatelj već bio na ulazu u selo. Zbog iznenađenja, a u jednom vođu i zbog panike koju je stvorio jedan delegat, nije mogao biti pružen organiziran i vojnički otpor, nego se je četa povukla prema Sv. Duhu (k. 239). Povlačenje je štitio komandir čete i još jedan puškomitraljezac ali su im puškomitraljezi zatajili našto su obojica ranjeni. Osim poginulih i ranjenih, 7 boraca koji su se povukli u pravcu Vodene Drage uhvatili su opet vezu s jedinicom. 5. XI. 1943. godine.

Neprijateljski gubitci: Neprijatelj je imao 1 ranjenog oficira — prema pričanju civila — ali se to nije moglo točno utvrditi.

Vlastiti gubitci: poginuli: Barić Marko, komesar čete, Fudurić Ivan, zamjenik komesara bataljona, Brnić Ivan, borac. • Ranjeni: Mihaljević

Ljudevit, komandir čete, Petanjek Alojz, **borac** Karaš Josip, delegat.

Naknadno umrli od rana: dana 7. XI. **umro** je od zadobivenih rana u s. Žunići komandir čete Mihaljević Ljudevit gdje je i pokopan.

Ukupno: 4 mrtva i 2 ranjena.

Kritički osvrt: četa je učinila grješku što se je odviše dugo zadržala u jednom selu i time omogućila javljanje neprijatelju o boravku čete u selu. Četa se nije dovoljno osigurala jer je postavila samo 2 stražara odnosno osmatrača od kojih je jedan zatajio, dok je drugi trčao da izvjesti mjesto. Oni da otvori vatru i tako omogućiti četini zauzeti na vrijeme položaj odnosno uzmak. Vanjskih patrola uopće nije bilo. Najveća grješka je pored nebudnosti zatajivanje automatskih oružja. Kod nekih starješina nije bilo snalaženja, nego je čak kod jednog bilo i panike.

Utrošak municije: utrošeno je 25 metaka, 2 puškomitraljeza sistema »Breda« pala su neprijatelju u ruke. Isto je tako palo u ruke neprijatelju: 2 puške »Mauzer«, 1 talijanska puška i 1450 metaka.

III Bataljon: jedinice nalaze se u s. Komarice Stani i Lalić Dolu. Na Piskovom Brdu postavljena je zasjeda ali neprijatelj nije naišao.

IV Bataljon: patrola u s. Ivančić Selu zarobila je jednog mornara, koji je pristupio u naše redove. Jedinice su preko noći boravile u s. Beč.

II Bataljon: Jedna četa nalazi se u s. Lipnik a druga četa u s. Hrastje. U toku noći jedan je vod porušio oko 20 metara pontonskog mosta kod s. Griblja. Ostali vodovi su postavljali zasjede na cesti D. Stative — Jaškovo — Ozalj. Jedan vod trebao je prekopati cestu Netretić — Ladešić Draga. Zadatak nije izvršen zbog toga što se nisu mogli prikupiti civili po selima. Cesta Netretić — Ribnik prekopana je.

4. XI. 1943.

I Bataljon: jedna četa nalazi se u s. Hrsini a druga četa u Prilišću i Vukovoj Gorici.

II Bataljon: s jednim vodom do kraja uništava most kod s. Griblja. Zasjede nisu imale uspjeha.

III Bataljon: boravi i nadalje na sektoru Komarice Stani i Lalić Dolu

IV Bataljon: nalazi se u istoj bazi.

5, XI- 1943. I Bataljon: jedinice su prebačene preko Kupe u s. Preloku radi sređivanja i čišćenja jedinica.

II Bataljon: nalazi se u istim mjestima.

III Bataljon: postavlja zasjedu na cesti Ogulin — Trošmarija), bez uspjeha. U selu Grabrku izvršena je konfiskacija imovine narodnih neprijatelja, dok se ustaša nije našlo jer ne borave preko noći u selu.

IV Bataljon: jedna četa prebacila se kod Brčković Drage u s. Gradišće preko Dobre a u 18.00 sati krenula je za s. Ivančić Selo gdje je bila već druga jedinica bataljona. Zarobljen je 1 domobran koji je svučen i pušten kući.

6. XI. 1943. I Bataljon: jedinice su raspoređene u s. Preloki gdje vrše sređivanje i čišćenje kao i političku nastavu. Jedna četa postavila je zasjedu na cesti Bosiljevo — Bosanci a druga između Glavice — Bosanci.

Kratak opis: zasjeda između Glavica i Bosanaca napucala je na 1 neprijateljski kamion. Iza kamiona kretalo je još kamiona i oklopnih kola a neprijatelj je vršio u zaleđu čišćenje terena. Zbog toga se je zasjeda povukla.

Neprijateljski gubitci: Neprijatelj je imao 3 mrtva, a ranjenih nepoznat broj.

Vlastitih gubitaka: nije bilo.

Utrošak municije: 10 pušanih metaka i 20 šmajserskih.

II Bataljon zbog čišćenja koje su preduzele tri bojne domobrana zajedno sa ustašama iz pravca Ozlja, Jaškova i Netretića² bataljon je povučen u s. Gorenjci s lijeve strane Kupe. Na sektoru Hrastje ostavljena je jedna desetina koja je kod s. Pišćetke napucala na nastupajuće nepr. snage nakon čega se je povukla radi nepr. premoćnosti, i što joj je prijetila opasnost sleđa, odakle je iz pravca Breznika nastupala jedna domobranska bojna. Neprijatelj je imao gubitaka ali oni nisu poznati. Desetina se je povukla bez gubitaka u sastav bataljona. Navečer su manji dijelovi bataljona prešli Kupu radi paljenja krijesova u čast 26. god. Oktobarske revolucije.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 177.

III Bataljon: nalazi se na istom sektoru.

IV Bataljon: jedinice su krenule za s. Du-bravci. Zbog nailaska nepr. snaga nepoznate jačine bataljon se je povukao u šumu Gaj a **zatim** krenuo u Kozalj Vrh. U 19.00 sati izvršen je pokret preko s. Dvorjanci, Belavići Sela i preko r. Mrežnice do s. Mihalić Selo.

7. XI. 1943. I Bataljon: jedinice se nalaze u s. Preloka gdje se nastavlja sređivanje jedinica i čišćenje.

II Bataljon: Jedinice se nalaze u s. Gorjenci. Vršiti se sređivanje jedinica i čišćenje.

III Bataljon: jedna četa postavila je zasjedu na cesti Ogulin — Trošmarija na k. 412. Naišla je neprijateljska kolona jačine 1 voda. Neopreznošću Mitraljeskog odjeljenja neprijatelj je opazio zasjedu i pobjegao. Druga četa postavila je zasjedu kod s. Hreljina ali neprijatelj nije naišao.

IV Bataljon: Bataljon se je prebacio u s. Bukovlje.

8. XI. 1943. I Bataljon: Bataljon nalazi se u s. Preloki.

II Bataljon: Bataljon nalazi se u s. Gorenjci.

III Bataljon: nalazi se na istom sektoru. Postavio je zasjedu kod s. Hreljina, bez uspjeha, jer neprijatelj nije naišao.

IV Bataljon: nalazi se u selu Bukovlju.

9. XI. 1943. I Bataljon: vrši sređivanje jedinica i priprema za akcije udarne grupe koje u toku noći kreću na određen sektor.

II Bataljon: nastavlja sređivanje i čišćenje jedinica i u 20.00 sati prebacuje se preko Kupe, kreće do Prilišća sve sa zadatkom da smijeni III Bataljon na sektoru Komarice Stani.

III Bataljon: boravi u istim bazama.

IV Bataljon: nalazi se u s. Cerovac i istura patrole prema s. Bošt, kamo dolaze ustaše.

10. XI. 1943. I Bataljon: 1 udarna grupa postavila je zasjedu na cesti Bosiljevo — Bosanci. Neprijatelj nije nailazio. Navečer povukla se je udarna grupa u s. Štokani gdje je politički djelovala. 2 grupa postavila je zasjedu na cesti Bosanci — Glavica. Neprijatelj je prolazio jačim snagama i udarna grupa nije otvarala vatru očekujući nailazak slabijih snaga. Navečer povukla se u s. Milani

gdje je djelovala politički. 3 grupa postavila je zasjedu na cesti Lešće — Bosiljevo. U 9.30 sati naišao je 1 neprijateljski kamion iz Lešća. Udarna grupa otvorila je vatru ali kamion je uspio' umaknuti zbog zastoja na puškomitraljezu. Poslije toga grupa se je prebacila na rezervni položaj gdje je postavila zasjedu na cesti Grabrk — Bosiljevo, gdje neprijatelj nije naišao. U toku noći radila je grupa politički u s. Podrebar, Rendulići i Strugari. 4 grupa postavila je zasjedu na cesti Bosiljevo — Vodena Draga. Neprijatelj nije naišao. Politički je radila u selima Protulipi, Sarovu i Jarčem Polju.

II Bataljon:

Kratak opis: do tri sata bataljon je vršio konfiskaciju u s. Prilišću. Do 6.30 sati bataljon je izvršio pokret do s. Hrsine gdje je dat odmor. Osiguranje je postavljeno u pravcu Bosiljeva, Trošmarije i Zdihova. U 7.00 sati otvorila se vatra iz pravca Bosiljeva našto je bataljon krenuo u pravcu s. Ponikve. Upućena je još jedna patrola kao pojačanje patrole da zajednički štite pokret bataljona. Sa zaštitnicom bio je i zamjenik komesara bataljona. Zaštitnicu su dostigli Nijemci i istu napucali. Tom je prilikom ubijen jedan borac i zarobljen zamjenik komesara bataljona. Zaštitnica se je vratila u sastav bataljona. Bataljon je stigao u 9.00 sati u s. Ponikve gdje je uhvatio vezu s III Bataljonom. U 18.00 sati bataljon je stigao u s. Komarice Stani.

Neprijateljski gubitci: nije ih bilo.

Vlastiti gubitci: zarobljen zamjenik komesara bataljona Velimirović Milan a poginuo desetar 1 čete Stipanović Pero.

Kritički osvrt: bataljon je učinio pogrješku što je vršio konfiskaciju u s. Prilišću iako to nije bilo naređenje i time nije na vrijeme tj. u toku noći izvršio pokret do s. Ponikve. Štab bataljona nije se pokazao na visini jer je dozvolio u s. Prilišću da se neki borci a pogotovo Velimirović Milan, zamjenik komesara bataljona, opiju, što je kasnije dovelo do žrtava koje se vjerovatno ne bi dogodile da su drugovi bili trijezni.

III Bataljon: nalazi se na istom sektoru.

IV Bataljon: nalazi se i nadalje u s. Cerovcu. Krstari jačim patrolama ispred s. Cerovca. Do dodira nije dolazilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Furlan³

Komandant-
Molek⁴

(M.P.)⁵

BK.. 83

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGREBAČKOG NOP ODREDA OD 16
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA I NAPADU NA GESTAPOVCE
NA CESTI SESVETE — SVETI IVAN ZELINA¹**

Š T A B
ZAGREBAČKOG N. O. P. ODREDA
HRVATSKE
Oper. Br. 11/43
Dana 16. XI. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I POH

Položaj

Operacije na sektoru:

Gore navedeni Odred u proteklih 13 dana nalazio se na sektoru sekcije Zagreb, Čazma i Ptuj 1:100.000. Na tome sektoru izvršene su slijedeće operacije:

Na sektoru između Dugog Sela i Kraljevca porušeno je pruge u duljini od 100 metara, a na sektoru Dugo Selo —

³ Herman

⁴ Franjo

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 49—6, k. 1472.

prečec oko 1000 metara, te na sektoru Dugo Selo — Vrbovec porušeno je oko 600 metara pruge, dok za to vrijeme nismo niti jednu akciju izvršili na cestama. U međuvremenu postavljena je jedna zasjeda na cesti Sesvete — Sv. Ivan Zelina gdje je potučeno 14 gestapovaca, zaplijenjeno je 9 pušaka, 1500 metaka tipa talijanskog. U istoj zasjedi ranjen je naš jedan drug, koji je tokom noći upućen sa pratnjom u Moslavačku bolnicu.

Također u selu Vrbovcu zaplijenjeno je 10 novih pisaćih mašina. Mašine su vlasništvo braće Mihinec iz Zagreba koji imaju svoju veletrgovinu pisaćih strojeva i materijala, Zagreb Jelačićev trg, a isti su poznati ustaše, te su gornje strojeve sakrili da bi ih unovčili nakon izvjesnoga vremena po crno berzijanskoj cijeni. U istom selu od švercera Zrinščaka zaplijenjena je manja količina kože.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milan Kuren

Komandant:
Stevo Došen

BR. 101

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 17
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O REZULTATIMA NAPADA NA CAZIN¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Br. si.
Dne 17-XI-1943

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Naša divizija noću 14/15. ov.mj. napala je neprijateljsko uporište Cazin i posadu likvidirala.²

U ovoj akciji zarobljeno je oko. 300 domobrana, 1 Nijemac i nekoliko žandara i 2 oficira. Zaplijenjeno je: 4 haubice kal. 100 mm. sa kompletnom zapregom, 27 granata, oko 18 automatskih oruđa —• većinom p.mitraljezi, preko 400 pušaka, nepoznat broj puščane municije, oko 80 konja.

Operativni izvještaj ne možemo vam dostaviti još pošto su naše brigade razmještene na dosta širokoj prostoriji i nalaze še u pokretu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba,
major:
S.³ Bjelajac

(M.P.)⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 57/2, k. 812.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 105.

³ Stanko

⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

07
33 17 A 11
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
sl.
17. XI- 102 3

M.H.O. O.H.P.J.
APRIL 1945 - ODOBRAVANI PAPI
Sp. Par. 112
K. 112

Štabu IV. Korpusa NOV Jugoslavije

Naša divizija noću 14/15.ov.mj. napala je neprijateljsko uporište Gazin i posadu likvidirala.

U ovoj akciji zarobljeno je oko 300 domobrana, 1 Nijemac i nekoliko žandara i 2 oficira. Zaplijenjeno je: 4 haubice kal.100 mm. sa kompletnom zapregom, 27 granata, oko 18 automatskih orudja-vešinom p. mitraljezi, preko 400 pušaka, nepoznat broj puščane municije, oko 80 konja.

Operativni izvještaj ne možemo vam dostaviti još pošto su naše brigade razijestene u širokoj prostoriji, ~~xxxxxxx~~

Smrt fašizmu- Sloboda Narodima !

Načelnik štaba,
major:

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 17 STUDENOG 1943
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O ČIŠĆENJU MUSLIMANSKE MILICIJE HUSKE MILJKOVIĆA
NA PROSTORIJI PEĆIGRAD — TODOROVO — BUŽIM
— SKOKOVI¹**

STAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N. O. V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 70/1943 g.
17 novembra 1943.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Prema prikupljenim podacima neprijateljske snage — Huskina banda² nalazi se glavnim snagama koncentrisana na prostoriji Pećigrad — Todorovo — Bužim — Skokovi.

Naša III Udarne brigada u zajednici sa III Brigadom VII Divizije, Cazinskim odredom i jednim bataljonom Plaščanskog odreda dobila je za zadatak da tu bandu napadne, razbije i pohvata.

Za izvršenje ovoga zadatka naša brigada imala je da posjedne položaje Hudić Brdo (k. 522), k. 404, k. 308 k. 392, k. 202. III Banijska brigada dobila je zadatak da sa prostorije Mala Kladuša i Vranograč frontalno nastupa ka položajima naše III Brigade čisteći pred sobom teren. Bataljon Plaščanskog odreda dobio je za zadatak da pročisti s. Tržac, s. Šturlić.

Sa po dvije čete naša III Brigada imala je da opkoli s. Skokove i s. Bužim i da ista sela pročisti.

Akcija imala je početi 7. XI. o.g. uzoru.

Naše jedinice izbile su na vrijeme na svoje određene položaje. Jedan bataljon pri svome pokretu k Bužimu naišao je na jednu četu II Huskinog bataljona gdje igra na jednom brdu. Međutim, neprijatelj je na vrijeme opazio naše snage i razbježao se. Isti bataljon uspio je uhvatiti 6-oricu bandita od kojih su 4 bili sa oružjem.

Snage koje su napadale na Skokove isto tako nisu uspjele pohvatati bandu, jer je ona na vrijeme doznala za pokret na-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8/3, k. 826 A.

² (Muslimanska milicija) Huske Miljkovića

ših jedinica i poslije prvih rafala razbježala se bez borbe. Uхваćena su dva živa sa karabinima, a 1 je poginuo.

Ostale snage brigade nisu nigdje naišle na neprijatelja.

7, 8 i 9 tekućeg mjeseca snage III Brigade vršile su pretres sela i zaseoka koje je ranije kontrolisao Huška i vršile konfiskaciju imovine od narodnih neprijatelja.

Za vrijeme ovih operacija mi smo imali 2 mrtva i 1 ranjenog druga.

Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 8 zarobljenih.

U ovoj akciji zarobljeno je: 6 karabina, 500 metaka, 3 opasača, 3 noža, 3 raketle, 4 torbice, 2 bombe i troja vojnička odijela i cipele. Pored toga zaplijenjeno je dosta živežnih namirnica, konja, te ostale stoke.

Protekla akcija izvedena je po predviđenom planu, ali je neuspjela zbog toga što je glavnina neprijatelja u momentu akcije bila van kruga našeg djelovanja.

U ovoj akciji utrošeno je 350 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.³ Šumonja

Komandant-potpukovnik:
V.⁴ Cetković

Prilog: Lista gubitaka.

³ Miloš

⁴ Vlado

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 17 STUDENOG
1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O ČIŠĆENJU ČETNIKA U SELU TOUNJSKI TRZIC I
NAPADU NA NIJEMCE KOD ŽELJEZNIČKE STANICE
KOŠARE¹**

STAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
N. O. V. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 71/1943. g.
17 novembra 1943. g.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Prema prikupljenim podacima u s. Tržiću² nalazio se izvjestan broj četnika koji se tu zadržavaju već duže vremena.

Naša III brigada dobila je zadatak da te četnike pohvata.

Za izvršenje toga zadatka brigada je uputila svoj IV bataljon s jednom četom II bataljona. Dan prije dolaska naših snaga, u Tržić je došla jedna četa Plaščanskog odreda. Ovaj dolazak alarmirao je četnike i postali su mnogo oprezniji (do toga vremena živili su slobodno) u Tržiću. Kada su naše snage pokušale da ih opkole, isti su to na vrijeme primijetili i razbjegli se. Šestorica je od njih pobjegla u šumu, 3 su se predala našim snagama, a 5 ih je pobjeglo u Tounj i predalo se Nijemcima.

Na dan 12 ovog mjeseca jedan bataljon II brigade postavio je zasjedu na komunikaciji Oštarije — Tounj kod željezničke stanice Košare.

Oko 8 časova naišao je blindirani voz iz Ogulina iz koga je izašla jedna grupa vojnika i počela opravljati prugu. Ispred njih prema stanici Košare nalazilo se njihovo osiguranje jačine 20 Nijemaca sa teškim mitraljezom. Naši su otvorili vatru na to osiguranje i jedan dio potukli, dok je jedan dio uspio pobjeći prema blindiranom vozu. Naše snage otvorile su vatru i na blindirani voz koji se također počeo povlačiti. Dok je još trajala borba došao je jedan tenk sa pravca Tounja do raskršća Tounj — Kamenica. Oko 9 časova naišla je jedna kolona

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. tar. 26—2, k. 424.

² Tounjski Tržić

Nijemaca nepoznate jačine sa pravca Tounj — Kamenica i došla našima za leđa. Naši su ih primijetili i morali su se povući. Naše snage povlačile su se pod borbom.

Gubitci neprijatelja 6 mrtvih i više ranjenih. Sopstveni gubici 1 mrtav i 1 ranjen.

Za ovu zasjedu civili su obavijestili Nijemce, te su tako oni uspjeli doći našim snagama za leđa.

U ovoj akciji utrošeno je 960 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.³ Sumonja

Komandant-potpukovnik:
V.⁴ Četković

BR. 87

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 17 STUDE-
NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGO-
SLAVIJE O BORBAMA KOD OBROVCA I TRILJA¹**

ŠTAB
XX DIVIZIJE N. V. J.
17-XI-1943 g.
13.30 h

ŠTABU VIII KORPUSA

Danas oko 10 časova neprijatelju iz Hana došla su pojačanja u četiri kamiona i prešavši most na Cetini, sa borbenim poretkom, krenuli su u pravcu položaja VIII brigade.² Pritisak neprijatelja je potpomognut sa jačom artileriskom vatrom. Borba se neprekidno vodi ali do ovog momenta neprijatelj nije uspio da potisne naše dijelove sa Glušca i iznad sela Obrovca.³

Tačne namjere neprijatelja su nam još nepoznate.

Usljed velikih kiša rijeka Cetina se izlila i poplavila Sinjsko Polje a prema nekim iskazima voda je odnijela i onaj

³ Miloš

⁴ Vlado

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28—1/4, k. 516.

² Vidi dok. br. 191 i 194.

³ Vidi dok. br. 92 i 195.

most kod Trilja.⁴ Postoji mogućnost da im je namjera da ovladaju desnom obalom Cetine kako bi mogli opravljati ovaj most.

Jutros oko 8 časova vodila se borba i oko Trilja i izgleda (ja su dijelovi X brigade ušli u neke bunkere u Trilju. Kada clobijemoi detaljnije podatke, naknadno ćemo vas o svemu izvjestiti.⁵ (Nastojaćemo da provjerimo.)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar,
Živko Zivković

Komandant,
Vel.^G M. Knežević

BR. 88

I ' ' . . I
NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 17
STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SE
PRIPREME ZA NAPAD NA ĐURĐEVAC I ČAZMU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. V. I P. O. HRVATSKE
Op. Broj: 812/43
17. XI. 1943.

ŠTABU XXVIII DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Zbog pretstojeće akcije za koju smo odlučili da je izvede XXVIII Divizija, a u samom napadu da učestvuje XVII U. Brigada sa dva bataljona, da bi dva bila u rezervi, potrebno je da XXI Brigada sa tri bataljona zamijeni XVII U. Brigadu na položajima prema Bjelovaru, a XVII U. Brigada sa sva 4 bataljona da se smjesti na odmaranje u Novi Grad.² Jedan bataljon XXI Brigade neka ostane do daljnjega u Koprivnici zbog onih izbjeglih koturaša,³ koji se nalaze na Dravi.

⁴ Vidi dok. br. 92.

⁵ Vidi dok. br. 107.

⁰ Velimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 20/2, k. 1472.

² Podravski Novi Grad

³ Dijelovi Koturaške bojne pobjegli su u Golu. Vidi dok. br. 181 i 183.

XVII U. Brigada neka pripremi akciju na Đ.⁴ i neka uputi nekoga za vezu sa VI Korpusom u Viroviticu, da se vidi koja jedinica se nalazi u Virovatici i da li se uopće naše snage tamo nalaze.⁵ Najbolje je da ode drug Ljuti.⁶

Prema našem dogovoru Ü. Brigada »Braće Radića« ne bi kretala na put zbog te akcije, jer je to za nju predaleko, dok Moslavačka brigada treba da se pripremi za akciju na slijedeće uporište Č.⁷

O svemu tome mi ćemo se dogovoriti detaljno sutra ili najdalje prekosutra. Zasada neka samo XXI Brigada smijeni XVII U. Brigadu na položajima, a XVII U. Brigada neka ode na odmor u Novi Grad i neka pripremi akciju na Đ.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU! - ^ S i L I

V. d. politkomesara:
Ivan A. Šibi

Komandant:
si. odsutan

(M.P.)⁸

⁴ Riječ je o Đurdevcu. Napad na ovo mjesto tada nije izvršen. Vidi dok. br. 103.

⁵ Jedinice Šestog korpusa napustile su Viroviticu 14 studenog 1943 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 81.

⁶ Andrija Petković

⁷ Odnosi se na Čazmu, koja je oslobođena 29 studenog 1943 god. Vidi dok. br. 140, 163 i 165.

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

JZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTO-
RA OD 17 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV
I PO HRVATSKE¹

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTO-
RA
N. O. V. I P. O. H.
17. XI. 1943.
Op. broj 8

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Operativnom oteku

11. XI. 1943. došlo je 120 vojnika Poglavnikovog tjelesnog zdruga u crnim uniformama iz Zagreba, smješteni u 4 kamiona i 3 motocikla, preko Samobora, Ruđa, Prekrižja na Plešivicu. Tu su se sukobili sa 2 bataljonom Žum-beračko-pokupskog odreda, koji se nalazio na položajima u Prilipju i Prekrižju.²

Razvila se borba, koja je trajala 12—15 sati. U toj borbi uspelo je tom bataljonu, da na juriš razjuri neprijatelja i zauzme njegove položaje, na kojima je ovaj ostavio bogat plijen. Ustaše su se razbijeni razbježali u pravcu Samobora i Zdenčine. Ustaše su došli da slave Martinje, jer su poklali pun kamion gusaka i kokoši i krenuli prema Plešivici.

Do navečer je neprijatelj³ prikupio nove snage i predvođeni nekim seljacima — banditima, napao je u 21 sat ponovo položaje II bataljona, i to: Štab bataljona i jednu četu u Prilipju, patrolu u Plešivici i između Prilipja i Vranov Dola vod jedne čete, koji je pratio dva kamiona zaplijenjena toga dana, za Žumberak.

Neprijatelj je iskoristio momenat iznenađenja i žestoko tukao ručnim bombama, tako da je zbog toga stradalo nepotrebno nekoliko drugova, dok se nisu snašli. Do Štaba bataljona i čete u Prilipju prodrla je samo jedna desetina domaćih ustaša; koji su bili brzo raspršeni. Kod kamiona uspelo je puškomitraljescu pobjeći i otvoriti vatru po neprijatelju, tako da je ovaj uspio zapaliti samo jedan kamion, i onda se povući.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 25—1, k. 105 C.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 184.

³ Jedna ustaška satnija. Vidi dok. br. 186.

Pošto je neprijatelj toga dana pretrpio velike gubitke u ljudstvu i materijalu, to su izvršene sve pripreme za eventualnu reakciju. Po položajima koje drži Z.P.O. Slavetić — Sv. Jana Prodin Dol, Prilipje i Prekrižje raspoređeno je teško oružje. Na položaj kod Plešivice postavljena su dva teška mitraljeza i jedan teški bacač.

12. XI. 1943. izašao je neprijatelj u jačini od 500—600 vojnika sa dva mala tenka iz Jastrebarskog i Desinca u pravcu Plešivice. U prvom naletu bio je po drugom bataljonu Z.P.O. odbijen ali je ponovio napad i borba je trajala puna tri sata nakon čega je prisiljen na povlačenje u pravcu garnizona iz kojih je došao.⁴ U borbi je napustio 3 motocikla, koje naši nisu uspjeli izvući, jer su ih štitili tenkovi i pod njihovom zaštitom ih je neprijatelj ponovno izvukao.

U tim borbama zaplijenjeno je 4 kamiona, od kojih je jedan naknadno spaljen, dva kompletna teška mitraljeza, tri motorbicikla i jedan šmajser.

Neprijateljski gubitci su oko 40 mrtvih i ranjenih.

Naši gubitci iznose 2 mrtva, dva nestala i dva ranjena. Kritički osvrt: S obzirom na jačinu i naoružanje neprijatelja, drugi bataljon Ž.P.O., koji je vodio te borbe dobro se držao, samo se nikako nije smjelo dogoditi iznenađenje, tj. nagli noćni prepad na sam Štab bataljona, koji se mogao vrlo loše završiti da je neprijatelj bio malo hrabriji i da im nije dozvolio da istrče iz kuće u kojoj su se nalazili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Franc Knebl

Komandant - major:
Vojko Hošteter⁵

⁴ Vidi dok. br. 186.

⁵ Poginuo u borbi protiv Čerkeza 1944 god. kao operativni oficir Desetog (zagrebačkog) korpusa NOV Hrvatske.

BR. 101

PISMO ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 18 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DESETE HERCEGOVAČKE NOU BRIGADE O BORBAMA U DALMACIJI I O ZNAČAJU ZAJEDNIČKIH DEJSTAVA NA PRAVCU MOSTAR — METKOVIĆ¹

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Br. 92, Dne 18. XI. 1943.

ŠTABU X HERCEGOVAČKE BRIGADE

1) Primili smo dopis od 19. X., potpisanog od druga Vlade Šegrt, kao zamjenika komandanta III Divizije i Bilten Vaših borbi od 1. VI. do 30. VII.

2) Radi potrebe uže saradnje, želimo Vas upoznati sa situacijom u Dalmaciji:

a) Nijemci su dosadanjim radom pokazali da se do izvjesne mjere interesuju za Dalmaciju, a naročito za obalu. Za prebacivanje trupa dosada su upotrebljavali dva puta. Prvi ide od Bihaća preko Like, u sjevernu Dalmaciju, Zadar, Knin, Driš, Šibenik.² Drugi od Mostara ka Metkoviću, Imotskom, Sinju i Splitu.³

b) U prvo vrijeme neprijatelj je zauzimao samo veće garnizone, ali se sada zainteresovao i za obalu i otoke, i to iz dva razloga, da bi omogućio sebi morske komunikacije, a nama onemogućio vezu i dolazak savezničke pomoći iz Italije.

Od kraja oktobra vodile su se više od 20 dana uporne borbe na Pelješcu,⁴ gdje je neprijatelj, uprkos velikih žrtava, uspio zauzeti čitav poluotok. 7. ov.mj. zauzeo nam je Trogir i obalu između Trogira i Šibenika i otok Drvenik.⁵ Pred desetak dana započeo, je pokret neprijatelja na obalu između Splita i Metkovića, Sinja i Imotskog. U tim borbama angažovana uglavnom SS Divizija »Prinz Eugen«. Na ovoj prostoriji nastavljaju se uporne borbe.⁶

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26—1/1, k. 516.

² Na ovom pravcu prodirala je u Dalmaciju 114 lovačka divizija. Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 4, 8, 27 i 110.

³ Na pomenutom pravcu prodirala je Sedma SS divizija »Prinz Eugen«. Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 74, 85, 96 i 103.

⁴ Vidi dok. br. 152.

⁵ Vidi dok. br. 183, 184 i tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

⁶ Vidi dok. br. 74, 107 i tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

c) Naš Neretvanski odred još se uvijek nalazi oko Pasičine, gdje vodi borbe od Čapljine do Ploča.⁷

3) Nijemci su poduzeli ovu akciju protiv naše obale, u prvom redu da bi nam onemogućili dotur pomoći koju smo počeli primati morskim putem. Uspijemo li da ga otjeramo, vjerujemo da bi i Vaše jedinice mogle dobiti pomoć u odjeći, obući i oružju.

U sadašnjim uslovima Vama bi se mogla doturiti **pomoć** negdje na obali između Pelješca i Dubrovnika. Ukoliko Vam je moguće organizovati prihvata hitno nam javite, kako bi to izvršili. Ako je ikako moguće uspostavite i održavajte stalnu vezu obala — Mljet. Ono bi moglo biti taj realni put, preko kojeg bi Vam se mogla doturiti pomoć.

4) Mislimo da bi bilo bolje sadejstvo[^] Vaših i naših snaga, oboje okrenutih na pravac Mostar — Metković. U ovom momentu od naročite bi važnosti bio Vaš stalan i energičan pritisak na cestu Metković — Dubrovnik, i ako je ikako moguće na sam Ston.

5) Vezu bi mogli održavati sa tri kanala: a) preko Mljeta i obale Metković — Dubrovnik, b) preko Gabela — Čapljina, i c) preko Rame.

Naredit ćemo našim jedinicama, u tim pravcima, da sa svoje strane učine sve za uspostavu i održanje veza s Vama.

6) Što se tiče III Bataljona I Dalmatinske brigade prilažemo Vam prijepis Naredjenja Vrhovnog štaba. Original smo predali drugarici Okrugloj,⁸ koja se koncem prošlog mjeseca uputila prema Vama. Molimo Vas uputite taj bataljon čim prije.

7) Drugarica Okrugla nosi sobom šifru, talas i vrijeme za uspostavu radioveze naše stanice s Vašom. Naša Vas stanica redovno hvata, ali dosada bez uspjeha. Mi ćemo to i nastaviti, pak čim dobijete ovaj dopis tražite svakako' vezu u određeno vrijeme.

SMRTFAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

V. d. Komandanta
pukovnik

1 prilog Naredba V. Š.⁹

1 „ Informativni izvještaj.

⁷ Vidi dok. br. 152.

⁸ Olga Marasović-Okrugla, tada član Okružnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije za Hercegovinu.

⁹ Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.

BR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 18 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE BRODOVE¹

ŠTAB XIX
SJEVERNODALMATINSKE DIVIZIJE NOVH
18. XI. 1943 g.
Op. br. 36

8. XII. 1943²

Operativni izvještaj

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

#11. XI. t. g. 2 neprijateljska broda od po cc. 500 tona naoružani 1 bacačem i mitraljezima isplovili su iz Zadra sa posadom od oko 50 ljudi i uputili se između Rivnja i Sestrinja pa skrenuli ka jugu. Naša Pašmanska flotila sa 2 broda od po 40 tona naoružani sa po 2 mitraljeza i sa 8 članova posade, isplovila je kroz Zdrelec i uputila se za neprijateljskim brodovima. Kad su stigli zadnji brod, otvorili su na nj vatru i oštetili ga. Drugi neprijateljski brod pritekao je u pomoć napadnutom i bacačkom vatrom odbio je naša 2 broda. Oštećeni neprijateljski brod potonuo je. Na našoj strani nije bilo žrtava, a kod neprijatelja nepoznate su.

12. XI. t. g. izašlo je iz Kistanja oko 50 njemačkih vojnika kao patrola na 4 km. od Kistanja prema Macurama. Jedna četa II bataljona Sjev. dalm. part. odreda primijetila je njemačku patrolu i postavila se u zasjedu. Nijemci su bili napadnuti, ali su se uspjeli izvući sa priličnim gubicima.³ Neprijatelj je imao 2 mrtva, oko 10 ranjenih i 1 zarobljen. Mi nismo imali gubitaka. Zaplijenjeno je 2 puške, 400 metaka i 2 para odijela, a nije izgubljeno¹ ništa. Utrošeno je 2600 metaka. U borbi se je istakao p. mitraljezac drug Dario Acei (Italijan) i Marušić Milan mitraljezac.

16. XI t. g. dvije čete II Bataljona Kninskog part. odreda izvršile su čišćenje zaseoka sela Krupe u kojima je bilo 27 naoružanih i četnički nastrojenih civila zvanih »špiljara«.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—1, k. 105 C.

² Datum prijema. izvještaja u Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Vidi dok. br. 188.

Prilikom čišćenja uhvaćena su 23 »spiljara«, od kojih 12 sa oružjem. U akciji je poginuo jedan komandir čete (drug Dimić Branko). Zaplijenjeno je 12 pušaka, 500 metaka i razne opreme. Nekoliko istaknutih bandita uspjelo je pobjeći. Od uhvaćenih 6 ih je izvedeno pred sud.

III Brigada postavljala je zasjede nekoliko puta na cesti Zadar — Obrovac, ali neprijatelj ovih dana nije tuda nailazio. Danas je neprijatelj naišao na zasjedu III Brigade kod Karina ali još ne znamo rezultate borbe. Prve vijesti: ubijeno 50 Nijemaca, zaplijenjeno: 1 p. mitr. i nekoliko pušaka. Naši gubitci: 2 mrtva, 5 ranjenih.

Neprijateljska avijacija nije bila aktivna.

Jedan neprijateljski brod od 3000 tona prolazeći iz Zadra između Rivnja i Sestrinja bio je napadnut od naših snaga sa obale mitraljeskom vatrom, na koju je odgovorio) vatrom bacača i mitraljeza. Mi nismo imali gubitaka. Gubitci kod neprijatelja nepoznati su. To je bilo 12. XI. t.g. Isti brod riapao je mitraljeskom vatrom ribarske čamce i kućice na otoku Žutu. 2 civila poginula su i nekoliko ih ranjeno.

II.

Od Štaba Mornarice dobili smo izvještaj da je zbog situacije u sjevernom Jadranu potrebno da našu bolnicu sa otoka evakuišemo, Budući da je teške ranjenike kojih tamo ima oko 50, teško evakuisati u unutrašnjost sjeverne Dalmacije, gdje opet ne bi bili ni relativno sigurni, zamolili smo neposredno Glavni štab za odobrenje da bar 50 najtežih nepokretnih ranjenika prebacimo u južnu Italiju. Odgovor još nismo dobili. U slučaju da se ne odobri prebacivanje ranjenika u Italiju molimo da nam preporučite što da uradimo sa bolnicom. Ako je prenesemo u Bukovicu, moraće III Brigada da se drži stalno na takvom mjestu da može zaštititi bolnicu kad ustreba, pa će biti prilično ograničena mogućnost akcija te brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZA ŠTAB
CLAN ŠTABA:
Pet.⁴ Kleut

(M. P.)⁵

⁴ Petar

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

za 9. S. H. ^{1.4}
-B. XII 1943

OPERATIVNI IZVEŠTAJ.

ŠPANU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.

11. XI t.g. 2 neprijateljska broda od po 600 tona naoružani i bacačem i mitraljezima isplovili su iz Zadra sa posadom od oko 50 ljudi i uputili se između Riva i Sestrinja pa skrenuli ka jugu. Naša Rašanska flotila sa 2 broda od po 40 tona naoružani sa po 2 mitraljeza i sa 8 članova posade, isplovila je iz Zrelac i uputila se za neprijateljska brodovića. Kad su stigli zadnji brod, otvorili su nanj vatru i ošatali ga. Drugi neprijateljski brod pritekao je u pomoć napadnutom i bacačkom vatrom odbio je naša 2 broda. Oštećeni neprijateljski brod potom je. Na našoj strani nije bilo žrtava, a kod neprijatelja nepoznate su.

12. XI t.g. izašlo je iz Kistanja oko 50 njemačkih vojnika kao patrola na 4 km. od Kistanja prema Macurama. Jedna četa II bataljona 1. Jev. Dalma. Part. Odreda primjetila je njemačku patrolu i postavila se u zasjedu. Nijanci su bili napadnuti, ali su se uspjeli izvući sa priličnim gubitcima. Neprijatelj je imao 2 žrtve, oko 10 ranjenih i 1 zarobljen. Mi nismo imali gubitaka. Zarobljeno je 2 puške, 400 metaka i 2 para odijela, a nije izgubljeno ništa. Ubijeno je 2600 metaka. U borbi se je istakao p. mitraljezac drug Dario Acel /Italijan/ i Merušić Milan mitraljezac.

13. XI t.g. dvije čete II bataljona Brinskog Part. Odreda izvršile su šibenje zaseoka sela trupe u kojima je bilo 27 naoružanih i četniški nastrojenih civila zvanih "Spiljara". Prilikom šibenja uhvaćena su 23 "Spiljara", od kojih 12 sa cruzjem. U akciji je poginuo jedan komandir čete /drug Dario Acel/ i Merušić Milan. Zaplenjeno je 12 pušaka, 500 metaka i razne opreme. Nekoliko istaknutih borbnika uspjelo je pobjeći. Od uhvaćenih 6 ih je izvedeno pred sud.

III. Brigada postavljala je zasjede nekoliko puta na cesti Zadar-Obrovac, ali neprijatelj ovih dana nije tuđa nalazio. Danas je neprijatelj naišao na zasjedu III. Brigade kod Karina ali još nemamo rezultate borbe.

Neprijateljska avijacija nije bila aktivna.

Jedan neprijateljski brod od 3000 tona prolazeći iz Zadra između Riva i Sestrinja bio je napadnut od naših snaga sa obale mitraljezom vatrom, na koju je odgovorio vatrom bacača i mitraljeza. Mi nismo imali gubitaka, gubitak kod neprijatelja nepoznati su. To je bilo 12. XI t.g. Isti brod napao je mitraljezom vatrom ribarske čamce i kućice na otoku Šuui. 2 civila poginula su i nekoliko ih ranjeno.

II.

Od Štaba Normarice dobili smo izvještaj da je zbog situacije u Sjevernom Zadaru potrebno da naša bolnica sa otoka evakuiramo. Budući da je teško ranjenike koji tamo ima oko 50, teško evakuirati u unutrašnjost i evakuirati u Dalmaciju, gdje opet nebi bili ni relativno sigurni, zamolili smo neposredno Glavni Štab za odobrenje da bar 50 najtežih nepokretnih ranjenika prebacimo u južnu Italiju. Odgovor još nismo dobili. U slučaju da se ne odobri prebacivanje ranjenika u Italiju, molimo da nam preporučite što da uradimo sa bolnicom. Ako je preneseno u Bukovicu, moraćemo III. Brigadu da se drži stalno na takvom mjestu da može zaštititi bolnicu kad ustreba, pa će biti prilično ograničena mogućnost akcija te brigade.

Štab Fašizam - Sloboda narodni

*I odjel
vratiti priteku
T*

ZA ŠTAB
OLAJ ŠTABA
Det. Klant

391
14c

BR. 101

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 18 STUDE- NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA- VIJE O BORBAMA KOD TRILJA I OBROVCA¹

ŠTAB

XX DIVIZIJE N. O. V. J.
18. XI. 1943 g.

ŠTABU VIII KORPUSA

Prema zadnjem izvještaju X brigade potvrđuju se vijesti da je Cetina, koja je zadnjih dana jako nadošla, razrušila i odnijela most kod Trilja i da su se ustaše poslije toga povukle na desnu obalu.² Dijelovi X brigade ušli su u bunkere u Trilj na lijevoj obali Cetine.

U toku jučerašnjeg dana neprijatelj je tukao sa desne obale Cetine artilerijom na naše dijelove koji su se bili spustili u Trilj i na položaj iznad Hana.³ Oko 10 časova posada u Hanu je dobila pojačanje u 5 kamiona i krenula u pravcu naših položaja iznad Obrovca. U toku borbe neprijatelju je uspjelo da potisne jednu našu četvu sa prvih položaja prema Knežici. U toku borbe koja je trajala cijeli dan neprijatelju je uspjelo da ovlada selom Obrovac nakon čega se povukao ponovo u Han. Ovom prilikom nadiranje neprijatelja potpomagala je artilerija iz Sinja i Hana.

Jačina neprijatelja koji je juče nadirao od Hana bila je oko 200 vojnika (domobrana, Nijemaca i ustaša). U toku ove borbe neprijatelj je pretrpio gubitke čiji nam je broj nepoznat. Naši su gubici 1 mrtav i 1 ranjen čija ćemo vam imena dati naknadno.

Noćas 17/18 ov. m. jedan bataljon VIII brigade koji se nalazio na desnoj obali Cetine u Hrvacama izvršio je demonstrativan napad na Sinj.

Jutros na ovom sektoru nema nikakvih promjena.

U prilogu dostavljamo dopis Komande mjesta Satrić u kome prema nekim iskazima nagovještava se koncentracija Nijemaca i četnika oko Velike i Kijeva⁴ sa namjerom da krenu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—1/5, k. 516.

² Vidi dok. br. 195.

³ Vidi dok. br. 195.

⁴ Vidi dok. br. 126.

prema Grahovu i Livnu preko Vještica Gore. Naredili smo Komandi mjesta da ove podatke provjeri i izvijesti nas po-drobnije.

Pošaljite nam radiovijesti. Odavno ne znamo šta se događa u svijetu i kod nas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Živko Zivković

Komandant,
Vel.⁵ M. Knežević

BR. 93

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD
18 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SESTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O DEJSTVIMA POSAVSKOG NOP ODREDA¹**

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Op. Broj: 98 — 1943
Dana 18 novembra 1943

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o učinjenim akci-jama našeg Posavskog odreda.

Dana 12. XI o. g. Posavski odred postavio je zasjedu kao i minu na pruzi Poljana — Banova Jaruga kod sela Međurića u Ribnjačkom Lugu (Sekcija Pakrac 1:100.000).

U 8 sati i 30 minuta naišao je jedan voz u dužini od 16 vagona koji je naišao na minu i jedan vagon odletio je u zrak. Naši borci su izvršili juriš poslije jednog kraćeg plotuna i za-uzeli vlak. U vozu je zarobljen jedan tenkist, jedan nadziratelj mlinova za srez Novska, dva pružna majstora i 6 željezničara. U vozu nije bilo druge posade i nije bilo nikakovog otpora.

⁵ Velimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta, pod reg. br. 9/2, k. 471.

piverzanti su ubacili jednu minu u lokomotivu koja je sva raspršena. Ostali vagoni su zapaljeni, a u istima nije bilo neke naročite važnosti, već jedino je bilo u jednom vagonu oko 10 metara krumpira koji su izgorjeli zajedno sa vagonima. Voz je gorio istoga dana do 12 sati, niko se nije usudio prići vozu da gasi ili da ma šta bilo radi, pri tome naše su se jedinice povukle.

Noću između 12 i 13 ov. mj. iste jedinice spustile su se iz sela Bujavice na prugu između Plavoga mosta i Kukunjevca gdje su podigle prugu u dužini 1500 metara.² Na pruži je tj. u sabotaži učestvovala samo vojska pošto je neprijatelj tukao iz dva poljska topa iz Poljane i iz jednog bacača mina, tako> da svi civili koji su bili sakupljeni za rušenje pruge pri tom se razbježali. Neprijatelj se pomoću jačih snaga utvrdio na stanici Kukunjevac sa jednim ozidanim bunkerom dok se doznaje da neprijatelj ima namjeru da se utvrdi i naseli na stanicu Brezine kod Bujavice. Izdato je naređenje Posavskom odredu da nikako ne smiju dozvoliti da se isti naseli i da se utvrdi na pomenutom mjestu.

Na dan 4. XI. o. g. jedinice Posavskog odreda izvršile su ekonomsku akciju na Knežević mlin kod Novske. U ovoj akciji zaplijenjeno je 7 vreća krušnoga brašna, 11 komada remenja razne širine. U samome mlinu bilo' je mogućnosti za mnogo više plijena pošto sela iz »Trokuta«³ nisu se odazivala pozivu sa kolima i plijen je ostao. Noću između 10 i 11 ov. mj. jedinice Posavskog odreda izvršile su ekonomsku akciju u selu Kovačevac kod Nove Gradiške od ustaša koji se još i danas nalaze u vojsci, od kojih je rekvirirano dvije krave, jedna svinja i još drugog pokućstva. Sve ove stvari predane su Slagalištu II Ekonomskog sektora Psunjskog područja.

Noću između 12 i 13 ov. mj. jedna druga grupa diverzantata izbacila je neprijateljski' voz iz šinja kod sela Lađevca. Voz je sturban i saobraćaj je zaustavljen, tako da su u vremenu od tri dana, tj. 11, 12 i 13 ov. mj. dignuta tri voza na pruži Novska — Banova Jaruga, Novska — Okučani i Banova Jaruga — Poljana. Od ovih vozova dva su potpuno uništena, dok je jedan ostao sturban na pruži.

Za ovo vrijeme izvršavanja svojih zadataka naše jedinice nisu imale nikakvih gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar;
S.O. *

Komandant;
B.⁴ Vuković

² Vidi dok. br. 187.

³ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 81.

⁴ Branko

BR. 101

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 19 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE NOU BRIGADE OSME DIVIZIJE DA SE USILJENIM MARŠEM PREBACI NA PODRUČJE TOPUSKOG¹

V
XXXXXXXXXXXXXXXXXX
JUGOSLAVIJE

si.
19. 11. 1943.

ŠTABU II UDARNE BRIGADE VIII DIV.

Situacija na sektoru Glina — Petrinja zahtijeva da se Vaša brigada u najkraćem roku — usiljenim maršem — prebaci na sektor Topusko.² Kamione, koje dobijete za prebacivanje, upotrebljavajte za prebacivanje bataljona obuvenih, tj. onih koji se mogu upotrijebiti odmah za akcije. Bose vojnike zasada ne prebacivati kamionima, već za iste rekvirirati kola kojima će se prebaciti na sektor Topusko.

Kamioni, kada prebace prvu partiju, vraćaće se po drugu, koju će ukrcavati na maršu. Dakle, sve dijelove pokrenite odmah i saopštiti šoferima na kojim pravicima će Vas sretati!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, major,

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1, k. 826 A.

² Prebacivanje brigade izvršeno je u cilju koncentracije jedinica Sedme i Osme divizije za napad na Glinu. Vidi dok. br. 99.

BR. 95

7APOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT- ČKE OD 19 STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM JEDINI- ČAMA ZA OBEZBJEĐENJE NAPADA NA GLINU¹

STAB VIII DIVIZIJE N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Broj: 74 — 1943
19.XI. 1943

Z A P O V I J E S T (Sekcija Petrinja 1 : 100.000)

Prema dosad prikupljenim podacima, neprijateljski gar-
nizon u Glini ima namjeru da isti napusti.² Dosada su već izvje-
sne snage napustile Glinu, a isto tako evakuisale nešto mate-
rijala.

Naša Divizija (bez jedne brigade) sa jednom brigadom
VII Divizije,³ te dva bataljona Banijskog odreda, dobila je
zadatak da odstupajućeg neprijatelja u pogodnom momentu
napadne, razbije i zaplijeni materijal.

Za izvršenje gornjega zadatka:

N A R E Đ U J E M O :

1) I Brigada sa dva bataljona vršiti će pritisak sa pravca
Viduševac i s. Dvorišta. Slabijim dijelovima održavati stalan
dodir sa neprijateljem, i ukoliko se ukaže zgodna prilika, iz-
vršiti i jači pritisak na neprijatelja, tj. upasti u samu Glinu.⁴
Štabovima bataljona skrenuti pažnju da budu samoinicijativni
i energični u dejstvu.

Desno održavati vezu sa snagama III Brigade, koja će se
nalaziti na sektoru s. Selište — Pogledić.

Dva bataljona I Brigade koji se nalaze na sektoru s. Gra-
berje biti će pod komandom Štaba VII Divizije.

2) III Brigada posjeće položaje D. Selište — Pogledić, i
sa istih vršiti pritisak na Glinu. Budno pratiti svaki pokret ne-
prijatelja, i pogodne momente iskoristiti za upad u Glinu. Dej-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 16/4, k. 826 A.

² Neprijateljske snage nisu napustile Glinu. Vidi dok. br. 99 i 106.

³ Riječ je o Četvrtoj NO brigadi. Vidi dok. br. 116.

⁴ Opširnije o napadu na Glinu vidi dok. br. 114, 116, 122, 123, 136,
137, 150, 156 i 158.

stvovati što više samoinicijativno. Lijevo održavati vezu sa I Brigadom, desno sa Banijskom brigadom.

3) Banijska brigada sa dva bataljona Banijskog **odreda** zauzeti će položaj Crni Lug — Majske Poljane, i sa istih položaja vršiti pritisak na Glinu.

Zona širenja lijevo cesta Glina — Maja, a desno **cesta** Glina — Petrinja.

Obratiti naročito pažnju na cestu Glina — Petrinja i, u slučaju povlačenja neprijatelja, tući ga bočno i sleđa.

Desno održavati vezu sa snagama VII Divizije, oko Gore i Graberja, a lijevo sa III Brigadom VIII Divizije.

4) Brdski divizion plasirati će Poljsku bateriju i Brdsku bateriju 75 mm. na prostoru Gornji i Donji Viduševac, i uzeti elemente za gađanje samoga mjesta Gline. Vatru će ove dvije baterije otvarati po naređenju Štaba Divizije.

Brdsku bateriju 65 mm. ostaviti na dosadašnjim položajima sa zadatkom da tuče cestu Glina — Petrinja.

5) Štabovi brigada vezati će se najhitnije telefonski sa Štabom Divizije. Štab Banijske brigade uspostaviti će telefonsku vezu preko Štaba III Brigade VIII Divizije. Vezu neprekidno kontrolisati, tako da uvijek pravilno funkcioniše.

Napominjemo da je veza u ovoj akciji centralno pitanje, i treba joj posvetiti punu pažnju.

Pored telefonske veze osigurati i vezu relejima na konjima.

6) Divizijsko previjalište biti će u s. Čemernici zajedno sa Hirurškom ekipom.

7) Banijska brigada evakuisati će svoje ranjenike, sa svoga brigadnog previjališta, za banijske bolnice.

8) Znaci raspoznavanja za noć 19/20. XI. Moskva — Molotov. Ugovoreni znaci Vlado — Pavle.

9) U slučaju da neprijatelj napusti Glinu, u mjesto će ući i ostati za održavanje reda III Brigada VIII Divizije i dva bataljona I Brigade.

Štab III Brigade i Štab I Brigade biti će odgovorni za red i poredak u samom mjestu nakon oslobođenja. Samo mjesto blokirati i spriječiti civilima svaki ulazak u grad. Međuprostore kontrolisati patrolama. Od plijena evakuisati samo vojnički materijal, dok će se za ostali materijal dobiti naređenje. Pred svaku ustanovu i trgovinu postaviti stražu, koja će zabraniti [ulaz] u iste radnje svim nepozvanim licima. Pravac evakuacije plijena i materijala s. Čemernica.

Štab Divizije biti će u s. Gređani (s. Miljevići).

Napomena: Na sektoru oko Gora ka Petrinji operisati će snage VII Divizije sa dva bataljona I Brigade VIII Divizije. Prijem zapovijesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant p.pukovnik:
V.⁵ Četković

JBR. 96

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 19 STU- DENOG 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE NOV HRVATSKE O BORBAMA U ISTR¹

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
19. XI. 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOVH

Vojnička situacija na teritoriji Istre je slijedeća: naše jedinice postale su aktivnije i posljednjih dana izvedeno je nekoliko akcija. Neprijatelj još uvijek krstari, ponekad i sa manjim snagama, gotovo svim cestama po Istri. Posljednjih dana Nijemci su iz Pule povukli nešto svojih snaga u pravcu Trsta. Isto tako odvlače neki materijal u istom pravcu. U Trstu takođe nemaju jačih snaga a, prema podacima, iza Trsta utvrđuju položaje. Isto tako Nijemci su smanjili posade u garnizonima oko Rijeke. Fašisti su počeli da uspostavljaju svoju vlast u cijeloj Istri, ali im to nije uspjelo, a u onim mjestima gdje su njihove posade osjeća se dvovlašće, odnosno narod je pod uticajem dolaska partizana. Nijemci su počeli u nekim selima naoružavati ljude-seljake da se brane od partizana. Odziv je bio jako slab, odnosno samo ono- što je prisiljeno. Mi smo poduzeli mjere da se takvi slučajevi odmah spriječe, time što ćemo* ih razoružati i objasniti im okupatorske namjere.

⁵ Vlado

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—1, k. 105 C.

5. XI. Izvršen je napad na jedan kamion na glavnoj **cesti** Trst — Rijeka. Ubijen je jedan vojnik, a kamion oštećen.

7. XI. Napadnut je iz zasjede jedan kamion na **glavnoj** cesti, ubijen je jedan Nijemac i nekoliko je ranjeno. Istoga dana ubijena su 3 domaća fašista i nekoliko špijuna.

10. ov. mj. jedna naša četa razoružala je 28 karabinjera u Cerovlju koji su se predali bez otpora. Zaplijenjen je jedan teški mitraljez, nekoliko šmajsera i ostale spremne, a karabinjeri su svi pušteni. Ova akcija je dobro djelovala na moral naroda. Istoga dana porušeno je nekoliko telefonskih stupova.

17. ov. mj. u blizini Matulja naša IX četa sačekala je u zasjedi njemački luksuzni automobil. Ubijena su dva njemačka oficira, dok je jedan teško ranjen. 18. ov. mj. između Učke i Matulja sačekan je u zasjedi jedan njemački kamion, koji se odmah zapalio poslije prvih plotuna. Ubijeno je nekoliko njemačkih vojnika, a kamion je uništen.

Svima našim jedinicama data su naređenja i uputstva za izvođenje akcije na cijelom teritoriju Istre.

Naše jedinice, djelomično, gdje za to ima mogućnosti, biće povećano brojno stanje.

Komandni kadar koji smo tražili još nismo dobili niti ma kakav odgovor na naše izvještaje. Molimo vas da komandni kadar koji nam budete poslali bude dobar, te da ga možemo korisno upotrijebiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, major:

BR. 101

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE »VASILJ GACE-
gA« OD 19 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE
DIVIZIJE NOV HRVATSKE O BORBI NA ČUNGAR BRDU¹**

Š T A B

T BRIGADE VII UD. D. N. O. V.

HRVATSKE

Op. Br. 3

Dne 19-XI-1943

Dostavljamo operativni
izvještaj o borbi sa
neprijateljem na Čungar
Brdu.

ŠTABU VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

1) Noću između 14 i 15 novembra t. g. vršena je akcija na Cazin.² Naša brigada imala je zadatak da spriječi neprijateljsko nadiranje od Ostrošca u pravcu Cazina. Bataljoni su zaposjeli položaje, prema zapovijesti,³ u 21 čas. U 23 časa naišao je neprijatelj od Ostrošca u pravcu Cazina u jačini od jedne satnije, isti je napadnut i u paničnom bijegu pobjegao u Ostrožac.

Na dan 15-XI-1943 g. u 9 časova naišao je neprijatelj istim pravcem sa 4 tenka i pješadijom. Tenk je došao do prve nagazne mine, ista je eksplodirala, a tenk se povratio nazad neoštećen. U izgledu je da je granata od našeg topa udarila u minu ispred tenka, te je ista eksplodirala. Pješadija je polazila par puta potpomognuta tenkovima, ali su uvijek odbijeni. Veliki tenk tukao je sa jednog mjesta naše položaje, dok su ostali tenkovi okrenuli u pravcu s. Majetići ka položaju IV bataljona. Neprijateljska pješadija širila se u strane lijevo i desno od puta tako, da mu je lijeva kolona išla u pravcu Osredka, a desno u pravcu s. Majetića. Zatvaranjem tih pravaca oslabili smo samo osiguranje pored ceste, te je neprijatelj uspio da nas razdvoji tako, da je IV bataljon odstupio u pravcu Stijena, dok su ostali pod pritiskom jačeg neprijatelja odstupili pravcem Kupresi — Gradina, gdje smo zauzeli prihvatne položaje. Neprijatelj je dijelom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 815.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 72 i 84.

³ Vidi dok. br. 72.

posjeo Čungar Brdo, dok je ostatak njegovih snaga krenuo u pravcu Cazina. III brigada primila je borbu ispred Cazina, da bi istoj olakšali položaj, uputili smo jedan bataljon ojačan sa jednom četom da izbjie na cestu između Čungar Brda i Ostrošca sa zadatkom da vrše pritisak neprijatelju sa leđa, dok ovaj vodi borbu sa III brigadom. Dok je ovaj bataljon stigao na određeni položaj, neprijatelj je uspio ući već u Cazin.

Nemajući veze sa Štabom divizije, ovaj štab donio je odluku da se sa brigadom povuče u pravcu Todorova.

2) U ovoj akciji zarobljeno je **18 neprijateljskih vojnika** 2 puškomitraljeza (»Brno«), jedan šmajser, **15** karabina, **600** metaka za mauzer i **40** metaka za išmajser.

3) Neprijateljski gubici nisu nam poznati, ali po izjavi štabova bataljona bili su dosta veliki.

4) Naši gubici su bili i to: 6 mrtvih, 18 ranjenih i 4 nestala.

5) U ovoj akciji držanje boraca bilo je dobro iako sam teren nije odgovarao. Teža oružja dobro su korišćena. Starješine su se prilično snalazile ali sama širina fronta brigade pospješila je neprijatelju prodor. Veza između bataljona u početku borbe bila je stalna, dok kasnije nije uopšte postojala i ovo je doprinijelo uspjeha neprijatelju. Zbog magle, a nedostatka veze, borci su mislili od neprijatelja da je naš neki bataljon te su upućivali patrole radi veze, koje su ustanovile da je to stvarno neprijatelj.

Evakuacija ranjenika bila je dobra.

U ovoj borbi utrošeno je municije i to: 2605 mauzerskih metaka, talijanske za puške 2978 metaka, za »Bredu« 300 metaka, mina iza teški bacač 41 komad, mina za laki bacač 16 komada i 8 udarnih granata za protivkolski top. Manjak u oružju sa naše strane bio je: protivkolska puška (engleska), 1 mali bacač, laki mitraljez »Šarac«, teški mitraljez »Breda«. Krivci za izgubljeno oružje saslušavaju se.

Prilog: liste sa pregledom gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara,
Pero Lalović

Komandant-kapetan,
Rade⁴

(M. P.)⁵

⁴ Milojević

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA NOU BRIGADE »BRAĆE RADIĆA« OD
19 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE
ZONE O BORBAMA KOD LUDBREGA¹**

ŠTAB
UDARNE BRIGADE
»BRAĆE RADIĆA«
N o V. HRVATSKE
19. XI. 1943

ŠTABU II OP. ZONE N.O.V. I P.O.H.

Na sektoru gdje je u akciji brigada »Braće Radića« ne nalaze se manji neprijateljski garnizoni, već jedino garnizon Varaždin. U vremenu od prošlog izvještaja do sada imali smo dvodnevnu borbu sa neprijateljem na položajima oko Ludbrega.² Uspjeh sa naše strane bio je zadovoljavajući budući je neprijatelj imao dosta gubitaka i osujećena mu je namjera prodora do Koprivnice, već je isti odbačen u pravcu Varaždina. Komandno osoblje zadovoljava, jedino što imamo veći broj dezertera i to iz okolnih mjesta iz kojih je ljudstvo mobilisano a imamo priličan broj prebjeglih u razne naše jedinice, odnosno brigade koje se nalaze oko nas. Zamolili smo Štab Zone da sve takovo ljudstvo, koje samovoljno napusti brigadu, da se isti povrate iz raznih brigada u svoju matičnu.

Svakodnevno kad borbe nema, radi se na stručnom usavršavanju kako boraca tako i komandnog kadra bilo u vojničkim bilo u političkim pitanjima. Na dan 11 ovog mjes. I bataljon nalazio se je sa dvije čete u Puhlaki, a sa jednom četom u Sigetcu. II bataljon nalazio se je u Ludbregu, te je slao patrole u pravcu Šemovca, Jalžabeta i Martijanca, jer je neprijateljska motorizacija primijećena u tim pravcima. III bataljon nalazio se je na položajima Kapela, V. Bukovec i M. Bukovec. Patrole su se slale u određenim pravcima. IV bataljon nalazio se je u Slokovcu. Slao je patrole Sigetec — Globočec i uz Bednju.

Istoga dana su svi bataljoni vršili bojno gađanje teškim mitraljezima.

12 ovog mjeseca I bataljon nalazio se je sa dvije čete u Puhlaki, dok je jedna četa bila u Sigetcu. Sa četama radilo se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47—6, k. 1472 A.

² Vidi dok. br. 179 u ovoj knjizi i dok. br. 23/2—3, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

politički i vojnički. II bataljon bio je na istim položajima **pred-**hodnog dana. U 14.45 na položaje II bataljona naišla je neprijateljska motorizacija srednje tonaže iz pravca Hrženica Selnik. Na položaj 2 četa napao je neprijatelj jačinom 40 vojničkih kamiona, 22 tenka, od kojih je bilo 6 (24 tone), sa topovima, 6 blindiranih kamiona, i sa 20 motor bicikla. Brojno stanje bilo je oko 1.800 vojnika.³ Po svemu izgleda da je to bio motorizirani pojačan puk iz Krapine i Zagreba. Tenkovi sa pješačkim grenadirima prešli su odmah iz sela Selnik u napad na položaje druge čete. 2 četa a potom i 1 četa prihvatile su borbu i premda se vidjelo da je neprijatelj mnogo nadmoćniji, u dvosatnoj žestokoj borbi, iako su položaji bili tučeni jakim artiljerijskom i bacačkom vatrom, neprijatelju su nanaseni dosta osjetljivi gubitci, jer je izbačeno iz stroja oko 50 neprijateljskih vojnika. U 16.43 sati čete su se povukle na kotu 155, bez gubitaka, i tamo odmah posjele položaje. Neprijatelj je u 17 sati posjeo Ludbreg. U 20 sati sa novih položaja uputio je II bataljon jednu podoficirsku patrolu u nasilno izviđanje do Ludbrega. Ista se patrola sukobila na mostu sa njemačkom oficirskom patrolom, te im je ubila 4 člana iste patrole, a sa strane patrole II bataljona jedan je lakše ranjen. III bataljon nalazi se na istim položajima predhodnog dana. Pojačavane su barikade, te je sa starih položaja u jutro 13. ovog mjeseca u 4 sata posjeo položaje nad kosama iznad Čukovca. IV bataljon nalazio se je na položajima predhodnog dana. Kod ovog bataljona toga dana bilo je slijedeće: oko 16 sati naišli su tenkovi iz pravca Varaždina prema Ludbregu.⁴ Izdato je naređenje: da zamjenik komandanta bataljona Drk Tomo sa 3 četom krene u Sigetec i da uhvati vezu sa II bataljonom, dočim je drug Drk Tomo umjesto da hvata vezu sa II bataljonom upao sa četom u sam Ludbreg u kojem je već motorizacija ulazila tako, da se četa razišla u dva pravca, i to: jedan dio s oficirskom pri Štabu brigade Miočinovićem,⁵ a drugi dio sa zamjenikom komandanta bataljona Tomom Drk. Četa se je poslije dva sata vremena sakupila, osim nekoliko drugova koji su se raspršili.

Na dan 13 ovog mjeseca I bataljon oko- 2 sata noći krenuo je sa položaja Puhlaki u Ludbreg — Vinogradi, gdje je zauzeo položaj II bataljona, koji je otišao da osigurava Dugu Rijeku. Položaj kod I bataljona bio je zauzet već u 4 sata izjutra istoga dana. Isti je položaj držao I bataljon do 9 sati ujutro kada se je morao povući sa razloga što je banda sa teškim tenkovima

³ i ^A Na pravcu Varaždin—Ludbreg prodirala je skupina Geiger—Devčić. Opširnije o tome vidi dok. br. 186 u ovoj knjizi i dok. br. 23/2—3, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Stevo

nadirala iz Ludbrega a pješadija zalazila je sa boka od Kučana. Bataljon zauzeo je položaj na prvoj koti iza Ludbreg — Vinograda u pravcu ciglane i Ludbrega. Neprijatelj je naišao na položaje gdje je bio I bataljon i sa tih položaja tukao je u bok IV bataljonu. U 12 sati napravljen je juriš sa jednom četom I bataljona, te su uspjeli krenuti ustaše sa nekih položaja. Poslata je odmah još jedna četa u pomoć 1 četi, te su zajednički izvršile na neprijatelja kontrajuriš te ustaše odbacili u sam Ludbreg, i zauzeli stari položaj koji su morali pod pritiskom jačeg neprijatelja napustiti. U toku juriša neprijatelj je imao 2 ustaška časnika ubijena i oko 30 ustaša šlto mrtvih i ranjenih. Neprijatelj je kupio mrtve i ranjene pod vatrom svog teškog naoružanja i teških tenkova. Na strani I bataljona, koji je vršio juriš, nije bilo niti mrtvih niti ranjenih. Zaplijene su tom prilikom dvije puške »Manliher« jedan pištolj jačeg kalibra, nešto municije i 200 komada parabelske municije.

II bataljon posjeo je položaje Dugu Rijeku — Krčevina u Debeloj šumi i održavali su vojničke i političke časove, dok je I i IV bataljon vodio borbu.

III bataljon zauzeo je nove položaje na kosama iznad Cukovca, gdje su se ukopavali i dovršavale barikade, kada je po naređenju povuko se bataljon bliže I bataljonu i zauzeo položaje u Vinogradima iznad Cukovca. Kod ovog bataljona do borbe nije došlo.

IV bataljon bio je sa 1 i 3 četom na položaju iznad Globočeca. Dočim 1-četa i teško odjeljenje bili su na položajima kod Ludbrega (kota 155).

Kod ovog bataljona neprijatelj je već primijećen oko 7.50 časova da skida barikade sa mosta i da istu baca u Bednju. Teško odjeljenje i 2 četa otvorila je vatru na barikade kod mosta. Po otvaranju vatre neprijateljski tenkovi su se kretali u pravcu Globočeca, a iza tenkova pojavili su se mali automobili na koje je otvorena vatra iz 6 mitraljeza. Oko 10 časova primijećeno je da se povlači I bataljon sa svojih starih položaja, te je tom prilikom povukla se i 2 četa IV bataljona. Ova četa nije bila obaviještena o povlačenju I bataljona, jer je I bataljon obustavio vatru budući je cjelokupna vatra teškog naoružanja prebačena sa položaja I bataljona na I četu IV bataljona. Naređeno je sa strane operativnog oficira da se ova četa povuče na susjednu čuku prema Globočecu koja nije bila tučena od topova i bacača. 1 i 3 četa zauzele su položaje iza Globočeca ujutro u 2 sata, te je sa tih položaja primijećeno kretanje iz Ludbrega prema Globočecu, te su se isti vratili ponovo za Ludbreg i krenuli u pravcu Sigetca otkuda su krenuli

preko polja i izbili iza barikada za Globočec. Tu su se malo zadržali, bacili su nekoliko mina i krenuli u pravcu Ludbrega. Iza toga došla su tri laka oklopna automobila a za njima četiri teška tenka koji su bili natrpani ustašama i Nijemcima. Isti su se iskricali u Lasno Šumi između Globočeca i Sigetca. Tu su se zadržali neko vrijeme i krenuli u pravcu Ludbrega. Nakon sat vremena stigle su ustaše u Vinograde i krenuli u streljačkom stroju prema 1 i 3 četi put visova Globočeca i pi ramide. Banda je lagano napredovala. Naše dvije čete IV bataljona čekale su. Kad su došli bliže te počeli da otvaraju vatru ove dvije čete otvorile su također, i to: 3 četa i vod 2 čete koji je stigao sa položaja iznad Ludbrega (kota 155). Kada je banda naišla na 3 četu ista četa imala je juriš sa jednim vodom sa desnog krila u kojem je palo nekoliko ustaša a naš jedan drug bio je ranjen u ruku i nogu iz mitraljeza.

14. ovog mjeseca budući je banda sa cijelom motorizacijom napustila Ludbreg i okolne položaje bataljoni su bili razmješteni kako slijedi.

I bataljon sa jednom četom u Ludbreg, a sa dvije ostale čete, koje su bile na ishrani u Kućanu, također su se tokom večeri priključile ovoj četi koja se nalazi u Ludbregu. To stanje ostaje nepromijenjeno- do 19 ovog mjeseca.

II bataljon nalazi se u selu Kućan — Puhlaki u kojem sastavu nalazi se protutenkovski top. To- stanje ostaje nepromijenjeno do 19. oimjeseca.

III bataljon nalazi se na položajima Čukovec koje stanje ostaje nepromijenjeno do 19. o.m.

IV bataljon nalazi se na položajima Globočec, gdje ostaje stanje nepromijenjeno do 19. o.m.

Neprijatelj je ijmao za vrijeme ove dvodnevne borbe preko stotinu izbačenih iz stroja što u mrtvima što u ranjenima, što smo dobili iz vjerodostojnih izvještaja od strane civila i sa naše strane od naših bataljona koji su bili u borbi.

Sa naše strane imali smo jednoga mrtvog 4 ranjena i oko 15 raspršenih. Jedinice koje su bile na jurišu istakle su se svojim jurišima. Niko naročito ne može biti pohvaljen, budući je cijela brigada bila u borbi sa nadmoćnim i jako naoružanim neprijateljem.

Zaplijenjeno oružje: dvije puške »Manliher«, jedan pištolj jačeg kalibra, nešto municije i 200 komada parabelske municije.

Budući je neprijatelj izveo iznenadan napad na Ludbreg i kako je bio brojčano premoćan, a u teškom naoružanju osobito, to su akcije, tj. odbrana i napad ove brigade bile efikasne i jake

budući su neprijatelju u drugom danu borbe nanijeti veliki guibitci ne dozvolivši mu probijanje ka Koprivnici, već je odbačen u Ludbreg i od Ludbrega morao se povući sa cijelom motorizacijom u Varaždin.

U napadu sa neprijateljske strane učestvovali su ustaše, Nijemci u tenkovima i SS nemački odredi sastavljeni od Holanđana, Rumuna, Belgijanaca i drugih nacija.

Sa naše strane utrošeno je 6.700 metaka. Bombi nije utrošeno, već je utrošeno 4 komada, mina.

Utrošenu municiju popunili smo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Robić Ivan

Komandant:
Štok⁶

(M.P.)⁷

⁶ Izidor

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

AVIZO ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE OD 20 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐE-
NIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLINU¹

AVIZO — ZAPOVIJEST

Štabu IV Korpusa Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije

Pošto se avizirani odlazak njemačke posade iz Gline odugovlači,² to ćemo preduzeti napad na Glinu bez obzira koja će je posada braniti.

Napad će vršiti VII, a osiguranje i napad na Gore VIII divizija.³

Napad VII divizije potpomagaće Haubički divizion i Poljska baterija sastavljena od topova obadvije divizije.

Kao pripremu za izvršenje dodijeljenih zadataka preduzeti:

VIII divizija pristupiće odmah koncentraciji snaga na sektor Gora — Bačuga.

Poljske topove u toku noći uputili u s. Paušek ml., gdje će ih preuzeti VII divizija.

VII divizija grupisaće svoje snage u duhu ideje napada na Glinu. Sa koncentracijom otpočeti kada dvije brigade VIII divizije dođu na sektor Gora — Bačuga, radi čega odmah uhvatiti vezu sa Štabom VIII divizije.

Haubički divizion postaviće se sa jednom baterijom na sektoru Viduševac, a sa jednom baterijom na sektoru Joševica.

Motrite stalno na komunikacije Glina — Petrinja i budite spremni za akciju ako neprijatelj otpočne izvlačenje prije

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—1, k. 424.

² U Glini se tada nalazio jedan bataljon SS pancerni grenadir regimente »Danmark«. On je napustio Glinu početkom prosinca 1943 god. Vidi dok. br. 28/6—1, k. 150, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ O. napadu na Glinu i Gore vidi dok. br. 114, 116, 122, 123, 128, 136, 137, 150, 156 i 158.

našeg napada na Glinu. Ovo naročito imajte u vidu pri pokretu na nove položaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
V.* Holjevac

Komandant,
pukovnik:
Ivo Rukavina

(M. P.)⁵

DOSTAVLJENO:

štabu VII i VIII divizije NOVJ,
I haubičkom divizionu IV korpusa NOVJ,
Ceti za vezu Štaba korpusa.
20. novembra 1943 u 15.15 sati kurirom.

⁴ Većeslav

⁵ Okrugli pečat: Stab Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 20 STU-
DENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠE-
NJE ŽELJEZNIČKE PRUGE VIROVITICA — NAŠICE¹

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 303/43
Dan 20-XI-1943

ŠTABU XVIII BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU BRODSKE BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU CEHOSLOVAČKE BRIGADE NOV HRVATSKE

Rad na rušenju pruge u toku prošle noći nije pokazao go-
tovo nikakove rezultate.² Kad se upoređi dužina srušene pruge
i zadatak, koji je dobila ova divizija, onda *iz* (toga proizilazi, da
će na ovakav način rušenja ova pruga biti izbačena iz saobra-
ćaja najbrže za mjesec dana.

U cilju što bržeg uništenja i izbacivanja iz saobraćaja
pruge Virovitica — Našice, jer je to u interesu sprečavanja
neprijateljske koncentracije za nameravanu ofanzivu na nas,
to će se rušenje produžiti u toku sutrašnjeg dana i noći.³ Za
taj posao jedinice će mobilisati sve civilno stanovništvo spo-
sobno za ovaj posao iz baza u kojima se sada nalaze.

XVIII Brigada rušiće prugu na sektoru od istočnog dijela
sela Donji Meljani (kota 126) do zapadnog dijela sela Cabune
(kota 110).

Brodaska brigada na prostoru od zapadnog dijela sela
Cafoune, tj. od kote 110 do Suhopolja.

Čehoslovačka brigada rušiće prugu na sektoru D. Meljani
— Slađojevci.

Početak rušenja za XVIII i Brodsku brigadu sutra 21.
XI. 1943 najdalje do 16 časova, odnosno pokret iz sadanjih baza
izvršiti odmah poslije ručka, tako da se na prugu stigne blago-
vremeno po danu i otpočne rušenjem.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 16/1, k. 881.

² Riječ je o rušenju komunikacije Virovitica—Podravska Slatina.
Vidi dok. br. 125.

³ Vidi dok. br. 125.

Izviđačka odjeljenja sa informativcima uputiti blagovremeno na određene im sektore za rušenje pruge, koji će kontrolirati i o svakoj eventualnoj promjeni izvještavati svoj štab.

Čehoslovačka brigada takođe otpočeće sa rušenjem pruge na svom sektoru što je moguće ranije, imajući u vidu zaimorenost svojih vojnika od posla koji su izvodili dan ranije. Svakako nastojati da se sa rušenjem počne što ranije.

Na rušenju pruge ima se ostati do 4.30 časova 22. ov. mj. Nakon završenog posla jedinice će se povući i to:

Brodska brigada u selo Cabunu.

XVIII Brigada u selo G. Miholjac i Španat. Štab u G. jyhholjcu.

Čehoslov. brigada u selo D. Kusonje i Lukovac. Štab u Lukovac.

Štab Divizije u selu Cabuni.

Štab Brodske brigade narediće svojim jedinicama odmah po dolasku u mjesto odmora, da se prekopaju ceste prema Slatini i prema Virovitici i da se naprave barikade za sprečavanje neprijateljskih tenkova. Protivtenkovske puške kao i protivtenkovski top rasporediti bataljonima koji zaposjedaju istočni i zapadni dio sela, kako bi mogli odmah stupiti u dejstvo za slučaj potrebe. Naročitu opreznost sprovesti za vrijeme boravka u ovom mjestu kako noću tako isto i danju. Dalnje patrole upućivati u pravcu Virovitice i Slatine. Tako isto patrolama se povezati sa jedinicama XVIII i sa jedinicama Čehoslovačke brigade.

Štab XVIII Brigade, a tako isto i Štab Čehoslovačke brigade za slučaj nailaska neprijateljskih snaga na Brodsku brigadu bez posebnog naređenja priteći tu pomoć ovim jedinicama, udarajući neprijatelja bočno ili sa leđa, bilo to da dolaze sa pravca Virovitice ili sa pravca Slatine. Ukoliko bi neprijatelj naišao sa pravca Virovitice, jedinice XVIII Brigade bliže su radi zaobilaženja neprijatelja nego jedinice Čehoslovačke brigade, te će u tom slučaju angažovati se jedinice XVIII Brigade, a tako isto, ukoliko bi naišao i sa pravca Slatine, angažovaće se jedinice i XVIII i Čehoslovačke brigade.

Informativnu službu razviti do najvišeg stepena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Mil.⁴ Stanivuković

(M. P.)⁵

⁴ Milan

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 20 STUDE-
NOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O RASPOREDU I DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA U
GORSKOM KOTARU, HRVATSKOM PRIMORJU I LICI¹

ŠTAB
XIII DIVIZIJE NOVH
20. novembra 1943.
Br. 108.

22. XI. 1943²

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE
ŠTABU IV KORPUSA NOV i POJ

Operativni izvještaj
od 8. XI. do 18. XI. 1943.

VOJNIČKA SITUACIJA:

Podatci o neprijatelju:

Na obalskom pojasu i otocima u posljednje vrijeme neprijatelj je razvio aktivnost u pravcu Novog, Bribira i na otok Krk, Cres i Lošinj. Prema nepotvrđenim podacima neprijatelj u Crikvenici ima oko 2000 vojnika i oko 160 motornih vozila sa kojima je poduzimao napade prema naprijed navedenim mjestima i otocima. — Na sektoru Gorskog Kotara njemačke snage vrlo su male, a većina mjesta su prazna tj. bez Nijemaca. Prema neprovjerenim podacima Nijemci su napustili sva mjesta u Gorskom Kotaru sem što je u Ogulinu ostalo 30 vojnika (na želj. stanici) i 20 vojnika u Gomirju. Prema nekim podacima ove posade imale bi se povući još u toku današnjeg dana. U Ogulinu nalazi se jedna ustaška bojna, nešto domobrana³ i žandara. U Gqmirju oko 40 četnika koji su se u posljednje vrijeme naoružali. U Vrbovskom jedna satnija domobrana. Srpske Moravice, Brod Moravice i Skrad: nema nikakvih neprijateljskih snaga. Delnice: nepoznat broj ustaša i mještana koji su se u posljednje vrijeme naoružali. Ravna Gora i Mrkopalj: Nijemci, također iz tih mjesta trebali su se povući a na njihova

/ ¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21—1, k. 105 C.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ U Ogulinu su se tada nalazile: Trideset treća ustaška i jedna željeznička (domobranska) bojna. Vidi dok. br. 18—4, k. 107 B i dok. br. 3/383 do 385 u mikroteci Vojnoistoriskog instituta.

mjesta trebali su doći ustaše i domobrani, još 16. o. mj. Na Kupjak došlo je 40 ustaša od Ogulina koji su navodno trebali otići kao posada u Ravnu Goru. Lokve, Fužine i okolna mjesta dosada držale su male snage njemačke uz pomoć tenkova. Iz tih mjesta još nema podataka jesu li se Nijemci povukli. Crni Lug, Cerovo i Čabar Nijemci su napustili već više dana sem što su sa nekim teškim patrolama prolazili kroz ta mjesta.

Raspored naših jedinica:

I brigada: U sastavu 4 bataljona jačine 700 boraca, na položajima Ledenice — Lukovo.

II brigada: U sastavu 4 bataljona jačine 800 boraca, na sektoru Gospića, Brušane, Vrebac.

III brigada: U sastavu 4 bataljona — 800 boraca, na sektoru Jasenak — Bijelsko — Mrkopalj.

IV brigada: U sastavu 4 bataljona oko 700 boraca, u pokretu poslije izvršene smjene Ledenice — Lukovo prema Perušiću.

I odred: U sastavu 2 bataljona jačine 350 boraca, na položaju: jedan bataljon kod Mrkoplja u Širokoj Dragi, drugi bataljon na Vratniku.

II odred: Kao cjelina isti ne postoji. Uslijed loše situacije na sektoru Gorskog Kotara isti se nije mogao održati ai cjelini, neki dio tog odreda prebačen je u sastav Divizije a veći broj boraca dezertiralo je neprijatelju ili svojim kućama.

Art. divizion: Nalazi se u Tuževiću, a jedan dio na položaju prema Ogulinu

8. XI. 1943 g *I brigada:* I bataljon u Ledenicama, sa jednom četom na položaju Bater, koja zatvara pravac Novi — Mošune. II bataljon na položaju Lukovo, sa jednom četom prema Liču, a jedna četa u Maševu, koja upućuje patrolu u pravcu Breza i raskrnicu puteva Široka Draga — Lukovo — Ravno — Maševo. III bataljon u Drežnici, a jedna četa na Mošunama. IV bataljoh u Lukovu, sa jednom četom na Kalcu, koja postavlja zasjedu na putu Lič — Grižane. Zadatak bataljona: zatvaranje pravca Grižane — Lukovo i Bribir — Lukovo. Patrola II bataljona, koja je upućena iu Lič, iznenađena je u kući od njemačke patrole. Hrabrim postupkom vođe patrole vodnika Orlić Nikole, koji se je tukao kundakom svoje puške dok je nije slojmio, a onda otetim šmajserom od neprijatelja, i konačno rukama, uspjela se je patrola izvući iz

kuće i spasiti se. Junaštvo vodnika Orlića Nikole ističe se kao primjer, jer je isti u borbi prsa o prsa savladao pet neprijateljskih vojnika i time stvorio potrebno vrijeme patroli da se spasi.

II brigada: Kroz cijelih proteklih 10 dana nije imala neke veće borbe sem patrolnih izviđanja.

III brigada: Kroz proteklih 10 dana nije imala većih akcija sem što je bilo patrolno izviđanje i neprijateljska djelatnost artiljerije na položaje te brigade, ali žrtava nije bilo. Na položajima vršena je smjena bataljona. 17-og dva bataljona (I i IV) upućena su na sektor Alana prema Primorju pošto se je očekivao neprijateljski prodor iz Novog prema Senju i oslobođenom teritoriju.

IV brigada: Brigada je izvršila pokret iz Prokika u pravcu Otočca, gdje je stigla u 22 časa i smjestila se za konačište.

I odred: I bataljon u Širokoj Dragi radi osiguranja materijala i izviđanja neprijatelja prema Mrkoplju. II bataljon na Vratniku.

Art. divizion: U Tuževiću na odmoru, gdje je vršio obuku na topovima. Jedan dio na položaju prema Ogulinu.

od 9 do
12. XI. 1943 g. *I brigada:* na starim položajima bez nekih promjena. Bilo je patrolnih izviđanja.

IV brigada: Nalazi se u Otočcu na odmoru. 10. XI. po zapovijesti G.Š.⁴ brigada je krenula iz Otočca u 14.30 sati za Ličko Lešće, gdje je stigla u 17 časova i smjestila se po kućama za konačište. 11. XI. brigada je krenula iz Ličkog Lešća za Perušić, gdje je stigla u 16. 30 sati i smjestila se za hranu po kućama. 12. XI. po zapovijesti Operativnog štaba za Liku brigada je zauzela slijedeće položaje: Štab brigade smjestio se u selu Prvanci. I bataljon na položajima Lički Osik. II bataljon na položaju Mušaluk. III bataljon na sektoru Pazarišta a IV bataljon u rezervi u selu Jurišići kraj Perušića. Ovi položaji preuzeti su od naše II brigade, u 23 sata neprijatelj je pokušao sa jednom satnijom ustaša da se prebaci kod mosta preko rijeke Gospić —

⁴ Glavnog štaba

Lički Osik. Neprijatelj je pokušavao tri puta i sva tri puta je odbijen našom vatrom iz pušaka i puškomitraljeza i (minobacača. Tom prilikom neprijatelj je imao 5 mrtvih i 2 ranjena, što je ustanovljeno preko jednog ustaše koji se je drugog dana predao na položaju našim jedinicama. Istog dana ubijen je jedan ustaša i jedan je ranjen kad su prolazili iz jednog bunkera u drugi. Bataljon koji je išao iz Perušića prema Klancu, odmah je primio borbu sa ustašama. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i 15 ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Plijena nije bilo. U borbi izgubljen je jedan puškomitraljez. Bataljon se je povukao na desnu stranu Like i zauzeo* položaje, dok je jedan vod branio ulaz neprijatelju u Pazarište. Navečer neprijatelj se je povukao na svoje polazne položaje. Sa jednom četom, jednim mitraljeskim odjeljenjem ponovo je zaposjednut položaj Oteš (kota 745) i Klanačko Polje, dok ostale jedinice nalaze se s desne strane obale Like u selu Kaluđerovcu.

- . XI. 1943 g. *I brigada*: Neprijatelj motorizacijom i pješadijom krenuo je iz Crikvenice i Triblja za Novi. Jedinice koje su držale položaje kod Sv. Jakoba povukle su se uslijed jake neprijateljske vatre na položaje sjeverno od Novog. U toku noći izvršen je finglirarui napad na neprijatelja u Novome. Rezultat tog napada nije poznat a nije se mogla ustanoviti jačina i iraspored neprijatelja. Bataljon koji se nalazio u Drežnici izvršio je pokret za Primorje. Četa tog bataljona koja se nalazila na Mošunama upućena je kod Zrnovca sa zadatkom da prekopa cestu Novi — Senj i da brani taj prekop u slučaju nailaska neprijatelja. Jedna četa na položaju kod Grižana vodila je borbu sa Nijemcima koji su nadržali sa motorizacijom. Na cesti Grižane — Bribir uništen je jedan neprijateljski tenk. Pod vatrom neprijateljske artiljerije i minobacača četa se je povukla iznad Grižana. Prema Grižanima upućena je jedna četa koja je zasjela položaj Barci sa zadatkom zatvaranja pravca od Grižana za Bribir. Ova četa zadržavala je neprijatelja do mraka ali je pod nadmoći nepri-

jateljske vatre i tenkova bila odbačena a neprijatelj si prokrčio put prema Bribiru.

IV brigada: Na položajima jedinice su se utvrđivale. U 14 sati ubijen je jedan ustaša koji je išao sa patrolom radi izviđanja naših položaja. Na ostalim točkama, kroz cio dan, bilo je puškaranje na naše i neprijateljske snage.

Art. divizion: Jedan top uputio je preko Krivog Puta kod I brigade radi dejstva i sprečavanja neprijatelja kod prodora prema Senju. Ostale jedinice na starom mjestu.

14. XI. 1943 g. *I brigada:* Neprijatelj sa tri manja tenka i nešto pješadije pokušao je od Novog prema Bateru ali nakon kraće borbe bio je vraćen uz neznatne gubitke.

IV brigada: Na položajima bilo je djelomično puškaranje sa neprijateljskim izviđačkim patrolama. Ubijen je jedan ustaša. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Art. divizion: Upućena je jedna haubica 100 mm. na položaj kod Veljuna sa zadatkom da tuče komunikaciju Senj — Novi i Senj — Krivi Put ukoliko bi neprijatelj uspio da prodre u Senj. Poljska baterija postavljena je na položaj na Vratniku sa zadatkom da tuče položaj Senj i okolicu u slučaju prodora neprijatelja.

- 15 do
18. XI. 1943 g. *I brigada:* 15. XI. pod jakom artiljeriskom i minobacačkom vatrom, koja je pomagala pješadiju, naše jedinice bile su primorane povući se sa položaja koje su držale. Neprijatelj je sa pješadijom zaposjeo položaje koje su držale naše jedinice. Jedna četa bačena je za leđa neprijatelju koji je za kratko vrijeme napustio položaj i povukao se. Sa sobom odnesao je nekoliko mrtvih i ranjenih. Na položaju nađena su dva mrtva civila koji su služili kao vodiči neprijatelju. 16. XI. neprijatelj u jačini oko 150 vojnika krenuo je od Novog i oko 100 vojnika od Bribira prema našim položajima. Nakon duže borbe i protivnapada naših jedinica neprijatelj je odbijen i povukao se na svoje polazne položaje. Na našoj strani bila su dva ranjena druga. U toku noći izvršen je fingirani napad na Novi bez rezultata. 17 i 18. XI. nije bilo borbe sem jača artiljerijska aktivnost sa ne-

prijateljske strane, a također i sa naše strane. U ovim borbama imao je neprijatelj 25 mrtvih.⁵
IV brigada: U proteklo vrijeme nije bilo veće borbe sem patrolnih izviđanja sa naše i neprijateljske strane. Našim jedinicama predala su se 4 ustaše, jedan sa oružjem (puškoim), a ostala trojica bez oružja.

I odred: 18. XI. na cesti Mrkopalj — Lokve podpuno je uništen jedan tenk u kome su poginula tri člana posade. Bataljon koji se je nalazio u Širokoj Dragi prebačen je u Jasenak pošto jedinice III brigade koje su se tamo nalazile prebačene su za Primorje.

Art. divizion: Poljska baterija prebačena je u Senj te postavljena na položaj sjeverno kod Senjskog parka sa zadatkom da tuče neprijateljske ratne brodove i sprečava eventualno približavanje i iskrcavanje neprijateljskih snaga u Senjskoj luci.

Tenk koji je uništen na cesti Ogulin — Jasenak, u istom je poginulo 6 članova posade. Zaplijenjen je jedan teški mitraljez i jedan laki i tri pištolja. Tenk koji je uništen na cesti kod Grižana, u istom su poginula tri člana posade i tenk je potpuno uništen tj. naknadno zapaljen.

Gubitci neprijatelja:

U ovim borbama ubijeno je oko 51 Nijemac i ustaša i veći broj ih je ranjen. Uništena su dva tenka. Zaplijenjeno jedan teški mitraljez, jedan laki mitraljez i tri pištolja.

Naši gubitci:

6 ranjenih, od tih dva teško a četiri lakše ranjena. Izgubljen jedan puškomitraljez. Utrošak municije nije poznat pošto nemamo podataka od jedinica.

Kritički osvrt:

U periodu vremena 8 do 18 ov. mj. naše jedinice nisu bile dovoljno iskorišćene. Štab divizije davao je jedinicama naređenja za aktivnost ali rezultati su izostali. Kako štabovi brigada, tako i čitav kojmandni kadar pokazuju malo inicijative. Uslovi za izvođenje operacija, tj. postavljanje zasjeda, napadanje manjih neprijateljskih posada itd. postojali su.

⁵ Poslednja rečenica ovog pasusa dopisana je mastilom.

I za vrijeme ovog perioda opaža se da naše jedinice još ne iskorišćavaju sva borbeno sredstva koja nam stoje na raspolaganju. Uglavnom, borba se vodi protiv neprijateljskih tenkova samo sa minama. Niži štabovi zadovoljavaju se uništenjem tenka i smatraju da je to dovoljno, puštajući da pješadija koja prati tenk prođe bez gubitaka ili da potpomaže ostalim tenkovima da izvuku oštećene.

Strah pred Nijemcima pomalo se gubi i već se može reći za I, II i III brigadu da je taj problem, uglavnom, savladan. Tome je mnogo doprinjelo uništavanje njemačkih tenkova te uspješne borbe sa njemačkom pješadijom, naročito I brigade kod Novoga.

Izviđačka služba i služba osmatranja još ne funkcioniše i ne daje potrebne podatke iako je po jedinicama organizovana. Isto tako ne primjenjuje se ni nasilno izviđanje za prikupljanje podataka, ili vrlo malo i površno pripremljeno.

U cilju uzdizanja i osposobljavanja starješina formirani su pri brigadama kursevi (vodničko-desetarski), a pri diviziji postoji dopunski bataljon kroz koji prođu svi novomobilisani dobivši najpotrebnije i najosnovnije vojničko znanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.⁶ Turknlin

Komandant, potpukovnik:
V.⁷ Kovačević

(M. P.)⁸

⁹ Artur

⁷ Veljko

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 20 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE KOPRIV- NICE¹ .

ŠTAB XXVIII DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE
Op. Br. 231/43
20 novembra 1943 god.

predmet: Redovni operativni
izvještaj — dostavlja.

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ
ŠTAB II OPERATIVNE ZONE NOV i POH

Položaj

Dostavljamo operativni izvještaj za proteklih 20 dana, dok redoviti 10-dnevni nije dostavljen iz razloga, što su jedinice bile stalno na svojim položajima.

I. RAD NAŠIH JEDINICA:

U vremenu od prošlog izvještaja,² tj. od 1. ov. mjeseca, naše su se jedinice nalazile na sektoru Kalnika — XXI Brigada, dok je XVII Udarne bila na Bjelovarskoj sektoru. Zadatak koji smo si postavili za proslavu 7 novembra diktirao je taki raspored. XXI Brigada koja je napadala Koprivnicu nalazila se u gradiu, a XVII je stalno bila na položajima oko Bjelovara dok se nije izvukao ogroman plijen dobiven ovom akcijom. Taj se položaj 18 ov. mj. izmijenio utoliko što je XVII Udarne brigada zamjenila XXI, jer se namjeravalo likvidirati i posljednje neprijateljsko uporište Đurđevac³ u Gornjoj Podravini. Međutim, kako je neprijatelj ponovno ušao u oslobođenu Viroviticu,⁴ plan se iz osnova promijenio i XVII Udarne brigada je sa dva bataljona ostala u Novom Gradu, a sa druga dva ušla u grad Koprivnicu.

Do akcije, tj. do 7 novembra jedinice su bile na odmaranju, te se je vojna obuka i kiursevi vršili normalno. Plan rada

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/2, k. 472.

² Taj izvještaj divizija je poslala 31 listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 192.

³ O pripremi za napad na Đurđevac vidi dok. br. 88.

⁴ Vidi dok. br. 81.

koji postoji po brigadama nije za posljednjih 20 dana u potpunosti izvršen, ali se je ipak djelomično uspjelo. U XXI Brigadi nema mnogo boraca koji ne znaju rukovati automatskim oružjem, dok je u XVII to još ranije postignuto. Po četama ima bombaša koji su specijalno obučeni rukovati bombama. Dobra suradnja tih bombaških grupa sa mitraljescima naročito je došla do izražaja u Koprivnici, gdje su bombaši nesmetano prilazili objektima i bacali bombe. Komande četa u XXI Brigadi svakim danom su bolje i aktivnije. Samoinicijativa se kod njih sve više opaža.

Pokreti neprijatelja u ovom međuvremenu nisu bili znatni. Neprijatelj je u nekoliko navrata i sa raznih strana pokušavao da prodre u Koprivnicu. Iz Varaždina je sa 14 tenkova i oko 20 kamiona (sve ukupno oko 1.500) jednom prodro u Ludbreg, ali je protunapadajem brigade »Braće Radića« odbijen.⁵ Iz Križevaca i Bjelovara je jedan te isti dan napadao na XVII Udarnu brigadu i Moslavačku brigadu ali je bio odbijen uz osjetne gubitke.⁶

II. SLUŽBA VEZE:

Služba vezenu našim jedinicama bila je dobra i pored toga što smo imali malo kablova za telefone. U samoj akciji na Koprivnicu nije veza funkcionisala kako treba i opet zbog tih kablova. Sada su se čete za vezu prilično snabdjele i ubuduće biće mnogo bolje. Brigade se redovito povezuju sa bataljonima bilo u akciji ili na odmoru. Jedan je još nedostatak: što imamo premalo stručnog osoblja u tim jedinicama. Četu za vezu pri Štabu naše divizije još nismo formirali.

Radiostanica naše Divizije radi normalno. U akciji na Koprivnicu služila je za vezu sa XVII Udarnom brigadom i Bjelovarskim odredom, koji su bili na sektoru između Bjelovara i Novog Grada, dok je stanica Zone bila u Operativnom štabu. Veza je bila normalna. Što se, pak, tiče malih radiostanica — one nam uopšte ne dolaze do izražaja: ili su jedinice preblizu pa se služimo telefonom ili su predaleko od dometa tih radiostanica. Sad ima samo XVII Udarna brigada takvu malu stanicu jer je XXI Brigada svoju poslala u Zonu, a njenog radiotelegrafistu uzeli smo za pomoćnika našoj divizijskoj radiostanici.—

III. IZVRŠENE AKCIJE:

Dana 6 ovog mj. u 24 časa jedinice naše Divizije, brigade »Braće Radića«, II Moslavačke brigade, Kalnički i Bjelovarski

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 98, 178, 179 i dok. br. 23/2—3, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁶ Vidi dok. br. 80, 178, 179 i 183.

oJred izvršili su akciju na neprijateljsko uporište Koprivnicu⁷ u kome se nalazilo: jedna bojna koturaša jačine oko 500, naružani sa 6 t. m., 28 p. m., dvije satnije ustaša, jedna satnija gestapovaca u jačina 120, posadni sat, rezervnih domobrana oko 60 padobranska škola u tvornici »Danica« u jačini oko 120, jedna Kvartir satnija Nijemaca u jačini 90 u »Čardi« i oko 20 žandara.—

U napadu je učestvovala XXI Brigada u samome gradu, dok je »Danicu« i »Čardu« napadao Kalnički partizanski odred.⁸ **Borba** je otpočela sa 5 minuta zakašnjenja i trajala do 8 sati navečer dana 7. ov. mj. u samome gradu, dok se neprijatelj u »Čardi« i »Danici« držao i 8 ov. mj. do 9 sati navečer, kada mu je uspjelo probiti se i pobjeći u pravcu Mađarske granice. **Borba** u gradu razvijala se dosta brzo i jedinice, koje su napadale koturaše za nepunih 8 sati likvidirale su neprijatelja, koji se nije htio predati sve dotle, dok nisu topovi počeli razbijati objekte. U prvim naletima, jurišima i plotunima, potpomognutim minobacačima za nepuna dva sata svi bunker i bili su likvidirani, poslije čega se neprijatelj povukao iz zgrade odakle se grčevito branio. Uz pomoć topova i automatskih oružja, uspjelo se neprijatelja sa jurišem osvojiti, dok su se u jurišu razbježali gestapovci, a ustaše su se povukle u »Danicu«. Kako je stanica nešto odvojena od samoga grada, ustaše su nekoliko puta pokušavale kontrajurdšem. To isto su činili gestapovci kojima su naneseni osjetni gubici.—

Ratni plijen: zarobljeno je oko 380 koturaša, ustaša i nešto od posadnog sata. —

Zaplijenjeno je: 8 teških mitraljeza, 18 p. m. 4 laka bacača, 605 pušaka, 7 šmajsera, 10 pištolja, oko 300.000 metaka, 954 bombe, 620 mina za laki bacač, 475 kg. eksploziva, 2 kamiona, 2 automobila, 4 motocikla, 600 bicikla. Na stanici je nađeno: 12 lokomotiva i oko 380 vagona koji su uništeni. Što se tiče ostalog plijena, koji je bio ogroman, Komanda će Kalničkog područja podnijeti izvještaj jer je ona to evakuisala. Među tim plijenom nađeno je na stanici 15 vagona novinskog papira, dva i pol vagona soli, 7 vagona šećera. Zaplijenjeno je oko 1.000 pari vojničkog odijela.—

Gubici: neprijatelj je izgubio oko 60 (mrtvih i još veći broj ranjenih vojnika. Naši gubici: bili su 20 mrtvih i 54 ranjena druga. Među mrtvim drugovima nalazi se jedan komesar čete, jedan vodnik, dva delegata, 5 desetara, ostalo borci, a među ranjenima 3 komandira čete i 1 komesar čete. Oko 20

⁷ Vidi dok. br. 22, 30, 34, 60, 62, 103, 177, 178, 179, 180, 181, 183 i 184.

⁸ Vidi dok. br. 38—6, k. 1472, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

drugova ranjenih, od ovoga broja, nalazi se u brigadnom pre-
vijalištu i za koji dan biti će opet u stroju.—

Nijedan drug nije naknadno umro od rana.—

Naročitim herojstvom nije pao nijedan drug, ali svi pali
drugovi dobro su se držali.—

U borbi su se istakli I, III i IV Bataljon brigade, koji su
hrabro jurišali na pojedine zgrade u centru grada, čija je
najveća zasluga da je uporište tako brzo likvidirano.—

Akcija je izvedena po planu, jedino se može reći da sve
jedinice nisu jednovremeno napale, već sa malim zakašnjenjem
od 10 minuta, a što je prouzrokovalo više mrtvih i ranjenih.
Rukovodioci bataljona nisu bili na svojim mjestima i pretvar-
rali se u komandire i vodnike i time oduzimali inicijativu i
rukovodeću ulogu nižem kadru. Teško oružje vrlo je dobro
iskorišćeno, samo je išlo jako sporo od oibjekta do objekta, što
je uzrok da su to mladi i neiskusni artiljerci, kojima je prva
akcija ovakovoga stila. Što se tiče nižih rukovodioca u samim
napadima i jurišima pretvarali su se u obične borce.—

Topovske municije utrošeno je 6 granata. Mina za teški
bacač 28, dok je za laki bacač utrošeno 15 mina. Puščane mu-
nicije utrošeno je 25.000.—

Za vrijeme akcije na Koprivnicu prvoga dana zasjede su
mirovale i niko nije nailazio. Neprijatelj je potpuno bio izne-
nađen i okolna uporišta su tek drugoga dana doznala da je
bio napad. Poslije toga neprijatelj je izišao iz Varaždina 8 ov.
mj., ali je bio odbijen od brigade »Braće Radića«. Od Križevaca
je također odbijen. Od strane Bjelovara i Novog Grada ne-
prijatelj se nije pojavljivao sve do 9 o. mj. kada je u jačini od
oko 800 Nijemaca i ustaša izašao sa naoružanjem od 4 topa i
nekoliko bacača u pravcu sela Kapele, gdje je bio I Bataljon
XVII Udarne brigade. Borba je bila dosta teška i to od 11
ujutro do 4.30 poslije podne kada se odbilo neprijatelja, koji
se povukao ponovo u Bjelovar. Ovaj bataljon u toj borbi imao
je osjetljive gubitke i to: 5 mrtvih i 12 ranjenih drugova. Svi
ovi gubici nanijeti su najviše od artiljerije i minobacača. Ne-
prijatelj je imao 15—20 mrtvih, dok je imao veliki broj ranje-
nih. Četiri mrtva Nijemca nađeni su na bojnopolju, jer
ih nisu mogli izvući, a jedan je zarobljen. Neprijatelj se po-
vlačio pod artiljeriskom vatrom i mobilisao je sva kola u selu,
sa kojima je prevezio svoje gubitke — mrtve i ranjene. — Za-
plijenjeno je: 4 puške i postolje teškoga bacača.—

IV. STEČENA ISKUSTVA:

U ovoj akciji primijetilo se da pojedini štabovi bataljona
slabo obilaze svoje jedinice. Slučaj je kod II Bataljona, koji
duže vremena nije imao vezu sa svojim jedinicama, tako da taj

bataljon nije izvršio svoj zadatak u potpunosti kao ostali. Isto tako prilikom evakuacije plijena mnogo drugova iz streljačkog stroja ode sa plijenom, a i sa ranjenim drugovima, tako da se jedinice razvodne. Isto tako utrošilo se mnogo [više] municije nego što bi se to trebalo. No to pripisujemo ovoj brigadi zato jer je ona još mlada i nije vršila nikad akcija ovakovoga stila ; snatramo da će se ti nedostaci izbjeći.—

Na zasjedama pokazalo se da treba uvijek imati u rezervi nešto snaga koje bi kad neprijatelj naiđe udarili s boka. jer kako se obično kontroliše veliki sektor, treba dosta vremena dok se druge jedinice prebace u pomoć napadnutoj a i njihov sektor tada ostaje prazan.

v. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Sada se naše jedinice nalaze u Koprivnici — 2 bataljona XVII Udarne brigade, 2 bataljona u Podravskom Novom Gradu, dok je XXI Brigada na položaju prema Bjelovaru.—

Naš je plan bio da napadnemo neprijateljsko uporište Đurđevac, posljednje uporište u Gornjoj Podravini. Za tu namjeru već su bile prebačene snage XVII Udarne brigade u Novi Grad i napad je trebao biti 19. ov. mj. Međutim, kako je neprijatelj ponovno ušao u Viroviticu, plan se iz osnove promijenio, jer bi u tome slučaju trebalo većih snaga na zasjedu prema Virovitici.—

Sada pak namjeravamo čistiti uporišta prema JUGU.⁹—

Naš bi bio predlog da poslije toga pređemo na čišćenje Bilo Gore. Kako saznajemo: da je neprijatelj vrlo aktivan na tome sektoru, da pali sela i uništava naš narod, koji se u masama zaklanja u Slavoniju. Bilo bi važno da se ta gamad jednom zauvijek očiste sa tog sektora. Pored toga što bi oslobodili naš narod vječnih patnja i progona, stvorili bi mogućnost opstanka naših većih formacija na tom bogatom sektoru, a jedno među najvažnijim, preduslovi mobilizacije su vrlo veliki.—

Najviše simpatija na tom sektoru uživa naša XVII Udarne brigada koja bi tu odigrala najveću ulogu. Te bi se akcije i čišćenja mogle izvesti u dogovoru i saradnji sa već postojećim jedinicama na tome sektoru¹⁰ i eventualno još neke snage iz Slavonije.

Tu bi došla u obzir slijedeća uporišta: Grubišno Polje, 2 satnije domobrana — svega 276 vojnika, Veliki Grđevac 200

^D Druga NO brigada Druge operativne zone u sadejstvu sa jedinicama Dvadeset osme divizije oslobodile su 29 studenog sresko mjesto Čazmu. Vidi dok. br. 130, 138, 163, 165, 209 i 210.

¹⁰ Na području istočno od Bjelovara nalazio se tada samo Bilogorski NOP odred.

gestapovaca, 300 žandara i 40 domaćih ustaša i Velika Pisanica 80 gestapovaca i 240 žandara.—

Ovaj smo prijedlog već telegrafski dostavili Štabu našega korpusa s tim da se to učini u dogovoru sa Zonom.¹¹—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
u. z.
Vlado Lončarić

(M. P.)¹²

Komandant:
Vinko Antić

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOŠTABA BATALJONA OD 20 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 31 LISTOPADA DO 13 STUDENOG¹

ŠTAB
I DIVER. BATALJONA
Dne 20. XI. 1943.

ŠTABU VI KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Na položaju

IZVJEŠTAJ

31. X. 1943. između stanica Cabuna i Pčelića dignut u zrak oko 9 sati prije podne pancir. Oštećena lokomotiva a oklopni vagon je potpuno uništen. Bilo je 22 mrtva. Promet zaustavljen 4 dana.

1. XI. 1943. na cesti Križevci — Bjelovar između sela Bolč — Rajić dignut u zrak most dug 20 m. U akciji je sudjelovao i Bjelovarski P. Odred.

4. XI. 1943. dignut u zrak most na pruzi Križevci — Bjelovar između sela Sv. Ivan Zabno i Rovišće, koji je bio dug 20 m.

7. XI. 1943. kod Sladojevaca presječena pruga.

¹¹ Riječ je o Drugoj operativnoj zoni.

¹² Okrugli pečat: Štab Desete divizije NOV Hrvatske.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 22—6, k. 121A.

8. XI. 1943. za vrijeme akcije XII Divizije na Viroviticu² izvršeni su slijedeći diverzantski radovi:

razbijeno pet lokomotiva, razbijena četiri srca, pruga presječena na dva mjesta.

10. XI. 1943. dignut u zrak teretni voz na glavnoj pruzi **Zagreb** — Beograd između stanica Novska — Lipovljani. Lokomotiva uništena a cijela kompozicija je spaljena. Među vagonima je bilo 24 vagona nafte (cisterne) 10 vagona sa sijenom, 2 vagona sa krompirom, jedan vagon brašna i 9 praznih vagona. **Zarobljeno** je 9 željezničara. Sa obadvije strane srušenog voza **presjecane** su šinje. Kod akcije je sudjelovao i Posavski P. **Odred**. Naknadno smo dobili slijedeći izvještaj: voz je gorio do 15. o. tmj. a ni promet nije proradio do tog dana, jer je sve **izgorilo** i pragovi i šinje i kamen se je topio. Za to će trebati dulje vremena da se popravi-

li. XI. 1943. dignut u zrak voz oko 7 sati navečer na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Rajić — Novska pod selom Lađevac.³ Uništena lokomotiva i 4 vagona.

11. XI. 1943. dignut u zrak most na cesti između Grubišnog Polja i Donje Rašenice⁴ koji je bio dug 15 m. Kod akcije je sudjelovao jedan bataljon Čehoslovačke brigade.

12. XI. 1943. dignut u zrak oko 8 sati prije podne voz na pruzi Poljana — Banova Jaruga kod mjesta Međurić. Uništena lokomotiva i dva vagona, jer je to bila cijela kompozicija. Sa strana do Banove Jaruge su presječene šinje. Zarobljeno je 5 željezničara, 1 tenkist i 3 civila od kojih je jedan švercer. Kod akcije je sudjelovao i Posavski P. **Odred**.

12. XI. 1943. sa Posavskim P. **Odredom** rušena pruga Banova Jaruga — Poljana između stanica Brezina — Kukunjevac. Pruga je presječena na 4 mjesta a onda se je počelo sa rušenjem tako da je uništeno oko jedan kilometar pruge. To je izvršeno zato da banda ne može izvesti iz Pakraca i Lipika oko 200 vagona hrane.

13. XI. 1943. na stanici u Virovatici uništene dvije lokomotive jedna dizalica, tri pumpe i 8 željezničkih srca. Iste noći polupana su srca na stanici Suhopolje i na stanici Špišić Bukovica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
SI. otsutan

(M. P.)^B

Komandant
Borivoj S. Miičević

² O rezultatima ovog napada vidi dok. br. 48, 53, 63 i 81.

³ Selo Lađevac nalazi se između Rajića i Okučana.

⁴ Vidi dok. br. 168.

⁵ Okrugli pečat: Štab diverzantskog bataljona.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 21 STU
DENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O REZULTATIMA NAPADA NA CAZIN T
STRUGU¹**

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 152 — 1943.
Dne 21 novembra 1943

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1) Noću 14/15. novembra ov. godine naša divizija ojačana Trećom brigadom VIII divizije, Tenkovskom četom i Baterijom haubica izvršila je napad na neprijateljski garnizon u Cazinu.² Borbu za sam grad vodile su naše II i III brigada, dok su ostale snage vršile čišćenje terena i osiguranje od neprijateljskog ispada iz Ostrožca i Bos. Krupe, kako se to vidi iz dostavljene operativne zapovijesti.³

Prema prikupljenim podacima, u Cazinu se nalazila jedna bojna domobrana sa 80 žandara, 10 Nijemaca i jednom baterijom topova. Po naknadno prikupljenim podacima oid zarobljenika za vrijeme naše pripreme napada, Treća bojna I lovačke pukovnije bila je upućena iz Cazina u pravcu Otoke, dok je na njeno mjesto trebala doći II bojna I lovačke pukovnije sa Rudica, od koje su stigle oko dvije satnije, dok se ostatak zatekao u Ostrožcu za vrijeme borbe. Ostali podaci odgovarali su uglavnom stvarnosti.

Po zapovijesti borba je morala početi u 20 časova. Oko 19 časova vrijeme se naglo pogoršalo i počela je padati jaka kiša. Ali i pored toga jedinice II i III brigade stigle su u određeno vrijeme na svoje polazne položaje i čekale da Haubička baterija otvori vatru kako je to bilo predviđeno. Kako baterija nije to učinila blagovremeno, napad je počeo sa zakašnjenjem od jednog sata. Nije nam poznato zašto je artilerija zakasnila.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—8, k. 424C.

² Vidi dok. br. 72 i 84.

³ Vidi dok. br. 72.

Bataljoni Treće brigade na svom pravcu nastupanja od s. **Karaula** nisu naišli na neprijatelja u rovovima i bez borbe sU ušli u grad. Borci Druge brigade, koja je nastupala od s. **Koprivna**, poslije kraće borbe razoružali su domobranske posade u bunkerima i ušli u grad.

Razvila se borba za Gradinu gdje su bile haubice i gdje su pobjegli Nijemci i svi oni koji su imali namjeru da se bore. **Haubice** su tukle naše položaje na bliskom otstojanju a naši topovi i bacači nisu mogli doći do punog izražaja zbog toga što je prijetila opasnost da tuku naše borce, jer nisu bili u mogućnosti da osmatraju pad zrna. Izvršena su tokom noći dva napada koji nisu bili naročito žestoki i koji nisu imali uspjeha. Naši tenkovi dali su pješadiji slabu pomoć. Desilo se čak to da je neprijatelj hrabrio svoje vojnike govoreći da to dolaze **njemački** tenkovi njima u pomoć.

Uzoru naši borci povukli su se na položaje neposredno pored Gradine i držali je u blokadi.

Poslije primljenih izvještaja konstatovano je da tenkovi uopšte ne potpomažu pješadiju, da se Haubički divizion nije vezao telefonom za centralu Štaba divizije, kako je to bilo usmeno ugovoreno, i da Druga brigada nije uhvatila vezu sa gtabom divizije zbog toga što je putovođa zaveo telefoniste daleko kroz šumu.

Štab divizije naredio je komandantu divizionu da se odmah veže za telefonsku centralu i da isturi svoje osmatračače na mjesto odakle će moći vršiti korekturu gađanja. Veza je uspostavljena, komandant divizionu krenuo je lično na osmatračnicu. Uspostavljena je telefonska veza između Štaba divizije i Štaba II brigade i naredeno je II brigadi da se veže telefonski sa Štabom III brigade zbog koordinacije rada pri napadu na tvrđavu. Tenkovi su se u to vrijeme bili povukli na svoje polazne položaje (raskrsnica puteva Cazin — Šturlić i Cazin — Skokovi).

Prikupljeni podaci od zarobljenika govorili su da na Gradini nisu jake snage. Bilo je oko 10 časova kad su stvoreni uslovi za organizovan napad na Gradinu.

Štab divizije izdao je naređenje komandantu Haubičkog divizionu da izvrši tačnu korekturu gađanja na Gradinu.

U isto vrijeme začula se borba na osiguranju kod I brigade u pravcu Ostrožca, gdje se čula i motorizacija.

Dok je komandant divizionu vršio korekturu a II i III brigada spremale se za napad, II brigada podnijela je telefonski izvještaj da je neprijateljski tenk ušao u grad. Izvještaj III brigade govorio je da oni nisu primijetili da je tenk prošao. Međutim, zuka motora čula se a borba sa osiguranja primicala se Czinu.

U takvoj situaciji izgledalo je da nećemo zauzeti Cazin. Štab II brigade predložio je da svoje teško oružje sa dva bataljona uputi za Bužim a da na položaju ostanu dva bataljona. Kako su se naše haubice nalazile na cesti, gdje bi mogli lako prodrijeti neprijateljski tenkovi, Štab divizije izdao je oko 12 časova slijedeće naređenje:

- a) da se haubice i naši tenkovi povuku sa položaja,
- b) da II i III brigada povuku svoje snage i da na položaju ostave po dva bataljona koji će sačekati razvoj situacije,
- c) da Štab III brigade uputi naređenja za povlačenja I brigadi, Cazinskoj odredi i III kordunaškoj brigadi.

Borba od Ostrožca se približavala a II brigada podnijela je izvještaj da se tenk povukao iz grada. Kako je naknadno ustanovljeno taj tenk bio je naš koji je bez ičijeg naređenja i obavještenja ušao sam u grad i povukao se, unijevši zabunu u naše redove. Malo poslije 12 časova otvorila se žestoka borba oko grada. Štab III brigade izvijestio je da neprijatelj bježi sa Gradine i da ga njegovi bataljoni gone.

Štab divizije izdao je naređenje Štabu II brigade da sa dva bataljona krene odmah u napad i da ostatak svojih snaga povratu na položaj.

U 13 časova III brigada izvijestila je da je zauzela Gradinu, da su topovi u njenim rukama i da neprijatelj bježi.

Izdato je naređenje III brigadi da pređe sa 3 bataljona u gonjenje, a jednim da evakuiše topove, a II da sa dva bataljona posjedne s. Gnjilovac a ostatak da evakuiše materijal.

Oko 14 časova započela je žestoka borba oko grada i čula se zuka tenkova. Svi članovi Štaba II i III brigade bili su otišli u grad i Štab divizije nije dobio izvještaj ali je pretpostavljao da neprijatelj vrši povratni napad. Oko 15 časova dobili smo izvještaj da su evakuisani topovi i da je neprijatelj sa tenkovima i pješadijom ponovno zauzeo grad. Poslije toga naše jedinice su se povukle na svoje pripremne položaje.

Prema podacima koje je dao zarobljeni domobranski poručnik, njemački komandant bio je izdao oko 10 časova naređenje topovskoj posluzi da se dvije haubice unište, a sa dvije da se povuku u pravcu Ostrožca. U tom momentu mi smo počeli vršiti korekturu gađanja. Poslije ovog gađanja oni su očekivali napad pješadije potpomognute artilerijom i zbog toga su počeli bježati, nemajući vremena da oštete oruđe. Ovo bježanje primijetili su bataljoni III brigade, i samoinicijativno na njih otvorili paljbu i ubili desetak Nijemaca i žandara, dok je ostalim banditima uspjelo da pobjegnu. Bataljoni II brigade krenuli su odmah naprijed i malo poslije bataljona III brigade

•ašli na Gradinu. Domobrani-artilerci dočekali su partizane i Smogli izvlačenje haubice. Upravo oni su igrali presudnu **ulogu u ovoj evakuaciji.**

Sa haubicama je izvučeno 27 granata, dok je svega bilo **ostalo** oko 100. Neprijatelj je ispalio na nas oko 450 granata iz haubica. U magacinu je ostalo dosta pješadijske municije](0]a se nije mogla izvući obzirom na to da je grad bio svega 2 sata u našim rukama.

I brigada odbila je još tokom noći jedan pokušaj **neprijatelja** da se probije u Cazin nanijevši mu osjetne gubitke i **zarobivši** oko 15 domobrana sa dva p.mitraljeza. Neprijatelj — Nijemci, ustaše i domobrani uz pomoć tenkova preduzeli su **napad** u pravcu Cazina 15 novembra oko 9 časova. Vođena je vrlo žestoka borba do 12 časova kada je neprijatelj udarom prsa o prsa uspio da potisne I brigadu i da se probije u pravcu **Cazina**. U ovoj borbi I brigada imala osjetne gubitke u ljudstvu i naoružanju.⁴

IV brigada na komunikaciji Cazin — Krupa nije vodila borbu.

Cazinski odred na komunikaciji Šturlić — Cazin nije došao u sukob sa neprijateljem.

III kordunaška brigada imala je uspjeha u čišćenju terena od Huskinih bandi⁵ ali nije pomogla našu I brigadu u borbi sa Nijemcima iako joj je to bio zadatak. Ova brigada nije nam podnijela operativni izvještaj ali joj treba ukazati na ovaj veliki propust. Ona navodi da je očekivala napad od s. Vrsta ali to nije nikakav razlog da se neprijatelj čeka 3 sata na jednom pravcu, dok on prilazi svome cilju drugim pravcem. Da je ova brigada izvršila svoj zadatak neprijatelj bi imao mnogo veće gubitke i bila bi olakšana situacija našoj I brigadi.

2) Ratni plijen: U ovoj akciji zaplijenjeno je: 4 haubice, 2 teška mitraljeza, 15 p.mitraljeza, 3 šmajsera, 250 karabina, 27 granata za haubice, 52 komada bombi, 2 pištolja, 2 rezervne cijevi za »Šarac«, 15 ranaca, 23 bluze, 13 šatorskih krila, jedne čizme, 57 šinjela, 13 čakšira, 64 para cipela, 27 fišeklija, 15 opasača, 3 košulje, 55 komada raketli, 12 šinjela, 15 noževa, 1 radioaparata, 1 radiostanicu, 1 telefon, 2 majice, 10.000 metaka, 120 konja.

Zarobljeno je: 320 domobrana i 1 oficir.

3) Gubitci neprijatelja: U ovoj borbi neprijatelj je imao 107 mrtvih i 50 ranjenih vojnika za koje se tačno znade, dok je svakako imao više.

⁴ Vidi dok. br. 97.

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 85 i 124.

4) Sopstveni gubici: U ovoj akciji imali smo 15 mrtvih i 60 ranjenih drugova, te 4 nestala druga.

5) Naknadno umrlih bilo je, ali još nemamo podataka.

6) Drugova palih smrću heroja nije bilo. Neke jedinice i drugovi istakli su se u ovoj akciji koji će biti pohvaljeni naredbom Štaba ove divizije.

7) Kritički osvrt: Akcija na Cazin je uspjela. Ovaj uspjeh, iako lak, bio je potreban našim brigadama. Ali i kod ovog relativno lakog zadatka ispoljile su se slabosti koje bi pri jačem otporu bile potencirane i koje bi dovele do neuspjeha: a) II i III brigada povukle su se uzoru iz grada bez naređenja iako je III brigada imala s nama telefonsku vezu. Brigade se izgovaraju jedna na drugu da se prvo jedna povukla, a zatim druga itd. Dakle, nema istrajnosti iako je naglašeno da će se borba produžiti danju i da ta borba poslije noćne naročito demoralize neprijatelja a nama omogućuje upotrebu teškog oružja, b) Bataljoni i brigade skloni su da podnose netačne izvještaje i to iz više razloga: katkada iz nedovoljnog poznavanja situacije — napr. Štab II brigade podnosi izvještaj da je u gradu tenk, dok Štab III brigade to poriče, katkada u namjeri da prikažu situaciju takvom kakva konvenira dotičnoj jedinici — napr. izvještaj III brigade da je izvršen žestok napad na Gradinu, dok se borba čula vrlo slaba ili uzajamno optužavanje brigada da se nisu dovoljno zalagale u borbi, često opet iz razloga da se opravdaju propusti — nepr. izvještaj III brigade da je evakuisana municija tokom noći, dok to nije odgovaralo stvarnosti itd. c) Jedinice ne znaju kad i o čemu treba podnositi izvještaj. Jednom podnose izvještaj o beznačajnim stvarima, dok drugi put prolaze pored bitnih činjenica koje utiču na tok borbe a da o tome ne izvještavaju svoj viši štab i da od njega ne traže pomoći — napr. III brigada tokom noći svojim bacačima i topovima istjeruje nekoliko puta iz grada II brigadu, u nemogućnosti da osmatra pad svojih zrna. II brigada o tome nije podnijela izvještaj Štabu divizije za vrijeme noći, koji je to mogao da spriječi, ili Štab III brigade naišao je još s večera na magacin s municijom. O tome ne izvještava Štab divizije koji ima spremna kola za evakuaciju, d) Naše jedinice ne ispituju zarobljenike ni na vrijeme ni detaljno u cilju da provjere podatke o neprijatelju i da ih upotpune, e) Naše jedinice ne potpomažu se uzajamno, sem onih koje su dugo vodile borbu zajedno kao naša I i II brigada — napr. III kordunaška brigada ostaje 3 sata pored naše I brigade bez borbe i dopušta neprijatelju da prodire u Cazin. Ona će za ovo kao i svaka druga na njenom mjestu naći mnogo izgovora.

Zločin je držati jedinicu neangažovanu u momentu kada susjedna jedinica ulaže krajnje napore u izvršenju svoga zadatka, jer su baš ti momenti najpogodniji za napad na neprijatelja. — f) Naši štabovi još ne znaju upotrebljavati teško naoružanje tako, da to bude najefikasnije — napr. i pored tačnog uputstva da brdski topovi idu za streljačkim strojem u ulozu prateće artilerije i da likvidiraju otporne tačke ispred pješadije, III brigada ostavila ih je pozadi, vezala se s njima telefonom iako nije postojala mogućnost nikakvog osmatranja a prema tome ni uspješnog gađanja, g) Iz lista gubitaka vidi se da naše jedinice imaju vrlo velike gubitke, ovo važi naročito za IH brigadu, što znači da rukovodstvo ne posjeduje dovoljno vojničkog znanja i da borci nisu vojnički obučeni, tako da se kreću u gomilama u napad.

Ovo je nekoliko opštih nedostataka, a što se tiče specijalnih službi i rodova oružja, moglo bi se kazati slijedeće:

Tenkovska četa je kompromitovala tenkove u očima naših boraca. Komandant koji je komandovao tom kolonom optužuje tenkiste da sabotiraju svjesno ili iz kukavičluka. Kvare mitraljeze, silaze u šanac da im spadne gusenica, izgovaraju se da nemaju benzina (iako ga je bilo zarobljenog u gradu) itd. U ovoj četi treba izvršiti temeljite izmjene u posluži. Zadatak koji je bio stavljen pred tenkove oni su mogli izvršiti, dok oni to nisu učinili nego su svojim oklijevanjem dizali moral neprijatelju.

Veza nije bila izvedena po planu. Glavni nedostatak je manjak kabla. Veza između Štaba divizije i Štaba II brigade nije uspostavljena tokom noći, zato što je putovođa zaveo telefoniste kroz šumu, pa im je ponestalo kabla.

Haubički divizion nije na vrijeme otvorio vatru, što je spriječilo pješadiju da otpočne napad blagovremeno. Isto tako Štab divizionia nije uspostavio vezu sa centralom Štaba divizije za vrijeme noći, kako je to bilo usmeno ugovoreno, niti je uputio svog osmatrača kod Štaba III brigade. Ovaj rad sjutradan usporio je artiljerijsku pripremu i odložio napad na Gradinu.

Ali i pored tih nedostataka koji će se otkloniti sistematskim radom, akcija na Cazin ima za našu diviziju veliki značaj. Ona će podići borcima samopouzdanje i sigurnost pri napadu na naseljena mjesta.

8) Utrošak municije: U ovoj akciji utrošeno je: 28.246 metaka za puške, p.mitraljeze i t.mitraljeze, 147 mina za teški bacač, 58 mina za mali bacač, i 94 topovske granate za sve vrste topova. — Od oružja je izgubljeno: jedna protivkolska puška (engleska), jedan mali bacač, jedan laki mitraljez »Ša-

liniji neprijatelj se ukopava. Jačina neprijatelja na komunikaciji zasada nepoznata, mi ispitujemo i čim prikupimo podatke javićemo vam. Mi smatramo da je napad na Glinu zasada teže izvodljiv po novom planu, te vam predlažemo da se isti odgodi dotle, dok se situacija malo ne razjasni.³ Raspoložemo sa podacima da neprijatelj sada vrši smjenu posada u Glini a ne da ju sasvim napušta. U Petrinji nalazi se spremna neprijateljska snaga za intervenciju u slučaju našeg napada na Glinu. Jutros se vodi borba u Glini.

Naša IV brigada napada Glinu sa pravca Majske Poljane — Jukinac, III vrši pritisak na Gore a II na Graberje.

Imamo jednog njemačkog zarobljenog vojnika, oficira i podoficira nemamo. Ustaških oficira i podoficira nema zarobljenih. Kod nas nalazi se zarobljen jedan domobranski poručnik i jedan vodnik. Poručnik stavljen je pod vojni sud zato što je izgađao veliki broj artiljerijske municije na naše položaje prilikom napada na Cazin i što je pokušao da se sakrije prilikom našeg nailaska i nije htio da nam kaže za nišanske sprave haubica. Vodnik ostaje kod nas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Đ.⁴ Kladarin

Komandant, potpukovnik:

P.⁵ Jakšić

(M.P.)⁶

³ Opširnije o napadu na Glinu vidi dok. br. 95, 109, 110, 111, 114, 116, 119, 121, 122, 123, 128, 136, 137, 149, 150, 156 i 158.

⁴ Đuro

⁵ Pavle

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 21 STUDE
NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA
VIJE O RASPOREDU JEDINICA I BORBAMA KOD STU
DENACA I TROGIRA¹

ŠTAB
XX DIVIZIJE N. O. V. J.
21-XI-43 g.

ŠTABU VIII KORPUSA

Jedinice ove divizije koje se nalaze na ovom sektoru raspoređene su sa slijedećim zadacima:

VIII brigada nalazi se na prostoru Čačijin Dolac — Bili Brig — Gala — Otok sa zadatkom zatvaranja pravaca koji od Sinja izvode ka Vagnju. Jedna četa ove brigade upućena je na teren Moseć — Trogir sa zadatkom da ispomogne iskupljanje Marinsko-segedinskog odreda i izvođenje manjih partizanskih akcija.

X brigada nalazi se na prostoriji Kosmač — Budimir — Strizirep — Dobranje sa zadatkom zatvaranja pravaca koji od Trilja preko Vrpolja — Tijarica izvode ka Aržanu i pravca koji od Trilja preko Budimira — Čiste izvode za Provo i Lovreč. Jedna četa ove brigade uputiće se na Mosor sa zadatkom kontrole ovog terena i izvođenja manjih akcija, dok se na ovaj teren ne prebace snage Mosorskog odreda.

19 ov.m. I bataljon ove brigade vodio je borbu sa neprijateljem,² koji je od Studenaca krenuo prema Svibiću i uspio da uđe u ovo selo. Poslije jače i oštrije borbe ovaj bataljon je protjerao neprijatelja sa njegovih položaja ka Provu. U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio prilične gubitke, dok smo mi imali osam ranjenih, među kojima jedan komandir i jedan vodnik. Jačina ove borbe mogla se procijeniti po tome, što Nijemci u svom povlačenju su morali ostaviti jednog ranjenog kaplara.

Dinarski odred nalazi se na prostoriji Dabar — G. Koljane sa zadatkom zatvaranja pravca prema Vrlici i Koljanima. Ovaj odred će izvoditi i akcije na četnička uporišta u Otišiću i Ko-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 12—1/5, k. 516.

² Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi dok. br. 196.

ljanima.³ U selima: Gala[^] Otoka i Udovičić formira se novi bataljon koji će biti pod komandom ovog odreda. Za ovaj novi bataljon nam nedostaje komandnog kadra, zato, ukoliko imate na raspoloženju, pošaljite nam jednog komandanta bataljona.

Za školu gađanja nije došao određeni broj ljudstva iz **razloga** što smo stalno očekivali da će doći IX brigada,⁴ koja je trebala da dade 15 ljudi za ovu školu. Iz ovih jedinica koje se sada nalaze na ovom terenu uputili smo ovo ljudstvo koje još nije bilo stiglo.

Od Komande mjesta Muć dobili smo 80 komada pušaka za naoružanje novoformiranog bataljona, samo za ove puške **nismo** dobili municiju, zato, ukoliko imate ove municije, javite **nam** da bismo mogli poslati za istu. Isto tako imamo jedan teški mitraljez koji je nešto oštećen, zato, ukoliko ima u Livnu **oružna** radionica, javite nam da bi ga mogli usposobiti.

Prilikom nadiranja Nijemaca ka Trogiru⁵ jedan bataljon Marinsko-segetskog odreda razbijen je i ljudstvo se rasulo po svojim kućama. Štab odreda se bio povukao na otoke. Uputili smo člana ovog štaba druga Popovića⁶ sa jednom četom, koji će sa drugom »Mosorom«⁷ iskupiti ovaj bataljon i pokrenuti i aktivirati odredske snage na ovom terenu. Isto tako ispitaće se čijom krivicom je došlo do rasula ovog bataljona, da bi se sprovedla pravilna istraga.

Naš Štab će se od sutra nalaziti u Rudi (zaseok Kamber). Izvijestite nas gdje se sada nalazi naša IX brigada i da li postoje mogućnosti njenoga prebacivanja na ovaj sektor. Čuli smo da je ona negdje sada na otocima i nismo mogli sa njom nikako uhvatiti veze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Živko Živković

Komandant,
Vel.⁸ M. Knežević

³ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

⁴ Njeno prebacivanje sa Otoka Šolte na kopno izvršeno je početkom prosinca 1943 god. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Dvadesete divizije Štabu Osmog korpusa od 18 prosinca 1943 godine.

⁵ Vidi dok. br. 90 i 180.

⁶ Tomica Popović

⁷ Narodni heroj Josip Lozovina—Mosor, tada sekretar Kotarskog komiteta Komunističke partije Hrvatske za kotar Trogir.

* Velimir

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 21 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBI NA CESTI SELCE — KONBRIC*

STAB
ISTOČNE GRUPE PARTIZ. ODREDA
VI KORPUSA NOV
Broj 164/43
JUGOSLAVIJE
Dne 21. XI. 1943 god.

Dostavlja izvještaj
o izvršenoj akciji.

ŠTABU VI KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Jedinice Diljskog N.O.P. Odreda dana 19. o.mj. sačekale su u zasjedi na cesti Selce — Kondrić (sekcija SI. Brod 1:100.000) jednu neprijateljsku kolonu u jačini oko 60 ljudi, koji su išli u pljačku u selo Majar.

Nakon borbe koja je trajala pola sata naši su borci potukli 9 neprijateljskih vojnika, dok ih je 11 živih zarobljeno. Na našoj strani gubitaka u ljudstvu nije bilo, a tokom borbe utrošeno je 400 komada metaka.

Naši borci zaplijenili su slijedeći plijen: jedan laki nje-mački mitraljez sa dvije kutije od po 500 mitraljeskih metaka, jednu poluautomatsku pušku, 13 pušaka mauser, 4 pištolja, 1000 puščanih metaka, 22 fišeklije i 15 opasača, 10 uprtača i noževa, 14 pari odijela i cipela i 7 jahaćih konja sa jednim sedlom.

Nakon te borbe neprijatelj je istoga dana nešto kasnije krenuo sa jačim snagama i došao do Lev. Varoši,² gdje je pokupio Švabe i povratio se nazad. Pri povratku u selu Majaru ubili su 9 civilnih lica, tako da nadoknade broj žrtava za ubijene bandite.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 11/2, k. 471.

² Levanjska Varoš

U to vrijeme jedinice našeg Diljskog N.O.P. Odreda bile su na položaju između Dakovac — Breznice³ i Lev. Varoši, gdje neprijatelj nije nailazio, te na taj način nije dolazilo do borbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Nik.⁴ Krajšić

(M.P.)⁵

BR. 109

AVIZO ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 22 STUDENOG 1943 GOD. PO- DREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLINU¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Br. Op. 154-43
22-XI-1943 u 20 sati

AVIZO ZAPOVIJEST (Sekcija Petrinja 1 : 100.000)

Naša divizija dobila je zadatak² da napadne neprijateljsko uporište Glina.³ Ona se prikuplja na prostoriju s. Hajtić (I brigada) — s. Šibine, s. Selište (III brigada) — s. Roviška (II brigada) i s. M. Poljane (IV brigada). VIII kordunaška divizija koncentriše se prema sektoru Graberje — Gora u cilju napada na Goru i zaštite naše akcije.⁴

Jačina neprijateljskih snaga i plan rasporeda dostavljen je svima brigadama.

³ Breznica Đakovačka

⁴ Nikola

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 812.

² Vidi dok. br. 99, 114 i 116.

³ O rezultatima napada vidi dok. br. 106, 122, 123, 136, 137, 150, 156 i 158.

⁴ O napadu na Gore vidi dok. br. 156.

U cilju izvršenja postavljenog zadatka

NAREĐUJEMO:

I.

III brigada proučiće pravac s. Selišta — Karlovačka ulica do opštine u Glini i odatle ulicom koja vodi pored pošte za Sajmište. Ovdje uračunati i Popravilište.

II.

II brigada proučiće pravac želj. stanica — Kasina — Maja — Žirovačka ulica — Gimnazija. Brigada treba da opravi most na Maji na putu koji vodi iz Joševice za Rovišku.

• >

III.

IV brigada pripremiće se za napad iz pravca s. M. Poljana.

IV.

I brigada uputiće odmah svoju četvu za vezu sa zadatkom da iz G. Selišta (gdje se nalazi naša međustanica) postavi telefonsku liniju do želj. stanice Gređani gdje se nalazi art. poljska baterija VIII divizije. Uхватiti vezu sa III brigadom u Selištu i uputiti joj odmah svoje protukolske topove i teške bacače sa poslugama gdje će ih preuzeti drug Meničanin⁵ pod svoju komandu. Ova brigada biće u divizijskoj rezervi.

V.

Haubički divizion IV korpusa odmah će uspostaviti telef. vezu sa poljskom art. u Gređanima i na taj način i s nama. Komandant Diviziona da dođe u Štab divizije u s. Prijeka.

VI.

Brigade će ubrzati pripreme što je moguće više jer je situacija takva da neprijatelj može svakog časa pojačati garnizon. Naša je želja da se napad izvrši 23. ov. mjeseca poslije podne. Prema prikupljenim podacima od neprijateljskih vojnika i oficira, koje je danas zarobila naša IV brigada,⁶ moral neprijateljske posade je vrlo slab. Za vrijeme prodora naše IV brigade preko Jukinačkog mosta, za vrijeme demonstrativnog napada bila je zavladala panika, naročito kod Rumuna. Brigade će nas hitno izvijestiti da li mogu izvršiti potrebne pripreme do tog vremena.

⁵ Stevo

⁶ Vidi dok. br. 110.

VII.

Zasada postoji telefonska veza M. Poljane preko Pogledića za G. Selište. Kad I brigada spoji Selište sa Gređanima, a Haubički divizion Gređane i Viduševac, imaćemo polukružnu vezu oko Gline. Brigade će se vezati na ovu liniju na svojim pravcima nastupanja i tako će biti vezane međusobno i sa Štabom divizije koji će se nalaziti iznad Glinskog groblja.

VIII.

Razraditi sa jedinicama način borbe u naseljenim mjestima i umnožiti plan rasporeda neprijateljskih snaga tako, da ih imaju svi štabovi bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Kladarin

Komandant, p.pukovnik:
P.⁷ Jakšić

DOSTAVLJENO:

Štabu IV korpusa NOVJ na znanje,
Štabu I, II, III i IV brigade VII
ud. divizije,
Štabu Haubičkog divizona IV
korpusa na znanje i postupak.

⁷ Pavle

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 22 STU
DENOŠ 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O JAČINI I RASPOREDU NEPRIJATELJSKE
POSADJE U GLINI I DONESENOJ ODLUCI DA SE OVAJ
GARNIZON NAPADNE I UNIŠTI¹**

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 154/43.
22-XI-1943
u 20 sati.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. — Pošto se očekuje da bi intervencija od strane neprijatelja mogla da uslijedi tokom sutrašnjeg i preksjutrašnjeg dana jačim snagama od Petrinje za spasavanje garnizona u Glini, da ne bi izgubili u vremenu, a i moral naših jedinica je zadovoljavajući, mi smo na večerašnjem savjetovanju našeg štaba donijeli odluku da sjutra oko 15 časova napadnemo Glinu. Naš štab je ubjeđenja da će naše snage likvidirati garnizon u Glini.² Najveću brigu imademo u pogledu osiguranja, jer to je stvarno težak zadatak i zahtijevaće angažovanje drugova Kordunaša do maksimuma. U tom pogledu VIII divizija treba još u toku ove noći da izađe na svoje položaje vršeći snažan napad na Goru³ i organizaciju svojih položaja za osiguranje akcije na Glinu.

2. — Danas oko 11 časova jedna neprijateljska satnija krenula je iz Gline u pravcu Prekope i na izlazu iz Jukinca bila je napadnuta od jednog bataljona naše IV brigade koji se nalazio na samoj komunikaciji. Uz velike gubitke satnija je bila razbijena i odbačena nazad u Glinu.⁴

3. — U ovoj borbi zarobljeno je 7 neprijateljskih vojnika, 2 »Šarca« 3 šmajsera i 3 pištolja. Mi smo imali jednog mrtvog i 3 ranjena druga. Ove gubitke imali smo zato što su naši partizani bili neoprezni kada su vodili jednoga zarobljenog

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9/10, k. 812.

² O rezultatima napada na Glinu vidi dok. br. 122, 123, 136, 137, 156 i 158.

³ Vidi dok. br. 156 i 158.

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 197.

iertračkog oficira u štab bataljona, a da ga nisu prethodno retresli. Kad je oficir stigao u štab bataljona izvadio je bombu, upalio je, ubio sebe, komesara toga bataljona,⁵ ranio komandanta bataljona⁶ i dva partizana.

4. — Od zarobljenih neprijateljskih vojnika dobili smo slijedeće podatke.

a) U Glini su neprijateljske snage u jačini od 4 satnije Nijemaca,⁷ jedna satnija ustaša⁸ i oko 50—60 žandara.

b) Nacionalnost: u svakoj satniji po 30—40 Danaca; 70—80 Rumuna i od 10—15 Nijemaca.

c) Naoružanje: Svaka satnija (kompanija) po 12 »Šaraca«, 3 teška bacača, I, II i III kompanija nemaju topova. IV. satnija ima 5 topova, 2 brdska i 2 protivkolska, a za peti kakav je ne znaju.

d) Raspored snaga za odbranu: I i II kompanija brane zapadni dio Gline od Despotove pilane — Zelj. stanica i bolnica. III i IV kompanija brane sjeveroistočni dio Gline, crkvu i gimnaziju, a žandari ciglanu. Ustaška satnija raspoređena je oko bolnice.

e) Teško oružje raspoređeno je: 1 top kod mosta u Jukincu, ostali oko crkve, škole i kotara. Preko noći topovi se nalaze oko želj. stanice i bolnice.

f) Municije kaže imaju da se bore 8 dana. Borbenost nije na visini naročito kod Rumuna. Prvog dana kad je bio napad⁹ kažu da je bila strahovita panika i da je bio jači pritisak da se moglo uspjeti.

g) Ove 4 kompanije pripadaju »Barland«¹⁰ regementi »Nordland« divizije. Po njihovoj izjavi »Nordland« divizija kompletna kreće preko Njemačke nekamo za Litvu.¹¹ Na njihovo mjesto imali bi doći neki Čerkezi u Sisak, Petrinju i Glinu.¹²

h) Navode da je ova satnija, koja je danas pošla iz Gline, imala se zadržati u Prekopi dok ne dode smjena. Inače, da

⁵ Komesar ovog bataljona bio je Stevo Cvrkalj.

⁶ Komandant ovog bataljona bio je Aluga Janko.

⁷ Vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 99.

⁸ Iz sastava Pete ustaške bojne

⁹ Napad na Glinu počeo je 21 studenog 1943. god. Vidi dok. br. 106.

¹⁰ Danmark

¹¹ Ona je otišla iz Jugoslavije 4 prosinca 1943. god. Vidi dok. br. 28/6—1, k. 150, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹² Riječ je o Prvoj konjičkoj kozačkoj diviziji. Njeni dijelovi stigli su u Petrinju 25, a u Glinu i Goru 26 i 27 studenog 1943. god. Podaci u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/6—1, k. 150 i 42/13—1, k. 217.

kretati neće iz Gline dok im smjena ne stigne. Preko radio-stanica dobili su obavještenje da im ide pomoć iz Petrinje i to: 2 tenka, 2 topa, a jačinu pješadije ne znaju. Očekuju da će se svakoga časa probiti i stići. Izjavljuju da tenkova nema u Glini.

5. — Kolona koja je pošla od Gore sa tenkovima za Glinu bila je napadnuta od naše III brigade i odbijena nazad ali još dosada nismo dobili izvještaj o rezultatima borbe,

6. — Naši su imali u Graberju rovove za stojeći stav, i treba upoznati Kordunaše s tim da ih pronađu.

Molimo vas da nam javite vaše mišljenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: •
Đuro Kladarin

Komandant, p.pukovnik:
P.¹³ Jakšić

(M.P.)¹⁴

P.S. U prilogu vam dostavljamo plan Gline i Avizo zapovijest.

\

'

|

¹³ Pavle

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 22 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O KONCENTRACIJI JEDINICA ZA NAPAD NA GLINU¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Br. Ši.

Dne 22 novemb. 1943, 23 č. 15 m.

ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

Majski Trtnik

Naša III brig. prolazi u ovom momentu kroz s. Prijeka. Štab izjavljuje da će tri bat. do ponoći biti na konc. prostoriji (Selište — Šibine). Jedan bat. brigada je ostavila na položaju u Graberju dok stignu jedinice VIII divizije.

II brig. treba da se prebaci u Rovišku. I ona će ostaviti neke snage na položaju do smjene.

Potpuna konc. biće završena najdalje sutra do podne.²

Uputili smo vam kurira sa poštom u s. Vlahović i on vas vjerovatno neće naći. U njemu smo vam poslali plan Gline, Avizo zapovjest³ i podatke koje smo danas prikupili od zarobljenih Nijemaca.

Nama bi bila potrebna dva brdska topa, jer imamo svega tri. Ako je moguće da nam ustupi VIII div., neka ih uputi u naš štab sutra.

Obzirom na situaciju mi forsiramo pripreme i želimo da izvršimo napad sutra poslije podne, ali to je teško izvodljivo.⁴

Javite nam gdje se tačno nalazi poljska i haub. artiljerija.

S. F. — S. N.

(M.P.)⁶

Komandant
ppuk.
P.⁵ Jakšić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/3, k. 812.

² Riječ je o koncentraciji u cilju napada na Glinu. Vidi dok. br. 116 i 119.

³ Vidi dok. br. 109.

⁴ O rezultatima i toku borbi za Glinu vidi dok. br. 122, 123, 136, 137, 157 i 158.

⁵ Pavle

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NOU BRIGADE TRINAESTE
DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 22 STUDENOG 1943
GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA CRIK-
KVENICU¹**

Z A P O V I J E S T

I udarne brigade XIII divizije od 22. XI. 1943 g.

Njemačke snage povukle su se iz Crikvenice i Triblja u pravcu Sušaka. U Crikvenici ostalo¹ je 50—60 ustaša koji su u dva kamiona doveženi.² U Kraljevici se nalazi veći broj žandara koji navodno imaju namjeru poslati pojačanje za Crikvenicu. U Bakru, Hreljinu, Krasici, Križišću itd., prema dobivenim obavještenjima, nema neprijatelja, ali sve treba provjeriti.

Da se ustašama u Crikvenici ne bi dozvolilo da se snađu i utvrde, neophodno je potrebno da ih se što prije likvidira.³ U tom cilju

N a r e đ u j e m o :

- I.) I bataljon:* sa jednom četom postaviti će zasjedu na cesti Crikvenica u visini zaseoka Klanfari kod Manestri 2 kim. prema Kraljevici, i na tome mjestu dobro prekopati cestu ili postaviti barikadu. Sa dvije čete napasti neprijatelja i ući u Crikvenicu i to jednom četom pravcem Sv. Jelena — Crikvenica, a jednom četom Sopsalska — Crikvenica.
- II bataljon:* jednom četom koja se nalazi kod I bataljona na sektoru Grižane — Tribalj postaviti će zasjedu na cesti Tribalj — Križišće i to: prekopati cestu ili postaviti dobru barikadu između Zagrada i Klarići i na tome mjestu postaviti zasjedu.
- III bataljon:* napasti će neprijatelja i ući u Crikvenicu, jednom četom pravac Šarari — Dolac — Kotor — Crikvenica, a sa dvije čete pravcem Selce — Šupera — Crikvenica.
- 2.) Po zauzeću Crikvenice III bataljon ostaviti će jednu četu u Crikvenici za pravljenje reda

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/2, k. 912.

² Vidi dok. br. 118.

³ O rezultatima napada na Crikvenicu vidi dok. br. 118.

i prikupljanje ratnog materijala, a sa ostalim snagama produžiti pravcem Crikvenica — Kraljevica sve dok ne dođe u kontakt sa neprijateljem koji se nalazi u Kraljevici. —

I bataljon:

produžiti će pravcem Crikvenica — Tribalj — Dol Mali, gdje će uhvatiti kontakt sa neprijateljem, zaposjesti položaj i zarušiti cestu.

Po zauzeću Crikvenice izdati će se naknadno naređenje za četu III bataljona.

3.) Štab brigade nalaziti će se za vrijeme borbe na križanji ceste Crikvenica — Tribalj — Crikvenica — Franovići, gdje će jedinice i slati izvještaje.

Početak napada biti će u 3 sata poslije polnoći. Brigadno previjalište nalaziti će se u Podgori. Skreće se pažnja bataljonima da napad mora biti brz i energičan i ne prelaziti u preveliko puškaranje, već upadati naglo u grad i pohvatati tu šaku jada.

Znaci raspoznavanja: borba — Bribir, 4—8; ugovoreni znak: 2 kratka zvižduka, a odgovor: jedan dugi.

Ukoliko je četa II bataljona otišla u sastav svoga bataljona, I bataljon uputiti će jednu četu na zadatak koji je ona imala a ona sa jednom četom vršiti napad na Crikvenicu. Štabovi bataljona treba da na brzinu objasne borcima situaciju, tj. da im kažu da se Nijemci povlače iz ovog sektora Primorja i Gorskog Kotara i ostavljaju manje ustaške posade i da je zato potrebno dati maksimum napora da očistimo što brže ustašku gamad iz ovih krajeva.

Zadatak shvatiti najozbiljnije i učiniti sve da se brzo svrši.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bude Bosnić v.r.

Zamj. komandanta:
Rade Mrvoš v.r.

(M.P.)⁴

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTP
DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 22 STUDENOG 1940
GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA BAŠKp
OŠTARIJE¹

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH
Dne 22. XI. 1943 godine,
u 8,40 časova.

Z A P O V I J E D

(Sekcija Senj — Zadar — Novigrad — Gospić 1 : 100.000)

Vojno politička situacija: Neprijatelj je u toku zadnjih dana probio blokadu u pravcu Gračaca, odakle je dobio i manje količine hrane.² Nadalje se je probio sa manjim snagama prema Karlobagu³ i stvorio si bazu sa koje može održavati vezu sa obalom, koja je pod neprijateljskom okupacijom. Na taj način popravio si je situaciju, koja je već bila kritična⁴ i omogućio je održanje garnizona u Gospiću. Od najveće je važnosti da mu se ponovno blokira komunikacija Gospić — Gračac, što će se izvršiti temeljitim rušenjem te ceste i da ga se baci sa komunikacije Brušane — Karlobag, oslobodi Karlobag i time onemogući spoj sa ostalim neprijateljskim snagama. S uspjehom tih akcija neprijatelj bi bio ponovno odsječen i, obzirom na dolazak zime, prisiljen da napusti i sam Gospić.⁵

Neprijatelj: Gospić i okolica 5 bojni,⁶ od 600—800 ljudi, slabog morala i borbenosti osim koljača,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta od reg. br. 27/1, k. 920.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 22/2—4, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ U probiju prema Karlobagu i zauzimanju istog učestvovala su: Deveta i Trideset druga ustaška bojna. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53.

⁴ Vidi dok. br. 173, 174, 180 i 181.

⁵ Neprijateljske snage tada nisu napustile Gospić.

⁶ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 47.

300—400 Nijemaca⁷ sa naoružanjem 4 tenka od 15 tona i nekoliko malih tenkova, 2 haubice, 4 brdska topa i 4 protivkolska topa.

Na odsjek Karlobag — Sušan — Baške Ostarije prodro je sa manjim snagama, dosada nepoznate jačirie, vjerovatno 2—3 satnije.⁸

Mase snage:

IV brigada: na sektoru Gornje Pazarište — Osik.⁹

Bataljon »Matija Gubec« I brigade: sjeverozapadno od Karlobaga na komunikaciji prema Jablancu.

II brigada dobila je zadatak: da pritiskom i napadom na neprijatelja kod Baških Oštarija, te Brušana presječe komunikaciju Karlobag — Gospić i time onemogući neprijatelju boravljenje u Karlobagu i stvori uslove za zauzimanje istoga.¹⁰

NAREĐUJEMO:

Brigada će se grupisati na odsjeku Rizvanuša — Počitelj, kao polazne baze za napad na Baške Oštarije.¹¹

IV bataljon: krenuti će pravcem Barlete — Vrebac — Medak — Počitelj s time, da izbije sutra, tj. 23. o.mj. do 10 časova na prostor Mali Kraj — Rizvanuša.

II bataljon: preuzeti će kontrolu dosadašnjeg odsjeka IV bataljona i prebaciti će se sa jednom četom i mitraljeskom u selo Dolnje Barlete. Zadatak je bataljona: da ne dozvoli neprijatelju prelaz preko rijeke Jadove, da održava dnevnu vezu sa Štabom Brigade kao prelazna stanica i da Intendaturi Brigade da pomoć u slučaju potrebe za prebacivanje

I i hranu jedinicama na sektoru Rizvanuša — Divo-selo.

Prateća četa: krenuti će pravac Gornje Barlete — Vrebac — Medak — Počitelj, gdje će se smjestiti. Svoja dva bacača sa, svom municijom dodijeliti će IV bata-

⁷ Riječ je o njemačkom 661 dopunskom bataljonu. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁸ Na ovom pravcu prodrle su Deveta i Trideset druga ustaška bojna. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁹ Odnosi se na Četvrtu NO brigadu Trinaeste divizije.

¹⁰ Karlobag tada nije zauzet. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 9 prosinca 1943 god.

¹¹ Vidi dok. br. 132.

ljonu i s njime produžiti u pravcu Rizvanuše Prateća četa mora biti na prostoru Počitelja sutra do 10 časova.

I i III bataljon: ostaju na dosadašnjim mjestima. I bataljon mora do 23. o.m.j., do 14 časova, dostaviti Štabu Brigade točne podatke o neprijatelju, njegovim snagama na odsjeku Sušanj — Baške Oštarije — Brušane.

Četa za vezu: pristupiti će odmah prikupljanju linije i krenuti zajednički sa Pratećom četom pravcem Medak — Počitelj, gdje će dobiti daljnje naređenje.

Sanitet: krenuti će zajednički sa Pratećom četom do Počitelja. Ambulantu sa bolesnicima i jednim odgovornim drugom ostaviti će u selu Vrebcu, kuda će prebacivati i sve bolesnike i ranjenike sa sektora Divoselo — Rizvanuša.

Intendantura: organizovati će ishranu bataljona, koji se nalaze na sektoru Rizvanuša — Počitelj preko Komande mjesta Medak i nastojati: da stvori izvjesne zalihe hrane na tom sektoru. Također se pobrinuti: da za najmanje dva bataljona nabavi suhu hranu (kruh) za dva dana i to najkasnije do 24 o.m.j. Ostaviti će jednog odgovornog druga u Vrebcu za organizaciju redovnog snabdijevanja.

Izviđački vod: krenuti će u sastavu Prateće čete do Počitelja, gdje će dobiti daljnje naređenje.

Štab Brigade nalaziti će se 22. od 18 časova u Počitelju.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Karadžija Milan

Komandant, major:
Viktor Bubanj

(M.P.)¹²

Dostavljeno:

Na znanje: Operativnom štabu za Liku.

Na znanje i postupak:
jedinicama ove Brigade.

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 23 STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLINU I GORU¹

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 285/43
23 studenog 1943
u 8 sati

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Petrinja 1 : 100.000)

Prema prikupljenim podacima neprijatelj drži i odlučno brani slijedeća uporišta:

- Glina:** 4 satnije Nijemaca,² 1 satnija ustaša i 60 žandara. Ukupno oko 680 vojnika.
Naoružanje: 5 topova raznog kalibra, od kojih su 2 protukolska, 10 t.bacača, 40 lakih mitraljeza »Šarca«, 30 šmajsera i puške. Naoružanje ustaša i žandara nepoznato.
- Gora:** 180—200 Nijemaca sa naoružanjem: 4 t. i nekoliko malih bacača, 23 laka mitraljeza »Šarca« i puške. Tenkovi s vremena na vrijeme dođu iz Siska i Petrinje do Gore i dalje prema Glini.
- Petrinja:** 2000 Nijemaca »Nordland« divizije i 700 domobrana. Jedna artiljerijska bitnica od 180 domobrana sa tri haubice.
Naoružanje: Nijemci: 3 protukolska topa i 4 borna kola, dok je ostalo naoružanje nepoznato. Domobrani: 3 haubice, 2 m. bacača, 2 t. mitraljeza, 6 p. mitraljeza i puške.
U Češkom Selu kod Petrinje nalazi se 110 gestapovaca sa naoružanjem 12 p.mitraljeza i 23 šmaj-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—1, k. 424.

² U Glini, Gori, Petrinji, Sisku i Hrastovici nalazili su se dijelovi SS »Nordland« divizije iz sastava Trećeg SS pancerkorpusa. Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—4, k. 107 B 1 mikrofilm br. 3/608.

sera. Tenkova u gradu nema, već s vremena na vrijeme dolaze iz Siska.

Sisak: 2500 Nijemaca »Nordland« divizije i 350 domobrana. Naoružanje: Nijemci: 2 »Tigar« tenka, 6 malih tenkova, 7 bornih kola, 8 protukolskih topova, 15 t. i 15 m. bacača, 40 t. mitraljeza, 120 p. mitraljeza, 90 šmajsera i puške. Domobrani: 2 t. mitraljeza, 8 p. mitraljeza i puške.

Hrastovica: 180 Nijemaca i 30 domobrana. Naoružanje nepoznato.

Naš Korpus sa VII i VIII divizijom, organskom artiljerijom i 3 laka tenka ima zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Glini i Gori³ radi proširenja oslobođene teritorije i daljeg ofenzivnog djelovanja prema Petrinji i Sisku.

Za izvršenje prednjeg zadatka

N a r e đ u j e m o :

VII Divizija:

Sastav:
I, II, III i IV brigada,
divizijska artiljerija,
jedna korpusna haubič-
ka baterija,
jedna poljska baterija
VIII divizije i
3 mala tenka.

~ 7* — : — ~ ,
Svega: 4 brigade 3 haubi-
ce, 8 P^oljskih to-
pova, 3 brdska to-
pa i 3 tenka.

Z a d a t a k :

Likvidirati neprijateljsko uporište Glinu. Glavni pravci napada sa ju-goistočne, južne i jugozapadne strane. Pomoćni pravci: Prekopa — Jukinački most i Gređani — Karlovački most šireći se lijevo i desno da se stvori obruč oko grada.

Haubičku bateriju postaviti na prostoru Krčevina — k. 119 u blizini Gredani; a poljsku bateriju kod viduševca i dati im zadatak da potpomažu napad na glavnom pravcu. Tenkovima djelovati duž ceste Gređani — Glina, ovladati Karlovačkim mostom i pomagati napad na glavnom pravcu dejstva.

Po zauzimanju Gline jednu brigadu ostaviti u mjestu radi održavanja reda i evakuacije plijena, a sa ostalim snagama ofenzivno djelovati prema Petrinji u duhu stvorene situacije.

³ O rezultatima napada na ove neprijateljske garnizone vidi dok. br. 122, 123, 128, 136, 137, 150, 156 i 158.

Veza: Prema priloženoj zapovijesti za vezu.⁴

VIII Divizija:

Sastav:
j II i III brigada
i divizijska brdska
artiljerija.

Svega: 3 brigade, 7
brd. topova.

Veza: Prema priloženoj zapovijesti za vezu.

Ishrana: Prije polaska na operaciju borce dobro nahraniti i osigurati im jedan obrok suhe hrane. Daljnja ishrana iz najbližih sela.

Sanitetska služba: Divizijske prihvatne bolnice obrazovati na pogodnim mjestima i organizovati brzo ukazivanje pomoći. Daljnja evakuacija ranjenika vršiće se sanitetskim kamionima i kolima u najbliže bolnice.

Evakuacija plijena i zarobljenika: Plijen i zarobljenike evakuisati odmah u pozadinu i to: VII divizija prema Klasniču i Hajtiću, a VIII divizija u Vlaović i Gradac.

Znaci raspoznavanja: Dok traje napad na Glinu znaci će biti **Sloga — Pobjeda**, a ugovoreni znaci po danu poziv **kapu u ruci podići u vis**, a odziv **kapu u ruci podići vodoravno**. Po noći: poziv 7, a odziv 4.

Početak napada: VII divizija otpočeće napad 23. XI. 1943 u 15 sati, a VIII divizija do toga vremena ima biti na određenim položajima.

Mjesta štabova: Štab Korpusa nalazit će se u Majskom Trtniku, Štab VIII divizije u

⁴ Vidi dok. br. 115.

s. Luščani (zaselak Vukići) i g^{ab}ab
VII divizije u početku napada u J₀,
ševici. Za svaku promjenu mjesta
štabova predhodno obavijestiti.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.⁵ Holjevac

Komandant, pukovnik
Ivo Rukavina

DOSTAVLJENO:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
Štabu VII i VIII divizije i
Štabu Haubičkog divizionu —
kuririma u sati.⁶

Načelnik Štaba
major,
N.⁷ R. Grubor

⁸ Većeslav

⁰ Broj časova u originalu izostavljen.

⁷ Nikola

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE OD 23 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM
JEDINICAMA ZA ORGANIZACIJU VEZE U TOKU NAPADA
NA GLINU I GORU¹

ŠTAB iv KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
v. broj 125/43
23 studenog 1943
u 8 sati

Dodatak zapovijesti
Op. br. 285/43.-

ZAPOVIJEST ZA VEZU
(Sekcija Petrinja 1 : 100.000)

VII Divizija: Uspostaviće telefonske veze sa brigadama, a isturiti telefonsku vezu što više od brigada — prema bataljonima. Osim telefonske veze imati uvijek spremne kurire na konjima i pješake, po potrebi uspostaviti relejne linije. Sa pridodatim Haubičkim divizionom uspostaviti telefonsku vezu i dodijeliti mu svoju rezervnu radiotelegrafsku stanicu s kojom držati permanentnu službu za slučaj prekida telefonske veze (u ovakvom slučaju komande davati otvoreno. Ukoliko VII divizija dobije radiotelefonsku stanicu, hitno će ovu dodijeliti Haubičkom divizionu preko koje, u slučaju i malo slabije telefonske veze, držati vezu.

VIII Divizija: Uspostaviće telefonsku vezu sa brigadama, a za slučaj da se sa svojim najudaljenijim dijelovima ne može povezati telefonski, dodijeliti svoju radiostanicu dotičnom dijelu, te na taj način, a preko Korpuskog centra za vezu držati vezu sa divizijom (za ovo trebaće predhodno ugovoriti vrijeme rada). Sve ove veze obezbijediti kuririma konjanicima ili kuririma pješacima uspostavljajući relejne linije.

IV Korpus: Centar veze nalaziće se u Majskom Trtniku (Milići).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 424.

² Riječ je o zapovijesti za napad na Glinu i Goru. Vidi dok. br. 114.

Osovina veze prema VII diviziji je pravac Majski Trtnik — Joševica do isturenog centra veze VII divizije, a prema VIII diviziji: Majski Trtnik — Luščani (Vukići) do centra veze VIII divizije.

**Četa za vezu
IV Korpusa:**

Postaviće telefonsku liniju u oba ova pravca tj. od centra veze Korpusa do centra veze VIII divizije i do isturenog centra veze VII divizije.

Telegrafski vod čete za vezu Korpusa držaće radiotelegrafsku vezu sa VIII divizijom svakog parnog sata redovno, a kad se zakaže i vanredno. Sa VII divizijom radiotelegrafsku vezu svakog neparnog sata, a po potrebi zakazivaće se i vanredno radno vrijeme. Pozivni znaci: raniji, talasne dužine: ranije, depeše šifrovati po već postojećim radiošifrantima.

Radiotelefonsku vezu držati sa VII divizijom kojoj se u tu svrhu dodjeljuje stanica ultra kratkih talasa. Ime naše radiotelefonske stanice je »Zdenko«, a stanice VII divizije »Dušan«. Rad na ovim stanicama do uspostave veze je svakih pola sata, a onda prema dogovoru i potrebi. Ukoliko VII divizija dobije radiotelefonsku stanicu od Banijskog područja dodijeliće je Haubičkom divizionu i odrediti pozivne znake i vrijeme rada.

Za vrijeme rada ove stanice sa Haubičkim divizionom odlagaće se rad sa stanicom »Zdenko«.

Pozivni brojevi na telefonima za vrijeme operacija na Glinu: Korpus = broj 5

VII divizija = broj 4

VIII divizija = broj 3.

Osim toga Četi za vezu IV korpusa pridodaju se 2 motorbicikla za održavanje veze sa divizijama.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Referent za vezu,
poručnik
B.³ Bogdanović

³ Bude

DOSTAVLJENO:

glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
gtabu VII i VIII divizije
Ceti za vezu ovog Štaba.

(M.P.)⁴

BR. 116

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE OD 23 STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM
JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLINU¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE

Op. Br. 154. 1943.
Dne 23 novembra 1943
u 0.9 časova.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Petrinja 1 : 100.000)

Jačina neprijateljskih snaga i plan odbrane Gline do-
stavljen je svima jedinicama u prilogu.² —

Naš Korpus, bez jedne divizije, dobio je zadatak da
likvidira neprijateljski garnizon u Glini,³ osiguravajući ovu
operaciju od neprijateljskog ispada iz Petrinje i Gore.

Naša divizija ima zadatak da izvrši napad na neprija-
teljsko uporište Glinu, dok je VIII divizija dobila zadatak da
spriječi neprijatelja da uputi pojačanja u Glinu.⁴

Naša divizija produžiće napad iz 3 pravca i to: glavnim
pravcem sa juga i dva pomoćna sa istoka i zapada.

⁴ Okrugli pečat' kao u zaglavlju.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1, k. 812.

² Vidi dok. br. 99 i 110.

³ Vidi dok. br. 99 i 114.

⁴ Vidi dok. br. 95, 158 i 159.

U cilju izvršenja postavljenog zadatka

NAREĐUJEMO:

1. — IV brigada pojačana jednim bataljonom P.O. Banije. Izvršiće napad iz M. Poljane sa težnjom da ovlada mostom na Maji u Jukincu. Odmah pripremiti miniranje mosta i srušiti ga čim se stvore uslovi za eventualno povlačenje snaga iz grada pravcem koji je neovisan od ovoga mosta. U slučaju da neprijatelj ugrozi Glinu od Gore — srušiti most pa makar se snage ove brigade morale i povući iz grada. Poslije ovladavanja mostova brigada će orijentisati svoje snage na bunkere u Obrstariji⁵ i prema gimnaziji. Zona širenja: lijevo ciglana i klanica zaključno, desno r. Glina. Lijevo održavati borbenu vezu sa II brigadom na liniji Crni Lug — Glina.
2. — II brigada ojačana sa 3 brdska topa. Izvršiće napad sa jugoistoka pravcima: Maja — Žirovačka ul. — Štrosmajerova ulica i želj. stanica — Kolodvorska ulica — Filipovićeve ulica — Obrstarija. Zona širenja: desno staro korito Maje, a lijevo kolodvorska ulica i Filipovićeve zaključno. Desno održavati borbenu vezu sa IV brigadom, a lijevo sa III brigadom.
3. — III brigada ojačana sa 2 protivkolska topa i 3 teška bacača iz I brigade. Izvršiće napad sa jugozapada pravcima: Selište — Karlovačka ulica i Cigansko selo — put za popravilište, a odatle Frankopanskom ulicom. Zona širenja: desno Kolodvorska ulica i Filipovićeve ulica isključno, lijevo r. Glina. Desno održavati vezu sa II brigadom, a lijevo sa bataljonom I brigade na lijevoj obali Gline.
4. — I brigada: Uputiće jedan bataljon preko Gređana na lijevu obalu r. Gline sa zadatkom 'da vrši demonstrativan napad sa lijeve obale na neprijateljska uporišta između želj. mosta i Sajmišta. U slučaju da blagovremeno stignu tenkovi, ovaj bataljon vršiće zajedno s njima napad preko željezničkog mosta sa ciljem

⁵ Riječ je o parku koji se proteže uz obalu rijeke Gline.

prodora u grad. Ovom kolonom komandovaće jedan član Štaba brigade.

Sa ostatkom snaga brigada će biti u divizijskoj rezervi na Žarkovcu.

5. — Artilerija:

Haubički divizion IV korpusa, ojačan poljskom baterijom VIII divizije, plasiraće se na prostoriji Gređani — Viduševac. Normalna zona dejstva: uporišta oko željeznikog mosta, popravilište, centar grada, gimnazija i Obrstarija, a eventualno: želj. stanica, Despotova pilana, klaonica i Juki-nački most.

Poljska baterija VII divizije plasiraće se na prostoriji s. Roviška. Normalna zona dejstva: želj. stanica, Despotova pilana, klaonica, ciglana i Jukinački most, a eventualna zona: normalna zona Haubičkog divizionu.

Brdska baterija VII divizije dodaje se II brigadi kao prateća artilerija, s tim da dva topa uputi pravcem Glinsko groblje — Cigansko selo i da po potrebi potpomogne III brigadi zauzimanje popravilišta.

Poljska i haubička artilerija izvršiće korekturu čim se stvore uslovi za osmatranje.

6. — Tenkovska četa.

Ukoliko blagovremeno stigne pod komandom zamjenika komandanta I brigade⁶ — ima zadatak da u sadejstvu sa bataljonom I brigade prodre preko[^] željeznog mosta u grad i potpomogne napad III brigade.

7. — Mjesta štabova:

Štab divizije nalaziće se na putu od Oštre Glavice za Cigansko selo. Štab IV brigade nalaziće se na putu od M. Poljane za Jukinac. Štab II brigade nalaziće se u Crnom Lugu (Pjevci). Štab III brigade: D. Selište.

— Veza:

Četa za vezu Štaba divizije uspostaviće telefonsku vezu: M. Poljane — Pogledić — G. Selište — Gređani sa centralama u Crnom Lugu, na Poglediću i u G. Selištu. Brigade će se vezati na liniju Štaba divizije i to: IV brigada u M. Poljanama, II brigada u Crnom Lugu, III brigada u G. Selištu. Štab divizije vućiće svoju liniju za sobom od centrale na Poglediću.

⁶ Branko Babić

9. — Sanitet: Kirurška ekipa i triažni punkt nalaziće se u Maji. Evakuacija ranjenika: IV brigada M. Poljane — Roviška — Maja, II brigada Crni Lug — Joševica — Maja, III brigada Selište — Prijeka — Maja. Za jedinice na lijevoj obali r. Gline evakuacija u pravcu Topuskog. Iz Maje divizijski sanitet organizovaće transport ranjenika u pravcu bolnice
10. i — Evakuacija: Do potpune likvidacije Gline plijen i zarobljenike brigade će upućivati istim pravcima kao i ranjenike, tj: IV brigada M. Poljane — Roviška — Maja, II brigada Crni Lug — Joševica — Maja, III brigada Selište — Buzeta. Bobbene jedinice ne smiju se za vrijeme borbe angažovati u evakuaciji i na taj način slabiti svoju borbenu sposobnost. Njihova je dužnost da izvijeste Štab divizije da se na njihovom pravcu nalazi ratni plijen, a Štab divizije daće zato potrebne direktive.
11. — Znaci raspoznavanja: sloga — pobjeda. Ugovoreni za noć: sedam — četiri, za dan dizanje kape u vis, odgovor: kapa vodoravno.

12. — Početak napada 23 novembra u 15 časova. Do ovoga momenta sve jedinice moraju biti na svojim polaznim položajima za napad i to: IV brigada M. Poljane, II brigada na sjevernoj padini Pogledića, III brigada D. Selište kod Čučkovića vrela.

Po zauzeću Gline IV brigada koncentrisaće se u M. Poljanama, II brigada u Roviškoj, III u Brnjeuškoj i Gl. Trtniku.⁷ Bataljone držati prikupljene i održavati vezu sa jedinicama Kordunaške divizije kako bi mogli intervenisati u slučaju da neprijatelj pokuša jačim snagama prodor u Glinu. I brigada staviće se na raspoloženje komisiji za evakuaciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ.⁸ Kladarin, v. r.

Komandant, p.pukovnik
P.⁹ Jakšić v. r.

"(M.P.)¹⁰

⁷ Glinski Trtnik

⁸ Đuro

⁹ Pavle

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

DOSTAVLJENO:
Štabu IV korpusa NOVJ na znanje,
Štabovima I, II, III i IV brigade,
štabu Haubičkog divizionu IV Korpusa,
Štabu Art. divizionu VII ud. divizije,
na znanje i postupak.

Dostavio dne 23. XI. 1943.
u 09 sati.

(M. P.)

Tačnost prepisa ovjerava:
Načelnik štaba,
major:
S.¹¹ Bjelajac

BR. 117

**NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 23
STUĐENOG 1943 GOD. NOU BRIGADI »BRACE RADIČA« I
KALNIČKOM NOP ODREDU DA RUŠE KOMUNIKACIJE I
POSTAVLJAJU ZASJEDE NA PRAVCIMA VARAŽDIN —
ZAGREB I VARAŽDIN — KOPRIVNICA¹**

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Op. Br. /43
23. XI. 1943.

ŠTABU UDARNE BRIGADE »BRACE RADIČA«
I ŠTABU K.P.O.

Dne 24. XI. 1943 Brigada i Odred zauzeće nove položaje i to: Brigada će sa 2 bataljona zauzeti Lepavinu i Male Grabičane, s time što će manjim dijelovima držati položaje kod Donjare (k. 251) i Grdaka (k. 250), dok će po jedan bataljon smjestiti u Apatovac i Radeljevo selo. Bataljon u Radeljevu biće rezerva za manevrisanje između položaja Brigade i Odreda.

¹¹ Stanko

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/2, k. 1472.

K.P.O.² sa 2 bataljona zauzeće Ludbreg (Puhlaki), Hra-
stovsko, a jednim Varaždinbreg.

Jedinice će na novim položajima nastaviti sa uništavanjem
komunikacija, koje vode našem slobodnom teritoriju. Pored
toga, treba nastojati manjim snagama postavljati zasjede ne-
prijateljskim patrolama i manjim kolonama oko Varaždina i
na cesti Varaždin — Zagreb, što je zadatak bataljona K.P.O.
na Varaždinbregu. Pored ovoga, štabovi će se postarati da na-
stave sa vojno-političkim radom i u zajednici sa komandnim
kadrom prorade najnovija uputstva, koja su dobili od našeg
Štaba. Štabovi će dostaviti spisak golih i bosih boraca u svojim
jedinicama ovome Štabu, koji će izvršiti raspodjelu materijala,
koji izrađuje u radionicama Komande K.³ Područja.

Skreće se pažnja: da osiguranjima jedinica u bazama i na
položajima treba obratiti veću pažnju, jer uslijed velike magle
dešavaju se česta iznenađenja. Jedinice međusobno moraju biti
povezane patrolama u toku dana, a naročito noću. K.P.O. treba
održavati vezu sa bataljonom Brigade u Radeljevu i obratno.

Na novim položajima sve jedinice trebaju biti 24 o.mj. do
9 sati najkasnije. Po smještaju štabovi će podnijeti izvještaj
pismenim ili telegrafskim putem o zauzetim položajima.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Za komandanta,
Nač. Štaba
Major:

² Kalnički NOP odred

³ Kalničkog

⁴ Vidi dok. br. 159.

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 23 STUDE- NOG 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA CRIKVENICU¹

ŠTAB
T UDARNE BRIGADE XIII DIVIZIJE

23. XI. 1943

Operativni izvještaj

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOV HRVATSKE
Podatci o neprijatelju:

Po dobivenim podacima njemačke snage povukle su se iz Crikvenice u pravcu Kraljevice i iz Grižana i Triblja ka Sušaku.²

Od neprijateljskih snaga ostala je u Kraljevici jača posada oružnika i ustaša, dok je u Crikvenicu prebačeno u 2 kamiona oko 50—60.

Raspored snaga:

Vidi se iz priložene zapovijesti.³

Zadatak:

Napasti i zauzeti Crikvenicu dok ustaše još nisu organizirali položaje.

III bataljon napasti će Crikvenicu sa istočne strane, a I sa zapadne, s tim što će I četu postaviti u zasjedu da onemogućí pridolazak neprijateljskih pojačanja iz Kraljevice.

Detaljni se zadatci vide iz priložene zapovijesti.

Tok borbe:

III bataljon izvršio je sve pripreme. U 02,30 sati odpočeo je razvoj 2 i 3 čete za napad. Ovaj raspored izvršen je pred samim neprijateljskim položajem i pod njegovom vatrom, tako da je napad počeo prije naređenog vremena. Uslijed jake vatre i broja neprijatelja napad nije mogao napredovati. Borba se je vodila i vatra podržavala do 06,30 sati, kada su se čete povukle u podpunom redu i posjele položaje iznad Crikvenice.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta pod reg. br. 9/2, k. 912.

² Vidi dok. br. 161.

³ Vidi dok. br. 112.

I bataljon uslijed tehničkih poteškoća zakasnio je da izvrši napad na vrijeme. Četa koja je postavila zasjedu u s. Manestri učinila je to u 05,00 sati. Od neprijatelja nije nitko prolazio Hm pravcem.

Četa koja je napala Crikvenicu izvršila je taj napad u 05,00 sati. Izvršila podilaženje samim bunkerima, ali je njen napad zadržan snažnom vatrom neprijatelja. U 06,30 sati četa se je izvukla iz borbe i odstupila.

Izhod borbe:

Nije izvršen zadatak, tj. Crikvenica nije zauzeta, ali je utvrđeno da u Crikvenici ima oko 400—500 vojnika i među Jijima ima dosta Nijemaca.

Neprijateljski gubici nepoznati.

Vlastiti gubitci: 5 drugova ranjeno (1 teže).

Kritički osvrt:

Napad nije tekao po planu, jer čete I bataljona odpočinju sa svojim napadom tek u 05,00 sati.⁴ Osim toga se je u Sv. Jeleni Damalj nalazila jača posada neprijatelja od koje je neprijatelj slao pojačanja u Crikvenicu, a da naše snage nisu mogle spriječiti pošto je zasjeda bila postavljena u selu Manestri. O neprijateljskoj posadi u Sv. Jeleni nije štab bio obaviješten na vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bude Bosnić s. r.

Zamj. komandanta,
Rade Mrvoš s. r.

⁴ Prema zapovijesti trebalo je da napad počne 23 studenog u 3 sata. Vidi dok. br. 112.

BR. 125

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 23 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLINU¹

ŠTAB II BRIGADE
VII DIVIZIJE N. O. VOJSKE
HRVATSKE
Br. Sl. dne 23/XI 1943

Z A P O V I J E S T

(Sekcija: Petrinja 1 : 100.000)

2

U vezi dobivenog naređenja — zadatka za našu brigadu³

NAREĐUJEMO:

I bataljon ojačan Napada pravcem lijevom obalom rijeke Maje sa 1 brdskim i sa zadatkom likvidacije bunkera br. I i II na jednim protiv- ulazu u Žirovačku ul., zatim napada dalje kolskim topom: pravcem Žirovačkom ul. — Štrosmajerova ul. likvidirajući sve bunkere ispred sebe u svom pravcu napada.

Težište napada Žirovačka — zatim Štrosmajerova ul. Zona podilaženja: koristiti dolinom lijeve obale rijeke Maje do polaznog položaja za napad, tj. do bunkera br. I i II. Artiljerisku vatru koristiti prvenstveno za likvidaciju bunkera i ostalih utvrđenja — uporišta koja se pred njim suprotstave.

II bataljon: Ostaje kao rezerva pozadi I bat., koga ima potpomoći u svemu pri izvršenju njegovog zadatka u saglasnoj odluci štabova bataljona.

IV bataljon ojačan Napada i likvidira uporište željezničke stacija sa 2 brdnice br. XXVII, XXVIII i br. XIX. Po likvidaciji ovog uporišta produžava napad Kolodvorskom ul. likvidirajući sve bunkere i uporišta koja im se suprotstave, zatim napada dalje

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/4, k. 815.

² Redakcija je izostavila dio zapovijesti o opštoj situaciji jer je štampan u zapovijesti Štaba Sedme udarne divizije. Vidi dok. br. 116.

³ Riječ je o zapovijesti za napad na Glinu. O rezultatima napada Vidi dok. br. 122, 123, 128, 136, 137, 149, 150, 158.

Filipovićevom ul. likvidirajući bunkere i m[^]rišta koja im se suprotstave sve do parka, gdje će se povezati sa čelom desne napadne kolone tj. I bat., odakle će u zajednici sadejstvovati napadnim kolonama III i IV brigade i potpomagati ove u likvidaciji uporišta iznutar grada Težište napada Kolodvorska, a zatim Filipovića ul., lijevo održava vezu kako ličnu tako i borbenu sa desnom napadnom kolonom III brigade a desno sa desnom napadnom kolonom naše brigade, tj. našim I bat.

III bataljon: Ostaje u rezervi IV bat., za kojim će se kretati kad ovaj bude preuzeo napad prema svom zadatku. Zadatak ovog bataljona: da u svemu potpomaže IV bat. u saglasnoj odluci štabova bataljona.

Bataljoni u rezervi (II i III bat) vodice računa da im jedinice ne budu ugrožene od strane artiljerijske vatre, zašto će raspored ovih bataljona rastreseno po jedinicama rasporediti vodeći računa da im ipak budu u rukama kako bi došle kao rezerve do izražaja po potrebnom danom momentu.

Napadne kolone (I i IV bat.) neka imaju u vidu, prilikom napada određenim ulicama, da će biti napadati iz pojedinih kuća, te ne smiju se zadovoljiti samo time što će likvidirati bunkere i ostala uporišta, već na ovo treba računati i ove otpore likvidirati taktikom uličnih borbi.

Veza: Naša četa za vezu uspostaviće vezu sa divizijskom centralom na Poglediću i odatle pružiti liniju do Crnog Luga, gdje će se nalaziti Štab brigade.

Sanitet: Trijažni punkt i hirurška ekipa nalaziće se u Maji. Naše brigadno previjalište nalaziće se u Crnom Lugu, odakle će se vršiti evakuacija ranjenika preko Joševica za Maju. Organizaciju kola i prenosnih sredstava blagovremeno organizovati.

Evakuacija: Evakuacija plijena i ratnih zarobljenika naša brigada vršiće pravcem Crni Lug — Joševica — Maja. —

Štab Brigade: Nalaziće se za danas: Crni Lug, a večeras u Pjevcima.

Znaci raspoznavanja: sloga — pobjeda. Ugovoreni znak za noć: 7—4, a za dan: dizanje kape u vis, odgovor: kapa vodoravno.

Početak napada 23 novembra u 15 časova. Do ovoga momenta sve jedinice moraju biti na svojim polaznim položajima za napad.

Napomena:

1) Ima izgleda da će stići i tenkovi koji će sudjelovati u **ovoj akciji** i to putem od Topuskog.⁴—

2) Ova akcija je napad na veliko neprijateljsko uporište grad. Stoga treba paziti i imati na umu naročit način borbe j držanje boraca. Grad, njegove trgovine i kuće ne smiju okupirati naše borce da se bave pronalaskom sitnica, već moraju imati u vidu glavni cilj — likvidacija neprijatelja. Kad se ukaže mogućnost za evakuaciju — to će činiti za to određeni drugovi, a pojedinci se ne smiju upuštati u te stvari. Borba u gradu zahtijeva veliku okretnost, pribranost, zbog toga o vojničkom i političkom pravilnom držanju zavisioće povoljan ishod našeg napada. Naročito skrećemo pažnju na držanje i postupak prema zarobljenicima. Ovom prilikom treba imati na umu da su to ustaše i Nijemci i zato ih treba detaljno pretresti i vojnički sprovesti. Ponavljamo: pljačke ne smije biti, jer će nas dovesti do nereda u napredovanju, i time do bolje sabranosti neprijatelja što bi nam onda onemogućilo, uspjeh. Paziti na postupak sa civilnim stanovništvom, a svaki krvnik će biti osuđen pred narodom i dobiti zasluženu kaznu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-

Komandant, kapetan:

⁴ O učešću tenkova u ovom napadu vidi dok. br. 150.

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD
STUĐENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O DOPREMLJENOM ORUŽJU IZ GLAVNOG ŠTABA HR
VATSKE, FORMIRANJU NOVIH BATALJONA I POSTA*
VLJENJU RUKOVODILACA¹

ŠTAB
MOSLAVAČKOG N. O. P. ODREDA
HRVATSKE
Op. Br. . . . 1943
23. XI. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV i PO HRVATSKE

Izvještavamo vas da smo dopremili oružje, koje je ostavio drug načelnik II Brigade² II Oper, zone NOV i PO Hrvatske u Banijskom području. Ujedno smo tražili na svoju ruku nešto teškog oružja od G.Š.H.³ za vršenje operacija na sektoru Moslavačkog odreda.

G.Š.H. na depešu koju je poslao* komesar Moslavačkog odreda⁴ poslao je 2 topa 47 mm., 300 komada protutenkovskih granata, 20 talijanskih puškomitraljeza sa 20.000 mitraljeskih metaka za iste puškomitraljeze. Od oružja, koje je trebao dopremiti drug načelnik II Brigade II Oper, zone, dopremljeno je slijedeće oružje i to: 23 talijanska teška mitraljeza tipa »Breda«, od kojih su dva neispravna — bez redenika i kutija koje trebaju imati svaki pojedini mitraljez, 814 komada pušaka, među kojima imade raznih tipova, kao naprimjer talijanskih, francuskih i manliher.

Jedan dio tih pušaka je neispravan, od kojih smo 205 komada uputili na popravak u mehaničku radionu Komande Moslavačkog područja.

Dali smo raditi u radionici Komande Moslavačkog područja samare za mitraljeze i mitraljesku municiju i to da ih što prije izrade i da se postaraju za mitraljeske konje koji će da nose mitraljeze. Za puške koje su bez remenja, te smo za iste stupili u sporazum sa Komandom Moslavačkog područja, da

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 51—6, k. 1472 A.

² Božo Kušec

³ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

⁴ Đuro Blaha

• f₀ remenje dostave, jer od dopremljenih pušaka nemaju nijedna remena.

Dopremljeno je još 52 razna telefona, od kojih su neki centrale, a jedan dio ih je neispravan. Za iste telefone telefonskog kabla nije dopremljeno nimalo. —

Po dolasku bataljona sa oružjem, odmah smo poduzeli ^ere i izvijestili sve partijske jedinice da što hitnije sprovedu kampaⁿ³ za mobilizaciju ljudi, koji će primiti gore navedeno oružje od kojega smo podijelili i naoružali drugove koji su bili bez oružja (od 150 do 200 ljudi), koje smo naoružali sa puškama i puškomitraljezima, koje smo dobili od G.Š., koji su očišćeni, i isprobani da li se nalaze u ispravnom stanju. Sa oružjem, kojega je ostavio načelnik II Brigade II Oper, zone NOV i PO Hrvatske u Komandi Banijskog područja imaju tri talijanska, puškomitraljeza koji su neispravni, jer im fale cijevi.

U vašoj poruci po drugu informativcu II Brigade II Oper, zone NOV i PO Hrvatske, da vam dostavimo objašnjenje čete koja se je bila vratila — razlog je bio slijedeći:

Pošto je drug komesar ovoga Odreda ostao čekajuć u Komandi mjesta Topusko depešu iz G.Š. za teško oružje koje je naknadno i primio, a ostao je sa 5 drugova i primio dva topa, 20 puškomitraljeza i 20.000 puškomitraljeskih metaka i 300 granata za topove, pa je prema tome izdao naređenje jednoj četi koja je dopratila gore navedeno oružje do pruge kod Ivanića⁵ i Križa i vratila se natrag do određenog mjesta, gdje je sačekala dolazak druga komesara sa gore navedenim oružjem, a kojega je dotle pratio Turopoljski odred i prebacio, preko Save.

Od topova koje smo dobili od G.Š. jedan top je u neispravnom stanju, takvoga smo i primili. Taj top bio je ispravan kada je pošao iz G.Š., no, međutim, na putu prevrnuo se kamion koji je vozio isto oružje, te su tom prilikom izgubljeni dva dijela zatvarača. Te dijelove dat ćemo odmah napraviti u mehaničkoj radioni. Komesar Odreda kada je primio taj neispravan top odmah je obavijestio G.Š. o neispravnosti toga topa. Isto tako primili smo od Banijskog područja 72 sanduka municije, što je odredio G.Š. za naš Odred. Budući kako mi je navedeno da nismo primili nijedan redenik od G.Š. za teške mitraljeze, to ćemo odmah poslati odgovornog druga sa jednim, vodom, da se dopreme ti redenici.

Na sastanku štabске jedinice⁶ odlučili smo formiranje još dva bataljona sa komandnim osobljem.

⁵ Ivanić Grad

⁶ Riječ je o osnovnoj organizaciji Komunističke partije. Ona je tada nazivana ćelijom.

Prema tome dajemo vam prijedlog komandnog kadra novoformiranih bataljona (III i IV).

Za komandanta III Bataljona predlažemo dosadašnjeg zamjenika komandanta I Bataljona druga Flegu Savu. Za politkomesara III Bataljona predlažemo dosadašnjeg člana Kotarskog N.O.O. za Kutinu druga Svetličić Matu. Za zamjenika komandanta III Bataljona predlažemo" dosadašnjeg komandira III Čete II Bataljona Blanušu Mirka. Za zamjenika politkomesara III Bataljona predlažemo dosadašnjeg komesara III čete II Bataljona Mukavec Ivu. Za operativnog oficira III Bataljona predlažemo druga Stanivuk Luku, dosadašnjeg oficira pri Štabu I Bataljona.

Za komandanta IV Bataljona predlažemo dosadašnjeg zamjenika komandanta II Bataljona druga Gostović Dmitra. Za politkomesara IV Bataljona Vukelić Nikolu, dosadašnje? komesara II Čete I Bataljona. Za zamjenika komandanta IV Bataljona predlažemo druga Bosnu Branka, dosadašnjeg komandira II Čete II Bataljona. Za zamjenika politkomesara IV Bataljona predlažemo druga Banovac Dragu, dosadašnjeg zamjenika komesara II Čete I Bataljona. Za operativnog oficira IV Bataljona predlažemo druga Subota Nikolu, dosadašnjeg oficira pri Štabu I Bataljona. Za zamjenika komandanta I Bataljona predlažemo druga Jelović Ranka, dosadašnjeg komandira III Čete I Bataljona. Za zamjenika komandanta II Bataljona predlažemo druga Peto Ivana, dosadašnjeg oficira pri Štabu II Bataljona. —

Pošto imamo u vidu formiranje Pratećeg bataljona teških oružja, to ćemo vam prijedlog naknadno poslati (sastav štaba i komandi četa), s time dok se poprave i dovedu u ispravno stanje sva teška oružja koja su zasada neispravna.

Molimo vas da nam dostavite naređenje u pogledu ovoga •dopisa i formiranja novih bataljona. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

P.S. Druže komandantu!⁷

Radiostanica, koju nam je poslao G.Š., nalazi se u bunkeru, te je na taj način neiskorišćavamo. Koliko nam je poznato netko je iz Zone dao tu direktivu te smo je spremili u bunker. Da li ćemo je staviti u pokret —javite nam to odmah. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

⁷ Komandant Druge operativne zone bio je tada Vladimir Matetić.

BR. 121

PRICJIVO ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE ON 24 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME DIVIZIJE O ORBAMA JEDINICA OSME DIVIZIJE NA LINIJI GORA — GLINA¹

si.

24. XI. 43 u 9 sati

ŠTABU VII DIVIZIJE

Tokom 23. XI. poslije podne neprijatelj je prodro iz Petrinje u Goru sa 20 kamiona i tenkova.² Noćas se iz Gore nije dalje kretao. Jutros rano neprijateljska artiljerija iz Petrinje tukla je položaje VIII Divizije, a pješadija sa nešto tenkova prodrla je u Graberje, odakle su odbacili naše snage.³ I Brigada VIII Divizije sačekaće neprijatelja kod Kihalca i sprečavati mu dalje nadiranje prema Glini.⁴

U slučaju da neprijatelj prodre u Glinu, osigurajte haubičku i poljsku bateriju.

Vežu sa nama morate uspostaviti na svaki način, u kom cilju upućujemo referenta za vezu našeg Štaba⁵ da se to odmah sprovede.

Hitno nam javite kakva je situacija sada kod vas i šta ste sve preduzimali u toku noći u duhu dobivenog zadatka.⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant,
pukovnik,

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31—1/I, k. 424.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 198.

³ Vidi dok. br. 156 i 158.

⁴ Vidi dok. br. 158.

⁵ Bude Bogdanović

⁶ Vidi dok. br. 116 i 150.

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 24 STU DENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O TOKU BORBE ZA GLINU¹

ŠTAB VII DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE

Osmatračnica Št. divizije 24-XI-1943 11 čas.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Borba za bolnicu, popravilište, želj. stanicu i pilanu, tj. za spoljna utvrđenja Gline sa južne strane vođena je do ovog momenta i bila je vrlo oštra.²

Na ovim punktovima nepr. odbrana je dosta oslabljena našom artiljerijskom i bacačkom vatrom, ali nismo ipak uspjeli da ih zauzmemo. Nepr. se drži vrlo uporno u bunkerima. Napušta ih kad otvori vatru naša artilj., a opet se povraća kad krene pješadija naprijed. Obzirom na to da je teško vršiti juriš preko polja pokrivenih vodom, mi smo naredili jedinicama da obustave paljbu, da se prikupe, popune municijom i spreme za odlučan udar danas (predveče).

Kako IV brig. nije u mogućnosti da osvoji Jukinački most, mi smo odlučili da prebacimo ove snage na sektor II brig. za udar večeras. Na tom sektoru ostavićemo male snage za osmatranje ceste. Osim toga, ovo bi moglo da dovede u zabunu nepr. odbranu, jer može misliti da postoji mogućnost otstupanja, što bi smanjilo upornost u odbrani.

Sa vama nikako ne možemo uspostaviti vezu. Radiostanice su neispravne, a na telefon se ne možemo sporazumiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đ.³ Kladarin

Komandant,
p.pukovnik
P.⁴ Jakšić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—8, k. 424 C.

² Opširnije o borbama za Glinu vidi dok. br. 122, 123, 128, 136, 137, 149, 150 i 15a

³ Đuro

⁴ Pavle

BR. 123

**TZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 24 ŠTU-
R O G 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O PRIPREMI ZA PONOVI NAPAD NA
GLINU¹**

STAB VII DIVIZIJE N. O. V. JUG.

Osmatračn. Št. divizije 24/XI 1943 12 č.

ŠTABU IV KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

Primili smo vaše obavještenje o situaciji kod VIII divi-
zije.² Malo prije toga naša IV brig. nas je izvijestila da su
primijećena 2 tenka kod Kihalca. Ovi podaci nisu provjereni
i naredili smo da se provjere.

Upravo sada stižu podaci da je jedan tenk u Kihalcu
i da štiti opravku mosta, dok se jedan povratio¹ u pravcu Gore.

Mi ćemo padom mraka izvršiti juriš na grad.³ Mjesto III
brig. upotrijebićemo I brig., a II ćemo pojačati sa 2 bat. IV
brig. koje smo povukli sa mosta. Jedan bat. IV brig. i jedan bat.
P.O.B.⁴ ostaće u Majskim Poljjanama].

Sada su doletjeli avioni na položaj.

S. F. — S. N.!

Knt. p.puk. P.⁵ Jakšić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 7—8, k. 424 C.

² Jedinice Osme divizije držale su položaje na liniji Glina—Petrinja. Njihov zadatak bio je: spriječiti prodor neprijatelja u pravcu Gline, koju su tada napadale jedinice Sedme divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 95, 128, 156 i 158.

³ O rezultatima napada na Glinu vidi dok. br. 122, 123, 128, 136, 137, 149, 150 i 158.

⁴ Partizanski NOP odred Banije

⁵ Pavle

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 24 STUDENOG 1943. GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVTTP O ČIŠĆENJU MUSLIMANSKE MILICIJE HUSKE MILJKO VICA NA PODRUČJU CAZINA¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 70 1943 god.
24. XI. 1943 god.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

U vezi sa operacijama na Cazin,² koje je izvodila VII Divizija, naša III Brigada ojačana sa jednim bataljonom P.P.O.,³ dobila je za zadatak da pročisti od Huskinih bandi⁴ sljedeća sela: Mutnik — Slatinu — Gradinu — Trstovac — Vrelo — Gat — Vrstu i Brekovicu.

Čišćenje terena trebalo je odpočeti u 17 časova 14 ov.mj., međutim, zbog jako' tamne noći i kiše čišćenje je otpočelo tek oko 22 časa.

Raspored snaga prilikom čišćenja bio je sljedeći: jedan bataljon s. Mutnik — s. Čizmići — s. Slatina. U selu Čizmićima naše snage zarobile su 8 bandita sa oružjem. Dva bataljona čistili su sela Donju i Gor. Tursku Gat — s. Osredak i Vrelo.

U Turskoj Gati došlo je do sukoba sa neprijateljskom patrolom gdje su zarobljena dva Huskina bandita, a jedan ubijen. Jedan bataljon sa bataljonom P.P.O. dobio je zadatak da pročisti selo Vrstu — s. Brekovicu. U s. Vrsti naše snage naišle su na neprijateljsku patrolu i zarobile dva Huskina bandita. Pored toga, zarobljena su i dva domobrana koja su došla iz Bihaca u ovo selo svojim djevojkama.

Iz Vrste Drugi bataljon P.P.O. po dobivenom zadatku povukao se na Bisovačku Kulu radi osiguranja jedinica koje su operisale oko Cazina.

IV Bataljon odpočeo je u 2 sata 15 ov.mj. napad na selo Brekovicu.

¹ Original, pišam na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—2, k. 424.

² O rezultatima napada na Cazin vidi dok. br. 105.

³ Plaščanskog NOP odreda.

⁴ Riječ je o muslimanskoj miliciji Huske Miljkovića.

U s. Brekovici nalazila su se 3 Huskina bataljona sa 8 puškomitraljeza.

Nakon dvočasovne borbe naš bataljon razbio je neprijatelja i neprijatelj je u neredu odstupio koristeći gustu maglu. Neprijatelj je ostavio na bojnopolju preko 20 mrtvih, dok je 15 bandita zarobljeno.

15 ov.mj. naša brigada zatvarala je pravac Bihać — Vrsta Cazin posjedajući zato položaje s. Vrelo — s. Prnjavor — Latinovići. Bataljon P.P.O. držao je Bisovačku Kulu (kota 498), jedan bataljon brigade bio je u rezervi Štaba VII Divizije.

U 11 časova Huskina banda u jačini od 150 bandita sa 5 kom. automatskog oružja pokušala je da zauzme Bisovačku Kulu sa pravca od s. Vrste. Nakon kraće borbe neprijatelj je odbijen.

U 17 časova istoga dana brigada je dobila zadatak da se prebaci na prostoriju Mala Kladuša — Čajić Selo — Krivaja — Pećigrad.

U svom pokretu ka određenoj prostoriji 16 ov.mj., u 10 časova, III Bataljon, u susretu, naišao je na neprijatelja nepoznate jačine na položajima Smrdan — Debelo Brdo. Nakon jednosatne borbe jedinice III Bataljona su se pod pritiskom jačeg neprijatelja povukle za Tržac.

Za vrijeme ovih akcija neprijatelj — Huskina banda imao je 28 mrtvih i 25 ranjenih. Zarobljeno je 30 Huskinih bandita, među kojima je jedan komandant bataljona. Pored toga, ubijeno je i 5 Švaba, i zarobljena dva domobrana.

Mi smo imali 2 mrtva i 2 ranjena.

U svim naprijed navedenim borbama zaplijenjeno je 32 karabina, 3 pištolja, 10 ručnih bombi, oko 900 metaka, 20 pari odijela vojničkog, 50 metaka za šmajser, Huskina arhiva i jedan jahaći konj.

U ovim borbama utrošeno je 2200 puščanih i mitraljeških metaka.

Sama akcija čišćenja nije u potpunosti uspjela zbog vrlo loših atmosferskih prilika i jako ispresijecanog terena, koji je omogućio neprijatelju da sa glavninom snaga umakne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
M.⁵ Sumonja

Komandant, p-pukovnik:
S. O.

(M.P.)⁶

uneto u izveštaj
op. Br. 259/43

⁵ Miloš
⁶ Okrugli pečat: Štab Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 24 STUDE
NOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGO"
SLAVIJE O RUŠENJU ŽELJEZNIČKE PRUGE VIROVITICA
— SLATINA i BORBI U CABUNI¹

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Br. 303

Dan 24-XI-1943

u 16,15h

Izveštaj o diverziji pruge
Virovitica — Slatina i o vođe-
noj borbi sa neprijateljem
u selu Cabuni — dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Jedinice ove divizije noću 19/20. XI. 1943 i 22 (počev od 14 časova) do 23. XI. 1943 do 4,30 časova izvršile su rušenje pruge na sektoru Virovitica — Slatina i porušile 14.050 metara. Na toj dužini porušene su sve t.t. veze, kao i popaljeno oko 500 šlipera.²

Istovremeno prilikom rušenja pruge jedinice Brodske brigade zapalile su oko 6 vagona krumpira u Suhopolju, koji je bio namijenjen za izvoz. Usljed nemanja prevoznih sredstava ovaj krumpir nije se mogao izvući na naš'oslobođeni teritorij.

22. ov.mj., nakon povlačenja jedinica sa rušenja pruge, neprijatelj u jačini 250—300 gestapovaca potpomognuti sa 3 tenka od 8—10 tona i 1 tanketom nastupao je od Virovitice u pravcu jedinica Brodske brigade, koje su bile smještene u selu Cabuni. Borba je otpočela oko 11 časova i trajala je do 16 časova, nakon koga vremena je neprijatelj bio razbijen i jedino zahvaljujući zaštiti tenkova uspio se izvući iz našeg obruča.³

U toj borbi ubijeno je oko* 20 neprijateljskih vojnika i 7 zarobljenih, koji su nakon saslušanja strijeljani, osim jednog, koji je pušten u Viroviticu. Zaplenjeno je 1 puškomitraljez, 12 pušaka, 11 teških mina za minobacač, nešto odijela i obuće.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 25—2/II, k. 470.

² Vidi dok. br. 200.

³ Vidi dok. br. 200 i 201.

Naši gubici iznose 4 mrtva i 14 ranjenih, od kojih 4 teže ranjena. U toj borbi ranjen je drug Urban Mirko, koji je sa **poslugom** kod topa (protivtenkovskog) isti izvlačio na položaj.

Slaba posluga kod protivtenkovskog topa i protivtenkovskih pušaka Brodske brigade omogućila je da se neprijateljski **tenkovi** izvuku neoštećeni iz ove borbe, mada su mogli gotovo ^{svi} biti uništeni. Odmah smo' poduzeli da se kod protivtenkovskog oruđa za poslugu postave najbolji i najhrabriji drugovi.

Danas u 14 časova sa svima našim jedinicama pristupili smo rušenju pruge na sektoru Slatina — Mikleuš, a jednovremeno otpočela je borba sa neprijateljem,⁴ koji nastupa od Slatine, opet u pravcu Brodske brigade, koja se nalazi u Bukovici. Dosada, saznajemo, da je zarobljen 1 puškomitraljez, **nešto** pušaka i ima priličan broj mrtvih neprijatelja.

Sjutra 25. XI. 1943 krećemo za nove baze.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
SI. odsutan

Komandant:
Mil.⁶ Stanivuković

(M.P.)⁷

⁴ Odnosi se na Treći sat Petnaeste ustaške bojne. Dokumentat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1—3, k. 55.

⁵ Divizija se prebacila u sela: Čadavicu, Moslavinu, Crnac, Rastovac i Zdence. Vidi dok. br. 23—2, k. 471, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁶ Milan

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 126

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 24 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBI KOD HANA I NAPADU NA KOLJANE¹

ŠTAB
XX DIVIZIJE N. O. V. J.
24-XI-1943 g.

ŠTABU VIII KORPUSA

Na sektoru jedinica ove divizije koje se nalaze u Cetinskoj dolini nema nikakvih promjena.

23 ov.m. neprijatelj u jačini 50 ustaša i Nijemaca pokušao je da izvrši ispad iz Hana u pravcu Milan — Čačijin Dolac. Dijelovi VIII brigade koji se nalaze na prednjim položajima iznad Obrovca odbili su i natjerali ovu neprijateljsku grupu u žicu. Namjera neprijatelja je, izgleda, nasilno izviđanje u pravcu Vagnja.

Ovom prilikom neprijatelj je imao dva ranjena, dok mi nismo imali gubitaka.

Noću između 20 i 21 ov.m. dvije čete Dinarskog odreda vršile su napad na četničko uporište u Koljanima. Ovim četama je uspjelo da uđu u Koljane i to preko Vukovića mosta, ali po dolasku neprijateljskih pojačanja iz Otišića ove dvije čete su bile prisiljene da se povuku nazad na lijevu obalu Cetine.

U ovoj borbi naše jedinice nisu imale gubitaka, gubitci neprijatelja nisu nam poznati.

Jedna četa X brigade otišla je 22 ov.m. na teren Mosora sa ciljem čišćenja ovog terena od manjih neprijateljskih grupa i napada iz zasjeda na neprijatelj, transporte koji budu išli komunikacijama na ovom terenu.

Ranije smo vam bili dostavili jedan dopis Komande mjesta Satrić gdje se napominje da Nijemci sa četnicima vrše neku koncentraciju oko Vrlike i Kijeva i da ih tamo ima oko 1200. Međutim, prema provjerenim podacima, oko Kijeva se nalazi svega 100 Nijemaca i četnika snage koje su se i ranije nalazile na ovom terenu.

Prema naređenju toga Štaba trebamo uputiti tri druga iz VIII brigade i jednog iz IX brigade za muziku koja se formira

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—1/5, k. 516.

pri tom Korpusu. U vezi ovog traženja izjašnjavamo da se prug Jurlin Kazimir ne nalazi sada pri VIII brigadi, već da je otpušten kući kao nesposoban za vojsku; drug Prgina Špiro uopšte se ne nalazi pri našim jedinicama. Sa IX brigadom sada nemamo uopšte veze² te radi toga se traženi drug iz te brigade ne može ni uputiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar,
Živko Živković

Komandant
p.pukovnik,
Vel.³ M. Knežević:

BR. 127

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 24 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O RUŠENJU MOSTA NA PRUZI NAŠICE — OSIJEK I NAPADU NA NEPRIJATELJSKU AUTOKOLONU KOD POBGORAČA¹

ŠTAB
ISTOČNE GRUPE PARTIZ. ODREDA
VII KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE
Broj 166/43 g. u II^h
Dana 24-XI-1943 god.

Dostavlja izvještaj o
izvršenoj akciji.—

ŠTABU VI KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Jedinice Osječkog N.O.P. Odreda noću između 19 i 20 ov.mj. sa svojom diverzantskom grupom digle su u vazduh most kod sela Jelisavca, a na željezničkoj pruzi Našice — Osijek

² Ova brigada bila je tada na otoku Šolti. Vidi dok. br. 107.

³ Velimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/2, k. 471.

(sekcija **SI. Brod 1 : 100.000**). Isti most je dug oko **15 metara**. Njegovim dizanjem onespoboljen je saobraćaj za izvjesno vrijeme.²

Dana 21. XI. 1943 god. jedinice istoga Odreda sačekale su kod mjesta Podgorača 6 neprijateljskih kamiona (sekcija **SI Brod 1 : 100.000**).

U kamionima se nalazilo 12 neprijateljskih vojnika, od kojih su tokom borbe dva poginula i jedan je ranjen, 5 je živih uhvaćeno, dok su ostali pobjegli. Od oružja je zaplijenjeno 6 pušaka mauzer, jedan pištolj i nešto vojničke spreme.³ Isti kamioni su spaljeni pošto **je** neprijatelj polazio iz **mjesta** Razbojišta u tome pravcu, a putevi kojima se trebalo ići bili su uski i blatnjava, te se na nikoji način kamioni nisu mogli izvući.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Nik.⁴ Krajšić

(M. P.)⁵

² Vidi dok. br. 196.

³ Vidi dok. br. 199.

⁴ Nikola

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

★ ŠTAB
ISTOČNE GRUPE PARTIZ. ODREDA
VI KORPUS N. O. V. JUGOSLAVIJE
BROJ 106/143.6. U II
DANA 24-IV-1943. G.D.

M.M.O. V.M.P.J.
M.M.M.
BROJ 106/143.6. U II
Sp. Por. 10/12
K. 122

Destavlja izvještaj o izvršenoj akciji. - Štabu VI Korpusa N.O.V. Jugoslavije

POLOŽAJ

Jedinice Osječkog N.O.P. Odreda noću između 19 i 20 sv.mj. sa svojom diverzantskom grupom digle su u vazduh most kod sela Velisavca, a na željezničkoj pruzi Našice-Osijek /sekcija Sl.Brod 1:100.000/. Istim most je dug oko 15 metara. Njegovim dizanjem neposobljen je saobraćaj za izvjesno vrijeme.

Dana 21.XI 1943 god. jedinice istoga Odreda sačekale su kod mjesta Podgorača 6 neprijateljskih kamiona /sekcija Sl.Brod 1:100.000/.

U kamionima se nalazilo 12 neprijateljskih vojnika, od kojih su tokom borbe dva poginula i jedan je ranjen, 5 je živih uhvaćeno, dok su ostali pobjegli. Od oružja je zaplijenjeno 6 pušaka mauzer, jedan pištolj i nešto vojničke spremne. Istim kamioni su spaljeni pošto je neprijatelj polazio iz mjesta Razbojišta u tome pravcu, a putevi kojima se trebali ići bili su uski i blatnjavi, te se na nikoji način kamioni nisu mogli izvući.

Smrt fašizmu - smrt od naredu !

Načelnik Štaba:

WIK KRAJIN

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 25 STUDENOG
1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O RASPOREDU JEDINICA I BORBAMA NA LINIJI
GLINA — PETRINJA¹**

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

²25/XI-43 U 18.15-¹¹

Br. Sl.

Dne 25/XI 1943 g.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V.J.

Na sektoru naše I brigade bez promjene. Brigada ima sljedeći raspored: Jedan bataljon s. Sibić, jedan Crkovička (k. 189), jedan Glinsko Novo Selo i jedan se nalazi s onu stranu ceste sa kojim nije još uhvaćena veza. Prvoj brigadi pridodat je jedan bataljon II brigade koji se nalazi na komunikaciji Gora — Petrinja kod Jelačićevog spomenika.

Jutros oko 10 časova krenulo je iz Gore za Glinu tri tenka. Isti tenkovi vraćeni su nazad paljbom iz protivkolskih topova.³

U 15 časova dobili smo izvještaj od komandanta divizije⁴ da je III brigada srušila most na Petrinjčici kod Hrastovice i zarobila 30 domobrana. Naše snage ušle su u samo mjesto i borba se sada vodi u mjestu.⁵

Neprijatelju je stiglo pojačanje iz Petrinje, ali isto pojačanje ne može da pređe porušeni most. O daljnim rezultatima izvjestićemo vas čim dobijemo detaljniji izvještaj.⁶

Od II brigade dva bataljona se nalaze u rezervi u s. Pec-kom, a jedan se nalazi u s. Cepelišu na osiguranju III-ćoj brigadi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar,
M.⁷ Šumonja

(M. P.)⁸

Komandant,
si. odsutan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9/3, k. 826 A.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Vidi dok. br. 201.

⁴ Komandant Osmе divizije bio je tada Vlado Četković.

⁵ Vidi dok. br. 200.

⁶ Vidi dok. br. 156, 158 i 200.

⁷ Miloš

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 25 STU-
DENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SPRI-
JEČE PRODOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA PREMA LIVNU¹**

Š T A B
XX DIVIZIJE N. O. V. J.
25-XI-1943 g.

ŠTABU

Prema najnovijim podacima garnizon u Sinju je ojačan sa jednim njemačkim pješadiskim bataljonom Druge njemačke snage trebale bi u najskorije vrijeme da dođu u Vrliku. Dijelovi njemačkih snaga koje su čistile teren između Sinja i Imotskog, nalaze se sada na prostoru Studenci — Lovreč — Blato n/C.²

Prema ovim podacima namjere neprijatelja su da krenu u pravcu Livna.³ Pokret i napad neprijatelja sa ovim ciljem trebalo bi izvršiti u tri pravca: pravcem Studenci — Aržano — Buško Blato i odatle jedan krak bi išao prema Livnu a drugi krak prema Duvnu, drugim pravcem Sinj — Vaganj — Livno, trećim pravcem Vrlika — Koljani — Vještića Gora — Livanjsko Polje a možda bi jedan pravac išao i preko Uništa — Gnjat.

Snage koje se predviđaju za ovu neprijateljsku akciju, prema svim izgledima nisu jake ali ipak ove pripreme neprijatelja treba ozbiljno shvatiti i preduzeti sve mere, da se ove neprijateljske namere osujete.⁴

Radi ovakve situacije izdaje se slijedeća

Z A P O V I J E S T

(sekcija Split — Livno 1 : 100.000)

Dinarski odred iskupiće sve svoje snage na prostoru Dabar — Zasiok. Isturiti i držati jednu jaču prestražu u G. Koljanima sa ciljem zatvaranja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—1/1, k. 516.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 59, 74, 79, 90, 107, 180, 181, 183, 186, 187, 188, 190, 192 i 193.

³ O prodoru neprijateljskih snaga ka Livnu vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Dvadesete divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 8 prosinca 1943 godine.

⁴ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Dvadesete divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 12 prosinca 1943 godine.

i kontrole Vukovića mosta na Cetini. U koliko bi neprijatelj krenuo ovim pravcem ka Vještica Gori ovi dijelovi koji se nalaze na pretstraži imali bi zadržavati neprijatelja sve dotle dok celokupni odred ne posedne položaje iznad G. Koljana na kojima bi zatvorio pravce koji izvode ka Vještica Gori i ka Dabru. Na ovim položajima zadržati svako nadiranje neprijatelja. U koliko bi ipak neprijatelju uspelo da prodre na ove položaje, sa snagama odreda uporno zadržavati neprijatelja na sledećim položajima ka Vještica Gori nanoseći mu gubitke.

Angažovati do krajnjih mjera ob. službu ka Vrlici i Kijevu, kako bi se na svaki način saznale na vreme sve namere neprijatelja. Galska četa⁵ za sada neka ostane na položajima prema Hanu.

Vežu održavati levo sa VIII brigadom, a desno sa Grahovskim odredom.

VIII Brigada

iskupiće sve svoje dijelove koji se nalaze na desnoj obali Cetine (osim čete koja je na Moseću) i sa glavnim snagama posesti liniju Pod Gradinom — Čačijin Dolac — Knežica — Gljev. Jače pretstražne delove isturiti na položaje Gala — Glušac — Žanko — Bajagić. Najverovatniji i najjači pravac neprijateljskog nadiranja bio bi preko Han — Vaganj — Livno zato ovom pravcu u rasporedu svojih snaga pokloniti najveću pažnju. Glavna linija odbrane bila bi na liniji rasporeda glavnih snaga. U koliko bi neprijatelju uspelo da se probije preko Obrovca ka Knežici, aktivnim dejstvom krilnih jedinica u bokove neprijatelja zbaciti ga nazad u Cetinu. U ovome će vas ispomoći i desnokrilni bataljoni X brigade.

U slučaju da bi neprijatelj nadmoćnijim snagama probio i ovladao vašom glavnom linijom odbrane, zadržavati ga po svaku cenu

⁵ Ona je formirana 11 studenog 1943 god. od ljudstva iz sela Gale. Njeno brojno stanje bilo je 36 ljudi. Četa je samostalno djelovala 2 do 3 mjeseca a zatim je ušla u sastav Dinarskog NOP odreda. (Prema podacima Općinskog komiteta saveza Komunisti Hrvatske za Sinj).

na sledećim položajima ka Vagnju, nanoseći mu gubitke.

Mještanske snage u Gljevu i Otoku biće pod vašim operativnim rukovodstvom. Vezu održavati desno sa Dinarskim odredom levo sa X brigadom.

Štab brigade da bude negdje oko Knežice.

X Brigada

sa dva bataljona ostala bi i dalje na zatvaranju pravca Trilj — Aržano i pravca Trilj — Lovreč. Sa delovima snaga koje se budu nalazile iznad Trilja sprečiti eventualno pravljenje mosta koga je voda ranije odnela. Sa ostala dva bataljona te brigade premestiti se na prostoriju Ruda — Kamber sa glavnim ciljem bočnog napada na neprijateljske snage prema Knežici i Vagnju. Ovaj bi napad imao uslediti u momentu kada neprijatelj bi se probio preko Obrovca i bude nastupao ka Knežici. Bočni napad izvršiti pravcem: Gradina — Drežnica — Krivi Umac (k. 502) — Močare, sa ciljem nabacivanja neprijatelja ka Obrovcu i u Cetinu. Ovaj bočni napad treba da bude snažan i energičan tako da neprijatelja iznenadi i zada mu odsudan udarac. Osim toga zatvarati i kontrolisati manjim delovima pravac Otok — Ruda.

Ukoliko bi neprijatelj i u ovom slučaju uspio da proдре, ova grupa za izvođenje bočnog napada povlačila bi se pravcem Gljev — Zebića staja — k. 1328, zadržavajući i udarajući bočno neprijatelja, koji bi nastupao prema Vagnju. Ostala dva bataljona povlačila bi se pravcem: Krivodol — Rože — Rupe staje — Podbitunjac.

Desno održavati vezu sa VIII brigadom, a levo sa jedinicama XIX divizije.

Štab brigade smestiti na prostoru Krivodol — Ratković.

Grahovski odred

pored zatvaranja pravca Knin — Grahovo, zatvoriti sa svojim snagama i pravac Uništa — Gnjat — Livanjsko Polje, kojim bi se neprijatelj eventualno služio u ovoj akciji.

Vezu održavati levo sa Dinarskim Odredom.

Sanitet: Brigadne ambulante smestiti pozadi svojih brigada i vršiti prihvatanje ranjenika i pravilnu trijažu. Nepokretne i teže ranjenike upućivati u bolnicu ka Livnu. Njezi i prijemu ranjenika kao i evakuaciji pokloniti punu pažnju.

Svi štabovi da drže svoje jedinice čvrsto u ruci pravilno i inicijativno dejstvujući sa ciljem uništavanja neprijatelja. Održavati stalne i čvrste veze sa susednim jedinicama prateći situaciju na svim sektorima. Slati redovne izveštaje ovom Štabu a prema potrebi i neprekidno.

U koliko stignu artiljerijska oruđa Dinarski odred će ih preko VIII brigade hitno evakuisati ka Vagnju, izveštavajući nas, da su ista stigla.

Štab ove divizije nalaziće se kao i do sada s tim što će u koliko uslijedi ova akcija pomeriti se prema Vagnju.

Prijem ove zapovesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Živko Živković

Komandant
p.pukovnik,
Vel. M. Knežević

BR. 130

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 25 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČAZMU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Dne 25. XI. 1943

Oper, broj...../43.—

Z A P O V I J E D

(Sekcija Čazma 1 : 100.000)

Dosadašnje velike uspjehe jedinica XXVIII Divizije N. O. V. J. i jedinica II Operativne zone Hrvatske moramo pobjedonosno nastaviti. Poslije oslobođenja starog hrvatskog grada

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 444—1/5, k. 516.

Koprivnice,² pred naše jedinice postavljamo zadatak — oslobodjenje sreskog mjesta Čazma.³ Čazma predstavlja srce Moslavine i ima veliki politički i vojnički značaj, ne samo za Moslavinu, već za cijelu Hrvatsku, čijim padom naše jedinice izbićemo do samih vrata Zagreba.

Neprijateljska posada u Čazmi jačine je: 1 bojna Gorsko Zdruga⁴ (500 vojnika), oko dvije stotine feldžandara i 60 žandara. Naoružanje posade: dva teška minobacača, 10 teških mitraljeza i 27 puškomitraljeza. Posada je smještena u nekoliko velikih bunkera, veći broj manjih rovova i u nekoliko utvrđenih zgrada. Zgrade u kojima su smješteni feldžandari obkoljeni su sa bodljikavom žicom.

Susjedne neprijateljske posade jesu slijedeće: Bjelovar 1500 žandara (u školi žandarmerijskoj), 1 bojna domobrana, 1 bojna Nijemaca i jedna baterija topova 100 mm; Narta oko 1 bojne domobrane; Kutina oko 1000 vojnika; Popovača oko 500 vojnika; Ivanić Grad oko 500 vojnika; Novoselec Križ dvije satnije Gorskog Zdruga, jedna baterija topova 100 mm. nešto Nijemaca i žandara; Dugo Selo oko 1500 Nijemaca na odmaranju i Križevci oko 1000 vojnika. Pored toga u Kutini ima nekoliko tenkova među kojima i dva od 7 i pol tona. U ostalim garnizonima tenkovi nisu zapaženi.

Jedinice XXVIII Divizije N.O.V.J., II Moslavačke brigade, Moslavačkog, Bjelovarskog i Zagrebačkog P. Odreda napasti i uništiti neprijatelja u uporištu Čazma.

Napad će početi na dan 28 u 03 sati.

Za izvršenje zadatka

N A R E Đ U J E M O :

- 1) II Moslavačka Pojačana sa jednim bataljonom Moslavačkog P. Odreda i jednim topom 47 mm. i topovskim odjeljenjem XXVIII Divizije ima zadatak napasti neprijatelja u uporištu Čazmi i uništiti ga.

Glavni napad izvršiti na uzvisinu na kojoj se nalazi kuća predstojnika i po zauzimanju iste likvidirati domobrane. Feldžandare sa jednim bataljonom razdvojiti od domobrana i blokirati ih, a po likvidaciji domobrana pristupiti njihovom uništenju.

² Koprivnica je oslobođena 7 studenog 1943 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 60, 62, 80, 103, 177, 178, 179, 180, 181, 183 i 184.

³ O oslobođenju Čazme vidi dok. br. 140, 163, 165, 209 i 210.

⁴ Prva bojna Pete gorske pukovnije. Vidi dok. br. 209.

2) XXVIII
' Divizija:

Sa jednom brigadom⁰ osiguravati će pravac od Narta — Bjelovar i zauzeti slijedeće položaje selo Stefanje sa naslonom na kotu 153 i sa linijom predstraže Vujanovec (kota 164). Neprijatelja, koji bi pokušao da krene u pomoć Čazmi, potući i odbaciti.

Sa potrebnim snagama osigurati će pravac od Farkaševca — Kabla, s time da sruši mostove na rijeci Česmi sjev. od s. Siščana.

Sa II brigadom⁶ osigurati će pravac od Križa i Ivanić Grada, s tim što će sa dva bataljona posjesti položaje između sela Sovari i Babci, a sa jednom četom zaposjesti će most kod sela Bosiljeva na rijeci Česmi kilometar i po istočno od Bosiljeva, a sa ostatkom snaga u rezervi Divizije. Ta brigada porušiti će slijedeće mostove i to: drveni most u Graberju, drveni most kod s. Bunjani i ostale mostiće između Graberja i Bosiljeva.

Pored toga jedinice će prekopati na povoljnim mestima cestu i napraviti prepreke tako, da se onemogućí svaki pokušaj probijanja od strane neprijateljske motorizacije. Raspored prepreka mora biti po dubini.

3) Moslavački
P. Odred:

Moslavački P. Odred, bez jednog bataljona, osigurati će pravac od Popovače i zauzeti će slijedeće položaje: Sa jednom četom i dva teška mitraljeza »Nasip« (kota 304), a sa ostalim snagama Mustafinu Kladu sa predstražom s. Grabičine — k. 143. Pored toga u toku noći sa potrebnim snagama porušiti će slijedeće mostove na rijeci Česmi i to: Razljev — k. 100 — Konščani, Prnjarovac — k. 103, Šušnjari — k. 101. Mostove porušiti tako, da se preko njih ne može prebacivati neprijateljska pješadija. U toku dana mostove kontrolisati patrolama.

Put koji vodi od Lucine za Mustafinu Kladu onesposobiti za prolaz neprijateljske motorizacije. Sve mostove na tom putu uništiti i na pogodnim mjestima prekopati cestu i postaviti zapreke.

⁵ Riječ je o Dvadeset prvoj NO brigadi. Vidi dok. br. 140.

⁶ Odnosi se na Sedamnaestu NOU brigadu. Vidi dok. br. 165.

- 4) Zagrebački P. Odred: Pod čiju se komandu stavlja i bataljon JK lovarskog P. Odreda osigurati će pravac od Križevaca, s tim da zauzme položaje kod Srpske Kapele — k. 156. Naročitu pažnju treba da pokloni patrolama, koje slati do samog Sv. Ivana⁷ i Gradeca. Sve puteve kojima bi se mogao neprijatelj kretati prekopati i na njima napraviti zapreke. Tvrđi put Srpska Kapela — Dubrava prekopati na više mjesta, tako da svako prekopano mjesto ima 4 metra dužine i dva metra dubine. Iza takvog prokopa zarušiti cestu stablima.
- 5) Veza: Glavni centar veze nalaziti će se u s. Suhaja. Veza sa II Moslavačkom brigadom održavati će se telefonom. Brigada prema Narti održavati će vezu putem radiostanice, s time da šalje izvještaje svaki puni sat. Šifru i znake poziva dobiti će naknadno. Veza sa osiguranjem prema Križu Ivaniću održavati će se telefonom. Veza sa Moslavačkim i Zagrebačkim odredom održavati će se pomoću kuriirakonjanika, koji će slati svoje izvještaje svaka dva sata a prema potrebi i češće.
- 6) Sanitet: Sanitetsko previjalište Divizije nalaziti će se u s. Grabovnica, kuda upućivati ranjenike, odatle ih upućivati za centralnu bolnicu pravcem Miklouš. Referent saniteta komande Moslavačkog područja organizirati će prevoz ranjenika od s. Grabovnica do bolnice. Organizirati će na putu prikladne stanice sa toplim čajem za ranjenike.
- 7) Ishrana: Ishranu boraca organizirati putem N. O. odbora iz okolnih sela.
- 8) Evakuacija: Evakuaciju zarobljenika vršiti tako, da svako bude vezan i iste otpremiti u D. Miklouš. Evakuaciju zarobljenika i ratnog materijala vršiti će II Moslavačka brigada. Evakuaciju ekonomskih dobara i konfiskaciju od petokolonaša vršiti će Komanda područja u svoje magacine.

⁷ Sveti Ivan Zabno

9) Mj^{es^o} štaba: Štab II Operativne zone i Štab XXVIII Divizije nalaziti će se u s. Suhaja na osmatračnici, gdje će biti i glavni centar veze, kuda slati sve izvještaje.

Sve jedinice na osiguranju moraju zauzeti svoje položaje 28 ov. mj. do 02 sati. Na tim položajima jedinice će se zadržati i po zauzimanju neprijateljskog uporišta Čazme, sve dotle dok ne dobiju naređenje za novi razmještaj. Borba će trajati do **potpune** likvidacije neprijatelja u Čazmi.

Ugovoreni znaci: doziv: Ivan, odgovor: Franjo.

Znaci raspoznavanja: doziv: čizma, odziv: Čazma.

Ugovoreni znaci za dan: doziv: kundak puške u vis, **odgovor:** partizanka na cijevi puške u vis.

Ukoliko se borba produži više dana — uzeti redovne znake koji su dati.

Važne napomene: II Moslavačka brigada pri nastupanju u samo uporište treba da prekine električno osvjetljenje. Ukoliko pojedine zgrade ne bi mogle zauzeti pomoću artilerije, zgrade minirati ili paliti. Vodite računa da se uzmu mineri i da se spremi potrebna količina benzina za palenje. Jedinice na osiguranju, ukoliko imaju minere, treba da postave nagazne mine za tenkove.

Sve jedinice na osiguranju treba da šalju svoje patrole u pravcu uporišta Čazme da bi na vrijeme opazili bjegunce koji bi pokušali da se probiju i pobjegnu. Hapsiti i sve sumnjive civile koji bježe.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant-pukovnik:
Vlado Matenc

Dostavljeno:

Na znanje: G.Š.H.

Na znanje i postupak:

Štabu XXVIII Divizije N.O.V.J.

Štabu II Moslavačke brigade,

Štabu Zagrebačkog P. Odreda,

Štabu III Bataljona Bjelovarskog P. Odreda,

Komandi područja Moslavina,

Moslavačkom P. Odredu.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O NAPADU NA USTAŠE U JAKŠIĆU¹

Š T A B
ISTOČNE GRUPE PARTIZ. ODREDA
VI KORPUSA N. O. V.
JUGOSLAVIJE
Broj: 176/43
Dne 25. XI. 1943

Dostavlja izvještaj o
izvršenoj akciji.

ŠTABU VI KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Jedinice Požeškog N.O.P. Odreda noću između 21 i 22 ov. mj. izvršile su akciju u mjestu Jakšić (sekcija SI. Požega 1 : 100.000).

U istom mjestu nalazilo se 15 stranih i 60 domaćih ustaša, koji su čuvali selo. Naoružanje im je bilo 74 puške i jedan puškomitraljez. U selu su mjestimično imali bunkere.

Prilikom akcije raspored jedinica je bio slijedeći:

Prvim bataljonom u jačini od jedne čete zaposjednuta je cesta Jakšić — Požega između Jakšića i Eminovca, dok je druga četa vršila napad od iste ceste, tj. sa sjeverne strane.

Sa II bataljonom vršen je napad sa južne strane. Jedinice toga bataljona koje su učestvovala u napadu, sa nekim dijelovima ušle su u centar sela, tako da ih neprijatelj gotovo nije primijetio. U samom centru nalazio se je ustaški tabor, odakle je neprijatelj po upadu naših jedinica u selo otvorio vatru. Nakon kratkog vremena naši borci su otvorili oštru vatru, privukli se do same zgrade u koju su bacili nekoliko bombi, te na taj način prisilili neprijatelja da se povuče iz iste zgrade. Poslije toga otpočela je borba po selu, jer je neprijatelj koristio ostale kuće. Budući da se neprijatelju dozvolilo da se izvuče iz same zgrade u kojoj su bili skoncentrisani, akcija nije potpuno uspjela, jer su neki prilikom borbe po selu uspjeli pobjeći. Gubitak na neprijateljskoj strani je bio 7 mrtvih i dva zaro-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/2, k. 471.

bijena, dok gubitaka, kako u oružju tako i u ljudstvu, nije bilo na našoj strani.

Prilikom akcije zaplijenjeno je 10 pušaka, nekoliko komada bombi, jedan vojnodržavni pištolj i 1000 puščanih metaka.

Pored toga zaplijenjena su dva telefona sa telefonskom **centralom**, 100 lit. petroleuma, 15 pari vojničkih uniformi i ostalih stvari manje vrijednosti.

Za vrijeme akcije utrošeno je 200 komada metaka i 4 bombe.

Kritički osvrt na ovu akciju bio bi slijedeći:

Prilikom napada na ustaški tabor kuća nije blokirana, nego se napadalo samo sa jedne strane, dok je neprijatelj uspio sa druge strane da pobjegne i skloni se u ostale kuće, odakle je kasnije davao otpor.

Iz tih razloga neprijatelja se nije moglo potpuno likvidirati, a isto tako se nije mogao izvesti ni sav plijen koji je bio u selu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Nik.² Krajšić

(M. P.)³

² Nikola

³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 25 STTm*
NOG 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU O STA
NJU NA LINIJI BAŠKE OSTARIJE — BRUŠANE¹**

Š T A B
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH
Dne 25. XI. 1943 godine
u 14.30 časova,
br. 3/43

OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU

Prema vašem naređenju da vršimo pritisak na sektoru Baške Oštarije — Brušane izvršili smo do 23. o. mj. koncentraciju dvaju bataljona i prateće čete na prostoru Divoselo Veliki Kraj.² Bliže se koncentracija nije mogla izvršiti uslijed stalne kiše i pošto nije za jedinice bilo smještaja.

Neprijatelj se nalazi u Brušanima i osigurava cestu na kotama sa sjeverne strane, dok sa južne strane drži Paljevinu (kota 626).

Naš plan bio je: da sa jednim bataljonom zaposjednemo kotu 772, 668 iznad Starog Sela, gdje bi postavili protivkolski top, a jedna četa tog bataljona da postavi zasjedu na putu od Brušana — prema Oštarijama. II bataljon imao je u zadatku da preko kote 651, 634, 646 zađe bočno i iza leđa ustašama na koti 626 i u Brušanima i da ih tako koncentričnom vatrom razbije i natjera prema Trnovcu. Samim tim blokirala bi se cesta prema Karlobagu i omogućilo čišćenje Baških Oštarija.

Taj zadatak nije izvršen, jer je uslijed nevremena voda poplavila cijelo polje kod Starog Sela i Rizvanuše i samu cestu kod Brušana. Pokušaj naših jedinica da izbiju na te položaje nije bio moguć uslijed vode i brzice i koje su negdje u visini čovjeka.

Uslijed te situacije i neprekidne kiše voda je toliko nabujala, da je presječena svaka veza između Rizvanuše i Divosela, te između Divosela i Počitelja i nemoguće je doturanje hrane tim jedinicama.

Bataljonu koji je ostao kod Velikog Kraja dali smo u zadatak da, ukoliko uspije preko Velebita prodrijeti prema

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 13/2, k. 920.

² Vidi dok. br. 113.

Oštarijama, na cesti 26 o.mj. ujutro postavi zasjedu i napadne neprijatelja.

Za to vrijeme jedinice su bile smještene po bazama, dok su konji u većini slučajeva bili vani, tako da je došlo do poboljšavanja boraca i nemogućnosti da se te jedinice snabdijevaju.

Ukoliko nam uspije prebaciti ćemo IV bataljon iz Divota natrag za Počitelj, da bi ga smjestili u kuće pošto je **ne moguće** da tamo izdrži, gdje nema nigdje smještaja. To ne **znamo** da li će nam biti moguće, jer je sva cesta poplavljena, pa čak na pojedinim mjestima prelazi 1 met. visinu.

Na sektoru Brušane — Oštarije uslijed te situacije **ne moguće** je zasada djelovati, a i kad bi uslovi bili povoljniji **držanje** jedinica na onom sektoru nije moguće dok se ne spriječi neprijatelju prolaz sa tenkovima cestom prema Oštarijama. Jedino bi sa prije navedenim planom uspjeli ga presjeći i omogućiti čišćenje terena prema Karlobagu kada bi vode toliko pale, **da** je dotjerivanje hrane i manevar jedinica moguć. Mi ćemo **nastojati** da, ukoliko vrijeme dozvoli, izvršimo bar akcije manjeg stila na tom terenu.³

Ishrana bataljona na sektoru Divoselo — Veliki Kraj **uopće** ne funkcionira, jer naša Intendantura ne može prebaciti uslijed vode, dok narod i odbor uslijed te poplave i kiše također ne može snabdijevati. Naše mišljenje je da, u slučaju još dva dana ne pada kiša, ostvarimo naš plan za zauzimanje i blokiranje i držanje cesta kod Brušana, dok za same Oštarije treba se prebaciti u sela Ravni i Crni Dabar, koje može služiti kao baza, dok je to sa ove strane vrlo teško.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Karadžija Milan

Komandant-major:
Viktor Bubanj

PISMO ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJI?
OD 26 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME DIVIZIJE O
BORBAMA OSME DIVIZIJE KOD HRASTOVICE¹

IV

Jugoslavije

si.

26. XI. 1943 god. u 9 sati

ŠTABU VII UDARNE DIVIZIJE

Od VIII divizije još nemamo izvještaja o rezultatima borbe oko Hrastovice.² Dosada znamo samo toliko: da je zarobljeno 11 Nijemaca i 26 domobrana, te porušen most na Petrinjici. Izgleda da potpuna likvidacija neprijatelja u Hrastovici jučer do mraka nije izvršena.

Neprijatelj iz Petrinje i Gora gađa artiljerijom položaje VIII divizije.

Jučer smo od vas tražili da nam hitno dostavite kratak izvještaj o operacijama oko Gline od onog vremena kada ste sa sektora Cazina krenuli na sektor Gline.³ Ove podatke morate nam bezuslovno dostaviti još danas i navesti bar približne podatke o zarobljenicima, plijenu, našim gubicima i gubicima neprijatelja.

Telefonske veze sa vama još uvijek nemamo. Vezu sa vašom III brigadom imamo stalno. Nastojte da uspostavite telefonsku vezu do te brigade, a preko nje biti će veza i do našeg Štaba.

Pošaljite nam odmah izvještaj o sadašnjem stanju na vašem sektoru i o stanju kod vaših jedinica.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
s. o.

Komandant,
pukovnik,

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34—1/I, k. 424.

² Vidi dok. br. 156.

³ Vidi dok. br. 106, 109, 110, 111, 116, 119, 122, 123, 136, 137 i 150.

⁴ Vidi dok. br. 150.

PISMO ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
OD 26 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE NO
BRIGADE, O SLABOSTIMA I GREŠKAMA KOJE SU ISPO-
LJILI ŠTABOVI I JEDINICE U RANIJIM BORBAMA¹

Š T A B
XIII DIVIZIJE NOVH
Broj: 150
Dne 26. XI. 1943 g.

ŠTABU II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH

U toku posljednjih operacija na Primorju i Gorskom Kotaru pokazale su se mnoge greške, propusti i nedostaci kod štabova brigada, bataljona i komandnog kadra uopće. Te greške i propusti u komandovanju imale su teških posljedica i odražile su se na sve naše jedinice. Pored toga doživjeli su se vojnički neuspjesi na bojnopolju, tako da je neprijatelju uspjelo vrlo brzo ovladati svim važnijim komunikacijama i zaposjesti veliki dio oslobođenog teritorija.—

Naše jedinice obično su bile postavljene lijevo i desno od komunikacija i na taj način su se suprotstavljale brojnoj motorizaciji. Česte koje vode u oslobođeni teritorij bile su slabo ili nikako uništene. Te slabosti neprijatelj je dobro koristio i frontalnim naletom dosta mnogobrojne motorizacije, odbacio sa cesta naše snage, a neke je izmanevrisao zaobilazeći ih drugim komunikacijama, te ih otsjekao od naše glavnine, izbacio ih sa položaja pa često puta rastroio i raspršio.²

Veze između jedinica i štabova kao i susjednih jedinica bile su vrlo slabo organizovane ili ih nije uopće postojalo u najvažnijim momentima. Obavještenja i informacije o neprijatelju, ukoliko su uopće postojala, nisu odgovarala tačnosti i dolazila bi obično prekasno.

Gornje greške i slabosti naročito su došle do izražaja na otsjeku fronta Sušak — Kamenjak, kod jedinica III brigade i II odreda. Ova oba štaba počinila su velike greške. Jedinice III brigade držale su položaje prema Sušaku na liniji Draga — Kukuljanovo — Cernik. II odred jednim bataljonom držao je položaj kod samog Kamenjaka, a jednim na Jelenju. III bri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1, k. 912.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 13.

gada je također orjentirala jedan bataljon prema Jelenju i Kamenjaku, koji bi joj u najgoroj situaciji, pretpostavljajući da II odred bude odbačen, osiguravao desni bok. I pored takvo rasporeda neprijatelj je neočekivano i iznenadno probio moto! riziranim kolonama linijom Kamenjak — Gornje Jelenje i spustio se preko Koritnjaka udarajući u leđa III brigadu i hvatajući na maršu II brigadu, nanoseći teške udarce.³

U ovoj situaciji II odred, koji je držao položaje Kamenjak — Gornje Jelenje, povukao se bez da je o tome obavijestio III brigadu otkrivajući joj potpuno i izlažući udarcu desni bok tako da je neprijatelj produžio motorizacijom od Jelenja u pravcu Hreljina i Krasice vršeći udar sa potpunim iznenađenjem za obadvije brigade. Neoprostiva je greška štaba II odreda da nije na liniji Kamenjak — Jelenje uopće raskopao cestu da nije prihvatio borbu i da o svemu tome nije uopće obavijestio štab III brigade, sa kojom je imao telefonsku vezu i stalni kontakt. Usprkos svih tih grešaka II odreda, ni u kom slučaju neprijatelj nije smio iznenaditi jedinice III brigade. Osnovne greške štaba III brigade u ovoj situaciji sastoje se u sljedećem:

- 1) što nije imala uopće kontakta sa neprijateljem na Kamenjaku,
- 2) što nije imala uopće nikakove izvidnice prema neprijatelju,
- 3) što nije komunikacija Gornje Jelenje — Krasica bila dovoljno zarušena i prekopana, a prekopi branjeni, i
- 4) što se je potpuno oslanjala na osiguranje II odreda na desnom krilu toga dijela fronta. Jednom riječju nije bilo nikakovog vojničkog opreza i budnosti, te je udarac bio primljen sa potpunim iznenađenjem.

Koliku je nebudnost pokazao štab III brigade najbolje govori činjenica da je neprijatelj pošao u napad u 2 sata poslije ponoći, a napao tek između 8 i 9 sati. Za to vrijeme o neprijateljskom prodiranju kroz položaje II odreda i preko prekopa cesta od Gornjeg Jelenja prema Krasici, štab brigade nije znao ništa, sve dok motorizirane i tenkovske jedinice nijesu se probile i izvršile udar. Upravo je najčudnije kako je za sve to vrijeme mogao neprijatelj biti nezapažen.—

U ovako već nastaloj situaciji III i II brigada našle su se u teškim položajima i u neprijateljskom obruču. Tu su se pokazale slabosti štaba III i II brigade: da se samoinicijativno nisu snašle u izvlačenju svojih jedinica... Dužnost štabova brigada bila je: ići unutar djelomično opkoljenog prostora i izvlačiti jedinice. Međutim, pojedini bataljoni koji su bili izbačeni na najudaljenije položaje nijesu znali uopće situaciju. Štab III

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 62.

bataljona III brigade vodio je organizovanu¹ borbu prema Cer-
niku u 1^{sat} poslije podne a da nije imao ni pojma o tome da
su opkoljeni. Kada bi ovaj štab na vrijeme bio obaviješten o
situaciji, mogao se je izvući organizovano prostorom između
Kamenjaka i Koritnjaka.—

Ovakvo ozbiljna vojnička situacija bila je preduvjete-
ranijim greškama i nedostacima koji se odnose na organizaciju
položaja, na informativnu i obavještajnu službu, kao i na ne-
potpunost izvršavanja naređenja viših štabova.—

Informativna i obavještajna služba uopće nije funkcionirala. Ukoliko je nije uopće i bilo, onda se ona obično bazirala na informacijama civila koji su dolazili od neprijatelja i koji su bili netočni. Jednom riječju namjere neprijatelja nijesu se ni nazirale, iz čega je proizlazila slaba organizacija položaja, te služba obezbjeđenja i izviđanja.

Komunikacije nijesu bile dovoljno uništene pa i ako je bilo za to dovoljno vremena. Štab brigade nije uložio potrebne mjere niti shvatio ozbiljno ovu stvar. Izvještaji štabova bataljona u najviše slučajeva bili su netočni.—

Manjim lokalnim sukobima na ovom dijelu fronta namjerno bi se pridavao veliki značaj i karakterisalo bi se ih kao velike borbe, u kojima je neprijatelj bio tučen, a njegove namjere prodiranja onemogućene. Međutim, radilo se samo o manjim patrolnim sukobima koje je neprijatelj izvodio u cilju izviđanja naših položaja, ispitivanja naših snaga za buduće operacije. Ovakvi izvještaji obmanjivali su štab divizije, kako o jačini neprijateljskih snaga, tako i o vrijednosti brigada. Ovakav način izvještavanja sopstven je svim našim štabovima bataljona i brigada, jer se namjerno uveličavaju rezultati borbe, broj neprijateljskih gubitaka itd. kako bi se dobilo što bolje mišljenje o dotičnoj jedinici. Ta se bolest prenijela i na niže starješine uopće.

Neuspjeh na Sušačkom sektoru pretstavlja najveći udarac koji je imala naša divizija. Ovaj neuspjeh nije se znao odmah iskoristiti i nijesu se izvučla iskustva i pouke za daljnje vođenje operacija, nego se negativno odrazio na sve naše jedinice. Nijemci su postali bauk protivu kojega se ne može boriti. Vijest o neprijatelju, koje je sam neprijatelj proturao, primale su se kao gotov materijal. Pred našim jedinicama i štabovima motorizacija i tenkovi postali su pravo čudo. Ovu činjenicu najbolje svjedoče izvještaji štabova brigada, koji se nijesu temeljili na stvarnosti, tj. da sve prekope na komunikacijama neprijatelj savlada vrlo lako i da ih nije uopće korisno praviti, jer na mjestu prekopa neprijatelj ubaci jedan ili dva tenka, a s drugima prelazi preko njih, ili ispruži most i prolaze preko njega

ili ma koliko bile zarušene ceste drvećem, neprijateljski tenkovi pomoću specijalnih cirkulara brzo očiste ceste, pa koliko one bile zarušene. Ovakvo mišljenje upravo je postalo zvaničnim mišljenjem štabova brigada i starješina uopće. Ovakav stav u prvo vrijeme naročito je usvojila II brigada. Naši štabovi brigada i bataljona nijesu shvatili jedno: da zarušiti i uništiti komunikacije samo po sebi ne pretstavlja nikakvu odbranu ako prekopi i zarušena mjesta nijesu branjeni vatrom automatskih oruđa, minobacača, protukolskih topova i svih raspoloživih sredstava. Sva brzina neprijateljskog prodiranja sastojala se u tome: da komunikacije u mnogo slučajeva nijesu bile uništene, a ukoliko su bile uništene, nijesu bile branjene. Naprotiv, onamo gdje je bila solidno uništena komunikacija i branjena, gdje su borci bili utvrđeni, neprijatelj u mnogo slučajeva nije ni probio.—

Na položajima II odreda, kod Mrzlih Vodica, neprijatelj nije uspio da probije sa brojnom motorizacijom sve dok nije probio položaje II brigade na Zlobinu i odredu došao s leđa manevrom preko Lokava. Neprijatelj također nije mogao nikako probiti cestom Mrkopalj — Jasenak, kao niti cestom Ravna Gora — Jasenak. To još jedanput svjedoči da ga se je moglo zadržavati i na pojedinim povoljnim komunikacijama i potpuno mu onemogućiti prolaz. Činjenica je i to: da je Nijemcima trebalo dva dana da se probiju od Ogulina do Jasenka, jer je cesta bila djelomično uništena i branjena, kada su naše snage opet bile udarene s leđa od potpuno neočekivanog pravca linijom Ogulin — Josipdol — Jezerane — Drežnica, koju su branile jedinice VIII divizije.—

Jedna od osnovnih naših slabosti bila je ta: što se u toj situaciji nijesu iskoristavala sva borbena sredstva u borbi protiv oklopnih kola. Odnos štabova brigada i bataljona prema naredbama za rušenje i uništavanje komunikacija bio je labav i naređenja se nijesu izvršavala u onoj mjeri kako bi to moralo biti. Objektivne poteškoće bile su činjenice pred kojima su svi naši štabovi i starješine dizali ruke. Za rušenje i uništavanje komunikacija samo se očekivala pomoć iz pozadine, dok se sopstvene snage nijesu iskoristavale. Taj nemar i takvi propusti ne mogu se pravdati nedostatkom alata i zamorenošću trupa kako se je to naročito naglašavalo. Pred tim činjenicama štabovi brigada podlijegali su.—

Ovakav neprijateljski udar i fama o njemu poljuljahu su moral i borbeni duh starješina i boraca, koji su počeli gulbiti vjeru u sebe i svoje oruđe. Nepovjerenje u svoje jedinice odrazilo se je kod svih štabova brigada. Nepovjerenje nižih starješina u svoje borce naročito je došlo do izražaja, od kojih su

dizali ruke u svim težim situacijama. To je urodilo i nepovjerenjem, opravdanim nepovjerenjem boraca i starješina. Takovo stanje uz pomoć neprijateljske propagande dovelo je do velikog broja dezerterstva boraca iz naših jedinica. U toj situaciji od kapitalne vrijednosti bio bi postignuti uspjeh u borbi protiv neprijatelja. To bi bio temelj za učvršćivanje jedinica, a izbjegavanje sukoba i dodira samo je pogoršavalo stanje.—

Ovakovo shvatanje naročito se odrazilo kod štaba IV brigade, koje se je prenijelo na sve niže starješine, što je velikim dijelom uticalo na bjegstvo iz brigade. Dovoljno je navesti samo primjer da je IV brigada dobila zadatak da se smjesti u okolici Lukova i da odmah poduzme ofenzivne operacije u pravcu Fužina i Plasa u cilju postizanja uspjeha i ozdravljenja dosta bolesnog stanja u brigadi. Ovaj štab pred svoje borce, pitanje polaska u borbu, postavlja na bazu dobrovoljstva. To je velika greška štaba brigade i najbolji izraz nepovjerenja u svoje jedinice i oružje. Ta ista brigada nekoliko dana prije toga pokazala je vrlo lijepe uspjehe u borbama oko Ogulina.⁴ Ovakovo shvatanje, da će se popraviti moral i borbena gotovost logorovanjem u šumi, dovelo je do toga da je ta brigada svela sve na polovicu brojnog stanja. Skoro za 20 dana boravka te brigade u okolici Lukova nije izvedena niti jedna akcija, što je uticalo ubitačno na brigadu. Ona je izgubila ljudstvo bez borbe, a ne u borbi.—

U mnogo slučajeva štabovi brigada nijesu uticali na tok borbe niti su uspjeli održati jedinice u svojim rukama i imati nad njima kontrolu. Udaljenost štaba brigade od svojih jedinica nikada nije trebala da bude bliže nego u ovako teškim situacijama. Pojedini štabovi duže vremena nijesu imali veze sa svojim jedinicama koje su bile ostavljene rukovođenju neiskusnog nižeg komandnog kadra. Ova slabost naročito se je pokazala kod štaba IV brigade, gdje štab ove brigade, nemajući vezu sa svojim jedinicama i nemajući povjerenja u njih, smatrajući kao obavezno da se one moraju raspršiti, javlja štabu divizije da je brigada raspršena i da se na nju ne može računati za momentalnu situaciju, međutim, malo kasnije ustanovljena je netačnost ovakovog izvještaja.—

Pojedini vojnički problemi, koji su bili nametnuti borbom, rješavani su na sreću, a pri tome ne pridržavajući se onih vojničkih mjera koje tu moraju biti u potpunosti primijenjene. Takav neoprez doveo je do raspršenja dvaju bataljona I brigade prilikom prelaska komunikacije, kada štab brigade nije poduzeo potrebnu službu izviđanja i osiguranja radi prelaska komunikacija. Ovaj štab počinio je još veću grešku boravkom

³ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 62.

u Gorskom Kotaru, gdje je svoje snage razbio na dijelove, km su po dijelovima mogle biti (tučene i raspršene po jačem neprijatelju. U ovoj situaciji štab I brigade nije funkcionisao kao štab, nego se također razbio po dijelovima i onemogućio rad štaba kao cjeline. Kao rezultat takvog postupka na mjestu koncentracije I brigada povratila se sa polovinom svojih boraca.—

Kako u ovom slučaju tako i u svim ranijim naš niži komandni kadar zatajio je potpuno i pokazao svoju nedoraslost i neodgovornost. Starješine su se vraćale na mjesto koncentracije bez svojih jedinica. Svi su isticali teške borbe i okršaje ubjeđujući da nije mogao izvesti svoju jedinicu. Međutim, istina je jedno da je vrlo malen broj stradalo starješina u ovoj neprijateljskoj ofanzivi što najviše govori da su mislili kako će se sami spasavati, zaboravljajući na svoje jedinice. Komandni kadar je zaboravio na njihovu ulogu u Narodnooslobodilačkoj borbi i nije shvatio da je on odlučujući faktor u vođenju i održavanju svojih jedinica. U mnogo slučajeva starješine su bježale od svojih boraca, na taj način ostavljali ih na milost i nemilost, odakle je svaki borac odlazio po svom nahodanju, gdje mu je najbolje odgovaralo po njegovom shvatanju.—

Jedna od osnovnih grešaka svih naših štabova: da se nijesu momentalno snašli u prilagođavanju naše taktike novom neprijatelju, koji se je poslužio novom taktikom, Naše starješine nijesu shvatile slijedeće:

- 1.) da se ne smiju podmetati naše jedinice ofenzivnom zamahu neprijateljskih oklopljenih jedinica na prostoru koji lako mogu prokrstariti tenkovi i odbaciti naš streljački stroj sa položaja. Naše jedinice morale su biti postavljene duž komunikacija dubinskim rasporedom, koristeći se porušenim cestama a sa svojom vatrom sprečavati neprijateljski izlazak iz tenkova i automobila, za popravljanje cesta, ili ih pustiti da se iskrcaju, a onda ih tući. To je naročito trebalo učiniti na mjestima gdje neprijateljska motorizacija, odnosno tenkovi ne mogu prići našim položajima i izbaciti jedinice s njih, a takvih položaja mi smo imali mnogo, koje nijesmo iskoristili.
- 2.) Nijedna naša jedinica nije održala stalni kontakt sa neprijateljem preko daleko isturenih odjeljenja, preko osmatračnica, niti se vezala sa naprijed isturenim odjeljenjima telefonom ili drugim signalnim sredstvima za vezu. Na taj način nije se znalo blagovremeno o pokretu neprijatelja i naše jedinice redovno su bile iznenađene. O pokretu neprijatelja uvijek se mora obavijestiti sve susjedne jedinice

kao i jedinice u čijem bi pravcu neprijatelj mogao da prodi- re i da se time izbjegne iznenađenje.—

- 3) Za uništavanje i nesolidno prekopavanje komunikacija na pojedinim dijelovima fronta, štabovi brigada i bataljona obično su bacali odgovornost na pozadinske vlasti a nijesu, shvaćali kao svoj zadatak.—

Naročitu slabost pokazala je naša informativna, obavje- štajna i izviđačka služba. O neprijatelju se obično znalo ono- liko koliko bi o njemu dao podatke neki slučajni prolaznik. **Međutim**, o organizaciji službe izviđanja i osmatranja nije moglo biti ni govora. Vrlo česti i pogrešni te nepotpuni izvje- štaji dovodili su u zabludu štab divizije i druga viša rukovod- stva. Štabovi brigada nijesu pokazali nikakve inicijative da se informativna izviđačka služba postavi na zdrave noge. U izvje- štaju jedne operativne jedinice ne bi smjelo biti nikakove sumnje u tačnost.—

Ova slabost naročito se je pokazala kod svih naših šta- bova brigada. Štab III brigade za vrijeme njegovog boravka na Sušačkom sektoru nikada nije imao tačnih podataka o ne- prijatelju, što je velikim dijelom uslovalo i iznenadni neprija- teljski prodor.—

Štab II brigade poslije povlačenja neprijatelja iz Drežnice tri puta obavještava da neprijatelja nema nigdje do Ogulina,⁵ dok se u to vrijeme još uvijek neprijatelj nalazio u Jasniku. Ova greška mogla je imati vrlo teških posljedica.—

Štab IV brigade, koji navodno sa svojim jedinicama drži kontakt sa neprijateljem kod Liča i Fužina, javlja da se tamo nalazi jedna neprijateljska divizija, dok u to vrijeme tamo su bile vrlo malene neprijateljske snage.—

Štab I brigade u borbama kod Novoga, bazirajući svoju službu izviđanja na nemjerodavnim izvještajima, u toku jed- noga dana podnosi po nekoliko različitih izvještaja o jačini neprijatelja. Istina, za vrijeme rata na bojnopolju često se mijenja situacija, ali ovdje nije bio takav slučaj. U jednom izvještaju ovaj štab javlja da se u Novom nalazi svega 200 Nijemaca, a malo iza toga javlja ponovno da se nalaze velike neprijateljske koncentracije. Isti slučaj ponavlja se prilikom borbi kod Crikvenice,⁶ kada uvečer u Crikvenici se nalazi svega dva kamiona ustaša, a istu noć za vrijeme napada nalazi se 600 neprijateljskih vojnika, dok u momentu kada je napad od- bijen konstatuju se jače koncentracije.

⁵ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 119.

⁶ Vidi dok. br. 112 i 118.

Ovako pogrešni izvještaji dovode do pogrešnih **odluk** u vođenju operacija i do neuspjeha u borbi, te do nepotreb⁹ u prebacivanja snaga s jednih položaja na drugi.

Izvještaji operativnih jedinica moraju se temeljiti na vištim očima i ušima, gdje je to moguće, a ne bazirati ih na iskazima nestručnih lica ili raznih prolaznika.—

Poslije prvih neprijateljskih prodora i njegovog **po**višenja nijesu se blagovremeno ispitale sve greške i nedostaci koji su se desili. Preći u napad, uzeti inicijativu u svoje ruke, raspiriti ofenzivni duh kod boraca i starješina moglo se je **sam** ofenzivnim operacijama. Prilično dugo živjelo se pod **dojmom** da ne možemo voditi borbu sa novim neprijateljem i da **naša** teška oruđa nijesu efikasna. Neprijatelj se je svakodnevno zalijetao na oslobođeni teritorij, a jedinicama II i III brigade teško je uspjelo prilagoditi se novom načinu borbe i odbaciti neprijatelja sa komunikacije koje vode unutar oslobođenog teritorija. Ta poteškoća sastojala se je u neofenzivnosti **naših** jedinica i u pasivnom čekanju na položaju. Naši štabovi nijesu shvaćali da je najbolja odbrana stalni napadaj. Prvi uspjesi u borbi protiv tenkova postignuti su uništavanjem istih **nagaznim** minama. To je pored lijepih uspjeha, da je uništeno 7 tenkova učinilo da se potpuno zaboravi na druga borbena sredstva koja su efikasna u borbi. Koordinacija i upotreba svih **borbenih** sredstava jedan je od osnovnih uslova da se postigne uspjeh. To naše starješine još ni danas dovoljno ne uviđaju niti pokazuju dovoljno povjerenja u svoja oružja. Dignuti tenk minom to je lijep uspjeh, ali to je akcija jednog минера a ne brigade. U tom slučaju iskorištena je samo mina, dok streljački stroj, protukolski topovi i bacači nijesu bili u dejstvu i postignuti uspjeh nije se iskoristio zadavanjem težeg udarca neprijatelju. Ove greške uslovljene su nepoznavanjem svih borbenih sredstava kako onih koja formacijski pripadaju njihovim jedinicama, tako i onih koja im mogu biti dodijeljena privremeno za izvršenje postavljenog zadatka.

Da bi se ta vojnička slabost otklonila, sve naše starješine moraju da upoznaju vrijednost i način upotrebe svih borbenih sredstava u pojedinim taktičkim radnjama.—

Svi borci i poslužiocci moraju stalno i uporno sa najvećom voljom i zalaganjem nastojati da što bolje upoznaju svoja oruđa, da sa njima majstorski rukuju i da ih umiju upotrebljavati u svakoj situaciji u duhu postavljenog zadatka. Jednom riječju, oni moraju znati kako diše njihovo oružje.

Naše starješine moraju znati da upoznaju i neprijateljska borbena sredstva i njegovu taktiku. Samo dobrim poznavanjem

taktike i borbenog postupka neprijatelja, naše starješine oči će uspješno voditi borbu protiv njih.

Naše starješine još uvijek nijesu dovoljno shvatile važnost obuke i poznavanja svih borbenih sredstava. Ovdje nije dovoljno ograničiti se samo na časove predviđene rasporedom rada. Tu treba koristiti svaki minut da se stečeno znanje i iskustvo proširi i produbi. Nijedna borba ne smije da prođe a da se **pravilnom** vojničkom analizom i kritikom ne bi uvidjele sve dobre i rđave strane, greške i nedostaci.

Naše starješine ne vide da je naša vojska još mlada i neiskusna, da nema vještine ratovanja niti potrebnog poznavanja borbenih sredstava kojima raspolaže. Jedino stoji na starješinama da uzdignu borcu i da ih nauče ratovanju, ali to neće moći dok ne ulože dosta truda i zalaganja da se uzdignu same starješine u pogledu izvježbanosti i vještine u vođenju trupa na što viši nivo. To nužno nalaže razvoj naše vojske kao i svakodnevno uvođenje savremenog oružja, koje diktuje novu taktiku i nove postupke, koji se bitno razlikuju od partizanske taktike.

Nemajući dovoljno razumijevanja za to i ne shvaćajući važnost toga zadatka, mi nećemo moći osposobiti naše jedinice za uspješno vođenje operacija. Mi moramo da uložimo sav trud i napor da postanemo majstori u poznavanju i upotrebi svih borbenih sredstava, te ne samo da stignemo, nego i da prestignemo neprijatelja. Ovdje smo mi mnogo zaostali i ukoliko ćemo savladati te teške zadatke zavisi samo od naših starješina.—

Dosadašnja iskustva otkrivaju još mnogo slabosti u komandovanju i vođenju jedinica. Naročito naši štabovi bataljona često puta drže se za vrijeme borbe daleko od svojih jedinica i direktno ne utiču na tok operacija. Ukoliko bataljon djeluje kao cjelina, onda štab bataljona mora da bude na takvom otstojanju da može komandovati i rukom i glasom, a ne putem kurira sa otstojanja od nekoliko kilometara. Naročito takav način komandovanja ne može biti usvojen u momentu kada naši bataljoni brojčano odgovaraju četi. Štabovi bataljona većinom ne biraju položaje i ne pregledaju kako su ih zauzele njihove čete, što ima za posljedicu slabo odabrani položaj, slabo postavljen plan odbrane i plan vatre.

Ove greške pokazuju se dnevno kod naših štabova, a naročito su došli do izražaja kod nekih štabova bataljona, I brigade u operacijama kod Novoga. Nigdje nije potrebna pomoć mladim starješinama kao u borbi i uvijek treba imati u vidu

da mnoge naše starješine nemaju nikakve prethodne vojne škole, a mnogi nemaju niti dovoljno ratnog iskustva. Pomoć mlađim starješinama imperativno se postavlja pred sve naše štabove.

Disciplina u našim jedinicama nije ni izdaleka na dovoljnoj visini. Izvršavanje naređenja, pa čak i kod štabova brigada, shvaća se često puta neozbiljno, ali, ukoliko se izvršavaju onda se izvršavaju nepotpuno. Takav odnos prenosi se i na niže štabove i starješine. Familijaran odnos između nižih i viših štabova, te mlađih i starijih starješina utiče razorno na stvaranje i čeličenje discipline. Za prekršaj naređenja, za neizvršenje zadatka štabovi brigada ne pozivaju na odgovornost štabove bataljona i niže starješine. Takav stav još više slabi disciplinu. Često puta kod naših štabova brigada na pitanje zašto nisu izvršili naređenja — obično se odgovara »mi smo izdali naređenje«, ali, da li je to naređenje izvršeno, da li je štab brigade poduzeo sve da ono bude izvršeno, to je sasvim druga stvar. Izdati naređenja u našim jedinicama još ne znači izvršenje, a uz izdato naređenje viši štabovi moraju da učine sve, da nastupe energično i odlučno, da mlađi izvršavaju i da im daju pomoć. Ove slabosti naročito su se istakle kod jedinica III brigade. Jedan bataljon ove brigade upućen je da napadne neprijateljsku kolonu na cesti Ogulin — Gomirje. Bataljon se je vratio sa položaja s izvještajem da je izvršio napad na jedan neprijateljski kamion, ali je isti pobjegao, dok jedna četa jednog drugog bataljona te brigade koja se vraća sa »izvršene« akcije, napala je motorkotač i kamion, ali im je uspjelo pobjeći. Preko ovakvih stvari se ne smije prelaziti, da ne budu dobro ispitane a odgovorne starješine kažnjene, jer ta rukovodstva još će manje zadovoljiti u težim situacijama.

Slabost discipline ogleda se još i u odnosima mlađih i starijih starješina, kao i u odnosu vojnika i starješina, gdje ne postoji još ni izdaleka vojnički odnos prema starijim starješinama, a također i starijih prema mlađima. Potrebu takvih odnosa još uvijek ne uviđaju niti naši štabovi, niti starješine, a još manje borci.

Mnogobrojne su greške učinjene a mnoge se još danas ponavljaju. Nedostaci i slabosti kod naših starješina i jedinica dnevno se vide. Da bi te greške i nedostatke što prije otklonili i iz njih izvukli potrebno iskustvo, štabovi brigada moraju dobro da prorade ovo pismo, odnoseć se kritički prema svojim greškama i da još više, produbljujući ih, poduzmu sve mjere da otkriju niz drugih grešaka koje se pojavljuju kod štabova

i starješina, te da ih iznesu i na njih ukažu svim starješinama putem pismenih uputa, konferencija i borbe.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
A.⁷ Turkulin

Komandant potpukovnik,
V.⁸ Kovačević

(M. P.)⁹

BR. 135

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 26 STU-
DENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O RASPOREDU I STANJU U JEDINICAMA¹

OPERATIVNI ŠTAB
ZA LIKU
26. XI. 1943 g.
Br:

Predmet: Opći izvještaj

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I. Operativni štab za Liku nalazi se u Perušiću. Jedinice koje spadaju pod ovaj štab raspoređene su ovako:

II Brigada XIII Divizije ima dva bataljona u Divoselu, jedan bataljon u Počitelju i jedan bataljon u Barletama.

IV Brigada XIII Divizije nalazi se sa jednim bataljonom u Pazarištu, a sa tri bataljona na liniji Mušaluk — Lički Osik — Ostrovica.

Lički partizanski odred nalazi se na liniji Kamensko — Kuk.

Odred »Plavi Jadran« nalazi se u Primorju od Jesenica do Karlobaga.

II Brdska baterija nalazi se u Barletama.

⁷ Artur

⁸ Veljko

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 44—1, k. 105 C.

I Brigada XIX Divizije, koja treba da dođe pod našu komandu, nije još stigla u Liku.² Na našem sektoru nalazi se Ti Artiljerijski divizion, bez baterije koja je otišla sa VI Divizijom •• Molimo za objašnjenje možemo li baterije tog diviziona koristiti u predstojećim akcijama.

II. Stanje u jedinicama:

U Operativnom štabu ima komandant i načelnik štaba jedan ob. oficir⁴ pri štabu i pisar. Štabska straža, kuriri i ostali personal uz štab nisu još formirani kako treba, ali je **uređenje** štaba u toku. Isto tako formira se pri štabu četa za vezu. Ra_u spolažemo sa primopredajom, radio-stanicom, te jednim automobilom i dva motorcikla.

Brigade iz XIII Divizije imaju po četiri bataljona, prateću četu i četu za vezu. Brojno stanje brigada jest:

II Brigada: 700 boraca, dva bacača, dva prt. kolsk. topa 11 mitraljeza, 30 puškomitraljeza, 650 pušaka i dosta municije za sva oružja.

IV Brigada ima isto brojno stanje i naoružanje, ali samo jedan bacač.

Lički P. Odred ima 200 boraca, dva mitraljeza, 7 puškomitraljeza i puške.

Odred »Plavi Jadran« ima 150 boraca, dva mitraljeza, 6 puškomitraljeza i puške.

Brdska baterija ima tri topa (dva kal. 65 mm i jedan 75 mm.).

Borbena vrijednost Ličkog partizanskog o. je vrlo dobra. Kod brigada iz XIII Divizije moral je dobar, ali borbenost osrednja, jer su borci mladi i bez borbenog iskustva. Borbenost »Plavoga Jadrana« slaba je.

Lički odred vrlo je slabo odjeven i obuven. Brigade iz XIII Divizije prilično su odjevene, ali ima više od tri stotine bosih. Odred »Plavi Jadran« dobro je odjeven i prilično obuven. Nemamo još tačan uvid u to kakova je ishrana sviju jedinica, ali po izvještajima iz brigada vidi se da je ishrana neredovna. Kad se kod našega štaba postavi intendant ishrana će svakako ići bolje.

III. Izvedene akcije i operativni plan.

Brigade iz XIII Divizije vodile su borbe sa Nijemcima i ustašama u Brušanima, te u Klancu i kod Budačkoga Mosta.

² Pod komandu Operativnog štaba za Liku upućena je u drugoj polovini prosinca Treća NO brigada Devetnaeste divizije. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Glavnom štabu NOV Hrvatske od 14 prosinca i izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 29 prosinca 1943 god.

³ O odlasku divizije u Bosnu vidi dok. br. 45.

⁴ Miloško Dronjak

Nismo dobili još nijedan operativni izvještaj o ovim sukobima.⁵ po primljenim kratkim izvještajima vidi se da su ustaše kod **jClanca** i Budačkoga Mosta odbijeni uz osjetne gubitke, kad su pokušali da ispadaju na oslobođeni teritorij. U Brušanima pak po nailasku njemačkih tenkova jedan se je bataljon⁶ povukao sa položaja u priličnom neredu, jer je bio iznenađen, a jedna četa tom prilikom odvojena je od bataljona i povratila se je tek drugi dan.

Lički P.O. sa uspjehom je odbijao napad Nijemaca sa pravca D. Lapac.⁷ Jedna manja kolona četnika zaobišla je, **međutim**, položaje odreda i pričinila nam priličnu štetu uništivši i opljačkavši više zemunica u blizini Visuća.

»Plavi Jadran« imao je jednu neuspjelu akciju na⁸ . . .

Naš dalji operativni plan je: likvidacijom istaknutih neprijateljskih posada u selima oko Gospića, napraviti uži обруč oko Gospića. Uništiti komunikacije Gospić — Gračac — Karlobag i spriječiti snabdijevanje posade u Gospiću tim cestama. Ovaj bi zadatak sigurno izvršili brže i potpunije kad bi ovdje već bila I Brigada XIX Divizije, koja bi nam poslužila kao glavna manevarska i udarna snaga. Tražili smo depešom od G.Š.⁹ da se dolazak I Brigade požuri.

Akcije nam sada mnogo ometaju vode, koje su zbog kiša narasle i oko cijeloga Gospičkog sektora predstavljaju prilične prepreke.

Iz našega štaba imamo telefonsku vezu sa Ličkim P.O., sa IV Brigadom i bataljonom II Brigade u Barletama, a sa ostalim jedinicama kuririma.

IV. Informativni podaci:

U Gospiću ima oko 5.000 neprijateljskih vojnika.¹⁰ Moral je dosta slab, jer se slabo hrane, a pored toga pojavio se je pjegavi tifus, radi čega je naređeno šišanje našto ustaše negoduju. Detaljnije podatke poslati ćemo kad ih prikupimo i provjerimo.

V. Prijedlozi:

Iz izvještaja štaba odreda »Plavi Jadran« vidi se da su i izgledi za razvitak toga odreda u Primorju vrlo slabi. Oni

⁵ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 30 prosinca 1943 god.

⁶ Riječ je o Prvom bataljonu Druge NO brigade Trinaeste divizije.

⁷ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa od 29 prosinca 1943 god.

⁸ Original oštećen

⁹ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

¹⁰ O neprijateljskoj posadi u Gospiću u to vrijeme vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 47.

nisu u stanju izvesti nijednu uspješnu akciju. Skoro sve su novomobilisani borci, koji nisu prošli kroz borbe, a kako su blizu kuće odlaze stalno bez odobrenja kući, pa se neki i ne vraćaju dok ih patrola ne dotjera. Sad već taj odred nema boraca ni za jedan dobar bataljon. Naše mišljenje i naš predlog je: da se taj odred rasformira, a štab odreda, štab bataljona i veći dio boraca da se prevede u Liku, te da se ojača Lički odred. Na tom sektoru mogla bi se ostaviti jedna četa (četa »Plavi Jadran«), koja bi služila za jezgro* oko koga bi se skupljali oni koji bi se eventualno iz toga kraja mogli još mobilisati. Ta bi četa ujedno patrolirala obalom od Jesenice — Karlobaga i bila u stalnoj vezi sa jedinicama u Lici.

Po naređenju vašega štaba trebamo sami naći jednoga sposobnoga druga za obavještajnoga oficira kod našega štaba. To je dosta teško, jer sve naše jedinice i onako oskudijevaju u kadru. Mi, međutim, predlažemo da se na tu dužnost postavi drug Milojko Dronjak, zamjenik polit, komesara I Bataljona Ličkog odreda jer ima volje za to a i prilično je sposoban.

Napomena:

Naš štab ustvari je tek danas počeo da radi, jer je dosada u štabu bio samo načelnik štaba. Zbog toga nismo mogli da vam odmah pošaljemo uredne izvještaje po svim sektorima, već šaljemo ovaj sumarni pregled. Sve izvještaje poslati ćemo čim ih dobijemo od naših jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
Stevo Opsenica

Komandant, major:
Pet.¹¹ Kleut

¹¹ Petar

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE »VASILJ GAČE-
GA« OD 26 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE
DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GLINU¹

ŠTAB I UD. BRIGADE »V. G.«
V II UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
26 novembra 1943 god.

postavlja operativni izvještaj
o akciji na Glinu.

ŠTABU VII UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

1) Na dan 23-XI-1943 god. vršena je akcija na Glinu.² I brigada bila je u rezervi divizije, bez jednog bataljona, koji je imao zadatak da vrši pritisak na Glinu od pravca Viduševac. Ovaj bataljon imao je u svom sastavu 3 tenka, sa kojima je imao **zadatak** upada u Glinu preko mosta od pravca Viduševac, ali pošto je most bio miniran tenkovi nisu mogli preko njega, a u prvi mah jedan tenk je oštećen i zapaljen iz neprijateljskog protivkolskog mitraljeza tako, da ostali tenkovi nisu mogli naprijed. Pokušan je napad samom pješadijom, ali je bio odbijen. Ovaj bataljon dalje je vršio pritisak sa lijeve obale r. Gline.

Pošto naša III brigada nije uspjela upasti u Glinu pravcem Selište — Glina, naša brigada dobila je zadatak³ da izvrši napad na tom pravcu 24-XI. t.g. u noć. II bataljon ove brigade dobio je zadatak da vrši upad pored same ceste na bolnicu, dok su ostali bili pripravnici za ulaz kroz napravljeni otvor. U 17 časova izvršena je priprema artiljerijske vatre i počeo je napad II bataljona, koji je došao do žice, istu raskidao i dvije čete toga bataljona ušle su u Glinu pred samu bolnicu. To je neprijatelj primijetio i otvorio vatru iz podruma bolnice, sa popravilišta i sa bunkera od mosta. Ove su dvije čete bile primorane da se povuku. Zatim je naredeno od strane ovog štaba da dvije čete I bataljona napadnu na bunker pored mosta, dok će dvije čete II bataljona izvršiti upad na prostoru između popravilišta i bolnice, a jedna četa II bataljona vršiće upad u pravcu same bolnice. Na sva tri pravca uspjelo se proći kroz žicu, ali uslijed jake neprijateljske vatre, a naročito kod bol-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1, k. 815.

² Opširnije o napadu na Glinu vidi dok. br. 95, 114, 116, 122, 123, 136, 137, 150, 156 i 158.

³ Vidi dok. br. 123.

nice, gdje su naši borci dočekani sa ručnim bombama, na sva tri pravca bili smo primorani na povlačenje. Neprijatelj je zapalio kuću pored bolnice radi osvjetljavanja terena, što je dosta doprinijelo da se naši borci nisu mogli hvatati zgrada.

Videći da je svaki pokušaj beskoristan a i prema svijetlu od kuće koja je gorela primijetilo se prebacivanje neprijatelja iz zgrada u kuće pored bolnice, iz kojih je poslije dobivena jaka vatra. Ovaj štab donio je odluku: da deo snaga povuče, kako ne bi bio ugrožen od neprijateljske vatre, a dio snaga držati na tim položajima ispred same bolnice, tj. na pruži. U 3 sata došlo je naređenje od Štaba divizije da I brigada drži blokadu Gline od Zarkovca do r. Gline. Za ovu blokadu određen je i bataljon, koji ima zadatak uznemiravati neprijatelja. Neprijatelj je tokom dana pokušao sa manjim dijelovima da vrši ispad iz Gline, ali dočekan našom vatrom isti se povratio. Ova blokada drži se i dalje.

2) U ovoj akciji nismo zarobili nijednog neprijateljskog vojnika kao ni materijala.

3) Neprijateljski gubici nisu nam poznati, ali vjerujemo da ih je bilo od same artiljerijske vatre.

4) Naši gubici su: 3 mrtva i 14 ranjenih.

5) U ovoj akciji držanje boraca bilo je vrlo dobro. Mišljenja smo da smo u početku napada, tj. kada je počela napad III brigada, mi vršili napad, da bi uspjeli ovladati bolnicom i tako omogućili prodor u Glinu. Borci, znajući da III brigada nije uspjela na tom pravcu, ipak su pri izdatom svakom naređenju išli naprijed iako je bilo žrtava, čak štaviše javljali su se i dobrovoljci koji su dobili zadatak da izvrše juriš na bolnicu, ali su osuti ručnim bombama i vatrom šaraca, te i oni nisu uspjeli. Čete koje su bile određene za prodor između popravilišta i bolnice išle su veselo, jer su bile ubijedene da će tu moći proći. U ovoj akciji naročito se dobro držao komandni kadar koji je u svemu prednjačio. Ovdje se vidi da je komandni kadar shvatio važnost — uspjeh ove akcije.

Veza u ovoj akciji bila je vrlo dobra.

Evakuacija ranjenika bila je dobra.

U ovoj borbi utrošeno je 1800 metaka za mauzer, za mitraljeze 800 metaka, 28 bombi za bacače, 8 protivkolskih granata, 24 ručne bombe.

Izgubljenog oružja u ovoj akciji nije bilo.

Prilog: lista sa pregledom gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara
Pero Lalović

Komandant-kapetan
&ade Milojević

BR. 137

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 26 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GLINU¹

ŠTAB II BRIGADE
VII DIVIZIJE N. O. VOJSKE
HRVATSKE
Br. si. dne 26. XI. 1943

Operativni izvještaj
sa akcije Glina 23/24
do 25. ov. mj.

ŠTABU VII UDARNE DIVIZIJE

1) Naša brigada dobila je zadatak 23. ov. mj. da napadne neprijateljsko uporište Glina,² u zajednici sa III i IV brigadom naše divizije. Neprijatelj je bio u Glini jačine oko 400 vojnika raznih postrojbi, oko 250 domaćih naoružatih ustaša.³ Naša brigada imala je zadatak da napada Glinu sa dvije kolone i to jednom kolonom Žirovačka ul., tj. Despotova pilana do gimnazije, a drugom kolonom željeznička stanica — kasina. Raspored naših bataljona bio je slijedeći:

I i II bat. dobili su zadatak da se u koloni probijaju kroz Žirovačku ul., tj. jedan bataljon na čelu, a drugi pozadi, s tim da, kad se prodre spoljni обруč, mogu raširiti svoj front u samom gradu. A isto tako III i IV bataljon dobili su zadatak da se kreću od željezničke stanice na čelu sa IV bat. Po zapovijesti Štaba divizije⁴ napad je trebao početi u 15 časova, dok to nije počeo. Topovi su vrlo teško izašli na položaj na lijevom krilu i to zbog blata i zato je desna kolona naše brigade kasnila očekivajući lijevu kolonu.

Napad je počeo u 16 sati, ali pošto je bio jako brisan prostor, naše jedinice nisu mogle privući topove blizu da zatvore neprijateljsku vatru iz bunkera i tako se vrlo brzo i zanočilo. U samoj noći organizovan je napad tri puta i pokušavali smo makar na kojem bilo mjestu da se probijemo kroz žicu i da

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/4, k. 815.

² Vidi dok. br. 116.

³ O neprijateljskim snagama u Glini vidi dok. br. 99 i 110.

⁴ Vidi dok. br. 116.

dođemo s leđa bunkerima, što nam nije uspjelo. 24 ujutro [vršili smo koncentričan napad sa našim III i IV bat. na želi * zničku stanicu i imali smo dobar efekat, tj. vrlo dobre pogodi iz topova da smo uspjeli porušiti bunkere, tj. neke oko želi/ zničke stanice i stvoriti kod neprijatelja bježanje i paniku u ovom slučaju pješadija nije odlučno jurnula naprijed i ^ iskoristila neprijateljsko panično prebacivanje, već je istovremeno neprijatelj uspio da organizuje jaku vatru od popravilišta i sokaka koji vodi od bolnice ka popravilištu, tako da čim smo imali 4—5 ranjenih i jednog mrtva, naše su jedinice odstupile. Ovaj ovdje neuspjeh dosta je uslijedio i to: što nije bilo ovakvog istovremenog napada sa strane naše III brigade, kao i naših bataljona prema Despotovu mlinu. Oko 9 časova povukli smo našu glavninu snaga malo u pozadinu gdje su se ljudi ogrijali i malo osušili, dok su manji dijelovi bili na položajima i držali neprijatelja u bunkerima, tako da se ne može klatariti. Po naređenju Štaba divizije počeli smo pripremati jedan novi napad, opet za 15 časova poslije podne, i dovlačiti topove brđanine na Pogledić, odakle su mogli vrlo efikasno tući sve bunkere i potpuno omogućiti našim jedinicama zauzimanje rovova. Kad smo izvršili sve pripreme i pošli u napad tačno u 15 časova, došli su neprijateljski avioni koji su vrlo nisko letjeli, počeli tući po našim položajima i uspjeli su dezorganizovati i razbiti naše jedinice na položaju, dok su jedino na položaju ostali topovi i 5 dobrih mitraljezaca sa 5 teških mitraljeza koji nisu dozvolili neprijatelju izlazak iz bunkera i pored pritiska avijacije na naše položaje. Avioni su uočili na položajima naše topove i na iste su bacili 3 velike bombe koje su bile velike do 200 kg., dok su po šumi tukli mitraljezima i bacali zavežnjeve malih bombica. Avioni su letjeli od 15 pa do 16.30 časova i kad su avioni odletjeli, mi smo hitno pristupili prikupljanju ljudstva i organizaciji napada u čemu nas je i uhvatila noć i nismo mogli organizovati napad onako kako je to trebalo. Avion nam je pogodio top, koji nam je bio na najpogodnijem mjestu, tako da ga je potpuno onesposobio za dalje dejstvo. Tokom noći između 24 i 25 pokušavali smo da se probijemo na kojem bilo mjestu između rovova i da ubacimo što više snaga unutar grada, tako da bi mogli sleđa napadati rovove, što nam apsolutno nije uspjelo, ne zato što se nije moglo povući, nego zato što nijedna jedinica, ni četa, ni bataljon nije imala smjelosti, ni kuraži da se provuče unutra nit je imala povjerenja da će ostale snage za njima ulaziti u grad. Ovom nepovjerenju dosta je uslijedilo to: što se moglo čuti između boraca da govore zašto III brigada ne napada i tako si. iako je III brigada s večera bila počela vršiti vrlo jak pritisak na ne-

prijatelja, ali mi smo očito vidili da **SUJ** i njih omeli neprijateljski avioni kao i nas.

25. ujutro, u 5 sati, dobili smo naređenje od Štaba divizije da se povučemo u Maju i Dabrinu, a da će IV brigada zauzeti **položaje** na Poglediću i Crnom Lugu.

2) Ratnog plijena nije bilo nikakvog iz razloga što akcija nije uspjela.

3) Gubitci neprijatelja (mrtvih i ranjenih) bili su dosta veliki, ali nama nisu poznati i ne možemo reći tačno nikakovu cifru, nego jedino što smo vidili da je neprijatelj imao 9 mrtvih i to onih koji su tokom dana 24 trčali iz rova u rov, tj. pretlačavali i tako su ih uspijevali naši mitraljesci ukidati na brianom prostoru.

4) Gubitci na našoj strani bili su 5 mrtvih i 33 ranjena, od kojih je 6 teže ranjeno, a 24 lakše ranjeno.—

5) Imena naknadno umrlih od rana jesu: komandir čete IV bat. drug Jugović Dušan i Pjevač Đuro, vodnik mitr. voda istog bataljona, koji su upućeni svojim kućama na sahranu.—

6) Imena onih koji su pali smrću heroja ili koje treba pohvaliti: nema.

7) Kritički osvrt na akciju: Prošla akcija, kad se uzme u obzir, nije uspjela iz više razloga. Prvo, što su ljudi u usiljenom maršu iz G. Žirovca do Luščana i Strašnika marševali i od Strašnika do Gline pod vrlo teškim uslovima, po velikoj kiši i blatu, tako da su bili iznureni i iskisli da nisu bili sposobni, takorekuć, ni četvrtine dijela za borbu. Ovaj marš odbacio je priličan broj bosih drugova koji nisu mogli učestvovati u akciji, poslije toga oni koji su imali slabiju obuću spala im je s nogu i ostali su bos i u putu i onda nešto bolesnih koji nisu mogli izdržati ovaj put i tako su se bataljoni snizili na dosta nisko brojno stanje. Drugo, zato što smo, uglavnom, dosada izgubili dosta velik broj najboljih boraca i što nam je u jedinicama sada jedino ostalo mlađi borci, popunjeni sa Talijanima⁵ i sa ljudima koji nisu prekuvani i sposobni za napad na gradove. Treće, zato što naša artiljerija nije uopće došla do izražaja na našem sektoru, niti je uopće pješadija znala koristiti artiljerijsko dejstvo, dakle, pravo rečeno, vrlo malo sadejstvovala je artiljerija i pješadija zajednički potpomažući jedna drugu. Četvrto, zato što smo okasnili u napad i što uopće u napadu nije bilo jednog energičnog napada sa svih strana u grad, tj. ono što bi podiglo moral borcima i nije bilo uopće pravog sadejstva snaga II, III i IV brigade. Peto, zato što su nas avioni u drugoj pripremi, tj. 24 razbili baš onda kad smo imali nade

⁵ Riječ je o bivšim pripadnicima talijanskih oružanih snaga koji su prešli na stranu NOV.

svi da ćemo uspjeti i u to vrijeme kad su nas avioni razbili komande četa i štabovi bataljona tako su shvatili kao da se više neće akcija ni vršiti i da je s tim akcija konačno propala..

Dalje bi mogao govoriti o čitavom nizu nedostataka kod samog komandnog kadra, što je neopravdano izvela slabost boraca, tako da su štabovi bataljona, i štab brigade rastrčkarali se po položaju i gurali desno, lijevo, a nigdje nije pripremljen pravi i organizovani napad. A najosnovnije je jedno da naši štabovi bataljona — nijedan nije bio sposoban da koordinira dobivene zadatke da iste prevede u djelo i da iskoristi onako kako smo posljednji put govorili, dejstvo svoje artiljerije i da oni direktno komanduju sa artiljerijom onom koja im je dodata

Šesto, što je jedan najveći nedostatak i što je uslovilo tome da smo imali mnogo ranjenih drugova je apsolutno nedisciplina na položajima, tako da gdje god nije bio član štaba brigade uvijek je bilo na položaju ili neko klataranje, ili skupljanje u grupice oko mitraljeza, i p. mitraljeza i pretrčavanje desno, lijevo ili su opet pojedinci isticali se i uobražavali se kao vrlo hrabri, neće da legnu, polaze desno, lijevo i tako budu ranjeni baš ondje gdje to ne bi trebalo biti. Ovo pokazuje da se ubuduće mora održati što više savjetovanja — konferencija sa nižim komandnim kadrom i usavršavati iste da bar nekoliko rukovode sa jedinicama.

8) Utrošak municije po oružju i to: za karabine mauzer cal. 7.9 2.787, za p. mitr. jug. 2.190, za tal. p. mitr. 6.5 mm. 1.110, za tal. karabine cal. 6.5 1.100, za jug. teške mitraljeze cal. 7.9 1.100, za tal. teške »Brede« cal. 7.92 2.500 metaka. Ukupno jugosl. municije cal. 7.9 6.077, talijanske municije cal. 6.5 2.210 i talijanske municije cal. 7.92 2.500. — Svega 10.787. — Od teškog oružja utrošak municije ne možemo navesti jer komandir baterije nije dostavio još izvještaj, a za bacač je utrošeno: teški bacač 26 kom., a mali bacač 21 kom.

Gubitci u oružju su slijedeći: jedan p. mitraljez ostao pred bunkerom za koji su pala dva druga i nije se mogao izvući, jedan brdski top oštećen i poslan na popravak kao i 2 teška mitraljeza, isto oštećeni i poslani na popravak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

(M. P.)⁶

Komandant, kapetan:

⁶ Okrugli pečat: Štab Sedme udarne divizije NOV Hrvatske.

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NO BRIGADE DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 26 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČAZMU¹

Š T A B

U N. O. BRIGADE II OPER. ZONE

N. .OV. i P.O. HRVATSKE

Dne 26. XI. 1943.—

Oper. Broj...../43.—

Z A P O V I J E D

(Sekcija Čazma 1 : 100.000)

2

U vezi dobivenog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1. Naša brigada pojačana sa jednim bataljonom Moslavačkog P. Odreda i jednim topom 47 mm. i topovskim odjeljenjem XXVIII Divizije napasti će i uništiti neprijatelja u uporištu Čazmi.³
I Bataljon izvršiti će glavni napad na uzvisinu na kojoj se nalazi kuća predstojnika i po zauzimanju iste likvidirati domobrane. I Bataljon izvršiti će napad kad krene od mosta preko državne ceste Čazma — Ivanić,⁴ krenuti tom rijekom i izvršiti napad mekanim putem sa jugozapadne strane. I Bataljon za izvršenje toga zadatka biti će pojačan sa topovskim odjeljenjem naše brigade, teškim minobacačem, topovskim odjeljenjem XXVIII Divizije.
2. II Bataljon ima zadatak da se sa dvije čete sa južne strane probije prema općini i istu zauzme i da napada prema položajima neprijatelja. Jednu četvu postaviti će na most na Čazmi ispod Dereze i sa zadatkom da/ onemogućiti eventualni bijeg neprijateljskih vojnika preko mosta.
3. III Bataljon blokirati će feldžandare i razdvojiti domobrane od feldžandara. Po likvidaciji domobrana pristupiti će se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 25/2, k. 1472.

² Redakcija je izostavila dio zapovijesti o opštoj situaciji jer je istovjetan sa zapoviješću Štaba druge operativne zone. Vidi dok. br. 130.

³ Vidi dok. br. 163, 165, 209 i 210.

⁴ Ivanić Grad

- likvidiranju feldžandara ukoliko iste ne bi taj bataljon likvidirao.
4. Bataljon Moslavačkog P. Odreda sa jednom četom blokirati će sa sjeveroistočne strane žandare, dok će ostatak tog bataljona biti u rezervi uz Štab brigade.
 5. Glavni centar veza nalaziti će se u selu Suhaja. Četa za vezu uspostaviće telefonsku liniju od Štaba brigade do Štaba zone koji će se nalaziti u Suhaji. Veza Štaba brigade sa štabovima bataljona održavati će se pomoću kurira i releja koje će četa za vezu postaviti.
 6. Intendant brigade organizirati će putem N.O.O.-a ishranu iz okolnih sela.
 7. Brigadno sanitetsko previjalište nalaziti će se uz Štab brigade, a sanitetsko previjalište divizije nalaziti će se u Grabovnici, kamo upućivati ranjenike.
 8. Zarobljenike treba koncentrirati na jednom mjestu odakle ih onda pod pratnjom otpremiti u D. Miklouš. Ratni materijal otpremiti će se tako u D. Miklouš. Za evakuaciju zarobljenika i ratnog materijala biti će odgovoran načelnik Štaba.⁵ Napominje se da se zarobljeni domobranci ne smiju skidati, kao ni ostali zarobljenici.
 9. Sve jedinice moraju biti na polaznim položajima 8 o. mj. do 0. sata. Napad će se vršiti tako dugo dok se potpuno ne likvidira neprijateljsko uporište.
 10. Ugovoreni znaci: doziv: Ivan, odgovor: Franjo.\
Znaci raspoznavanja: doziv: čizma, odziv: Čazma.\
Ugovoreni znaci za dan: doziv: kundak puške u vis, odgovor: partizanka na cijevi puške u vis.\
Ukoliko se borba produži na više dana treba uzeti redovne znakove koji su dati.
 11. Štab Brigade kao i brigadno sanitetsko previjalište nalaziti će se na putu koji vodi iz Suhaje preko pruge na put Čazma — Grabovnica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit-komesar:
Josip Horvat

Komandant:

⁵ Božo Kušec

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 26 STUDENOG 1943 GOD. OPERATIVNOM STA-
«U ZA LIKU O POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH SNAGA
NA PRAVCU GRACAC — GOSPIĆ¹

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH
Dne 26. XI. 1943 godine
u 22 časa
br. 4/43

OPERATIVNOM, ŠTABU ZA LIKU

Neprijatelj oko 8 sati izašao je iz Gospića i zauzeo kote Medak i Bogunicu, kć> osiguranje ceste.² Iz pravca Gračaca naišla je jedna kolona zasada još nepoznate jačine, koja je prošla kroz Medak oko 15 sati. Mi smo uputili jednu četvu u pravcu Papučice, koja je došla prekasno, jer je već kolona bila prošla, ali je otvorila vatru na osiguranje.

Također sutra ujutro na tom sektoru postaviti ćemo zasjedu. Neprijatelj još drži osiguranja.

Na sektoru Brušana u toku ove noći izvršiti će se prekopavanje ceste i biti će postavljena zasjeda, tj. zauzeti položaji iznad Starog Sela, koji dominiraju cestom kod Brušana, da bi se neprijatelju spriječio pokret i onemogućio boravak u Brušanima. Za tu akciju upotrijebiti ćemo i bacače.

Prema privatno dobivenim podacima, koji ne moraju biti tačni, neprijatelj se koncentriše u Gospiću i namjerava poduzeti ofenzivu. To može biti i smjena jedinica.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/3, k. 920. •

² Po naređenju Štaba njemačke 114 lovačke divizije, kojoj je tada ovo područje sa svim jedinicama bilo podređeno, ustaško-domobranske jedinice zaposjele su: Medak (Trideset prva ustaška bojna ojačana jednim vodom bornih kola), Ribnik (Prva sat Druge bojne Petnaeste pješačke pukovnije ojačane sa 40 oružnika), Bilaj (Druga bojna Petnaeste pješačke pukovnije bez jedne sati), Lički Novi — Oštra (Trideset četvrta ustaška bojna bez dve sati), Baške Oštarije (Deveta ustaška bojna). Posijedanje ovih mjesta izvršeno je s ciljem da se obezbijede nesmetani pokreti njemačkih jedinica na komunikacijama: Gospić — Gračac i Gospić — Karlobag. Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2—4, k. 53,

24. o. mj. iz Gračaca u Gospić došlo je oko 700__joon pješadije sa dvije haubice i nekoliko mazgi i kamiona, te koj sa spremom.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: _____, Komandant-major

P.S. Veza sa jedinicama I Brigade⁴ nije uhvaćena, iako su u tom pravcu upućene patrole. Sa »Plavim Jadranom«⁵ je 26. o. mj. uspostavljena veza i to kurirom, koji je došao od njih...

BR. 140

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET PRVE NO BRIGADE OD 26 STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA OBEZBJEĐENJE NAPADA NA ČAZMU¹

Š T A B
XXI BRIGADE N. O. V.
JUGOSLAVIJE
O. Broj: 218/1943.
Dne 26. XI. 1943.

Plan za napad na nepr.
uporište Čazma

SVIM JEDINICAMA XXI BRIGADE N.O.V.J.

2

Za izvršenje zadatka II moslavačka brigada pojačana sa jednim bataljonom Moslavačkog partizanskog odreda i jednim

³ Vjerovatno Treći bataljon 271 grenadirskog puka, koji je 26 studenog upućen iz Gospića u Karlobag. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁴ Odnosi se na Prvu NOU brigadu Trinaeste divizije.

⁵ Riječ je o NOP odredu »Plavi Jadran«.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—1, k. 1137.

² Redakcija je izostavila dio zapovijesti o opštoj situaciji jer je doslovno isti štampan u zapovijesti Štaba Druge operativne zone. Vidi dok. br. 130.

topom 47 mm. i topovskim odjeljenjem XXVIII divizije ima **pasti** neprijatelja u uporištu Čazma i uništiti ga.³

Naša brigada dobila je zadatak: biti u zasjedi, te radi toga ovaj štab izdaje slijedeće

N A R E Đ E N J E :

(Sekcija Čazma 1 : 100.000)

HI BATALJON:

Ovaj bataljon kontrolisat će put Sišćani — Zdenčec — Staro Štefanje. Zadatak ovog bataljona je da poruši sve mostove preko rijeke Česme i to tek onda kada sve snage naše brigade, kao i komore XVII udarne brigade pređu preko istih. Isto tako zadatak mu je da kontroliše liniju puta Staro Štefanje—Zdenčec i da održava vezu sa našim snagama, odnosno snagama II bataljona, koji će se tu nalaziti u zasjedi. U slučaju potrebe pomoći snagama II i IV bataljona, Štab III bataljona uputit će istima pomoć, ali tek po pismenom naređenju Štaba ove brigade.

III bataljon upućivat će jednu jaku patrolu do na najsjeverniji dio sela Sišćani, pravo do ciglane, tako da od iste put do Starog Štefanja drži pod svojom kontrolom.

Štab III bataljona nalazit će se na sredini sela Zdenčec tj. gdje se put preko kote 125 odvaja za selo Daskaticu.

H BATALJON:

Zaposjest će položaje i to: jedan jak vod bacit će u zadnje kuće sokaka koji ide iz sredine sela Staro Štefanje prema selu Blatnica i kontrolisati taj prilaz, kako ne bi banda zaobišla naše snage i udarila s boka. Ostali dio svojih snaga pružit će istočnim dijelom sela Staro Štefanje zaključno do glavnoga puta koji vodi iz Bjelovara tako da liniju postavi ispred samih kuća ili da koristi iste. Na samoj cesti tj. na čelu postavit će jače osiguranje sa jednim teškim mitraljezom, više puškomitraljeza i protivtenkovskom puškom za koju će izabrati najpogodnije mjesto. Pri tome voditi računa da se odjeljenju teškog mitraljeza, kao puškomitraljezima i strelcima dodijeli izvjesna količina probojne municije, tako da u slučaju nailaska tanketa ili kamiona može iste uništiti. Štab II bataljona iskoristit će pionirski vod za prekopavanje ceste i to na najpogodnijem mjestu. Jamu iskopati propisne veličine, tako da u slučaju nailaska većih tenkova isti ne mogu preći. Isto tako Štab II bataljona porušit će pred sobom sve mostove i propuste

³ O rezultatima napada na Čazmu vidi dok. br. 163, 165, 209 i 210.

ukoliko istih ima. Također uništiti telefonsku liniju ukolik ista ide tom cestom i to pred sam početak napada.

Istom bataljonu dodjeljuje se jedan teški bacač s tim da isti upotrijebi prilikom uništavanja postava⁴ njihovog teškog oruđa, kao i većih grupa vojnika, kao i tučenje kamiona.

Štab II bataljona smjestit će se na najpogodnijem mjestu u selu Staro Štefanje, odakle će imati dobar pregled i manevraciju.

IV BATALJON:

Zaposjest će položaje od zadnjih dijelova II bataljona tj od same ceste linijom puta koja vodi za selo Laminac, odnosno preko Vujanovca (kota 164) pa do raskršća puta sela Laminac odnosno, gdje se jedan krak odvaja za Štefanje i liniju postaviti koljenom poljskog puta zaključno do slova L., sela Laminac. Svoju najjaču četvu postaviti će na lijevom krilu kote 164 dok je zadatak ostalih snaga tj. centra i desnog krila da sprečava nadiranje bande poljskim putevima koji skreću s ceste prema jugu.

Štab IV bataljona nalaziti će se na raskršću sela Laminac (zapadni dio sela) pozadi same borbene linije.

Četa koja će se nalaziti na koti 164 treba da bude snabdjevena sa probojnom municijom, a ukoliko iste nema uzeće od Štaba II bataljona.

I BATALJON:

Zaposjest će položaje i to: svoje dvije čete držaće u konspiraciji oko kote 127 sa zadatkom da iste, ukoliko banda pođe i stupi u kontakt sa snagama II i IV bataljona, i trajanje borbe od 10 do 15 minuta, eventualno pola sata, udare bandu s boka, odnosno samih leđa.

Jednu svoju četvu držati će oko kote 157, koja ima zadatak da vrši fingirani napad na Nartu tj. jak pritisak kad se prihvati borba na zasjedama i da vezuje jači dio snaga za samo uporište.

Istom bataljonu dodjeljuje se jedan teški bacač s tim da isti upotrijebi za tučenje neprijateljskih minobacačkih artiljerijskih postava, kao kamiona i većih grupa, pješadije.

Štab I bataljona nalaziti će se u kućama, odnosno u klijeti istočno od kote 127.

VEZA:

Četa za vezu uspostaviti će telefonsku vezu **prvenstveno sa II i IV bataljonom**, a od IV pružiti liniju pravac I bataljon.

⁴ Riječ je o vatrenim položajima artiljerije.

Isto tako po mogućnosti sa III bataljonom direktno iz Štaba brigade.

SANITET:

Sanitetsko previjalište divizije nalazit će se u selu Grabovnica, kuda upućivati sve ranjenike, dok će se brigadno previjalište nalaziti u selu Vagovina, u prvim kućama tj. istočni dio sela.

Komanda bolničke čete organizovat će dovoljan broj kola kako bi se odmah mogli ranjenici transportovati za divizijsko previjalište.

ISHRANA:

Ishrana boraca vršit će se na slijedeći način: svi intendanti bataljona uz pomoć intendanta brigade, kao i ekonoma čete organizovat će ishranu za svoje jedinice i to: III bataljon selo Siščani, Zdenčec, II bataljon Staro Štefanje, IV bataljon Štefanje, dok će I bataljon iz sela Laminaca.

Komore svih naših jedinica smjestit će se u istočni dio sela Laminac u pravcu Ivanske, gdje će ostati do daljnega naređenja svojih štabova. Sa komorama ostat će samo konjovodci i manji dio posluge, dok će svi ostali biti upotrijebljeni u svrhu ishrane jedinica.

EVAKUACIJA:

Evakuaciju zarobljenika vršiti direktno u Štab brigade sa propratnim aktima, zato su odgovorni obavještajci i informativci bataljona, dok će iste u Štabu brigade preuzeti obavještajac i informativac i prema postojećim uputama postupiti i vezane slati u selo Donji Miklouš.

MJESTO ŠTABOVA:

Štab II operativne zone i Štab XXVIII divizije nalazit će se u selu Suhaja, na osmatračnici gdje će biti glavni centar, gdje će slati sve izvještaje.

Štab XXI brigade nalazit će se u selu Daskatica, istočni dio prema Stefanju.

CETA PRATEĆIH ORUĐA:

Jedan teški bacač dodijelit će II bataljonu, dok će drugi dodijeliti I bataljonu. Isto tako podijeliti komandni kadar čete.

Sve jedinice na osiguranju moraju biti — zauzeti položaj 29 o.mj. do 2 sata. Na tim položajima jedinice će se zadržati i po zauzimanju neprijateljskog uporišta Čazme, sve dotle dok ne dobiju naređenje za novi razmještaj. Borba će trajati do potpune likvidacije neprijatelja u uporištu.

ZNACI RASPOZNAVANJA:

Ugovoreni znaci: doziv: Ivan, odgovor: Franjo.

Znaci raspoznavanja: doziv: čizma, odziv: Čazma.

Ugovoreni znaci za dan: doziv: kundak puške u vis, odgovor: partizanka na cijevi puške u vis.

Ukoliko se borba produži više dana uzeti redovne znake koji su dati.

VAŽNE NAPOMENE:

Naše jedinice koje se nalaze na zasjedama isturivat će daljnje izviđačke patrole i pipke kako bi blagovremeno mogli saznati dolazak neprijatelja sa svih strana.

Tako će I bataljon kontrolisati put Ivanska—Paljevina sa stalnom patrolom na tom putu kako nas neprijatelj ne bi zaobišao s boka. Stražarsko odjeljenje i osmatrače postaviti na pogodno mjesto kako bi blagovremeno mogli saznati o pravcu i jačini kretanja neprijatelja i prema tome izvršiti manevar odnosno dočekati i uništiti neprijatelja.

Diverzantske grupe, ukoliko ima nagaznih mina, postaviti će iste na glavnoj cesti, dok će pioniri prokopati jame 4 m. dugačke i 1 m. duboke. Biti budni i oprezni, pustiti bandu na blisko odstojanje i dati joj smrtonosan udarac u prvom naletu i time je onesposobiti za daljnji pokušaj napada. Teško oruđe, kao minobacače i lake minobacače iskoristiti tako, da svaka mina ima siguran pogodak. Vještim manevrom opkoljavati i uništavati neprijatelja i zadržati i odbacivati neprijatelja. Članovi štabova bataljona neka stalno obilaze položaje i imaju pregled i jedinice u svojim rukama.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Z. polit, komesara:
Branko R. Kuprešanić

Komandant:
Dako S. Puač

BR. 141

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA OD 26 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU¹

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV i POH
Po. br. 6/43.
26. XI. 1943.

Opći vojni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

I.) Opća vojnička situacija na sektoru:

a) Žumberak: Po završetku ofenzive koju je neprijatelj izvršio tokom prošlog mjeseca na našu oslobođenu teritoriju,² on se sa svojim jedinicama povukao ne ostavljajući na Žumberku nikakvih posada. Sa svojim jedinicama povukao se u pravcu garnizona na komunikacijama Zagreb — Karlovac, te iz istih vrši svakodnevne ispade na našu oslobođenu teritoriju u cilju pljačke. Također iz pravca Samobora sa jačim snagama patroliraju u pravcu Sv. Martina.

II. o.mj. neprijatelj je krenuo od Samobora u pravcu Ruda — Plešivica. U sukobu s našim jednim bataljonom neprijatelj je bio razbijen i naši borci zaplijenili su sva njegova motorna vozila, kao i dva teška mitraljeza.³ U Draganiću bi se trebalo — navodno — formirati ustaška bojna od novomobilisanog ljudstva. Naziv bi ta bojna trebalo da nosi »Žumberački ustaški gorski zdruk«. Situacija oko Krke nije nam poznata, međutim, neprijatelj se za sada tim pravcem ne kreće. Iz pojedinih mjesta u Sloveniji neprijatelj se također povukao, kako iz Metlike, Črnomelja sve do Kupe, dok se oko Novog Mesta vode borbe između naših i njemačkih jedinica.

Raspoloženje naroda u Žumberku je dosta loše. Neprijatelj za vrijeme ofenzive poubijao je preko stotinu ljudi i to na najzverskiji način. Oko 1.000 sposobnih za vojsku otišlo je u ustaše i to jedan dio od straha a iz pojedinih sela (Oštrca,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 45—1, k. 105 C.

² Vidi dok. br. 9. .

³ Vidi dok. br. 184 i 186.

Kostanjevca i ostalih zaselaka) otišli su potpuno organizovan" pod vodstvom pete kolone. Svi se oni za sada nalaze u Karlovcu dok je jedan mali dio pobjegao natrag kući.

Vivodinski bataljon tokom ofenzive raspršio se i u samom mjestu predalo se 65 partizana iz tog bataljona sa oružjem- 7 puškomitraljeza i jednim lakim njemačkim mitraljezom. Tek jedan manji dio tog bataljona koji se nije predao, raspoređen je po ostalim bataljonima.

b) *Pokuplje i Posavina*: Na ovom dijelu nema za sada nikakvih promjena niti neprijateljskih koncentracija. Neprijatelj se iz svojih uporišta nikuda ne kreće u pravcu oslobodene teritorije. Uporišta koja drži neprijatelj jesu na komunikacijama Zagreb — Sisak i koja imaju isključivo zadatak — osiguranje tih komunikacija. Ovih dana neprijatelj je evakuisao se iz Novo Čiče i Vukovine.

2.) Organizaciono stanje:

a) Omladinska brigada: Imade 4 bataljona, svaki bataljon ima po 3 čete: prateću četetu, četetu za vezu i pionirsko-minersku četetu. Komandni kadar u čitavoj brigadi je popunjen.

Na prijedlog Brigade mišljenja smo: da reorganiziramo dosadašnju prateću četetu na taj način što bi formirali u svakom bataljonu prateći vod sa po 2 teška mitraljeza, bacačem, topom i protutenkovskom puškom. Na taj način povećala bi se borbeni moć prateće čete, a štabovi bataljona na taj način vršili bi lakšu kontrolu nad tim pratećim vodovima.

b) Turopoljsko-posavski odred: Imade 4 bataljona, svaki bataljon ima po 3 čete. Formirana je četa za vezu i pionirsko-minerski vod. Na tom terenu djeluje jedna udarna grupa, koja je već jačine od jedne čete i naziva se »Cerska četa«. Tu četetu formirao je, koliko smo mogli saznati, K.K.⁴ Sisak. Našim dolaskom — a saglasno sa K.K. Sisak — tu četetu smo uključili u Turopoljsko-posavski odred. Komandni kadar u Odredu nije potpun. U Štabu odreda nema obavještajnog i informativnog oficira, dok u štabovima bataljona nema zamjenika komandanta.

c) Žumberačko-pokupski odred: Imade 4 bataljona, svaki bataljon ima po 3 čete. Postoje još Samoborska i Okićka četa. Te čete formirali su K.K. Jaska i K.K. Samobor. Te čete bile su ujedno i pod njihovim rukovodstvom. To su zapravo neke lokalne čete tako, da je tu dosta nepravilno postupljeno, baš prilikom mobilizacije istih, pošto nisu voljne napuštati svoj teren. Te čete ćemo uključiti pod komandu Odreda.

⁴ Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za kotar Sisak.

3.) Ocjena štabova:

a) Omladinska brigada: Rad Štaba Omladinske brigade kao cjeline zadovoljava kako na političkom tako i na vojničkom uzdizanju boraca.

b) Turopoljsko-posavski odred: Taj Štab, zbog toga što nije potpun, ne može stići da obavi sve zadatke koji pred njim stoje. Formiranjem Pokupsko-turopoljskog područja moći će se daleko više posvetiti sada Odredu nego što je to do sada bilo. Također drugovi u Štabu nisu pravilno shvatili svoje dužnosti, no savjetovanjem sa njima ta je stvar sada raščišćena. Štab kao cjelina moći će da odgovori svojim zadatcima.

c) Žumberačko-pokupski odred: Štab ovoga Odreda nije nam još toliko poznat i ne možemo nešto konkretnije da o njemu kažemo.

Štabovi bataljona u oba odreda vrlo su mladi te kod nekih bataljona štabovi posjeduju nešto borbenog iskustva. To za sada još ne zadovoljavaju i treba im mnogo pomoći da se uzdignu.

4.) Pregled vojničke obuke:

Vojnička obuka u Brigadi izvodi se svakog dana. U posljednje vrijeme radi se uglavnom teoretski, vrlo malo praktično, uslijed toga što je veći dio boraca bio potpuno bos. Sa nižim komandnim kadrom održava se kurs iz ratne službe i naoružanja.

Vojnički rad po odredima je slabiji i do sada se po tome vrlo malo radilo, naročito u Ž.P.O.

5.) Vojno-politička situacija u jedinicama, borbenost, moral itd.

Jedinice Omladinske brigade dosta dobro stoje u vojničkom pogledu. Svi borci skoro znadu da rukuju sa puškomitraljezom i lakim bacačem.¹ Skupno Brigada zadovoljava u vojničkom pogledu. No, posljednjim gubicima (Pakrac⁵) i odlaskom boraca za proleterske jedinice⁶, borbenost Brigade je nešto popustila. U dostajnoj mjeri se osjeća gubitak tih starihiskusnih boraca kao i rukovodećeg kadra. Ljudstvo je u dovoljnoj mjeri povjerljivo i upoznato sa linijom N.O. borbe, takoda polovina boraca može da je prenaša i na druge. Odlaskom iz Slavonije osjeća se kod pojedinaca da žale pomalo za svojim krajem i kućom.

⁵ O gubicima Omladinske NO brigade »Joža Vlahović«, prilikom napada na Pakrac vidi tom V, knj. 20, dok. br. 123.

⁶ O upućivanju boraca iz Slavonije u sastav proleterskih jedinica vidi tom V, knj. 20, dok. br. 129.

Vojno-politička situacija u odredima kao i borbenost • dosta slaba. Jedinice tih odreda su vrlo malo učestvovalе ^ "borbi, tek pojedini bataljoni i ti su stekli nešto borbenog i_s_k_u stva. Rukovodeći kadar u odredima je vrlo mlad i slab. -stojat ćemo što više te jedinice uvlačiti u borbu. Politička svijest tih jedinica je na vrlo niskom stupnju kao i političkog kadra, jer je on vrlo mlad, sa malo iskustva a i znanja, u odredima su vrlo česte pojave dezerterstva, razlog je svakako slabo političko stanje. U nekim općinama formirane su preko partijskih organizacija lokalne čete u cilju odbrane svojih domova. Partijska organizacija postupila je tako, jer je to bio jedini moguć put za izvršenje mobilizacije. Tako je isti slučaj sa četom u Sisačkom kotaru, koju je formirao K.K. Sisak. Kako su te čete bez jače vojničke kontrole, to su ujedno i utočište dezertera, i uopće nepovoljno djeluju na ostale jedinice. Te čete će biti uključene u postojeće odrede.

6.) Sadašnji raspored jedinica:

Omladinska brigada »Jože Vlahovića« nalazi se na sektoru Okića, tj. Gornja i Donja Purgarija, Podgrađe, Beter, dok jedan bataljon — koji se ranije prebacio — nalazi se na sektoru Sv. Jana — Prodin Dol.

Zumberačko-pokupski odred: Jedan bataljon na položajima: Slavetić—Pribić, drugi bataljon oko Stojdrage, treći bataljon na Plješevici, četvrti bataljon Prekrižje — Strmac.

Turopoljsko-posavski odred: Sa jednim bataljonom nalaze se u Posavini oko Gornjeg i Donjeg Bukevja, jedan bataljon Podvornica — Vukojevac, jedan bataljon Šiljakovina — Guci — Mala Buna, i četvrti bataljon Donja Kupčina — Pisarovina.

7.) Način i kvalitet ishrane, zdravstveno stanje jedinica i mjere poboljšanja:

Ishrana jedinica je dosta slaba, u odredima nešto bolja, pošto se ovi bolje snalaze na ovim terenima. U Pokuplju — na kojem sektoru se nalazila Brigada — narod je dosta slab, pa i sami odbornici su vrlo slabi, čak pojedinci su i neprijateljski raspoloženi prema nama, tako da pokraj takvih odbornika i ishrana boraca nije se najbolje odvijala. Ishrana Turopoljsko-posavskog odreda je dobra u odnosu prema 2.P.O. i Brigadi. Sve jedinice se većinom ovdje hrane po kućama. Mi smo im ukazali potrebu ishrane na kazanu, tamo će se i prići. Morat će se jedan dio namirnica prebacivati saglasno sa O.N.O.O. iz Posavine za Zumberak, jer je tamo stanje dosta slabo i jedan od velikih problema je ishrana jedinica na Žumberku.

Zdravstveno stanje jedinica je relativno dosta dobro. Jedinice imaju partizanska bureta pa se redovito šure. Kod Brigade je stanje malo teže, pošto imade više od polovinu boraca **ootpuno** bosih, tako kod svakog marša izbačeno je uvijek iz stroja **po desetak** ljudi od oteklih nogu. Za vrijeme posljednje akcije pa **Lekenik**⁷ bilo je izbačeno iz stroja oko 50 boraca. Nabavom kože iz posljednjih akcija⁸ uspjeli smo obući oko 300 boraca **tako**, da imade još u Brigadi oko 150 boraca bosih. Dolaskom na Zumberak moći ćemo organizirati radione i obući još ostatak boraca, ukoliko ćemo moći nabaviti kože za donove. Odjeća u Brigadi je vrlo slaba. Borci tek 20% imadu šinjela i ćebad, (jok ostali imadu vrlo slaba ljetna odijela, tek malo vojnička. Odredi stoje po pitanju odjeće i obuće dobro.

8.) Planovi za buduće operacije i akcije. Predloži za zajedničke akcije s drugim jedinicama:

Mi smo imali u vidu izvršenje nekih zajedničkih akcija sa jedinicama VIII Divizije, no međutim, napuštanje terena sa brigadom i angažovanjem VIII Divizije na drugom sektoru, te operacije za sada otpadaju. Našim dolaskom na Zumberak ispitat ćemo mogućnost napada na neprijateljske garnizone i prići odmah izvršenju tih akcija.

9.) Naročite napomene:

Mi smo se zadržali dulje vremena neaktivni na ovom terenu uslijed toga što nam je Brigada bila vrlo slabo obučena. Tek sa nekim dijelovima Brigade vršili smo zasjede i neke manje akcije i to uglavnom zasjede onemogućavanja izvoza namirnica u neprijateljske gradove. Nastojat ćemo da pojačamo aktivnost kako odreda tako i Brigade.

Obzirom da je to naš prvi izvještaj, skrenite nam pažnju na nedostatke istoga tako, da bi ubuduće izvještaj bio potpun.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Franc Knebl

Komandant:
Vojko Hošteter

⁷ Napad na Lekenik izvršen je 9/10 studenog. Vidi dok. br. 142.

⁸ Vidi dok. br. 142.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
OD 26 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I
PO HRVATSKE O DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA
OD 2 DO 26 STUDENOG¹**

Š T A B
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV I POH
26. XI. 1943.
Op/13/43.

Mjesečni pregled akcija
i operacija

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE
— Operativni ostsjek—.

U toku mjeseca studenog o.g. jedinice na našem sektoru izvršile su slijedeće akcije:

2/3. XI. 2 bataljona T.P.O.² napali ustaško uporište Martinska Ves.³

5. XI. bataljon T.P.O. zaplijenio u Maloj Gorici, u kožari, veću količinu kože i jedan mali kamion. Bataljon Omladinske brigade u zasjedi na cesti Zagreb — Sisak kod Peščenice zaplijenio je 1 automobil.

5/6. XI. bataljon Omi. brigade izveo je akciju na Buševac, ali neprijatelja nije bilo tamo, te je zaplijenjeno samo nešto odjevnog materijala.

6/7. XI. bataljon Omladinske brigade izvršio je neuspjelu akciju na tvornicu kože u Vel. Mlaki.

9/10. XI. Omi. brigada u zajednici sa T.P.O. izvršila je neuspjeli napadaj na stanicu Lekenik i Gredu.⁴ Srušeno 200 m pruge.

10/11. XI. bataljon T.P.O. u zasjedi na cesti Zagreb — Sisak, kod Peščenice, uhvatio je jedan državni kamion s namirnicama.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 45—1, k. 105 C.

² Turopoljsko-posavski NOP odred

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 37 i 174.

⁴ Vidi dok. br. 183.

Stab
Zumberačko-Posavskog Sektora
H.O.V. i P.O.H.

26.XI.1943.
Op/13/43.

Mjesečni pregled akcija
i operacija

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE
Operativni otdjel

U toku mjeseca studenog o.g. jedinice na našem sektoru izvršile su slijedeće akcije:

2/3. XI. 2 bataljona T.P.O. napali ustaško uporište Martinska Ves ;
5. XI. Bataljon T.P.O. zaplijenio u Maloj Gorici u kožari veću količinu kože i jedan mali kamion. Bataljon omladinske Brigade u zasjedi na cesti Zagreb - ~~Makarska~~ Sisak kod Pešćenice zaplijenio je 1 automobil.

5/6. XI. Bataljon Oml. Brigade izveo je akciju na Busevac, ali neprijatelja nije bilo tamo, te je zaplijenjeno samo nešto odjevnog materijala.

6/7. XI. Bataljon Omladinske Brigade izvršio je neuspjelu akciju na tvornicu kože u Vel. Mlaku.

9/10. XI. Oml. Brigada u zajednici sa T.P.O. izvršila je neuspjeli napadaj na stanicu Lekenik i Gredu. Srušeno 200 m pruge.

10/11. XI. Bataljon T.P.O. u zasjedi na cesti Zagreb - Sisak kod Pešćenice uhvatio je jedan državni kamion s namirnicama.

11/11. Bataljon Ž.P.O. razbio i sat pogl. tjelesnog zdruga na Plješevici. ~~Uzrokovano~~ Zarobljena sva ~~motorna~~ motorna vozila i 2 teška mitraljeza.

12. 11. Bataljon Ž.P.O. vodio borbu sa 2 bojne ustaša kod Prodn-dola i Plješevice.

12/13. XI. Bataljon Oml. Brigade izvršio uspješnu akciju u Vel. Mlaku; zaplijenjena veća količina gornje kože za cipele.

13. XI. Bataljon T.P.O. u zasjedi na cesti Zagreb - Karlovac zaplijenio 120 kola raznih živežnih namirnica.

20/21. XI. Bataljon Ž.P.O. izvršio neuspjeli prepad ~~na~~ ^{ustaske} ~~na~~ ^u Vukovima.

20/21. XI. 2 bataljona T.P.O. izvršili prepad na selo Kakarje kod aerodroma "Ples" i zarobili 185 pripadnika časne radne službe.

21. XI. Četa Ž.P.O. u zasjedi na cesti Zagreb - Karlovac kod Gologa Vrha zaplijenila je zubnu ordinaciju njemačke policije, iz Karlovca.

22. XI. Četa Ž.P.O. na istom mjestu u zasjedi zaplijenila jedan osobni auto, vlasništvo H.D.H.

23. XI. bataljon Ž.P.O. izvršio neuspjelu zasjedu na cesti Zagreb - Karlovac kod Izmlja. Neprijatelj osjetio zasjedu i napao ih s ledja, te su se bez gubitaka povukli.

23/24. XI. Bataljon T.P.O. spalio državne zgrade u bivšim garnizonima Novo Čiče i Vukovina, u kojima se neprijatelj nalazio.

24/25. XI. Bataljon Oml. Brigade izvršio diverzantsku akciju i porušio željeznički most raspona 20 m i cestovni armirano-betonski raspona 40 metara - do 50 m. Zarobljeno 2 Nijemca i 1 domobran.

25. XI. bataljon Oml. Brigade postavio uspješnu zasjedu na cesti Zagreb - Karlovac kod Jaske.

27/28. XI. Izvršila je Oml. Brigada kod prelaza pruge rušenje iste u duljini od 2 - 3 km. između Zdenčine i Horvata. Kod akcije sudjelovala diverzantska četa diverzantskog bataljona.

U svim tim akcijama zaplijenjeno je: 7 automobila i kamiona, 3 motorbicikla, 2 teška mitraljeza, 3 šmajsera, 14 pušaka i 3 revolvera.

11/11. bataljon Z.P.O.⁵ razbio 1 sat pogl. tjelesnog zdruga. na Plješivici.⁶ Zarobljena sva motorna vozila i 2 teška mitraljeza.

12/11. bataljon Z.P.O. vodio borbu sa 2 bojne ustaša kod prodin-dola i Plješivice.⁷

12/13. XI. bataljon Omi. brigade izvršio uspješnu akciju u Vel. Mlaku; zaplijenjena veća količina gornje kože za cipele.

13. XI. bataljon T.P.O. u zasjedi na cesti Zagreb — Karlovac zaplijenio 120 kola raznih živežnih namirnica.

20/21. XI. bataljon Z.P.O. izvršio neuspješni prepad na ustaše u Vivodini.

20/21. XI. 2 bataljona T.P.O. izvršili prepad na selo Rakarje kod aerodroma »Ples« i zarobili 185 pripadnika Časne-radne službe.⁹

21. XI. četa Z.P.O. u zasjedi na cesti Zagreb — Karlovac, kod Gologa Vrha, zaplijenila je zubnu ordinaciju njemačke policije iz Karlovca.

22. XI. četa Z.P.O. na istom mjestu u zasjedi zaplijenila, jedan osobni auto, vlasništvo N.D.H.

23. XI. bataljon Z.P.O. izvršio neuspješnu zasjedu na cesti Zagreb — Karlovac, kod Izimlja. Neprijatelj osjetio zasjedu i napao ih sleđa, te su se bez gubitaka povukli.

23/24. XI. bataljon T.P.O. spalio državne zgrade u bivšim garnizonima Novo Čiče i Vukovina, u kojima se neprijatelj nalazio.

24/25. XI. bataljon Omi. brigade izvršio diverzantsku akciju i porušio željeznički most raspona 20 m i cestovni armirano-betonski raspon 40 metara — do 50 m. Zarobljeno 2 Nijemca i 1 domobran.

25. XI. bataljon Omi. brigade postavio uspješnu zasjedu na cesti Zagreb — Karlovac kod Jaske.

25/26. XI. izvršila je Omi. brigada kod prelaza pruge-rušenje iste u duljini od 2—3 km, između Zdenčine i Horvata. Kod akcije sudjelovala diverzantska četa diverzantskog bataljona.⁹

U svim tim akcijama zaplijenjeno je: 7 automobila i kamiona, 3 motorbicikla, 2 teška mitraljeza, 3 šmajsera, 14 pušaka i 3 revolvera, donova, 500 pari cipela i gornje kože za 900 pari, 180 odijela u dosta slabom stanju, 300 čebadi, 50 metara kukuruza. -

⁵ Zumberačko-pokupski NOP odred

⁶ Vidi dok. br. 184.

⁷ Vidi dok. br. 186.

⁸ Vidi dok. br. 196.

⁹ Vidi dok. br. 203.

Za to isto vrijeme uništeno je 280 km pruge, 3.50 km telefonskih stupova, jedan željeznički most od 20 m raspona i kolni 50 m raspona, jedan vagon cementa.

Spaljeno: 2 kamiona i 8 zgrada.

Ukupni gubitci neprijatelja iznose: 69 mrtvih i 92 ranjena te 5 zarobljena.

Naši gubitci: T.P.O. mrtvih: 1, ranjenih: 6, dezertirali 3, nest 1
Ž.P.O. " 2 " 2 " 5 " 2
Omi. br. " 6 " 15 " " 2
Ukupno " 9 " 23 ~" 8

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar: ¹
Franc Knebl

Komandant:
Vojko Hošteter

BR. 143

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 27 STUDENOG 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA CACINCE¹

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 315/43
Dan 27-XI-1943
16,20^h

ŠTABU XVIII BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU BRODSKE BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU ČEHOSLOVAČKE BRIGADE NOV HRVATSKE

Na osnovu izvještaja Štaba Brodske brigade o situaciji na njihovom sektoru u Cačincima nalazi se neprijateljska posada iz sastava ustaša i gestapovaca jačine jedne bojne od 400—450 vojnika sa zadatkom da iz Pušine i Humljana istjeraju što> veći

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br.44—1, k.105 C.

kroj stoke i životnih namirnica i otpreme za Đurđenovac i Našice, a potom da se dvije satnije povuku za Đurđenovac, a jedna za Slatinu.

U cilju sprečavanja neprijateljskih namjera Štab ove divizije donio je odluku da se napadne neprijateljska posada u selu Čačincima² i na osnovu svega zaključenog izdaje

Z A P O V I J E S T :

(Sekcija Slatina — D. Miholjac 1 : 100.000)

1.) *Brodaska brigada*: Napašće posadu u uporištu Čačinci sa tri bataljona, dok četvrti bataljon staviti u zasjedu na raskrsnici Mikleuš — Bukovica, Mikleuš — St. Miljevci i desnim krilom zalomiti prema Staroj Vojlovici. Ovaj bataljon u zasjedi ostaće sve dotle dok bataljoni XVIII Brigade ne stignu na to mjesto, od koga će vremena bataljon Brodske brigade ostati kao rezerva Brigade.

2.) *XVIII Brigada*: Iz sadanjih baza po primitku dopisa odmah krenuti i postaviti dva bataljona u zasjedi na mjesto označeno za bataljon Brodske brigade, s tim da jedna četa bude na cesti Humljani — Čačinci za doček bande, koja bi se vratila sa opljačkanom stokom i životnim namirnicama iz Humljana., Ovoj četi pridodati jedan teški mitraljez. Jedan bataljon držati kao brigadnu rezervu i isturiti patrole prema Starim Miljevcima i Bukovici radi kontrole, radi eventualnog nailaska bande od pravca Slatine. Bataljon upotrijebiti za manevrisanje u slučaju potrebe, ukoliko se to ukaže na mjestu zasjede u međuprostoru Čačinci — Slatina. Svu komoru i prtljag sa pomoćnim dijelovima ova brigada preko Mikleuša i Četekovca prebaciće za Đurišić, sa osiguranjem jednog voda, tako da u Brigadi ostane samo ljudstvo sposobno za borbu sa lakim i teškim oruđem.

3.) *Čehoslovačka brigada*: Postaviće zasjedu prema uporištu Feričanci, jednim bataljonom lijevo i desno od želj. pruge, gdje cesta presijeca prugu kod Duge Međe, okrenuta u pravcu Čačinaca. Sa dvije čete postaviti zasjedu od raskrsnice cesta Orahovica — Čačinci — Zdenči — Feričanci, sa jednim teškim mitraljezom okrenuta prema Čačincima. Ove dvije čete sa bataljonom na pruzi imaju se povezati, a sa njima uputiti Štab Bataljona osim zamenika komandanta.

Ostatak snaga te brigade postaviće zasjedu na liniji gdje istočna ivica sela Dolca sastaje se s prugom i prema šumi Budinkinja, gdje put poljski iz šume Budinkinje presijeca cestu i ide za Jošavu. Sav prtljag i pomoćni dijelovi, koji ne učestvuju

² O rezultatima napada vidi dok. br. 169.

u 'borbi, sa jednim vodom osiguranja uputiti u Orahovicu, gdje sačekati svoje jedinice.

Zasjede imaju biti budne i oprezne i ni pod koju cijenu ne smiju dozvoliti da banda organizirano izade neoštećena i bez gubitaka iz uporišta. Zbog toga imaju najozbiljnije shvatiti ovaj zadatak i prema tome imaju postaviti osiguranje kako je naređeno i pored toga i bočna osiguranja koja će biti garancija da jedinice neće biti iznenađene.

Brigadna previjališta odrediće svaka brigada za sebe. Evakuacija ranjenika za Brodsku i Čehoslovačku brigadu pravać Orahovica — Radlovac, a XVIII Brigada Pušina - Drenovac.

Veza će se održavati putem telefona i zbog toga će Štab Brodske brigade podići telefonsku liniju sa Štabom Divizije, a XVIII Brigada povezati se sa Brodskom brigadom, koja će se nalaziti u Heblovoj pustari i preko Brodske brigade, XVIII Brigada će održavati vezu sa Štabom Divizije. Postaviti centralu i komandiri četa za vezu jedne i druge brigade odgovorni su za ispravnost veze.

Čehoslovačka brigada također će se vezati sa Štabom Divizije.

U slučaju da veza telefonska ne bi funkcionisala, slati će se kuriri na konjima i to: XVIII Brigada putem telefona, ukoliko je ispravan, do Brodske brigade, a zatim Brodska telefonom za Štab Divizije, a ako telefon XVIII Brigade ne bi funkcionisao, onda putem kurira na konju pismenim putem obavještavati Brodsku, koja će telefonskim putem izveštavati Štab Divizije, ako i Brodske ne bude funkcionisao, onda putem kurira.

U svakom slučaju, bez obzira na telefon i radiostanicu, imaju se izvještaji slati bezuslovno putem kurira na konju.

Početak napada 27. XI. 1943 u 21 čas (večeras).

Znaci raspoznavanja važe opšti.

Štab Divizije nalaziće se u pustari Vereš majur.

Ispravka:

Zasjede predviđene Čehoslovačke brigade kod Duge Međe i raskrsnice Orahovica pomjeriće se i postaviti na mjestu gdje pruga iz Orahovice izlazi na glavnu prugu želj. stanice Mislavac zapadno od Vereš majura na pruži udaljenja jednog kilometra ispod slova »I« (Driekovo), s tim da zatvori cestu i prugu, dok zasjeda prema Feričancima kod Dolaca ostaje na istom mjestu.

Povlačenje: Bilo po likvidaciji ili u cilju odmora izvršiće brigade povlačenje i slijedeće brigade i to:

Čehoslovačka brigada: Šumeđe — Jošava i Grkvari, s tim ja patroliraju [uz] prugu i cestu na liniji Jošava — Karlovac i prema samom uporištu Feričanci.

Brodsko brigada: Orahovica, s tim da kontrolira raskrnicu Čačinci — Feričanci i Orahovica — Zdenci kao i prugu kod Duge Međe.

XVIII Brigada: Humljani, Krajna i D. Pištana.

Za vrijeme akcije štabovi će se nalaziti i to:

XVIII Brigada: Mikleuš,

Brodsko: Heblova pustara,

Čehoslovačka: Duga Međa,

Štab Divizije: Vereš majur.

Po povlačenju štabovi će se nalaziti i to:

Štab Divizije u Orahovici uz Komandu mjesta,

Brodsko brigada u Orahovici,

Štab Čehosl. brigade u Jošavi,

Štab XVIII Brigade: Krajnu.

Po dolasku odmah se vezati sa telefonom.

Štab Čehosl. brigade jednu četvu ostaviće u Zdencima sa 4 puškomitraljeza kao stražu kod Divizije, koju će Divizija pri svome prolazu povesti sa sobom.

Odmah po dolasku na svoja mjesta jedinice za vrijeme akcije povezaće se međusobno sa jedinicama ostalih brigada radi održavanja veze.

Štabovi brigada svaka dva sata bez obzira na telefon i radiostanicu imaju slati izvještaj Štabu Divizije, kako je to već naprijed naređeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Zamjenik komandanta:
Rade Knežević

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 27 STU DENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGO SLAVIJE O NEPRIJATELJSKOM PRODORU NA OTOKE I OBALNI POJAS I STANJU NA TERENU I U JEDINICAMA¹

KOMANDANT XIX
SJEVERNODALMATINSKE DIVIZIJE NOVJ
27. XI. 1943 g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

21. ov. mj. otpočela je neprijateljska ofenziva na naše otoke, i na obalni pojas.² Neprijatelj je za ovu ofenzivu privukao jaka pojačanja, pravcem Gračac — Zadar i pravcem Šibenik — Skradin. Neprijateljska ofenziva počela je istodobno na obalski pojas i na otok Ugljan.³ Za zaposijedanje obale ofenziva se je vršila uglavnom sa pravcem turistička cesta — kraj obale od Šibenika prema Zadru i od Zadra prema Šibeniku. Pomoćni pravci bili su Skradin — Kistanje — Bribirske Mostine prema Vodicama i Benkovac — Biograd n/Moru. Ovakav način neprijateljskog prodiranja nije dozvoljavao da se jače angažujemo na obalskom pojasu, jer nam je neprijatelj ugrožavao krila a osim toga vršio je demonstrativne ispade iz Kistanja u pravcu Bukovice i iz Obrovca u pravcu Bilišana. Neprijatelj je srazmjerno lako uspio da zaposjedne obalski pojas, dok se borba na otocima vodi još i sada.⁴ Borba za otok Ugljan trajala je 2 dana. Neprijatelj je dosada zaposjeo otoke Ugljan, Pašman i Murter. Veza sa otocima nam je vrlo slaba, pošto radio-stanica njihova se vrlo slabo čuje a patrole koje smo uputili na otoke, nisu se još vratile. Neprijatelj je skoncentrisao velike snage za naše otoke i prema prikupljenim podacima u borbama za otoke učestvuje oko 5—6000 neprijateljskih vojnika. U borbama neprijatelj upotrebljava dosta teškog oruđa i raspolaze sa oko 20—30 ratnih brodova, ukoliko smo mogli dosad procijeniti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19—1/5, k. 516.

² U ovoj ofanzivi učestvovali su dijelovi 114 lovačke i 264 pješadijske divizije. Vidi dok. br. 198, 200, 201, 203 u ovoj knjizi i dok. br. 5/4, k. 74 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Vidi dok. br. 198, 200 u ovoj knjizi i Operacijski dnevnik Trećeg pomorsko-obalskog sektora u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/2, KM-II.

⁴ Vidi dok. br. 201, 203 i 205.

jsfa obalskom pojasu neprijatelj drži Zadar, Filipjakov, Biograd n/Moru, Pakoštane, Pirovac, Tribunj i Vodice. U ovim garnizonima neprijatelj drži posadu oko 300—500 vojnika izuzev Zadra, gdje ima veća koncentracija. Osim ovog obalnog pojasa neprijatelj drži Zaton, Skradin, Roški Slap, Kistanje, Manojlovac, Obrovac, Karin, Zemunik, Smilčić i Benkovac u unutrašnjosti našeg sektora. U ovim garnizonima neprijatelj također drži posade jačine od 200—500, kako u kojem garnizonu. Javlja se o jačoj koncentraciji neprijatelja u okolini Skradina na istočnoj strani Krke. Osim ovoga neprijatelj drži sva uporišta na liniji Knin — Otrić — Gračac. Neprijatelj je također zauzeo Srb i saobraća sa tom cestom. Na našem sektoru sada se nalazi oko 10000 neprijateljske vojske, ne ubrajajući liniju Knin — Gračac. Izgleda da se radi o smjeni divizija, jer su već ovdje došli dijelovi pješadijske divizije 254-e.⁵

Daljnje namjere neprijatelja teško je ocijeniti, ali izgleda da će pokušati sa čišćenjem ovoga sektora.⁶

Raspored naših jedinica je sljedeći: dvije brigade nalaze se sa drugom komesarom i načelnikom pod komandom tog Štaba.⁷ Ovdashnje snage raspoređene su uglavnom: odredi na svojim sektorima a brigada služi kao manevarska jedinica. Po potrebi se i snage odreda prebacuju tamo gdje prilike zahtjevaju.

U posljednji desetak dana naše snage koje se nalaze na ovom sektoru izvršile su nekoliko akcija za koje ćete dobiti operativni izvještaj.⁸ Uglavnom, u ovim akcijama neprijatelj je imao preko 300 izbačenih iz stroja, spaljeno nekoliko kamiona i pobijeno oko 80 konja.

Politička situacija u pozadini na ovome sektoru prilično se pogoršava uslijed jakog neprijateljskog pritiska i neprijateljske propagande a djelomično i uslijed slabosti i neodlučnosti pozadinskih vlasti, i opće slabog političkog rada, kao i uslijed prisustva slabih naših snaga. Ovo pogoršanje očituje se u tome

⁵ Riječ je o njemačkoj 264 pješadijskoj diviziji. Ona je u prvoj polovini studenog 1943 god. prebačena iz rejona Bihaća i Drniša na prostoriju Zadar — Šibenik radi smjene 114 lovačke divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 4/4, 5/4, 6/4, k. 74 i 2/5, k. 107 B u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁶ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 12 prosinca 1943 god.

⁷ Riječ je o Prvoj i Drugoj NO brigadi (Peta i Šesta dalmatinska brigada) koje su naredbom Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije prebačene na liniju Sinj — Imotski. Opširnije o tome vidi dok. br. 71, 74 i tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 31 prosinca 1943 god.

⁸ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 god.

što su domaći izdajnici (četnici i ustaše) i razna banda uspjeli da pojačaju svoje redove, tako da sada te domaće bande imade na cijelom sektoru oko 500. Moral i borbenost kod ove bande je slab, ali one ipak služe neprijatelju i vjerojatno da će neprijatelj prema prilikama iskoristiti do maksimuma. Ova banda uglavnom je skoncentrisana u neprijateljskim garnizonima kako ne bi bila izložena našim udarcima. Također se pojačala neprijateljska propaganda i Nijemci otvoreno pozivaju u žicu i prijetu da će popaliti sva sela od onih koji se ne odazovu i djelomično su već pokušali da ove prijetnje izvrše u Kistanjskoj općini.

Stanje u našim jedinicama koje se nalaze na ovom sektoru može se reći da je dosta dobro. Brigada⁹ se popunila i formirala četvrti bataljon, pošto je jedan njezin bataljon otišao u sastav proleTERSKE divizije,¹⁰ i sada broji oko 1000 boraca na licu mjesta. Stanje u Brigadi također se je popravilo u posljednje vrijeme i pojačao se i politički i vojnički rad. Stanje u odredima također se je pojačalo, iako odredi napreduju polagano usljed nedostatka kadra, ipak se sve bolje sređuju i pojačavaju. Jasno je da su oni još uvijek slabi i da bi u nekoj teškoj situaciji vjerojatno bilo slabosti itd. Kninski odred je najaktivniji i skoro je danomice u akcijama, a ujedno i najčvršći. Zadarski odred preživio je jednu krizu koja je nastupila usljed slabog rada, koji je bio usljed nedostatka kadra, kao i usljed nepravilno postavljenih stvari po pitanju mobilizacije itd. On se sada oporavlja i broji oko' 300 vojnika. Sa ovim odredom slaba nam je veza i slabija kontrola, pa se to mnogo osjeća. Odred koji se nalazi na otocima¹¹ brojio je preko 300 boraca, koji su bili novomobilisani uglavnom, a sada su izvrgnuti jakim borbama, pa ne znam kako će završiti. Izdato mu je naređenje za prebacivanje na kopno, ali ukoliko će to naređenje dobiti i da li će i ukoliko će uspjeti, to je tdško ocijeniti. On je svakako imao od prije tačna uputstva šta treba da radi u ovakvim momentima.

Pri ovakvoj situaciji sa ovim snagama ovdje vršene su akcije u vidu zasjeda, prepada itd., zatim se je pristupilo mobilizaciji preostalog ljudstva, da ih ne bi okupator silom mobilisao i upotrijebio u svoje svrhe, kako je to već negdje učinio u okolici Šibenika itd. Mobilizaciju izvršavaju na dobrovoljnoj

⁹ Riječ je o Trećoj NO brigadi Devetnaeste divizije (ponegdje je nazivana Sedmom dalmatinskom brigadom).

¹⁰ Odnosi se na Prvu proleTERSku diviziju.

¹¹ Na otocima se nalazio Otočki NOP odred. Opširnije o njegovim dejstvima vidi materijal za izučavanje Mornarice NOV Jugoslavije (Istorijati i depeše) pod reg. br. 2—1, k. M-I 169/1.

bazi, a gdje to nije moguće i gdje su sela prilično banditski nastrojena i još neodlučna, izvršimo prethodno političke pripreme, prikupimo popis ljudstva sposobna za vojsku, obično od 18 do 35 godina, zatim zakažemo u selu zbor i na zboru prisustvujuemo sa jačim našim snagama i nakon održanog zbora pozovemo sve da se jave u vojsku, a koji se ne jave dobrovoljno te pročitamo po spisku, damo im nekoliko sati vremena da se opreme i zatim pošaljemo na raspored. Od odlaska V i VI Brigade dosada mobilisali smo preko 500. Od ovih 300 se nalaze na političkom kursu 15 dana radi jačeg rada sa njima, a to su većinom oni iz nepouzdanih sela, dok su ostali razdijeljeni po jedinicama. U toku današnjeg dana mobilisaće se još oko 150 boraca, a u idućem toku vremena izvršićemo još mobilizaciju u nekim općinama. Usljed ove mobilizacije osjetilo se je pomnjanje oružja, pa ne znamo na koji način ćemo moći dobiti oružja. Kurs koji održavamo novomobilisanim dosada je pokazao odlične rezultate i mnogo se brže sažive i upoznaju nego u jedinicama, pošto se sa njima radi sistematski i rade sposobni ljudi.

U vezi vašeg dopisa¹² od 13. XI t.g. moj odlazak u sastav V i VI Brigade je prilično nezgodan s razloga što ovdje imamo zapravo više snaga nego tamo. U tom slučaju ovdje bi se morao formirati neki operativni štab, koji bi bio u stanju da rukuje sa ovim jedinicama i da riješi pitanje mobilizacije kao i još neka pitanja, koja se postavljaju pred nas. Moglo bi se napraviti tako, da se ovamo povrati drug komesar, u kom slučaju bi onda ja mogao bez daljnjega otići. Ukoliko je važnije da budem tamo nego ovdje, molim da mi javite, odnosno izdate potrebno naređenje.¹³

Naređenjem Glavnog štaba NOV Hrvatske, komande područja: Sjevernootočkog, Zadarskog, Kninskog i Šibenskog stavljene su pod našu kontrolu. Naređeno nam je da se pri Diviziji formira odsjek za pozadinske vojne vlasti. Mi smo Glavni štab upoznali sa našim poteškoćama, sa nedostatkom kadra za ovakve poslove itd., istodobno smo im napomenuli da za to nema naređenja od vas, našto smo dobili odgovor da se odsjek formira i da ste vi o tome izvješteni. Mi ponovo naglašavamo da će to za nas biti opterećenje i da usljed nedostatka kadra nećemo biti u stanju da izvršimo ovaj zadatak onako kako treba, s tim što je pitanje pozadinskih vojnih vlasti na ovome sektoru prilično delikatno, s razloga što su komande područja i komande

¹² Vidi dok. br. 71.

¹³ Vidi tom V, knj. 22 naređenje Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije Štabu Devetnaeste divizije od 9 prosinca 1943 god.

mjesta mlade, neiskusne i kao takve prilično nedorasle za ovakvu situaciju i treba im velika pomoć i drugo što je odnos između pozadinskih vlasti i partijskih foruma, po mom mišljenju postavljena na prilično nezdravoj bazi i ne vodi ka osamostaljenju pozadinskih vojnih vlasti. Mi ćemo izvršiti naređenje Glavnog štaba, dok od vas ne dobijemo možda druga naređenja. Treba imati u vidu i taj momenat da se pozadinskim vlastima baš iz političkih momenata pozabave neki drugovi iz same Dalmacije koji su za to nadležni.

Materijal za koji ste nam javili, poslali smo jednog druga sa brodom i sa trebovanjem, samo za ove jedinice, ali usljed neprijateljske ofanzive koja je međuvremeno nastupila, ne znamo kako će se sa ovim svršiti. Naša potreba pogotovo po pitanju odjeće, obuće i ishrane je velika u što se možete i sami uvjeriti kod V i VI Brigade, koje su nam zapravo najbolje odjevene i obuvene.

Naša je radio-stanica vrlo slaba i veze sa vama nemamo. Imajući u vidu da smo mi daleko od toga Štaba i da će kurirska veza, pogotovo kad nastupi zima, biti vrlo teška, kroz izvjesno vrijeme, molim taj Štab da nam stavi na raspoloženje jednu bolju i sigurnu radio-stanicu, po mogućnosti englesku. Mi smo slali već nekoliko kurira koji se usljed neprijateljskog nadiranja prema Srbu nisu mogli probiti i vratili su se natrag.

Uzevši općenito u obzir stanje na ovome sektoru i stanje kod naših jedinica, bilo bi neophodno potrebno da se V i VI Brigada po izvršenom zadatku povrate na ovaj sektor i neko vrijeme ostanu radi sređivanja i popunjavanja.¹⁴ Ukoliko bi se ovaj predlog prihvatio, mi bi nastojali da što brže popunimo naše brigade na oko 1300, da ih organizaciono što bolje obuhvatimo i da ih pripremimo za jače i teže borbe. Istodobno bi na terenu osposobili odrede, osnovali jedan štab za cio ovaj sektor koji bi nas, u slučaju našeg pokreta, mogao zamjeniti. Imajući u vidu da su naše jedinice vrlo mlade, organizaciono slabo obuhvaćene i da vojnički i politički je s njima malo rađeno, usljed svakodnevnih borbi, ovo sređivanje bilo bi neophodno potrebno. Jedinice su već prilično prekaljene u borbi, ali im nedostaje politička i vojnička sprema, jača organizaciona povezanost i opće pripreme za pokretne i teže borbe. To ne znači da se Divizija kao cjelina ne bi mogla i sada upotrijebiti ako to neophodno interesi zahtijevaju, ali svakako mnogo slabija i za budućnost mnogo nesigurnija.

¹⁴ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 31. prosinca 1943. god. i bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 1022.

Naše jedinice raspolažu sa prilično malo protukolnog oruđa i sa nikakvim teškim oruđem, pa molimo taj Štab, ako to je moguće, da nam dodijeli što više protukolnog oruđa, a **na- ročito** protukolnih pušaka.

Štab Divizije je nepotpun i manjka nam jedan drug koji bi bio na dužnosti operativnog oficira ili ađutanta. Mi smo zamolili taj Štab da nam povрати druga Popovića,¹⁵ ali još nismo dobili odgovor. Vjerujem da bi se drug Popović pri ovoj Diviziji mnogo bolje iskoristio nego u drugim jedinicama, s obzirom na njegov temperamenat i njegovu narav općenito. Povratkom, druga Popovića upotrijebili bi ga za komandanta brigade, a u Štab Divizije jednog druga Dalmatinca, tako da bi i Štab Divizije bio pojačan sa domaćim drugovima, a ujedno i sa Hrvatima.

Po svim ovim pitanjima molim taj Štab za razjašnjenje.

Redovite izvještaje koje mi šaljemo prema našem rokovniku, poslaćemo vam početkom mjeseca decembra.¹⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant-potpukovnik
M.¹⁷ Kuprešanin

(M. P.)¹⁸

¹⁵ Tomica

¹⁶ Vidi tom V, knj. 22, izvještaje Štaba Devetnaeste divizije Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 12 i 14 prosinca 1943 god.

¹⁷ Milan

¹⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OB 27 STU
BENOG 1943 GOB. ŠTABU BRUGE NO BRIGABE TRINAE-
STE BIVIZIJE BA PRIKUPI POBATKE O NEPRIJATELJ
SKIM SNAGAMA U RIBNIKU I BILAJU¹

OPERATIVNI ŠTAB ZA LIKU
27-XI-1943 g.

ŠTABU II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH

Primili smo izvještaj sa položaja. Neprijatelj je sa pri-
lično velikim snagama otišao u Karlobag.² Da bi se ocijenile
bar približno namjere neprijatelja, postupićete po sljedećem:
jedan bataljon ostavićete na sektoru Divosela sa zadatkom da
štiti samo- selo od neprijateljskih ispada i da uz pomoć teren-
skih radnika sa oficirskim patrolama tačno i detaljno ispita
kako neprijatelj saobraća, u kome pravcu više, tj. u pravcu
Karlobaga ili obratno-, kolika je neprijateljska posada u Bru-
šanima, Oštarijama i Karlobagu i gdje drži osiguranja.

Bezuvjetno se mora doznati u toku današnjeg i sutra-
šnjeg dana kolike je snage neprijatelj angažovao zapadno od
Gospića.³

Sa ostala dva bataljona smjestite se na sektor Počitelja
i Metka, koristivši nespaljene zaseoke, gdje će se odmoriti i
dobiti zadatak.⁴ Nastojati prikupiti tačne podatke o neprija-
teljskim snagama u Ribniku i Bilaju. Prikupljene podatke hitno
dostavite ovome Štabu.

Pošto se na sektoru Vrebca nalazi vaš Drugi bataljon i
Treći bataljon IV brigade,⁵ to preko njih održavajte vezu sa
nama kao i međusobno.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 32/1, k. 920.

² 26 studenog 1943 god. upućen je iz Gospića u Karlobag Treći
bataljon 271 grenadirskog puka. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53.

³ U cilju obezbjeđenja komunikacije Gospić — Gračac ustaško-
domobranske snage zaposjele su sela: Lički Novi — Oštra (Trideset
četvrta bojna bez dve sati), Brušane (dve sati Trideset četvrte bojne) i
Baške Oštarije — Sušanj (Deveta ustaška bojna). Dokument u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2—4, k. 53.

⁴ Vidi dok. br. 153.

⁵ Riječ je o Četvrtoj NO brigadi Trinaeste divizije NOV i PO
Hrvatske. Vidi dok. br. 153.

Ispitivanje Bilaja i Ribnika ne vršiti patrolama nego na neosetljiv način, to jest osmatranjem, upućivanjem povjerljivih ženskih itd.

U slučaju potrebe, tj. da neprijatelj naiđe iz pravca Gračaca za Gospić ili obratno u toku današnjeg ili sutrašnjeg dana, trebate samoinicijativno stupiti u dejstvo sa te strane,⁶ pošto će u toku današnjeg i sutrašnjeg dana radničke jedinice rušiti komunikaciju Ribnik — Gračac. Zato je vrlo važno da se povežete sa komandantom IV brigade,⁷ koji se nalazi u Vrepcu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik-major,
Stevo Opsenica

Komandant-major,
Pet.⁸ Kleut

P.S. Dostavite nam opširan operativni izvještaj o posljednjim sukobima sa neprijateljem. Naročito opisati sukob kod Brušana i Rizvanuše.⁹

⁶ Vidi dok. br. 209.

⁷ Komandant ove brigade bio je tada Jovo Lončarić.

⁸ Petar

⁹ O ovom sukobu vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 30 prosinca 1943 godine.

BR. 146

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD
27 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O NAPADU NA VLAK NA PRUZI BJELO
VAR — GRUBISNO POLJE¹

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA

Broj: službeno

Dana 27 novembra 1943 god.

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o učinjenoj akciji na pruzi Bjelovar — Grubišno Polje.²

Dana 18. XI. o.g. jedan bataljon Bilogorskog odreda izvršio je akciju na voz na pruzi između Bjelovara i Grubišnog Polja (Sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

U 9.05 časova naišao je vlak od Bjelovara prema Grubišnom Polju sa nekoliko vagona i dvije lokomotive. Borci istog bataljona skrenuli su tračnice, tako da je voz zglajzao i survo se u jamu te su ga borci iz neposredne blizine napali. U istom vlaku nalazilo se neprijateljskih vojnika i to: 140 žandara³ u ustaškoj uniformi, 90 Nijemaca, 60 domobrana, 40 ustaša i 30 gestapovaca koji su imali namjeru da se prebace za Pisanicu, Grđevac i Grubišno Polje.

Borba koja se vodila sa neprijateljem trajala je više od jedan sat, te za isto vrijeme borbe borci su uspjeli da zarobe 29 neprijateljskih vojnika sa uniformama, od toga jedan ustaša, 5 žandara, 10 gestapovaca i 13 domobrana; od oružja dobiveno je jedan šmajser i 12 karabina. Pored toga dobiveno je od

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2, k. 471.

² Vidi dok. br. 193.

³ Odnosi se na Četvrtu satniju Druge bojne Središnje oružničke škole iz Bjelovara. Vidi dok. br. 194.

spreme 56 komada hlača, 8 bluza, 30 košulja, 3 veste, 2 para cipela i 4 kabanice.

Po izvještajima koje smo dobili neprijatelj je imao u istoj borbi oko 80 mrtvih i ranjenih. Sopstveni gubitci: dva lakše i jedan teže ranjen drug. U istoj borbi utrošeno je 1400 rnauzerskih metaka.

Pošto je neprijatelj davao jak otpor, a snage koje su napadale bile su svega 80 boraca bez ikakvog osiguranja, te su se morale nakon jedan sat borbe povući pošto je neprijatelju stizala pomoć iz Bjelovara.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Čedo

Zam. komandanta:
Milaković Jovan

⁴Vidi dok. br. 122 i 123.

BR. 157

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGREBAČKOG NOP ODREDA OD 27
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA ŽELEZNICKU STANICU VRBOVEC¹

ŠTAB
ZAGREBAČKOG NOP ODREDA
HRVATSKE

Oper. Br: 19/43.
Dana 27. XI. 1943.

Predmet: Izvještaj o akciji
izvršenoj na stanici Vrbovec.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE

Položaj

U noći od 26 na 27 ov. mj. izvršili smo sa našim III Bataljonom napad na željezničku stanicu Vrbovec, na kojoj se nalazila posada od 120—130 domobrana. Napad nije u potpunosti uspio, stoga što je tokom noći stiglo na stanicu izvjestan broj Nijemaca, za koje mi nismo bili obaviješteni.

Naše jedinice zarobile su 41 domobrana i oko 50 pušaka, većinom francuskih, te oko 2000 metaka i oko 100 bombi.

Naši gubitci su: jedan mrtav i 6 ranjenih, dok za gubitke neprijatelja nemamo još izvještaja. No prema svemu izgleda da je neprijatelj imao dosta gubitaka.

Detaljniji izvještaji poslati ćemo vam čim skupimo sve potrebne podatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Oper, oficir:

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/20, k. 1601 A.

STAB
Zagrebačkog N.O.P.Određa
Hrvatske
Oper.Br: 19/43.
Dana 27.XI.1943.

1943
K. V. O. ...
N. P. ...
Op. Par. 2013
N. 1571 D / C

Predmet: Izvještaj o akciji
izvršenoj na stanicu Vrbovec.

a-o ✓

ŠTABU II. OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE

POLOŽAJ

U noći od 26 na 27. ov.mj. izvršili smo sa našim III. Bata-
ljonom napad na željezničku stanicu Vrbovec, na kojoj se nalazila
posada od 120 - 130 domobrana. Napad nije u potpunosti uspio stoga
što su tokom noći stigle na stanicu izvjestan broj njemaca, za koje
mi nismo bili obavješteni.

Naše jedinice zarobile su 41 domobrana i oko 50 pušaka
većinom francuskih, te oko 2000 metaka i oko 100 bombi.

Naši gubitci su: jedan mrtav i 6 ranjenih, dok za gubitke
neprijatelja nemamo još izvještaja. No prema svemu izgleda da je
neprijatelj imao dosta gubitka.

Detaljniji izvještaj poslati ćemo vam čim skupimo sve
potrebne podatke.

SMRT FAŠIZMU -- SLOBODA NARODU !

Oper. oficir:

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 27 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 29 LISTOPADA DO 20 STUDENOG¹

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
Op. broj 42/43
27. XI. 1943.

Operativni izvještaj
dostavlja.—

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Na dan 29. X. 1943. naš II bataljon izvršio je akciju, odnosno pokupio telefonsku žicu (kabl) između Dvora i Kostajnice. Žice je pokupljeno 7 km., od koje smo dali oko 5 km. VII diviziji, a 2 km. poslali smo po vašem naređenju u Štab IV korpusa.

1. XI. 1943. jedan vod II bataljona bio je u zasjedi između Kuljana i Volinje sa zadatkom da sačeka četničkog bandita Rabljanović Miču i ustašu Juranović Milu (Ikac), koji su ove godine opljačkali nekoliko seljaka u Pounjskim selima na ime partizana. Također bandit Rabljanović lanjske godine ubio je 2 partizana iz VII divizije. Kada su kola naišla naši su otvorili vatru i obojicu ubili, ali istog momenta naišli su njemački kamioni na koje su naši otvorili, vatru i nanijeli im gubitaka u mrtvim i ranjenim, koji nam nisu poznati. U ovoj borbi izgubili smo 2 druga i to zamjenika komandira druga Roksandić Stevu i partizana Bejić Dušana. U istoj borbi ispaljeno je 370 metaka. Zarobljeno je 1 mauzer-karabin, vojničko odijelo i 6 pari cipela koje su nađene opljačkane kod bandita Rabljanovića.

12. XI. 1943. II bataljon bio je u zasjedi između Dvora i Matijevića u šumi Žabarica, gdje je sačekao u zasjedi jednu neprijateljsku radnu bojnu koja je pošla po drva za vojsku, te istoj nanio gubitaka; nakon kratke borbe neprijatelj se povukao u svoju bazu. Na našoj strani gubitaka nije bilo, dok je neprijatelj imao 4 mrtva i više ranjenih. Ispaljeno je oko 700 metaka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—3, k. 424/a.

15. XI. 1943. jedna četa II bataljona izvršila je **premetačinu** u Pounjskim selima radi domaćih ustaša. U istim **selima** zarobljeno je: 1 karabin, 1 vojno-državni pištolj i 11 pari cipela. Također su oduzeta 2 para opljačkanih konja.

23. XI. 1943. II bataljon bio je u zasjedi između **Kuljana** i Volinje, neprijatelj nije nailazio. Jedna četa istog bataljona krenula je naveče kroz Kuljane, odakle su dvojica bandita napucala na našu kolonu u kojoj je poginuo zamjenik komesara čete drug Stojić Simo. Banda koja je napucala uspjela je **da** pobjegne pod zaštitom neprijatelja koji je otvorio vatru sa desne strane obale Une.

Naš I bataljon nalazio se na položaju između Gline i Topuskog po naređenju vašega štaba sve do napada na Glinu. Kada je bio napad na Glinu I bataljon bio je u sastavu IV brigade VII divizije, gdje je izvršavao sva dobivena naređenja od istog štaba. 25. XI. 1943. I bataljon vodio je borbu sa neprijateljem² koji se probio od Gora prema Glini i istoga zadržao jedan dan između Prijeke i Marinbroda; u toj borbi neprijatelju su nanešeni gubitci, koji je broj nepoznat. Na našoj strani bila su tri druga ranjena i to Demić Milan, Popović Jovo, Stojaković Uroš, koji su otpremljeni odmah u bolnicu. U borbi je ispaljeno 1.700 metaka. Od oružja niti je šta izgubljeno, a od pljena nije ništa dobiveno.

III bataljon postavljao je zasjede četničkim agentima i dezerterima koji se nalaze u neprijateljskoj bazi Sunja i Kostajnica, Postavljanjem ovih zasjeda banda je imala tačne podatke pošto su u tim selima civili više skloni njima nego nama i stoga su ih tačno obavještavali, tako da banda nije nailazila na naše zasjede, već naprotiv susretali naše patrole i pod imenom da su na suprotnoj strani civili, sačekaju našu patrolu i povataju ih i odvedu dvojicu drugova sa oružjem u Kostajnicu.

17. XI. 1943. jedna desetina III bataljona išla je u patrolu sa 1 p.mitraljezom prema Bab. Rijeci i kada je došla u samo selo iz jedne kuće otvorena je na iste vatra. Ista desetina drugova odmah se je snašla i otvorila vatru po kući. Kuća je bila od jednog ustaškog bandita koji ima 2 sina (ustaša) u Kostajnici, koji su toga puta bili zajedno sa još desetak četničkih bandita u istoj kući. Našima je uspjelo da zapale u toku same borbe kuću u kojoj su izgorjela 4 bandita, dok je ostalim uspjelo da pobjegnu pomoću velike tmice. Poslije borbe izvršena je konfiskacija pokretne imovine.

I hrvatski banijski bataljon nalazio se po hrvatskim selima kotara Gline i jednim dijelom kotara Petrinje sa zadatkom da vrši mobilizaciju hrvatskih masa u N.O.V. Mobilizacija se

⁴ Vidi dok. br. 122 i 123.

još stalno vrši na dobrovoljnoj bazi ali uslijed slabih, uspjeha izdali smo naređenje da mobilišu od 20—30 godina sve sposobno za vojsku po direktivama O.K.K.P.H.³ za Baniju i u sporazumu sa Komandom Banijskog područja. 18. XI. bataljon je vodio borbu sa neprijateljem koji je pošao iz Gline prema Gorama, kojemu su naneseni gubitci u mrtvim i ranjenim, čiji je broj nepoznat.⁴ U toj borbi na našoj strani bila su tri druga ranjena. Ispaljeno je 700 puščanih i mitraljeskih metaka. U borbi partizani su se pokazali dobri.

20 o. mj. hrvatski bataljon nalazio se u selu Glinska Poljana gdje je bio izdan od strane civila, te ga istog dana neprijatelj počeo da opkoljava sa više strana, tako da su primorali taj bataljon na borbu koja je trajala oko 45 minuta. Poslije toga bataljon je bio prisiljen da se probije iz obruča što je i učinio. Jedan vod istog bataljona bio je odsječen i natjeran na Kupu, tako da su se pod vatrom prebacivali preko Kupe, gdje se je utopio jedan drug.

Udarina četa koja je formirana po naređenju toga štaba, a za djelovanje na sektoru »Trokuta«,⁵ poslana je odmah poslije formiranja na zadatak u »Trokut«. Četa je djelovala jedno kratko vrijeme dok su je napali četnički banditi koji se nalaze u Sunji koje su proveli između naših stražara civili iz dotičnih sela gdje je četa bila na spavanju. Bande je bilo oko 60—70 dobro naoružanih sa njemačkim oružjem. Ali iako je bila iznenađena, ipak su primili borbu u kojoj su imali trojicu drugova ranjenih, od kojih je jedan upao bandi u ruke kojega je poslala na liječenje u Sisak. Ostalu dvojicu naši su uspjeli da izvuku iz borbe. Banda se poslije kratke borbe povukla nazad u Sunju. O njihovim gubicima nismo dobili izvještaja.

Zadatak te čete glavni je da mobiliše, odnosno prikuplja sve sposobno za vojsku i da djeluje politički na tom sektoru. Dosada se javilo nekoliko drugova ali koji su bili ranije u našim bataljonima ili u VII diviziji koje ćemo upućivati iz te čete u njihovu jedinicu. Pošto su većim dijelom sva sela u »Trokutu« i sela oko pruge sklona više neprijatelju nego nama stoga je rad te čete vrlo otežčan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
MiJan Ratković

(M. P.)⁶

Komandant, kapetan:
Gojko Tintor

³ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske.

⁴ Vidi dok. br. 193.

⁵ Područje između Save i Une i komunikacija Sunja — Kostajnica — Dubica.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 152

IZVJEŠTAJ ŠTABA TENKOVSKOG BATALJONA OD 27 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR VATSKE O UČEŠĆU U NAPADU NA CAZIN I GLINU¹

TENKOVSKI BATALJON NOV
HRVATSKE
27 novembra 1943 godine

28. XI. 1943²

Dostavlja operativni
izveštaj.

GLAVNOM ŠTABU NOV HRVATSKE

Treća četa ovog bataljona imala je operaciju sa tri mala tenka na Cazinu.³ Zadatak u samom mjestu tenkovi su izvršili u potpunosti. U momentu pojave naših tenkova neprijatelj je mislio da su to njihovi tenkovi i uopšte na njih nisu otvarali vatre, što je našim tenkistima omogućilo lak i brz upad u samo mjesto. Po upadu otvorili su jaku mitraljesku vatru na neprijateljske vojnike i s time stvorili paniku kod istih, što je našoj pješadiji omogućilo vrlo lako zauzimanje pomenutog mjesta. Poslije zauzeća samog mjesta tenkovi su dobili zadatak da napadnu ostatak neprijatelja koji je bio utvrđen u džamiji na jednom brdašcu. Izvršenje ovoga zadatka tenkovima ometale su jako' strme padine pomenute kote, što onemogućuje manevar sa našim malim tenkovima, zbog spadanja gusjenica.

U ovoj borbi naročito se je istakao vodnik Karamarković Dušan i mitraljezac Marušić Rajko, koji su se uspjeli u brzom naletu idući sa tenkom u cik-cak, podvući haubici, koja ih je gađala i s time rastjerati posadu iste.

Kvarova kod tenkova nije bilo, mrtvih kod tenkista nije bilo, dočim je vodnik Karamarković Dušan bio izgreden po licu od prskanja mitraljeskih zrna.

Benzina je utrošeno 396 litara (rad motora 36 sati), municije utrošeno 3.050 komada.

Također ova četa imade operacije na Glini, koje još nisu završene.⁴ Tamo je izgubljen jedan mali tenk, kojega je ne-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 46—1, k. 105 C.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ Četa je učestvovala u napadu na Cazin u sastavu jedinica Sedme divizije NOV Hrvatske. Vidi dok. br. 72, 84 i 105.

⁴ U napadu na Glinu učestvovala su jedinice Sedme i Osme divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 150 i 156.

prijatelj zapalio iz protukolskog topa 47 mm. Posada istog tenka uspjela se je spasiti pošto je iskočila napolje čim je prvi metak pretrgao gusjenicu i skloniti se u grabu pored ceste, gdje je sačekala noć i skinula sve dijelove koji nisu bili izgoreli sa pomenutog tenka. Ova operacija izvođena je po danu oko tri sata poslije podne. Smatramo da ovog puta tenkovi nisu pravilno upotrijebljeni, pošto se je znalo da na tome pravcu imade jedan protukolski top 47 m.m. i dva protuavionska mitraljeza, koji takođe mogu da uništavaju male tenkove, a pored toga na mostu kojega su tenkovi trebali preći bile su postavljene mine, a koje je neprijatelj čuvao iz bunkera kod samog mosta. Bilo je mogućnosti da se privuče jedan top i da se poruše bunker iz kojih je čuvan prelaz mosta i mine, sa čime bi bila uklonjena i protukolska odbrana na mostu, kako *bi* tenkovi apsolutno mogli da prodru u neprijateljsku pješadiju, što nije učinjeno. Tenkovi su trebali biti upotrijebljeni po noći.

S. F. — S. N.!

Politkomesar,
Stanislav Boršić

Komandant, kapetan
Vlajko Vlajsavljević

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 28 STU
DENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O BORBAMA ZA GLINU¹

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 156/1943
Dne 28 novembar 1943.

Operativni izvještaj
o akciji na *Glinu*
dostavlja.—

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I.

1. — Noću 23/24 novembra 1943 godine naša divizija ojačana sa četom tenkova i haubičkim divizionom IV korpusa, a u sadejstvu VIII kordunaške divizije izvršila je napad na neprijateljski garnizon u Glini.² Borba je vođena sa naše strane II, III i IV brigade, a sa strane neprijatelja neprijateljska posada u Glini. Raspored i zadaci naših jedinica vide se iz priložene operativne zapovijesti³ Op. broj 154 — 1943.

Po zapovijesti napad je trebao otpočeti 23. XI. tg. u 15 časova. Ali pošto su jedinice bile prilično udaljene, a vrijeme se naglo pogoršalo, jedinice su stigle na polazne položaje oko 16 časova, kada je napad i počeo. Prije napada usljedila je artiljerijska priprema koja nije bila efikasna u početku pošto je bila magla, a i hvatao* se prvi sumrak te korektura nije se mogla pravilno izvršiti. Prateća artilerija kao i minobacači u prvo vrijeme također nisu dejstvovali kako treba.

Bataljoni II brigade koji su napadali od Pogledića ka želj. stanici u Zirovačkoj ulici nisu organizovano nastupali, te po dobijanju prve pješadijske vatre iz bunkera zastali su, te tako na ovom pravcu prvi napad bio je bezuspješan. U toku noći pokušavan je napad još dva puta, ali je uvijek bio odbijen od strane neprijatelja. Na ovom pravcu 24. XI. tg. ujutro izvr-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—8, k. 424 C.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 95, 114, 116, 122, 123, 128, 136, 137, 156 i 158.

³ Vidi dok. br. 116.

Šen je ponovni napad sa dva bataljona prema želj. stanici. Ovome napadu također je prethodno uslijedila artiljerijska priprema koja je bila dosta efikasna. Svi uslovi za zauzimanje želj. stanice ovoga puta bili su, ali odlučnosti kod komandnog kadra i boraca nije bilo, te zbog toga napad nije niti uspio.

Bataljoni III brigade koji su napadali od D. Selišta ka bolnici i popravilištu jednovremeno sa II brigadom otpočeli su napad na ovome pravcu. Prije napada također je uslijedila artiljerijska priprema koja je bila dosta efikasna. Prvi nalet boraca, koji je bio dosta snažan, stigao je do žičane ograde — prepreke — i ovdje su se borci zaustavili. Neprijatelj je obasuo jakom vatrom i borci su se povratili nazad. Jedinice ovoga puta nisu bile snabdjevene sa makazama za sječenje žice te na taj način u prvom naletu nisu ni uspjeli žicu proći. Snabdjeli smo jedinice makazama i naredili da se ponovno napadne i pređe žica. Neprijatelj je opet dočekao jakom vatrom te ni ovoga puta nije se uspjelo prodrijeti u neprijateljske položaje.

U samo svanuće 24. XI. tg. jedinice II i III brigade, koje su vršile napad u toku noći, povukle su se na prihvatne položaje. Odavde je ponovo oko- 10 sati organizovan napad u sadejstvu artiljerije, ali ni ovaj napad nije uspio.

Bataljoni IV brigade, koji su napadali pravcem M. Poljane — Jukinački most i M. Poljane — Ciglana, stigli su sa zakašnjenjem, tako* da su i oni počeli napad u sam sumrak. Odmah po dobijanju prve neprijateljske vatre, bataljoni ove brigade povukli su se, te napad i sa ovog pravca nije uspio.

Jedan bataljon I brigade napadao je u sadejstvu tenkova cestom Gređani — most na Glini. U prvom napadu uništen je jedan tenk, a ostala dva tenka povukla su se zajedno sa borcima. Na ovome pravcu više puta pokušavan je napad ali je uvijek bio odbijen. Ostatak snaga I brigade nalazio se u rezervi divizije u G. Selištu.

Poslije svih neuspjelih napada noću 24/25. XI. tg., štab divizije izdao je naređenje da se obustavi napad i da se pristupi sređivanju jedinica za izvršenje koncentričnog napada svih jedinica 25. XI. u prvi sumrak. U vremenu pripremanja jedinica za ponovni napad istoga dana, oko 13 časova, naišla su 4 neprijateljska aviona koji su žestoko bombardovali i mitraljirali položaje naših jedinica. Jedinice II i III brigade od borbidovanja raspršene su i napustile svoje položaje. Bombardovanje je trajalo do 17 časova. Poslije toga prikupljene su sve jedinice i organizirane za ponovni napad na svim pravcima. U međuvremenu naređeno je artiljeriji da izvrši korekturu a zatim artiljerisku pripremu nakon čega uslijedio je napad pješadije.

Pošto je iz izvještaja štaba III brigade zaključeno da jedinice ove brigade sa uspjehom ne bi mogle izvršiti ponovni napad na određenom pravcu, to je komesar divizije održao kraće savjetovanje sa štabovima I i III brigade na kome je donesen zaključak da I brigada vrši napad na pravcu gdje je to prethodno vršila III brigada. Bataljoni I brigade, kao i bataljoni II brigade na određenim pravcima krenuli su u napad. U prvom naletu jedan bataljon I brigade sa dvije čete prešao je žicu i krenuo prema neprijateljskom uporištu, ali zbog neodlučnosti i borbenog poleta starješina i boraca, kao i zbog jake neprijateljske vatre iz bunkera i podruma bolnice bili su zaustavljeni. Bataljoni II brigade pokušali su da ponovno napadnu neprijatelja na željezničkoj stanici ali su iz gore navedenih razloga bili odbijeni ipovukli se na prihvatne položaje. Pokušan je napad i na pravcu IV brigade koji je također odbijen.

Poslije ovoga neuspjeha, štab divizije izdao je naređenje štabu I brigade da se u vidu klina probije sa brigadom u grad između bolnice i popravilišta, te tako izolovati bolnicu i nastaviti sa čišćenjem Karlovačke ulice.⁴ Jedinice ove brigade pokušale su da se probiju navedenim pravcem ali bez uspjeha.

Naša poljska baterija sa jednom haubicom i brdski divizion bili su raspoređeni po brigadama odakle su pomagali u toku napada pješadiju.

Dana 25. XI. 1943 oko 3 sata dobili smo naređenje od štaba korpusa da se jedinice povuku s tim da dve brigade ostanu blokirajući neprijatelja u Glini.

2. — Zarobljenika i ratnog plijena u ovoj borbi nije dobiveno.

3. — Gubitci neprijatelja u toku čitave borbe nepoznati su. Računa se da ima veći broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika od naše artilerije.

4. — Naši gubitci u toku ove operacije su sljedeći: 34 poginulih i 101 ranjenih i 3 nestala druga. Imena poginulih i ranjenih dostavljaju se u listi gubitaka.

5. — Naknadno umrlih od rana bilo je ali još nismo prikupili sve podatke te ih ne možemo ni dostaviti, što će biti naknadno učinjeno.

6. — Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo. One koje treba proglasiti narodnim herojima nije bilo. Pojedinaica — starješina jedinica koje treba pohvaliti nije bilo.

7. — Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvođena po planu. Greške u akciji su sljedeće: Nedovoljna vojnička i politička priprema boraca kod III brigade, neulaženje u zadatak i ne-

⁴ Vidi dok. br. 122 i 123.

poznavanje neprijateljskih utvrđivanja i žicanih prepreka. Kod II brigade štab nije bio zajednički, već se je razišao po jedinicama, tako da komandovanje nije vršeno kako treba. Kod svih ostalih jedinica bilo je nedostataka kako je to navedeno u prošlom operativnom izvještaju i koji su sada u akciji na Glinu došli do- izražaja. Snalaženje starješina i jedinica bilo je dobro. Veza sa susjednim jedinicama bila je dobra.

8. — U toku ove borbe utrošena je sljedeća municija: 32.753 metka za puške, p.mitraljeze i teške mitraljeze svih modela, 260 granata za protivkolske topove, 20 granata za haubice, 79 granata za poljske topove i 80 granata za brdske topove. Gubitak oružja bio je sljedeći: 3 p.mitraljeza, 6 karabina. Oštećeno je: 2 teška mitraljeza, 1 brdski top i 1 p.mitraljez.

II.

1. — Na dan 21. XI. tg. naša IV brigada pod komandom štaba VIII divizije vršila je napad na neprijateljsku posadu u Glini.⁵ Pravac napada bio je M. Poljane — pilana i cestom Maja — Glina. Napad bataljona ove brigade na neprijatelja u Glini izvršen je oko 23 sata navedenog dana, koji je djelimično uspio jer su borci te brigade uspjeli da sa izvjesnim snagama prođu na pravcu Jukinački most i s njim ovladaju. Neprijatelj, pošto je osjetio da se na ovom pravcu vrši pritisak, izvršio je kontra-napad i oko 10 sati dana 22. XI. tg. izbacio naše dijelove i ponovno ovladao Jukinačkim mostom.

2. — Ratnog plijena i zarobljenika u ovoj akciji nije bilo.

3. — Gubitci kod neprijatelja nepoznati su.

4. — Sopstveni gubitci u toku ove akcije jesu: 4 ranjena i 2 mrtva druga.

5. — Drugova naknadno umrlih od rana nije bilo.

6. — Palih smrću heroja nije bilo. Za pohvalu pojedinaca a niti jedinica nije bilo.

7. — Kritički osvrt: Akcija nije izvedena po planu jer napad nije počeo jednovremeno sa jedinicama VIII kordunaške divizije kako* je to bilo predviđeno u operativnom planu.⁶ Veza sa susjednim jedinicama bila je slaba.

8. — Utrošak municije: U ovoj akciji je utrošeno 3926 metaka za p.p. mitraljeze i teške mitraljeze svih modela, 20 granata za protivkolske topove, 30 mina za bacač. Dobiveno municije nije ništa.

⁵ Vidi dok. br. 106.

⁶ Prilikom napada na Glinu jedinice Osme divizije zatvarale su pravac Glina — Petrinja. Vidi dok. br. 95, 156 i 158.

Izgubljenog oružja nije bilo.

III.

1. — Dana 22. XI. tg. jedan bataljon IV brigade zaposjeo je most kod Prekope i komunikacije Glina — Prekopa. U 11 časova istoga dana, naišao je neprijatelj sa 2 kamiona i jednim topom iz Gline s namjerom da popravi most i uspostavi saobraćaj komunikacijom Glina — Petrinja. Jedan bataljon IV brigade držao je položaj kanalom Maje, a III bataljon bio je u zasjedi oko mosta na Prekopi i na cesti. Neprijatelj je upao u tu zasjedu, a potom otvorena jaka vatra gdje se razvila borba. Jačina neprijatelja bila je oko 200 neprijateljskih vojnika sa jednim topom.⁷ Poslije kraće borbe neprijatelj se povukao pravcem za Glinu.

2. — U toku ove borbe zaplijenjena su 3 mitraljeza »Šarca« (1 sa postoljem za avionsko- gađanje, ispravno za gađanje aviona), tri šmajsera, 1 karabin, 3 pištolja, 4 sanduka municije, 1 art. dvogled, 9 pari obuće, 4 šinjela i još nešto sitne spreme. Zarobljen je 1 Nijemac.

3. — Gubitci neprijatelja u toku ove borbe jesu: 10 mrtvih i veći broj ranjenih neprijateljskih vojnika.—

4. — Gubitci na našoj strani bili su dva mrtva i 6 ranjenih drugova.

5. — Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6. — Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo, kao niti za pohvalu nije bilo kako pojedinaca tako ni jedinica.

7. — Kritički osvrt na akciju: Akcija nije izvođena po planu pošto se nije znalo hoće li neprijatelj naići. Ovaj vid borbe bio je susretna borba sa neprijateljem koji je naišao od Gline.

8. — Utrošak municije: 4682 metka za sve vrste pušaka i mitraljeza. Dobiveno je municije 2.000 metaka. Gubitaka u oružju nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ.⁸ Kladarin

Komandant, p-pukovnik:
P.⁹ Jakšić

(M. P.)¹⁰

⁷ Vidi dok. br. 198.

⁸ Đuro

⁹ Pavle

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Pošto je iz izvještaja štaba III brigade zaključeno da jedinice ove brigade sa uspjehom ne bi mogle izvršiti ponovni napad na određenom pravcu, to je komesar divizije održao kraće savjetovanje sa štabovima I i III brigade na kome je donesen zaključak da I brigada vrši napad na pravcu gdje je to prethodno vršila III brigada. Bataljoni I brigade, kao i bataljoni II brigade na određenim pravcima krenuli su u napad. U prvom naletu jedan bataljon I brigade sa dvije čete prešao je žicu i krenuo prema neprijateljskom uporištu, ali zbog neodlučnosti i borbenog poleta starješina i boraca, kao i zbog jake neprijateljske vatre iz bunkera i podruma bolnice bili su zaustavljeni. Bataljoni II brigade pokušali su da ponovno napadnu neprijatelja na železničkoj stanici ali su iz gore navedenih razloga bili odbijeni i povukli se na prihvatne položaje. Pokušan je napad i na pravcu IV brigade koji je također odbijen.

Poslije ovoga neuspjeha, štab divizije izdao je naređenje štabu I brigade da se u vidu klina probije sa brigadom u grad između bolnice i popravilišta, te tako izolovati bolnicu i nastaviti sa čišćenjem Karlovačke ulice.⁴ Jedinice ove brigade pokušale su da se probiju navedenim pravcem ali bez uspjeha.

Naša poljska baterija sa jednom haubicom i brdski divizion bili su raspoređeni po brigadama odakle su pomagali u toku napada pješadiju.

Dana 25. XI. 1943 oko 3 sata dobili smo naređenje od štaba korpusa da se jedinice povuku s tim da dve brigade ostanu blokirajući neprijatelja u Glini.

2. —• Zarobljenika i ratnog plijena u ovoj borbi nije dobiveno.

3. — Gubitci neprijatelja u toku čitave borbe nepoznati su. Računa se da ima veći broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika od naše artilerije.

4. — Naši gubitci u toku ove operacije su sljedeći: 34 poginulih i 101 ranjenih i 3 nestala druga. Imena poginulih i ranjenih dostavljaju se u listi gubitaka.

5. — Naknadno umrlih od rana bilo je ali još nismo prikupili sve podatke te ih ne možemo ni dostaviti, što će biti naknadno' učinjeno.

6. — Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo. One koje treba proglasiti narodnim herojima nije bilo. Pojedinaца — starješina jedinica koje treba pohvaliti nije bilo.

7. — Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvođena po planu. Greške u akciji su sljedeće: Nedovoljna vojnička i politička priprema boraca kod III brigade, neulaženje u zadatak i ne-

⁴ Vidi dok. br. 122 i 123.

poznavanje neprijateljskih utvrđivanja i žicanih prepreka. Kod II brigade štab nije bio zajednički, već se je razišao po jedinicama, tako da komandovanje nije vršeno kako treba. Kod svih ostalih jedinica bilo je nedostataka kako je to navedeno u prošlom operativnom izvještaju i koji su sada u akciji na Glinu došli do izražaja. Snalaženje starješina i jedinica bilo je dobro. Veza sa susjednim jedinicama bila je dobra.

8. — U toku ove borbe utrošena je sljedeća municija: 32.753 metka za puške, p.mitraljeze i teške mitraljeze svih modela, 260 granata za protivkolske topove, 20 granata za haubice, 79 granata za poljske topove i 80 granata za brdske topove. Gubitak oružja bio je sljedeći: 3 p.mitraljeza, 6 karabina. Oštećeno je: 2 teška mitraljeza, 1 brdski top i 1 p.mitraljez.

II.

1. — Na dan 21. XI. tg. naša IV brigada pod komandom štaba VIII divizije vršila je napad na neprijateljsku posadu u Glini.⁵ Pravac napada bio je M. Poljane — pilana i cestom Maja — Glina. Napad bataljona ove brigade na neprijatelja u Glini izvršen je oko 23 sata navedenog dana, koji je djelimično uspio jer su borci te brigade uspjeli da sa izvjesnim snagama prodru na pravcu Jukinački most i s njim ovladaju. Neprijatelj, pošto je osjetio da se na ovom pravcu vrši pritisak, izvršio je kontra-napad i oko 10 sati dana 22. XI. tg. izbacio naše dijelove i ponovno ovladao Jukinačkim mostom.

2. — Ratnog plijena i zarobljenika u ovoj akciji nije bilo.

3. — Gubitci kod neprijatelja nepoznati su.

4. — Sopstveni gubitci u toku ove akcije jesu: 4 ranjena i 2 mrtva druga.

5. — Drugova naknadno umrlih od rana nije bilo.

6. — Palih smrću heroja nije bilo. Za pohvalu pojedinaca a niti jedinica nije bilo.

7. — Kritički osvrt: Akcija nije izvedena po planu jer napad nije počeo jednovremeno sa jedinicama VIII kordunaške divizije kako* je to bilo predviđeno u operativnom planu.⁶ Veza sa susjednim jedinicama bila je slaba.

8. — Utrošak municije: U ovoj akciji je utrošeno 3926 metaka za p.p. mitraljeze i teške mitraljeze svih modela, 20 granata za protivkolske topove, 30 mina za bacač. Dobiveno municije nije ništa.

⁵ Vidi dok. br. 106.

⁶ Prilikom napada na Glinu jedinice Osme divizije zatvarale su pravac Glina — Petrinja. Vidi dok. br. 95, 156 i 158.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET SESTE DIVIZIJE OD 28
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA PELJEŠCU I MOSORU I
tfa PRAVCU LOVREČ — ŠESTANOVAC — ZADVARJE¹**

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
28. XI. 1943

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Operativni izvještaj:

1. XI. 1943 god. operacije na Pelješcu i dalje se nastavlja u nesmanjenom žestini.² Ogorčene borbe vode se oko položaja Baba — Bijela Ploča — Supine i Oštri Vrh. Jedinice I brigade,³ potpomognute sa jedinicama XIII brigade, vrše noćni napad na neprijatelja i djelimično uspijevaju. Naši ovladavaju položajima Baba i Ploča, dok sa položajima Supine i Sv. Jurja, usljed jakog neprijateljskog otpora, ne uspijevaju. Tom prilikom neprijatelju su naneseni osjetni gubitci, preko 60 izbačenih iz stroja, a na našoj strani bilo je oko 30 izbačenih iz stroja.

Dijelovi Neretvanskog odreda na ušću Neretve uništavaju jedan neprijateljski motorni čamac, ubivši tom prilikom 3 njemačka oficira i 2 vojnika. Naših gubitaka nije bilo.

Mosorski odred odbija jednu neprijateljsku kolonu, koja je nadirala od Dugog Polja u pravcu Mosora, nanoseći neprijatelju prilične gubitke, preko 10 mrtvih i 20 ranjenih; dok na našoj strani je bilo 2 mrtva i 6 ranjenih.

Na ostalim sektorima Divizije nije bilo promjena.

2. XI. 1943 god. naše snage na Pelješcu, u snažnim noćnim napadima, uspijevaju protjerati neprijatelja sa svih položaja i odbaciti ga na položaje Rota i Zagrudä. U tim borbama izbačeno je preko 100 neprijateljskih vojnika iz stroja, među kojima je bilo i 5 zarobljenih. . . Zaplijenjeno je 2 »Šarca«, 1 bacač mina i veći broj drugog ratnog materijala. Na našoj strani bilo je izbačeno iz stroja oko 50 boraca.

Na ostalim sektorima nije bilo promjena.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—1/5, k. 516.

² Vidi dok. br. 173.

³ Odnosi se na Prvu NOU brigadu Devete dalmatinske divizije.

3. XI. 1943. god. naše jedinice na Pelješcu preduzimaiii napad na Rotu i Zagradu, gdje djelimično uspijevaju, ovladajući pojedinim čukama na označenim položajima. Neprijatelj sa dobivenim pojačanjima U toku dana, uz pratnju artiljerije i minobacača, povraća izgubljene položaje. U tim okršajima neprijatelj je imao oko 80 izbačenih iz stroja, a na našoj strani bilo je 30 mrtvih i ranjenih.

Neprijatelj od pravca Dugog Polja i Dolaca ponovno vrši napad na sektor Mosorskog odreda, ali naše jedinice ga odbijaju uz osjetne gubitke. Tom prilikom naši uništavaju 2 neprijateljska kamiona.

Jedinice Neretvanskog odreda vrše napad na neprijateljske bunkere kod Ploče i djelimično uspijevaju, ovladavši sa 2 neprijateljska bunkera. Tom prilikom ubijeno je 4 neprijateljska vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Na sektoru Imotskog odreda neprijatelj pokušava da se probije Rimskim Putem do Lovreča, ali ga naše snage odbijaju, nanoseći mu gubitke. Tom prilikom ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika, i oko 10 ranjeno. Na našoj strani je bilo 4 ranjena diruga.

Na ostalim sektorima nije bilo promjena.

4. XI. 1943 god. na Pelješcu stanje je bilo bez promjena.

Na sektoru Mosorskog odreda vode se borbe na samom Mosoru i kod Dugog Polja. Naši uspijevaju odbiti neprijatelja. Neprijateljske žrtve nepoznate, dok kod naših bilo je 2 mrtva i 4 ranjena druga.

Na ostalim sektorima bez promjena.

5. XI. 1943 god. na Pelješcu obostrana minobacačka vatra, bez pokreta s jedne i s druge strane.⁴

Kod Mosorskog odreda dalje se nastavlja borbe.

Kod ostalih jedinica nije bilo promjena.

6. XI. 1943 god. jedan naš patrolni brod napao je neprijateljski brod u Drače sa samim bombama, ubio 24 neprijateljska vojnika i oko 30 ranio, a zatim potopio i sam brod. Na našoj strani je bio samo jedan drug mrtav.

Neprijatelj sa jačim snagama napada na Mosorski odred i djelimično uspijeva.⁵ Naši uništavaju jedan neprijateljski tenk i jedan kamion. Tom prilikom neprijatelj je imao oko 20 vojnika izbačenih iz stroja. Na našoj strani je bilo 4 mrtva i 5 ranjenih.

Jedan bataljon XI brigade vrši napad na neprijateljska uporišta između Slivna i Rumoviea i djelimično uspijeva. Tom

⁴ Vidi dok. br. 179.

⁵ Vidi dok. br. 180.

prilikom ubijeno je 6 ustaša i 10 ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Na ostalim sektorima bez promjena.

7. XI. 1943 god. na Pelješcu neprijatelj preduzima opšti napad na naše položaje i ovladava sa Stražištem i Sv. Jurjem.⁶ Neprijatelj je u tim borbama imao nepoznat broj gubitaka, dok na našoj strani bilo je oko 30 izbačenih iz stroja.

Na položajima Mosorskog odreda neprijatelj zauzima Gata, Donji Dolac i Dubravu. Neprijateljski gubitci 50—60 izbačenih iz stroja i 1 tenk uništen. Na našoj strani bilo je 3 mrtva i 10 ranjenih drugova. Kod ostalih jedinica bez promjena.

8. XI. 1943 god. naše jedinice na Pelješcu preduzimlju protivnapad i povraćaju Sv. Juraj, Kunu i Stražište.⁷ Na bojištu je nađeno- 17 mrtvih neprijateljskih vojnika, dok su 3 Nijemca zarobljena. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Na sektoru Mosorskog odreda neprijatelj zauzima položaje na Mosoru, zatim Trnbusi i Zvečanje. Na tom sektoru neprijatelj po spajanju sa Omiškim garnizonom u 4 kolone nadire u pravcu Mosorskog odreda.⁸ Istovremeno neprijatelj od Trilja nadire u pravcu Blata. Neprijateljske snage na tim pravcima bile su jake do 3.000 vojnika sa većim brojem motorizacije i topova.

IX brigada XX divizije sa Brača prebacuje se u Baške Vode i njene snage upućuju se u pravcu Žadvarja i Rogoznice.

Neprijateljske snage iz pravca Čiste i Lovreča sa tenkovima prodiru u Šestanovac.⁹

Neprijatelj ponovo pokušava da se probije Rimskim Putem za Lovreč i Zagvozd, ali jedinice Imotskog odreda, potpomognute sa jednim bataljonom XI brigade, odbijaju neprijatelja, noseći mu gubitke. Tom prilikom je uništen jedan neprijateljski kamion i ubijeno 12 neprijateljskih vojnika.

9. XI. 1943 god. na Pelješcu nije bilo promjena.¹⁰

Snage Mosorskog odreda pod jačim pritiskom neprijatelja prelaze rijeku Cetinu, zauzimajući položaje između Šlimena i Pavića mosta.

Tog dana stižu pojačanja Mosorskom odredu od jednog bataljona IX brigade i neprijatelju se nanose osjetni gubitci. Broj neprijateljskih žrtava nam je nepoznat, a na našoj strani je bilo oko 25 mrtvih i ranjenih.

Neprijatelj iz Šestanovca sa motorizacijom kreće u pravcu Zadvarja, gdje ga jedinice IX brigade dočekuju i, nanijevši mu

⁸ Vidi dok. br. 180.

⁷ Vidi dok. br. 183.

⁸ Vidi dok. br. 183.

⁹ Vidi dok. br. 186.

¹⁰ Vidi dok. br. 184.

priličan broj gubitaka, zadržavaju.¹¹ U takvoj situaciji posl r smo jedan bataljon XI brigade da preko Grabovca i 2-eževi ' napadne u bok neprijateljskih snaga na prostoru Šestanova° — Zadvarje. Manevar ovog bataljona nije se osjetio, jer je n_e C prijatelj preduhitrio ovaj bataljon, i sa jednom kolonom krenuo u pravcu Grabovca, gdje se je ovaj bataljon sa njom sukobio

10. XI. 1943 god. Koncentracijom neprijateljskih snaga na prostoru Lovreč — Studenci — Cista — Šestanovac — Za-dvarje, kao i prodiranje od Omiša i Cetine u pravcu Zadvarja i Dubaca, a zatim osamnaestodnevne danonoćne borbe na Pe-lješcu,¹² bili su razlog što smo zatražili od Štaba korpusa da se I brigada sa Pelješca prebaci u Podgoru radi intervencije u pravcu Biokova.

Jedinice Mosorskog odreda i IX brigade, i pored najjačeg zalaganja da održe položaje Slime — Pavića most i selo Kučiće ostali su bez uspjeha, jer je neprijatelj vršio jake artiljerijske i minobacačke pripreme, nanoseći našim jedinicama osjetne gubitke, što je prouzrokovalo i demoralizaciju IX brigade i Mosorskog odreda. Tom prilikom naši su imali preko 70 izba-čenih iz stroja. Na neprijateljskoj strani bilo je oko 60 izba-čenih iz stroja.

11. XI. 1943 god. I i XIII brigada evakušu Pelješac. I se prebacuje u Podgoru a XIII organizuje odbranu Korčule. Izvlačenje naših snaga sa Pelješca izvršilo se je noću bez znanja neprijatelja.

Mosorski odred i IX brigada vode ogorčene borbe na Dubcima i kod Rogoznice. Tom prilikom uništena su 2 nepri-jateljska tenka, ubijeno 60 neprijateljskih vojnika, dok je na našoj strani bilo 30 izbačenih iz stroja. Neprijatelj upada u Zadvarje¹³ i sa jednom kolonom od Zeževice zapadnim grebe-nima Biokova bočno napada dijelove IX brigade, tako da su ovi bili primorani da se povlače.

Iz Imotskog neprijatelj sa jačim snagama preko Runovića i Rimskim Putem pokušava odbaciti Imotski odred i bataljon XI brigade, ali ga naše snage u upornim borbama, nanoseći mu osjetne gubitke, vraćaju.

12. XI. 1943 god. Jače nadiranje neprijateljskih snaga na Dubce i Bliščevicu, naše jedinice (IX brigade i Mosorskog od-

¹¹ Vidi dok. br. 186.

¹² Napad na Pelješac počeo je 23 listopada. U njemu učestvuje borbena grupa Sedme SS divizije »Prinz Eugen« sastava: Treći bataljon Trinaestog puka, Prvi bataljon Četrnaestog puka sa pukovškim dijelo-vima i dijelovima 750 puka 118 divizije i Treći divizion Sedmog artilje-riskog puka. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 168, 231, 232 i dok. br. 3/2a — k. 72 A, 4/2 — k. 72, 31/10 i 36/20a u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹³ Vidi dok. br. 187.

reda) nisu mogle zaustaviti, već naprotiv bile su primorane na odstupanje¹⁴ u pravcu Baška Voda. U takvoj situaciji mi smo naredili IX brigadi da se rokira preko Biokova u pravcu Zagvozda, ali neprijatelj je u tome izmanevrisao. Forsirali smo odmah prebacivanje I brigade u pravcu Zagvozda i stvorili plan za zajedničku akciju I i XI brigade u pravcu Grabovca i Zadržarja radi olakšanja situacije na frontu IX i Mosorskog odreda. Tog istog dana neprijatelj prodire od Grabovca u pravcu Zagvozda, odbacujući bataljon XI i bataljon I brigade sa položaja Stara Gora — Orljača — Medov Dolac — Velenjak. Neprijatelj također od Imotskog preko Poljica i Krivog Dola sa jačim snagama odbacuje snage Imotskog odreda, pokušavajući da prođe u Zagvozd. Toga dana na neprijateljskoj strani bilo je oko 100 izbačenih iz stroja, dok na našoj strani je bilo 40 boraca izbačenih iz stroja.

Snage Mosorskog odreda i IX brigade vode borbu sa neprijateljem u visini Baška Voda.

13. XI. 1943 god. Na Pelješcu neprijateljske snage stigle su do Orebića i Gornje Vrućice.¹⁵ XIII brigada svoje predstražarske dijelove držala je na samom Pelješcu.

Usljed velikih gubitaka kod Mosorskog odreda odlučili smo da istog prebacimo u Podgoru, gdje da ga sredimo i tako sređena prebacimo u pravcu Vrgorca. Isto tako i 2 bataljon IX brigade prebacili smo u Podgoru radi sređivanja istih, dok 2 bataljona iste brigade ostavili smo i dalje da zatvaraju pravac Baška Voda ka Makarskoj, zajedno sa Makarskim odredom.

Na prostoriju Kozica — Zagvozd već je bila prebačena cijela I brigada, a njena 2 bataljona već su se nalazili u borbi kod Zagvozda¹⁶ i Poljica, zajedno sa Imotskim odredom i bataljonom XI brigade. Toga dana vodili su se žestoki bojevi i naše snage su pod jačim pritiskom neprijatelja, čije su snage od Grabovca bile u jačini 1000 vojnika, sa oko 20 tenkova i 15 topova, bile odbačene na položaje Turija — Krstacije. U tim borbama neprijateljski gubitci su nam nepoznati, a naši su 10 mrtvih i 25 ranjenih.

14. XI. 1943 god. Pošto smo sredili Mosorski odred i od 4 bataljona formirali 3, odmah smo ga prebacili na prostoriju Kozica — Vrgorac, s tim da jedan bataljon drži opsadu Vrgorca i smijeni bataljon XI brigade, a jedan bataljon također smijeni bataljon XI brigade sa Kitica kod Slivna. To zbog toga što smo imali namjeru potpuno osloboditi XI brigadu i od I i XI brigade, zajedno sa Imotskim odredom, formirati udarnu grupu za

¹⁴ Vidi dok. br. 188 i 189.

¹⁵ Vidi dok. br. 189

¹⁶ Vidi dok. br. 189.

probijanje u pravcu Aržana i otvaranje puta za izvlačenje ostalih jedinica. Neprijatelj je sistematski vršio koncentraciju svojih snaga, u Vrgorcu dovlačio 1000 vojnika sa motorizacijom topovima i tenkovima, pojačao garnizone u Imotskom, Ljubuškom, Vitini, Ploča.¹⁷ Sa tako formiranom grupom, tj. I, XI [Imotskim odredom preduzeli smo noćni napad na neprijateljske položaje, u čemu nismo mogli uspjeti, jer je neprijatelj uporno i žilavo branio svoje položaje.

15. XI. 1943 god. nastavlja se uporna borba sa neprijateljskim snagama, koje su nadirale u jačim kolonama od pravca Zagvozda ka Turiji; od pravca Poljica također ka Turiji; od Zagvozda ka Sv. Jurju na grebenu Biokova; od Slivna ka Kozici; od Vrgorca ka Kozici, Kljenku, Kokorićima i Zivogošću od Baške Vode ka Makarskoj. Nalazeći se u takvoj situaciji sa jedinicama, koje su u višednevnim borbama pretrpjele priličan broj gubitaka i sa jedinicama vrlo mladim, nismo bili u mogućnosti probiti neprijateljski obruč u pravcu Aržana, **odnosno** u pravcu Posušja. Jedini izlaz u takvoj situaciji bio je izvlačenje naših snaga iz nametnutog obruča od strane neprijatelja, na otoke. Neprijatelj je ubrzo odbacio naše snage, koje su držale Biokovo i zagrozio našoj odstupnici preko Staze. Isto tako ubrzo je odbacio snage IX brigade i Makarskog odreda sa Velikog Brda i Krvavice, te se spojio sa Makarskim garnizonom. Istoga dana rokirali smo jedan bataljon I dalmatinske brigade na Stazi radi zaštite naše odstupnice. Svim ostalim jedinicama naređeno je da po cijenu svih žrtava spriječe neprijateljsko nadiranje, dok se ne stvore mogućnosti za prebacivanje na otoke.

16. XI. 1943 god. izvršene su sve pripreme za dovlačenje brodova radi prebacivanja naših snaga. Određena su 3 mjesta ukrcavanja: Podgora, Drašnice i Igrane, kao i mjesta iskrcavanja: Sućuraj, Bristova, Vrbovska i Sumartin.

Toga dana naše jedinice vodile su uporne borbe sa neprijateljem i uspjele istoga da zadrže do 4 sata poslije podne. Od tog vremena naše jedinice počele su pod borbom da se izvlače u određenim pravcima kao određenim mjestima ukrcavanja. Neprijatelj je ustopice pratio naše odstupanje i tukao mjesta ukrcavanja sa bacačima. Od dijelova XI brigade i ostalih odreda stvorili smo mostobran i prvo smo prebacili I, IX i Morski odred, a zatim počeli sa prebacivanjem i ostalih jedinica. Zajedno sa ljudstvom prebacili smo i svo pješadijsko naoružanje, kao i 3 topa. Ostalo nismo mogli prebaciti zbog toga što nismo imali na raspoloženje dovoljan broj brodova kao i zbog toga, što nas je neprijatelj omeo da nesmetano možemo se

⁴Vidi dok. br. 122 i 123.

prebacivati. Čak štaviše, desilo se da jedan dio brodova, koji je bio upućen za naše prebacivanje, nije stigao usljed nevrmena, koje je te noći vladalo.

Sa prebacivanjem svili jedinica završili' smo 17. u 8 časova.

Od jedinica na terenu smo ostavili jednu četu Neretvanskog odreda, jačine 60 boraca, dok 2 čete Makarskog odreda, koje su bile određene da ostanu, bez ičijeg naređenja su se povukle sa ostalim našim dijelovima na otoke. Štab Makarskog odreda uzeli smo na odgovornost za neizvršenje naređenja.

Po prebacivanju jedinica na otoke odmah, smo pristupili organizaciji odbrane otoka, tj. XII brigadu rasporedili na Brač i Šoltu, XI na Hvar, a XIII na Korčulu i Mljet. Jedan bataljon¹⁸ XI brigade rasporedili smo na Vis. Od Neretvanskog i Imotskog odreda formirali smo jedan bataljon i stavili ga u sastav XI brigade, dok smo jednu četu Makarskog odreda dali I brigadi, a ostale dvije čete ponovo prebacili na Biokovo.

Mosorski odred smo ostavili neraspoređen i istog sredili i pripremili za prebacivanje na Mosor. Njegovo prebacivanje je još u toku. Sve su pripreme za to izvršene.

IX brigadu smo prebacili na Šoltu, odakle će ista se prebaciti između Trilja i Rogoznice ka određenoj prostoriji, ulazeći u sastav svoje divizije.¹⁹ Tu smo brigadu također popunili sa nešto boraca.

I brigada dosada se nalazi na odmoru i istu smo popunili sa određenim brojem ljudstva. Nju smo predvidjeli kao stratejsku rezervu za odbranu otoka.

Po našem dolasku na otoke saglasili smo se sa Štabom mornarice da se formira Operativni štab za odbranu otoka,²⁰ sastavljen od Štaba mornarice i Štaba naše divizije, kao i da se formiraju operativni štabovi za pojedine otoke, koji bi bili sastavljeni od komandanta brigade, političkog komesara brigade i jednog člana odreda, odnosno sektora.

Odmah su izdata uputstva za fortifikacijsko uređenje odbrane i na tom polju radi se ubrzanim tempom.

Znajući da se odbrana otoka najbolje postiže dejstvom jedinica na kopnu, to smo preduzeli sve mjere za ispitivanje mogućnosti prebacivanja jedinica na kopno. Mi smo otpočeli sa prebacivanjem prvo odredskih snaga, a u planu imamo i

¹⁸ Odnosi se na Drugi bataljon.

¹⁹ Prebacivanje ove brigade na kopno radi ulaska u sastav Dvadesete divizije počelo je 1. prosinca 1943. god. na području Trogir — Marina. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Dvadesete divizije Štabu Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 18. prosinca 1943. godine.

²⁰ Vidi dok. br. 34—1/6, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

prebacivanje većih dijelova, tj. brigade.²¹ Ovo naravno zavisno od razvoja situacije na kopnu.

U cjelokupnim akcijama na Pelješcu naši borci izbacili su preko 500 neprijateljskih vojnika iz stroja, dok na našoj strani bilo je izbačeno oko 230 boraca, među kojima je bilo 45 mrtvih.²²

U borbama na kopnu izbačeno je preko 400 neprijateljskih vojnika i uništeno 4 tenka i dva kamiona. Na našoj strani bilo je 80 mrtvih i oko 170 ranjenih i nestalih.

Ukupni gubitci neprijatelja u ovim borbama bili su oko 1000 izbačenih iz stroja, 4 uništena tenka, 2 kamiona, zaplijenjena 3 bacača mina, 10 šaraca. Na našoj strani ukupni broj gubitaka bio je oko 450, među kojima računamo i dezertere kojih je bilo oko 50.

Jedinice XIII brigade u zajedničkim borbama sa I dal. brigadom u prvim danima ukazivali su vrlo slabu borbenost, dok poslednjih dana ta borbenost počela se uzdizati. Blagodareći tome okršaju boraca XIII brigade sada se uspelo da se forsira političkim radom borbeni duh i disciplina kod te brigade. Prilikom obilaženja Korčule od strane komandanta ove divizije kod te brigade rad na vojničkom polju zadovoljava. U istoj brigadi poduzete su sve mjere za suzbijanje pete kolone tako da u jedinicama nema zasada nijedne pojave u tom smislu. Sa Korčulom uspostavili smo i radiovezu.

Ostale naše jedinice, koje su djelovale na obali, prilično su se pokazale, a naročito Mosorski odred. Stvarno je da je isti imao najviše gubitaka, te dezerterstvo i rasipanje istog Odreda je dosta razumljivo. Kod svih jedinica na otocima pojačan je vojnički i politički rad. Budući da će drug Milić²³ doći ovamo pojedine detalje i razmimoilaženja koja su iskrsla između vas i ovoga Štaba ćemo na licu mjesta i riješiti.

O svim ostalim novostima izvještavaćemo i izvijestili smo taj Štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vojin Popović

Načelnik:
Farmač Stanko

Komandant, major:
Nik.²⁴ V. Martinović

²¹ Brigade Dvadeset Šeste divizije ostale su i dalje na otocima. Vidi dok. br. 34—1/6 k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

²² Vidi dok. br. 192.

²³ Maks Bace, tada načelnik Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije

²⁴ Niko

**NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 28 STU-
DENOG 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA DA NA-
PADAJU NEPRIJATELJA NA KOMUNIKACIJAMA: GOSPIĆ
— KARLOBAG, GOSPIĆ — GRACAC I BIHAĆ — LAPAC¹**

OPERATIVNI ŠTAB
ZA LIKU
28. XI. 1943 g.

**ŠTABU II I IV BRIGADE XIII DIVIZIJE I ŠTABU
LIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA**

Neprijatelj saobraća sa cestom Gospić — Karlobag, Go-
spić — Gračac — Dalmacija i Dalmacija — Lapac — Bihać.²
Neprijatelj svoje transporte vrlo slabo osigurava a često puta
i nikako; svakako uslijed slabe aktivnosti s naše strane.

Poboljšanjem atmosferskih prilika pruža nam se moguć-
nost i postavlja se pred nas kao zadatak da neprijatelja napa-
damo, uznemiravamo i ometamo njegov saobraćaj.

U vezi prednjega

NAREĐUJEMO:

1) IV Brigada XIII Divizije u čijem se sastavu i dalje
nalazi III Bataljon II Brigade vršiti će sa svojim dijelovima
koji se nalaze na sektoru Barlete — Vrebac pritisak na nepri-
jatelja, koji saobraća cestom Gospić — Gračac: a) u vidu
prepada na neprijateljske osiguravajuće dijelove, b) neprija-
teljske transporte, c) neprijateljske patrola itd.³ Ove akcije
vršiti sa jačim odjeljenjima u čiji sastav uvijek odrediti neko-
liko automatskih oruđa, vodovima, četama itd. Ovo svakako
činiti na osnovu prikupljenih podataka od oficirskih patrola,
koristiti za to najpovoljnije momente i vrijeme. Zato jedinice
držati na okupu u blizini komunikacije sa kojom neprijatelj
saobraća u tajnosti, a patrola (tajne izviđačke patrola) isturati
što bliže prema neprijatelju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 34/1, k. 420.

² Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu
četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 30 prosinca 1943 god. i dok. br.
22/2—4, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Vidi dok. br. 164 i tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba
za Liku Štabu četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 8 prosinca 1943
godine.

Sa dijelovima koji se nalaze na odsjeku Budak, Mušaluk i Klanac također biti aktivniji, tj. sa jačim patrolama **privlačiti** se što bliže neprijateljskim položajima, sačekati 'neprijateljske dijelove u pokretu za vrijeme smjene itd. i na njega **otvarati** vatru.

2) II Brigada otpočeti će također sa jačom aktivnošću sa prepadima i zasjedama na neprijateljskoj komunikaciji Gospić — Gračac, sa jugozapadne strane sa dijelovima koji se nalaze na sektoru Čitluk — Počitelj — Medak, a također uznemiravati neprijatelja i na odsjeku Rizvanuša — Brušane, aktivirajući bataljon koji se nalazi na sektoru Divoselo.

3) Lički partizanski odred prikupiti će svoje jedinice i koncentrisati na jedno mjesto odakle bi mogao vršiti veće akcije na neprijateljske transportne kolone i osiguranja.⁴ Ovo mjesto svakako izabrati koje će biti najbliže i najpodesnije neprijateljskoj saobraćajnoj komunikaciji.⁵ Ne zaboraviti sa manjim patrolama kontrolisati i one pravce koje bi neprijatelj eventualno koristio za ispade radi pljačke i drugih svojih ciljeva. Svakako biti će najvažnije dobro organizirati informativnu službu, a sopstvene oficirske patrole upućivati prema neprijatelju preko kojih na vrijeme otkrivati neprijateljske namjere, koncentracije, pravce ispada i nailazak kolona, na osnovu čega donositi i zasnivati odluke za vršenje akcija.

Voditi računa na svim odsjecima, ukoliko iskrasne povoljan momenat za neku veću akciju, u kom slučaju hitno izvještavati ovaj štab kako bi se moglo pravovremeno angažovati dovoljno raspoložive snage i sredstva za izvršenje takve akcije.

Aktivirajući naše jedinice podići ćemo kod istih moral i ofanzivni duh, i jednovremeno nanositi neprijatelju gubitke i smetnju u saobraćaju.

Kako je to ranije naređeno poslije svake i najmanje akcije dostavljati operativni izvještaj, koji mora biti realan i vjerna slika manevra u jednoj akciji, bez ikakvih zaobilaženja i uljepšavanja.

Vezu koristiti gdje je god to moguće telefonsku, a gdje to nije moguće (kao, naprimjer kod II Brigade) koristiti releje i kurire, a u hitnim slučajevima i depešom od najbliže telefonske stanice.

Isto tako redovito izvještavati ovaj štab o svima zapažanjima kod neprijatelja svaki dan, >a u vanrednim slučajevima koliko puta to bude potrebno.

⁴ Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 29 prosinca 1943 godine.

⁵ Odnosi se na komunikaciju Bihać — Lapac.

Štab IV Brigade nastojati će što pre sastaviti telefonsku liniju na sektoru Vrebcu sa telefonskom linijom koja se podiže od Mogorića prema Vrebcu.

Prijem ovoga naređenja potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
S.⁶ Opsenica

Komandant, major:
Pet.⁷ Kleut

BR. 154

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 28 STUDE- NOG 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT- SKE O NAPADU NA HRASTOVICU I BORBAMA NA LINIJI PETRINJA — GORA¹

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
28. XI. 43 godine. —

Dostavlja operativni izvještaj —

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Za vrijeme operacija koje je izvodila III brigada na neprijateljsku posadu u Hrastovici² učestvovao je i naš jedan bataljon kao bočno obezbjeđenje prema Petrinji. Položaj je držan na liniji Cepeliš — kota 286 — k. 155. Tokom 25 ovog mjeseca neprijatelj nije nastupao prema našim položajima sa pravca Petrinje.

Kako posada u Hrastovici tokom 25 nije bila likvidirana to se napad produžio i dalje, te je i naš bataljon ostao i dalje na istom položaju.

⁶ Stevo

⁷ Petar

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 53/2, k. 831.

² Opširnije o rezultatima napada na Hrastovicu vidi dok. br. 156, 199 i 200.

26 ovog mjeseca krenuo je neprijatelj sa manjim snagam iz Petrinje prema našim položajima.³ Naši su otvorili na njih vatru i prisilili ih da se povrate natrag u Petrinju.

Po likvidaciji posade u Hrastovici povukao se i naš bataljon u selo Pecki na odmaranje.

Ratni plijen: Nije bilo.

Gubitci neprijatelja: 9 mrtvih.

Sopstveni gubitci: 1 ranjen (komandir II čete I bat.) potporučnik drug Kolundžija Sava.

Utrošak municije: 570 metaka. —

Kritički osvrt: Položaj je držan pravilno, borci su se držali dobro.

Dne 27 ovog mjeseca držao je naš II bataljon položaj na liniji k. 226 — selo Župić uz cestu Gora — Petrinja sa zadatkom da potuče, ukoliko se ukaže prilika, neprijatelja ako se bude kretao cestom. Oko 12 časova naišlo je sa pravca Petrinje oko 200 neprijateljskih konjanika.⁴ Kad je glavnina konjice, odnosno začelje prešlo preko mosta u selu Župić naši su otvorili na njih vatru i raspršili su konjicu. Odmah iza njih nastupalo je sa pravca Petrinje oko 200 njemačkih pješaka koji su se odmah razvili u strijelce i krenuli prema položaju našeg bataljona. Istodobno neprijateljska posada iz Gore krenula je prema koti 226 i prema našim položajima. Uslijed toga bataljon se nakon jače borbe povukao prema selu Strašniku. Neprijatelj je napredovao i dalje i ovladao gornjim dijelom sela Strašnik, odakle se, kad se spustio mrak, povukao prema Gori.

Ratni plijen: 4 jahaća konja sa sedlima.

Gubitci neprijatelja: 25 mrtvih i veći broj ranjenih i 10 mrtvih konja.

Sopstveni gubitci: 2 mrtva, 4 ranjena (imena dostavit ćemo naknadno).

Utrošak municije: 2200 metaka.

Kritički osvrt: Na konjicu je vatra otvorena pravovremeno i da nije došla pješadija sa pravca Petrinje, i pravca Gore bilo bi potučeno mnogo više konjanika, a i plijen bi bio pokupljen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Zamj. komandanta-kapetan,

³ Vidi dok. br. 201.

⁴ Iz sastava Prve Kozačke konjičke divizije. Podatak iz arhive Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 51/13—1, k. 158.

BR. 155

**ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE
DIVIZIJE OD 28 STUDENOG 1943 GOD. PODREDENIM JE-
DINICAMA DA NAPADAJU NEPRIJATELJA I ONEMOGUĆE
SAOBRAĆAJ NA KOMUNIKACIJAMA GOSPIĆ — GRACAC
I GOSPIĆ — RADUC — OBROVAC¹**

ŠTAB
II BRIGADE ~~XII~~ DIVIZIJE NOVH
Broj: /43.
Dne 28. XI. 1943 godine
u 9 časova.

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Novigrad 1 : 100.000)

Kako je neprijatelj počeo saobraćati cestom Gospić — Gračac i Gospić •— Raduč — Obrovac, to je najveće od važnosti da mu se na toj komunikaciji zadavaju neprestani udarci i da mu se onemogući upotreba te komunikacije.² Zbog toga glavnina naše Brigade koncentrisati će se na prostoru Počitelj, selo Kukljic, sa zadatkom vršenja pritiska na taj sektor.

N a r e đ u j e m o :

I bataljon: postaviti će se na prostoru Veliki Kraj i jednom četom u Divoselu, sa zadatkom obezbjeđenja tih sela od neprijateljskog nadiranja. Bataljon će sa stalnim zasjedama ometati neprijatelja na komunikaciji Gospić — Karlobag u cilju uništavanja njegove žive snage. Također će kontrolisati promet na toj cesti i o tome izvještavati redovno Štab Brigade. Ukoliko neprijatelj napusti osiguranje ceste odmah će pomoću civila istu onesposobiti za promet.

III bataljon: koncentrisati će se sa svim svojim snagama na prostoru sela Kukljic — Vedrine —• Križajica, sa zadatkom djelovanja na komunikaciji Medak — Raduč.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 23/1, k. 920.

² Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 8 prosinca 1943 godine.

IV bataljon: koncentrisati će se sa svoje dvije čete i mitralje-
skom na prostoru sela Vitasi i Pavlice, a sa jednom
četom u selu Uzelci (gdje je do sada bila četa III
bataljona). Ta četa ima u zadatku zatvoriti pravac
Ribnik — Počitelj. Snage tog 'bataljona, koje se
nalaze u Pavlici i Vitasima, kontrolisati će prelaze
preko rijeke Like u pravcu Metka i djelovati na
komunikaciji Medak — Raduč.

Prateća četa: smjestiti će svoj protivtenkovski vod u selu Prera-
dovi. Vod bacača postaviti će sa potrebnim brojem
mina u selo 1 km. zapadno od Kukljica ispod Ve-
lebita, gdje će postaviti bacače za gađanje i uzeti
elemente za kotu 697, za Bogunicu (kota 706) i
cestu između tih dviju kota.

četa za vezu: postaviti će telefonsku vezu između Štaba Bri-
gade, IV bataljona, III bataljona i voda bacača.
Veza mora biti uspostavljena danas do 12 časova.

Primjedba: IV i III bataljon moraju tačno osmatrati pokrete
neprijatelja na cesti Gospić — Gračac i o tome
redovno izvještavati Štab Brigade. III bataljon
ispitati će i jačinu, te na pružanje neprijateljskih
snaga na odsjeku od Raduča do Metka.

Ovako izvršena koncentracija jedinica mora biti do
16 časova, i o tome će svaki bataljon izvjestiti.

Štab Brigade: biti će u selu Preradovi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
S.O.

Komandant-major:
Viktor Bubanj

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 29. STUDENOG 1943
OD ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBAMA NA LINIJI GLINA — PETRINJA I NAPADU
NA HRASTOVICU¹**

ŠTAB VIII DIVIZIJE N. O. V.
JUGOSLAVIJE

Op. Broj: 79/1943.
29. XI. 1943 g.

Operativni izveštaj o
operacijama na sek-
toru Glina — Petrinja

ŠTABU IV KORPUSA N. O. V. J.

U vezi sa predstojećim operacijama naše divizije na sek-
toru Pokuplje — Zumberak 12. ov. mj. naša I Brigada izbila je
na sektor s. Bučica — s. Taborište. Na toj prostoriji brigada se
odmarala i sređivala za predstojeće operacije.

U međuvremenu dobiveni su podatci da neprijatelj na-
mjerava napustiti Glinu. U vezi toga naredeno je 17. ov. mj. I
Brigadi da se približi što više samome mjestu i da u slučaju
povlačenja neprijatelja istoga tuče.

Za izvršenje gornjeg zadatka brigada je posjela položaje
Viduševac — Dvorište — Hađer, dok je dva bataljona pre-
bacila na sektor oko Graberja.

Ovoj brigadi bio je pridodat i divizion artiljerije koji je
bio plasiran na položajima odaklen mogu tući samo mjesto
Glinu kao i komunikaciju Glina — Petrinja.

Na dan 17. ov. mj. dva bataljona koja su se nalazila u
zasjedi na cesti kod s. Graberja dočekala su jednu neprija-
teljsku kolonu² i zapalila dva neprijateljska kamiona, a 6 ka-
miona oštetili. Ubijmo je 30 neprijateljskih vojnika, a 20 je
ranjeno.

Na dan 19. ov. mj. jedan bataljon ojačan sa dva protukol-
ska topa, dva minobacača, 2 brdska topa na položajima kod
Hađera dočekao je u zasjedi jednu neprijateljsku kolonu koja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 10/3, k. 826 A.

² i ³ Iz sastava Trećeg SS pancir korpusa. Vidi dok. br. 158, 191
i 192.

se kretala od Gline ka Petrinji. Naše snage uništile su d neprijateljska kamiona, a 6 su oštetile. Neprijatelj je imao 30 mrtvih i 20 ranjenih.

Istoga dana dva bataljona koja su bila u zasjedi kod Graberja dočekala su jednu kolonu³ koja se kretala iz pravca Gore nanijevši joj gubitke od 40 mrtvih i 20 ranjenih.

21 ov.mj. jedna četa iste brigade u zajednici sa jednim bataljonom IV Brigade⁴ napali su na jednu neprijateljsku satniju koja je išla iz Gline u pravcu Prekope. Neprijatelj u ovom sukobu imao je 20 mrtvih i više ranjenih. Zarobljeno 6 živih vojnika, 3 mitraljeza (šarca), 3 šmajsera, i 3 pištolja. Sav plijen pripao je bataljonu VII Divizije.

Sve ove akcije koje je izvela I Brigada nisu dale najbolje rezultate tj. nije se mogao izvući plijen zbog toga što su zasjede bile jednostrane i što su uvijek intervenisali i tenkovi koji su se nalazili u Gori.

U vezi sa operacijama oko Gline 20 ov.mj. stigla je na sektor Gline i naša III Brigada i sa dva bataljona posjela položaje Pogledić — D. Selište, dok su dva bataljona bila u rezervi u s. G. Selište.

Brigada je dobila za zadatak da vrši što jači pritisak na Glinu da bi se izvidila situacija u Glini kao i da bi se, ukoliko situacija bude povoljna, upalo u Glinu.⁵ Međutim, neprijatelj je davao organizovan odpor i odbio je naše snage.

U ovom sukobu mi smo imali 3 mrtva i 8 ranjenih boraca.

22. ov.mj. naša divizija dobila je za zadatak da u operacijama oko Gline ima da zatvori pravac Petrinja — Glina i da VII Diviziji osigura nesmetani napad na samo uporište.⁶ U vezi toga naredjenja naša divizija izvršila je pokret i izbila na položaje sa sljedećim rasporedom: I Brigada s. Graberje — Crkovička — Prkovića brdo, sa zadatkom da zatvori pravac Gora — Glina i da izvrši napad na neprijateljsko uporište u Gori.

II Brigada posjela je položaj Kletište — kota 226 — Jelačićev spomenik, sa zadatkom da zatvori pravac Petrinja — Gora.

III Brigada posjela je položaje Vučnjak (370) — Cepeliš (k. 415) — Tješnjak — s. Klinac, sa zadatkom da zatvori pravac Petrinja — Hrastovica — Glina.

⁴ Riječ je o Četvrtoj NO brigadi Sedme udarne divizije. Vidi dok. br. 110.

⁵ Napad na Glinu počeo je 23 studenog 1943 god., a izvele su ga jedinice Sedme udarne divizije. Vidi dok. br. 150.

⁶ Štab Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije izdao je divizijama zapovijest za napad na Glinu 23 studenog. Vidi dok. br. 114.

III Brigada posjela je određene položaje još u toku noći 22/23, II Brigada krenula je na određene položaje 23-eg ov. mj. u 6 časova, dok je I Brigada krenula tek 23-eg.ov.mj. u 15 časova, zbog toga što nije dobila na vrijeme naređenje.

Dijelovi II Brigade prilikom svoga izlaska na položaj kod Jelačićevog spomenika sukobile su se na cesti sa neprijateljskim snagama koje su nailazile od Gore. Nakon kraće borbe neprijatelj je odbačen ka Gori i naše snage zauzele su određene položaje.

Nakon toga naišla su od pravca Gore dva tenka sa jednom četom pješadije. Naše snage dočekale su neprijatelja i odbacile ga nazad u Goru.

Oko 14 časova istoga dana naišla je od pravca Petrinje jedna motorizovana kolona jačine od oko 30 motornih vozila i uspjela je da se uz zaštitu tenkova a i posade iz Gore koja je ovladala kotom 226 probije u Goru.⁷ Poslije toga neprijatelj nije prolazio cestom Petrinja — Gora, već je patrolirao tenkovima između Gore i s. Župić.

24 ov.mj. prije podne neprijatelj nije prolazio cestom Petrinja — Gora već je minobacačima i artiljerijom tukao položaje naših snaga.

Oko 15 časova naišao je jedan luksuzni auto sa pravca Petrinje i zaustavio se u selu Župić. U autu su se vozili neki nadzornici cesta, koji su, kad su saznali za našu zasjedu, pobjegli prema Petrinji. Naši su zapalili auto.

Poslije ovoga naišlo je sa pravca Petrinje 5 kamiona sa 2 tenka na koje su naši otvorili vatru. Kamioni su pod zaštitom tenka uspjeli da pobjegnu nazad za Petrinju. Jedan kamion je oštećen a neprijatelju su naneseni gubitci.

Na ovom sektoru neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Mi smo imali 3 mrtva i 12 ranjenih.

Zarobljen je jedan domobran i zaplijenjeno 6 pari gumenih opanaka.

Utrošeno je 2150 metaka i 20 mina za teški bacač.

Zasjede na ovom sektoru nisu uspjele u potpunosti jer su naše snage, koje su se nalazile sjeverno od komunikacije, bile neaktivne. Pored toga jedinice su se osjećale dosta ugrožene jer je neprijatelj dejstvovao i od Petrinje i od Gore.

24 ov.mj. u 15 časova, s Obzirom da je napad VII Divizije na Glinu neuspjio, po naređenju Štaba korpusa izvršeno je pregrupisanje naših snaga. II Brigada povukla je tri bataljona sa položaja u rezervu u s. Pecki.

⁴ Vidi dok. br.122i123.

U cilju vezivanja neprijateljskih snaga u Petrinji naše snage preduzele su 25. ov.mj. napad na neprijateljsko **uporište** u Hrastovici.⁸ Jačina neprijatelja u Hrastovici bila je jedna četa Nijemaca naoružana sa dva teška bacača i oko 10 puško-mitraljeza. Uporište je bilo utvrđeno. Pored toga na mostu na Petrinjici bilo je 26 domobrana.

Od naših snaga u ovoj -akciji učestvovala je naša III Brigada sa jednim bataljonom II Brigade, te dva brdska topa 65 mm. —

Sam napad na neprijateljsko uporište vršila je III Brigada, dok je bataljon II Brigade bio na osiguranju prema Petrinji.

Napad na neprijatelja počeo je 25. ov.mj. u 5 časova. Naše snage pod zaštitom mraka privukle su se na polazne položaje. Kada je svanulo krenuli su bataljoni pod zaštitom artiljerijske i minobacačke vatre u napad na neprijatelja. Prvi napad na neprijatelja nije uspio i naše snage zadržale su se na polaznim položajima.

U 9 časova počeo je da tuče naše položaje neprijatelj artiljeriskom vatrom iz Petrinje.

U 10.20 časova izvršena je ponovo artiljeriska i bacačka priprema i jedinice su ponovo krenule u napad. Jedan bataljon uspio je odmah da zauzme neprijateljsko uporište na mostu i da sruši most na Petrinjici. Ostale snage zauzele su prve bunkere i odpočeli sa čišćenjem sela. U 14 časova neprijatelj pokušava sa izvjesnim snagama da se probije za Petrinju. Uspjelo je petnaestorici da umaknu, dok ih je isto toliko ostalo mrtvih na livadama.

Neprijatelj se sada bio skoncentrisao uglavnom u dvije kuće, gdje se utvrdio za odbranu.

U 16.20 časova jedan naš vod uspio je da Se privuče jednoj od gore navedenih kuća-i da ubaci jedan kilogram eksploziva u podrum iste kuće. Od nastale eksplozije kuća se zapalila i neprijatelj je u njoj izgorio. Unutra su izgorela 4 neprijateljska podoficira i 4 ranjena vojnika.

Napad na drugu kuću nije uspio i pored upotrebe artiljerije sa bliskog odstojanja. Isto tako nije se uspjelo kuću zapaliti sa benzinskim flašama.

Nakon ovog neuspjelog napada ostale su slabije snage da blokiraju samu kuću, dok je glavnina snaga povučena malo unazad na odmor.

Vršehe su pripreme da se u toku sutrašnjeg dana izvrši likvidacija istog uporišta.

⁸ Vidi dok. br. 154, 199 i 200.

26 ov.mj. oko 8 časova naišlo je od Petrinje 6 tenkova do mosta na rijeci Petrinjici. Naše su snage otvorile vatru na neprijatelja i neprijatelj se povukao odmah, ka Petrinji.⁹

Oko 13 časova nakon završenih pregovora neprijatelj se predao. Time je bilo likvidirano cijelo neprijateljsko uporište.

U ovoj akciji zadobiven je sljedeći ratni plijen: 2 t. bacača, 144 mine za t. bacač, 2 puškomitraljeza »Brno«, 8 mitr. (šaraca), 104 karabina, 25.000 pušcanih metaka, 20 pištolja, 12 šmajsera, 8 signalnih pištolja, 95 bombi ručnih, 1 radiostanica, 1 telefonska centrala, 5 poljskih telefona, 1 šivaća mašina, 100 kompletnih odijela, 150 kom. éebadi, 45 šatorskih krila, 6 polu-automatskih pušaka, 130 ranaca, 90 vojničkih torbica, 20 busola, 6 dvogleda, 1 bicikl, te ostale sitne spreme.

U borbi oko Hrastovice neprijatelj je imao sljedeće gubitke: 91 mrtvok i 16 ranjenih. Među ovima bilo je dva oficira i 4 podoficira, (4 podoficira i 4 vojnika izgorili su u jednoj kući). Zarobljeno je 33 njemačka vojnika i 26 domobrana.

Naši gubitci bili su: 18 mrtvih i 43 ranjena druga. Među poginulima nalaze se 2 komandira, 1 zamjenik komandira, 1 stari vodnik, 1 vodnik i 1 ml. vodnik, kao i 1 delegat.

Od municije utrošeno je u ovim borbama: 102 mine za t. bacač, 98 granata za protukolske topoVe, 20.411 pušcanih i mitraljeskih metaka, 52 ručne bombe i 56 mina za laki bacač.

Sama akcija uspjela je u potpunosti. Neprijatelj je poslije očajničke odbrane savladan. Međutim i pored uspjeha u akcijama se pokazalo dosta grešaka. Niži štabovi još uvijek ne rukuju svojim jedinicama. Još uvijek se ponavlja da komandiri mjesto da vode svoje čete idu naprijed kao jurišači i ginu. Ovo se'isto odnosi i na štabove bataljona, koji se podijele na čete i tako bataljon ostane bez rukovodstva.

Štab brigade isto tako griješio je u tome pravcu time što se većina Štaba bila rasturila po bataljonima i nije bilo čvrstoga centralizovanog rukovođenja samom akcijom. Pored toga Štab brigade kolebao se pri donošenju odluke za napad na posljednje neprijateljsko uporište.

Sama akcija pretstavlja za našu diviziju vrlo veliki uspjeh. Ovo je prva velika i značajna pobjeda nad njemačkim snagama. Moral kod boraca u borbi sa Njemcima znatno je porastao. Borci su došli do saznanja da se čvrstom i upornom borbom može uništiti i njemački vojnici.

27 ov.mj. jedan bataljon II Brigade koji je bio u zasjedi na cesti Gora — Petrinja dočekao je jednu neprijateljsku

⁴ Vidi dok. br. 122 i 123.

kolonu od 200 neprijateljskih konjanika i 200 pješaka,¹⁰ koja se kretala od Petrinje prema Gori.

Naše snage propustile su neprijateljsku predhodnicu i otvorile vatru na neprijateljsku glavninu. Konjica se na to naglo povukla, dok se pješadija razvila i počela podilaziti našim položajima. U isto vrijeme krenuo je neprijatelj iz Gore djelujući u bok našim snagama. Borba sa neprijateljem trajala je do kasno u noć i pod pritiskom jačeg neprijatelja naše snage povukle su se na prihvatne položaje.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 25 mrtvih i veći broj ranjenih. Ubijeno je 10 neprijateljskih konja.

Mi smo imali 2 mrtva i 4 ranjena.

Od municije utrošeno je 2.200 metaka.

Zasjeda nije u potpunosti uspjela zbog lošeg terena kao i zbog nadiranja neprijatelja iz Gore koji je onemogućio izvlačenje plijena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

i " " "

Polit. komessars:

M.¹¹ Šumonja

Komandant, p-pukovnik:

S.O.

(M.P.)¹²

¹⁰ Odnosi se na dijelove Prve kozačke konjičke divizije koji su 25 studenog stigli u Petrinju. Vidi dok. br. 200 u ovoj knjizi i dok. br. 42/13—1, k. 217 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

¹¹ Miloš

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 157

NAREDBA ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 29 STUĐENOG 1943 GOD. O FORMIRANJU I RADU ŠKOLE NIŽIH OFICIRA¹

N A R E D B A B R. 22.

ŠTABA XIII DIVIZIJE IV KORPUSA N.O.V.J. OD 29. XI. 1943 GOD.

U toku dvogodišnjih borbi najbolji dio našeg naroda iskazao je u vrijeme borbi svoje junaštvo i vojničku sposobnost. U ovim okršajima, svojim sposobnostima, izdvojili su se od ostalih junaka naši mladi rukovodioci i stavili njima na čelo. Kako mnogima od njih nedostaju potrebna teoretska znanja, a da bi se još više razvili i davali još bolje rezultate, odlučili smo da im pomognemo da steknu najpotrebnije osnovno znanje iz teorije. Na ovaj način kada njihovo junaštvo bude naoružano i potrebnom teorijom, koristiti će mnogo više našoj borbi, a sami stižu osnov za svoje dalje napredovanje i razvoj.

Osnivajući ovu školu.

N a r e đ u j e s e :

I. naziv: Škola nosi naziv: »Škola nižih oficira XIII divizije«.

II. Vrijeme trajanja:

Škola će trajati 30 dana, a počinje 1 decembra 1943 godine.

III. Nastavno osoblje:

Za upravnika škole i nastavnika iz pješadijskog egzercirnog pravila, topografije, nastave gađanja i partizanskih borbi određujem druga **Kovačić Armina**.

Za politkomesara druga **Marčelja Josipa**.

Za nastavnika iz ratne službe, fortifikacije i opisa naoružanja druga **Dujmović Vjekoslava**.

Za nastavnika iz službe veze druga **Matić Branka**.

IV. Nastavno gradivo:

Vrijeme trajanja obuke podijeljeno je na 26 dana sa 7 radnih sati i 4 dana sa 4 radna sata. Po predmetima gradivo je podjeljeno:

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/20, k. 1601 A.

Pješadisko egzercirno pravilo	59 radnih sati
Ratna služba	44
Politička nastava	26
Topografija	13
Služba veze	16
Fortifikacija	12
Naoružanje...	10
Partizanska borba	9
Nastava gađanja	6

U odnosu na obimnost pojedinih predmeta određeno je vrijeme više nego skromno, te se i nastavnici i službenici upoznaju da ga što temeljitije iskoriste. Nastavnici će se **truditi** da izradom reljefa u pijesku, minijaturnih fortif. objekata **itd.** olakšaju rad slušaocima, a za potrebne udžbenike i pomagala obraćati će se štabu divizije. —

Ukoliko je za opis naoružanja, službu veze itd. potrebno oružje ili kakav drugi materijal, obratiti se na dopunski bataljon ove divizije ili ma koju jedinicu koja je u blizini, a nije u borbi. Ove su mu dužne izići u susret molbi. —

Prilikom izučavanja pojedinih predmeta rukovoditi se težnjom da rad bude što više praktičan, a primjenjivati teoriju gdje je to moguće. —

V. Slušaoci:

Svi slušaoci bez obzira na čin i dužnost na kojoj su bili potpuno su jednaki i prema njima se ima jednako postupati.

Redanje na službe ima se vršiti po rednoj listi i pravilu službe.

Dužnost dežurnih, požarnih, stražara i redara propisati će upravnik škole. —

Nastavnici slušaoce oslovljavaju po činu, a slušaoci nastavnike sa »Druže upravniče« i »Druže nastavnice«. —

VI. Ocjenjivanje:

U toku cijele obuke imaju se slušaoci propitivati i sa njima se ima raditi, tako da se stekne pravilan sud o znanju i zauzumljivosti svakog pojedinog slušača. Po završenoj školi predviđena su dva dana za ispite na kojima treba da se stekne posljednji utisak o spremi i znanju svakog pojedinog slušača, i da se sa slušaocima ponovno pređe cijeli program. —

Po završenoj školi za svakog slušaoca imaju se popuniti karakteristike i što približnije opisne ocjene. —

VII. Ishrana:

Škola funkcionira kao osnovna jedinica i samostalno **se** snabdijeva pomoću svojeg ekonoma. Težiti da se slušaocima omoguće tri obroka dnevno. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:
Turkulin

Komandant, potpukovnik:
V.³ Kovačević

(M.P.⁴)

BR. 158

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 29 STUDE- NOG 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HR- VATSKE O BORBAMA NA LINIJI GLINA — PETRINJA OD 17 DO 28 STUDENOG¹

ŠTAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ
29. XI. 1943.

Predmet: Operativni izveštaj
dostavlja se. —

ŠTABU VIII DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

*Kratak opis
borbe*

17. XI. naš 2 bataljon koji se nalazio na odmoru u Velikoj Solni preko noći isti bataljon smo prebacili kod Hađera na desnu obalu Gline u selo Graberje, sa zadatkom postavljanja zasjede na cesti kod sela Graberja. Istog dana oko 14 časova neprijatelj² je krenuo iz Gline u

² Artur

³ Veljko

⁴ Okrugli pečat: Štab Trinaeste divizije Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 19/2, k. 830.

² Odnosi se na dijelove Trećeg SS pancerskog korpusa. Vidi dok. br. 192.

pravcu Gore sa 10 kamiona krcati ratnim materijalom, i djelimično vojskom. Nailaskom na zasjedu našeg 2 bataljona neprijatelj je **bio** obasut jakom puščanom i mitraljeskom vatrom i kamioni su bili svi oštećeni. Neprijatelj za ista vozila postavio je osiguranje na lijevoj strani ceste na k. 119 koje je omogućilo **napadnutom** neprijatelju da se snađe i da se organizuje za odbranu. Poslije jednog sata borbe stigla su 2 tenka i nešto pješadije od pravca **Gore u pomoć** napadnutom neprijatelju, i na taj način onemogućili su našim borcima izvlačenje plijena, koji je bio veoma bogat. Naši borci uspjeli su zapaliti 2 kamiona, a poslije toga bili su prisiljeni na povlačenje.

Ostali bataljoni istog dana bili su na svojim ranijim sektorima.

17/18. XI. prebacili smo i naš 4 bataljon u sastav 2 bataljona' radi boljeg izvođenja operacija na ovome sektoru, a naš 3 bataljon postavio je zasjedu lijevom obalom rijeke Gline od sela Hađera pa nizvodno.

18. XI. naš 4 bataljon stigao je u 6 časova u Glinsko Novo Selo gdje su se borci rasporedili po kućama radi doručka, a patrole su upućene u pravcu Graberja, u pravcu Prekope i u pravcu Brnjeuške gdje se nalazio naš 2 bataljon radi hvatanja veze sa istim bataljonom. U 6.30 časova neprijatelj iz Gore počeo je tući jakom artiljeriskom vatrom Glinsko Novo Selo, i prisilio naš 4 bataljon da izađe iz sela. U isto vrijeme gore navedeni bataljon zaposjeo je položaje pozadi Glinskog Novog Sela od k. 137 pa u desno preko puta koji vodi iz Glinskog Novog Sela u pravcu Luščana. U 7 časova neprijatelj jačim brojem pješadije potpomognut sa jednim velikim i 1 malim tenkom, kao i jakom minobacačkom i artiljeriskom vatrom krenuo je u pravcu položaja istog bataljona.

Kako je put dalje od sela nesposoban za motorizaciju borci su sačekali neprijatelja na blisko otstojanje i otvorili paklenu vatru na neprijateljsku pješadiju. Neprijatelj pretrpivši

gubitke od 3 mrtva i 7 ranjenih povukao se u Glinsko Novo Selo, a zatim promijenio pravac napada i krenuo u pravcu sela Brnjeuške preko Kose Šume (k. 207) i u pravcu k. 126.

U isto vrijeme neprijatelj sa nepoznatim brojem pješadije potpomognut sa 2 tenka krenuo je od Gline preko Majskih Poljana sa namjerom da se spoji na sektoru Brnjeuške sa dijelovima koji su nastupali od pravca Gore i Glinskog Novog Sela.³ Neprijatelj koji je nastupao od Glinskog Novog Sela spustio se sa svojim pješadijom do k. 126 potoka, a položaj naših bataljona bio je privremeno prihvaćen sjevernim dijelom sela Brnjeuške. Kako je bilo maglovito vrijeme neprijatelj sa namjerom postizavanja iznenađenja uspio je prići na otstojanje ispod 100 metara. Ovdje su se borci snašli i otvorili na neprijatelja brzu paljbu i u kratkom vremenu neprijatelj je bio potučen do nogu, neuspjevši pružiti ni najmanji otpor. U isto vrijeme ispali su 2 neprijateljska tenka preko k. 137 i spustili se na put koji skreće za selo Brnjeušku kod k. 210 odakle su otvorili jaku mitraljesku vatru kao i artiljerisku i minobacačku vatru na naše položaje. Neprijateljska pješadija vršila je 2 juriša da bi izvukla mrtve i ranjene od k. 126, ali je obadva puta bila potučena do nogu. Neprijatelj je produžio sa jakim pritiskom prema našim položajima i prisilili naše bataljone na povlačenje. Bataljoni su se povukli preko Brnjeuške za Glinski Trtnik i Drenovac, gdje su i zanoćili.

Ostali bataljoni bili su na svojim starim položajima bez ikakvih promjena.

19. XI. u 7 časova ujutro sa 2 i 4 bataljonom izvršili smo pokret i to: 2 bataljon preko Roviške u pravcu Majskih Poljana sa zadatkom ispitivanja neprijateljskih snaga i namjera u Majskim Poljanama i vršeći pritisak na istoga neprijatelja, a 4 bataljon prešao je rijeku Maju i posjeo položaje na Poglediću sa zadatkom, u slučaju neprijateljskog napuštanja mjesta

³ Vidi dok. br. 193.

Gline, da ga prati i da isti ne izađe nekažnjeno iz grada.

Istog dana naš 3 bataljon ojačan sa 2 protokolska topa i 2 teška minobacača, kao i 2 brdska topa bio je na položaju kod sela Hađera i tukao neprijatelja na cesti između Hađera i Prekopa—Kihalca koji je istog dana vršio jak saobraćaj tenkovima i kamionima. Na ovoj liniji istog dana uništena su 2 neprijateljska kamiona i 6 oštećeno, dok je neprijatelj imao jače gubitke i u ljudstvu. Kod našeg 1 bataljona istog dana nije bilo nikakvih promjena.

20. XI. 2 i 4 bataljon došli u sastav brigade na sektor Viduševac, a njihove položaje preuzeli su dijelovi VII divizije kao i dijelovi naše III udarne brigade. Na položaju naše brigade nije bilo nikakvih promjena.

21. XI. ujutro porušili smo mostove na cesti Glina —• Petrinja i na ovaj način onemogućili neprijatelju vršenje saobraćaja na ovoj liniji.

Istog dana u 13 časova neprijatelj oko 200 pješaka krenuo je iz Gline u pravcu Gore i na porušenom mostu kod Prekope bio je dočekan od jednog bataljona IV brigade VII divizije i od dijelova tj. od jedne čete našeg 3 bataljona.⁴ Neprijatelj je prihvatio frontalnu borbu sa bataljonom IV brigade, a naš 3 bataljon ubacio je jednu četvu bočno- između ceste i rijeke Gline koja je neprijatelja obasula jakom vatrom i istog časa neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje, dok su neki dijelovi neprijateljskih vojnika zarobljeni. Prilikom povlačenja neprijatelj je bježao u grupama u pravcu Gline a od našeg 3 bataljona tj. od Hađera bio je tučen dobrom minobacačkom vatrom kao i teškim mitraljezima.

Istog dana po naređenju toga štaba u 16 časova krenuli smo sa brigadom sa sektora Viduševac na sektor Majski Trtnik i Luščani.

22. XI. po usmenom naređenju od toga štaba krenuli smo sa brigadom na položaje

⁴ Vidi dok. br. 198.

prema Gori i Glini sa zadatkom sprečavanja neprijatelju dolaska pomoći iz Petrinje i Gore opsednutom garnizonu Glina.⁵ Bataljoni su zauzeli položaje i to: 1 bataljon zauzeo je sjeverne padine ispod sela Sibić sa zadatkom napucavanja i uznemiravanja neprijateljske posade u Gori. 2 bataljon posio je položaj od sela Graberja pa niz cestu prema Gori sa zadatkom tučenja neprijatelja koji bi pokušao prodirati od Gore u Glinu ili obratno. 4 bataljon posio je položaje s lijeve strane ceste od k. 196 pa udesno sa zadatkom bacajući se neprijatelju za leđa koji bi vršio pokret iz Gore u Glinu ili obratno i zajedničko izvođenja operacija sa 2 bataljonom. 3 bataljon nalazio se u Glinskom Novom Selu kao brigadna rezerva.

U vremenu dodjeljivanja ovih položaja naša prateća četa nije stigla sa sektora Viduševac, i za prvo vrijeme nismo imali pratećih oruđa na položaju. U 23 časa stigla nam je prateća četa i bila je odmah pridodata bataljonima, protukolska oruđa i minobacači i to: 1 bataljonu 1 protukolski top i 2 minobacača, a 2 bataljonu 2 protukolska i 2 minobacača.

22/23. XI. u toku noći neprijatelj je prodro preko položaja naše II brigade iz Petrinje u pravcu Gore sa 20 motornih vozila među kojima je bilo 6 tenkova, 6 bornih kola i 10 običnih kamiona.⁶

23. XI. uzoru smijenili smo naš 2 bataljon sa 3 bataljonom, a 2 bataljon smo povukli u Glinsko Novo Selo na hranu i na jedan kratak odmor. U isto vrijeme neprijatelj iz Gore počeo je tući jakom artiljeriskom i minibacačkom vatrom položaje našeg 3 bataljona. Istog dana neprijatelj je uspio ovladati položajima našeg 4 bataljona i prisilio ga na povlačenje sa istih položaja. Naš 4 bataljon bio je odsječen od brigade i na temelju ovoga prebacio se je preko vode Gline u selo Hađer. Neprijatelj je bio aktivan čitavog dana u prodoru prema

⁵ O borbama za Glinu vidi dok. br. 114, 116, 122, 123, 136, 137, 150, 196, 198, 199, 200 i 201.

⁶ Vidi dok. br. 198.

Glini i uspio se probiti sa manjim brojem motorizacije i nešto pješadije do Prekope tj. do porušenog mosta do Prekope.⁷

24. XI. neprijatelj je nastavio sa prodiranjem u pravcu Gline i borba je vođena cijelog dana sa neprijateljskim slabijim dijelovima

25. XI. nije bilo žilavih borbi nego što su se vršila djelomična napucavanja. Istog dana neprijatelj nije vršio nikakav saobraćaj na liniji Gora — Glina, kao ni Gora — Petrinja

26. XI. neprijatelj jest nastavio sa prodorom prema Glini i istog dana popravio mostove između Graberja i Gline i spojio se sa svojim garnizonom u Glini.⁸ Naš 3 i 2 bataljon vodili su istog dana sa neprijateljem borbe jačega stila. Neprijatelj je prodirao sa motorizacijom i pješadijom. Naš 4 bataljon koji se nalazio na sektoru Hađera veoma je uspješno tukao neprijatelja na liniji Marinbrod—Kihalac i Prekopa. Također je bila aktivna i naša brdska artiljerija od koje je neprijatelj pretrpio vrlo osjetljive gubitke u ljudstvu u Marinbrodu, kao i motorizaciji.

27. XI. oko 11 časova neprijatelj je krenuo sa 20 motornih vozila sa većim brojem pješadije i nekoliko civilnih kola od Gline u pravcu Gore, gdje je bio dočekan na liniji Graberje — Marinbrod i pretrpio dosta velike gubitke.⁹

Isti neprijatelj probio se je za Goru, a iz Gore sa motorizacijom produžio za Petrinju, dok je pješadija ostala u Gori.

Istog dana oko 15 časova neprijatelj¹⁰ jakim snagama pješadije, konjicom i motorizacijom snadro je iz Petrinje u Goru i bio je sačekan od strane 2 bataljona II brigade koji je u to vrijeme bio pod komandom ovog štaba kod k. 226 i na ovom sektoru poslije kratke borbe neprijatelj je pretrpio osjetne gubitke. Istog

⁷ Vidi dok. br. 199.

⁸ Vidi dok. br. 201.

⁹ Vidi dok. br. 209.

¹⁰ Odnosi se na dijelove Prve kozačke konjičke divizije. Vidi dok. br. 200.

dana neprijatelj je zanoćio u sjevernom dijelu, sela Štrašnik i u Gori.

27/28. XI. naša brigada bila je smijenjena sa II brigadom VII divizije, a mi smo se povukli po naređenju toga štaba na sektor Drenovac — Bijele Vode i Dragotina na odmor i sređivanje jedinica.

Ratni plijen Za sve vrijeme ovih operacija zaplijenjeno je: 4 kola, 4 para konja i 3250 mauzer metaka.

Gubitci neprijatelja: U toku ovih operacija neprijatelj je pretrpio gubitke i to: 140 mrtvih i oko 80 ranjenih, dok je broj mrtvih i ranjenih od naše artiljerijske vatre u Gori nepoznat.

Također su uništena 5 kamiona i 12 kamiona oštećeno.

Sopstveni gubitci Za svo vrijeme ovih operacija na našoj strani bilo je i to: 14 ranjenih, 1 potrešen, 7 mrtvih i 6 nestalih drugova, od 6 izgubljenih drugova 3 su druga pronađena mrtva, a za ostale se ne zna. Za iste drugove prilaže se lista gubitaka.

Imena naknadno umrlih od rana: Nema.

Imena palih smrću heroja i koje treba pohvaliti: Nema.

Kritički osvrt: Akcija jest izvođena po planu na ovome sektoru, ali su nedostaci u tome što nismo na vrijeme dobili operativne zapovijesti i usiljeno smo zauzimali određene položaje, tako da nam nisu bili ni bataljoni kompletni, kao što nam nije ni prateća četa bila u sastavu. Zbog ovoga nismo mogli zauzeti pravilno i na vrijeme svoje položaje, i iskoristiti rušenjem komunikacija, miniranjem polja da bi na ovaj način onemogućili neprijatelju saobraćaj motorizacijom. Komunikaciju na ovoj liniji bilo je dosta teško uništavati i zbog toga neprijatelj je mogao da saobraća motornim vozilima kao i pješadijom.

Za vrijeme izvođenja ovih operacija veze su funkcionisale dosta dobro kako sa štabom divizije tako i sa našim jedinicama izuzevši 4

bataljon koji je pod pritiskom neprijatelja **bio** odsječen od nas i prebačen na sektor Hader Dvorište.

*Utrošak
municije:*

Za sve vrijeme ovih operacija utrošeno je municije po oružju i to: za teški mitraljez »Breda« **2.630** metaka, za talijanski **puškomi-**traljez **1350** metaka, za puškomitraljez »ZB« **2.100** metaka, za puške mauzer' **6.650** metaka, za talijanske puške **2250**, za mali talijanski bacač **55** mina, za teški talijanski bacač **86** mina, za protukolski top 47 mm, 14 udarnih i 27 pancirnih granata.

Za sve vrste oružja utrošeno je **15.980** metaka.

Za vrijeme ovih operacija 2 puške mauzer uništene, a **3** mauzer i **3** talijanske izgubljene su.

*Naročite
napomene:*

Nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Duž.¹¹ V. Baić

Komandant-major:
Mih.¹²® Blažević

(M. P.)¹³

¹¹ Dušan

¹² Mihajlo

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNICKOG NOP ODREDA OD 29
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
9 DEJSTVIMA I STANJU U ODREDU U DRUGOJ POLO-
VINI STUDENOG¹

ŠTAB K. P. O.
Broj 109/1943.
29. XI. 1943.

Operativni izvještaj.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O.H.

Položaj

U toku posljednjih 14 dana naš odred nije imao većih akcija ni borbi. Bataljoni su iskoristili ovo vrijeme mirovanja za sređivanje i rad po vojnoj izobrazbi. Formiran je od Međumurske čete i Varaždinske čete III varaždinski bataljon, a koji se nalazi jna sektoru Varaždinbrega. Ovaj bataljon bio je najaktivniji, vršeći manje akcije. Ostala dva bataljona zadržavali su se do 24.0.mj. u Apatovcu, a isti dan izvršili su pokret do Ludbrega i zauzeli sektor Ludbreg — Hrastovsko — Puhlaki, gdje se i danas nalaze.

Akcije :

19 studenoga 1943 jedna četa II bataljona bila je u zasjedi između s. Sv. Petar Orehovec i Bočkovec, čekajući jače neprijateljske patrole, koje su se obično tamo zalijetale. No nije ništa naišlo.

20 studenoga 1943 jedna četa I bataljona bila je u zasjedi između Ivaneca i Sv. Helene. Naišla je neprijateljska patrola, no bila je pravovremeno obaviještena od civila o položaju naše zajsjede, te je ista pobjegla prije nego su naši uspjeli što poduzeti.

Tokom noći III bataljon izvršio je akcije na općine u selu Vidovecu i Biškupcu. Uništeni su svi općinski spisi. Zaplijenjeno nešto pisaćeg pribora, 3 pisaće mašine, 4.000 kn. novca, i drugog sitnog materijala. Za vrijeme te akcije neprijatelj nije izašao iz Varaždina, već je samo otvorio vatru u pravcu Biškupca.

¹ Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg., br. 46—6, k. 1472 A.

21 studenoga 1943 desetina III bataljona išla je u pravcu Ivaneca (Zagorskog) sa zadatkom da uhvati vezu sa Zagorskim partizanskim odredom. Putem je naišla na neprijateljsku zasedu, te se je povukla bez gubitaka ne izvršivši zadatak.

24 studenoga 1943 I i II bataljon i Štab odreda izvršili su pokret u pravcu Ludbrega, zauzevši položaj Ludbreg Hrastovsko — Puhlaki. III bataljon imao je toga dana borbu sa neprijateljem koji je izišao iz Varaždina." Ujutro u pol 6 sati neprijatelj u jačini od **150** ustaša, predvođenih sa **poznatim** ustaškim agentima Dubićem i Medvedecom, uspjeli su **iznenaditi** jednu četu III bataljona, koja je bila u bazi u jednoj kući a nije imala potrebno osiguranje. Neprijatelj se dovukao, koristeći noć do neposredne blizine i kada je stražar zaustavio otvorili su mitraljesku vatru na samu bazu. Naša četa uspjela se je izvući van i tom prilikom pala su dva druga, dok su dva koji su ostali u kući, bili zarobljeni. Zahvaljujući hrabrosti i snalaženju jednog puškomitraljesca, četa se uspjela povući na susjedni vis, gdje je zauzela položaj. Isti puškomitraljezac štitio je povlačenje i pobio 7 ustaških bandita, a 3 ranio. Među ostalima poginuo je i ustaški agent Medvedec, dok je drugi (Dubić) teško ranjen. U 10 sati neprijatelj je naišao sa tenkovima u cilju da povuče svoje mrtve, a što mu je i uspjelo-, osim agenta Medvedeca kojega nijesu uspjeli povući. Vatreći dvoboj se nastavio još neko vrijeme, te se neprijatelj u 17 sati povukao u Varaždin, a da nije uspio probiti se prema Toplicama.

26 studenoga 1943 mineri, koji su u sastavu 3 bataljona, minirali prugu Varaždin — Turčin na dva mjesta, a iste noći izvršen je i fingirani napad na sam Varaždin.³ Jedna četa tog bataljona dovukla se u blizinu Varaždina i napucala, našto je neprijatelj odgovorio vatrom svog lakog, i teškog oružja.

27 studenoga 1943 tokom noći jedna četa II bataljona otišla je na položaj iznad sela Kelemen radi pojačanja osiguranja Varaždinskih Toplica u kojima se držao ovih dana sastanak sa N.O.O.

Rad

Za vrijeme posljednjih 14 dana jedinice su pojačale svoj rad na vojničkoj izobrazbi, kako drugove tako i komandnog kadra. Održano je više sastanaka sa štabovima bataljona, kao i sa komandnim kadrovima. Bataljonima je dat raspored i direktive kako će vršiti vojničku izobrazbu, i kako će osposoblja-

² Opširnije o tome vidi dok. br. 199 u ovoj knjizi i 23/2—3, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

³ Vidi dok. br. 205.

vati niži vojni kadar. Osim toga jedinice su bile aktivne kod pravljenja utvrda i prekopavanja cesta na putevima koji vode ka našim položajima. Minerska desetina, koja je formirana pri Štabu III bataljona pred tjedan dana pod vodstvom jednog vodnika minera, ograničila je svoj rad na izobrazbu pojedinaca iz te desetine. Vod za vezu nijesmo formirali, jer nemamo sposobnih izobrazjenih pojedinaca. Do sada ima samo trojica drugova, koji su zaduženi s telefonom, a vod ćemo formirati kad nam dođu drugovi s kursa. Pri štabovima bataljona formirane su izviđačke desetine, kako je to bilo naređeno od Glavnog štaba. Izviđački vod pri Štabu odreda nijesmo formirali s obzirom na to što bataljoni nijesu prikupljeni na jednom sektoru i prema tome taj isti vod ne bi odgovarao svom zadatku. Smatramo da je dovoljno imati izviđačke desetine pri štabovima bataljona.

Jedan takav izviđački vod potreban je naprimjer pri Štabu brigade, budući da ova ima više prikupljene jedinice, dok odred kod kojega svaki bataljon obično ima svoj sektor, mislimo da nema toliko potrebe za tim vodom.

Moral i disciplina

Stanje u bataljonima se nešto popravilo baš što se tiče discipline, a naročito samovoljnog odilaženja iz jedinice. Moral kod drugova zadovoljava, no to sada nije moglo doći do izražaja u punoj mjeri s obzirom na to što nijesmo imali većih borbi ni akcija. Naročito kod III bataljona je borbenost dosta dobra. Međutim je disciplina slabija s razloga što komandni kadar nema još potrebne rutine u rukovođenju. S te strane do sada najbolje se pokazao naš I bataljon, a koji je i po radu najbolji. II bataljon, čiji je komandni kadar nešto slabiji nego onaj u prvom, isto tako se dosta popravlja.

Komandni kadar

Komandni kadar općenito zadovoljava. Najbolje komandujuće osoblje ima I bataljon, a to je možda i zbog toga što je komandant istog bataljona na visini. Uzeli smo iz tog bataljona nekoliko drugova i popunili komandni kadar u II bataljonu. II bataljon ima mlade vojničke rukovodioce, koji uglavnom još nemaju dovoljno spremne za vršenje svoje dužnosti, ali kod njih se pokazuje volja za rad, tako da ima nade da će nakon kraćeg vremena i oni moći odgovarati na dužnostima, za koje su postavljeni. III bataljon isto tako ima nove i neiskusne rukovodioce, a momentane se to osjeća i u Štabu tog bataljona. Komandant bataljona je bolestan, a njegov zamjenik iako pokazuje

mного volje za rad, a osim toga je i dosta borben, nije dovoljno razvijen da organizira rad u bataljonu. Kako smo već napomenuli niži komandni kadar tog bataljona nema još dovoljno iskustva, ali baš s obzirom na to da isti bataljon na takvom sektoru, gdje su mogućnosti za akcije najpovoljnije, isti će komandni kadar malo pomalo steći potrebnu rutinu. Momentano bi nam bio potreban jedan komandant za III bataljon. Imali smo namjeru da u isti bataljon prebacimo komandanta I bataljona druga Volana,⁴ ali s obzirom na to što će nam za kratko vrijeme otići iz Odreda, nijesmo to učinili, a drugog nemamo.

Naše daljnje namjere

Ubuduće bit će nam naročita briga da potpuno sredimo i učvrstimo III bataljon, da formiramo vod za vezu i preko naše informativne službe da prikupimo podatke za eventualne manje akcije, a koje bi nam bile potrebne radi učvršćivanja boraca, kao i zbog nabavka oružja, kojega također nemamo dovoljno. Isto tako nastojat ćemo da brojčano ojačamo naše bataljone propagirajući na mitinzima da se narod u što većem broju javlja u redove N.O.V..

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Polit, komesar: ~
Nikola Ladišić

Komandant:
Jovica Mandić

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi ime.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV I PO JUGO-SLAVIJE GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA PARTIZANSKIH ODREDA OD 15 DO 30 STUDENOG 1943 GODINE¹

AKCIJE PARTIZANSKIH ODREDA VI KORPUSA N.O.V. I P.O.J. u vremenu od 15 novembra 1943 do 30 novembra 1943, kao i one prije tog vremena, a za koje nije podnesen izvještaj.

Istočna grupa N.O.P. odreda

10. XI. 1943 jedinice Diljskog odreda postavile su zasjedu na cesti Brod — Vrpolje (Sekcija Brod 1 : 100000). Naišla je neprijateljska patrola, koja je raspršena.

Plijen: 3 puške, 1 šmajser i 400 metaka.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i više ranjenih.

11. XI. 1943 jedinice Požeškog N.O.P. odreda napale su na mlin Kravice (Sekcija Požega 1 : 100000). Usljed jakog neprijateljskog otpora i blizine Požege naše jedinice su se morale povući bez rezultata.

14. XI. 1943 jedinice Diljskog N.O.P. odreda bile su na osmatranju u Breznici (Sekcija Brod 1 : 100000). U noći 13 na 14. XI. 1943 neprijatelj je izvršio upad na oslobođeni teritorij i iste noći došao u Levanjsku Varoš, gdje je opljačkao mlin. Naše patrole morale su se usljed nadmoćnosti neprijatelja povući.

Neprijateljski gubitci: 12 mrtvih i 7 ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena.

16. XI. 1943 jedinice Požeškog N.O.P. odreda postavile su kod Velike (Sekcija Požega 1 : 100.000) zasjedu, na koju je naišao neprijatelj u jačini 300 vojnika. Poslije kratke borbe neprijatelj je odbijen.²

Plijen: 7 pušaka, 1 šmajser, 10 defanzivnih bombi i 700 metaka.

Naši gubitci: 5 ranjenih.

19. XI. 1943 jedinice Diljskog N.O.P. odreda bile su u zasjedi na cesti Selci — Kondrić (Sekcija Brod 1 : 100000). Na zasjedu je naišao neprijatelj u jačini od 60 vojnika, koji je

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 23—2, k. 471.

² Vidi dok. br. 191.

imao namjeru da opljačka selo Majar.³ Poslije polasatne borbe neprijatelju je stiglo pojačanje, radi čega je neprijatelju uspje-
lo da uđe u selo Majar, gdje je ubio 9 civila.

Plijen: 1 laki mitraljez, jedna poluautomatska puška 13
pušaka, 4 pištolja, 2000 metaka, 7 konja i jedno sedlo.

Neprijateljski gubitci: 9 mrtvih i 11 zarobljenih.

Naši gubitci: 400 metaka.

20. XI. 1943 jedinice Osječkog N.O.P. odreda postavile
su zasjedu između Orahovice i Jošave (Sekcija Donji Miholjac
1 : 100000). Na zasjedu su naišli Čerkezi, koji su odmah poslije
prvih metaka pobjegli.

Plijen: 2 sedla, 8000 metaka i nešto sprema.

Istoga dana drugi dijelovi Osječkog N.O.P. odreda digli
su u vazduh most kod Jelisavca, na pruzi Našice — Osijek
(Sekcija Brod 1 : 100000), koji je bio dug 15 metara.

21. XI. 1943 jedinice Osječkog N.O.P. odreda stavile su
zasjedu kod Podgorača (Sekcija Brod 1 : 100000). Na zasjedu
su naišla 6 kamiona, u kojima je bilo 12 vojnika. Poslije krat-
ke borbe neprijatelj je, ostavivši kamione, pobjegao.⁴ Budući
da se kamioni nisu mogli nikako izvući, isti su zapaljeni.

Plijen: 6 mauzera i 1 pištolj.

Neprijateljski gubitci: 2 poginula, 1 ranjen i 5 zaro-
bljenih.

21. XI. 1943 jedinice Diljskog N.O.P. odreda naišle su kod
sela Bilice (Sekcija Brod 1 : 100000) na automobil, u kome se
vezio jedan njemački general i 1 oficir. Vatrom koja je otvo-
rena ubijen je general i oficir, ali kako automobil i šofer nisu
bili oštećeni, to je uspjele šoferu da sa automobilom pobjegne.

Istoga dana jedna patrola Diljskog N.O.P. odreda upala
je u Lužane — Malino i ubila jednog oficira.

Plijen: 1 puška i 1 šmajser.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav.

21. XI. 1943 jedinice Požeškog N.O.P. odreda izvršile su
akciju na neprijateljsko uporište Jakšić (Sekcija Požega
1 : 100000). Uporište je branilo 75 ustaša sa jednim puškomitra-
ljezom. Našim borcima uspjele je da istjeraju neprijatelja iz
bunkera, ali se je neprijatelj koncentrisao u taboru, odakle je
poslije bačenih bombi pobjegao i to radi slabe blokade tabora
od strane naših jedinica.

Plijen: 10 pušaka, 1 pištolj, 1000 metaka, više bombi, 2
telefona, 1 centrala, 1 pisaća mašina i 100 litara petroleja.

Neprijateljski gubitci: 7 mrtvih i 2 zarobljena.

³ Vidi dok. br. 108.

⁴ Vidi dok. br. 127.

22. XI. 1943 patrola Diljskog N.O.P. odreda sačekala je patrolu Čerkeza, ubila jednog Čerkeza i zaplijenila jednu pušku.

Istoga dana jedinice Diljskog N.O.P. odreda, uz pripomoć diverzanata, digle su u zrak most dugačak 10 metara na cesti Rastušje — Grabarje (Sekcija Brod 1 : 100000).

26. XI. 1943 jedinice Diljskog N.O.P. odreda izvršile su napad na neprijateljsku posadu kod vojnog magacina Gromač-Bjk.⁵ Posadu je sačinjavalo 240 domobrana sa 3 puškomitraljeza, 6 lakih mitraljeza, 15 šmajsera i 3 laka bacača mina. Našim borcima uspjelo je da zauzmu samo prve bunkere.

Plijen: 1 laki mitraljez, 1 puškomitraljez, 18 pušaka, 4000 metaka i 20 bombi.

Neprijateljski gubitci: 16 zarobljenih.

27. XI. 1943 jedna grupa iz Diljskog N.O.P. odreda zaplijenila je u selu Sibinj (Sekcija Brod 1 : 100000) 3 karabina, i 1 telefon i 1 telefonsku centralu.

Zapadna grupa N.O.P. odreda

12. XI. 1943 jedinice Posavskog N. O. P. odreda, u zajednici sa diverzantima, digle su u zrak voz na pruzi između Poljane i Međurića (Sekcija Pakrac, 1:100000). Uništena je lokomotiva i 16 vagona.

Neprijateljski gubitci: poginulo 8 željezničara, 1 vodnik i 1 civil.

Istoga dana Novogradiška četa vodila je borbu sa četnicima kod sela Čaprginci (Sekcija Pakrac 1 : 100000). Četnici su otjerani u Okučane.

Uveče je srušeno 1500 metara pruge između Plavog mosta i Kukunjevca, na pruzi Pakrac — Lipik (Sekcija Pakrac 1 : 100000).

Noću 12 na 13. XI. 1943 Novogradiška četa, sa jednom četom Posavskog odreda, nalazila se u selu Čovcu, Vrbovljanima i Gređanima. Četnici su naišli u selo Gređane. Naši borci su prihvatili borbu, koja je trajala 2 i pol sata. U toj borbi ubijen je četnički poručnik »bradonjak«. Četnici su bili natjerani u bijeg.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih i 3 ranjena.

Naši gubitci: 1 mrtav.

Noću 11 na 12. XI. 1943 jedinice Bilogorskog N.O.P. odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište G. Rašenica⁰

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 203 i 204.

⁶ Vidi dok. br. 186.

(Sekcija Bjelovar 1 : 100000). Uporište je branilo oko 30 krvavih domaćih ustaša. Poslije kratke borbe neprijatelj se je skoncentrisao u jednoj — za odbranu unaprijed podešenoj zgradi. Neprijatelj se nije htio predati ni onda kada je bila zgrada zapaljena i kada je u podrum bačeno nekoliko **ručnih** bombi. Pored ustaša u podrumu se je nalazilo još: 3 ženske od 15 godina, 1 mladić od 13 godina, koji je bio ranjen i jedno dijete od godinu dana. Svi ovi su poslije likvidacije zgrade pušteni na slobodu, dok su ustaše likvidirani.

Plijen: 1 puškomitraljez, 10 pušaka, 3000 metaka.

Neprijateljski gubitci: 19 mrtvih (od kojih 2 ženske).

Naši gubitci: 5 ranjenih, 1500 metaka i 25 bombi.

12. XI. 1943 jedinice Daruvarskog N.O.P. odreda držale su zasjedu prema Grubišnom Polju, na rijeci Peratovici (Sekcija Bjelovar 1 : 100000). Na zasjedu je naišao 6 usitaša, koji su bježali iz Rašenice. Ubijen je jedan ustaša, a dva su ranjena. Neprijateljski gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena.

Naši gubitci: 1 ranjen.

18. XI. 1943 jedan bataljon Bilogorskog N.O.P. odreda postavio je minu u zasjedu na pruzi Bjelovar — Grubišno Polje (Sekcija Bjelovar 1 : 100000). Na minu je naišao vlak, koji je vozio Nijemce, žandare, ustaše, gestapovce i nešto domobrana. Pošto vlak nije bio potpuno uništen, to je neprijatelj iz vlaka davao otpor i razvila se je borba, koja je trajala više od jedan sat i u kojoj su se naši morali povući uslijed pomoći koja je neprijatelju dolazila iz Bjelovara.⁷

Plijen: 12 pušaka, 1 šmajser, 56 hlača i 8 bluza.

Neprijateljski gubitci: 29 zarobljenih i 80 mrtvih i ranjenih.

Naši gubitci: 3 ranjena i 1400 komada metaka.

Dana 24. XI. 1943 jedinice Posavskog N.O.P. odreda nalazile su se na položaju jednim dijelom iznad G. Čaglića, a drugim dijelom iznad sela Bijela Stijena (Sekcija Pakrac 1 : 100000). Neprijatelj je naišao u dvije kolone i to jedna od Okučana pravcem Bobare, a druga od Pakraca pravcem Skenderovci.⁸ Uslijed nadmoćnosti neprijatelja i uslijed teškog oružja, kojim je neprijatelj raspolagao, naše jedinice bile su prinuđene da se povuku na novi položaj. Neprijatelj nije nastupao za našim jedinicama. Rezultati borbe nisu poznati.

24. XI. 1943 na noć jedinice Posavskog N.O.P. odreda, pojačane sa jednim bataljonom Daruvarskog N.O.P. odreda, izvršile su napad na neprijateljski logor u D. Rogoljima, u

⁷ Vidi dok. br. 193 i 194.

⁸ Vidi dok. br. 199 i 200.

kome je bilo oko 400 Nijemaca, jedna bojna ustaša i nešto domobrana, te oko 130 četnika. Ukupno naoružanje neprijatelja: jedan teški bacač, 2 teška mitraljeza, i nepoznat broj puškomitraljeza. Akcija nije uspjela uslijed malobrojnosti jedinica u napadu i uslijed greške komandanta Daruvarskog bataljona, koji je bez ičijeg naređenja naredio povlačenje svoga bataljona uslijed gubitaka u komandnom kadru njegovog bataljona.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih i 2 ranjena.

Naši gubitci: 1 mrtav i 9 ranjenih.

Utrošeno: 2000 metaka i 8 lakih mina.

25. XI. 1943 neprijatelj je poslije neuspjele naše akcije na logor u D. Rogoljima krenuo iz istog uporišta u pravcu Bobara (Sekcija Pakrac 1 : 100000), gdje su bile na položaju jedinice Posavskog N.O.P. odreda zajedno sa bataljonom Daruvarskog N.O.P. odreda. Među nastupajućim neprijateljem bilo je oko 60 četnika. Neprijatelj je pušten na blisko ostojanje i poslije prvih naših plotuna u neredu se je povukao. Uspjeh nije iskorišten, jer su naši borci svi očekivali žilavu borbu i prosto se nisu snašli kad se je ista za tako kratko vrijeme završila. Neprijatelj, bježeći kroz selo Bobare i Bijelu Stijenu, zapalio je mlin u Bobarama i 5 kuća u Bijeloj Stijeni.

Plijen: 5 pušaka, 1 radiostanica i 400 metaka.

Zarobljeno: 5 četnika.

Ostali gubitci neprijatelja su nepoznati, jer je istom uspjelo da odvuče svoje mrtve i ranjene.

Mi nismo imali gubitaka.

28. XI. 1943 jedinice Posavskog N.O.P. odreda izvršile su napad na sela: Vrbovljani, Čovac i Gredjane (Sekcija Pakrac 1 : 100000), a u kojim su se selima nalazili četnici majora Jannića. Četnici nisu nigdje davali otpora, već su bježali iz sela u selo. U selu Čovcu naša patrola naišla je na poznatog četnika Čedo Veleđina i njegovog brata. Prvim rafalom iz puškomitraljeza srušena su obojica i to: Čedo teško ranjen, a njegov brat mrtav. Poslije toga sve su jedinice produžile u selo Gredjane, gdje su htjele da predane. Ali već rano ujutro 29. XI. 1943 neprijatelj, je počeo pripucavati iz bunkera sa ceste Okučani — Bosanska Gradiška. Oko 9 sati pošao je neprijatelj (ustaše, četnici i Nijemci) sa pravca Okučani i Bosanska Gradiška u pravcu sela Gređana. Naši borci primili su borbu, ali, uslijed dolaska pomoći i usled opasnosti opkoljavanja, povukli su se u selo Čovac i Vrbovljani, gdje je vođena borba sve do mraka. Prilikom tih borbi, pfeko cijelog dana

naši su borci pokazali primernu požrtvovanost, gazeći nabujalo potoke do visine jednog metra i boreći se klečeći ili ležeći u vodi.

Neprijateljski gubitci: 7 mrtvih i 10 ranjenih četnika. Ostali gubitci neprijatelja nisu poznati.

Zarobljena: 2 četnika i 27 civila koji su držali stražu kod četničkog logora.

Plije: 2 karabina.

30. XI. 1943 jedinice Daruvarskog odreda porušile su kod sitanice Brezine (Sekcija Pakrac 1 : 100000) 1500 metara željezničke pruge i postavile zasjedu. Na zasjedu je naišla 1 satnija. Poslije jednosatne borbe neprijatelj je natjeran u bijeg.⁹

Plije: nije dobiveno ništa.

Neprijateljski gubici: 2 mrtva i neutvrđen broj ranjenih.

Mi gubitaka nismo imali, a utrošeno je 1200 komada metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Šef Operativnog odsjeka,
major:
Franc Inkret

Komandant,
pukovnik:
Petar Drapšin

(M. P.)¹⁰

⁹ Vidi dok. br. 209.

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 161

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 30 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA U HRVATSKOM PRIMORJU I GORSKOM KOTARU¹

ŠTAB
XIII DIVIZIJE NOVH
Op. broj: 112
Dne 30 novembra 1943

Operativni izvestaj od
18 do 28. XI. 1943. —

GLAVNOM ŠTABU NOV HRVATSKE ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

OPĆA SITUACIJA

U zadnjih 10 dana njemačke snage napuštaju pojedina uporišta u Gorskom Kotaru, Primorju i na otocima, ostavljajući u pojedinim mjestima slabije posade od ustaša, žandara, četnika, domobrana ili naoružanih mještana.

U primorju drže Crikvenicu i prostor Zlobin — Plaše — Križišće — Hreljin, gdje su njihove snage u stalnom pokretu. U zadnje vrijeme osjeća se pojačanje njemačkih snaga oko Sušaka, te bi se ovo moglo rastumačiti kao smjena njihovih jedinica.

U Gorskom Kotaru ostale su posade ustaša i domobrana u Vrbovskom i Ogulinu. Prema zadnjim podacima posada Ogulina znatno je pojačana njemačkim trupama. U Ravnoj Gori nalazi se oko 100 naoružanih mještana.

U sektoru Karlobaga neprijatelj je pojačao svoje snage te pokazuje ofanzivnu tendenciju ka sjeverozapadu.

RASPORED NAŠIH SNAGA

I brigada: Bez IV bataljona, jačine 600 boraca na prostoru Crikvenica — Bribir — Grižane — Križišće i Fužine — Zlobin.

III brigada: Jačine 590 boraca, na prostoru Ogulin — Gomirje — Vrbovsko.

IV bataljon I brigade: Na sektoru Karlobaga.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 49—1, k. 105 C.

U zadnje vrijeme stupljeno • je u dodir sa slovenačkim brigadama koje operišu u rejonu Gorskog Kotara i Primorja a u cilju što tješnije suradnje upućen je drug zamjenik komandanta divizije² u Štab njihove XVIII divizije.

AKCIJE I POKRETI

Sektor Primorje:

Od 19 do 21. XI. 1943.

Podaci o neprijatelju:

Prema prikupljenim podacima neprijatelj stalno pojačava svoje snage u sektoru Crikvenica — Novi, navodno u ofanzivnim namjerama. Točni podatci nisu mogli biti prikupljeni uslijed toga što je neprijatelj u stalnom pokretu.

Odluka:

Zatvoriti pravac Novi — Senj jačim snagama, a slabijim pravcem Novi — Mošune, stalno napadajući neprijatelja.

Raspored snaga:

I brigada: Na pravcu Novi — Senj, III bataljon na položaju u visini Gradine.

Na pravcu Novi — Mošune, I bataljon na položaju Vater.

Na pravcu Fužine — Lič — Mošune i Bribir — Lukovo, II bataljon sa isturenim dijelovima kod Liča, Bribira i Grižana.

III brigada: Sa I i III bataljonom kod Alana u rezervi.

Tok borbe:

U toku 19 i 20. XI. 1943 neprijatelj osim izviđačke djelatnosti nije pokazivao ofanzivnih namjera. Snažnom artiljerijskom vatrom povremeno je tukao naše položaje. Sa naše strane patrolama je vršeno dnevno izviđanje, dok je noću vršeno uznemiravanje neprijatelja na položaju, dijelovima jačine od jedne čete.

Gubitci:

Za ovo vrijeme nismo pretrpjeli gubitaka, a gubitci kod neprijatelja nepoznati.

Utrošak municije:

Utrošeno 3.021 metak za talijansku pušku, 308 mauzer metaka i 14 granata za brdski top 75 mm.

² Mićun Šakić

Od 21 do 28. XI. 1943 g.

Podatci o neprijatelju:

Na dan 21. XI. 1943 u 09,00 sati neprijatelj je, zadnjim dijelovima napustio Novi i krenuo pravcem Novi — Bribir — Grižane — Tribalj. Istovremeno se javlja da neprijatelj napušta otok Krk i Crikvenicu.

Međutim neprijatelj koji je 22. XI. 1943 napustio Crikvenicu, ostavivši tamo slabiju posadu oružnika, u toku večeri ponovno pojačava ovu posadu njemačkim trupama.³ Na pravcu Bribir — Grižane — Križišće neprijatelj se je utvrdio na Križišću, Plasama i Zlobinu. Fužin i Lič je napustio.

Od toga vremena neprijateljske snage su u stalnom pokretu, te čas ojačavaju, čas opet oslabljuju pojedine posade.

U zadnje vrijeme primijećena je jača koncentracija neprijateljskih snaga i vozila u rejonu Sušaka.

Raspored snaga:

Kao i prije.

Odluke:

Za 21. XI. 1943 odlučeno je nastupati za neprijateljem dok se ne uhvati dodir sa istim, te onda nastupati energično dalje dok se ne naiđe na jači otpor. Nastupati jače snagama pravcem Bribir — Grižane — Tribalj.

Za 22. XI. 1943, po saznanju da je u Crikvenici ostavljena posada od 50 do 60 oružnika, odlučeno je napasti Crikvenicu sa dva bataljona sa zadatkom likvidacije toga uporišta prije nego se tamo utvrdi.⁴

Za 23. XI. 1943 izvršiti pritisak na neprijatelja kod Križišća jednim bataljonom i kod Plasa jednim bataljonom.

Za 24. XI. 1943 kako je ustanovljeno jačanje neprijatelja na tome pravcu, odlučeno je da se Prvi bataljon povuče u rezervu u Bribir, a s tim što II bataljon zatvara pravac od Drivenika.

Za 26. XI. 1943 donijeta odluka da se napadne neprijatelj na prostoru Križišće — Plaše.

Za 27 i 28. XI. 1943 odlučeno zatvarati i dalje osmatrati pravac od Križišća i Crikvenice, stalno uznemiravajući neprijatelja.

Tok borbe:

21. XI. 1943 I bataljon po saznanju o povlačenju neprijatelja nadire za njim pravcem Bribir — Grižane — Tribalj, kuda je stigao bez dodira sa neprijateljem.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 112 i 118.

II bataljon na Lukovu, sa jednom četom iznad Liča i i od nom četom iznad' Bribira. Četa u zasjedi iznad Bribira otvoril" je vatru na neprijateljsku kolonu koja je prolazila od Novog⁹ te poubijala oko 15 Nijemaca i više njih ranila. Pod zaštitom tenkova neprijatelj je uspio izvući mrtve i ranjene.

III bataljon nadire za neprijateljem od Novog ka Crikve nici. Ispred Selaca ostavio je svoju zaštitnicu koja se je povukla u toku noći.

22. XI. 1943 u toku dana patrolama je održan stalan do dir sa neprijateljem, sa namjerom da se u toku noći napadne Crikvenica. Zapovijest za napad i izvještaj brigade⁵ o izvršenju prilaže se pod 1.

23. XI. 1943 I bataljon sa jednom četom u Driveniku, na koju je napadao neprijatelj sa jednim tenkom, jednim blindir- cem i pješadijom. Ovaj je napad odbijen i neprijatelj se vra- tio u Križišće.

II bataljon: 2 čete oko Liča i jedna četa izviđa Zlobin, gdje je došlo do borbe sa neprijateljskom pješadijom koja je natjerana u bijeg.

III bataljon na svojim položajima prema Crikvenici. U toku dana neprijatelj jačim snagama nadire preko sela Ladvić ka koti 380, koji je uspio zauzeti. Protivnapadom ponovno je zauzeta ova kota.

24. XI. 1943 I bataljon na položaju kod Drivenika, sa ostalim četama kod Triblja i Grižana. Napadnut neprijatelj jednom četom na bezimenoj koti iznad Kotara, odakle je pro- tjeran.

II bataljon u vezi donijete odluke sa jednom četom na sektoru Lič — Fužine, a sa ostalim snagama krenuo da smi- jeni I bataljon.

III bataljon na položaju prema Crikvenici.

25. XI. 1943 I bataljon povučen u rezervu u Bribir.

II bataljon preuzeo položaj I bataljona, sa jednom četom u Licu i Fužinama, koje je neprijatelj napustio.

III bataljon na istim položajima, a noću vršio fingirani napad na Crikvenicu.

26. XI. 1943 g. prema dobivenim podacima neprijateljske snage na Plasama oko 30 i na Križišću oko 30, te je odlučeno da se napadnu i to: Plaše II bataljon a Križišće I bataljon.

Napad je otpočeo u 23.30 sati, ali uslijed solidnih bun- kera iz kojih se neprijatelj brani nije uspio ni do 05,00 sati, kada su jedinice povučene na polazne položaje.

⁴ Vidi dok. br. 122 i 123.

Zasjeda II bataljona koja je osiguravala pravac od Zlofrina sačekala je pojačanje upućeno za Plaše, te je pobila **oko** 5 njemačkih vojnika.

27 i 28. XI. 1943. I bataljon povukao se u Grižane, sa jednom četom u Driveniku. Neprijatelj je pod snažnom artiljerijskom vatrom krenuo od Križišća ka Driveniku. Na 500 metara pred položajem naše čete grupisalo se je Oko 25 njemačkih vojnika na koje je otvorena koncentrisana vatra, te je neprijatelj izgubio 5 mrtvih i dosta ranjenih.

Ishod borbi:

Postavljeni ciljevi u defanzivnom smislu postignuti su, jer je neprijatelju spriječeno napredovanje, dok ofanzivni zadatci, tj. napad na Crikvenicu i napad na Križišće i Plaše, nisu uspjeli.

Neprijatelj je pretrpio sljedeće gubitke: 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Vlastiti gubici:

2 mrtva (od toga operativni oficir III bataljona drug Vinko Borić) i 5 ranjenih (od tih komandir čete drug Mile Talović). Izgubljen je jedan teški mitraljez »Breda«.

Pohvale i kazne:

Jedinice su pod teškim vremenskim uslovima razvile pohvalnu aktivnost, ali se nitko nije tako istakao da bi ga trebalo posebno pohvaliti. Slabo se je držao Štab I bataljona te su poduzete potrebne mjere.

Kritika operacija:

Akcije su bile dobro pripremane i rukovođene. U napadu na Crikvenicu zakasnio je I bataljon, ali ovo, obzirom na iznenađno pojačanje te posade, svejedno nije imalo odlučujućih posjedica.

Prema podacima o neprijatelju sa kojima se je raspolagalo odluke su realne i pravilno donesene.

Rukovođenje borbama uglavnom dobro. Kod viših a i kod nižih starješina pokazuje se neodlučnost i nesamostalnost, što se može pripisati tome što su to većinom mladi rukovodioci koji još nemaju dovoljno iskustva u samostalnom komandovanju. Kod svih jedinica slabo se obraća pažnja na održavanje veze i međusobno obavještavanje.

Kod jedinica se teško postiže da uhvate kontakt sa neprijateljem i da uhvaćeni kontakt pomoću patrola i nadalje održe. Pokazuje se kod svih jedinica težnja da se što prije izvuče iz dodira sa neprijateljem.

Sektor Gorski Kotar:

Od 19 do 28. XI. 1943 g.

Podatci o neprijatelju:

Nijemci od 17. XI. 1943 napuštaju pojedina mjesta u Gorskom Kotaru. Prilikom svoga povlačenja ostavili su u pojedinih garnizonima domobransko-ustaške posade manje jačine. Osim toga ostavili su i posade sastavljene od naoružanih mještana.

Našim pokretom ka Gorskom Kotaru, neprijatelj se je grupisao u Vrbovskom i Ogulinu, a napustio Gomirje, Ravnu Goru, Trošmariju i Popovo Selo. U Vrbovskom se nalaze tri satnije domobrana i jedna satnija ustaša, dok se u Ogulinu nalazi oko 4 do 500 ustaša i domobrana. U Ravnoj Gori **oko** 100 naoružanih mještana.

Odluke:

Posjesti napuštena mjesta i uspostaviti našu vlast. Karolinšku i Lujzinsku cestu temeljito zarušiti. Likvidirati uporište Vrbovsko.

Raspored snaga:

III brigada i I odred: Snage su stalno u pokretu prema promijenjenoj situaciji. Na dan 19. XI. 1943 sa slijedećim rasporedom:

III brigada: II bataljon u selu Salopek na položajima kod Josipdola, i III bataljon na Bjelskom, na položaju prema Ogulinu.

I odred: I bataljon kod Josipdola prema Ravnoj Gori i Mrkoplju, a II bataljon na Vratniku.

Tok akcija i pokreta:

Na dan 22. XI. 1943 g. navečer stigli su I i IV bataljon iz Alana u Drežnicu. Jedna četa III bataljona stigla i zaposjela Gomirje. Kod Perića mosta imala manje okršaje sa ustašama — 1 ustaša ubijen.

U cilju napada na ustaše u sektoru Vrbovsko — Gomirje na dan 24. XI. i 25. XI. 1943 g. prebačeni su Prvi i Četvrti bataljon iz Drežnice u Jasenik, a III bataljon u Vitunj.

Na dan 27. XI. 1943 navečer izvršen napad na Vrbovsko. Napad nije uspio uslijed toga što se raspolagalo podacima da neprijatelja ima oko 150, a ustvari bilo ih je 400 do 500.

Na dan 28. XI. 1943 poslije napada bataljoni su povučeni i raspoređeni za užu blokadu Vrbovskog. Noću 28/29. XI. 1943 upućen je na raspoloženje Trećoj brigadi jedan bataljon for-

miran pri Štabu divizije od Izviđačke čete, jedne Goranske čete i još jedne čete.

Ishod borbi:

Postavljeni ciljevi su samo djelimično postignuti, jer napad na Vrbovsko nije uspio. Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena.

Nije bilo lica koja su se tako istakla da bi trebala biti pohvaljena. Na odgovor će biti uzet Štab I bataljona I odreda jer je isti imao zadatak očistiti Ravnu Goru što isti niti do danas nije učinio.

Kritika akcija:

Napad na Vrbovsko kad nije uspio u toku noći trebao je biti produžen i u toku dana, što nije učinjeno. Štab brigade nije uočio i iskoristio činjenicu što se garnizon u Vrbovskom nalazi izoliran duboko u našoj slobodnoj teritoriji. Sa sigurnošću se može računati da je ovako postupljeno da bi ovaj garnizon ubrzo kapitulirao.

Ovaj izvještaj nije potpuno saobražen naređenju G. Š.^o Op. broj 440 od 18. XI. 1943 iz razloga što brigade svoje izvještaje još nisu saobrazile tome naređenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik:

I

V .

⁶ Pomenuto naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—2, k. 104 B.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 30 STUNP
NOG 1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUŠA NOV JUGO
SLAVIJE O BORBAMA KOD SELA HRVAČE I U MUCU***

ŠTAB XX DIVIZIJE
Položaj, 30. XI. 1943.

ŠTABU VIII KORPUSA

Položaj

Na sektoru Sinjske krajine za sada nema bitnih promjena.

Prema podacima o kojima ste i Vi obaviješteni u Sinj je došao jedan bataljon Nijemaca, tako da pored redovnih hrvatskih snaga² u Sinjskom garnizonu ima i dva bataljona Nijemaca.³ Prema obavještenjima ovaj novi njemački bataljon spreman je za pokret. Prema ovim obavještenjima trebaju da krenu u neku akciju zajedno sa hrvatskim snagama i to bilo u pravcu Vagnja ka Livnu ili prema Vrlici.⁴ Pored ovog dobili su i neka pojačanja u artiljeriji. U vezi ovakve situacije mi smo izvršili raspored naših jedinica na ovom sektoru.

27. XI. 1943. neprijatelj sa četrdeset (40) kamiona vršio je ispad u selo Hrvače a odatle je pokušao da se probije na Panju preko Cetine.⁵ Neprijateljske snage bile su sastavljene od Nijemaca i ustaša. U ovom pokušaju prodora ispomagala ih je artiljerija prateća kao i ona iz Sinja. Na položajima, na lijevoj obali Cetine nalazio se je i jedan nepun bataljon VIII brigade koji je prihvatio borbu i poslije dvočasovne borbe neprijatelj se je povukao prema s. Hrvače a pred samu noć u* Sinj. Ovom prilikom u selu Hrvače neprijatelj je pokupio **80** mlađih ljudi i odveo sa sobom u Sinj.

U ovoj borbi neprijatelj je imao tri mrtva i više ranjenih. Naši gubitci su dva mrtva i četiri lakše ranjena.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24—1/5, k. 516.

² Odnosi se na ustaško-domobranske jedinice.

³ U Sinju se tada nalazio jedan bataljon iz sastava njemačke 264 pješadijske divizije i dijelovi Petnaeste pješačke pukovnije.

⁴ O prodoru neprijateljskih snaga na pomenutim pravcima vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Osmog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 31 prosinca 1943 godine.

⁵ Vidi dok. br. 209.

Naša namjera je bila da prebacimo dva bataljona X brigade preko Cetine sa ciljem čišćenja i likvidacije neprijateljskih uporišta u Dicmu, Trilju i Dugom Polju. Novonastala situacija na ovom sektoru spriječila nas je da ovo izvršimo¹.

Očekujući dolazak IX brigade,⁶ koja je trebala da se prebaci na ovaj teren, namjeravali smo izvršiti čišćenje Vrljičke krajine. Sa manjim snagama nije se ovo moglo učiniti iz razloga što se na ovom terenu pored ranijih četničkih snaga nalazi sada i manji garnizon Nijemaca. Pokušaj čišćenja terena sa Dinarskim odredom nije uspio, jer je od nadmoćnijih neprijateljskih snaga bio prinuđen da se povuče.⁷

Preduzeli smo mjere da se povežemo sa IX brigadom sa ciljem hitnog prebacivanja na ovaj sektor, ali, u koliko Vi imate sa njima radiovezu, naredite im da izvrše odmah ovo prebacivanje, pošto kurirska veza zavisi od mnogih nepredviđenih uslova koji su stvoreni sadašnjom situacijom, te će vjerovatno zakasnuti.

Upućen je dopis za druga Tomicu Popovića u vezi njegovog postavljanja na novu dužnost.⁸ Drug Popović se nalazi sada na terenu Mosečkog i Marinsko-segetskog odreda radi organizacionog učvršćenja odreda, njihovog povezivanja i aktivirana na tamošnjem terenu. Ovi odredi izvršili su nekoliko manjih akcija u kojima su imali korisnih rezultata. Jedna četa Mosečkog odreda na zasjedi u Muću zaplijenila je tri kamiona sa namirnicama i nešto neprijateljskih vojnika sa jednim bojnikom,⁹ koji je upućen u taj štab. Marinsko-segetski odred u nekoliko manjih akcija istrijebio je četrdeset neprijateljskih vojnika i zarobio jednog njemačkog kapetana, člana Gestapoa i i-anr-ionera njemačke obavještajne službe za Balkan, koji je sa dokumentima upućen u taj štab. Upućujemo Vam dva zarobljena njemačka vojnika sa saslušanjem, koji su zarobljeni prilikom akcije u Kaštelima. Detaljan operativan izvještaj dostavlja se naknadno.

U jednom ranijem dopisu nagovijestili smo da smo nabavili jednu radiostanicu i u vezi toga tražili od tog štaba jednog radiotelegrafistu i jednog radiomehaničara da bi istu pregledao i po mogućstvu povezao nas sa tim štabom. Kako ove drugove niste uputili, izvijestite nas da li ćemo ovu stanicu zadržati za nas ili poslati za Livno. Ukoliko pošaljete ove radiotelegra-

⁶ O njenom prebacivanju na kopno vidi dok. br. 152.

⁷ Vidi dok. br. 201.

⁸ On je postavljen za komandanta Štaba Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda.

⁹ Vidi dok. br. 203 i 208.

fiste potrebno je da sa sobom donesu potrebnu količinu serijskih (suhih) baterija, pošto uz stanicu iste nismo dobili.

Ukoliko imate na raspoloženju malih pisanih mašina nužno bi bilo da nam najmanje jednu pošaljete, pošto mi imamo samo jednu glomaznu i to talijansku.

s. F. — s. N.!

Politkomesar
Zivko Zivković

Načelnik štaba
major
Čelik¹⁰

Komandant
p. pukovnik
Vel.¹¹ M. Knežević

BR. 163

PISMO ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 30 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABOVIMA NOU BRIGADE »BRAĆE RADIĆA« I KALNICKOG NOP ODREDA O REZULTATIMA NAPADA NA ČAZMU I MJERAMA KOJE TREBA PREDUZETI U VEZI PRETSTOJEĆE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹

Op. br. 43.
30. XI. 1943.

ŠTABU U. BRIGADE »BRAĆE RADIĆA«
ŠTABU KALNIČKOG N.O.P. ODREDA

U jednodnevnoj borbi borci XXVIII Divizije i II Moslavačke brigade zauzeli su 29. XI. neprijateljsko uporište Čazma i nanijeli velike gubitke neprijatelju u samom uporištu i na zasjedama prema Bjelovaru i Križu. II Moslavačka brigada uništila je posadu I Bojne V Gorske pukovije i 200 feldžandara u Čazmi.² Tom prilikom neprijatelj je imao 270 mrtvih, 80

¹⁰ Narodni heroj Ahmet Fetahagić, poginuo 25 prosinca 1944 god. u borbi kod Bihaća (Izačić) kao zamjenik komandanta Unske operativne grupe.

¹¹ Velimir

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29/2, k. 1472.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 130, 165, 209 i 210.

ranjenih i 240 zarobljenih vojnika. Zaplijenjeno je: 500 pušaka, 2 topa 37 m/m, 2 teška bacača, 6 lakih bacača, 24 puškomitraljeza, 6 t. mitraljeza, 30 šmajsera, 3 radiostanice, veliku količinu municije i drugog ratnog materijala, koji se još uvijek prebrojava.

XXVIII Divizija osiguravala je od Bjelovara i Križa, i nanijela neprijatelju slijedeće gubitke: 165 mrtvih i 200 ranjenih vojnika. U toj borbi borci XXVIII Divizije zaplijenili su 200 pušaka, 2 topa 75 m/m, 2 topa 37 m/m, 1 teški mitraljez, 1 bacač, 5 puškomitraljeza, 300 topovskih granata, 2 kamiona zapaljena, oborena 2 aviona, zaplijenjena 3 luksuzna automobila i velika količina municije i ostalog ratnog materijala.

U borbi za oslobođenje Čazme borci i rukovodioci XXVIII Divizije i II Moslavačke brigade pokazali su veliku vještinu u uništavanju neprijatelja, zauzimanju zgrada i bunkera i borbi na terenu. Ovaj uspjeh naših jedinica neka da novog potstreka vama, vašim borcima i rukovodiocima i da nastavite na ovom dijelu borbu sa neprijateljem sa više uspjeha, da ga stjeramo u Križevce i Varaždin i spriječimo krstarenje u grupama po okolnim selima. Sa uspjehom borbe kod Čazme upoznajte sve borce i rukovodioce vaših jedinica.

Prema najnovijim podacima neprijatelj namjerava otpočeti početkom decembra ofanzivu na slobodni teritorij naše Zone i VI Korpusa. U toj ofanzivi trebalo bi učestvovati oko 50.000 Nijemaca, ustaša i ostalih razbojnika." U toj ofanzivi neprijatelj bi upotrijebio avijaciju, konjicu, a primijenio¹ bi taktiku lakog streljačkog stroja sa manjom pokretnom rezervom i temeljnim čišćenjem pozadine. Ishodne baze za polazak u napad bile bi: Varaždin, Križevci, Mađarska granica, Zlatar i Njemačka granica. Iz Osijeka napadali bi »Čerkezi«.⁴

Vaši štabovi odmah će poduzeti sve mjere da preko informativne službe doznamo: da li će neprijatelj u toku narednih dana dobivati pojačanja u Križevce, Varaždin, Zlatar, i da li će vršiti koncentraciju duž Drave. Dnevnim oficirskim patrolama ispitivati: da li neprijatelj iz Varaždina i Križevaca vrši ispade prema našem slobodnom teritoriju, i time prikupljati

³ Ovi podaci nisu bili tačni. Neprijatelj je na području ove zone i Šestog korpusa ojačao svoje garnizone radi sopstvene sigurnosti, vršio manje ispade na oslobođenu teritoriju ali ofanzivu nije u toku decembra preduzimao. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 28 prosinca 1943 god. i izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu Hrvatske od 20 prosinca iste godine.

⁴ Misli se na Prvu kozačku konjičku diviziju.

podatke da li će neprijatelj vršiti pripreme za ofanzivne operacije. Ukoliko neprijatelj ima ofanzivne namjere, on će manjim snagama Redovno izviđati u pravcu našeg slobodnog teritorija i to Križevci — Koprivnica i Varaždin — Novi Marof i Varaždin — Šemovec — Bukovec.

Kalnički P. Odred odmah će uputiti 1 vod sa zadatkom da uspostavi vezu sa Štabom Zagorskog P. Odreda. Sa tim vodom treba krenuti 1 dobar komandir čete, koji će ići direktno do Štaba Odreda.

Koncentrisati sve snage mobilizirajući civilno ljudstvo za uništenje pruga i cesta, koje vode prema našoj slobodnoj teritoriji. Rad na uništenju komunikacija na sektoru Kalničkog P. Odreda nije zadovoljio. Ponovno se skreće pažnja da se najsavjesnije ima pristupiti tom radu i o tome svakodnevno izvještavati ovaj Štab. Kalnički P. Odred jednom četom ubrzat će gradnju telefonske linije Duga Rijeka — Ludbreški Vinogradi.

Četa će pristupiti radu kad do Štaba Odreda stigne određeni drug iz sekcije za vezu Komande područja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NABODU!

Načelnik Štaba
major:

I ZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 30. STUDENOG 1943. GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU O POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH JEDINICA I NAPADIMA NA ISTE¹

Š T A B

II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOVH

Dne 30. XI. 1943. godine

u 17,28 časova.

OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU

Dostavljamo vam u prilogu dopis Štaba »Plavog Jadrana« našem bataljonu. Možemo tomu dometnuti, da je naša izviđačka jedinica 28.o.mj. pratila kretanje kolone duge preko 2 km, koja je kretala u pravcu Oštarija iz Gospića. Taj izvještaj naše izvidnice izgledao nam je pretjeran, ali bi se sada poklapao sa izvještajem Odreda, tj. vjerovatno se veći dio tih snaga iz Karlobaga vratio za Gospić.

Na našem odsjeku neprijatelj nakon zadnjih borbi, gdje su mu zadani gubitci,² kad je polazio na osiguranje, primjenjuje taktiku, da se dovaža tenkovima i sa posljednje kote kod sela Raduča, tj. kotu 688, te kotu 630, tj. pod zaštitom tenkova zauzima te kote. Kote sa sjeveroistočne strane ceste Medak — Raduč drži stalno.³

Jedna naša desetina prebacila se je ujutro na Velagušu kota 611 i otvorila vatru na neprijatelja u Metku, te se potom povukla. Jedna četa vršila je napad na neprijatelja, koji je kretao cestom prema Raduču na osiguranje. Napad je vršila sa kote 670 i sjeverno od te kote. Gubitci neprijatelja nisu poznati. Naša jedinica imala je jednog ranjenog od bacača.

Neprijatelj je tukao naše položaje sa artiljerijom i bacačima.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/2, k. 920.

² Riječ je o gubicima nanesenim ustašama kod Rastika. Vidi tom V, knj. 22, izvještaj Operativnog štaba za Liku Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 30. prosinca 1943. godine.

³ Ove kote držala je Trideset prva ustaška bojna ojačana jednim vodom bojnih kola. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Promet cestom je bio vrlo slab i uopće nisu primije-
ni u jednom pravcu niti kolone automobila niti pješadija^{no}

Prema dobivenim podacima na odsjeku od Oštarija^a H
Brušana nalazi se 9 ustaška bojna pojačana manjim dijelovima^o
njemačkih jedinica.

Molimo vas da nam pošaljete znakove raspoznavani-
Također nam pošaljite i vijesti, ukoliko imate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
S. O.

Komandant-maior

BR. 165

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NOU BRIGADE OD 30
STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU DVADESET OSME DIVI-
ZIJE O REZULTATIMA BORBI NA LINIJI ČAZMA —
NOVOSELEC-KRIŽ — IVANIĆ GRAD¹

ŠTAB XVII UDARNE
BRIGADE N. O. V. J.

Trajne vrijednosti

Broj: 565/43
Dana 30. XI. 1943

Vojni desetodnevni izvje-
štaj dostavlja se. —

ŠTABU XXVIII DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

1.) RAD NAŠIH JEDINICA:

U međuvremenu od 19. XI. do 30. XI. ov.g. jedinice ove
brigade radile su sljedeće:

Dana 19. XI. ov.g. jedinice ove brigade tj. II, III i IV ba-
taljona nalazili su se u selu Novi Grad,² dok je naš I bataljon

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13—2, k. 1122.

² Podravski Novi Grad

nalazio se u selu Gornji Mosti. Istoga dana po naređenju³ gtaba 28 divizije naš II i III bataljon izvršili su pokret u grad Koprivnicu, a IV i I bataljon ostali su u selu Novi Grad. U ovim selima bataljoni su ostali do 21. XI. 1943, dok su onda po naređenju Štaba divizije naš II i III bataljon izvršili no-kret u pravcu Sokolovca, Lepavine i Mali Grabičani, a I i IV bataljon izvršili su pokret iz Novi Grada i smjestili se u grad Koprivnicu. Na tim položajima jedinice su ostale do XI. 2a vrijeme kako su se bataljoni nalazili u gradu Koprivnici tj. najprije II i III bataljon, te onda I i IV bataljon, tako su se svi borci okupali, oparili veš, te pokrpalii odijela i cipele. Isto tako radilo se je koliko god je to bilo moguće sa drugovima vojnički i politički.

Ujutro 24. XI. naš I i IV bataljon izvršili su pokret iz grada Koprivnice preko Sokolovca, Lepavine, Vel. Branske, te u pravcu sela Ruševac i Topolovac, gdje su se jedinice smjestile, te malo odmorile i nahranile se.

Dana 25. XI. ov.g. po naređenju Štaba 28 divizije jedinice naše brigade izvršile su pokret i to: II bataljon ujutro rano, dok su ostali bataljoni izvršili pokret u 2 sata poslije podne i to u pravcu Gornjeg i Donjeg Vukšince. Naš II u svojem putu imao je zadatak da uđe u Sv. Petar Čvrstec, te da pohapsi neke ustaše i petokolonaše, te da imovinu tih narodnih neprijatelja konfiskuje u korist N.O. Vojske, dok od tih ustaša i petokolonaša nije se uspjelo nijednog uhapsiti jer su izbjegli a njihova imovina tj. dio koji bi trebao konfiskovati već su neke druge jedinice konfiskovale. Ova maršruta koju su jedinice imale da pređu od Topolovca za Gornji i Donji Vukšinci nismo u jednoj turi prešli uslijed velikog blata i nevremena, već su jedinice u selu Crkvena ostale na konačištu te 26. XI. ujutro nastavile su svoj put do Donjeg i Gornjeg Vukšince, gdje su se smjestile i odmarale do 27. XI. Dana 27. XI. u 12 sati po naređenju Štaba 28 divizije jedinice ove brigade izvršile su pokret tj. II i III bataljon u selu Dabei i Sovare, gdje smo imali zadatak da sa ova dva bataljona postavimo zasjedu prema Križu i Ivanić Gradu kao osiguranje za akciju na neprijateljsko uporište Čazmu koju je izvela II Moslavačka brigada.⁴ Za to vrijeme naš IV bataljon nalazio se u rezervi kod Štaba naše divizije, a I bataljon svojom jednom četom osigurao je most na Česmi kod Bosiljeva sa zadatkom da uništi neprijatelja koji bi pokušao

³ Vidi naređenje Štaba Druge operativne zone dok. br. 88.

⁴ Opširnije o napadu na Čazmu vidi dok. br. 130, 138, 140, 209 i 210.

bijeg iz Čazme⁵ u pravcu toga mosta, a jednu četu uputio za osiguranje divizijskoj poljskoj bolnici. Pošto je jedan vod III čete istog bataljona otišao za Slavoniju te ostatak te čete tj jedan vod bio je u rezervi kod Štaba brigade. Za vrijeme do« su se jedinice nalazile na ovim položajima tj. 28, 29 i 30. XI neprijatelj je svaki dan nadirao iz Križa i Ivanić Grada na položaj našeg II i III bataljona, u toj borbi 29 i 30. XI također je sudjelovao naš IV bataljon. Vještim manevrom i ranijim iskustvima koje smo mi prenašali na naše borce i rukovodioce svi pokušaji neprijatelja da probije naše zasjede bili su uzaludni i neprijatelj je uz velike gubitke u ljudstvu, oružju i ratnom materijalu bio razbijen i primoran da se u paničnom bijegu povuče u svoje polazne baze.⁶

2.) IZVEDENE AKCIJE:

Kako je poznato i tome štabu da za ovih 10 dana tj. od 19 do 30. XI. 1943 nije naša brigada učestvovala ni u jednom napadu tj. nije izvela nijednu akciju, već što smo imali borbu na zasjedi u Križu i Ivanić Gradu za vrijeme akcije na neprijateljsko uporište Čazmu. U toj borbi zarobljen je sljedeći ratni plijen:

2 protivtenkovska topa sa 180 granata
2 brdska topa 75 mm. sa 150 granata
1 teški mitraljez »Švarcloze« i
6 teških mitraljeza »Maksim«
6 puškomitraljeza »Brno«
1 puškomitraljez belgijski
1 puškomitraljez »Šoša«
4 askerice
2 šmajsera
200 bombi
80 mina za teški minobacač
8 kara za topovsku municiju
55 karabina
2 aviona oboreni su koji su bili tipa »Henschel« 126.
45.000 puščane i mitraljeske municije
-17 kamiona spaljeno
4 pištolja
4 telefona sa 12 kablova
2 kuhinje

⁵ U Čazmi se nalazila Prva bojna Pete gorske pukovnije. Vidi dok. br. 209.

⁶ Vidi dok. br. 4/23, 4/28, 4/31 i 4/36 u mikroteci Vojnoistoriskog instituta.

12 samara
1 radiostanica i dva radioaparata
10 konja
15 pobijeno konja
2 talijanska minobacača sa 400 mina
4 sanduka bombi za tromblon
1 sanduk ručnih bombi
i ostalog ratnog materijala

3.) UTROŠENA MUNICIJA:

13.000 puščane i mitraljeske municije
50 ručnih bombi.
73 mine iz teškog bacača
50 mine za laki bacač

U tim borbama neprijatelj je ostavio na bojnopolju 140 mrtvih. Mi smo zarobili 36 vojnika.

Naši su gubitci 4 mrtva i 17 ranjenih.

Od gore navedenog plijena upućeno je u Štab divizije 2 protukolska topa sa svim granatama, 2 brdska topa sa granatama, 6 teških mitraljeza »Maksim«, 20.000 mauzer municije, 8 kara za topov. municiju, te 700 lit. petroleuma, 300 kg. šibica, jedan konj i jedna vojnička kola i nešto konjske opreme, 6 topovskih samara, a ostali plijen zadržali smo za sebe.

4.) STEČENO ISKUSTVO:

U ovim posljednjim bojevima sa neprijateljem naši borci i rukovodioci stekli su dovoljno iskustvo a koristeći se stečenim iskustvom iz borbe kod Kapele koju je vodio I bataljon sa bandom⁷ iz Bjelovara, te zbog nedostatka manevra, isti bataljon je pretrpio gubitke koje nije trebao imati. Pravilnijim ukazom na greške u toj borbi vidilo se je u ovoj borbi da je to dobro djelovalo na naše štabove bataljona i ti ukazi potkrepljeni sa uspjehom u ovoj borbi garancija su da se ubuduće kod naših štabova bataljona neće desiti onakav slučaj kao kod Kapele. Naši štabovi bataljona može se reći da zadovoljavaju.

Isto tako vidilo se je da naš rad sa nižim rukovodećim kadrom tj. predavanja iz potsjetnika i raznih vojničkih pravila imao uspjeha. To se je vidilo kod biranja položaja i kod kopanja rovova te postavljanja automatskog oružja. Isto tako predavaⁿe iz borbene obuke a naročito nastupni i odstupni marš, vidi se da su drugovi dobro svatili, te iako je neprijatelj pokušavao kontrajuriš, ali nije nikad zatekao naše drugove u gomilama ili slično, stoga i nisu naši gubitci veliki.

⁷ Odnosi se na neprijateljske snage koje su pošle iz Bjelovara u pomoć napadnutoj posadi u Čazmi. Vidi dok. br. 20/4—4, k. 59 i 23/2—3, k. 53 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

5.) DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Kako sa svim akcijama-operacijama rukovodi Štab divi-
zije, odnosno na ovom terenu Štab II operativne zone, a **budući**
da nemamo naročiti pregled nad neprijateljskim uporištima
stoga (mi ne predlažemo gdje će se vršiti akcija. Što se tiče
naših jedinica one su spremne za borbu. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bosanac ^Krstó v. r.

Zamj. komandanta-
Dušan Kreća v. r.

V • • ; ' ' •

BR. 166

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA
OD 30 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KOR-
PUSA NOV JUGOSLAVIJE O DEJSTVIMA OD 20 DO 30
STUDENOG¹**

ŠTAB I KORDUNAŠKOG ODREDA
IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 56
Dne 30/XI 1943 g.

**Operativni izvještaj
dostavlja se**

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj u međuvremenu od
20/XI. do 30/XI. 1943 godine.

Dana 24/XI. 1943 godine u 9.30 časova krenuo je neprija-
telj u piravcu naših položaja Tržić,² iz Tounja preko Kamenice.
Naše jedinice koje su se nalazile na položaju Tržić prihvatile
su borbu sa neprijateljem, te ga prisilile na povlačenje, nakon
1-dnosatne borbe i produžile gonjenjem neprijatelja do njego-
vih polaznih garnizona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 10—3, k. 424/A.

² Tounjski Tržić

Jačina naših snaga bila je 130 karabina, 6 puškomitraljeza, 3 teška mitraljeza. Dana 19 ov. mj. uhvaćen je 1 karabin od četnika Milana Vranješa.

Jačina neprijateljskih snaga 200 Nijemāca, ojačani sa 2 tenka, 3 bacača, 2 teška mitraljeza i 12 puškomitraljeza, ostalo Karabini.

Dana 27 ov. mj. komandant II bataljona sa 50 drugova i 4 puškomitraljeza krenuo je u akciju na Vodostaj kod Karlovca ga zadatkom da pohvata neke ustaške i domobranske oficire, koji se tamo češće puta, odnosno svake subote navraćaju u jednu gostionicu. Prije nego što je komandant II bataljona dospio, odnosno stigao do naprijed pomenutog mjesta, partizani Turopoljskog odreda već su napali na gostionu kod Vodostaja i izvršili akciju na njih, tako da je akcija koja je bila predviđena na ove oficire ostala bez uspjeha.

Dana 29/XI. o. g. jedan bataljon ovoga odreda dobio je zadatak da izvrši pretres u selu Donjim Dubravama i da pokupi oružje, koje se nalazilo u tamošnjih civila. Ovaj bataljon je izvršio pretres prema zadatku u noći između 29—30/XI. 1943, gdje je pronađeno 14 karabina i 1400 puščanih metaka.

Rezultat borbe: Zarobljenih u ovoj borbi nije bilo, ratnog plijena bilo je svega 14 karabina i 1400 puščanih metaka.

Gubitci neprijatelja: 4 mrtva i 10 ranjenih.

Gubitci na našoj strani: 1 drug lakše ranjen.

Utrošak municije: U ovim borbama utrošeno je 540 kom. municije.

U ovom međuvremenu do drugih borbi nije dolazilo.

Kritički osvrt: Borba koja je vođena sa Nijemcima dana 24 ov. mj. nije uspjela u potpunosti iz razloga što je neprijatelj kretao u streljačkom stroju, a pored toga bio je potpomognut sa 2 tenka i sa teškim bacačima, koji su štitili otstup neprijatelja, dok se povlačio u pravcu svojih polaznih garnizona. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara
Gufoić Ilija

Zamjenik komandanta
kapetan

(M. P.)³

⁴ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
• JUGOSLAVIJE
Op. Broj 266/43
2. XII. 1943

³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁴ Četvrtasti pečat Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 30 STUDENOG 1943 GOD. ŠTABU ŠESTOR KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 25 LISTOPADA DO 22 STUDENOG¹

ŠTAB
I DIVER. BATALJONA
Dne 30. XI. 1943.

ŠTABU VI KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Na položaju

*

IZVJEŠTAJ

25. X. 1943. dignuta u zrak na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Brod — Sibinj lokomotiva koja je uništena.

27. X. 1943. postavljena mina na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Sibinj — Brod. Kad je voz naišao mina je iz nepoznatih razloga sabotirala tako da se je morala podići.

29. X. 1943. između Andrijevac i Kaniže sukobila se jedna grupa diverzanata sa ovećom grupom Čerkeza. Nakon kratke borbe bili su Čerkezi razjureni a na mjestu borbe je ostalo šest mrtvih Čerkeza. Za vrijeme borbe bio je jedan drug uhvaćen od Čerkeza ali je ipak iskoristio gužvu i pobjegao.

10. XI. 1943. grupa diverzanata od četiri druga bila je u zasjedi u Klokočeviku jer tamo zalaze Nijemci i ustaše da pljačkaju selo. Nakon sukoba sa Nijemcima ostao je na mjestu borbe mrtav jedan njemački podoficir, dok su se drugi razbježali.

11. XI. 1943. na pruzi Zagreb — Beograd između stanica Sibinj — Brod oko 23 sata uništena minom lokomotiva. Promet obustavljen 8 sati.[^]

18. XI. 1943. u 7 sati na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između stanica Garčin — Topolje uništen pancir. Promet obustavljen 16 sati. Ubijena 4 njemačka oficira i 2 vojnika.²

19. XI. 1943. u zajednici sa Diljskim P. Odredom srušen most na cesti Brod — Požega između sela Rastušja i Grabarja. Most je bio dug 10 m.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 24—6, k. 121 A.

² Vidi dok. br. 193.

21. XI. 1943. kod Sladojevaca potpuno uništen željeznički most dug oko 20 m.

22. XI. 1943. srušen je most na cesti kod Pčelića dug oko 15 m.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

SI. odsutan

(M. P.)³

Borivpj S. Miličević

BR. 168

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 30 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 1 KOLOVOZA DO 28 STUDENOG¹

Š T A B
III DIVERZANTSKOG BATALJONA
DIVERZANTSKE SEKCIJE INZ. OTSJEKA
GLAVNOG ŠTABA N.O.V. i P.O.
HRVATSKE
30. XI. 1943 god.

Izvjestaj o izvršenim akcijama III Diverzantskog bat, a vremenu od 1. VIII. 1943 do 1. XII. 1943 god.

INFORMATIVNOM OTSJEKU GLAVNOG ŠTABA N.O.V. i P.O.H.

1. VIII. 1943. dignut je u vazduh teretni vlak na pruzi Koprivnica — Križevci.² Uništena je lokomotiva i 8 vagona. Saobraćaj je stajao 48 sati.

6. VIII. 1943. dignut je u vazduh teretni vlak na pruzi Koprivnica — Ludbreg.³ Uništena je lokomotiva i 8 vagona. Saobraćaj je bio obustavljen više dana. Mašinista je ubijen a više ih je ranjeno.

9. VIII. 1943. dignut je u vazduh osobni vlak na pruzi Koprivnica — Križevci. Uništena su 2 vagona sa ustašama.

³ Okrugli pečat: Štab diverzantskog bataljona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 50—1, k. 105.

² Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 147.

³ Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 163.

Bilo je 5 mrtvih i više ranjenih. Tom prilikom naši su diverzanti zarobili jednog domobranskog natporučnika, jednog njemačkog podoficira i 7 njemačkih vojnika.⁴

17. VIII. 1943. dignut je u vazduh oklopni vlak na pruzi Koprivnica — Ludbreg.⁵ Uništena su dva oklopna vagona. Bilo je 8 mrtvih, od toga 2 oficira. Promet je stajao 45 sati.

9. IX. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica — Križevci dužine 12. metara. Na toj pruzi promet je **potpuno** zaustavljen.

11. IX. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica — Križevci dugačak 15 metara.⁶

14. IX. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Vrbovec — Zagreb dugačak 9 metara.

14. IX. 1943. oštećen je most na cesti Križevci — Vrbovec dužine 12 m.

20. IX. 1943. dignut je most na pruzi Koprivnica — Varaždin dugačak 17 metara. Promet je obustavljen do danas.

5. X. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Varaždin — Zagreb dugačak 32 metra. Zarobljeno je 14 domobrana sa spremom.⁷ Ova je akcija izvedena u saradnji sa 1 četom Zagorskog partizanskog odreda.

8. X. 1943. dignuta je pruga Koprivnica — Ludbreg na više mjesta.

11. X. 1943. dignuta je pruga Koprivnica — Križevci na više mjesta.

16. X. 1943. dignut je u vazduh most na cesti Varaždin — Zagreb dugačak 35 metara.

18. X. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica — Đekenješ dugačak 27 metara. Promet je do danas potpuno obustavljen.

18. X. 1943. dignut je u vazduh most na cesti Varaždin — Ludbreg⁸ dugačak 15 metara.

22. X. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica — Križevci dugačak 12 metara. Promet obustavljen i danas.

30. X. 1943. dignuta je pruga Koprivnica — Križevci na dva mjesta.

30. X. 1943. dignut je u vazduh vodovod u Popovači. Kutina i Popovača ostali su bez vode.

1. XI. 1943. dignuta je pruga Koprivnica — Bjelovar na dva mjesta.

⁴ Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 168.

⁵ Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 182.

⁶ Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 213.

⁷ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 206.

⁸ Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 221.

2. XI. 1943. na pruzi Zagreb — Banova Jaruga dignut je u vazduh teretni vlak.⁹ Uništena je lokomotiva i 10 vagona, ostali su oštećeni. Promet je stajao 30 sati.

2. XI. 1943. dignuti su u vazduh blokovi i cijevi od nafte i plina u Gojilu.¹⁰ Uništeno je 6 vagona nafte. Istovremeno upalile su se cijevi od plina i požar je trajao 1 sat.

3. XI. 1943. dignuta su u vazduh 2 električna stupa između Ivanića i Ivanić Kloštra.

5. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Križevci Bjelovar dugačak 12 metara. Istovremeno dignuta je u vazduh pruga na 4 mjesta.¹¹

7. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica Varaždin dugačak 10 metara. Istovremeno uništene su raskrsnice na stanici Bregi i pruga na 4 mjesta.

7. XI. 1943, dignut je u vazduh teretni vlak. Izbačena je iz tračnica lokomotiva i 17 vagona i to na pruzi Zagreb — Banova Jaruga. Lokomotiva i 5 vagona potpuno su izgoreli.¹² Promet je stajao 40 sati. Istovremeno između Ivanić Grada i Ivanić Kloštra dignuta su u vazduh 2 električna stupa.

7. XI. 1943. dignut je u vazduh oklopni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga. Uništena su 2 vagona a lokomotiva je oštećena. Promet je stajao 10 sati.

10. XI. 1943. dignuto je u vazduh 19 skretnica i jedna ploča za okretanje lokomotiva na stanici Koprivnica.

11. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica — Virovitica dugačak 8 metara.

12. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Koprivnica — Virovitica dugačak 12 metara.

14. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Virje — Virovitica dugačak 10 metara.

12. XI. 1943. dignut je u vazduh teretni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, istovremeno je oštećen i most pod vlakom. Promet je stajao 24 sata.

21. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Dugo Selo — Ivanić Grad dugačak 16 metara.¹³ Zarobljen je jedan domobran.

19. XI. 1943. dignut je u vazduh osobni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga. Uništena je lokomotiva i 4 vagona Bilo je 4 mrtva i 8 ranjenih. Promet je stajao 30 sati.

⁹ Vidi dok. br. 173.

¹⁰ Vidi dok. br. 174.

¹¹ Vidi dok. br. 176.

¹² Vidi dok.br. 177.

¹³ Vidi dok. br. 196.

24. XI. 1943. dignut je u vazduh teretni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga.¹⁴ Izbačena je iz tračnica lokomotiva i 3 vagona. Promet je stajao 15 sati.

24. XI. 1943. dignute su u vazduh 7 skretnica i uništene 4 šinje na stanici Gradec.

26. XI. 1943. dignuta su 3 mosta na pruzi Zagreb — Križevci. Mostovi su od 15, 25 i 35 metara.

28. XI. 1943. dignut je u vazduh most na pruzi Vrbovec — Križevci dugačak 14 metara.

28. XI. 1943. dignut je u vazduh transportni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Ivanić Grad.¹⁵ Tačnih podataka nemamo, ali se zna da je sa ovim vlakom išla pomoć napadnutoj Čazmi.¹⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant:
Mirko Smolčić

I odjel
inform. o.
dati u štampu

T

¹⁴ Vidi dok. br. 199.

¹⁵ Vidi dok. br. 205.

¹⁶ Jedinice Dvadeset osme divizije i Druge NO brigade Druge operativne zone napale su neprijateljsku posadu u Čazmi 28 studenog 1943 god. Vidi dok. br. 103, 163, 209 i 210.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
OD 30 STUDENOG 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA ČACINCE I DRUGIM
BORBAMA¹**

AKCIJE DIVIZIJA VI KORPUSA NOV I POJ

u vremenu od 15. novembra do 30. novembra 1943 g., kao i one akcije prije tog vremena, a za koje nije podnesen izvještaj.²

Borba kod N. Bukovice: Poslije borbe kod Cabune³ jedinice XII Divizije prebacile su se na sektor između Podravske Slatine i Čacinaca, sa zadatkom rušenja pruge i t.t. veza Podravska Slatina — Čačinci. Dana 24. XI. 1943. jedinice Brodske brigade nalazile su se u kantonmanu u selu N. Bukovica. Rano ujutro naišao je neprijatelj u jačini jedne bojne gestapovaca i ustaša iz Slatine u pravcu N. Bukovice. Jedinice Brodske brigade primile su borbu i poslije kratke borbe uspjele su natjerati neprijatelja u Slatinu.⁴

Plijen: 1 laki mitraljez i 7 pušaka.

Neprijateljski gubitci: oko 40 mrtvih (među kojima 3 njemačka oficira) i neutvrđen broj ranjenih.

Naši gubitci: 5 ranjenih i 1 mrtav.

Rušenje pruge: 24. XI. 1943. poslije borbe kod N. Bukovice, sve jedinice XII Divizije pristupile su rušenju željezničke pruge između Podravske Slatine i Čacinaca. Porušeno je 10 km. pruge, isto toliko t.t. veza i popaljeno mnogo šlipera.⁵

Poslije izvršene sabotaže pruge Podravska Slatina — Čačinci, jedinice XII Divizije imale su zadatak da prokrstare Podravinom u cilju mobilisanja ljudstva za naše jedinice i populariziranja naše NOV. Prilikom tog puta, jedinice XII Divizije zadržavale su se u Čađavici (Sekcija Donji Miholjac 1:100.000) i u okolnim selima, u Moslavini i u Crncu, te u okolnim selima. Kada se je divizija nalazila na sektoru: Crnac —

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23-2, k. 471.

² Redakcija je izostavila dio izvještaja o napadu na Koprivnicu i Viroviticu jer su podaci o tome dati detaljnije u izvještajima Dvanaeste i Dvadeset osme divizije i Druge operative zone. Vidi dok. br. 12, 22, 26, 30, 33, 48, 53, 60, 62, 63, 80, 81 i 103.

³ O borbi kod Cabune vidi dok. br. 12,.

⁴ Vidi dok. br. 13/1—3, k. 55, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 125 i 200.

Rastovac — Zdenci, ušao je neprijatelj u jačini jedne satni» ustaša i oko 80 gestapovaca u selo Čačinci.

Akcija na Čačince: Dolaskom neprijatelja u Čačince i jedinice XII Divizije izvršile su noću 27. na 28. XI. o. g. napad na pomenuto uporište.⁶ U napadu je bila Brodska brigada. Neprijatelj u uporištu nije davao organizovanog otpora, već je trčkarao po selu iz jedne zgrade u drugu, pripuckavao sa tavana, podruma i iz slame, tako da se dugo vremena nije moglo ustanoviti pravo stanje u uporištu samom. Usljed nesnalaženja jedinica u salmom napadu i usljed slabe veže, kako između jedinica u napadu samih, tako i između jedinica u napadu sa jedinicama koje su držale obruč, neprijatelju je uspelo da iz uporišta pobjegne.

Plijen: 20 karabina.

Neprijateljski gubitci: 20 zarobljenih gestapovaca i neutvrđen broj mrtvih i ranjenih.

*Upad tenkovske kolone:*⁷ Noću 27. na 28. XI. 1943., za vrijeme akcije na Čačince skoncentrisala se u Našicama i Feričancima jedna tenkovska kolona jačine oko 150 tenkova razne težine, tanketa i oklopnih automobila. Rano ujutro 28. XI. 1943. u momentu kada su jedinice XII Divizije poslije izvršene akcije na Čačince bile u povlačenju na liniju Krajna — Orahovica — Crkvari (Sekcija Donji Miholjac 1:100.000), ta tenkovska kolona krenula je iz Feričanaca pravcem Orahovice. Prethodnica te kolone, sastojeći se od 5 tenkova., sukobila se sa jedinicama Čehoslovačke brigade. U toj borbi zapaljen je jedan teški tenk, a drugome je oštećen top, ali usljed dolaska glavnine kolone, jedinice te Brigade morale su se povući. Kolona je produžila prema Orahovici, gdje se je dijelila i to: jedan dio, manji, išao je kroz Orahovicu za Duzluk, a drugi dio je produžio kroz Čačince za Humljane i Mikleuš. U momentu ulaska tenkovske kolone u selo Čačince, u istom selu još su se nalazili pojedini dijelovi Brodske brigade, koji su davali otpor, potukli nešto neprijateljskih vojnika, koji su se vozili u kamionima, ali vidjeći premoć na strani neprijatelja, povukli su se. Dio te tenkovske kolone, koji se u Čačincima nije zadržavao, već je odmah produžavao pravcem Mikleuš i Humljani, naišao je na zaštitnicu XVIII Brigade, koja se morala pod pritiskom vatre

⁶ Opširnije o tome vidi dok. br. 13/1—18, k. 55, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

⁷ Riječ je o prodoru njemačkog 901 motorizovanog puka (bez Drugog bataljona) koji je prema izvještaju Komande 69 rezervnog korpusa izvršen u cilju čišćenja prostorije istočno od Podravske Slatine. U ovoj operaciji učestvovala je i Druga ustaška brigada i dijelovi Petnaeste ustaške bojne. Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28/20-a, k. 6, 29/20-a. k. 6 i 30/20-a, k. 6.

iz tenkova povlačiti preko čistine i preko potoka, te je usljed toga pretrpjela najveće gubitke.

Jedinice XII Divizije imale su u toj borbi, prema dosada prikupljenim podacima oko 110 izbačenih drugova, što mrtvih, ranjenih i izgubljenih. Taj se broj svakoga dana smanjuje, jer drugovi koji su zalutali ponovo se vraćaju u svoje jedinice.

Od oružja nedostaje pored pušaka još i 3—4 pmitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 radiostanica »Gođevac« i 1 protivtenkovska puška koja je uništena od topovske granate.

Stečena iskustva: u borbi kod Cabune pokazale su se slabe posljedice slabe službe osmatranja i javljanja. U istoj borbi pokazala su se još dva nedostatka i to: protivtenkovski top je izašao na položaj tek onda, kada su tenkovi već nailazili i izašao je na onaj položaj, na kome je već bio u neposrednoj blizini jedan teški mitraljez. Sve te greške uočene u borbi kod Cabune iskorišćene su u smislu pouke i rezultat toga već se pokazao u prvoj sljedećoj borbi kod N. Bukovice.

Prepreke protiv bornih kola i tenkova, ustvari nisu prepreke ako iste nisu branjene vatrom. Jarci i prekopi širine do 2 metra savladivani su bez ikakvih teškoća. Prekopi moraju biti širine 4—5 metara. Ako se nema protivtenkovskog oružja, svaki prekop mora se braniti bar sa nekoliko pušaka i po kojim automatskim oružjem, koji će spriječiti izlazak iz tenka i namještanje prenosnog mosta preko prekopa. Kuriri, kao i veze između osmatrača i jedinice pokazale su se nedovoljne, jer izvještaji ne stižu na vrijeme. Osmatrače treba vezati po mogućstvu telefonom ili ih snabdjeti signalnim pištoljima ili barjačicama. Ako je potrebno, moraju se između osmatrača i jedinice organizirati relejne stanice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Vlado Janić

Šef operativnog otdjeka,
major
Franc Inkret

Komandant
pukovnik,
Petar Drapšin

(M. P.)⁸

⁸ Okrugli pečat: Štab Četvrtog korpusa NOV Hrvatske.

BR. 162

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 30 STU'DENOG 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA PODRUČJU GOSPIĆA¹

OPERATIVNI ŠTAB ZA LIKU

4. 12. 43²

O. Br.

30-XI-1943 g.

Operativni izvještaj
izvedenih akcija
dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

(Sekcija Gospić — Novigrad — Zadar i Senj 1:100.000)

12-XI-1943;3 godine po dolasku na sektor Perušića IV brigada XIII divizije dobila je zadatak da preuzme položaje od II brigade iste divizije, na ostsjeku Klanac — Kaluđerovac i Budački most, a II brigada dobila je zadatak da rokira svoje snage na južnu i jugozapadnu stranu Gospića u cilju blokiranja svih izlaza i prilaza ovome garnizonu, tj. II brigada dobila je zadatak da sa jednim bataljonom posjedne položaj od željezničkog mosta istočno od Gospića preko sela Kulice i Barleta, dva bataljona da prebaci na jugozapadni dio Gospića, na sektor Brušana, Rizvanuše i Divosela, a rezervu da smjesti u selu Vrebac,³

Istog dana prilikom smjenjivanja jedinica na položajima, na ostsjeku Klanac, II bataljon II brigade držao je izviđačke patrole u pravcu Klanca i Žitnika preko rijeke Like, a glavina mu se nalazila u selu Kaluđerovac sa sjeveroistočne strane Like. III bataljon IV brigade dobio je zadatak da smijem IV bataljon II brigade na ovome ostsjeku i preuzme njegove položaje. Prije nego je posjeo ove položaje III bataljon, patrole II bataljona su se povukle, tako da su 2 čete 3 bataljona prešle preko rijeke Like i bez obezbjeđenja krenule kolonom u pravcu Klanca, gdje ih je neprijatelj⁴ jačine 2 satnije sačekao iznenadnom vatrom. Zahvaljujući komandnom kadru i starijim bor-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11—3, k. 424/a.

² Datum orijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Vidi dok. br. 47 i 69.

⁴ Odnosi se na Trideset drugu ustašku bojnu. Vidi dok. br. 22/2—4 k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

cima koji su za nekoliko sekundi zauzeli položaje i otvorili vatru na neprijatelja i istoga prisiliti na povlačenje, veći dio bataljona povukao [se]u priličnom neredu.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko- 10 mrtvih i toliko ranjenih.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Neprijatelju je uspjelo uhvatiti kazane ovih dviju četa koji su se kretali sa kolonom na tovarnim grlima.

U ovoj akciji veću grešku učinio je jedan i drugi bataljon, tj. 2 bataljon koji je povukao svoje izviđačke dijelove prije nego je 3 bataljon posjeo određene položaje, a o čemu nije izvijestio 3 bataljon.

Greška 3 bataljona također je velika što se nije interesirao koje položaje drže naši izviđački dijelovi i koje položaje drži neprijatelj, nego je neoprezno i bez osiguranja prelazio vodu i čak u koloni kretao se do samoga Klanca, gdje je bio iznenađen.

17-XI-1943 godine neprijatelj jačine 2 bojne uz pomoć 7 tenkova, jedne baterije topova i oko 6—8 teških minobacača izvršio je iznenađan napad na naše položaje na otsjeku: Brušani, Rizvanuša, Divoselo i Čitluk.⁵ Napad je uslijedio ujutro oko 5 časova u tri pravca: tj. Gospić, Lički Novi, Brušani, Gospić — Trnovac — Ratkovići (zapadno od Brušana) i Gospić — Žabica — Divoselo. U to vrijeme položaje istočno od Brušana, Guste (k. 730), (k. 642), (k. 626) i (k. 646) (Sadrovac) držao je prvi bataljon II brigade, dok na otsjeku Divoselo — Čitluk nije bilo naših snaga sem oko 80—100 naoružanih mještana i omladine.

Neprijatelj je zahvaljujući vrlo slaboj budnosti kako našeg 1 bataljona tako i mjesnim stražama i odborima zaobišao naše položaje i izvršio napad na sva pomenuta sela iz pravca Velebita sa pješadijom, dok je sa manjim dijelovima uz pomoć tenkova napadao iz pravca Gospića, skrećući s tim pažnju naših jedinica prema polju.

Zahvaljujući špijunaži neprijatelj je znao tačno naš raspored i snagu, te je jednu satniju uputio preko Trnovca na selo Ratkovići izapadno od Brušana s^ namjerom da napadne naše snage sa leđa. Oko 7 sati kada je neprijatelj napao sa tenkovima i dijelovima pješadije sa pravca Ličkog Novog, sat-

⁵ U ovom napadu učestvovala su slijedeće neprijateljske snage: Deveta ustaška bojna (bez jedne sati), Trideset prva ustaška bojna, Trideset četvrta ustaška bojna, Treći sat oklopnih kola PTS, gorska bitnica (baterija) 65 m/m, gorska bitnica 75 m/m, opkoparski (pionirski) polusat »Zapoli«, tri čete njemačkog 661 dopunskog bataljona i jedan vod njemačkih bornih kola. Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/2—4, k. 53.

nija koja je zaobilazila naše snage nije stigla na cilj i zahvaljujući tome naše snage uspjele su se povući iz Brušana preko Starog Sela i Paljevine za Mali i Veliki Kraj. Četa koja se nalazila u Rizvanuši sa obezbeđenjem na k. 646 i k. 601 bila je iznenađena tj. neprijatelju je uspelo koristeći teren pokriven i pošumljen iznenaditi osiguravajuće dijelove na pomenutim kotama i iste zbaciti u selo Rizvanušu, gdje je i četa bila smještena. U takvoj situaciji četi je preostalo samo to da se najbrže povuče u pravcu Paljevine, što joj je i uspelo prije nego su naišli ostali dijelovi bataljona iz Brušana. Tako se desilo da se je četa povukla preko Velebita u pravcu Lukovog Sugarja, gdje je ponovno dočekana iznenadnom vatrom od bandita koji se nalaze od ranije grupisani oko ovog sela. Četa, je ponovo raspršena i nakon dva dana prikupila se je i došla u sastav bataljona u Divoselu.

Na sektoru Divosela i Čitluka neprijatelju je također uspelo iznenaditi mještane i jedan dio pohvatati, dok su ostali mještani koji su bili naoružani prilično se snašli i dali neprijatelju žestok otpor. Neprijatelju je ipak uspelo popaliti 50% podignutih baraka i opljačkati mārvu (uglavnom goveda) iz jednog dijela sela.

Istog dana oko 22 časa neprijatelj se povukao u pravcu Gospića.

U ovoj borbi neprijatelj je imao manje gubitke, ali nepoznate. Naši gubitci kod 1 bataljona 3 mrtva, 3 ranjena, 2 zarobljena i 6 izgubljenih.

Izgubljen je jedan puškomitraljez i 6 pušaka.

Na sektoru Divosela neprijatelj je imao više ranjenih što se moglo konstatovati po tragovima krvi, a omladini je uspelo uhvatiti 2 ustaše živa.

Prema prikupljenim podacima neprijatelj je u ova dva sela ubio, odveo i spalio oko 17 lica. Konstatovano je da su u jednoj bāraki izgorjela 4 lica. t

18-XI-1943 g. neprijatelj je jačine jedne bojne uz pomoć 4 tenka krenuo iz Gospića oko 7 sati u pravcu Gračaca,⁶ a oko 12 sati susreo se u selu Raduč sa Nijemcima koji su se kretali sa snagama od 8 tenkova i 1000 vojnika. Neprijatelj je posjeo sve kote sa jednu i drugu stranu ove ceste na liniji Gospić — Gračac, te je oko 17 časova naišla motorizovana kolona od 64 kamiona i 10 tenkova iz Gračaca za Gospić. Ova kolona dovezla je hranu za Gospićski garnizon.

⁶ Trideset prva i Trideset četvrta ustaška bojna, jedna četa njemačkog 661 dopunskog bataljona i jedan vod bornih kola upućeni su radi obezbjeđenja komunikacije Gospić — Gračac. Vidi dok. br. 22/2—4, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

19-XI neprijatelj se je sa istom motorizovanom kolonom vratio natrag oko 13 sati, te oko 16 sati povukla su se i osiguranja sa položaja. Istoga dana neprijatelj jačine jedne ojačane bojne i nekoliko tenkova probio se je preko Brušana za, Oštarije.

20-XI-43 godine neprijatelj jačine 3—4000 četnika i Nijemaca krenuo je sa [više] napadnih kolona u pravcu naših položaja Kuk — Sarajevo. Ove položaje kontrolisala je 1 četa Ličkog partizanskog odreda. Neprijatelj je sa dobrim vodičima napadao iz pravca Mazina — prema Sarajevu sa namjerom da uništi naš materijal koji je tamo sklonjen, a sa drugom kolonom iz pravca Lapca prema Kuku sa namjerom da veže naše dijelove za taj sektor.

Naši prednji dijelovi koji su se nalazili na sektoru Kuka došli su sa neprijateljem u vatreni dodir već u 5,30 sati. Uslijed nadmoćnosti neprijatelja ovi su se dijelovi morali povući do položaja Metla, gdje je stigla i glavnina čete, odaklen je neprijatelju davat otpor cijeli dan. 1 desetina zaobišla je zapadnom padinom k. Lisca i napala neprijatelja bočno, oko 16 časova, kada se je neprijatelj počeo povlačiti.

Neprijatelj koji se je probio iz Mazina na Sarajevo nije bio primijećen, te mu je uspjelo da uništi (minira) tri zemunice gdje je učinjena veća šteta.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i nepoznat broj ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

21-XI-43 g. 2 čete odreda »Plavi Jadran« u sastavu dijelova I brigade XIII divizije vodili su borbu sa neprijateljem kod Oštarija, ali uslijed toga što nije stigao iscrpan operativni izvještaj ovu akciju ne možemo opisati.

27-XI-43 g. jedinice III bataljona II brigade XIII divizije postavile su neprijatelju zasjedu kod Rastika⁷ (k. 630). Oko 8 časova ujutru naišla je jedna kolona ustaša, krećući se u koloni po jedan iz pravca Metka, otvorena je najžešća vatra na ovu kolonu i u kratkoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i nekoliko ranjenih vojnika. Gubitaka sa naše strane nije bilo, te su se naši dijelovi u redu povukli.

U ovim akcijama utrošeno je 1.300 metaka po pješadiskim oruđima, te se u istom broju pokazuje manjak, ukoliko nije ništa zaplijenjeno.

Napomena: Snalaženje komandnog kadra i boraca bilo je dosta slabo, a glavni je razlog nepoznat teren, hrđavo vrijeme tj. svaki dan magla i kiša, uslijed čega su bile nadošle velike vode koje su često puta potpuno onemogućavale pokret i manevar jedinica.

⁷ Opširnije o tome vidi dok. br. 22/2—4, k. 53, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Pored toga **u** jedinicama koje **se** nalaze na ovim **položajima** nalazi se dobar dio novomobilisanih boraca koji **nemaju** borbenog iskustva uslijed čega je prosečno **u** jedinicama moral i borbeno sposobnost dosta slaba. Nadmoćnost neprijatelja očitovala se je u svakom sukobu. Poboljšanjem atmosferskih prilika, upoznavanjem terena i taktike **na** strani neprijatelja, ima izgleda da **će** se moral i borbeno sposobnost kod jedinica znatno popraviti.

Listu gubitaka ne prilažemo pošto su istu priložili štabovi brigada uz ob. izvještaj Štabu divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba-major,
Stevo Opsenica

Komandant-major
Pet.⁸ Kleut

(M. P)⁹

⁸ Petar

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.